39.

7
8-C
37

6
30 G
38

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

6
34 H
36

645.
68
C
4

7.-8.G.37.

ad + = Vide fol. 85.

C
1610

S. ROM. GERMANICI IMPERII PROCERUM TAM ECCLESIASTICORUM QUAM SECULARIUM NOTITIA HISTORICO-HERALDICO-GENEALOGICA,

Ad hodiernum Imperii ſtatum accommodata,

Et in

SUPPLEMENTUM OPERIS GENEALOGICI RITTERSHUSIANI adornata.

Cum Indicibus locupletiſſimis

Perſonarum, Inſignium & Rerum neceſſariarum.

TUBINGÆ,
Sumptibus
JOH. GEORG. COTTÆ, Bibliopol.
Typis MARTINI ROMMEII,

Anno M DC LXXXIV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

Quam annuo abhinc ſpatio fidem publicè dedi, eam nunc libero, opusq; promiſſum, & ſedecim horum menſium improbo labore, quem Clarorum quorundam virorum deſideria acuére, conſarcinatum è privatorum parietum carceribus nunc dimitto, & publicæ luci ſubjicio. Ei verò cùm manum primitùs appellerem, aliud mihi conſilium fuiſſe, ac poſt reapſe egi, ex illis, quæ Spicilegio Rittershuſiano *præfatus ſum, etiam me jam tacente, patet: initio enim id mihi negotii ſolùm impoſui, ut Genealogias Illuſtrium ſtirpium Germanicarum, quas* Nicolaus Rittershuſius b. m. *exhibuit, continuarem, atque ad hanc noſtram ætatem producerem; nec fuit animus* ἐκ τῶν ῥιζῶν *eas arceſſere; atque ab ovo usque ad mala (ceu eſt in proverbio) enumerare; ſed extremas tantùm lineas ducere, & ſupplementum, non novas legiones, ſcribere. Mox autem ubi nuda nomenclatio, arida nimis & exſanguis res viſa eſt, aliam quercum excuſſi, conſiliumq; cepi, ipſos Illuſtrium familiarum fontes perſequi, & nonnulla ad ſtatum earum publicum ac privatum, eundemq; noviſſimum cognoſcen-*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſcendum inſervientia interſerere. Simul ac verò iſta atque adeò nonnihil majore cura rem aggreſſus ſum, ſenſim iterum ab incepto mens calamusq; deflexere, & laxato quaſi freno uberior ſtilo curſus indultus eſt, perpulitque me lubido, ut Hiſtoriam *etiam in partes operis vocarem, nec non illuſtriores controverſias enarrarem; denique* Eccleſiaſticorum *quoq;* Principum *aliqualem notitiam traderem, atque adeò* univerſos *noſtri* Imperii Proceres, *eorumque jura enumerando percenſerem; eò magis, quod hoc argumentum ea methodo vix à quoquam ex profeſſo tactum eſt, vel certè minus accuratè excultum; ut ſperare liceat, fore, quò ſi non alia, novitatis ſaltem illecebra atque amœnitate lectorem opus alliciat, eiq; ſe commendet. Exinde autem accidit, ut initium non usque adeò benè progreſſui operis reſpondeat, neq; Auguſtiſſima domus Auſtriaca cura tam diffuſa, eoque modo, quem in Principum familiis recenſendis adhibui, explicata fuerit; quam quidem poſteà retractare & perpolire integrum amplius non erat; neque id etiam, ne quid diſſimulem, perneceſſarium duxi in ſplendidiſſima illa luce, qua coruſcat Sacratiſſima illa ſtirps, omniumq; oculos vel perſtringit vel clarificat; quamque cunctorum pœnè præſtantiſſimorum ingeniorum monumenta loquuntur, ut nusquam magis quàm huc quadret tritum illud: Cui non dictus Hylas?*

proin-

Proinde benignam hujus peccati veniam ſpero & demiſſè peto.

Plurimùm verò abeſt, ut exiſtimem, reliquam tot Illuſtriſſimarum ſtirpium hiſtoriam, immò univerſum hoc argumentum, pro dignitate à me tractatum, & ab erroribus ſatis cautum eſſe. Queî potuit hoc à me fieri homine umbratico, ad Summatium Virorum, eorumq́ qui limina purpuratorum frequentant, & quid Iunoni Iupiter in aurem dixerit, captant, notitia & commercio, tum monumentis omnibusq́ illis adminiculis, quæ in hoc ſtudiorum genere utramq́ paginam faciunt, adeò deſtituto? quod potui præſtiti ego; ut quimus, ajunt, quando, ut volumus, non licet. *Qui verò præſidiis illis redundant, his ſi accuratiora & meliora in medium attulerint, cedam lubens, neq́ invidebo, ſed gratiam habebo; quippe qui nullam hoc opere laudem aucupo, nec inanem gloriam moror, à qua quàm alienus ſim, ſciunt qui me norunt; ut potius illud Poëtæ è tripode natum:* benè qui latuit, benè vixit, *quotidiè magis magisq́ ad animum mihi revocem. Errores autem, quos in tanta rerum, (quarũ magna pars è diverſorum relationibus, non tamen ex vano, hauſta eſt,) varietate ubi nec à prudentiſſimo maximeq́ ſolerti evitari facilè poſſunt, à me, cui ſcientiæ parum adeò, prudentiæ nihil eſt, pleno modio commiſſos eſſe uti agnoſco, ita eorum nec non omnis ignorantiæ veniam*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

niam à cunctis æquis bonisque lectoribus mihi polliceor.

Iam verò ſi qui futuri ſunt, quibus non ſatis cautè ac circumſpectè hoc in argumento verſatus, & ad nævos factaq; ſequiora Potentiorum ſtilum liberius delabi paſſus eſſe videbor, horum iras invidiamq; deprecor; & ne cuncta minus ſuaviter dicta in injuriam crimenq; rapiant, oro. Quamvis enim ſi in alterutro peccandum ſit, malim cum Cicerone, *nimis timidus videri, quàm parùm prudens: veruntamen cum præcipuum hiſtoriæ munus ſit, ne vitia non minus ac virtutes ſileantur, ut nimirum* [a] Taciti *verbis*, pravis dictis factisque ex poſteritate & infamia metus ſit; *& plerumq; uſu veniat, quod* [b] Salluſtius *ſcripſit, ut* qui magno Imperio præditi in excelſo ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales norint, *nullam in iſtis proficere diſſimulationē putavi, quæ vel dudum in Chronicis ſtilo ſignata, & ſempiternæ memoriæ mandata ſunt, aut recens acta lippis & tonſoribus innotuere. Vitiis nemo ſummus infimusvè ſine naſcitur*, nimis *itaque* ſuperbè *(ut* [c] Blarcaii *verba huc transferam)* dedignatur mortalitatem, qui peccaſſe erubeſcit, *vel dici non fert. Neminem tamen offendere animus fuit, & ſi præter opinionem in calamum aliquid venit, quod tacendum fuiſſet quoq; offenſum ſe quis credat, ſimplicitatem id potius interpretetur rogo, quàm petu-* lan-

a) *Ann. l. 3. c. 65.* b) *Cat. c. 51.* c) *Euph. p. 3.*

lantiam, paratumq; me eſſe ſit perſuaſiſſimus ita ſatisfacere, ut ſi quando contigerit, opus ſecunda cura recudi, omnes errores vel imprudentia vel ignorantia commiſſos, de quibus ſobriè admonitus fuero emendem & corrigam. Porrò controverſias illuſtres quantùm attinet, eas ſicuti ex actis vel typis excuſis, vel ſcripto tandem in comitiis prolatis, delibavi; ita illas recenſendo non ex mea, ſed partis alterutrius, in cujus ſcilicet libellos incidi, ſententia me loqui, & in hanc vel illam partem dicta aut ſcripta dum refero, in neutram me ferri proteſtor. Gravi itaq; & immerita invidia injuriaq; me oneraturus eſt, quisquis in deterius iſta torſerit, meq; Illuſtrium Perſonarum jura prætenſionesq; vel exaggeraſſe vel elevaſſe dictitaverit: neque enim cum illo Apellis ſutore ultra crepidam ſapere, atque homo privatus de rebus principum Virorum captum meum longè ſuperantibus pronuntiare geſtio; ludibrio maximo dignus, ſi tantum auctoritatis mihi operiq; meo ſtolide arrogarem, ut quemquam exinde aliquid in prætenſionum ſuarum præſidium trahere, aut, ut trahatur pati poſſe cogitarem.

De cætero quoniam utili ac pulchro nexu Genealogiæ juncta eſt ars Heraldica, *ſive teſſerarum illuſtrium notitia, ambæ verò* Hiſtoriæ partes integrantes *(ut Gallicus quidam ſcriptor loqui amat) conſtituunt, non negligendam illam omnino eſſe du-*

xi, eumque in finem paſſim inſignium ſcutorumq; delineationem enumerationi perſonarum ſubtexui; qua quidem in re alienis plumis me ornaſſe, atque ex Opere Heraldico τοῦ πάνυ Speneri *pleroſq; clypeos excerpſiſſe non diffiteor; pleroſq; dico, non omnes: multos enim à Celeberrimo Viro nondum evolutos, & poſteriori fortè parti (cujus ſummo orbis eruditus & curioſis ſtudiis deditus flagrat deſiderio) reſervatos ſtilo meo, inæquali quidem, exprimere conatus ſum.*

Quoniam verò id, quod hoc opere tractavi, argumentum quotidianæ viciſſitudini nimium quantum eſt obnoxium, nec malè illud Gellianum *huc convenit:* Multa cadunt inter calicem ſupremaque labra; *ne Lector illis, quæ in ipſo tum ſcriptionis tum impreſſionis tempore contigere, & ad noſtram notitiam pervenere mutationibus, tùm aliis ſeriùs mecum communicatis, defraudaretur, in calce operis proviſum eſt; cui quidem animus ferebat ſubjungere nonnulla quibus etiam ſtemmata aliarum in Germania familiarum illuſtrium, quæ in cenſum quidem immediatarum Imperii non veniunt, à Cl. Rittershuſio tamen exhibitæ ſunt, ſuppleri poſſent, ut ſcilicet negotio continuationis Rittershuſianæ quoad ſtirpes Germanicas quod hoc opere intenderam, pro virili defunctus eſſe videri queam; attamen quia præſens opus in majorem, ac putaveram, molem ſenſim excrevit, ita ut non pro amphora inſtituta urceus, ceu illi quondam, ſed pro urceolo pœne*

ampho-

amphora exierit, neque typographo contra rationem temporis plus laboris injungi potuit, abrumpendum erat filum, hacque opera in aliam occaſionem, quam jam nunc mente & cogitatione proſpicio, rejicienda.

Indices *denique* tres *adornavi, harum* primus *Duces, Principes, Comites, quorum vel familiæ integris capitibus plenè explicantur, vel incidenter mentio fit, enumerat, ita ut non ſolùm nomina eorum gentilitia, ſed & illa, quæ à locis, quos incolunt mutuare, quibusq́ vulgò dignoſci ſolent indicet*; Secundus *teſſeras ſparſim delineatas recenſet*; Tertius *præcipua rerum capita, & nomina Principatuum dominiorumq́ quæ in tractatione occurrunt, complectitur.*

Supereſt, ut eorum, qui conatibus noſtris velificari dignati ſunt, humanitatem, gratitudine ſic jubente, prædicem, De univerſo autem hoc opere potiſſimùm benè meritus eſt Clariſſimus in Heidelbergenſi Univerſitate Profeſſor, Heinricus Guntherus Thulemarius JCtus, *qui non ſolùm in nominibus Canonicorum illuſtrium diverſarum Eccleſiarum explorandis, ſed & in Genealogiis aliquot familiarum, inprimis Leiningenſis, Lippiacènſis & Solmenſis ſupplendis indefeſſam mihi operam navavit. Permultum etiam debeo* Viro Perquàm Reverendo Severino Walthero Slutero, Sereniſſimæ Reginæ Daniæ viduæ Concionatori Aulico; *Is enim*

pro veteri noſtra amicitia, (quæ in incluta Noribergenſium Academia cœpta, poſteà in itinere, quod per magnam Germaniæ Belgiiq́ partem unà peregimus, tantas egit radices, ut nulla nec locorum nec temporum intercapedine divelli queat) à me in auxilium vocatus incunctanter operam ſuam promiſit, fidemq́ præſtitit, nihil omittendo, ut commodis noſtris inſerviret, multaq́ quæ ad Celſiſſimam familiam Holſaticam pertinent, mihi impertiendo, immò ultra vota noſtra progreſſus Virum Ampliſſimum Johannem Mothium, Potentiſſimi Regis Daniæ Secretarium *mihi conciliavit, effecitq́ ut is aliqua de Ahlefeldica, Ranzoviaq́ ſtirpe mecum communicaret. Nec ſilendus mihi eſt* Sigiſmundus Ludovicus Wurfbeinius, *quo ab ineunte pueritia familiariſſimè uſus ſum, cujusq́ promptiſſimam voluntatem efficaciſſimè hoc in opere ſum expertus; dum multarū in Suevia nec non aliquarum in Belgio ejusque confinis familiarum notitiam à ſe congeſtam liberaliter mihi ſuppeditavit Habuere illos ſibi documento plures alij, quorum nomina dum reticeo, maximè veneror, qui ſymbola ſua huc conferre gravati non ſunt.*

Hæc erant, amice Lector, quæ præfari neceſſe fuit, tùm favori tuo demerendo, tum lenienda invidiæ & faſcino depellendo:

Vive, vale, & ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti; ſi non, his utere mecum!

LIBER I.

Q. D. B. V.

LIBER I.

DE IMPERATORE ET FAMILIA CÆSAREA.

CAP. I.

PROLEGOMENA.

GERMANIAM, in diverſos olim populos, ſuam ſeorſim civitatem remque publicam habentes, diviſam, primus in unum corpus coëgit *Carolus*, cui *Magni* nomen virtus peperit, *Rex Francorum*: Hic enim devictis Witekindo & Thaſſilone, illo Saxonum, hoc Bojorum Duce, omnia, quæ *Balthico mari*, *Oceano*, *Alpibus* & *Carpatho monte*, *Viſtulaq́ amne* ſunt cincta, ſuo per omnem Galliam extenſo imperio adjunxit, ac in complures provincias diviſa Præfectis, ſub nomine *Comitum* ſive *Gravionum*, adminiſtranda tradidit; utque nationem ferocem & ſervitutis impatientem eò melius in officio contineret, *Epiſcopos* ac Sacerdotes adhibuit, qui religionem, qua multitudinem efficaciſſimè regi noverat, rectè conſtituerent, atque ad veri Dei cultum

 bar-

barbaros perducerent, quem etiam in finem complures *Epiſcopatus* & *Abbatias* per univerſam Germaniam condidit ac fundavit.

2. Poſt Caroli M. ad ſuperos exceſſum eadem quidem manſit Germaniæ conditio, niſi quod Præfecti illi & *Graviones*, manſuetudine ac facilitate *Ludovici Pii* abutentes, altiores ſpiritus ſumere, viamque ad eam authoritatem atque potentiam, quam conſecuti ſucceſſu temporum ſunt, ſternere cœperunt.

3. Ludovico Pio vivis exemto, cum *Lotharius* filiorum ejus major natu, Imperatorio elatus nomine, jura naturæ transgreſſus (verba refero *Annalium Berthinianorum*, quos
p. 99. Celeberrimus *Bœclerus in Comment. de Reb. Sec. IX. & X.* commendat) in binos, quos ſuperſtites habuit fratres, *Ludovicum* & *Carolum Calvum* dictum hoſtiliter armaretur, & nunc hunc nunc illum bello impeteret, ut utrumque regnis à patre datis exturbaret, miſerè afflicta eſt Reſpublica; tandemque res ad cruentiſſimum illud prælium provenit,
Bœcl. l. c. p. 110. quo VII. Cal. Julii A. C. 840. apud *Fontanetum* Altiſſiodorenſis agri vicum, vires Francorum ita conciderunt, ut inpoſterum ad tutanda ſua vix convaleſcerent. Demùm triennio poſt pace conſtitutâ, ac diviſis optimatium arbitrio regni partibus, avulſa eſt omnimodè à reliquo corpore Imperii Fran-

Francici *Germania*, ac *peculiarem* ſibi *Regem*, abſoluta neque ab alio dependente autoritate pollentem, accepit *Ludovicum*, *Germanicum* exinde appellatum.

4. Poſtea cum extincta *Lotharii* in filiis *Ludovico* & *Lothario* ſtirpe, de hæreditate regni Lotharingici atque Italici *Ludovicus Germanicus* ac *Carolus Calvus*, nec non eorum poſteri, exitialibus bellis inter ſeſe conflictarentur, Germaniæ Proceres egregiam occaſionem opes ſuas ſtabiliendi nacti ſunt, ac reſtaurato *Ducali* axiomate, quod Carolus M. aboleverat, eò potentiæ emerſerunt, ut ſeſe Regum ſubjectioni pedetentim ſubtrahere, & provincias ſibi concreditas velut in patrimonio ſuo numerare, liberaque poteſtate regere cœperint, tandem verò, vergente ad interitum Carolina proſapia, omni cum Franco-Gallis commercio ſublato, è ſua ſibi natione Reges elegerint.

5. Sed *Ottonis* Saxoniæ Ducis præcipuè potentia magna fuiſſe memoratur, adeò ut à Regio Imperio nil præter nomen ipſi deeſſe videretur; quod tamen, licet ſibi delatum, recuſavit, autorque extitit, ut *Conradus*, *Conradi Francorum Comitis* & exauctorato Poppone C. Hennebergio, Thuringorum Ducis, quem Adelbertus Bambergenſis fax & turbo ſui temporis prœlio apud Frideslariam interfecit, filius, in *Regem Germanorum* *Bæcl. Lect. p. 224.*

fuerit electus: Qui cùm Proceres in ordinem redigere, eorumque poteſtatem infringere fruſtra niſus eſſet, moriturus ſuaſit, ut *Heinrico Aucupi* Saxoniæ Duci, præfati Ottonis filio, Regia dignitas conferretur.

6. Hujus filius ac ſucceſſor *Otto I.* qui moribus, fortuna, rebus geſtis cognomentum *Magni* implevit, primus *Regnum Italiæ* & *Imperium* Urbis Romæ, Germaniæ Regno conjunxit: Cùm enim deſideriis Johannis Pontificis, multorumque Illuſtrium Virorum, ad ſeſe confugientium, obteſtationibus exſtimulatus, expeditionem adverſus *Berengarium* Italiæ tyrannum ſuſcepiſſet, eumque debellaſſet, Romam venit An. 961. ac ibi à Senatu populoque Romano *Cæſareum nomen & diadema* accepit; & cum his *Imperium in urbem Romam, in Papam, in patrimonium Ecclesiæ Romanæ*: quod jus ſub Leone VIII. Johannis ſucceſſore, mox in perpetuum Germaniæ & Imperatoribus Germanicis ita ſtabilitum eſt, ut ad jura illa Cæſarea exercenda nulla in poſterum Pontificis authoritate aut coronatione opus eſſe, ipſamque electionem Procerum Germanorum ſufficere ad ea conferenda, ante Hildebrandum nemo negare auſus, poſtea licet magnis, irritis tamen moliminibus, οἱ παπικαὶ σπουδασταί impugnare coacti ſint, uti non verè minùs quàm ſcite prælaudatus *Bœclerus l. c.* ſcripſit.

Conf. Schurzfl. Diſſ. de divſ. Imp. Carolini §. 75. & 76.

p. 297.

7. Hæ-

7. Hæſit Cæſarea dignitas in Ottonis familia, usque ad *Ottonem III.* nepotem, quo ſine prole mortuo, translata eſt Imperii ſumma ad *Heinricum Claudum* Bavariæ Ducem, cujus avus Henricus Rixoſus, Ottonis M. frater fuit; iſto defuncto pervenit ad *Conradum Salicum* Franconiæ Ducem, in cujus familia manſit usque ad *Heinricum V.* ejus pronepotem.

8. Commemorandum hoc loco eſt, ſed ὡς ἐν παρόδῳ, quod ὁ πάνυ *Conringius in exercitatione de Duc. & Comit. Imp.* tradit: ſcilicet Ottonum temporibus, ſeculares poteſtates Epiſcopis etiam atque Abbatibus conferri cœpiſſe, primumque *Brunonem Epiſcopum Colonienſem* Ducatu quoque Lotharingiæ à fratre *Ottone M.* inveſtitum eſſe; ut ita duplex poteſtas, *Eccleſiaſtica & Secularis* in una eademque perſona conjuncta fuerit: Quo ipſo Epiſcoporum potentia ſequenti tempeſtate eò usque excrevit, ut ipſi Cæſares alios magis metuendos non haberent; cumque unum tantum Imperatoribus ſupereſſet frænum ad compeſcendam nimiam Epiſcoporum potentiam, nempe *libera* Epiſcopatuum atque Abbatiarum *inveſtitura*, iſtud quoque Cæſarum manibus excuſſum eſt Hildebrandi, quem Gregorium VII. vocant, ac ejus ſucceſſorum ambitione & ſacra tyrannide. Neque inter has Imperatorum, præcipuè *Heinrico-*

th. 25. & 26. Add e ejusd not. in Lampad. p. 3. c. 5. §. 3.

ricorum, cum Pontificibus Romanis contentiones, Seculares Germaniæ Proceres ſui ſuorumque commodorum ſunt obliti; ſed veluti ii, qui in turbido piſcantur, magis magisque ſeſe extulêre, Regumque ſuorum poteſtatem imminuêre.

9. Verùm ut ex hoc diverticulo in viam, unde digreſſus ſum, nunc revertar, *Heinrico V.* fatis functo Imperium occupavit *Lotharius Comes Supplenburgi*, quem *Saxonem* vocare amant; poſt quem omnium Procerum conſenſu delatum id eſt *Conrado III. Hohenſtaufenſi, Sueviæ Duci*, cui ſucceſſit nepos ex fratre *Fridericus I. Barbaroſſa*; cujus poſteri per integri ſeculi ſpatium hac dignitate ſunt gaviſi, usque ad *Conradum IV.* qui Anno 1254. fraterno ſcelere è vivis ſublatus eſt.

10. Hujus fata ingens illud ac decantatiſſimum excepit *interregnum*, quo graſſante licentia, res Imperii grave atque irreparabile detrimentum ſunt paſſæ; donec tandem meliore genio afflati Proceres comitiis Francofurti ad Mœnum habitis Anno 1273. *Rudolphum Habſpurgi Comitem*, omnis ætatis ac memoriæ Clariſſimum Principem, in Germanorum Regem elegerunt, ſimul etiam ad Imperiale faſtigium evexerunt: Hic, ut *Lipſii* verba mea faciam, *fluctuans per diſſidia Imperium ſtabilivit, & gentem fatalem ſceptris regnis-*

Mon. & exemp. Polit. l. 1. c. 2.

regniſque propagavit. Poſteaquàm bene de Rep. meritum ſpiritum An. 1291. reddidit, ſurrogatus ei eſt à Proceribus, libertatis ſuæ ac Electionis tenacibus, inprimis verò aſtu Antiſtitis Moguntinenſium, *Adolphus Naſſoviæ Comes*; ſed poſt ſeptennium rejectus, Imperio pariter & vita ab *Alberto Auſtriæ Duce, Rudolphi I.* filio, pugna illa decretoria in agro Spirenſi d. 2. Jun. 1298. comiſſa, ſpoliatus eſt.

11. *Alberti* I. Imperatoris cæde cum ſacrilegas manus *Johannes Sueviæ Dux*, fratris ſui filius An. 1308. imbuiſſet, tranſiit Imperium ad *Heinricum VII. Luzelburgi Ducem*; quo inaudito ac nefando ſcelere è vivis ſublato, ortum eſt inter Electores Francofurti congregatos diſſidium, aliis *Ludovico Bavaro*, aliis *Friderico Auſtriaco*, *Alberti* I. Imp. filio faventibus; unde bellum inter duos hoſce æmulos & conſobrinos excitatum, quo ſuperatus *Fridericus* & captus, jure ac poteſtate Imperatoria decedere, nudoque nomine ac titulo contentus eſſe cogebatur.

12. Poſt *Ludovici* è vita diſceſſum electus eſt An. 1346. *Carolus, Bohemiæ Rex, Heinrici VII. Imp.* nepos, qui ut filio degeneri *Wenceslao* ſucceſſionem redimeret, Imperii patrimonium decoquere non eſt veritus: Sed

Wenceſlao, ob ignaviam & væcordiam remoto, ſuccenturiatus eſt, ſeculo quinto & decimo ineunte *Rupertus Palatinus*: huic (tranſeat *Iodocus Moraviæ Marchio*) *Sigismundus Bohemiæ & Hungariæ Rex*, *Wenceslai* frater; poſt quem rerum ſumma ad *Auſtriacos* rediit, electo unanimi SeptemVirûm conſenſu *Alberto* II. *Sigismundi* genero Anno 1438. cumque hunc altero ſtatim anno in flore ætatis fatorum iniquitas rapuiſſet, agnatus ejus *Fridericus Auſtriæ Archi-Dux*, *Erneſti Ferrei* filius, Imperii habenas, applaudentibus Electoribus, capeſſivit. Atque in hujus poſteris *per duo jam ſecula & amplius*, ſerie nunquam interrupta, Imperatoria Majeſtas, *ſalvo* tamen atque illibato *Electionis jure*, reſplenduit; utque perpetuò ſplendeat precamur, & ſi quid veri mens augurat, optamus.

13. Verùm enimverò, quanta provinciarum, imo Regnorum naufragia Imperium inde ab *Heinricorum* temporibus, ad hæc noſtra usque fecerit, & qua fatorum iniquitate, ad anguſtos hos, quibus hodie circumſcribitur, limites fuerit redactum, quis in hoc tranſcurſu tam arctati operis exprimere audeat? luculenter ea ac ſolidè, ut omnia, exſecutus eſt Vir rerum patriarum peritiſſimus *Herm. Conringius* peculiari libro *de Finibus*

Impe-

Imperii Germ. cujus edecumati ſcripti poſteriorem partem, utinam pallida mors, quæ Virum immortalitate digniſſimum, ei inſudantem oppreſſit, erudito orbi non invidiſſet.

14. His præmiſſis, quæ ad generalem Imperii notitiam pertinere, ac lectori non injucunda fore putavi, priusquam ad inſtitutum progredior, de *forma operis* mei dicendum paucis eſt: Cenſui autem *Imperii Proceres*, quorum Hiſtoriam recenſere mecum conſtitui, in *quatuor* omnino *claſſes* redigi poſſe quàm commodiſſimè. *Prima* debetur omnium Capiti ac Principi, *Imperatori*; *ſecundam* occupent *Octo Viri* ſ. *Electores*; *tertiam* Principes *Sacri* Ordinis, *Archiepiſcopi*, *Epiſcopi*, cœnobiorumque *Præſules* ac *Antiſtitæ*; *quartam* denique impleant *Seculares* Principes, quales ſunt *Palatini*, *Duces*, *Marchiones*, *Landgravij* & *Principes in ſpeciè ſic dicti*; quibus demum accedunt *Comites*, *Domini & Barones*, quotquot ſcilicet ex his in cenſu *immediatorum* Imperii *civium* habentur. Univerſos ac ſingulos eo ordine, qui in Imperio receptus eſt, enumerando percenſebimus.

A JOVE PRINCIPIUM!

CAP. II.

DE IMPERATORE HODIERNO.

QUi hodie Imperii ſceptra tenet ac moderatur CONSILIO non minus quàm INDUSTRIA, eſt ſacratiſſimus

1. LEOPOLDUS I. *Dei gratia electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Bulgariæ, Boſniæ, Serviæ & Raſciæ Rex, ArchiDux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Luzelburgi, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Wirtembergiæ, utriusque Sileſiæ, Princeps Comes Habsburgi, Tyrolis, Pfirctarum, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alſatiæ, Dominus Vinidorum Marchiæ, Portenaviæ & Salinarum.*

2. Suſceptus eſt in lucem *Viennæ*, quæ Auſtriæ Superioris metropolis, ſedeque Cæſarea nobilis eſt, anno ſeculi, quo agimus, quadrageſimo, die 9. Junii ſtyli Gregoriani, à Parentibus Auguſtiſſimis, *Ferdinando III.* Imperatore, qui d. 2. Aprilis 1657. terras reliquit, & *Maria Anna* Philippi III. *Hiſpaniarum* Regis & Margarethæ Auſtriacæ filia d.

13. Maji 1646. defuncta. Cum ſacris initiaretur compluria ſortitus eſt prænomina, videlicet *Leopoldi*, *Ignatij*, *Franciſci*, *Balthaſaris*, *Ioſephi*, *Feliciani*. Anno 1655. d. 27. Junii *Hungarico*, ſequenti verò anno d. 14. Sept. *Bohemico* diademate redimitus eſt. Poſt Divi Parentis ad Deum exceſſum, in *patrui Leopoldi Wilhelmi*, qui Anno 1662. d. 20. Nov. fatis conceſſit, fuit tutela, demum Anno 1658. d. 18. Julii cum ætatem lege Imperii fundamentali definitam compleviſſet, Francofurti ad Mœnum *Imperator* creatus & decima octava abhinc luce, quæ fuit quinta Auguſti menſis, in eadem civitate ſollenni pompa ac cærimonia inauguratus atque coronatus eſt.

3. Quæ ejus *matrimonium* hodie tenet, *tertia* eſt *conjux*: *Prima* erat ſororis ſuæ *Mariæ Annæ* & *Philippi IV. Hiſpaniarum Regis* filia, *Margarita Thereſia*, quam thalamo ſibi junxit d. 12. Dec. 1666. ac Anno 1673. 12. Martii extinctam amiſit. *Secundis* nuptiis ſibi copulavit *ſobrinam* ſuam, *Claudiam Felicitatem*, *Ferdinandi Caroli Archi-Ducis Auſtriæ* d. 30. Dec. 1662. mortui, & *Annæ Mediceæ* d. 12. Sept. 1676. defunctæ gnatam; quæ *Grazii* in Styria ducta d. 15. Oct. 1673. ac immatura morte An. 1676. 8. April. abrepta, maximum ſui deſiderium reliquit. Sed cedente mœrore rationi ſtatus, eodem adhuc

huc anno ad *tertias* nuptias animum adjecit, aſciſcendo in thorum *Eleonoram Magdalenam Thereſiam, Philippi Wilhelmi, Comitis Palatini ad Rhenum, & Eliſabethæ Amaliæ Landgraviæ Haſſiæ* filiam; cum qua d. 14. Dec. *Paſſavii* ſollemnia nuptiarum peregit.

4. E *primo* matrimonio *quatuor* Auguſto noſtro nati ſunt *liberi:*

I. *Ferdinandus Wenceslaus Ioſephus Michaël Elcearius* natus d. 28. Sept. 1667. verùm oſtenderunt terris tantùm hunc fata, nec ultra eſſe ſiverunt; nondum enim quarto menſe expleto, animam cœlo reddidit d. 13. Jan. 1668.

II. *Maria Antonia Ioſepha, Benedictina Roſalia Petronella* n. 18. Jan. 1669. hodieque *ſuperſtes.*

III. *Anonymus* 20. Febr. 1670.

IV. *Mariana Ioſepha Antonia Appollonia Scholaſtica* n. 9. Febr. 1672. & d. 23. ejusdem menſis & anni extincta.

E *ſecundo* thoro *duplex* prodiit *fœminea proles:*

I. *Anna Maria Ioſepha Thereſia Antonia Dominica Xaveria Dorothea* n. 11. Sept. 1674. & d. 22. Dec. ejusd. anni mortua.

II. *Maria Ioſepha Clementia Anna Gabrielis Antonia Franciſca Dominica Thereſia*

reſia Eva Placidia n. 11. Octobr. 1675. & 11. Julii ſequentis anni defuncta.

E *tertio* conjugio provenere hactenus:

I. *Ioſephus Iacobus Ignatius Iohannes Euſtachius* editus in lucem hora ſecunda matutina inter 25. & 26. Julii St. N. 1678. *Princeps Iuventutis*, pro cujus incolumitate, qua publica ſalus continetur, ſolemnia vota & ſuſcepimus pariter & ſolvimus, precati Deum, ut velit ea ſemper ſolvi, ſemperque ſignari.

II. *Maria Eliſabetha Lucia Thereſia Ioſepha* n. 13. Dec. 1680.

III. *Leopoldus Ioſephus Guilielmus Antonius Franciſcus Eraſmus* n. 12. Junii 1682. *Clara DEI ſoboles, magnum Iovis incrementum.* Vivat, floreat & adultior in Auguſtiſſimæ familiæ ſolatium Imperiique ſubſidium creſcat; & *quicquid calcaverit Hic, roſa fiat!*

5. *Scutum*, quo Leopoldus Auguſtus uti frequenter ſolet, *aquilam continet nigram bicipitem, corona Imperatoria cinctam in ſolo aureo, cujus roſtra & crura cocco tinguntur* (Imperii ſymbolum) *ejus pectori impoſitum eſt ſcutulum bipertitum, quod hinc faſciam argenteam in campo rubeo* (Auſtriæ teſſeram) *iſtinc caſtellum aureum in cocco* (Caſtellienſis Regni em- Spen. Opt. Herald. Sp. l. 1, c. 9.

emblema) *defert*, *ac torque Aurei Velleris circumdatum eſt. Utrumque aquilæ latus claudunt* undecim parmulæ in orbem poſitæ, *indices Regnorum & Provinciarum*, *quæ hæreditario titulo Imperator poſſidet.* Primæ *ab utroque latere* Hungariæ Regnum *denotant*, *quarum dextra argento & minio octonis ductibus faſciatur*, ſiniſtra *rubea triplici colliculo viridi inſiſtentem argenteam crucem Archiepiſcopalem ſuſtinet.* Secunda à dextris *parma rubea eſt inſignis leone argenteo*, *cujus corona*, *lingua & falculæ aureæ*, *cauda biſulca* Bohemiæ Regnum *deſignat.* *Huic* à ſiniſtris *opponitur cærulea parmula*, *cui inſcripta tria capita leonina*, *coronata*, *aurea*; *quod* Dalmatici Regni *δεῖγμα eſt.* Tertia ad dextram *teſſellis argenteis & miniatis diſtincta* Croatiam *indicat: Quæ ei* è regione *reſpondet aurea eſt inſcripto brachio*, *rubro indumento*, *acinacem argenteum ſtrictum tenente*, Sclavoniam *denotans.* Quarta à dexto latere Auſtriaca *inſignia ſuprà deſcripta exhibet*, *cui* à ſiniſtro *oppoſita eſt parmula ſexies auro & cyano obliquè à dextra faſciata*, *margine coccineo*, *quod* Burgundici Ducatus ſymbolum *eſt.* Quinta ad dextram *viridis continet gryphum ἄπτερον argenteum*, *ſcintillas ex auribus*, *naribus & ore vibrantem*, Styriamque *denotat : ei* ad lævam reſpondens *argentea eſt*, *deferens aquilam cæruleam*, *corona*, *roſtro & ruribus coccineis*, *cujus pectori inſcripta*

ſcripta lunula creſcens, ductu gemino teſſellarum ex argento & minio variegata, ac Carniolam *deſignat.* Infimum *denique* locum *obtinet parmula argentea, continens aquilam rubeam, cujus corona, roſtrum, crura & ſemicirculi trifoliati alis impreſſi auro fulgent, quod* Tyrolenſis Comitatus ſymbolum *eſt.*

CAP. III.

DE CÆSARIS CONSANGUINEIS.

QUantumvis Auguſtus noſter fratrem inter vivos nullum habeat, defunctorum tamen etiam memoriam colere, fas eſſe piumque duco. Præ cæteris autem brevis ævi, duorum maximè nomina poſteritati ſunt commendanda *Ferdinandi* ſcilicet & *Caroli Ioſephi.* Ille *germanus Cæſaris frater,* generis humani deliciæ, cujus tempora triplex inſigne Regium, Hungaricum, Bohemicum & Germanicum jam dum cingebat, immatura morte d. 9. Jul. 1654. oppreſſus, ſpes patriæ ingentes deſtituit.

2. *Carolus Ioſephus*, alia quàm ille Matre, nempe *Maria Leopoldina Auſtriaca*, quæ Ferdinandi III. Patris ſecunda erat conjux, natus, ac Sacro Ordini dicatus, *Paſſavienſis atque Vratislavienſis Eccleſiæ Antiſtes*, præterea *Teuto-*

Teutonicæ Equeſtris militiæ Magnus Magiſter creari meruit, ſed virtute ætateque florentem abſtulit atra dies, & funere merſit acerbo, Anno 1664. d. 27. Januarii.

3. E *ſororibus* Cæſaris prima eademque germana *Maria Anna* Anno 1634. d. 22. Dec. nata, *Philippo Balthaſari Hiſpaniarum Principi* Ao. 1646. deſponſata fuit, verùm ipſo ante nuptias defuncto, patri ejus *Philippo IV. Hiſpaniarum Regi* elocata eſt.

4. Reliquæ duæ alia matre, tertia Ferdinandi III. conjuge (de qua poſtea dicendum) natæ ſunt:

Eleonora Maria d. 21. Maji 1653. in lucem edita eſt, atque Ao. 1670. Febr. *Michaëli Wiſniovvizkio Poloniæ Regi* hocque triennio poſt & quod excurrit mortuo, *Carolo Leopoldo Duci Lotharingiæ* Ao. 1678. 6. Febr. nupſit.

Maria Anna Ioſepha natalem diem habuit 20. Dec. anni 1654. ac *Johannem Wilhelmum Comitem Palatinum, Ducem Juliacenſem* thori ſocium Ao. 1678. d. 25. Octobr. ſortita eſt.

5. Harum *mater*, omni fœmineo decore clariſſima *Eleonora Gonzaga*, lucem aſpexit Mantuæ d. 18. Nov. 1629. Pater ei erat Carolus Gonzaga Mantuæ Dux ac Montisferrati Marchio: Mater Maria, eadem ſtirpe pro-

prognata. Ferdinandi III. Auguſti thalamum ingreſſa eſt Neoſtadii d. 30. April. 1651. nuncq; viduam vivit vitam, Viennæ ut plurimùm degens, ac magnum pietatis & virtutis ſtudium præ ſe ferens; cujus argumentum edere ſategit *duplici ordine*, quem Heroës imitata, inſtituit fœminisque illuſtri loco natis proprium eſſe voluit; nempe ut oſtenderet, ſequiori etiam ſexui egregiæ indolis ſemina ac præclaros ad virtutem impetus ineſſe. *Priorem* quidem *ordinem* An. 1662. fundavit ac *virtutis exercitiis mancipavit*, unde matronis ei initiatis nomen indidit: *Mancipium virtutis* (Sclavinnen der Tugend.) Diligenti quippe meditatione ſecum reputaverat prudentiſſima fœminarum illud Poetæ: *Nobilitas ſola eſt atq; unica virtus*, ſicque animum induxit ſuum, & generis ſplendorem & majorum gloriam, præterea ambitioſos honores & quicquid vulgo excelſum videtur, niſi virtus adſit, vilius algâ eſſe. Quare ut illuſtriores fœminas, quas fortunæ altioris licentia ac aulæ illecebræ à rectis ad prava ſæpe præcipitant, ad veræ virtutis ſtudium excitaret atque inflammaret, eum ordini præfixit ſcopum, omnibus, quotquot ejus inſignibus cohoneſtarentur, ſedulò inculcandum: ut perpetuum cum vitiis pravisque cupiditatibus bellum gererent, iisq; omnibus oppugnatis, devictis & proſtratis, uni virtuti

ſe devoverent, & ſervirent nobilem liberrimamque hanc ſervitutem. Pro *ſymbolo Solem* elegit, encauſtico, uti vocant, opere, aureo numiſmati impreſſum, ac laureola cinctum, quam ambit epigraphe: *Sola triumphat ubique.* Nimirum quemadmodum Sol vi radiorum, quos emittit, abditiſſima etiam telluris viſcera penetrat, latentesque auri venas percoquit ac expurgat, adeo ut in puriſſimum ac pretioſiſſimum abeant metallum: ſic etiam virtutem eorum, quos penes eſt, animos, ab omni labe puros & ſplendidos perficere, atque ad Dei ſimilitudinem, quantum natura mortalis patitur, perducere, ſibimet verò pulcherrimam mercedem non fluxam, ſed perpetuò lauri inſtar floreſcentem eſſe, hac teſſera ſignificatur: annexa autem ea eſt *catena aurea*, quod ſervitutis ſolet eſſe δεῖγμα, geſtatrices commonefaciens vinculi, quo ad virtutẽ colendam ſeſe obſtrinxerunt.

6. *Alter ordo*, quem Eleonoram Auguſtam fundâſſe, dixi, eſt *ordo Crucis*, ſive *ſociata veneratio crucis* (die vereinigte Creutzes Verehrung); cujus inſtitutioni anſam præbuit incendium illud, quo An. 1668. Regia Viennenſis penè conflagravit: id enim cum etiam Imperatricis viduæ conclavia inopinatò corripuiſſet, eaque cum omnibus ornamentis ac utenſilibus, quibus inſtructiſſima fuerant, in cinerem redegiſſet, quinta demum

pòſt

pòſt luce reperta eſt inter prunas torresque crucicula aurea, cujus jacturam graviùs tulerat Eleonora, quàm rerum omnium reliquarum, quas ignis devoraverat; latebat autem ſub hoc auro ſegmentum ligneum Crucis Sacræ, in qua Salvator noſter mortem obiit; idque illæſum, licet aurum jam liquiſſet, capſulaque chryſtallina, cui incluſum erat, confracta eſſet. Exultans igitur gaudio ac triumphans ob reſtitutum ſibi tam charum κειμήλιον, remque in miraculum trahens, impetum cepit inſtituendi ſocietatem aliquot fœminarum non ſanguine minùs, quàm religione ac pietate præſtantium, quibus Sacræ Crucis devota veneratio, fructuumque, qui ex ea, in humanum genus redundarunt, pia ac aſſidua meditatio curæ eſſet: cordique: His *teſſeræ* loco *Crucem* dedit ſiniſtræ pectoris parti in *candido ligamine* aptandam, cujus medium *lineola* permeat *lignei coloris*, extremitates verò *quatuor ſtellis* coruſcant, angulos *totidem aquilæ* exornant, cum lemmate: *Salus & gloria.* Candidum ligamen indicium eſſe voluit innocentiæ, cui ſub vexillo Chriſti militantibus litandum eſt: Stellis ad cœleſte cygni ſignum, quod crucem exprimit, alluſit, aquilis autem, præterquam quod in Gonzagarum clypeo gentilitio crucem ſtipantes, viſuntur, monere voluit ſocietatis hujus conſortes, ut aquilarum inſtar oculos

mentis nunquam non defixos habeant in Solem juſtitiæ Chriſtum, qui morte ſua, quam in cruce perpeſſus eſt, *ſalutem* nobis æternamque *gloriam* comparavit: Atque huic ſocietati *Protectores* adoptavit, *B. Virginem Mariam* ac *B. Joſephum*, ejusque confirmationem ampliſſimis indulgentiis dotatam à Clemente IX. Pontifice, cum longo præconiorum ſyrmate, impetravit; ſicut pluribus refert *Bernhardus Juſtinianus* in Italico *de* p. 412. & 442. *Ordinum Equeſtrium hiſtoria* opere.

CAP. IV.

DE CÆSARIS AGNATIS.

STirps inclutiſſima Auſtriaca felici quondam fœcunditate floreſcens, ac vaſtis diffuſa ramis, nunc priſtina viriditate deficiente ſeneſcens, vix unum alterumque ſuſtinet palmitem; unde pauciſſimos habet Leopoldus Auguſtus agnationis nexu ſibi conjunctos, vixque ſimplicem excedentes numerum. Noſtra tamen adhuc memoria *duo in Germania* extabant *rami*, *à Carôli Archiducis*, cui *Ferdinandus* I. Imp. pater, *Maximilianus* II. frater erat, filiis *Ferdinando* & *Leopoldo* orti; *ille* enim, qui poſt Matthiæ Imp. patruelis ſui obitum ad Imperiale faſtigium eve-

evectus eſt, *Cæſareum ramum* condidit, hodienum ac, quod precamur, æternùm vigentem. *Leopoldus* autem Tyrolenſem, quem à ſede *Oenipontanum* vocare amant, proſevit, qui in filio ejus minore natu *Sigiſmundo Franciſco* iterum exaruit. Hic cum initio Eccleſiaſticam vitam ſectatus, ac in *Epiſcopum Auguſtanum*, *Gurcenſem & Tridentinum* cooptatus eſſet, fratre majore natu *Ferdinando Carolo*, nulla relicta prole maſcula, An. 1662. defuncto, ditionum regimen, Eccleſiaſticis beneficiis dimiſis, ſuſcepit; ſed præmaturo fato ſuo, cùm nuptias pararet *Mariæ Hedvvigis Auguſtæ* filiæ Chriſtiani Auguſti *Comitis Palatini Solisbacenſis*, per internuntium Johannem Georgium Comitem à Königseck ſibi deſponſatæ, d. 25. Jun. 1665. abreptus eſt. Unicus itaque ſequioris ſexus palmes ex hoc ramo ſupereſt, nempe: *Clara Iſabella*, Leopoldi Archi-Ducis filia, nata 12. Aug. 1629. ac An. 1649. *Carolo Gonzagæ Duci Mantuæ* nuptum collocata, nunc verò viduam ſanctisque dicatam colens vitam.

2. *Burgundicum* ſive *Hiſpanicum ramum*, cujus autor *Carolus* V. *Imperator* extitit, quod attinet, eum quoque ſenſim defloruiſſe & ad unicum palmitem redactum eſſe conſtat, ſolus quippe ex eo, quoad mares, reliquus eſt modernus Hiſpaniarum Rex *Carolus*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

rolus II. natus d. 6. Nov. 1661. patre *Philippo IV. Rege*, qui d. 17. Sept. 1665. è vita migravit, matre *Maria Anna*, *Ferdinandi III. Imp.* filia; quam ſuperſtitem eſſe diximus. Habet is in conjugio *Mariam Ludovicam*, *Philippi Ducis Aurelianenſis & Henrietta Stuardæ* filiam, cum qua ſolemnia nuptiarum peregit in vico *Quintanapalla*, qui Burgis tribus leucis diſtat d. 19. Nov. 1679. poſtquam d. 30. Aug. eam ſibi, interveniente legato, Paulo Spinola Marchione de los Balbazez Hiſpaniæ Magnate, Fontibellaquei in Gallia deſpondiſſet; ſed, quod dolendum, nulla hucusque ſobole auctus eſt.

3. Habet Carolus ſororem unicam ſuperſtitem *Mariam Thereſiam*, ſed alia matre, Iſabella nimirum Henrici IV. Galliarum Regis filia, priore Philippi IV. Hiſpaniarum Regis conjuge natam d. 20. Sept. 1638. ac *Ludovico XIV. Regi Chriſtianiſſimo* An. 1660. matrimonio ſociatam. Verùm de his uberiùs agendi, alio loco ac tempore, occaſio erit.

CAP. V.

DE ORIGINE, INCREMENTO & STATU MODERNO AUSTRIACORUM.

INter varias ac diverſas de origine Auſtriacæ familiæ ſententias, quæ ſcriptorum ingenia

genia hactenus exercuerunt, illa nunc eruditioribus potiſſimùm probatur, atque ad veritatem proximè accedere videtur, quæ autorem *Hieronymum Vignerium* agnoſcit, ac Habsburgenſes Comites, à quibus Auſtriacos deſcendere nemo eſt, qui neſciat, à *priſcis Ducibus Alſatiæ*, atque adeò ab *Erchenbaldo* quodam derivat, qui *Chlodovei* II. Francorum Regis Palatii Magiſter fuerit, ac An. C. 661. vitam cum morte commutaverit, relicto filio ac dignitatis hærede *Lendiſio*, An. 680. circiter ab *Ebroino* cæſo, cui uxor è Regia *Sigismundi Burgundi* ſtirpe tribuitur. Hôc natum perhibent *Ethiconem ſ. Athicum* cognomento *Adelricum*, cui à Theodorico *Alſatiæ Ducatus* collatus ſit, ac *Ebenheimij* domicilium fuerit, *pater* & *Berſvvindi*, çujus ſororem *Blidechilden Chilpericus II. Rex Francorum* in matrimonio habuit, *quinque liberorum*, inter quos una infirmioris ſexus numeratur *Ottilia Abbatiſſa in Hohenburg*, in Sanctarum calendarium poſtea relata, *filij quatuor*, *Adelbertus Dux Alſatiæ*, *Etho ſeu Hetto*, *Hugo & Badaco* Comites *Adelberti* ſtirpem alii extinctam volunt in filio *Eberhardo* improli, alii huic filium aſſignant *Ruthardum*, quem conditorem ferunt *Kyburgenſium*, *Thurgovienſium* aliorumque, quin & *Capetinorum* Galliæ Regum. *Hugonis & Badaconis* poſteri in tertia genera-

Spen. Syll. p. 3.

ratione defecére. *Etho* ſive *Hetto* abavus fuit *Hugonis*, à quo *tabula Genealogica Comitum Habſpurgenſium*, quam publicæ luci dedimus, incipit, quemque *communem trium familiarum*, *Lotharingicæ Dagſpurgicæ* & *Habſpurgicæ patrem* ibi conſtituimus. *Habſpurgicam*, quidem, quæ ſola huc pertinet, proſevit *Guntramus Dives* cognominatus natu minimus ex *Hugonis* filiis; cujus poſteros in ſchemate enumeratos, denuo hîc recenſere, inſtituti ratio non patitur: Incrementa potiùs familiæ, verbis quàm potero in pauca collatis, enarrabo.

2. Ac *Rudolphum* quidem *Alberti Sapientis Habſpurgenſis Comitis*, filium, ſummæ illius ac invidioſæ potentiæ, ad quam hæc familia pervenit, prima jeciſſe fundamenta, quis eſt adeo ἀνιστόρητος, ut inficias eat. Videlicet poſtquam is virtute duce, comite fortunâ *Imperatoriam dignitatem* conſecutus eſt, ampliſſima ſtatim occaſio, qua filios ad altiorem lautioremque conditionem eveheret, ei ſe obtulit. Vacabant in Imperio duo opimi *Ducatus*, *Svevicus* atque *Auſtriacus*, inde ab An. 1269, quo *Conradinum*, Imperatoria & Regia ſtirpe juvenem, ultimum Sueviæ Ducem, ac *Fridericum* Auſtriæ Ducem materno jure, paterno autem ſanguine è Badæ Marchionibus ortum, uno eodemque die, ſimili, ſed truculento & indigniſſimo

mo mortis genere, *Carolus Andegavenſis* Neapolitanorum tyrannus, è medio ſuſtulit. Verùm Auſtriam tempore interregni *Ottocarus Bohemiæ Rex*, collecto ordinum provincialium favore, ac aliqua ſpecie juris, à conjugio, quod cum *Margarita Auſtriaca* poſtea ab ipſo repudiata contraxit, derivati, ſubnixus, occupaverat, à *Rudolpho* autem in Imperatorem electo, cùm verbis ſe permoveri non pateretur, armis coactus eſt, ut eam Imperio reſtitueret, cumque à pellice proinde exagitatus, bellum cum Rudolpho redintegraret, malæ conſultæ ambitionis pœnas morte luit, quam oppetiit in pugna Anno 1278. Ergò Anno 1282. *Rudolphus* Imp. in comitiis Auguſtæ Vindelicorum habitis, utrumque Ducatum Sueviæ & Auſtriæ filiis majoribus natu *Alberto* & *Rudolpho* ſolemni inveſtitura, quam Proceres Imperii ingenti aſſenſu comprobarunt, contulit. *Rudolpho* cum Ducatu *Sueviæ*, etiam *Burgoviæ* Marchionatus ceſſit; *Albertus* verò cum *Auſtria Styriam* quoque *Carniolam*, *Vinidorum Marchiam* & *Portenaviam* in Foro Julii, quam aliàs *Portum Naonis*, Itali *Porolonone* vocant, obtinuit. Hoc modo cum ad ſplendidiorem fortunam emerſiſſet inclutiſſima familia, maximis ſemper auctibus crevit, donec ad ſummum pervenit, incremento vix relinquens locum.

Berul. Spec. Auſtr. l. 1. c. 13.

3. Fatalis præcipuè ei nunquam non fuit *connubiorum felicitas*, per quæ crebris provinciarum ac regnorum acceſſionibus locupletata eſt. *Albertus*, de quo dictum, ducta in matrimonium *Eliſabetha*, *Mainardi Comitis Tyrolenſis*, quem Rudolphus Imp. etiam *Carinthiæ Ducatu* inveſtierat, filia, jus ſibi in has provincias acquiſivit, quod filii ejus ac nepotes haud neglectui habuére; ſed extincta *Mainardi* maſcula ſtirpe in filio *Heinrico*, *Ducatus Carinthiæ inveſtituram* à Ludovico Imp. petierunt ac obtinuerunt, *Tyrolenſem* verò *Comitatum Margarita* Heinrici filia unica, ob oris vultusque deformitatem *Maultaſch* cognominata, extincto filio unico *Mainhardo*, quem ex *Ludovico Bavaro Marchione Brandenb.* ſuſceperat, in conſobrinos ſuos Auſtriacos *Rudolphum*, *Albertum & Leopoldum*, per donationem inter vivos Anno 1363. tranſtulit. Horum genitor *Albertus II.* Auſtriæ Dux per conjugium *Johannæ Ulrici III. Comitis Pfiretarum* filiæ, *Comitatum Pfiretanum* accepit. Ejus *pronepos cognominis* Imperatoria dignitate decoratus, cum *Eliſabetham*, *Sigiſmundi Imp.* gnatam nuptiis ſibi adjunxiſſet, *Hungariæ regnum*, & quæ ei connexa erant, *Croatiam* nempe, *Dalmatiam*, *Sclavoniam*, &c: præterea *Bohemiæ regnum unà cum Sileſia Luſatiaque Ducatibus ac Moravia Marchionatu*, obtinuit.

Lazius Geneal. Auſtr. l. 1. p. 182.

Id. l. 2. p. 225. & 226.

Gerard. de Roo Hiſt. Auſtr. l. III. p. 113. & 114.

nuit, & ad filium poſthumum *Ladiſlaum* transmiſit; quo in ipſo nuptiarum apparatu, fatis functo, aliorſum quidem tranſiére hæc regna, ſed ſexaginta annorum ſpatio interjecto, ad Auſtriacos redierunt eadem via matrimoniali; nam *Ferdinandus* I. *Imp. Annam*, *Uladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis* filiam, *Ludovici* ſororem, in conjugio habuit; ac affini à Turcis ad *Mohazum* 1516. cæſo, ſucceſſit, à quo tempore Regna iſta in Auſtriacorum patrimonio ſunt numerata.

4. Verùm omnium, quos recenſuimus, felicitatem multis paraſangis ſuperarunt *Maximilianus*, ejusque filius *Philippus*. Ille enim, cum parens *Fridericus* Imp. feliciſſimum conjugium *Mariæ*, *Caroli Audacis ultimi Burgundiæ Ducis*, filiæ, ipſi conciliaſſet, *univerſi Belgij*, *Burgundicique Comitatus* (Ducatum Galli abſtulerunt) hæreditatem crevit; qua quanta opulentiſſimarum ditionum acceſſio Auſtriacis obvenerit, nemo non intelligit: attamen majoris adhuc momenti illa erat, quæ per *Philippi* auſpicatiſſimas nuptias cum *Johanna*, *Ferdinandi & Iſabellæ Hiſpaniarum Regum*, filia, familiæ illata eſt: his enim non ſolum *omnis Hiſpania*, ſola *Luſitania* excepta, ſed & *utriusque Siciliæ Sardiniæque regna* in Italia, præterea *Occidentalis Indiæ* provinciæ eò usque detectæ, Auſtriacorum patrimonio adjectæ ſunt. Deni-

quæ *Philippus II.* primi nepos, *Luſitaniam* etiam reliquo Hiſpaniæ corpori, à quò annos paulò minus quingentos avulſa fuerat, adjecit; neque inter fundamenta juris, quibus prætenſioni ſuæ adverſus competitores pondus adſtruxit, minimum erat, quod *Heinrici* ultimi Regis ſorore eſſet natus, ac *Sebaſtiani* cui in expeditione Africana deſiderato, *Heinricus*, patruus magnus, ſucceſſerat, amitam in matrimonio habuerit.

5. Pleraque & quidem præcipua Auſtriacæ domus incrementa enarravimus, non tamen omnia: ſunt in ejus ditione aliæ quoque provinciæ & civitates, variis acquiſitæ titulis: *Friburgum* Brisgojæ oppidum haud contemnendum, quod ſuos anteà Comites habebat, *belli & transactionis titulo* mixto An. 1366. in Auſtriacorum poteſtatem conceſſit. *Veldkirchenſem Comitatum* in Nebelgoja, ut & dynaſtias *Pludenz* & *Heiligenberg*, *Leopoldus* Auſtriæ Dux An. circiter 1375. *præſenti* ſibi comparavit *pecunia*; illum à *Rudolpho Monfortiæ*, has ab *Alberto Werdenbergæ Comite*: Idem *Vogtejam provincialem Sueviæ* (die Landvogtey in Schwaben) à *Wenceslao Imp.* pro magna auri ſumma *arrhaboni* ſibi relictam, neque ampliùs redemptam, obtinuit. *Cilejenſis Comitatus* in Styria, *Ulrico III.* ultimo ejus Comite à *Ladislao Corvino* An. 1456. trucidato, ad *Friderieum*

Gerh. de Roo Hiſt. Auſtr. l. 3. p. 117.

Ibid. p. 120.

Betul. op. cit. lib. 3. c. 10.

Op. cod. l. 5. c. 11.

cum III. Imp. *lege feudali* devolutus eſt. *Nelleburgium Landgraviatum*, qui majore ex parte Auſtriacis paret, extincta Comitum ſuorum ſtirpe, eodem titulo ad hanc deveniſſe familiam, vero haud eſt abſimile. *Goritiæ Comitatus Leonhardo* ultimo Comite ineunte ſeculo ſuperiore, absque liberis mortuo, *ex veteri pacto gentilitio* ad *Maximilianum I.* delatus eſt. Demum *Carolus V. Mediolanum*, ampliſſimum Lombardiæ Ducatum *Franciſco Sfortia* ultimo ejus Duce absque hæredibus defuncto, tanquam *feudi Dominus* occupavit, ac adverſus Gallos ei inhiantes ſtrenuè tuitus eſt. *Ibid. l. 6. c. 1.*

6. Verum enim verò quod *Seneca* ad Helviam ſcripſit: *Ita fato placere, nullius rei eodem ſemper loco ſtare fortunam*; *Vellejus* autem hoc modo enuntiavit: *quemadmodum urbium imperiorumque, ita gentium nunc florere fortunam, nunc ſeneſcere, nunc interire*; hoc neque Auſtriacorum incluta gens abs ſe alienum experta eſt, ſed in ipſo incrementorum exordio, aliquid detrimentorum paſſa, dumque alias ditiones adventitia hæreditate lucrabatur, magna avitorum bonorum portione depulſa eſt. *Helvetii* enim præſidum, quos *Albertus I.* Imp. eis impoſuerat, inſolentia exacerbati defecerant, ac fœdere facto in libertatem ſeſe vindicaverant; quos cum Auſtriaci armis in ordinem cogere ſæpenu- *l. 2. c. 11.*

penumero, ſed adverſante fortuna, tentaſſent, pedetentim omnia, quæ ipſi in Helvetia poſſederant, in *Suitiorum fœdus* tranſierunt, catalogum eorum ſatis amplum *Sigiſm. Betulius* exhibet. *Landgraviatum Alſatiæ, Suntgojam, Præfecturam decem civitatum Imperialium in Alſatia*, quæ omnia in antiquo Habſpurgenſium patrimonio fuerant, *Comitatum* præterea *Pfyretanum* hoc demum, quo agimus, ſeculo Ferdinandus III. Imp. ſuis ditionibus decerpi, & in Gallos transferri, pacis amore, ac ut verè ſe Patrem patriæ præſtaret, paſſus eſt; ut ita Auſtriacis è veteri patrimonio, præter *pauca in Brisgoja loca*, & *quatuor oppida ſilveſtria* (die Waldſtädte) nil ferme ſuperſit. Sed ex adventitiis etiam ditionibus nonnullæ alios nactæ ſunt Dominos: *Hungariæ* Regnorumque ei annexorum maximam partem Turcæ ſibi ſubjecerunt. *Luſatiæ Ducatum* Elector Saxoniæ nunc tenet, cui Ferdinandus II. Imp. in præmium operæ, bello Bohemico ſibi navatæ, patrum noſtrorum memoria, eum ceſſit. In *Belgio ſeptem* florentiſſimæ *provinciæ* Hiſpanicæ dominationis ac inquiſitionis impatientes, Philippi II. Regis obſequio, ſuperiore ſeculo, ſe ſubduxerunt; peculiaremque Remp. ſub nomine Statuum fœderatorum conſtituerunt, pro qua ſtabilienda per quinquaginta annos & quod excur-

Deſter. Ehrenſp. l. 1. c. 5. V. Inſtr. Pacis Monaſter.

currit tam ſtrenuè acriterque pugnarunt, ut tandem Hiſpani longo bello, quo nihil proficiebant, feſſi, pacem An. 1648. cum ipſis inirent, omnique prætenſioni in perpetuum renuntiarent. Harum verò provinciarum hæc eſt ſeries: *Geldria, Hollandia, Zeelandia, Ultrajectum, Friſia, Tranſiſulania, Gröninga* quæ & *Omlandiam* complectitur: Ab altera quoque parte, qua Galliæ conterminum eſt Belgium, plurima loca in Gallorum poteſtatem conceſſerunt, qui *Arteſiam* cum magna *Flandriæ* & *Hannoniæ* parte hodiè poſſident. *Burgundiæ Comitatum* nupero demum bello Galli occupârunt, ac ſubſecuta *pacificatione Neomagenſi* ſibi pleno jure aſſeruerunt; qui etiam Hiſpaniæ fines, quibus Galliam contingit, crebrò laceſſentes, multa in *Catalonia* haud exigui momenti loca, armis in ditionem ſuam redegerunt. *Luſitania* denique An. 1640. excuſſo Caſtilienſium jugo, à reliqua Hiſpania ſeſe iterum ſegregavit, ac è ſua ſibi gente Regem elegit; neque hactenus corpori ſuo conſociari potuit.

7. Reſtant nihilominus Auſtriacis ampliſſimæ & latè diffuſæ ditiones, ac poteſt de eorum potentia hodieque dici, quod olim dictum eſt; *Solem in Auſtriaca familiæ territorio nunquam occidere*. Nam quod Germanicam lineam attinet, agnoſcunt ejus juris dictionem hac adhuc die: *Hungaria, Croatia,*

tiæ, Dalmatiæ & Sclavoniæ haud exiguæ partes, Bohemia tota, Sileſia, Moravia, Auſtria, Styria, Carinthia, Carniola, Tyrolis, Vinidorum Marchia, in Foro Julii *Goritia, Gradiſcia, Portus Naonis*, & in litore maris Adriatici *Tergeſte*: præterea in Suevia *Præfectura provincialis, Burgovia, Veldkirchen, Nelleburgum*, ac denique è veteri patrimonio: *Briſgojæ pars & civitates ſilveſtres.* Hiſpanicæ verò lineæ parent, in Hiſpania: *Caſtilia, Arragonia, Legio, Granada, Cataloniæ & Navarræ pars major*; in Italia *regnum Neapolitanum, Ducatus Mediolanenſis, Pavia, Tortona, Cremona*; in litore maris Etruſci, *Piombino, Porto Hercole, Orbitello*; ad Liguſticum mare *Finalia*; in Belgio *Brabantia, Limpurgum, Lucelburgum, Flandriæ, Hannoniæ, Arteſiæ pars* à Gallis relicta, *Namurcum, Zutphania, Antverpia & Mechlinia*; porro inter inſulas maris Mediterranei, *Majorica, Minorica, Sardinia & Sicilia*; in Oceano Atlantico, *Inſulæ Fortunatæ & promontorium viride*; præterea in America Septentrionali, *Nova Hiſpania, Mexicum, Tucatana; Meridionalis tota*, præter Braſiliam & quosdam cis eam tractus; ex inſulis *Hiſpaniola, Cuba* aliæque. Denique in India Orientali, *pars Moluccarum*, & præterea *inſulæ Philippinæ & Salomonis.* Atque hæc de Imperatore ejusque familia in præſentia notâſſe ſufficiat.

LIBER

LIBER II.

DE ELECTORIBUS.

CAP. I.

A Capite Imperii ad membra progredimur; hæc ſtrictè ſumta vulgari vocabulo *Status Imperii* (die Stände des Reichs) vocantur, latiniùs cum Celeberrimo *Conringio Ordines* dixeris; cenſenturque communiter hoc nomine, *quotquot jus ſeſſuræ & ſuffragii in comitiis habent, ac territoriali ſuperioritate eminent.* Inter eos verò ſingulari quadam eminentia atque prærogativa gaudent *Electores*, qui *velut columnæ proceres ſacrum Imperii ædificium circumſpectæ prudentiæ, ſolerti pietate ſuſtentant.* Præte quam enim quod ſoli jus atque poteſtatem habent eligendi Imperatorem, unde etiam nomen ſortiti ſunt, poſſunt quoque, imo incumbit ipſis ex præſcripto *Aureæ Bullæ*, cæteris excluſis, convenire, & de Rep. conſilia conferre. Præterea ſumma Imperii officia obtinent, ſuosque habent officiales hæreditarios. In comitiis inter collegia principem locum, Ordinis auctoritatisque tenent; octoque eorum ſuffragia tantidem ſunt, quanti in

Not. ad Lamp. part. 3. c. 3. §. 1.

A. B. c. 3.

c. 12.

univerſo Imperii Senatu ferè dimidia Ordinum pars valere poteſt. Adde, quod Regibus quoque de loco controverſiam faciunt: nec Cardinalibus nec Archiducibus cedunt; quod ipſe Cæſar ſolis ipſorum Legatis Regias dignitates, libertates, pompas, operiendi caput, conſidendi indulget, & quæ ſunt alia eorum jura prærogativa in *Bœcleri Notit. Imperii* enumerata.

lib. 6. c. 2.

2. Quando & à quo inſtituti ſint Electores, non levis eſt controverſia, ſcinduntur-que in contraria ſtudia Hiſtoriarum ac Jurispublici Scriptores, quorum diverſas ſententias *Schvvederus* collegit. Decumana mihi eſt ſententia τοῦ πολυμαθεστάτου *Conringii*, qui in citatis *ad Lampad. annot.* maximè vero conſentaneum eſſe ſtatuit, decreto ſpontaneo Imperii Principum ad Officiales ſolos, eos ſcil. Principes, quibus publica Regni officia, Cancellariatus, Dapiferatus, Mareshallatus &c. erant conceſſa, eligendi Imperatorem jus translatum eſſe, idque contigiſſe interregni tempóre, partim quod tædium pleroſque cepiſſet Imperii turbarum, partim, quod curia papalis illa tempeſtate ſpargens fabulam, de officialium eligendi iſthoc jure jam ætate Ottonis III. Cæſaris conſtituto, multos traxiſſet in conſenſionem.

Introd. in I. P. p. ſ. Sect. 2. c. 2. §. 2. part. 3. c. 4. Conf. Monzamb. de St. Imp. Germ. c. 4.

3. Numerus Electorum olim fuit *ſeptenarius*, unde *Septem-Viri* appellabantur; ſed hoc,

hoc, quo agimus, ſeculo, per pacificationem Weſtphalicam, *Octavus* Electoratus, *publicæ tranquillitatis cauſa*, uti *verba Inſtrumenti* ſonant, inſtitutus eſt. Poſtquam enim proſcripto Friderico Palatino Electore, Ferdinandus II. Imp. Electoralem illam dignitatem cum Archidapiferatu, quæ hactenus Palatinorum Comitum fuerant, in Maximilianum Bavariæ Ducem optimè de ſe meritum transtuliſſet, idque ingenti diſſidio materiem præbuiſſet; tandem res omnis compoſita eſt, octava conſtituta Electorali pariter & Officiali dignitate, eaque Palatino attributa; ſed temporaria duntaxat, quamdiu quidem Guilielmi ſtirps Bavarica fuerit ſuperſtes.

4. Dividuntur Electores in *Eccleſiaſticos* & *Seculares*. Eccleſiaſtici ſunt: *Moguntinus*, *Trevirenſis* & *Colonienſis Archiepiſcopi*. Seculares: *Bohemiæ Rex*, *Bavariæ & Saxoniæ Duces*, *Brandenburgi Marchio* & *Comes Palatinus Rheni*. Illos Cæſar titulo *nepotum* (Neffen) hos *cognatorum* (Oheim) honeſtare ſolet, cujus diſtinctionis cauſam disquirit Becmanus *Not. dign. Ill. d. 1. c. 3. §. 4.*

CAP. II.

DE ELECTORE & ARCHIEPISCOPO MOGUNTINO.

INter Eccleſiaſticos Electores primas tenet *Archiepiſcopus Moguntinus*, Imperii *per Germaniam Archicancellarius.* Ei præ cæteris hoc proprium eſt; quod vacante Imperio literis patentibus ſignificare tenetur Coëlectoribus ſuis, ut à die in literis expreſſa intra tres menſes continuos ad eligendum Imperatorem Francofurtum ad Mœnum conveniant, aut Legatos ſuos mittant: tùm in ipſo Electionis actu vota percontatur, ultimoque loco à Coëlectoribus rogatus, ſententiam dicit. Præterea in comitiis publicis Ordinum conſilia dirigit, mandata & credentiales Legatorum accipit, concluſa Imperii concipit, aſſervatque Archivum Imperii. Jus coronandi Imperatorem ſolus habet in ſua diœceſi, extra eam verò cum Colonienſi Archiepiſcopo alternatim exercet, vigore transactionis inter utrumque d. 25. Junii 1657. ſancitæ, quam videſis in *Gaſtelii Tractatu de ſtatu Europæ noviſſimo.* Cætera Moguntini Electoris
c. 9. §. 44. munia eximia uberius exequitur *Bæclerus*
l. 6. c. 5. *Notit. Imp.*

2. Qui nunc Moguntinenſem Diœceſin regit eſt Reverendiſſimus

ANSHEL-

ANSHELMUS FRANCISCUS FRIDERICUS *S. Eccleſiæ Moguntinæ Archiepiſcopus, S. R. Imp. per Germaniam Archicancellarius & Elector.*

3. Prognatus eſt è familia equeſtri Rhenana *Ingelheimiorum*, à pluribus ſeculis inclutà, patre *Georgio Johanne ab Ingelheim*, matre *Anna Eliſabetha Sturmfederin ab Oppenvveiler.* Avum habuit *Marſilium Godofredum*, aviam *Amaliam Langvvertin de Simmern*; proavum *Marſilium ab Ingelheim*, proaviam *Amaliam de Flekenſtein.*

4. Geſſit inter Canonicos Eccleſiæ Cathedralis Moguntinæ *Archipresbyteri* munus, & Erfurdenſem civitatem aliquandiu rexit; poſtea *Carolo Heinrico Metternichio* Electore & Archiepiſcopo repentina morte d. 26. Sept. 1679. rebus humanis exemto, in ejus locum per potiora Canonicorum ſuffragia ſuffectus eſt d. 7. Nov. ejusdem anni.

5. *Scutum*, quo utitur, *quadripartitum* eſt, ejus prima & quarta areola *rubea rotam argenteam ſex radiorum.* Moguntini Archiepiſcopatus δεῖγμα *continet*; ſecunda & tertia *nigra*, *cruce teſſellata duplici teſſellarum aurearum & coccinearum tractu*, *inſignita*, gentilis *eſt* teſſera Ingelheimiorum. *Galeæ* incumbunt *tres*; anterior *pileolo electorali tecta rotam* Moguntinam *ſuſtinet*; mediam *pre-* Spen. Op. Her. Sp. l. 3. c. 47.

 mit

mit mitra Archiepiſcopalis, *pulvinari impoſita*; extrema *fert jugum alarum nigrarum, cruce teſſellata* Ingelheimiorum *exornatarum. Laciniæ dependent utrinque argenteæ & rubeæ.* Adjiciuntur clypeo *pedum Epiſcopale ac enſis evaginatus*, duplicis poteſtatis Eccleſiaſticæ & ſecularis indices.

6. Eccleſiam Moguntinam quod attinet, ea nulli Germaniæ antiquitate facilè cedit; quippe quæ primo ſtatim Chriſti ſeculo cœpiſſe, ac à *Clemente*, Pauli Apoſtoli diſcipulo, plantata eſſe fertur. Ab iſta quadraginta Præſules numerare ſolent ad *Bonifacium* usque, qui Caroli M. σύγχρονος fuit, & *Germaniæ Apoſtolus* vulgò audit. Is, ut *Gudeni* l. 1. p. 12. *in Hiſt. Erfurd.* verbis utar, *evacuatam Moguntiæ ſedem è Romani Pontificis Zachariæ deſtinatione conſcendit, ac primus Archiepiſcopalem fecit, cum antea Wormatienſem ſuſciperet*; quod poſterius *Serrarius* rerum Mogunt. ſcriptor aſſerere, non ſuſtinet, ſed, num Trevirenſi, Colonienſi aut Wormatienſi Eccle- l. 1. c. 21. ſiæ ſubjecta fuerit Moguntina, tanquam incompertum in medio relinquit. Secularis ejus poteſtas prima cepit incrementa *Ottone M.* imperante: Hic enim poſtquam *Guilielmus* ejus filius in Archiepiſcopum electus eſſet, liberali donatione *Haſſiam ac Thuringiam* Eccleſiæ Moguntinæ ſubdidit. Quamvis verò poſt annos ſeptuaginta & paulò amplius,

pliùs, *Bardo*, qui tum ad ejus clavum ſedebat, non exiguam utriusque provinciæ portionem nempe *ingentem tractum à ſylva Thuringica & fontibus Horſelæ usque dum Werram ſubit*, *Ludovico Barbato*, Geiſelæ Imperatricis Conradi II. conjugis conſanguineo, *clientelarem* donaſſet, eumque *Thuringiæ Vice-dominum* cónſtituiſſet; poſtea *Ludovicus III.* Barbati nepos ducta Hedwige, Lotharii II. Imp. filia, ex conſilio Principum, ipſiusque *Adelberti* Archiepiſcopi Mogunt. conſenſu, *Landgravius Haſſiæ ac Thuringiæ* An. 1130. à ſocero creatus eſſet, demumque *Conradus* Præſul à *Ludovico V. Landgravio* bello ſuperatus, ut pacem redimeret, potiſſima *Thuringiæ & Haſſiæ* vel *in feudum* vel *in allodium* ei ceſſiſſet; remanſerunt tamen in Moguntinenſis Antiſtitis ditione nonnulla haud ignobilia Haſſiæ Thuringiæque loca; illic *Fritdeslaria* præcipuè & *Amelburgum*, hîc ipſa metropolis *Erfurdia*, cum adjacentibus quibusdam comitatibus & præfecturis. Hæc quidem civitas, cum è parvis initiis in magnas creviſſet opes, crebris, ob turbulenta civium ſuorum ingenia, motibus agitata, negotii moleſtiæque plurimum & Præſulibus & *Vicedominis* (quòd munus poſt Ludovicos Landgraviatus axiomate auctos, familiæ cuidam nobili, quæ deinde nomen à munere traxit, ac hodiedum in Thuringia viget,

Gud. l. c. p. 17.

Gud. l. c. p. 34.

viget, in feudum conceſſum eſt) exhibuit; donec noſtra demum ætate inſolentiæ, cujus extremam lineam impleverat, pœnas *Iohanni Philippo* Archiepiſcopo daret, qui acri obſidione cinctam, ac omni vicinorum Principum auxilio, cujus vana ſpe ſe lactaverat, deſtitutam, ad deditionem & certam ſubjectionis confeſſionem ſubegit d. 16. Oct. 1665. Habet hac tempeſtate præſidem ſive Vicedominum *Johannem Jacobum Waldpotium de Baſſenheim.*

7. *Moguntia* caput diœceſeos ac ſedes Antiſtitis libera quondam ac Imperialis fuit civitas, *Lehmanno* teſte, atque anno demum 1462. cum *Dietericus Iſenburgius* & *Adolphus Naſſovius* de tiara armis certarent, ab *Adolpho* nocturno ac inopinato impetu occupata, libertate ſua excidit. Pertinent præterea ad Moguntinenſem diœceſin *Rhenogoja* & *Mœnogoja* vini frugumque feraciſſimæ, ac in *ſtrata montana* (der Bergſtraſſen) *Starkenberg*, *Heppenheim*, *Bensheim*, *Morlebach* & *Lorſch*, quæ à prædicto *Dieterico Iſenburgico Friderico I. Electore Palatino* pro certa pecuniæ ſumma oppignorata, *Johannes Philippus* Archiepiſcopus poſt pacem Weſtphalicam reluit. *Eichſfeldenſis* tractus Haſſiam inter ac Thuringiam haud procul Hercynia ſilva ſitus, à *Comitibus de Gleichenſtein* ad Moguntinenſem Eccleſiam emtionis titulo pervenit;

Chron. Spir. l. 7. c. 107.

nit; quemadmodum &*Duderſtad* oppidum, quod *Otto* Brunſuicenſis Heinrici F. *Gerlaco* Antiſtiti A. C. 1366. vendidit; cui etiam Carolus IV. Imp. oppidum *Höchſt* cum adjuncto telonio contulit, quod Pragenſem & Olumucenſem Epiſcopatum à ſuffragatione Moguntinenſis Archiepiſcopatus divelli eſt paſſus. *Steinhemium* ad Mœnum, cui impræſentiarum *Joh. Ervvinus Schonbornius* præeſt, cum XIV. pagis ab Eppſteinenſibus Comitibus *Conradus* Præſul An. 1424. præſenti acquiſivit pecunia. *Rineccenſis Comitatus* pars, extinctis ſuperiore ſeculo Comitibus, titulo caducitatis ad Moguntinos delapſa, & ante annos non ita multos *Joh. Hartvviko Comiti de Noſtiz* Regni Bohemiæ Cancellario, interveniente certa argenti ſumma, in feudum collata eſt: *Königsſteinenſem Comitatum* Moguntini, ſub prætextu expectativæ, à *Maximiliano II.* Imp. *Danieli* Archiepiſcopo conceſſæ, occupârunt Anno 1581. fruſtrà renitentibus ac jure ſuo ſe tuentibus Stolbergæ Comitibus.

8. Cæterum refertur Moguntinenſis Archiepiſcopatus ad *circulum Rhenanum inferiorem*, ejusque *Directorium* tenet: *Suffraganeos* Epiſcopatus *duodecim* hodie habet: *Spirenſem, Wormatienſem, Herbipolitanum, Eiſtettenſem, Curienſem, Argentinenſem, Werdenſem, Hildeſienſem, Halberſtadenſem, Paderbornen-*

 ſem,

ſem, Conſtantienſem & Auguſtanum. *Officiales Hæreditary*, quibus *Moguntina Eccleſia ſtipata eſt, hi ſunt*: Archi Mareſchalli: *Landgravij Haſſiæ*: eorum Vicarii ſ. Mareſchalli hæreditarii. *Equites de Heiſenſtein.* Archi-Dapiferi: *Comites de Veldenz*: eorum Vicarii ſ. Dapiferi hæreditarii *Barones Greiffenklau de Volrath.* Archi Pincernæ: *Barones de Schönborn*, qui Comitibus de Sponheim ſucceſſeruut; eorum Vicarii *Equites de Kronberg.* Archi-Camerarii *Comites de Stolberg*: eorum Vicarii ſ. Camerarii hæreditarii: *Comites Metternichij in Winnaburg & Beilſtein.*

9. *Canonicos* Metropolitanum templum *duos* habet *& quadraginta*, omnes *probatæ* ex utroque ſanguine *nobilitatis*; ex his *ſacratiorem Senatum* cum Præpoſito *viginti & quatuor* conſtituunt, ac *Capitulares* vocantur, quibus particularia ſua ſunt bona: inter quæ *Bingium* eminet ad oſtium Navæ in Rhenum juxta famoſam murium turrim ſitum, ſoletque ex iis per ſuffragia Archiepiſcopus eligi: reliquos *Domicellarios* appellant. *Capitularium* hic impræſentiarum ordo eſt ac ſyllabus:

I. Præpoſitus: *Marquardus Schenk de Caſtel*, Epiſcopus Eiſtettenſis.
II. Decanus: *Johannes Wilhelmus Liber Baro Wolf Metternich in Gracht.*

III. Cu-

III. Cuſtos: *Franciſcus Emericus Caſpar Waltpod de Baſſenheim*, Epiſcopus Wormatienſis.
IV. Scholaſticus: *Johannes Fridericus Nobilis Dominus in Elz.*
V. Cantor: *Vitus Chriſtophorus Fuchs à Dornheim.*
VI. *Johannes Erneſtus L. B. à Dhern.*
VII. *Joh. Jacobus Waltpod de Baſſenheim*, Vicedominus Erfurdenſis.
VIII. *Joh. Wilhelmus Gymnichin Fiſchel.*
IX. *Anshelmus Franciſcus L. B. in Waldenburg, dictus Schenkern.*
X. *Franciſcus ab Hazfeld Comes de Gleichen.*
XI. *Philippus Adolphus à Staffel.*
XII. *Anshelmus Franciſcus L. B. ab & in Hoheneck.*
XIII. *Chriſtophorus Adolphus à Stadion.*
XIV. *Philippus Wildericus à Walderdorf.*
XV. *Caſimirus Ferdinandus Adolphus Waltpod L. B. in Baſſenheim.*
XVI. *Franciſcus Ferdinandus Comes de Metternich Winneburg & Beilſtein, Caroli Heinrici Electoris* è fratre nepos.
XVII. *Franciſcus Emericus Wilhelmus à Bubenheim*, Archi Presbyter.
XVIII. *Johannes Lucas L. B. ab Ingelheim;* Reverendiſſimi Electoris Sobrinus.
XIX. *Carolus Lotharius à Mezenhauſen.*
XX. *Heinricus Ferdinandus L. B. à Leyen.*

XXI.

XXI. *Joh. Philippus Greifenklau de Volrath.*
XXII. *Joh. Philippus Franciſcus à Wonnsheim.*
XXIII. *Joh. Godofredus Chriſtophorus L. B. ab & in Franckenſtein.*
XXIV. *Joh. Stephanus L. B. à Dhern.*

10. Hi ſunt, quos Capitulares vocant, ſubjiciamus etiam *Domicellarios*:

I. *Philippus Wilhelmus L. B. de Boyneburg, Johannis Chriſtiani* Viri in civili prudentia conſummatiſſimi, & meritò à *Cl. Bœclero* inter Triumviros Germanorum, non ad ſui tantum, ſed omnis ævi exemplum & memoriam illuſtres, primo loco numerati, filius, *Anna Chriſtina Schuzia ab Holzhauſen* genitus.

in Muſeo p. 66. & ſeq.

II. *Franciſcus Antonius L. B. de Sickingen.*
III. *Ludovicus Antonius Comes Palatinus Rheni.*
IV. *Philippus Erneſtus Comes ab Hohenloë.*
V. *Hieronymus Leopoldus Emundus L. B. Wolf Metternich in Gracht.*
VI. *Ferdinandus Benedictus L. B. in Galen,* von der *Aſen, Biſping & Römberg.*
VII. *Lotharius Franciſcus L. B. de Schönborn.*
VIII. *Joh. Adolphus L. B. de Waldenburg, dictus Schenckern.*
IX. *Joh. Franciſcus Godofredus L. B. de Franckenſtein.*
X. *Damianus Eckenbertus Camerarius de Wormbs, L. B. de Dalberg.*

XI.

XI. *Philippus Carolus, Filius in Elz* (Sohn zu Elß) Haud intempeſtivè hîc ſubtexturus videor obſervationem à Viro doctiſſimo, *Thulemario* Profeſſore Heidelb. mecum communicatam: receptum eſſe à longo tempore in *Elziorum* familia, ut illi, *qui ſub patria poteſtate adhuc ſunt, aut quorum patres vivunt, vocentur Filij*, Söhne zu Elß/ *qui autem patrem ſuperſtitem non habent, licet impuberes ſint*, appellantur *Domini*, Herren zu Elß.

XII. *Caſimirus Fridericus à Keſſelſtatt.*

XIII. *Franciſcus Wolffgangus Nicolaus L. B. à Metternich, Lotharij Friderici Electoris* An. 1675. mortui è fratre nepos.

XIV. *Fridericus Antonius Camerarius de Wormbs L. B. de Dalberg.*

XV. *Joh. Fridericus Camerarius de Wormbs L. B. de Dalberg.*

XVI. *Otto Heinricus Quadt in Buſchfeld.*

XVII. *Lotharius Theodorus Antonius Ludovicus à Riedt.*

XVIII. *Fridericus Wilhelmus L. B. de Bicken.*

CAP. III.

DE ELECTORE & ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI.

Archiepiſcopus Trevirenſis *Archicancellarius* audit *per Galliam & Regnum Arelaten-*

tenſe; quibus nominibus *non integram Galliam, ſed quicquid ejus ad Burgundicum Regnum pertinuit*, quod ſeculo XI. Germaniæ
Diſſ. de Elect. th. 43. jungi cœpit, intelligi cenſet *Conringius*. Hodie inanis eſt titulus, omni poteſtate deſtitutus, cum nec Gallia nec Arelatenſe Regnum quidquam Germanico deferat Imperio. Competit Electori Trevirenſi primum in electione Imperatoris ſuffragium, ex decre-
c. 4. to *Aureæ Bullæ*, qua etiam conceſſum ei eſt, ut *ſedeat ex oppoſito, & lineari directione ver-*
c. 3. *ſus Imperatoris faciem, utque in directa diametrali linea ante Imperatorem vel Regem tranſ-*
c. 21. *eat, illis ſolum intermediis, qui Imperialia vel Regalia deportant inſtrumenta, ſi ea Imperatori præferuntur; ubi autem inſignia illa non præferuntur, immediatè Imperatorem præcedat, ut nemo penitus ſit intermedius inter ipſos.*

2. Qui hodie hac prærogativa & Electorali apud Treviros dignitate fulget, eſt Reverendiſſimus

JOHANNES HUGO *Archiepiſcopus Trevirenſis, S.R.I. per Galliam & Regnum Arelatenſe Archicancellarius & Elector, Epiſcopus Spirenſis, Adminiſtrator Prumienſis, Præpoſitus VVeiſenburgenſis.*

3. Succeſſit in Archiepiſcopatu avunculo ſuo *Carolo Caſpari à Petra* ſive von der Leyen/ d. 1. Jun. A. C. 1676. defuncto, à quo anno

anno 1671. d. 7. Jan. in *Coadjutorem* aſſentientibus Metropolitani cleri ſuffragiis adſcitus fuerat. Oriundus eſt ex illuſtri familia equeſtri, Juliacæ ditionis, *Orsbekiorum*; parentes habuit *Gulielmum ab Orsbek Dynaſtam de Vernich*, & *Mariam Catharinam* von der Leyen/ *Damiani* & *Catharinæ Waltpodiæ de Baſſenheim* filiam, ac duorum Electorum, Trevirenſis,quem diximus, & *Damiani Hartardi* Moguntini d. 6. Dec. 1678. mortui, ſororem.

4. *Scuto* utitur *quadripartito*: Areola 1. *argentea crucem rubeam*, Archiepiſcopatus Trevirenſis *δεῖγμα exhibet*. 2. *Coccinea agnum argenteum humo viridi inſiſtentem, cum vexillo ejusdem metalli, cui crux impreſſa, continet: quod* emblema *eſt* Prumienſis Abbatiæ. 3. *Iterum rubea caſtrum defert δίπυργον argenteum, opere cæmentario nigro, ex quo pedum pretenditur, & deſuper incumbit corona, quæ* teſſera *eſt* Præpoſituræ Weiſenburgicæ. 4. *Cærulea crucem argenteam*, Epiſcopatus Spirenſis ſymbolum, *continet. Toti incumbit parmula aurea inſignis decuſſi rubeo, cui comites quatuor folia viridia*, *quæ* inſignia *ſunt* gentilitia Orsbekiorum. Hoc ſcutum *quinque* premunt *galeæ*; 1. *Coronata alarum complicatum jugum oſtentat, inſcripto caſtro* Weiſenburgico *& agno* Prumienſe. 2. *Mitræ Electorali impoſitam tabellam octangularem pennis pavo-* Spen. Op. Her. Sp. l. 1. c. 91.

*nini*s

ninis ornatam cum cruce Trevirenſi *exhibet*. 3. *Eaque media* Archiepiſcopalem *mitram ſuſtinet*. 4. *Culcitræ innitentem tabellam priori ſimilem ac cruce* Spirenſi *inſignitam refert*. *Denique ex* ultima *emergit cum collo caput equinum argentatum cum fræno rubeo, qui* Orsbekiorum apex *eſt*. *Adduntur ſcuto pedum Epiſcopale & gladius*.

5. Eccleſiæ Trevirenſis *primum Epiſcopum* fuiſſe perhibent *Eucharium*, à Petro Apoſtolo è numero duorum & LXX. Chriſti diſcipulorum ad prædicandum iſtis in oris Evangelium, cum *Valerio* Diacono & *Materno* Subdiacono emiſſum: *Archiepiſcopum* primum *Agricium* fuiſſe tradunt, quem Antiochenæ ſedi Epiſcopum deſignatum, ſed Arrianorum artibus excluſum, Helena Conſtantini M. mater Romam deſtinaverit, ac Silveſter Pontifex Romanus cum honore exceptum, ad Trevirenſes, *Galliæ Germaniæque primaru* ornatum, dimiſerit. Quam dignitatis prærogativam ſexcentos poſt annos Johannes Papa novo diplomate An. 969. ad XI. Cal. Febr. dato, confirmavit, ac ſtatuit, *ut Trevirenſis Præſul poſt quemlibet ordinarium legatum almæ ſedis primum inter alios Pontifices locum obtineat, & ſi miſſus Romanæ Eccleſiæ defuerit, poſt Imperatorem ſ. Regem ſedendi, ſententiam edicendi & Synodale judicium canonicè promulgandi primatum habeat: utpo-*

utpote in illis locis vicarius ſedis Apoſtolicæ meritò conſtitutus, uti refert Annalium Trevirenſium epitomator *Maſſenius*. *l. 10. p. 279.*

6. Inter *benefactores Eccleſiæ* poſt *Helenam* ac *Conſtantinum* M. celebrantur inprimis: *Pipinus, Carolus M. & Ludovicus Pius*, à quibus amplis privilegiis & latifundiis dotata fuerit. Poſtea *Heinricus II. Imp.* agros apud *Confluentes* qui Meinfieldienſi attributi pago, regii hactenus juris fuerunt, diœceſi Trevìricæ An. 1018. adjecit; unde (*Maſſenii* verbis utor) *Confluentia, quæ præter collegium utrumque S. Caſtoris & Florini, regia domo in adverſo monte conſtituta, nihil admodum complexa fuerat, jam in urbis emergere ſpeciem, muris claudi, regalique ac fiſcali jure Archiepiſcopis plenè tradi cœpit.* Caſtrum, quod in adverſo litore urbi opponitur, *Ehrenbreitſtein ſ. Hermanſtein* dictum, *Hillinus* Archiepiſcopus circa annum 1166. turri operibusque firmavit, ac ne aqua deficeret, altiſſima rupe usque ad fluminis profunditatem exciſâ cavataque, puteo inſtruxit; ſucceſſores verò ejus tot munitionibus ſepſerunt, ut inter præcipua Germaniæ fortalitia nunc numeretur, Præfectusque ejus non Electori tantum, ſed & Imperio fidei juramentum præſtare teneatur; demandata haud ita pridem eſt ejus cuſtodia *Eſchio*, qui antea Regi Daniæ militavit, Generalis excubiarum præfecti munere *Epit. Annal. Trev. l. 11. p. 508.*

Maſſen. op. cit. l. 14. p. 410. functus. *Hillinus* Archiepiſcop. quem dixi. *Naſſovicam* etiam *arcem cum ditione, quæ à Rheno per Longanam ad Orientem decem fermè paſſuum excurrit millibus*, ad Trevirenſem Archidiœceſin traduxit, eamque facta cum Wormatienſium Antiſtite permutatione, pro curia *Partentheimia* accepit; præterea *Brochiam* arcem à *Theodorico*, *Billichiam* à *Fridelone* Viris nobilitate claris obtinuit; *Scheuram* etiam caſtrum, Neoburgico juxta *Witliacum* monti adſitum, cum ſubjectis latè agris, à Matthæo Lotharingiæ Duce interverſum, diœceſi reddidit. Sed præcipuè ei amplificandæ invigilaſſe memoratur *Balduinus Archiep.* è *Lucelburgi Comitibus* ortus, qui multis & clientelis & ditionibus eam locupletavit: namque *Ulricum Landgravium Leuchtenbergium*, nova clientela, interveniente mille librarum ære Eccleſiæ devinxit, ac anno ſequenti 1317. arcem *Sternenbergiam* feudi jure ſibi obſtrinxit; quemadmodum & *Wellenſteinium* haud procul Crucinaco ac *Nevenburgum*. A *Johanne Bohemiæ Rege* ſuo è fratre nepote, jus clientelare in *Simmeranos Palatinos* ſibi vindicavit; *Hennebergium* quoque *Comitem* marcarum argenti XLI. cenſu annuo, obnoxium ſibi fecit.

Lib. eod. p. 416.

7. Jam, ut à clientelis ad ditiones progrediar à fratre *Heinrico* VII. Imp. *Boppardiam Weſaliamque* ſuperiorem trans Rhenum oppida,

l. 17. p. 506.

pida,

pida, primò quidem pignoris, deinde proprietatis titulo obtinuit. *Advocationem* *Creuvenſem* ex fundo imperiali vectigalibus amplam, ab *Ægidio Daunenſi Domino*, unà cum agris, decimisque *Ponderchi Vrcetique*, oblato à ſe ære, accepit. *Kilpalatium*, *Dalheimium*, *Welzbilichium à Spilbergiis* mille æris libris quæſivit. A *Johanna Saræpontis Domino* binis librarum millibus *S. Wendalini oppidum* coëmit; è *Limburgenſi* quoque dominio, ſolutis *Gerlaco* XXVII. florenorum millibus, partem non exiguam acquiſivit; donec poſtremò extinctis dynaſtis, in Trevirorum poteſtatem, *Wernero* Archiepiſcopo plenè conceſſit. Inſigne etiam eſt *privilegium*, quod in *Baccharacenſi comitio* An. 1321. à Ludovico Imp. obtinuit, continens *poteſtatem redimendi*, *quicquid ex Imperii bonis oppignoratum alii*s, *optimoque jure fruendi*, *extenſumque* id deinceps eſt *ad feuda caduca Imperii*, *dummodò VI. marcarum argenti millia non excederent*. Sed nec *Boëmundus* & *Cuno* Archiepiſcopi ullam occaſionem dilatandi diœceſin prætterlabi facilè paſſi ſunt, quorum ille novis *clientelis* complures familias illuſtres, quales ſunt *Naſſovia*, *Manderſcheidia*, *Dunana*, *Iſenburgica*, *Blanckenhemia* & *Silveſtris*, Eccleſiæ Trevirenſi obnoxias reddidit, ac à Carolo IV. Imp. impetravit, ut qui hactenus Cæſaris ac Trevirorum ſimul clientes extitiſſent, hi ſo-

lib. eod. p. 514.

Ibid. p. 517.

Ibid. p. 512.

Ibid. p. 570.

hi ſo-

hi ſolum deinde Archiepiſcopum patronum colerent; *Cuno* verò à Winnebergiis fratribus *Cunone* & *Gerlaco*, arcis *Bilſteiniæ ſuper Cochimam dimidium*, unà cum totius dominii ſemiſſe An. 1365. emit: atque ut ſummatim complectar, quæ vario tempore Trevirenſi diœceſi adjecta ſunt, recenſebo *donationes Cæſarum*, quas Maximilianus I. Imp. in comitiis Wormatiæ An. 1495. habitis, *Iohanni Archiepiſcopo* ſtabilivit; nempe: *Comitatus Dietzii & Salmis, Schonenbergi & Schoneci, Eifliæ dominia, Caſtelburgum, Hammerſteinium, Hoenſteiniumque cum advocatione, Kempenichium, Wartenſteinium & Schonecum Cynonoti, Ruſſenbergum, Haſelbachium, Eltzium, advocationesque monaſteriorum Prumienſis & D. Maximini, curiam Thunmaam aliaque.* Metropolis diœceſeos *Auguſta Trevirorum*, vetuſtiſſima urbium, quippe quam Trebetem Nini Aſſyriorum Regis filium condidiſſe ferunt, cum permulta ſecula pro libertate ſua vindicanda cum Præſule diſceptaſſet, tandem per Rudolphi Imp. ſententiam, Pragæ An. 1580. pro tribunali pronunciatam ſuccubuit; hâc enim civitas cum mero & mixto imperio, & utili directoque dominio, & quacunque juris dicundi poteſtate, Archiepiſcopo ſubjecta eſt, ut ipſe Dominus Princepsque civitatis ſit, & magiſtratum in ea ſupremum in æternum obtineat.

l.15.p.616.

l.22.p.682.

8. Cum

8. Cum *Abbatia S. Maximini*, quæ extra urbis pomœria ſita è dotatione *Conſtantini* M. erecta, & à *Dagoberto* Francorum Rege ampliſſimis poſſeſſionibus aucta eſt, gravis ac diuturna Archiepiſcopis controverſia interceſſit; his ejus exemptionem ſibi ſumentibus, Abbatibus verò immedietatem ſuam; & quod ſolum Imperatorem ſuperiorem agnoſcant, prætendentibus; lataque eſt, jamdum An. 1570. ſententia, qua monaſterii exemptio ſine onere Archiepiſcopo adjudicata eſt. Poſteà cum An. hujus ſeculi 23. *Petro à Freudenberg* Abbate non ſine veneni ſuſpicione ſublato, in ejus locum ſine Pontificis Romani aſſenſu *Agritius* cœnobitarum ſuffragiis ſuffectus eſſet, irritam dixit electionem, Urbanus VIII. & *Johanni Wilhelmo Huſmano* Capituli Trevirenſis Decano, tum, ad redimendum *Philippo Chriſtophoro* recens in Archiepiſcopum electo pallium, Romæ agenti, Abbatiæ adminiſtrationem commiſit, qui dignitatis contra Hiſpanos protectores tuendæ impar, Archiepiſcopo eandem tranſcripſit. Sed cœnobitæ rem ad Conſilium Imperiale Aulicum detulerunt, à quo licet pro Abbate definita fuerit, ex mandato Cæſareo ad Spirenſe tribunal, ubi quondam agitata erat, tranſlata eſt; quod haud multò pòſt d. 23. Julii 1630. Archie-

l. 24. p. 739. V. Mercurium Victorii Siri tom. 2. lib. 2. p. 941. & ſeq.

Maſſen. cit. op. lib. 24. p. 738.

piſcopo, qui ea tempeſtate Judicis munere in Camera fungebatur, cauſam addixit, juſſitque ſub gravi pœna monaſterium ſententiæ An. 1570. latæ acquieſcere, ac omni exterorum ope renunciata, Principis ſui jmperata facere. Deinceps quidem cum Archiepiſcopus ad Gallorum partes deficiens, indignationem Auſtriacorum ſubiiſſet, Abbatis patrocinium Ferdinandus Imp. ſuſcepit, eumque tanquam civem Imperii immediatum ad comitia publica Ratisbonæ A. 1640. habita vocavit, & ad ſeſſionem in Collegio Principum admiſit: nihilo tamen ſecius manſerunt Archiepiſcopi hucusque in Abbatiæ poſſeſſione, & inter axiomata ſua etiam titulo *Commendatoris S. Maximini* quandoque utuntur.

Spen. Op. Her. Sp. l. 1. t. 91. §. 11. 9. *Prumienſis Abbatia* in ſilva Ardenna, à Pipino Berthæ rogatu fundata, à Carolo M. abſoluta, & à Lothario, qui Imperio abdicato vitæ reliquum ſpatium inibi tranſegit, nobilitata, inter Imperii ordines locum ſemper habuit, & circulo Rhenano ſuperiori adſcripta fuit; nunc verò Archiepiſcopatui incorporata eſt, ab eo tempore, quo *Chriſtophoro Manderſcheidio* ultimo Abbatum 1578. extincto *Iacobus Archiepiſcopus* ejus adminiſtrationem ſuſcepit, ac ad ſucceſſores jure perpetuo tranſmiſit; unde hodiedum

dum Trevirenſes Antiſtites in Principum Senatu ſeſſionem ſuffragiumque habent.

10. Fruuntur cæteroquin Electores Trevirenſes magnis ad Rhenum vectigalibus, majoribus ad *Moſellam*, quæ quoniam diœceſeos magnam partem alluit, audiére quondam *Domini Moſellæ*; comprehenduntur ſub *circulo Rhenano inferiore*, ac *ſuffraganeos* habent *Metenſem*, *Tullenſem* ac *Virodunenſem* Epiſcopos. *Officiales hæreditarij Archiepiſcopatus ſunt:* Mareſcalli: *Nobiles Domini ab Elz.* Dapiferi: *Barones de Petra ſ.* von der Leyen. Camerarii: *Equites de Sötern.* Pincernæ: *Schenckij ſ. Pincernæ de Schmidberg.*

11. Collegium *Canonicorum* Metropolitanæ Eccleſiæ, *quadrageſimum* implet numerum: *Capitulares* ſunt *ſedecim*, *Domicellarij viginti & quatuor*, omnes *nobili ſanguine orti.* Illorum hic anno ſuperiore 1682. erat ſyllabus:

I. *Damianus Emmericus ab Orsbeck, frater Reverendiſſimi Electoris*, Præpoſitus; *hic d. 15. Aug. ejuſdem anni fatis conceſſit.*

II. *Johannes Philippus à Walderdorff.* Decanus.

III. *Joh. Fridericus Dominus in Elz*, Supremus Chori Epiſcopus ad D. Petri *Hunc ad* Præpoſituram Capituli *interea evectum eſſe accepimus.*

IV. *Joh. Wilhelmus L. B. de Gymnich in Fiſchell*, Chori Epiſcopus S. Lubentii in Dietkirchen.

V. *Ferdinandus Heinricus L. B. à Leyen*, Chori Epiſcopus S. Caſtoris in Cardona.

VI. *Heinricus Hartardus à Rolingen*, Chori Epiſcopus S. Agathæ in Lonquion.

VII. *Hugo Emmericus Dominus in Elz*, Chori Epiſcopus S. Mauritii in Tholeya.

VIII. *Wernerus Fridericus L. B. ab Harff, in Drimborn.* Cuſtos.

IX. *Damianus Erneſtus in Warsberg.* Scholaſticus.

X. *Adolphus Wilhelmus Quaed de Buchsfeld.* Cantor.

XI. *Fridericus Wilhelmus L. B. de Loë in Wiſſen.*

XII. *Damianus Fridericus à Felz.*

XIII. *Franciſcus Ferdinandus L. B. de Metternich, Winneburg & Beilſtein.*

XIV. *Wilhelmus Reinhardus à Walderdorff.*

XV. *Caſimirus Ferdinandus Adolphus Waldpod L. B. de Baſſenheim.*

XVI. *Carolus Caſpar Boos à Waldeck in Montfort.*

12. Succedunt *Domicelli*:

I. *Philippus Ludovicus L. B. de Reiffenberg.*

II. *Franciſcus ab Hazfeld, Comes de Gleichen.*

III. *Carolus Caſpar à Keſſelſtatt.*

IV. *Carolus Lotharius ab & in Hatſtein.*

V.

V. *Philippus Wildericus à Walderdorf.*
VI. *Philippus Wilhelmus L. B. de Boineburg.*
VII. *Marquardus Ferdinandus Schliderer de Lachen.*
VIII. *Franciſcus Antonius L. B. de Sickingen.*
IX. *Felix Ego Comes de Furſtenberg,* &c.
X. *Lotharius Adolphus Emmericus de Keſſelſtat.*
XI. *Joh. Wilhelmus Antonius Filius in Elz.*
XII. *Philippus Fridericus L. B. in Bicken in Haym.*
XIII. *Franciſcus Filius in Elz.*
XIV. *Franciſcus Heinricus L. B. ab Hazfeld.*
XV. *Carolus Philippus Antonius Waltpod L. B. de Baſſenheim in Koenigsfeld.*
XVI. *Damianus Heinricus Hartadus à Metternich.*
XVII. *Damianus Eckenbertus Camerarius de Wormbs, L. B. à Dahlberg.*
XVIII. *Franciſcus Wolfgangus Nicolaus L. B. de Metternich.*
XIX. *Marſilius Fridericus Filius in Elz, Vtingen.*
XX. *Carolus Joſephus Lotharius Schenck in Schmidberg.*
XXI. *Joh. Sigismundus L. B. ab & in Frenz & Stolberg.*
XXII. *Philippus Carolus Filius in Elz.*

XXIII. *Fridericus Wilhelmus L. B. de Bieken in Haym.*

XXIV. Denique *Franciſcus Carolus L. B. ab & in Frenz & Stolberg.*

CAP. IV.

DE ELECTORE ET ARCHIEPISCOPO COLONIENSI.

ARchiepiſcopus & Elector Colonienſis audit *Archicancellarius per Italiam*, h. e. *per regnum Longobardorum & reliquias veteris Imperii Romani;* uti explicatur à *Conringio*. Aurea Bulla ſecundum votum ei in Electione, nec non *jus* tribuit *Regi Romanorum primum diadema imponendi*, quod tamen Moguntinus Elector ad ſolam urbem Aquisgranenſem, quæ Colonienſis diœceſeos eſt, ſi ibi fiat coronatio, reſtringendum contendit; unde factum, ut quotiescunque Coronationis ſolemnia celebrabantur, inter binos hos Electores controverſia oriretur ac diſceptatio; & Colonienſis, cum aliâ viâ non poſſet, proteſtatione ſaltem jus ſuum ſartum tectumque ſibi conſervare ſatageret, donec Anno 1657. hæc lis iis conditionibus, de quibus cap. II. memoratum fuit, compoſita ac tranſacta eſt.

Conr. diſſ. de Elect. th. 43.
A. B. c. 4.

2. Qui hodie Colonienſem diœceſin modera-

deratur, eſt Reverendiſſimus pariter ac Celſiſſimus

MAXIMILIANUS HEINRICUS *S. Eccleſiæ Colonienſis Archiepiſcopus, S.R.I. Archicancellarius per Italiam & Elector. Epiſcopus Hildeshemÿ & Leodÿ, Adminiſtrator in Berchtolsgaden, Superioris & inferioris Bavariæ Dux nec non Superioris Palatinatus, Weſtphaliæ, Angariæ & Bullonÿ Dux, Comes Palatinus Rheni, Landgravius Leuchtenbergæ, Marchio Franchimontÿ.*

3. Prædeceſſorem in Electorali dignitate habuit patruum *Ferdinandum* Anno 1650. d. 13. Sept. vivis exemtum, cujus equidem *Coadjutor* jamdum d. 21. Jan. 1643. proclamatus fuerat, hæretque Archiepiſcopatus in Bavarica familia jam per integri ſeculi ſpatium. Natus verò eſt d. 8. Oct. 1621. parentibus Sereniſſimis: *Alberto* nimirum *utriusque Bavariæ Duce & Mechtilde Landgravia de Leuchtenberg.*

4. *Clypeo* utitur *quadripartito*: areola 1. *argentea, nigra cruce ornata*, Archiepiſcopatum *ipſum deſignat.* 2. *Rubea equum effrenem argenteum continens*, Weſtphaliam *denotat.* *Spen. Op. Her. Sp. L. 3. c. 8.* 3. *Coccinea tria corda aurea ſ. folia marina repræſentans* Angariam *indicat.* 4. *Cærulea aquilam argenteam, roſtro & cruribus aureis, deſe-*

deferens, Arnſpergium Comitatum *innuit.* Toti *impoſita parma itidem quadripartita eſt ex rhombis* Bavaricis *& leone* Palatino, ac gentilitiam Electoris teſſeram *exhibet.* Tegit *hunc clypeum tiara Archiepiſcopalis, cruce faſtigiata* & *ornatu ſolito inſtructa:* adjiciuntur etiam *pedum Epiſcopale & gladius; nec non* telamones, *hinc gryphus, iſthinc leo.*

5. Coloniæ Agrippinenſis magnitudinem tam ſacram quàm civilem, peculiari Commentario excoluit *Ægidius Gelenius*, è quo pauca ad inſtitutum facientia delibabo: Ac prima quidem Chriſtianæ religionis ſemina his in oris jeciſſe refert *Maternum*, viduæ Nainiticæ filium, à Chriſto, cum in terris ageret, vitæ reſtitutum; qui ab Apoſtolis cum Euchario & Valerio ad Sequanos miſſus, ac ibi mortuus, altera vice, cum jam per XL. dies in ſepulchro jacuiſſet, virtute baculi à S. Petro Euchario traditi, à mortuis revocatus fuerit; poſtea peregrinatione in inferiorem Germaniam inſtituta, Evangelium ibi prædicaverit; Eccleſiamque à ſe plantatam totidem annis quot diebus terræ reconditus quievit, rexerit, ac demum An. C. 128. ætatis 115. ad ſuperos migraverit. Ab eo continuam LXXXV. Præſulum ſeriem ad modernum usq; nectit, *primumq; Archiepiſcopum* fuiſſe putat *Agilolphum*, martyrio An. 717. affectum.

Gelen. magnit. Col. lib. 2. ſynt. 5.

Lib. eod. ſynt. 6.

6. In-

6. Inter *dotatores* Eccleſiæ primas tribuit Regibus Francorum, ac ex iis præcipuè *Dagoberto* M. qui *Cunberto* Epiſcopo *Suſatum* urbem, & alia vicina loca, donaverit; ſed ea An. 1441. ab Antiſtite ad *Adolphum Marcæ Comitem* defecit, ac poſteà cum Marcano Comitatu in Brandenburgici Electoris ditionem conceſſit. Majora Epiſcopatus incrementa *Ottoni M.* Imp. ac *Brunoni* Archiepiſcopo fratribus in acceptis fert, qui *Lotharingiæ Ducatum* Diœceſi annexuerint, ita ut tota ditione inter *Rhenum* & *Scaldim* ab Oceano usque ad ſuperiorem Germaniam Colonienſis Præſul autoritate emineret; à qua tamen temporum decurſu aliorum ſenſim excreſcens potentia tantum decerpſit, ut anguſtis jam limitibus concluſa Diœceſis juxta Rhenum exiliter porrigatur. Verùm quod hîc diminutum, alibi exæquatum eſt: namque *Fridericus Barbaroſſa* Imp. è ſpoliis Heinrici Leonis, potentiſſimi Germanorum Principis, & Imperiali banno, uti vocant, proſcripti, *Weſtphaliæ & Angariæ Ducatus Philippo* Archiepiſcopo ex *Hinspergiis* Comitibus orto, conceſſit, ac eum Colonienſi diœceſi perpetuo nexu conjunxit. Altero abhinc ſeculo, An. 1180. *Comitatus Arnspergicus*, qui inter Weſtphalici Ducatus limites aliàs etiam continebatur, acceſſit, quem *Godofredus* poſtremus è familia *Arnſper-*

ſpergica Comes, cum ex *Anna Clivia* nullos hæredes ampliùs expectaret, cum univerſis clientibus, jurisdictionibus & juribus, ac ipſa dignitate *Primipilariatus*, ſive *Antibellatoris inter Rhenum & Viſurgim*, *Cunoni* Præſuli & Colonienſi Eccleſiæ vendidit. *Antibellatoris munus* quale ſit *Gelenius* explicat: *Eſt* nempe *poteſtas dandi conductum, & mandandi, ne absque ejus conſenſu in eo inter Rhenum ac Viſurgin tractu, arces aut munimenta quisquam moliatur.* Ante Cunonem *Heinricus II.* Præſul, qui ſub ſeculi XIV. initium ad clavum ſedit, *Comitatum Hilicrodienſem*, cujus limites longè latèque protenduntur in Lotharingiæ inferioris & Diœceſeos Colonienſis vetere diſtrictu, ad utramque *Arphæ* ac *Craræ* ripam juxta Noveſium, uſque fermè ad muros Colonienſes, à *Theodorico Lovone*, ex Clivenſi ſanguine magnate, ingenti pecunia redemit. *Hochſtedanus* Comitatus in diſtrictu Ubio-Rhenano per donationem *Conradi* Archiepiſcopi è familia Comitum hujus ditionis prognati, ejusque conſanguineorum Anno circiter 1260. Eccleſiæ patrimonio adjectus eſt.

Op. cit. p. 281.

7. Reliquas ditionum acceſſiones, quæ diverſis temporibus Archiepiſcopatui obvenére, quarumque prolixum Catalogum *Gelenius* recenſet, non recipit enarrandas hic ſcripturæ modus. Hoc memorandum eſt,

lib. 1. ſynt. 7.

metro-

metropolin Diœceſeos, *Coloniam* ſcilicet *Agrippinam* civitatem eſſe Imperialem, ac pro libertate ſua aſſerenda gravia bella ſæpenumero cum Præſulibus geſſiſſe, inprimis ſeculo XIII. cum *Engelberto* Archiepiſcopo, qua tempeſtate id contigiſſe ferunt, quod de Conſule civitatis *Hermanno Gryn*, à duobus Canonicis publico poſteà ſuſpendio ante portam Paphiam affectis, leoni objecto, ſed ejus victore, narrare ſolent, oſtenduntur que hujus rei aliquot monumenta, præcipuum in ipſa curia, cujus exteriori parieti *imaginem viri, dextra pugione, ſiniſtra pallio armati, ac cum leone pugnantis*, lapidi inciſam ipſemet vidi; ſed in fabularum claſſem haud ficulneis argumentis id refert ſæpe laudatus *Gelenius* veramque picturæ originem è *Luitprando Diacono* edocet: repræſentari nimirum *Romanum Græcorum Imperatorem, Ehrenfridi Colonienſis Eccleſiæ primipili & ſigniferi affinem, qui in arundineto à leone invaſus, objecto, quod manu geſtabat, pallio, feram interfecerit.* Poſt multas tandem turbas, Sigfridum Epiſcopum & cives inter ſe conveniſſe memorant, ut pro clavibus urbis in aperto campo decertaretur; cumque cives victoriam reportâſſent, Epiſcopos omni jure & prætenſione in civitatem excidiſſe, quod An. 1288. accidiſſe nonnulli tradunt; *Werdenhagen* verò in annum 1297. rejicit. Nihilo tamen

lib. red. ſynt. 12.

men

men minus ſubſequentes Præſules crebras libertati civitatis inſidias ſtruxerunt, ac modernus demum Elector ante annos non ita multos haud occulta ei tetendit retia; quæ tamen cives illa vice, cum in tempore ſe ſub Cæſaris umbonem recepiſſent, evitarunt. Solet eapropter Archiepiſcopus ut plurimum *Bonnæ* degere, quod elegans eſt oppidum ad Rhenum, *Ara Ubiorum* olim dictum.

8. Cæterum accenſetur Colonienſis Archiepiſcopus *circulo Rhenano inferiori*, & *ſuffraganeas* Eccleſias *quatuor* ſaltem hodie habet: *Osnabruggenſem*, *Monaſterienſem*, *Leodienſem & Mindenſem*. Ejus *miniſtri hæreditary* ſunt: Pincernæ: *Comites nunc Principes ab Ahrenberg*. Aulæ præfecti, qui Dapiferorum locum implent: *Comites de Manderſcheid, in Blanckenheim*. Marſcalli: *Comites de Salm Reifferſcheid*, ratione Dynaſtiæ *Alvetrenſis*. Camerarii: *Equites Raitzÿ de Frenz*.

9. Illud etiam ad Colonienſis Eccleſiæ dignitatem pertinere arbitror, quod ejus Archiepiſcoqus à Leone IX. Pontifice ſummo An. 1049. *perpetuus S. R. E. Cardinalis S. Johannis ante portam Latinam & Eccleſiæ Romanæ Archicancellarius* creatus eſt: utraque tamen hæc dignitas, licet aliquot ſubſequentium Paparum confirmationes acceſſerint, nunc obſoleviſſe videtur.

Gelen. op. cit. lib. 3. Synt. n. §. 2.

10. Ca-

10. Canonicorum metropolitanæ Eccleſiæ collegium, omnibus Germaniæ nobilitate & ſplendore præſtat; nemo enim *Gelenio* teſte, niſi illuſtriſſimo ſanguine ortus, & octo proavorum illuſtri ſtemmate demonſtrato, ei adlegitur; aut in octo Presbyterorum Canonicorum ordine, quibus ſanguinis illa excellentia deeſt, certè illuſtrem valdè ſcientia, & aliis animi dotibus ac meritis eſſe oportet eum, qui in hoc ſplendidiſſimum collegium cooptari velit. Numerum univerſi implent *quinquagenarium*; ex his XXV. ſub quibus etiam octo illi Presbyteri comprehenduntur, *Capitulares* ſunt; reliqui *Domicellarii* tanquam ſoboles in illorum vota olim ſucceſſura. Inter *Capitulares*, quibus *privilegium celebrandi ſacrum cum mitra & ſandaliis* Pontifices Romani dederunt, eminet *Archidiaconus*; quæ dignitas jam ab annis benè multis vacat, reliquorum hæc hodie eſt ſeries: *lib. eod. §. 1.*

I. *Otto Ludovicus Comes in Manderſcheid Blanckenheim & Falckenſtein.* Præpoſitus Metropolitanus & Cuſtos.

II. *Wilhelmus Ego, Epiſcopus Argentinenſis &c. Landgravius in Furſtenberg.* Decanus.

III. *Frobenius Maria Comes in Furſtenberg Heiligenberg & Werdenberg &c.* Sub-Decanus.

IV. *Wolfgangus Georgius Fridericus Comes Pa-*

 lati-

latinus Rheni, Dux Bavariæ &c. Chori Epiſcopus.

V. *Franciſcus Adolphus Wilhelmus Comes & Dominus Friſiæ Orientalis & Ritbergæ &c.* Scholaſticus.

VI. *Franciſcus Bernhardus Princeps Naſſoviæ &c.* Diaconus Senior.

VII. *Ferdinandus Rudolphus Comes in Furſtenberg &c.* Diaconus.

VIII. *Wilhelmus Erneſtus Comes in Manderſcheid, Blanckenheim & Geroldſtein &c.*

IX. *Hermannus Marchio Badæ & Hochbergæ &c.*

X. *Franciſcus Wilhelmus Adolphus Comes in Manderſcheid, Blanckenheim & Geroldſtein. &c.*

XI. *Ferdinandus Maximilianus Comes & Dominus Friſiæ Orientalis ac Ritbergæ &c.*

XII. *Felix Ego Adminiſtrator cœnobiorum Murbacenſis & Luderenſis, Landgravius in Furſtenberg &c.*

XIII. *Philippus Eberhardus Comes in Lœvvenſtein, Wertheim Rochefort & Montagu.*

XIV. *Franciſcus Leopoldus Comes in Lœvvenſtein, Wertheim &c.*

XV. *Carolus Caſpar Comes Salmæ & Reifferſcheidii &c.*

XVI. *Franciſcus Gobertus Comes Aſperimonti & Reckheimii &c.*

Hos excipiunt octo *Presbyteri*;

XVII.

XVII. *Heinricus Mering. Doctor.*
XVIII. *Thomas Quentell, Officialis J. V. D.*
XIX. *Chriſtophorus Fridericus Geyr. D. T.*
XX. *Wilhelmus Lovius. Licentiatus.*
XXI. *Johannes Geyr. Doctor.*
XXII. *Johannes Petrus Quentell. J. V. D.*
XXIII. *Johannes Heinricus Anethan. J. V. L. Epiſcopus Hierapolitanus.*
XXIV. *Antonius Wormbs. S. T. D.*

II. *Domicellorum* hic eſt Ordo:

I. *Albertus Sigismundus Epiſcopus Friſingenſis & Ratisbonenſis, Dux Bavariæ &c.*
II. *Ludovicus Antonius Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ &c.*
III. *Ferdinandus Maximilianus Cajetanus Joſephus Ego Comes in Furſtenberg &c.*
IV. *Emanuel Franciſcus Ego Comes in Furſtenberg &c.*
V. *Franciſcus Erneſtus Comes Salmæ & Reifferſcheidii &c.*
VI. *Fridericus Chriſtophorus Comes in Furſtenberg &c.*
VII. *Frobenius Ferdinandus Comes in Furſtenberg &c.*
VIII. *Carolus Ego Comes in Furſtenberg &c.*
IX. *Alexander Comes Salmæ & Reifferſcheidii &c.*
X. *Carolus Philippus Comes Palatinus Rheni &c.*
XI. *Hugo Franciſcus Comes in Konigseck & Rotenfels &c.*

XII. *Hermannus Fridericus Comes in Hohen-Zollern Sigmaringen & Veringen &c.*
XIII. *Ferdinandus Hermannus Comes in Lœvvenſtein Wertheim &c.*
XIV. *Albertus Comes in Kœnigseck &c.*
XV. *Philippus Ludovicus S. R. Imp. Hæreditarius Theſaurarius Comes de Sinzendorf &c.*
XVI. *Carolus Caſpar Comes in Manderſcheid Blanckenheim & Geroldſtein &c.*
XVII. *Carolus Gobertus Comes Aſperimonti & Reckheimii.*
XVIII. *Erneſtus Dominicus Comes in Manderſcheid Blanckenheim & Falkenſtein &c.*
XIX. *Wilhelmus Landgravius Haſſiæ &c.*
XX. *Fridericus Landgravius Haſſiæ &c.*
XXI. *Leopoldus Johannes S. R. Imp. Hæreditarius Dapifer Comes in Zeyll &c.*
XXII. *Maximilianus Philippus Comes in Manderſcheid, Blanckenheim & Falckenſtein &c.*
Reſidua tria loca vacant.

CAP. V.

DE REGE BOHEMIÆ.

INter ſeculares Electores primum locum obtinet *Rex Bohemiæ*, *ex Regiæ* ſcilicet *dignitatis faſtigio*, uti verba ſe habent *Aureæ Bullæ*. Eſt *Archipincerna Imperii*, habetque Vicarium ſeu ſubofficialem, *Pincernam hæreditarium de Limpurg*. (den Erb-Schencken von

A. B. c. 4.

von ſimpurg) Incumbit verò ei, ut *Imperatori in celebratione curiæ Imperialis primum porrigat poculum*, non tamen ſub corona Regali, niſi id liberâ voluntate facere velit, quod licet ex conſtitutione Carolina tum demum peragat, poſtquam cæteri Electores munia ſua impleverunt, *in proceſſione* tamen *ſollemni Imperatorem immediatè nullo interveniente ſequitur, & in ſeſſione locus ei competit à latere dextro Imperatoris poſt Moguntinum ac Colonienſem.* In Electione Imperatoris Moguntino rogante tertio loco ſuffragium dicit, à Capitulatione tamen & cœteris conventibus Electoralibus hodie excluditur; contrà quam *Aurea Bulla* ſtatuiſſe videtur. Vide *Rumelini diſſert. ad h. l. & Limn. Tom. IV.* Neque etiam ad comitia Imperii vocatur, cùm nec ſeſſionem nec votum in iis habeat; nihil quoque ad indictiones & collectas Imperii confert, neque ad gratuita onera vel defenſionem publicam Imperii obligari poteſt, cum ſub ſerie circulorum, in quos Imperium eſt partitum, non comprehendatur, ſed plena immunitate gaudeat; unde Ferdinandus Rex Bohemiæ, poſtea Imperator, cum in publicis comitiis Auguſtanis 1548. Caroli V. Cæſaris & communi Ordinum decreto Matriculatio ſeu taxatio Regni Bohemiæ indicta fuiſſet, fidenter aſſeruit, *honorari Reges Bohemiæ ab Imperio ſolitos, non onerari, & in gratioſis,*

c. 12. Rumel. p. 429. Limn. ad lib. 3. c. 8.

tioſis, non in odioſis includi, referente *Bohuſl. Balbino*, quo nemo vir doctior natus eſt, nemo comitate præſtantior, in *Miſcellan. Hiſt. Regni Boh.* Nihilo tamen minus *civibus Imperii* accenſetur, Boh. Rex, quod adverſus *Reinkingium* egregiè *Limnæus* evicit.

Dec. 1, lib. 3. c. 5. 1.

Limn. l. 1. c. 8.

2. Qua autem ratione Bohemia Imperio adjuncta fuerit, prælaudati Autoris verbis malo explicare, quàm meis: *Bohemiam*, inquit ille, *ejusque Reges multis honoribus ad Imperij ſocietatem à Cæſaribus invitatos diu reſtitiſſe, ne Imperio obnoxij viderentur, ex Annalibus noſtris datur intelligi; tandem nihilominus metu, qui in conſtantem Regem cadit, victi, & reverentia Cæſareæ Majeſtatis allecti, præſertim armis Germaniæ conterriti, quibus ſemper ſe pares futuros ſperare non poterant, manus dedére, & quantum licuit ſine oneribus, (quod eorum conatus in Annalibus conſignati indicant) honores & beneficia à Cæſaribus oblata, recepére. Itaque* amici Imperii *primùm*, Vicarii Imperatoriæ Majeſtatis, Principes Electores *appellati, ad Comitia Imperij vocati, regionibus ditati, denique ad ipſum Imperium & auguſtam Imperij dignitatem ſunt vocati, ut tantis honoribus onerati, recedere ab Imperio, & liberare ſeſe ad extremum non poſſent.*

Balb. ep. & lib. cit. §. 3.

3. Cæterum ſubeſt Bohemia hodie Auſtriacis jure hæreditario, ipſumque LEOPOLDUM AUGUSTUM, impræſentiarum

tiarum Regem veneratur, de quo ſuperiore libro abundè dictum eſt. Implent autem Cæſaris abſentis vices in Bohemia *Locumtenentes*, quorum *decem* hoc tempore numerantur:

Primus ordine ac dignitate eſt Supremus Burggravius: *Bernhardus Ignatius Borzita S. R. I. Comes de Martiniz*, &c.

Hunc excipit Supremus Præfectus: *Guilhelmus Albertus Krakovvsky S. R. I. Comes de Kolovvrat*, &c.

Sequitur Supremus Mareſchallus: *Adamus Matthias S. R. I. Comes de Trautmansdorf*, &c.

Quartus eſt Supremus Camerarius: *Johannes Fridericus S. R. I. Comes de Trautmansdorf.*

Quintus, Supremus Regni Judex: *Adolphus Wratislaus S. R. I. Comes de Sternberg*, &c.

Sextus, Supremus feudorum Judex: *Johannes Joachimus S. R. I. Comes Slavvata de Chlum*, &c.

Septimus, Præſes Appellationum: *Franciſcus Udalricus S. R. I. Comes Chinsky à Chiniz*, &c.

Octavus, Supremus Scriba: *Franciſcus de Scheidler, Eques, Dynaſta in Kazovv.*

Nonus, Sub-Camerarius: *Lambertus de Harrach, Eques, Dominus in Hohenanges.*

Denique qui chorum claudit, Burggravius

Reginæ Hradecenſis: *Daniel Pachta de Ragovva, Eques, Dynaſta in Lybliz.*

4. His olim accenſebantur *duo Burggravij Carlſteinenſes*, alter è *Baronum*, alter *ex Equitum* claſſe, ſed hodie ſublati ſunt: *Judicis* etiam *feudorum* munus haud ita pridem Leopoldum Imp. abrogaſſe ac feudales actiones omnes tribunali Appellationum ſubjeciſſe, ab humaniſſimo *Balbino* edoctus ſum, cui ſyllabum quoque Locumtenentium, quem exhibui, acceptum refero. De ſtirpibus verò eorum atque affinitatibus, quantum ejus reſciſcere licuit, alio loco, ſi vult DEUS, ſermo erit.

5. Hîc commemoratu adhuc digna æſtimo, quæ de Bohemici Regni *miniſtris hæreditariis* à me interrogatus ſæpe mihi dictus, ſed nunquam ſine cura diçendus *Balbinus*, reſcripſit: *Quæris de hæreditariis Regni noſtri muniis: ea, quatuor fuére:* Mareſcalli *munus hæreditarium fuit* Dominis de Lippa, *(qui ab eadem origine cum Berkis deſcendunt) ultimus hujus ſtirpis D. Czdenko de Lippa ſuperiore anno extinctus eſt in Sileſia, quo ob religionem commigrarat. Pater hujus Czdenkonis Bertholdus, quod ſeſe turbis Bohemicis involviſſet, in ærarios, ut ita dicam, relatus eſt & proſcriptus. Munus* Mareſcalli Bercis *patruelibus* Daczicii in Boh. Dominis *collatum à Cæſare; quo ramo etiam extincto, Cæſar non ad alios Ber-*

cas

cas patrueles, qui ſupererant, ſed ad exteros tranſtulit, & D. Adamo de Trautmansdorf *ſui ſupremi Præfecti filio hunc honorem dedit, non tamen hæreditario jure, ſed ad vitam. Proximis annis D. Adamus ſupplicavit Cæſari & impetravit, ut filius* Rudolphus *poſt ſe* Mareſcalli *munus gereret.* Pincernatus Wartembergicæ *ſtirpi* hæreditario jure *conferebatur: extincto circa A. 1636. Johanne Georgio de Wartemberg ſtirpis hujus poſtremo, qui Suecis militabat; munus hoc* jure hæreditario *Cæſar familiæ Comitum* Slavatarum *tranſcripſit.* Dapiferia *fuit* Procerum Haſenburgicorum jure hæreditario; *periit ſtirps in præclariſſimo heroë Jeroslao, quem novimus; etſi adhuc in Moravia Leones (qui ab eadem origine deſcendunt) ſuperſint. Nulli adhuc, quod ſciamus, dignitas à Cæſare collata eſt; ut neque* Prægustatoris *munus, quod hæreditarium fuit* Sezymarum de Auſti *ex cærulea Roſa Procerum, qui & ipſi me puero perierunt, nullo in eo munere ſuccedente. Hæ fuére quatuor Regni dignitates hæreditariæ.*

CAP. VI.

DE ELECTORE BAVARIÆ.

SEcundus inter Electores ſeculares hodie eſt *Dux Bavariæ*, ab Anno ſcilicet 1623.

quo dignitas Electoralis à Ferdinando II. Imp. Friderico V. Palatino, Bohemiæ Ex regi adempta, in *Maximilianum Bavarum* cum omnibus juribus annexis tranſlata, & deinde An. 1648. per Inſtrumentum Pacis Osnabruggenſis ei confirmata eſt. Jam olim quidem extitiſſe conſtat, qui Bavaricæ domui partem in Electoratu, vigore *conſtitutionis Ludovici Bavari Imp. pactique, quod cum Rudolphi Palatini filiis ſancivit*, competere, atque adeo præter fas dignitatem iſtam ſoli Palatinatui à Carolo IV. cum Rudolphi Palatini filiam connubio ſibi junxiſſet, illatam eſſe, dictitabant; & hoc demum ſeculo ſub auſpiciis Maximiliani Bavariæ Ducis id propugnavit *Chriſtophorus Gevvoldus* in commentario, quem *de Septemviratu Imp. Rom. Germ.* evulgavit, cui maſculè ſed humaniſſimè pro cauſa Palatina ſe oppoſuit *Marq. Freherus.* Utriusque rationes ἐν ἐπιτομῇ
lib. 1. cap. 9. legere eſt ap. *Limnæum.* *Archidapiferatus* munus, quod tanquam jus Palatinatui potius, quam Electorali axiomati conjunctum ſibi aſſerere Palatinus nitebatur, *ſpeciali* demum *transactione*, ne paci obeſſe videretur, Bavaro ceſſit. Is itaque *quartum* nunc *in*
Aur. Bul. *electione Cæſarea habet votum, locumque poſt*
cap. 4. 22. *Regem Bohemiæ ad dextrum Imperatoris latus,*
& 27. *in ſollemni proceſſione geſtat pomum Imperiale, ac in celebratione curiæ Imperialis Imperatore*

ad

ad menſam ingreſſo, intrat & ipſe vectus equo, habens in manibus quatuor ſcutellas argenteas cibis impletas, & deſcendens ab æquo portat, & ante Imperatorem in menſa reponit; in quo munere *Subofficialem* habet, Dapiferum hæreditarium (den Erbtruchſeſſen) *de Waldburg*. De *Vicariatu* vacante Imperio in partibus Rheni & Sueviæ, nec non iis locis, ubi jus Franconicum viget, controverſia adhuc ei intercedit cum Palatino; quæ An. 1657. poſtquam Ferdinandus III. Cæſar ad Superos emigraſſet, præcipuè agitata fuit; qua tempeſtate uterque Elector ejus jura uſurpavit, eaque per publica diplomata ac edicta ſibi aſſertum ivit; mihi majoris momenti hæc eſt diſceptatio, quàm ut meam facere ſuſtineam; videri poſſunt ſcripta amœbea, ab utriusque partis fautoribus publicata, nec non *Limnæus Tomo V.* ad lib. 3. c. 11. p. 225.

2. Modernus Bavariæ Elector eſt Sereniſſimus

MAXIMILIANUS MARIA EMANUEL *Cajetanus Ludovicus Franciſcus Ignatius Antonius Ioſephus Felix Nicolaus Pius. Superioris & inferioris Bavariæ, nec non ſuperioris Palatinatus Dux, Comes Palatinus Rheni, S. R. I. Archidapifer & Elector, Landgravius Leuchtenbergæ.* Prodiit in lucem d. 11. Julii 1662. *Parentes* ei fuere: *Ferdi-*

nan-

nandus Maria Elector, qui d. 26. Maji, cum in diverſorio Schleisheimenſi ſe oblectaret, repentina morte oppreſſus eſt, graviſſima ſyncope animam ipſi intercludente; & *Heinrietta Adelheidis* è *Sabandiæ* Ducum ſanguine orta, ac d. 18. Mart. 1676. defuncta. Poſt patris obitum, cum ætatem ab Aurea A. B. cap. 7. Bulla definitam nondum attigiſſet, ſub tutela patrui vixit, usque dum anno ſequenti, ipſa natali ſua die, qua nonum & decimum ætatis annum agere cœpit, regiminis habenas ſolemni religione ac cerimonia capesſeret, actisque patruo pro fida adminiſtratione gratiis non verbis tantum ſed re ipſa (viginti enim millibus Imperialium annuos ejus reditus auxiſſe fertur) aulam ad ſuum arbitrium nutumque inſtitueret, aſciſcendo in *principalium onerum adjutores* trigam Virorum Illuſtriſſimorum: *Bernhardum Beronem Comitem de Rechberg in Hohen-Rechberg*, quem *Supremum provinciæ Magiſtrum* (Oberſt Landhofmeiſter) *conſtituit*; *Maximilianum Ferdinandum Comitem de Torringen in Seefeld*, quem *Supremi Camerarÿ* munere decoravit; & *Maximilianum Johannem Franciſcum Comitem de Preiſing*, cui *Supremum Aulæ Mareſchallatum* contulit. In conjuge deligenda dubius adhuc conſilii ac incertus animi eſſe videtur, quamquam maritandum Principem cuncti ſuadeant.

3. *Fra-*

3. *Fratrem* ſuperſtitem unicum habet: *Ioſephum Clementem Cajetanum Franciſcum Antonium Caſparem Melchiorem Balthaſarem Iohannem Baptiſtam Nicolaum*, natum d. 5. dec. 1671. cujus *juventæ moderator* eſt: *Timor Victor L. B. ab & in Weichs. Sorores* duas: *Mariam Annam Chriſtinam*, editam in lucem d. 17. Nov. 1660. & *Ludovico Delphino*, Regis Galliarum filio, An. 1680. d. 7. Mart. nuptum collocatam.

Violantam Beatricem, natam d. 23. Jan. 1673.

4. Præverterunt Parentum fata: *Luiſa Margarita* n. 18. Sept. 1663. †. 9. Nov. 1665. *Ludovicus Amadeus* n. 6. April. †. 11. Dec. 1665. & *Cajetanus Maria* n. 2. Maji †. 7. Dec. 1670.

5. *Patruus* Electoris *Maximilianus Philippus Hieronymus*, *utriusque Bavariæ Dux*, &c. filius *Maximiliani* Electoris & *Mariæ Annæ Auſtriacæ*, lucem vidit d. 20. Septemb. 1638. habetque in conjugio *Luiſam Turriam*, Friderici Mauritii Ducis Bullionæi & Leonoræ Febroniæ Comitiſſæ Bergenſis filiam, An. 1668. d. 15. April. ductam; ſed nullam hucusque ex ea ſuſcepit prolem: Habitare ut plurimum ſolet in caſtro *Pfreimbdenſi* metropoli Leuchtenbergenſis Landgraviatus.

6. *Agna-*

6. *Agnatos* proximiores *duos* ſaltem habet Sereniſſimus Elector, Alberti Bavariæ Ducis patrui ſui magni filios: *Maximilianum Heinricum* Archiepiſcopum atque Electorem Colonienſem, & *Albertum Sigiſmundum* Epiſcopum Friſingenſem & Ratisbonenſem; de quibus ſuo loco.

Spen. Op. Herald. Sp. l. 3. c. 27.

7. *Scutum* Electoris ac Ducum Bavariæ *quadripartitum* eſt: areola 1. & 4. *nigra leonem defert aureum*, *rubentibus corona*, *lingua & falculis quo* Palatinatus *notatur*. 2. & 3. *rhombis argenteis & cœruleis obliquè dextrorſum diſpoſitis exaratur*, *quibus* Bavaria *deſignatur*. *Umbilico ſcuti* ſolus Elector *parmulam imponit coccineam*, *pomum Imperiale ſeu crucigerum aureum*, Electorale *ſcilicet* δεῖγμα, *continens*. *Caſſides* incumbunt *duæ coronatæ*: *ſuper* priori *leo aureus conſidet*, *rubea redimitus corona*, *inter duo cornua cœruleis ac argenteis rhombis variegata*, *è quibus virgæ aureæ prominent foliis ornatæ*: *quo ſolo* Palatinus *Bavarorum apex*, *à reliquis Palatinis differt*. Altera *repræſentat leonem aureum*, *conſidentem inter duas alas* Bavaricis *rhombis diſtinctas*, *ex quibus denuo prominent foliola aurea*. *Inter has* Electoralis mitra *viſitur clypeum tegere*, globo Imperiali *in ſummitate aucta*. *Laciniæ dependentes hinc nigræ ſunt & rubeæ*, *iſthinc argenteæ & cœruleæ*. Telamonum *vices duo ſuſtinent leones*.

8. *Di-*

8. *Ditiones* Celſiſſimi Electoris quantum attinet, comprehendunt eæ *utramque Bavariam & Palatinatum Superiorem, cum Comitatu Chamenſi & Landgraviatu Leuchtenbergenſi*. *Bavariam* multo anguſtioribus limitibus, ac olim cum Bojoaria appellaretur, circumſcriptam, atque *Danubio, Licho & Oeno* fluviis nec non *Alpibus* incluſam, ac in *ſuperiorem*, quæ *Licho & Iſura* cingitur, *inferioremque*, quam *Iſarus & Oenus* terminant, diviſam, à Guelphis ad eam familiam, à qua nunc regitur, transtulit Fridericus Barbaroſſa Imperator; qui exauctorato Heinrico Leone An. 1180. Ducatum Bavariæ, ſed à Leopoldo Auſtriæ Marchione mutilatum, *Ottoni Comiti à VVittelſpach & Scheyrn* conceſſit. Hujus filius *Ludovicus* cum favore Friderici II. Imp. etiam *Palatinatum ad Rhenum* An. 1215. nactus eſſet, & ad poſteros transmiſiſſet, orta eſt inter nepotes *Ludovicum Severum* atque *Heinricum prima* ditionum *diviſio*, illo *Palatinatu ad Rhenum cum Bavaria ſuperiore*, hoc *inferiorem cum parte Nortgojæ* Bohemiæ contermina, obtinente. Sed poſtquam *Heinrici* ſtirps in ejus pronepote defecit, omnem ejus hæreditatem adiit *Ludovicus*, *Severi* filius minor natu, in *Imperatorem* electus, excluſo fratre majore *Rudolpho*, quem, quod Friderico Au-

ſtriæ

ſtriaco æmulo Imperii faveret, omnibus ditionibus exutum in Angliam, ubi paulò pòſt vitam cum morte commutavit, abegit; filiis tamen ejus ad ſe receptis Palatinatum Rheni cum illa *parte Nortgojæ*, quæ exinde *ſuperioris Palatinatus* nomen accepit, reſtituit, Bavariam verò totam ſibi poſteriſque aſſeruit: circa *Electoralem dignitatem* ita cavit, ut proles ſua atque fratris *alternis vicibus* electionibus Cæſareis intereſſent; ac primas quidem Rudolphi tanquam natu majoris filio, ſecundas ſuæ ſoboli tribuit. Quei verò pactum hoc antiquatum deinceps fuerit, ac pro obſoleto & irrito habitum, niſi ignaviam ſuorum accuſare velit, haud ſcire ſe ait *Aventinus.* Ex *Ludovici Bavari* Imp. filiis, tres, *duo* nimirum *Ludovici* & *Otto Brandeburgicam Marchiam* cum Electoratu, morte Woldemari ac Johannis fratrum, vacuefactam, per inveſtituram parentis tenuerunt; ſed eam Ottoni Carolus IV. Imp. ejus ſocer, numerata certa pecuniæ ſumma, tantum non extorſit. *Senior Ludovicus* per matrimonium Margaritæ Maultaſchiæ *Tyrolenſem* etiam *Comitatum* obtinuit & filio *Meinhardo*, at ἀπαιδι, reliquit. *Wilhelmo*, quem Ludovicus Auguſtus è ſecunda conjuge Margarita Hollandia Comitiſſa ſuſcepit, obvenére ex materna hæreditate *Hollandia & Zeelandia*, in quibus, cum improlis obiiſſet,

Annal. Boj. lib. 7. p. 263. edit. Francof.

ſucceſ-

ſucceſſorem habuit fratrem germanum *Albertum*, qui *Straubingam* in Bavaria ſortitus erat: hujus ſtirps maſcula poſteaquam brevi interjecto tempore defecit, tranſtulit Jacoba ejus neptis jura ſua in Hollandiam, ac ei conjunctos Comitatus in Philippum Bonum Burgundiæ Ducem.

9. Solius itaque *Stephani* qui *Fibulatus* cognominatus eſt, & è priori Ludovici Imp. thoro prodiit, proſapia in Bavaria duravit, quæ in varias ſubinde lineas diviſa, tandem ſeculo XV. ad ſolum *Albertum IV. Sapientem* rediit: Hic extincto *Georgio Divite* agnato è *Landshutana linea*, ejus hæreditatem armis adverſus *Rupertum Palatinum*, quem Georgius Dives ejus ſocer hæredem, in propinquiorum præjudicium ſcripſerat, ſibi vindicavit, totamque Bavariam denuo conjunxit; ſolo *Neoburgo ad Danubium* excepto, quod cum circumjecta ditione Maximilianus I. Imp. Ruperti liberis, maternæ hæreditatis nomine, aſſignavit. *Albertus* V. Dux Bavariæ, quarti nepos, cum aliquot auctus eſſet filiis, ne illi eorumque poſteri ad ditionum partitiones, quæ magnorum diſſidiorum materiam præbere ſolent, iterum delaberentur, *jus primogenituræ* in familia inſtituit, ac anno 1579. moriens omne Bavarici Ducatus regimen filio primogenito *Wilhel-*

mo, à quo *Wilhelmina linea* in Inſtrumento Pacis commemorata, orta eſt, tradidit; cum reliquos filios partim Eccleſiaſtic's beneficiis, partim appenagiis, uti vocant, inſtruxiſſet. Diviſa verò eſt Bavaria in *quatuor regimina* quæ vernaculo vocabulo Regierungen ſive RentAmbter nominantur; Superior Bavaria *Monachienſe* complectitur & *Burckhuſanum*; inferior *Landshutenſe* & *Straubingenſe*. *Monachium* totius *Ducatus metropolis* hodie eſt ac *Electoris Regiam* continet, aulicisque domicilium præbet. Reliqua regimina per *Vicedominos* adminiſtrari ſolent; ac *Burckhuſano* quidem impræſentiarum præeſt: *Johannes Ferdinandus Albertus Comes à Preiſing*. *Landshutano*: *Joh. Chriſtophorus L. B. ab & in Seyboldsdorf*, qui *Franciſco L. B. de Neuhaus* nuper mortuo ſuffectus eſt: *Straubingenſi*: *Johannes Wigulæus L. B. de Paumgarten*.

10. *Superior Palatinatus*, quem ad *Sueviam* potiùs quàm Bavariam referendum, utpote qui ex donatione Conradini Sueviæ Ducis ad Ludovicum Bavariæ Ducem ac Comitem Palatinum pervenerit, cenſet *Freherus*, hoc demum ſeculo occaſione belli Bohemici ad Bavaricam ſtirpem translatus, ac ejus poſſeſſio per Inſtrumentum Pacis Osnabruggenſis Maximiliano Electori ejusque poſteris totique lineæ Guilhelminæ, quamdiu

diu maſculi ex ea ſuperſtites fuerint, cum omnibus appertinentiis regalibus ac juribus confirmatus eſt. Caput provinciæ eſt *Amberga*, in qua *Vicarius Electoralis*, (*Chriſtianus Comes ab Ortenburg* nunc munus hoc ſuſtinet,) jus dicit.

11. *Chamenſis Comitatus* Nortgojæ quondam portio, ſuos habuit Comites, quibus ſeculo XIII. extinctis, Bavariæ Ducibus ab Impp. in feudum eſt conceſſus; cumque in illa inter Ludovicum Bavarum Imp. & Rudolphi Palatini filios diviſione Palatinis obveniſſet, tandem eâdem, qua ſuperior Palatinatus, viâ ad Bavaros tranſiit.

12. *Leuchtenbergenſem Landgraviatum* in Bohemiæ finibus ſitum, *Albertus* Dux Bavariæ jure uxorio (habuit enim in matrimonio Mechtilden, Maximiliani Adami ultimi Landgravii amitam) obtinuit, & acceptis aliis in Bavaria bonis Maximiliano Electori fratri ſuo tradidit, à quo filio minori natu Maximiliano Philippo aſſignatus eſt, qui hodiedum eum poſſidet.

13. Eſt etiam in ditione Electoris *Hagenſis Comitatus* haud procul ab *Oeno* amne diſtans, qui ſuos olim habuit Comites è *Frauenbergiorum* ſtirpe, quibusque inter Imperii Ordines locus erat; ſed extincta eorum familia, Maximilianus II. Imp. Comitatum Ducibus Bavariæ in feudum contulit.

14. *Donavverdam* urbem in Vindelicia ad Danubium ſitam, quæ inde ab An. 1420. quo ſe Bavarorum jurisdictioni favore Sigismundi Imp. ſubduxerat, libertate ac Imperii civitatum jure gaviſa erat, in priſtinam ditionem An. 1607. redegit *Maximilianus* Bavariæ Dux, poſtquam Rudolphus II. Auguſtus eam, ob vim ab inſana plebe illatam Abbati & clero Monaſterii S. Crucis, qui ſollemnem proceſſionem ab immutatæ iſthic religionis tempore intermiſſam, die B. Marco ſacra reſtaurare auſus erat, proſcripſiſſet, ac executionem non circulo Suevico (uti leges Imperii poſtulabant) ſed Bavaro demandâſſet, qui occaſionem diu exoptatam ambabus, quod ajunt, ulnis arripiens, urbem imparatam adortus eſt, ac ad deditionem facilè ſubactam ſui juris fecit, fruſtra reclamante ac de inſolito præproperoque proceſſu querente Evangelico ordine; cui reſtitutio plenaria quidem eſt promiſſa, ſed tum demum, ubi belli ſumptus (quos nemo exoluturus erat) Bavariæ Dux recepiſſet.

V. Thuan. Hiſt. lib. ult. Pfanner. Hiſt. pacis VVeſtphal. lib. 1. §. 8.

16. Comprehendi Electorem Bavariæ ſub *circulo Bavarico*, ejusque *Directorium* tenere, in proclivi eſt colligere; *in Suevico* tamen quoque *circulo*, locum duplexque ſuffragium habet, nempe ratione *Comitatuum Wieſenſteig & Mundelheim*; quorum *illum*, cum *Comitum Helfenſteiniorum* ſtirps defeciſſet, ære

ſibi

ſibi paravit; *Mundelheimium* verò poſt extinctos *Freundsbergios Barones* jure caducitatis recepit.

16. Ante verò quàm hunc rivum claudam, dicendum aliquid eſt de *VVartenbergicis Comitibus*, quos *Ferdinandus Dux Bàvariæ* Alberti V. filius ſecundo genitus è *Maria Pettenbeckia*, quam impari conjugio ſibi copulavit, proſevit; ſuperſunt verò ex iis duo tantùm mares:

Albertus Erneſtus Comes de VVartenberg & Hachenburg, Dominus in VVald, Capellanus Imperialis, Canonicus Capitularis Ratisbonenſis & Præpoſitus Bonnenſis; filius *Erneſti Bennonis* Comitis de Wartenberg & *Sibyllæ Hohenzollcriæ*.

Franciſcus Marquardus Comes de VVartenberg,&c. Patre *Johanne Ferdinando Erneſto*, qui Alberti Erneſti frater erat, matre *Anna Eliſabetha Comitiſſa de Salm & Neuburg ad Oenum* natus An. 1673. ac in ſpem familiæ adoleſcens.

17. *Ferdinandus Laurentius*, hujus patruus magnus, natu minimus è Ferdinandi Bavariæ Ducis filiis, An. 1666. moriens ſex liberos è ſecunda uxore *Maria Claudia C. Oettingenſi* ſuſceptos reliquit, mares duos: *Franciſcum Ferdinandum* & *Johannem Ferdinandum*, ſed in flore ætatis extinctos; ille enim

An.1674. hic autem 1673. fatis conceſſit: ſequioris ſexus: *Mariam Franciſcam Johanni Jacobo Comiti de Preiſing* elocatam, *Mariam Gertrudin Ludovico de Bertrand Comiti de la Peruſe* Camerario Electorali nuptam, ſed utramque in mortuorum cenſum relatam, tum *Mariam Annam* & *Mariam Claudiam*, Moniales;

Spen. Op. Her. Sp. l.3. c.27. §.45. 18. *Utuntur hi Comites* Bavarico *virgato ſcuto, eique imponunt* Palatinum *leonem coronatum; utroque familiari ſymbolo in unum laterculum compacto. Clypeo inſiſtit galea coronata, cui inter alas* Bavaricas *virgatas, & foliolis exteriùs ornatas, adverſa fronte inſidet leo* Palatinus *coronatus.*

CAP. VII.

DE ELECTORE SAXONIÆ.

TErtium inter Electores Seculares locum occupat *Saxoniæ Dux*, qui S. R. I. *Archimareſcallus* eſt, atque vi hujus muneris *in ſolemni proceſſione Imperatorem immediatè præcedit, enſem Imperialem ſtrictum deferens; in ſolemnibus verò curiis, poſito ante ædificium ſeſ-* *A. B. c. 27.* *ſionis Imperialis* (Aureæ Bullæ verbis utor) *acervo avenæ, tantæ altitudinis, ut pertingat uſque ad pectus vel ſellam equi, quo vehitur, habens in manu baculum argenteum & menſuram*

argen-

argenteam, hanc avena replet, famuloque primitus venienti miniſtrat; atque hoc facto figendo baculum in avenam recedit, ac Vice-Mareſcallo, qui ſenior eſt è familia Dominorum de Pappenheim, *poteſtatem eam diſtribuendi facit.* Porro *in comitiis publicis Ordinibus de alimentis hoſpitiisque proſpicere* tenetur, in quo plerunque ſub officialis ſui opera utitur. In electione Regis Romanorum *quintum* obtinet *votum.* Vacante Imperio vices Cæſaris explet in illis locis, ubi *Saxonica jura* quondam vigebant. Denique hoc etiam ob Archimareſcallatus officium eximium habet, quod à *tubicinibus Protector ac Patronus* ſalutatur, uti conſtat è diplomate Ferdinandi II. Imp. apud *Limnæum, Additionum Tomo I.* *ad lib. 3. c. 10. p. 210.*

2. Eſt Ducatus Saxoniæ, eique annexa dignitas Electoralis penes illam, in qua nunc verſatur, familiam ultra duo ſecula, nempe inde ab anno 1423. quo *Alberto Duce & Electore Saxoniæ*, (qui à clariſſimo Heroë *Bernhardo Urſo*, quem Fridericus Barbaroſſa Imp. *Saxoniæ, Angriæ & Weſtphaliæ Ducem* conſtituit, genus duxerat) absque prole defuncto, diſceptantibusque de ejus ſucceſſione, Lauenburgico, Palatino & Brandenburgico, Sigiſmundus Imp. memor fidei & meritorum *Friderici Bellicoſi*, Marchionis Miſniæ & Landgravii Thuringiæ, eidem *Saxoniam*, tanquam *priſcum Wittikindeorum*, à

quibus deſcendiſſe fertur, *patrimonium cum Electoratu* ſolemni inveſtitura Poſonii contulit. Atque ab eo ad poſteros axioma hoc ſerie nunquam interrupta eſt propagatum, hæſitque aliquandiu in *linea primogenita*, ab *Erneſto*, *Friderici Placidi* F. Bellicoſi N. condita, & exinde *Erneſtina* dicta; donec anno ſuperioris ſeculi ſeptimo & quadrageſimo *Iohanni Friderico*, qui *Magnanimi* cognomen promeruit, *Johannis Conſtantis* F. *Erneſti* N. cùm Smalcaldico fœderi nomen dediſſet, armaque pro aris & focis adverſus Carolum V. Imp. cepiſſet, ſed prælio ad *Mulbergam* commiſſo victus in ejus poteſtatem veniſſet, adimeretur; ac cum juribus conjunctis, magnaque ditionum parte, *Mauritio* ejus agnato, è *linea Albertina*, quæ ab Erneſti fratre *Alberto* nomen originemque traxit, prognato, attribueretur; quem Imperator anni ſequentis d. 24. Febr. in Comitiis Auguſtanis publica & ſollemni inveſtitutura tanquam in poſſeſſionem miſit, & in ſuam Imperiique fidem accepit: & licet *Mauritio* absque liberis mortuo, *Johannes Fridericus* priſtinam dignitatem recuperare tentaſſet, fruſtra tamen niſus eſt, tranſitque ea ad Mauritii fratrem *Auguſtum*; à quo ad poſteros transmiſſam, hac tempeſtate ſuſtinet Sereniſſimus

Sleid. Comment. de ſt. Rel. & Reip. l. 20.

JOHAN-

JOHANNES GEORGIUS III. *Dux Saxoniæ, Iuliaci, Cliviæ & Montium, S. R. I. Archi Mareſcallus & Elector, Landgravius Thuringiæ, Marchio Miſniæ & utriusque Luſatiæ, Comes Princeps Hennebergæ, Burggravius Magdeburgi, Comes Marcæ & Ravensbergæ, Dominus Ravenſteinii.*

3. Natus eſt d. 20. Junii Anno 1647. Patre *Johanne Georgio* II. *Electore ac Duce Saxoniæ*, qui d. 22. Aug. An. 1680. Freibergæ, quo propter peſtem Dresdæ immane quantum graſſantem, ſeceſſerat, diutino morbo abſumptus, vita conceſſit: Matre *Magdalena Sibylla* Chriſtiani Marchionis *Brandenburgici*, lineæ Culmbacenſis, filia ſuperſtite. Vivo parente Budiſſini morabatur, ac *Luſatiam ſuperiorem* Vicario nomine, tanquam *Supremus Præfectus provincialis* (Ober-Land-vogt) rexit. An. 1673. Cæſarem Egræ exercitum, ad tuendos Imperii limites à Gallis infeſtatos, collectum luſtrantem convenit; à quo *legione equeſtri* donatus, ac titulo *Locumtenentis Campi Mareſcalli* (Feld-Marſchalck-Lieutenant) ornatus, caſtra ſecutus eſt, & paternas etiam copias defenſioni Imperii deſtinatas ad Rhenanam deduxit oram; egregiaque fortitudinis documenta in conflictu *Mummenheimenſi* & *Sensheimenſi* edidit. Poſt Divi Parentis è vita diſceſſum *Electoratus* Re-

gimen ſuſcepit, idque magna frugalitatis ac moderationis laude adminiſtrat. habens *ſecretiorum conſiliorum arbitros: Nicolaum L. B. de Gersdorf*, qui *Director* eſt *Secretioris Senatus*, & Supremus Camerarius; *Fridericum Adolphum ab Haugvvitz*, Supremum Aulæ Mareſcallum, & primas inter miniſtros aulicos tenentem; *Carolum L. B. de Frieſen*, Conſiſtorii & Judicii Aulici Lipſienſis Præſidem; *Fridericum de Werthern*, S. R. I. & Auguſtiſſimi Cæſaris Cameræ Janitorem hæreditarium (Erb-Kammer-Thürhüter) Supremum Thuringiæ Capitaneum, denique *Heinricum Gebhardum de Miltiz*, Cancellarium.

4. *Uxorem* accepit genere, probitate, prudentiaque fœminarum eminentiſſimam *Annam Sophiam*, Regiis parentibus editam, *Friderico III. Daniæ* Rege & *Sophia Amalia Duciſſa Brunsv. & Lunæb.* quam *Hafniæ* Calendis An. 1647. ſollemni nuptu duxit, *duplicis prolis maſculæ* pater hactenus ex ea factus:

Iohannis Georgii, nati d. 18. Oct. 1668. ac in ſpem ampliſſimam adoleſcentis; &

Friderici Auguſti, cui d. 12. Maji anni 1670. natalis fuit.

5. *Sorores* Celſiſſimus Elector *duas* habuit, quarum *prior* intra primum ætatis *extincta* eſt; *altera Erdmuthis Sophia Chriſtiano Erneſto M. Brandenb. Beruthino* nuptum anno 1662.

1662. locata, naturæ debitum d. 12. Jun. 1670 exſolvit.

5. *Propinquorum* Electoris haud exiguus eſt numerus; eorum unus ſecundo, reliqui tertio quartove conſanguinitatis gradu ipſi conjuncti ſunt, *communemque* ſecum *Parentem* agnoſcunt *Iohannem Georgium* I. Hic enim quatuor auctus erat filiis, *Johanne Georgio* II. quo modernum Electorem genitum eſſe dixi, *Auguſto*, *Chriſtiano* & *Mauritio*.

7. *Auguſtus Adminiſtrator Archiepiſcopatus Magdeburgenſis* audiebat, ac *Hallæ ad Salam*, quæ inter civitates diœceſeos ſecundas tenet, ſedem habebat: verùm cum hæc dignitas hæreditaria non eſſet, ſed vitæ ejus termino circumſcripta, tranſiit ea, poſt ipſius obitum, qui in d. 4. Jun. Anni 1680. incidit, aliorſum; uti cap. ſequenti dicetur.

8. E *duplici conjugio* numeroſam ſuſtùlit ſobolem; prior uxor *Anna Maria*, *Adolphi Friderici D. Meklenb.* filia, quæ anno 1647. ducta d. 11. Dec. 1669. vivere deſiit, bis *ſexies* mater facta eſt. Inter *maſculos*, quorum *quinque* fuêre, familiam ducit & in ditionum regimine Parenti ſucceſſit:

Iohannes Adolphus Dux Saxoniæ, Iuliaci, Cliviæ & Montium, Landgr. Thuringiæ, Marchio Miſniæ & utriusque Luſatiæ, Comes Princeps Henneberga & Barbiæ, Dominus

minus Ravenſteinii, natus d. 2. Nov. 1649. Connubio ſibi junxit A. 1671. d. 25. Octob. *Johannam Magdalenam Friderici Wilhelmi D. Saxo-Altenburgici* & *Magdalenæ Sibyllæ* amitæ ſuæ filiam, è qua hucusque ſuſcepit:

I. *Magdalenam Sibyllam* n 1673. d. 3. Sept.

II. *Auguſtum Fridericum* n. 1674. d. 15. Sept. †. 1675. d. 16. Aug.

III. *Iohannem Adolphum* n. 7. Jun. †. 18. ejusd. menſis An. 1676.

IV. *Iohannem Georgium* n. 1677. d. 13. Julii.

V. *Anonymum* d. 24. Jul. 1678.

VI. *Iohannam Wilhelminam* n. 1680. d. 20. Januar.

VII. *Fridericum VVilhelmum* n. 1681. d. 18. Jan.

9. *Fratres Johannis Adolphi* ſunt:

Auguſtus Iunior dictus, n. An. 1650. d. 3. Dec. Hic à *Magdeburgenſi Capitulo* in *Præpoſitum* An. 1661. cooptatus, aucta ætate in Sueciam iter fecit, ubi à Rege *Colonelli* axiomate & ſtipendio mactatus eſt, tum Electori etiam Colonienſi in obſidione Gröningæ in Weſtfriſia militavit; ſed præmatura morte d. 11. Aug. 1674. Hallæ abreptus, *viduam* reliquit *Carolam Friderici Haſſiæ Landgravii* & *Eleonoræ Catharinæ Palatinæ* filiam, quam A. 1673. d. 25. Aug.

Aug. duxerat ac *unicam* tantum *filiolam* in utero extinctam cum ea genuerat; vivit illa nunc in conjugio *Johannis Adolphi Comitis Teclenburgici*.

Chriſtianus n. An. 1652. d. 25. Junii apud Electorem patruelem militari munere fungitur.

Heinricus n. 29 Sept. 1657. ſucceſſit fratri Auguſto in Præpoſitura Magdeburgenſi.

Albertus n. 14. April. A. 1659.

10. *Sororum Johannis Adolphi* hæc eſt nomenclatio:

Magdalena Sibylla n. 2 Sept. 1648. ac *Friderico D. Saxo-Gothano* in matrimonium An. 1669. d. 14. Nov. collocata, fatiscon- ceſſit d. 20. Jan. 1681.

Anna Maria n. d. 28. Febr. 1653. †. 17. Febr. 1671.

Sophia n. 23. Jun. 1654. nupſit A. 1676. 18. Jun. *Carolo Wilhelmo Pr. Anhaltino Serveſtano.*

Catharina n. 12. Sept. 1655. †. 21. April. 1663.

Chriſtina n. 25. Aug. 1656. *Auguſto Friderico D. Holſatiæ, Epiſcopo Eutinenſi* in manum A. 1676. 21. jun. convenit.

Eliſabetha n. d. 25. Aug. 1660. †. d. 11. Maji 1663.

11. Hæc ſeries eſt liberorum Auguſti è prio-

priore thoro, è *poſteriore*, in quem An. 1672. d. 29. Jan. aſcivit *Johannam Walburgin, Georgii Wilhelmi Comitis Leiningenſis in Werſterburg.* filiam etiam dum ſuperſtitem, duo ei nati ſunt mares.

Fridericus n. 20. Nov. 1673. &

Mauritius n. 5. Jan. 1676.

12. CHRISTIANUS, *Poſtulatus Adminiſtrator Epiſcopatus Martisburgenſis*, qui ſolus ex Electoris patruis ſupereſt, lucem aſpexit d. 27. Oct. An. 1615. Habet in conjugio *Chriſtinam*, *Philippi D. Holſatiæ in Glücksburg* & *Sophiæ Hedvvigis Saxo-Lauenburgicæ* filiam, An. 1650. d. 19. Nov. junctam, è qua procreavit:

I. *Magdalenam Sophiam* n. 19. Oct. 1651. † 29. Martii 1675.

II. *Iohannem Georgium* n. 4. Dec. 1652. † 3. Jan. 1654.

III. *Chriſtianum* n. 19. Nov. 1653. Hic A. 1679. d. 14. Oct. nuptiis ſibi adjunxit *Erdmuthin Dorotheam*, *Mauritii* patrui ſui filiam.

IV. *Auguſtus* n. 15. Febr. 1655.

V. *Philippus* n. 26. Oct. 1657.

VI. *Chriſtiana* n. 2. Jun. 1659. quam *Chriſtianus Dux Saxoniæ* è *Gothanis* in matrimonium An. 1677. aſſumſit, & An. 1679. d. 17. Martii in puerperio extinctam amiſit.

VII.

VII. *Sophia Hedvvigis* n. 4. Aug. 1660. ac *Johanni Erneſto Duci Saxoniæ è Gothanis,* Chriſtiani fratri An. 1680. elocata.

VIII. *Heinricus* n. 2. Sept. 1661.

IX. *Mauritius* n. 29. Oct. 1662. † 21. April. 1664.

X. Denique *Sibylla Maria* n. 28. Oct. 1667.

13. MAURITIUS, poſtremus è Joh. Georgii I. Electoris filiis, *Adminiſtrator Epiſcopatus Naumburgenſis ac Citienſis, nec non Baliviæ Thuringicæ*, quæ ad Ordinem Equeſtrem Teutonicum pertinet, anni vitæ ſupremum habuit 1681. d. 4. Dec. *Nuptias ter* celebraverat; *primas* A. 1650. cum *Hedvvige Sophia, Philippi D. Holſatiæ in Glücksburg* filia; qua poſt biennium ac duplicem enixam prolem maſculam, ſed βραχύβιον, demortua, *ſecundis* ſibi junxit *Dorotheam Mariam*; *Wilhelmi D. Saxo-Vinarienſis* gnatam An. 1656. d. 3. Julii, quæ elegantis ſobolis, quatuor nempe marium, ſex filiarum Parentem eum fecit, atque An. 1675. d. 11. Julii extremum diem implevit; itaque ad *tertias* transgreſſus nuptias An. 1676. d. 14. Jun. ſibi copulavit *Sophiam Eliſabetham, Philippi Ludovici D. Holſatiæ è Sunderburgicis,* & *Annæ Margaritæ Haſſiæ Landgraviæ* filiam, è qua liberos non vidit. Succeſſorem in ditionum regimine habuit filium è *ſecundo thoro* primogenitum; is eſt MAU-

MAURITIUS WILHELMUS *Dux Saxoniæ, Iuliaci, Cliviæ & Montium, Poſtulatus Adminiſtrator Epiſcopatus Naumburgenſis, Landgravius Thuringiæ, Marchio Miſniæ & utriusque Luſatiæ, Comes Princeps Henneberga, Comes Marcæ & Ravensbergæ, Dynaſta Ravenſteinii, Locumtenens Balliviæ Thuringicæ*, natalem diem habuit 12. Martii An. 1664. nuncque, niſi fallus eſt rumor, exterarum gentium mores & urbes viſere ſecum conſtituit.

14. Inter ejus *fratres* proximus ordine naſcendi *Johannes Georgius* natus d. 27. April. Anni 1665., ſequentis d. 5. Sept. in ſua reſolutus eſt initia. Reliqui duo ſuperant: *Chriſtianus Auguſtus* n. 9. Oct. 1666. & *Fridericus Heinricus* n. 21. Jul. 1668.

15. *Sororum* hæc eſt ſeries:

Eleonora Magdalena n. 30. Oct. 1658. †. 26. Febr. 1661.

Wilhelmina Eleonora n. 1659. †. e. a.

Erdmuthis Dorothea n. 13. Nov. 1661. deſponſata *Ludovico Landgr. Haſſiæ in Darmſtad*; quo in ipſo nuptiarum apparatu abrepto, à *Chriſtiano Juniore* patrueli *Merſeburgenſi* in matrimonium An. 1679. ducta eſt.

Maria Sophia n. 3. Nov. 1670. †. 31. Maji 1671.

Mag-

Magdalena Sybilla n. 7. Apr. †. 20. Auguſt. 1672.

VVilhelmina Sibylla n. 1675.

16. Inter *amitas* Electoris ſola ſupereſſe fertur *Maria Eliſabetha*, *Friderici D. Holſatiæ in Gottorp* vidua, nata An. 1610. d. 22. Nov. *Sophia Eleonora*, quæ *Georgio II. Landgr. Haſſ. Darmſtad.* & *Magdalena Sibylla*, quæ 1. *Chriſtiano V. Daniæ Pr.* 2. *Friderico Wilhelmo D. Saxo-Altenburgico* nupſerant, ad plures abierunt, *illa* d. 2. Jun. 1671. *hæc* d. 6. Januar. 1668.

17. *Scutum Electorale* bis ad perpendiculum, ſexies transverſim ſectum eſt, & XXI. areolas complectitur: 1. *cærulea leonem ex argento & minio faſciis transverſis variegatum exhibet*, Thuringiæ ſymbolum. 2. *octo transverſis aureis & nigris tæniis exarata, ſerto viridi rutaceo toti ſuperinducto*, Saxoniam *deſignat*. 3. *aurea leonem nigrum lingua & falculis coccineis defert*, Misniæ δεῖγμα. 4. *aurea*, *quam leo niger dentibus ac falculis argenteis linguam rubeam protendens*, *occupat*, Juliacenſem Ducatum *notat*. 5. *rubea*, *ſcutulo argenteo in corde impreſſo*, *è quo octo ſceptra liliata in crucem & decuſſim diſpoſita aurea per totam aream protenduntur*, Cliviam *indicat*. 6. *argentea leonem rubeum falculis & corona aurea, lingua cærulea, cauda bifida continens*, Bergenſem Ducatum *ſignificat*. 7. *cærulea aquilam expanſam, coronatam* *Spen. Op. Iser. prol.*

G

natam, auream defert. Palatinatus Saxonici emblema. 9. *in medio, ceu honoratiore loco, in parmulæ formam poſita, ita ut in ſubſtratam areolam protendatur, ſuperiore parte atra, inferiore argentea eſt, & duos gladios rubentes in decuſſim trajectos*, Electoralem *ſcilicet* teſſeram *exhibet*. 9. *nigra aquilam auream continet*, Palatinatus Thuringici ſymbolum. 10. *argentea bovem rubrum ventre albicante defert.* 11. *cærulea aureum murum, nigro opere cæmentitio diſtinctum, ac in pinnas aſſurgentem, repræſentat;* illa Luſatiam inferiorem, hæc ſuperiorem *deſignat.* 12. *aurea duobus palis cæruleis diſtinguitur*, & Marchiam Landsbergenſem *innuit.* 13. *cærulea leonem ſuperiore corporis parte aureum, inferiore argenteum exhibet*, terræ Pleiſenſis δεῖγμα. 14. *aurea, rubeis corculis ſtrata, in qua ſalit leo niger Miſnicus*, Orlamundanum vel Vinarienſem Comitatum *deſignat.* 15. *ex ſummo bipartita priore parte rubea, aquilam dimidiam argenteam aurea corona redimitam, poſteriore argentea quatuor faſcias coccineas defert*, & Magdeburgenſem Burggraviatum *denotat.* 16. *argentea tria paria cornuum ſcarabæi rubea exhibens*, Brennenſem Comitatum *ſignificat.* 17. *argentea, roſa rubea, auro gemmata, & viridibus interfoliis ornata* Burggraviatum Aldenburgicum *notat.* 18. *argentea, inductis tribus faſciis cæruleis*, Eiſenbergium Comitatum *deſignat.* 19. *argen-*

argentea tres cantherios coccineos defert, Ravensbergium δεῖγμα. 20. *aurea faſcia transverſa triplici ductu ex argento & minio teſſellata*, Marcanum Comitatum *notat*. 21. *ſolo colore miniato conſtat*, ac Regalia *ſignificare fertur. In cuſpide ſcuti aureus conſpicitur laterculus, nigram gallinam, viridi colliculo inſiſtentem exhibens; quo* Hennebergenſis Comitatus *deſignatur*.

18. Galeæ *hoc ſcutum* octo *premunt*: Prima *coronata jugum alarum ſuſtinet, ſuperiore parte cœruleum, inferiore aureum, ut pinnæ, quales in laterculo* Luſatiæ ſuperioris *apparent, muri diſtinctioni ſerviant*. Secundæ *acroſtylium conſtat taurino capite rubeo, quod argenteis cornibus, & per nares trajecto annulo ornatum, atque aurea corona florea, circulo faſcia* Marcanæ *concolori, redimitum eſt*, & Clivenſi Marcanæque *areolæ reſpondet*. E tertia *coronata prominent duo cornua argentea, quorum latera quini, utrinque bacilli foliati ornant; reſpicit hæc caſſis* Thuringicum *laterculum*. Quarta *coronata ſuſtinet pileum turbinatum faſciis aureis & nigris, ſertoque transverſo*, ſymbolis Saxonicis, *exaratum, deſuper vero corona iterum aurea atque pavoninis orbibus faſtigiatum; claudit utrumque pilei latus cornu ex nigro & argento variegatum, atque eorundem colorum vexillis propendentibus quinis ornatum: conjungitur, hoc modo* Saxonicus *cum* Electorali *apice*. E

quinta *galea* Miſnica *herma virilis eminet, acuminato pileo tectus; veſtis æquè ac pileus in palorum modum tæniis alternis argenteis & rubeis diſtinguuntur.* Sexta Juliacenſis πρόσωπον *gryphi aurei refert, cujus roſtrum, lingua & armilla rubeum colorem, alæ nigrum agnoſcunt.* Septima Bergenſis *coronam auream cauda pavonina faſtigiatam ſuſtinet.* Octava *denique mitra ducali rubea tegitur, cujus vellere muris pontici fartæ ora reducta eſt, eminetque ſuper illam exſurgens caput aquilæ argenteum cum collo; pertinere hæc caſſis videtur ad* Luſatiæ inferioris *laterculum.* Phalerarum, quibus circumfuſæ ſunt hæ galeæ, colores exprimere tædioſum fortè foret; poſſuntque illi vel ab areolis vel ab apicibus dignoſci.

19. Cæterorum *Saxoniæ Ducum*, quorum hoc capite mentio facta eſt, *clypei*, in eo tantùm ab illo, quem modo deumbravimus, differunt, quod Electorali ſymbolo carent, aliudque ferunt: Sic *Auguſtus Adminiſtrator Magdeburgenſis*, hujus *Archiepiſcopatus emblema*, nec non *Barbienſem teſſeram*, nempe *duos mullos barbatos aureos in campo cœruleo*, inſignibus ſuis inſeruit; cujus filios hoc quidem adhuc uti, iſtud verò omittere, arbitrari licet.

20. *Chriſtianus Merſeburgenſe* δεῖγμα, videlicet *atram crucem, aureo in laterculo*, geſtare ſolet: *Mauritii* autem *filii Naumburgen-*

genſis Epiſcopatus ſymbolo, clavi ſcilicet & gladio argenteis in decuſſim trajectis, rubea in area, ſcutum ſuum exornare conſueverunt.

21. Sequitur, ut de *ditionibus* Sereniſſimi Electoris atque adeo totius *lineæ Albertinæ*, ſermonem inſtituamus: quod ut rite fiat, aſcendendum eſt ad *primam* ac ſummam *ſtirpis provinciarumque* Saxonicarum *diviſionem*, quæ in *Erneſto* & *Alberto*, *Friderici Placidi* filiis contigit: ad hos enim, cum Wilhelmo patruo abſque liberis mortuo, univerſæ ditiones avitæ, quæ præter *Saxoniam*, *Thuringiam*, *Miſniam & Coburgenſem in Franconia Principatum* potiſſimum complectebantur rediiſſent, ipſique in earum communione per annos bene multos in Dresdenſi arce mira concordia vixiſſent; tandem paulò antequam *Erneſtus* ex hac vita diſcederet, ad partitionem delapſi ſunt: quoniam autem recenti adhuc memoria tenebant ingens diſſidium, quod eadem occaſione patrem inter patruumque ortum erat, cenſuerunt, non ſingulas ſingulis provincias aſſignandas eſſe; ſed ita partiendas ut in ſingulis provinciis, præſertim Miſnenſi & Thuringica, ſuam quiſq; portionem obtineret; annuorum redituum æqualitas eſſet, metallorumque proventus ambobus communis maneret; hac ratione ſe effecturos augurabantur, ut cum alter ſine proprio detrimento perdere alte-

rum non poſſet, perpetua aleretur concordia; uti *Fabritius* in *Orig. Saxon.* memorat. Confecta itaque eſt provinciarum diviſio in curia Lipſienſi 4. Id. Nov. 1485. In una parte erant urbes & oppida provinciarum Miſniæ & Pleiſſenſis duodecim, Saxoniæ XV. Thuringiæ XXXVIII. Franconiæ IX. Voitlandiæ XII. cum pertinentibus ad ea caſtris, villis, poſſeſſionibus & aliis; his inſuper adjuncta grandis pecuniæ ſumma. In altera verò parte pecunia nulla & loca pauciora, provinciarum ſcilicet Miſniæ & Oſterlandiæ oppida XXXII. Saxoniæ duo, Thuringiæ XXII. reditus ex metallis æquales; æquales decimæ, patrocinium religioſorum & nobilium diſpartitum. Ergò cùm penes Albertum, ceu minorem natu optio eſſet, ea ipſius in fratrem indulgentia fuit atque reverentia, ut præter omnium expectationem, partem poſteriorem eamque deteriorem eligeret, ac *Dresdæ*, quæ in ea comprehendebatur, ſedem figeret, quemadmodum apud citatum autorem legere eſt. Permanſit res hoc in ſtatu usque ad *bellum Smalcaldicum*, quo victus *Johannes Fridericus* Elector, Erneſti nepos, *dignitatem Electoralem cum ipſo Saxoniæ Ducatu*, cujus caput *Wittenberga* eſt, præterea *Burggraviatum Magdeburgenſem*, *Miſniam atque oppida metallica* miſſa facere, & *Albertinæ lineæ* cedere ingratiis coactus eſt.

lib. 7. p. 791.

Fabrit. lib. eod. p. 809.

22. *Burg-*

22. *Burggraviatus Magdeburgenſis* mentio hortari me videtur, ut quæ ejus ſint jura, quáve via ad familiam pervenerit, paucis percurram, Inſtitutus is eſt, *Lehmanno* teſte, ab Ottone I. Imp. ac *Hermanno Stubekeſhorn Billingio* dicto, Equeſtris ordinis Viro, ſed ob egregia merita in ſplendidiſſimam fortunam evecto, collatus; à cujus poſteris ad Aſcanios eum tranſtulit Rudolphus I. Imp. & ſuo è filia Agnete nepoti Rudolpho Electori tribuit. Continebat verò Burggraviatus *jus judiciorum capitalium, in Archiepiſcopatu, Hallenſi præcipuè civitate & ſalinis Saxonicis*, fundatusque erat in *quatuor dynaſtiis* ſive præfecturis, quarum nomina hæc ſunt: *Gommern, Ranis, Elbenavv & Gottavv*, quæ feudi nomine ab ipſo Imperatore cum Burggraviatus titulo conferri ſolebant. Cæterùm qua tempeſtate cum Saxoniæ Electoratu ad *Fridericum Miſniæ Marchionem* per inveſtituram Sigiſmundi Imp. tranſiit; inane erat nomen, jura obliterata, præfecturæ pignori oppoſitæ ob XXII. aureorum millia, quæ Magdeburgenſis civitas *Alberto*, ultimo Aſcaniæ ſtirpis Electori, numeraverat. Tentarunt quidem *Fridericus II. Placidus* ejusque frater *Wilhelmus*, eas vi aut minis Magdeburgenſibus extorquere; ſed interveniente Archiepiſcopo, aliqua pecuniæ ſumma accepta, civitati jus hypothecarium con- *Chron. Spir. lib. 5. cap. 5.*

 fir-

firmarunt. Inde *Fridericus Sapiens* Elector animum ad eas redimendas adjecit, ſed cum de moneta lis oriretur, per arbitros res iterum compoſita, pignusque urbi relictum eſt. Demum An. 1538. *Johannes Fridericus Elector*, poſt longas tractationes, pecunia ſoluta, præfecturas recepit, titulumque *Burggravij Magdeburgenſis* inſtauravit: verùm mox controverſiam de ejus juribus in ſalinis & urbe Magdeburgenſi ei movit *Albertus* Cardinalis & Archiepiſcopus; cui vel ex æquo & bono, vel per ſententiam dirimendæ, cum Principes familiæ Saxonicæ, Brandeburgicæ & Haſſiacæ hæreditario fœdere juncti, tanquam arbitri ſeſe Serveſti accinxiſſent, eluſit eorum conatus *Albertus* Præſul; & literas à Carolo V. impetratas, quibus negotii hujus tractatio, utpote de feudo Imperiali, ad Imperatorem revocabatur, exhiberi curavit. Poſt Alberti Archiep. obitum, *Mauritius* Electoratu, dein ipſa etiam urbe Magdeburgenſi, quam Cæſar proſcripſerat, potitus, jura illa ſibi denuo vindicavit; quin & urbis dominium cum Electore Brandeburgico & Archiepiſcopo partitus eſt. Tandem verò Auguſtus An. 1579. ita cum *Joachimo Friderico Archiep.* transegit, ut *de juribus Burggraviatus ratione judiciorum, omnique in civitatem jure prorſus decederet, ſibi verò poſterisque* titulum Burggravii, ejus inſignia

Chytræus Chron. Sax. pag. 435.

atque

atque annexas præfecturas *retineret*, *eaque* lege beneficiaria *ab Imperatore acciperet*. Hoc demum ſeculo *Joh. Georgius* I. Elector per Pacificationem Pragenſem & Osnabruggenſem, *quatuor aliis præfecturis, è Magdeburgenſi diœceſi exemptis*, quarum nomina in proclivi ſunt: *Dam, Querfurt, Burg & Juterbock* auctus eſt.

23. Jam ad reliquas ditiones, quæ poſt Electoratum in Albertinam lineam translatum, acceſſerunt, progredienti, primo loco ſe offerunt quatuor nobiliora *Voitlandiæ* oppida: *Voigtsberg, Oelsniz, Plauen & Plauſſa*, quæ *Auguſtus* Elector ab *Heinrico Juniore Burggravio Miſnienſi* & *Comite in Hartenſtein* Anno 1566. pretio ſibi paravit. Succeſſit *portio Hennebergici Comitatus*, qui cum *Georgius Erneſtus* 1583. vitam & totam maſculam Hennebergenſium progeniem clauſiſſet, ad Saxones & Haſſos, è veteri pacto gentilitio delatus eſt. Poſtremum incrementum Electoribus Saxoniæ patrum demum memoria addidit *Luſatia*: eam quidem antiquitus ad Miſniæ Marchiones pertinuiſſe, *Orientalemque Marchiam* dictam, primumque Dedonem ab Heinrico III. Imp. eam obtinuiſſe, ex hiſtoriarum monumentis conſtat. Sed *ſuperiorem ejus partem* in Auſtrum excurrentem & Bohemiam verſus ſpectantem *Dedonis* filio præripuit *Heinricus IV.* *Schurzfl. diſſ. de Luſatia.*

 Imp.

Imp. Anno 1086. & *Vratislao Duci Bohemiæ* tradidit. *Ottocarus* deinde Rex Bohemiæ eam Marchionibus Brandeburgenſibus ſive dotis loco, cum ejus ſororem *Beatricem Ottoni* elocaret, ſive pignoratitio titulo contulit; verùm extincta Brandeburgenſium ſtirpe Ludovicus IV. Imp. *Budiſſinam Marchiam* Johanni Bohemiæ Regi reſtituit, qui *Görlicenſem* etiam Miſniæ Marchionibus oppignoratam, *Friderico Gravi*, ob repudium filiæ ſuæ Johannæ miſſum, armis ademit. Haud diſſimili fato *inferior Luſatia*, quam *Valdemarus* Brandeburgicus *Friderico Admorſo* Miſniæ Marchioni eripuerat, ipſo absque liberis mortuo *Johanni Boh: Regi* eſt attributa. Hoc denique ſeculo utraque ad priſtinos reverſa eſt Dominos, cum eam Ferdinandus II. Imp. *Johanni Georgio I.* Electori titulo ſatisfactionis impenſarum in bellum Bohemicum factarum, ex pacto pacis Pragenſis An. 1635. initæ, ceſſiſſet, & *jure perpetui ac ſempiterni dominij ſub* ſui tanquam *Regis Bohemiæ clientela* obtinendam contuliſſet.

24. Recenſitis ita *generatim* ditionibus, quæ penes Electoralem lineam ſunt, nunc paucis *earum inter Electorem ejusque conſanguineos partitio* commemoranda eſt: Iſta verò nititur *tabulis ſupremis*, *à Johanne Georgio I, Electore ſcriptis*; quibus provincias inter

ter quatuor filios, quos reliquit, hoc modo diſpertivit: *Johanni Georgio* primogenito, cui vi aureæ Bullæ debebatur Electoratus ſucceſſio, aſſignavit juxta cum *Electorali Saxoniæ & Burggraviatus Magdeburgenſis ditione, diſtrictum Miſnicum, Lipſienſem & metalliferum* (den Chur-Meiſniſchen/Leipzigiſchen und Ertzgebürgiſchen Craiß) præterea *Luſatiam ſuperiorem, nec non jus in Abbatiam Quedlinburgenſem, cum omnibus fructibus appertinentiisq́;* porro ſupellectilem pretioſiorem, ac præcipua mobilia, armamentaria, bibliothecas, pinacothecas, domus venatorias & metallifodinas; ſed cum onere, ut hæc omnia decoro in ſtatu conſervet augeatque, ut debita Cameralia exſolvat, ſorores fratrumque filias ſingulas dote 12000. Imperialium inſtruat. *Auguſto* ſecundogenito, qui Miſnenſem Epiſcopatum fratri majori natu ceſſerat, legavit *quatuor præfecturas, Magdeburgenſi diœceſi* per Inſtrumentum Pacis *exemptas*, præterea *oppida ac caſtra Thuringica* cum aliis, utpote: *Sachſenburg, Eckersberg, Weiſenſee, Freiburgk, Sangerhauſen, Langenſalz, Nebra, Sattichenbach, Heldrungen, Wendelſtein & Weiſſenfels. Chriſtiano* attribuit, præter *Epiſcopatum Martisburgenſem Luſatiam inferiorem, Dobrilung, Finſtervvald, Bitterfeld, Delizſch & Zörbich. Mauritio* denique præter *Naumburgenſem diœceſin* legavit *dynaſtias*

Tau-

Tautenberg, *Frauenpriſing*, *Niedervveberu*, *Voigtsberg*, *Plauen*, *Pauſen*, *Tribiz*, *Arnshag*, *Weida*, *Ziegeruck* ac *Electoralem portionem Comitatus Hennebergici*. Atque ſecundùm hanc Johannis Georgii I. diſpoſitionem provinciæ etiam nunc ſunt diſpertitæ, tenetque modernus Elector ea omnia, quæ parenti avus aſſignaverat; & *Dresdæ*, quæ Miſniæ metropolis eſt ad Albim ſita, regiam habet magnificentiſſimam, omnibusq; cimeliis, quæ vel natura, vel ejus imitatrix ars effinxit aut effingere potis eſt, refertam. Auguſti filii, poſtquam Halla in Brandeburgici Electoris, vigore Inſtrumenti Pacis, ditionem conceſſit, *Weiſſenfelſæ ad Salam*, ubi ſplendidam arcem magnis ſumptibus Auguſtus exſtruxerat, ſedem fixerunt. Chriſtianus *Merſeburgi ad Salam*, Mauritii filii *Citicæ ad Elſterum* domicilia habent. De *jure ſuperioritatis*, qua unumquemque in ſua ditione gaudere Joh. Georgius I. voluit, controverſiam patruo patruelibusque movit modernus Elector, cum gubernacula ſuſcepiſſet; juſſitque ut univerſa omnis Saxoniæ Nobilitas immediatis inſtructa bonis (*Schrifftſaſſÿ* vocabulo recepto vocantur, h. e. die ſo auf ſchrifftlichen Befehl und Bericht ſitzen / *qui Principem tantùm, & judicium aulicum aut Cancellariam agnoſcunt: neque Præfectorum cognitioni ſubjiciuntur*,) directò à ſe non à conſanguineis licet eorum

Beſold. Theſ. Pr. aucto p. 875.

ditio-

ditione comprehenſa, dependeret, & inveſtiturarum renovationem peteret, ſibique homagium præſtaret, provocando ad teſtamentariam Alberti Animoſi conſtitutionem; neque hæc res transacta adhuc eſt.

25. Supereſt, ut de *Merſeburgenſi & Naumburgenſi Epiſcopatibus* pauca ſubjiciam: utrumque ab Ottone I. Imp. inſtitutum, & *poſteriorem* quidem *Citicæ* primò, poſtea *Naumburgum ad Salam* translatum, in familiam perduxit Auguſtus Elector, eorumque adminiſtrationem in poſteros, conſentienbus Canonicorum collegiis, transmiſit; inter quos *Joh. Georgius* binis filiis eam, uti dictum eſt, aſſignavit, & à Capitulis impetravit, ut illa in perpetuum penes filios eorumque hæredes maſculos permaneret. De *Mansfeldica ſequeſtratione* ac jure Electoris in *Quedlinburgenſem Abbatiam* alio loco verba facere conſtitui. Id verò non omittendum autumo, obtinere Electorem Saxoniæ *Directorium in circulo Saxonico* ſuperiore.

CAP. VIII.

DE ELECTORE BRANDENBURGICO.

PRoximus à Saxoniæ Duce inter Electores eſt *Brandenburgi Marchio*, qui S.R. Imp. *Archicamerarius* audit, atque ex conſtitu-

A. B. cap. 22. ſtitutione Aureæ Bullæ *in proceſſionibus Imperialibus ſceptrum Cæſari præfert, conſiſtens à latere ſiniſtro Ducis Saxoniæ: in ſollemni verò* A. B. c. 27. *curia equo, uti cæteri Electores, vectus, manu geſtat argenteam pelvim cum manutergio, & ab equo deſcendens, aquam Imperatori vel Regi Romanorum manibus abluendis miniſtrat.* In electione ſexto loco ſuffragium dicit. *Vicarios* ſive *Subofficiales* in Archicamerarii munere habet *Principes ab Hohenzollern*, qui S. R. Imp. Camerarii hæreditarii appellantur, & ab eadem, qua Electores Brandenburgici ſtirpe deſcendunt; in quam quidem Marchia cum Septemvirali dignitate ſub initium ſeculi XV. tranſlata eſt, beneficio Sigiſmundi Imp. qui eam inde ab An. 1322, quo Johannes IV. ex Aſcaniis ultimus Elector Brandenburgicus nulla prole relicta è vita migravit, inter varios & incertos dominos pervagatam, à Wilhelmo Miſniæ Marchione, cui à Moraviæ Marchionibus arrhaboni relicta erat, redemit, & fidei ac curatelæ *Friderici Burggravij Norimbergenſis* commiſit; eidemque deinceps, ob præclara merita, & ſumptus in adminiſtrationem factos, tum *Marchiam*, tum *Electoralem dignitatem cum annexo Archicamerarij officio, jure hæreditario poſſidendam*, pretio 400. mille florenorum tradidit, atque An. 1417, in concilio Conſtantienſi, impetrato reli-

reliquorum Electorum aſſenſu, ſollemni inveſtitura confirmavit. Ab iſto decimus eſt ordine, qui in præſenti illo decore fulget, nempe Sereniſſimus.

FRIDERICUS GUILIELMUS *Marchio Brandenburgi, S. R. Imp. Archicamerarius & Elector, Magdeburgi, Pruſſiæ, Iuliaci, Cliviæ, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ, Vandaliæ, nec non in Sileſia Croſnæ & Iegerndorffi Dux, Burggravius Norimbergæ, Princeps Halberſtadij, Mindæ & Camini, Comes Marcæ & Ravensbergæ, Dominus Ravenſteinij, Lauenburgi & Bytovij, &c.*

2. Suſceptus eſt in lucem d. 6. Febr. An. 1620. à Parentibus Eminentiſſimis *Georgio Wilhelmo* Electore d. 21. Nov. 1640. mortuo, & *Eliſabetha Carola Palatina* d. 16. Apr. 1660. defuncta. Poſt fata patris, cùm jam ipſius ætas ſuſtinendo regimini ſufficeret, gubernacula ſtatim capeſſivit, atque Anno 1646. d. 7. Decembr. in Batavia *primas nuptias* celebravit cum *Luiſa Heinrietta Naſſovia*, *Heinrici Friderici Principis Arauſionenſis* & *Amaliæ C. Solmenſis* filia, quæ poſtquam pulchra prole parentem eum feciſſet, vitam cum morte commutavit d. 18. Jun. An. 1667. Itaque anno ſequenti ad *ſecunda vota* tranſiit, ducendo in matrimonium

d. 13,

d. 13. Jun. *Dorotheam Philippo Holſatiæ Duce in Gluksburg* genitam, *Chriſtiani Ludovici D. Brunſuic. & Lunæb.* viduam, quæ confeſſioni mariti protinus acceſſit, & aliquot liberis familiam auxit.

3. Sobolis, è *priore thoro* ſuſceptæ hæc eſt ſeries:

I. *Wilhelmus Heinricus*, n. *Cliviæ* d. 11. Maji 1648. † *Veſaliæ* d. 20. Oct. 1649.

II. *Carolus Æmilius*, n. *Coloniæ ad Sprevam* d. 6. Febr. 1655. qui cùm ad ingentes, de ſe ſpes omnium animos erexiſſet, paternæ expeditionis in Alſatiam adverſus Gallos comes, *Argentorati* maligna febri correptus, d. 22. Nov. 1674. animam efflavit.

III. *Fridericus*, n. Regiomonti d. 1. Jul. 1657. *Succeſſionis Electoralis hæres*; literis non minùs quàm armis probè excultus; & horum quidem tyrocinium ſub paterna manuductione, ultimo adverſus Suecos bello fecit. Coivit *connubio Pozdami* d. 23. Aug. 1679. cum *Eliſabetha Heinrica* amitina ſua, filia *Wilhelmi Landgravij Haſſiæ*, ex *Hedvvige Sophia Brandenburgica* progenita, filiamque ex ea hactenus ſuſtulit: *Luiſam Dorotheam Sophiam*, n. d. 19. Sept. 1680.

IV. & V. *Heinricus* & *Amalia*, gemelli, nati d. 9. Nov. 1664. denati, ille, ſeptima, à nativitate luce, hæc d. 22. Jan. 1665.

VI.

VI. *Ludovicus* n. 28. Jun. 1666. multis magnanimæ indolis documentis in obſidione Stetinenſi editis inclutus. *Deſponſavit* ſibi *Regiomonti* d. 20. Dec. 1680. *Luiſam Carolam, Bogislai Pr, Radzivilij, D. Birzarum, Dubinskorum, Sluccia ac Copili*, & *Anna Maria* eadem ſtirpe prognatæ filiam unicam & *magnarum ditionum in Lithuania heredem*, eamque anni ſequentis ſeptima Januarii die, eadem in urbe, ſollemni nuptu duxit.

4. *E poſteriore thalamo* natorum hic eſt ſyllabus:

I. *Philippus Guilielmus* n. d. 19. Maji 1669.
II. *Maria Æmilia* n. 16. Nov. 1670.
III. *Albertus Fridericus* n. 14. Jan. 1672.
IV. *Carolus Philippus* n. 26. Dec. 1672.
V. *Eliſabetha Sophia* n. 26. Mart. 1674.
VI. *Dorothea* n. 27. Maji 1675. † 1. Sept. 1676.
VII. *Chriſtianus Ludovicus* n. 24. Maji 1677.

5. *Frater* Sereniſſimo Electori *nullus* eſt; è *ſororibus* altera *Luiſa Charlotta*, Jacobo *Curlandiæ Duci* nupta, ſupremum diem obiit An. 1676. d. 29. Aug. altera *Hedvvigis Sophia* Guilielmi *Landgravij Haſſiæ* vidua, etiamnum in vivis eſt: Agnatos habet, ſed ſeptimo gradu remotos, de quibus inferiùs.

Spen. Op. Her. lib. 1. c. 13.

6. *Scutum*, quo utitur, quatuor lineis transverſis in quinque regiones dividitur, quarum ultima unam, ſecunda quinque, reliquæ ſeptem areas complectuntur, ut univerſim XXVII. laterculi numerentur. Primus & ſecundus Bergenſis & Juliacenſis Ducatus δεῖγματα *ſuperiore capite, in Saxonico clypeo delineata*, continet. Tertius *argenteus aquilam nigram exhibet, cujus alæ ſemicirculis aureis trifoliatis & pectus litera S. itidem aurata, oneratæ, tum collo inſerta corona ejusdem metalli conſpicitur*, Pruſſiæ ſymbolum. Quartus *itidem argenteus aquilam explicatam rubeam deferens, cujus alæ ſimilibus ſemicirculis in trifolia deſinentibus diſtinguuntur, quæ* teſſera *eſt* Marchiæ Brandenburgenſis. Quintus *transverſim ſectus, ſuperiore parte rubens, inferiore argento fulgens* Magdeburgenſem Ducatum *denotat*. Sextus Cliviæ Ducatus *inſignia exhibet*. Septimus *aureus deferens leonem nigrum, corona, lingua & falculis rubeis, margine ex minio & argento teſſellato*, Burggraviatum Norimbergenſem *deſignat*. Octavus, *qui* ſecundam regionem *inchoat, aureus eſt, & gryphum nigrum continet* Caſſubiæ emblema. Nonus *cæruleus gryphum coronatũ rubeum unguibus aureis defert*, Stetinenſis Ducatus teſſeram. Decimi *locum parmula* Electorale δεῖγμα *exhibens, implet, eſtque illud ſceptrum aureum in campo cæruleo.*

Un-

Undecimus *argenteus gryphum coccineum, roſtro & cruribus aureis refert*, Pomeraniæ ſymbolum. Duodecimus *argenteus cum grypho, rubeis & praſinis tæniis diſtinctio* Vandaliam *notat.* Decimus tertius, *à quo* tertia regio *incipit*, Marcani Comitatus *faſciam teſſellatam repræſentat.* Quartus & decimus *ad perpendiculum ſectus, hinc argento, iſthinc minio tinctus* Halberſtadienſem Principatum *notat.* Quintus & decimus, *aquilam nigram deferens, cujus pectori luna creſcens & crucicula argentea inſcripta*, Croſnenſem Ducatum *deſignat.* Sextus & decimus *iterum argenteus, in quo gryphus obliquis ductibus viridibus & rubeis variegatus*, Stargardiam *ſignificat.* Septimus & decimus *argenteus aquilam nigram continet, cujus pectori impreſſum cornu venatorium argenteum*, Jegerndorffenſe δῆγμα. Octavus & Decimus *rubeus, duas claves argenteas decuſſatim locatas continens*, Mindenſem Principatum *indicat.* Nonus & decimus *cantherios* Ravensbergicos *exhibet.* Viceſimus, qui *primus eſt* quartæ regionis, *quadripartitus eſt*, *1. & 4. argento 2. & 3. nigro colore infectis*, *quæ* teſſera Zollerana *eſt.* Primus à viceſimo *transverſim ſectus, ſuperiore parte coccinea gryphum exorientem argenteum continet, inferiore quintuplici ordine teſſellarum cærulearum & aurearum repletur*, & Uſedomium Comitatum *denotat*, Secundus &

 vice-

viceſimus *coccineus gryphum argenteum, cujus extrema in piſcis vel draconis caudam deſinunt, repræſentat; quod* ſymbolum Wolgaſtenſe *eſt.* Tertius & viceſimus *rubens crucem argenteam continet* Caminenſis Principatus *emblema.* Quartus poſt viceſimum *aureus gryphum nigrum deferens alis argenteis*, Barticum Principatum *innuit.* Quintus & viceſimus *aureus ramos duos detruncatos coccineos in decuſſim trajectos, interpoſitis quatuor roſis rubentibus exhibet*, Guzkoviani Comitatus *inſignia.* Sextus à viceſimo *rubens, aquilam argenteam lingua & unguibus auratis continens*, Rupinenſem Comitatum *deſignat.* Extremus *denique, qui omnem ultimam regionem tanquam ſcuti cuſpidem implet, rubet &* regalium *index eſt.*

7. *Huic ſcuto* galeæ novem *impoſitæ ſunt, è quarum duabus extremis Viri ſilveſtres, qui truncos manu tenent, &* telamonum *loco clypeum ſtipant, proſpiciunt. Prima* Stetinenſis, *Ducali mitra ornata eſt; cui impoſitus alius Orientalis pileolus, acuminatus, argenteus, in auream ſphæram deſinens, ac pavoninis pennis faſtigiatus. Secunda* Bergenſis. *Tertia* Juliacenſis *eſt ſuperiore capite adumbrata. Quartæ coronatæ pelicanus inſidet argenteus, pectoris vulnere pullos refocillans, deſignando* Magdeburgenſi Ducatui. *Media* Brandenburgica *coronata ſuſtinet jugum alarum cœrulearum, quarum quævis ſceptro aureo inſignis eſt. Sexta* Pruſſica *aquilam ſcutariam fert. Septima*

Cli-

Clivenſis *eſt.* *Octavam* Burggraviatus Nōrimbergenſis *indicem*, *tegit mitra Ducalis rubea*, *& ſuper illam inter cornua duo, alternis ex argento & minio ſegmentis variegata, leo exſurgens cum corona rubea niger.* *Extrema* Pomeranica *iterum mitra Ducali tegitur, cui corona aurea inſeritur, & pro apice caudam pavoninam habet.*

8. Elector Brandenburgicus potentia, ditionum amplitudine, atque aulæ ſplendore omnes Imperii Principes facilè antecellit; prudentia quoque, qua civili, qua militari, præterea animi magnitudine ac rerum geſtarum gloria nulli ſecundus eſt. Inter *provincias*, quæ ejus jurisdictionem ſuſpiciunt, primus locus meritò tribuitur *Marchiæ Brandenburgicæ*, quæ circa *Albim*, *Viadrum* & *Havalim* fluvios extenditur, in limitibus Germaniæ adverſus Slavicas gentes ab Heinrico Aucupe olim conſtituta: ſub ea nunc comprehenditur *Nova Marchia*, quondam partim Regibus Poloniæ, & ex eis ortis Sileſiæ Ducib⁹, partim Ducibus Pomeraniæ ſubjecta. Et *Ducatũ* quidem *Lubuſſenſem*, cum ejus territorio, Boleslaus Heinrici D. Uratislavienſis F. Marchionib⁹ Brandenburgicis circa finem ſeculi XII. vendidit. Poſteà Otto Longus Marchio, interfecto per inſidias Premislao R. Poloniæ *Præpoſituram Sancenſem*, cujus ordinaria jurisdictio inter *Viadrum*, *Dravam*, *Vartam* & *Noteſſum* amnes erat, occupavit; *Hartknoch. Rep. Polon. l. 1. c. 5.*

 Po-

Pomeranorum verò loca Johannes I. Marchio, bello Ducibus illato, ſubegit, deinde verò etiam dotis nominè accepit, è quibus omnibus conflata eſt regio, *Nova Marchia* appellata. Regia Electoralis *Berolini* eſt, nobili civitate *ad Spream* amnem, in *media Marchia*, ceu vocant, ſita; ubi, uti & in reliquis ad Electoratum pertinentibus locis Electoris abſentis vices in præſenti obit *Johannes Georgius Princeps Anhaltinus Deſſavienſis.*

9. Sequitur *Pruſſia*, & quidem illa pars, quam *Ducalem* vocant, quæq; año ſupra milleſimum & quingenteſimum quinto ac viceſimo lege beneficiaria ad Marchiones Brandeaburgicos pervenit; inter quos primus fuit *Albertus* Onolsbacenſi domo ortus, qui novam Ducis Pruſſiæ dignitatem familiæ intulit: Is enim, poſtquam in Supremum Magiſtrum Teutonici Ordinis, ad quem Pruſſia pertinebat, cooptatus eſſet, neque in Poloniæ Regis verba jurare vellet, bellum ortum eſt, eo eventu geſtum, ut Albertus, Comite Euſenburgio rem infeliciter ad Dantiſcum & Elbingam agente, ſperatis fruſtra à Cæſare, aliis turbis diſtracto, auxiliis, his conditionibus cum Sigiſmundo Rege tranſigeret, quo Pruſſia, in quantum Ordini ſubjecta fuerat, in ditionem regni Polonici redigeretur; à quo ipſe eam *lege beneficiaria* poſſi-

Sleid. de St. Rel. & Reip. in fine lib. 5. Hartk. diſſ. de reb. Pruſſ. 19. §. 24.

poſſidendam viciſſim reciperet, ac jure hæreditario innixam ad filios poſterosque transmitteret; aut ſi hi defuturi eſſent, ſucceſſio ad ipſius fratres devolveretur. Cum itaque Alberto mortuo, ejus filius *Albertus Fridericus* Sigiſmundo Auguſto Regi Lublini in conventu generali Ordinum Anno 1569. homagium præſtaret, agnati quoque ejus, præcipuè *Joachimus Elector*, in ſocietatem inveſtituræ admiſſi ſunt; cujus vigore Alberto Friderico An. 1618. mortuo, nulloque ex ejus linea mare ſuperſtite, *Iohannes Sigismundus Elector* pro ſe & fratribus *novam infeudationem* impetravit, cujus poſtea per *pacta Bidgoſtienſia* reliqui etiam Marchiones lineæ Franconicæ participes facti ſunt. Ab iſto igitur tempore Pruſſiæ Ducatus feudum fuit Poloniæ, donec An. 1657. modernus inclutiſſimus Elector *tranſactione Velaviæ* cum Rege Regnoque Polonico *inita*, cui Leopoldus Imp. ſua per legatum Baronem Liſolam interpoſita auctoritate, magnum pondus addidit, *ſupremum ejus imperium* obtinuit, hoc jure atque titulo *pro ſe & omnibus maribus, quotquot* deinceps *è ſtirpe Electoris recta ſerie deſcendent*, ſeparatim à Germaniæ rationibus, retinendum; *exceptis* tantum *præfecturis Butovienſi & Lauenburgenſi*, quas deinceps quoque Elector ejusque hæredes *jure clientelari* poſſidebunt; ſi verò Electoralis

Schurzfl. annot. ad res Pruſſ.

propago deficeret, ſtatutum mutuo conſenſu, ut Pruſſia priſtinam conditionem reciperet, atque poſtliminio *jure ſaltem clientelari* ad reliquos Marchiones, primò quidem domus Culmbacenſis ſive Barythinæ, & hac extincta Onolspacenſis, rediret. *Lauenburgum & Butoviam*, quorum mentio facta eſt, tenuerant olim Pomeraniæ Duces; ſed tanquam feudum Regni Poloniæ: hinc extincta An. 1637. Ducum ſtirpe ad Polonos redierunt, tandemque 1658. moderno Electori eadem lege beneficii conceſſæ ſunt, quod & ipſe per *Johannem L. B. ab Hoverbecke* Conſiliarium ſuum An. 1670. d. 5. Jul. recognovit. Inaudita verò fuit audacia *Chriſtiani Ludovici Kalckſteinii*, Viri bello quidem ſtrenui, ſed animo ferocis & varii in omni genere vitæ; qui neſcio quibus irarum ſtimulis percitus, in conventu Varſavienſi, quem Regni Polonici Ordines An. 1670. poſt Johannis Caſimiri Regis abdicationem agitaverant, manibus pedibusque obnixè omnia fecit, ut Electori Principi ſuo incommodaret; & per querelas, ementito omnium Pruſſiæ Ordinum nomine delatas, Polonis perſuaſit, ut à novo Rege pacta Velavienſia reſcindi poſtularent. Sed mali ſemina intra initium extincta ſunt, comprehenſo aſtu legati Electoralis Varſaviæ tum agentis, turbone illo, & Regiomontum abducto, ubi malè conſultorum pœnas capite exſolvit. 10. Ad-

Hartkn. Rep. Polon. l. 1. c. 6.

10. Adminiſtratur *Pruſſiæ Ducatus* hac ætate per *Gubernatorem*, & *Supremos Conſiliarios*; illius, quem *Producem* (den Stadthalter) etiam vocant, munus ſuſtinet: *Erneſtus Bogislaus, Croji & Arſchotti Dux &c. Neogardiæ & Maſoviæ Princeps.* Horum quatuor ſunt, ſolentque vernaculo vocabulo appellari, die Obern-Regiments-Räthe / & gaudent ſupremis officiis quatuor: Primus eſt *Supremus Aulæ Provincialis Magiſter* (der Landhoffmeiſter) obitque hoc munus *Johannes Ereneſtus à Wallenrod*, Vir gravis, & multarum rerum uſum habens, cujus multa domi foriſque vel proviſa prudenter, vel acta fortiter, vel dicta acutè feruntur: propterea quaſi cognomen jam habet ſapientis & βιβλιοθήκης ἐμψύχου. Proximus ab illo eſt *Burggravius Supremus*: *Johannes Albertus à Kalrein*, *Hæreditarius Dominus in Lindenau*. Hunc excipit *Cancellarius*: *Johannes Dietericus à Tettau*, *Hæreditarius Dominus in Witten*, &c. qui etiam *feudorum Directorium* tenet & *præſes* eſt *Supremi Tribunalis.* Quartus denique eſt *Mareſcallus Supremus*: *Ahaſuerus à Lehnsdorf*, *Hæreditarius Dominus in Stenhof*, &c. Eques Ordinis Johannitici.

11. Hos ſequuntur *Conſiliarij Terreſtres ſive Provinciales* (die Land-Räthe /) quorum priores quatuor perpetuò conjunctus habent *Capitaneatus primarios*; qui vocantur die Haupt-Aemter / ſuntque

I. Capitaneus Brandenburgenſis, qui dicitur *Director ſive Mareſcallus Provinciæ* (Land-Marſchall) is eſt hodie *Salomon à Kaniz, Hæred. Dn. in Krafftshagen.*

II. Capitaneus Brandenburgenſis ſive Advocatus Schakenſis/ (Landvogt von Schacken/) *Georgius Chriſtophorus Finck à Finckenſtein, Hæred. Dn, in Linckehnen.*

III. Capitaneus Fiſchhuſenſis, *Georgius Wilhelmus de Kreyzn, Hæred. Dn. in Wolshöven.*

IV. Capitaneus Tapiavenſis: *Chriſtophorus à Schlieben, Cubicularius Electoralis, Hæred. Dn. in Wandlacken.*

12. His alii *octo* additi ſunt *Conſiliarij Provinciales* è Nobilitate Pruſſiæ lecti. Iſtos ordine ſubſequuntur *Supremi Tribunalis* (An. 1657. inſtituti) *Aſſeſſores*, cujus Præſes unus eſt ex Conſiliariis ſupremis, uti è ſupra dictis apparet. *Aſſeſſores* ſunt *octo*, in quibus quinque ex Equeſtri, & tres ex civium ordine: Proximi ſunt *Judicij Aulici Aſſeſſores*, quorum *Præſes* dicitur *Judex Aulicus* (der Hoffrichter) quod munus nunc gerit: *Melchior Erneſtus à Kreyzn, Hæred. Dn. in Kapſitten.* Poſt illos cenſentur *Capitanei* quorum plerique Commendatoribus antiquis ſunt ſubſtituti: dividitur autem Pruſſia in *tres circulos: Sambienſem, Natangenſem, & Oberlandenſem.* Primus novem, alter tre-

tredecim,tertius undecim Capitaneos comprehendit,uti tradit *Hartknochius diſs.de reb. Pruſs.ult.* è qua iſta, excepta nomenclatione, quam *Clariſſimo apud Regiomontanos Profeſſori* in acceptis fero, deſumpta ſunt.

13. Satis diu nos morata eſt Pruſſia, properandum ad *Pomeraniam*, cujus *regio ulterior* itidem Electori Brandenburgico hodie paret. Ad univerſæ quidem Pomeraniæ ſucceſſionem vocabantur Brandenburgici, cùm An. 1637. Bogislaus XIV. Dux Pomeraniæ ultimus vitam familiamque clauſiſſet; jure nimirum *pacti hæreditarii*, *inter Ludovicum Electorem Brandenburgicum* & *Barnimum Pomeraniæ Ducem*, pridem Anno ſcilicet 1338. de ſucceſſione mutua initi, & ſequenti ſeculo *Friderico II. Electori*, autoritate Friderici III. Cæſaris corroborati. Verùm flagrante ea tempeſtate bello, ut poſſeſſionem Ducatus adirent impediti; demum amore pacis, quæ Oſnabrugi Germanos inter & Suecos pangebatur, de jure ſuo aliquatenus deceſſerunt ac paſsi ſunt, ut traderetur coronæ Suevicæ omnis Pomerania citerior (Vor-Pommern) unà cum inſula Rugia, adhæc ex ulteriori Pomerania Stetinum, Garz, Dam, Golnau & inſula Wollin, unà cum interlabente Odera & mari, quod vulgò das friſche Haff vocant, ſuisque tribus oſtiis, *Pein*, *Schwviene* & *Dieve-* *Inſtr. pacis Oſnabr. §. 10.*

venam atque adjacente utrinque terra; *ſervata ſibi* tantùm *reliqua Pomerania ulteriore, & Colberga cum toto Epiſcopatu Caminenſi*, cujus quidem Epiſcopatus ratione peculiare votum in modernis comitiis Elector prætendit & An. 1669. d. 20. Mart. obtinuit. His nupera *pace Neomagenſi* acceſſére omnia *loca trans Viadrum ſita*, quæ Suecis vel per dictam pacificationem Oſnabrugenſem vel Stetinenſem transactionem conceſſa ſunt, *exceptis* duobus *oppidis Dam & Golnau*; è quibus tamen hoc etiam arrhaboni Electori relictum eſt, usque dum Sueci ſummam quinquaginta mille imperialium ipſi ſint exſoluturi. *Producis* munere *in Pomerania ulteriore* hodie fungitur *Fridericus Landgravius Haſſiæ in Homburg*.

14. Cæterum *pro æquivalente recompenſatione* citerioris Pomeraniæ acceperunt Brandenburgici *tres Epiſcopatus* ſeculi jure donatos, *Magdeburgenſem*, *Halberſtadienſem & Mindanum*, cum omnibus Regalibus atque appertinentiis, *in perpetuum & immediatum feudum*. Magdeburgenſis Archiepiſcopatûs, jam indè ab initio ſuperioris ſeculi usque ad patrum noſtrorum memoriam, *Antiſtites è Brandenburgenſi familia* ſibi petere conſueverat: *Alberto* enim, qui primus ex hac gente An. 1513. in Archiepiſcopum Magdeburgenſem cooptatus eſt, & poſtea

Mo-

Moguntinenſi etiam Eccleſiæ præfici, nec non galero Cardinalitio decorari meruit ſucceſſére ex hac gente ſerie unquam interrupta: *Johannes Albertus*, *Fridericus Sigismundus*, *Joachimus Fridericus* & *Chriſtianus Wilhelmus*. Ex his *Ioachimus Fridericus*, antiquatis jam dum ab Anteceſſoribus in diœceſi Pontificiis ritibus, matrimonium contraxit, è conſenſu tamen Canonicorum, hinc nihilominus Archiepiſcopatus adminiſtrationem, dum viveret, tenuit; imò ad filium etiam *Chriſtianum Wilhelmum* transmiſit, indignè quidem id ferente Pio V. Papa, & nihil non movente, ut ei hanc dignitatem abrogaret; ſollicitato fruſtrà Maximiliano Imp. qui cum videret, id faciliùs Romæ decerni, quàm tuto in Germania executioni demandari, re in longum extracta, vota & intempeſtivas Pontificis preces prudenter eluſit; notante graviſſimo hiſtoriarum ſui temporis ſcriptore *Thuano*. *Chriſtianus Wilhelmus* Archidiœceſi præfuit usque ad annum 1618. quo ob Danicorum armorum ſocietatem à Cæſare proſcriptus, & à Canonicis in ejus locum poſtulatus eſt *Auguſtus Dux Saxoniæ*, Johannis Georgii Electoris F. indignante Cæſare, qui hanc dignitatem filio *Leopoldo Guilielmo* deſtinaverat, Pontificisque aſſenſum facilè impetraverat; unde diſſidiorum ſemina orta, quæ ſubinde aucta, pace

Thuan. hiſt. lib. 45.

pace Pragenſi ſopita ſunt, Archiepiſcopatû Auguſto relicto. *Osnabrugenſi* verò *pacificatione*, Brandenburgicæ domui expectantia in eum eſt conceſſa, ita, ut quandocunque eundem vel morte Auguſti Saxonis, vel quavis alia via vacare contigerit, tota diœceſis cum omnibus pertinentiis & territoriis, regalibus & juribus, Electori ſuisque poſteris & ſucceſſoribus, hæredibus & agnatis maſculis, traderetur & conferretur in feudum perpetuum &c. Quoniam verò quatuor præfecturæ diœceſi exemptæ & Electori Saxoniæ conceſſæ fuerant, compenſatæ illæ ſunt Brandenburgenſibus præfectura *Eglen*, quæ aliàs ad Capitulum ſpectabat, nec non *facultate quartam Canonicatuum Cathedralium partem*, decedentibus Canonicis *extinguendi*, eorumque reditus Cameræ Ducali applicandi. Verùm enim verò licet illa Archiepiſcopatus Magdeburgenſis metamorphoſi, civitatis libertati nihil derogatum eſſe voluerit prædictum pacis inſtrumentum, quin potius expreſſis verbis priſtinam imedietatem ei reſervaverit; nihilo tamen ſecius Auguſtus Adminiſtrator eam infringere contendit, homagiumque ſibi præſtari poſtulavit: cumque illa renueret, & ſub pacis Weſtphalicæ palladio ſatis ſe tutam crederet, tandem Elector Brandenburgicus intervenit, ac milite urbi ex improviſo admoto, obſidio-

dionem minitatus eſt, niſi celeriter imperata facerent; ſed cives malo tam inopinato perculſi ſatius eſſe duxerunt, in certas coire conditiones, quàm extrema pati, & d. 30. Maji An. 1666. *juramentum fidelitatis ac ſubjectionis* primò Auguſto Saxoni Adminiſtratori, poſtea, ſed in eventum tantùm Electori quoque Brandenburgico, conceptis verbis præſtiterunt, atque Electorale præſidium receperunt. Ab hoc quindecim annorum ſpatium interceſſit, cum, poſt Auguſti ex hac vita diſceſſum, Elector plenum urbis & diœceſeos in Ducatum mutatæ imperium adiit & cives ſubditosque menſe Jun. An. 1681. novo jurejurando in ſuam fidem aſtrinxit; *Auguſtum* autem *Holſatiæ Ducem* è linea Plœnenſi in *Producis* munere, jam antea ipſi collato, confirmavit.

15. *Halberſtadienſem & Mindanam diœceſin*, eodem titulo ac jure, quo Magdeburgenſis, ad Electorem Brandenburgicum deveniſſe, dictum eſt: id tantùm diſcriminis intererat, quod nihil loci expectantiæ inſtrumentum pacis hîc dederit, quemadmodum illic; ſed ut in earum poſſeſſionem quietam ac realem ſtatim à concluſa pace immitteretur, juſſerit. Halberſtadienſi Principatui annumeratæ ſunt Dynaſtiæ *Lohr & Klettenberg*, quæ ad Comites Hohenſteinenſes quondam pertinuerant, atque eis extinctis titu-

titulo caducitatis, Epiſcopatui applicatæ fuerant; eas Elector *Johanni Comiti de Sain & Witgenſtein* in feudum contulit, cui etiam totius Principatus curatelam concredidit, eique demortuo *Chriſtianum Albertum Comitem de Dohna* ſubſtituit, qui An. 1677. obiens vacuum munus reliquit.

16. Eſt præterea in Celſiſſimi Electoris ditione *Ducatus Croſnenſis* in Sileſia, nunc novæ Marchiæ adjunctus, eum Heinricus II. Dux Glogovienſis & Croſnenſis conjugi ſuæ Barbaræ, quæ *Alberti* Electoris Brandenburgici filia erat, cùm ſine liberis decederet, loco dotalitii legavit; ſed bellum propterea Brandenburgenſibus movit Johannes Dux Saganenſis, quo cum ſuccubuiſſet, Croſnam cum aliis oppidis dotalitio ſive pignoratitio nomine Barbaræ reliquit; à qua ad fratrem ejusque poſteros tranſmiſſum, demum 1588. *Ioachimus Elector II.* ab Imperatore Ferdinando pleno jure obtinuit.

17. *Jegerndorfenſem* ſive *Carnovium Ducatum* à Ludovico R. Ung. & Boh. *Georgio Marchioni* ex gratitudine ob fideliter adminiſtratam tutelam An. 1524. donatum, & ab ejus ſucceſſore Ferdinando eidem ſub feudi titulo relictum; poſtea à Georgii filio Georgio Friderico ἀτέκνῳ *Ioachimo Friderico Electori* traditum, atque ab eo in filium *Iohannem Georgium* tranſlatum, Ferdinandus

dus II. Imp. huic, ſub prætextu feloniæ ademit, & *Liechtenſteinio Principi* contulit; fruſtra hucusque ejus reſtitutionem urgentibus Brandenburgicis.

18. Superſunt *Clivia*, *Marca & Ravensberga* in Rhenano tractu ſitæ, quas nunc itidem Brandenburgicus Elector inter ditiones numerat. Jus in eas, imò in univerſam Juliacenſem hæreditatem familiæ natum eſt *ex matrimonio Alberti Friderici M. Brand. &* Ducis Pruſſiæ *cum Maria Eleonora*, *Wilhelmi Juliaci, Cliviæ & Montium Ducis filia*; quo inter *pacta dotalitia* conſtitutum eſt, ut *ſi maſcula Wilhelmi ſtirps in duobus*, quos tum habebat, *filiis deficeret*, *ditiones ad Mariam Eleonoram, tanquam primogenitam ex ejus filiabus ex aſſe devolverentur; cæteris autem tribus filiabus ducenta millia florenorum in commune ſolverentur.* *Alberti Friderici* Pruſſiæ Ducis, maſcula prole deſtituti, filiam majorem natu, conjugio ſibi junxit *Ioh. Sigismundus* Elector Br. atque extincta Juliacenſi maſcula ſtirpe An. 1609. in Johanne Wilhelmo, Mariæ Eleonoræ fratre, univerſam ejus hæreditatem, vigore pacti illius dotalitii, ſibi vindicare conatus eſt. Sed plures eam competebant ſuis quisque titulis: *Saxoniæ Duces*, *Comites Palatini lineæ Neoburgicæ & Bipontinæ*, *Burgoviæ Marchio* ex Auſtriacis, nec non è *Marcanis Comitibus Bullionenſis & Lumayana*

linea, denique *Niverny Dux*; ex his tamen nonnulli litem deſeruerunt; acerrimè omnium jus ſuum proſequente Palatino Neoburgico: comparabantur ab utraque parte favor & factio, & res aliquoties ad pactionem venit, nec una vice in bellum erupit, usque ad pacificationem Osnabrugenſem, quâ, ne novis turbis controverſia iſta fomitem præberet, ad ordinarium proceſſum vel amicabilem compoſitionem ſepoſita eſt: verùm An. 1666. Elector Brandenb. & Palatinus Neoburgicus, inſciis Saxonibus, tranſactione plenaria, ſalvo tamen jure tertii, provincias inter ſe partiti ſunt, ceſſitque *Palatino* Juliacenſis Ducatus cum Bergenſi, *Electori* verò Cliviæ Ducatus cum Comitatibus Marca & Ravensberga: Ravenſteinenſis cauſa ad arbitros remiſſa eſt, quæ tamen nunc etiam dirempta, hæcque dynaſtia Palatino attributa fertur. Atque illarum provinciarum ratione novum ſeſſionis & ſuffragii jus in circulo Weſtphalico obtinebit Elector, quam primum tranſactionem iſtam confirmationem effecerit Imperii approbatio; quod ne fiat, omni contentione obnituntur Saxones. Jamdum quidem *Weſtphalici circuli membrum* eſt Elector, ob Mindenſem Principatum, ut & *Saxonici inferioris* ob Halberſtadienſem Principatum, & Magdeburgenſem Ducatum; cujus reſpectu *Directorium* hujus cir-

Inſtr. pac. §. 4. circa fin.

circuli unà cum Rege Sueciæ, tanquam Duce Bremenſi, tenet; potiſſimùm verò ad *circulum Saxonicum ſuperiorem*, ratione Marchiæ & Pomeraniæ refertur.

CAP. IX.

DE ELECTORE PALATINO.

A Brandenburgi Marchione ad *Comitem Palatinum Rheni* progredior, is olim ſecundum & proximum à Rege Bohemiæ locum interElectores Seculares ſuo merito obtinuit, nunc verò, qui fortunæ ludus eſt, quo incertos honores transmutat, extremum occupat: ab illo videlicet tempore, quo *Fridericus V.* Elector Palatinus coronam Bohemicam à Proceribus ejus regni, vetus imperium faſtidientibus, & novum Regem, novum ſtatum, novam quærentibus Rempublicam, ſibi delatam, uxoris regiæ ſuorumque ſtimulis accenſus, acceptavit; anno autem ſequenti, qui fuit ſeculi, quo agimus, vigeſimus, d. 8. Nov. pugna decretoria, in conſpectu urbis Pragæ, collatis cum Cæſareis Bavaricisque copiis ſignis, commiſſa victus, nec regno tantum, ſed & paulò poſt avitis ditionibus exutus, à Ferdinando II. Imperatore proſcriptus, atque Electorali digni-

tate mulctatus eſt. Inde quidem in pacis Weſtphalicæ pactis, pars avitarum poſſeſſionum, nempe, *inferior Palatinatus* ejus filio *Carolo Ludovico*, reſtitutus eſt, *ſuperior* verò *cum Electoratu, in Bavaricam domum* tranſiit; inſtituto tamen in gratiam Palatinæ familiæ & publicæ tranquillitatis ergò, *octavo Electoratu*, ſub *Archithesaurarij Imperij* titulo. Itaque ſeptimo nunc loco in Electione Imperatoris votum dicit Palatinus, in proceſſione ſollemni coronam geſtat: *in celebratione* verò *curiæ Imperialis equo vectus, miſſiles nummos in populum ſpargit*, atque in hujus muneris vices *Comites de Sinzendorf* aſcivit. *Vicariatus* dignitatem, de qua ultimi interregni tempore controverſiam Bavarum inter ac Palatinum ortam eſſe, ſupra dixi, tantum abeſt, ut iterum tangam, ut potius verba *Chriſtophori Arnoldi*, Viri celebrati nominis, & inter eruditos Germaniæ facilè Principis (*è cujus ſtudio doctrinaque ingentem non modò voluptatem, ſed & utilitatem capio*) in conſilium advocem, atque *ænigma Oppiorum* me non intelligere, ultrò fatear.

In ſupplem. Hiſt. univ. Ruperti pag. 719.

2. Qui hodie inter Palatinos Electorali axiomate eminet, eſt Sereniſſimus

CAROLUS *Comes Palatinus Rheni, S. R. Imperij Elector & Archithesaurarius, Dux Bavariæ.* Princeps incomparabilis, cui

cui mirâ concordiâ, mirus concentus omnium laudum, omnisque gloriæ contigit: proceritas corporis, honor capitis & dignitas oris, animus ſanctus, caſtus Deoque ſimillimus, ingenium artibus ingenuis viroque Principe dignis enutritum, adeo, ut ſi adhuc dubium fuiſſet, fortè caſuque rectores, an aliquo Numine darentur, Principem tamen hunc liqueret divinitus conſtitutum. Auram vitalem primam hauſit *Heidelbergæ*, anno hujus ſeculi primo & quinquageſimo d. 31. Martii. *Parens* ei erat *Carolus Ludovicus Elector*, inter ſapientiſſimos ſui ævi Principes numerandus, qui An. 1680. d. 28. Aug. cum gravitate valeditudinis, qua per aliquot dies tentatus fuerat, levari viſus, mutando aëri Manhemio Heidelbergam veheretur, in medio itineris, prope pagum Eclingen, novo ſymptomate correptus, animam ſub dio exhalavit. *Mater Carola è Landgraviis Haſſiæ lineæ Caſſelenſis* orta, hodiedum in vivis eſt.

3. Agebat Celſiſſimus Elector in *Anglia*, quo animi gratia, viſendisque propinquis excurrerat, cum Inclutus Parens ad ſuperos emigraret; atque memorabile hoc putabit poſteritas, quod per *tres* ſingulos dies, *triplici* honore cumulatus eſt: *prima* enim *die* in Oxonienſi Univerſitate *Doctoris* titulum, qui veteri exemplo atque inſtituto Principibus

literatis conferri ſolet, accepit; *altera*, per lato de Patris morte nuntio, *Electorem* ſeſe vidit; *tertia* in Ordinem *Equitum Periſcelidis* lectum ſe eſſe ab Angliæ Rege percepit. Quoniam autem viduatum domi regimen abſentiam Principis haud ultrà ferebat, parva interpoſita mora, ad reditum ſe accinxit, & d. 25. Oct. ſalvus & incolumis ad penates reverſus, magna omnium lætitia, ſupinis manibus exceptus eſt. Supremo in Parentem officio functus, antequam gubernacula attingeret, *ſupplicationes* decrevit: intelligebat enim ejus pietas *omnium rerum gerendarum initium à precationibus capiendum eſſe, nihilque ritè, nihil providenter homines ſine Dei immortalis ope, conſilio, honore auſpicari*, ut *Plinij* quidem verba huc transferam. Poſtea ſubditis ſacramento ſibi obſtrictis, primum principalium ejus operum fuit, *ærarij* curatio ac proviſio, ut iſtud ſanctè adminiſtraretur, redituumque & ſumptuum computatio certa atque accurata iniretur; tum alia multa, quæ *boni Principis* argumenta ſunt inſtituit; ut appareret, eandem ei mentem eſſe, quæ *Hadriano* Imp. quondam fuit, qui auditus eſt dicere: *ita ſe Remp. geſturum, ut ſciret rem populi eſſe, non propriam.* In negotiorum verò curarumque conſortium aſſumpſit trigam virorum non ſanguinis ſplendore minus, quàm prudentia & multo rerum uſu

Æl. Spart. Hadr. c. 8.

præ-

præſtantium, nimirum: *Wolfgangum Theodoricum Comitem de Caſtell*, Aulæ Supremum Præfectum; *Heinricum Caſimirum L. B. ab & in Steinkallenfels*, Aulæ Mareſcallum & Conſilii bellici Præſidem; denique *Joh. Fridericum L. B. ab & in Stein*, Supremum Dicaſterii Judicem & Cameræ Præſidem.

4. Induxit Sereniſſimus Elector penatibus, vivo adhuc Patre, anno ſcilicet 1671. d. 20. Sept. Regiæ ſtirpis *conjugem*, *Wilhelminam Erneſtinam Friderici III. Daniæ Regis & Sophiæ Æmiliæ Duciſſæ Brunſuic. & Luneburg.* filiam, quæ ut pulchra tandem prole familiam augeat, ſubditorumque vota ac ſuſpiria impleat, faxit D E U S.

5. *Soror* Electori eſt unica: ***Eliſabetha Carola*** d. 27. Maji An. 1652. nata, & *Philippo Aurelianenſi Duci*, Regis Galliarum fratri An. 1671. d. 21. Nov. nuptum collocata.

6. *Patruus* ejus ***Rupertus Comes Palatinus Rheni*** An. 1619. natus, in Anglia fortunarum ſedem locavit, ubi locum inter Regii ſanguinis Principes, Equites ordinis Periſcelidis & conſiliorum Regiorum arbitros obtinuit. A Carolo I. Anno 1643. *Dux Cumbriæ* nec non *Comes de Holderneſſe* atque caſtri *Windſorij* Gubernator creatus eſt; rei etiam maritimæ curam, tanquam Thalaſſiarchæ vicarius, geſſit. *Societatis Regiæ* grande decus columenque quo ad vivebat, fuit.

Sed totum in inveſtigatione naturæ, & mechanicarum artium cultura defixum mors occupavit d. 29. Nov. An. 1682. Uxorem nunquam duxit, *naturales* tamen *liberos* duos poſt ſe reliquit: nempe filiam *Rupertam* è *Margarita Hues* genitam, & *Comiti Durfortenſi*, (qui haud dubiè *Ludovicus de Durasfort*, *Comes de Feversham & Marchio de Blanquefort*, Ducis de Duras in Gallia frater, jure *indigenatus* in Anglia donatus eſt,) ceu ferunt, nupturam; & filium, cui nomen *Dudley Bard*, alia matre, incomperti nominis, editum.

7. *Eduardus* Ruperti frater, An. 1663. d. 13. Martii in Gallia moriens viduam reliquit *Annam Gonzagam Caroli Ducis Niverniꝗ* filiam, cum tribus filiabus ex ea procreatis.

I. *Anna* n. 23. Julii 1647. nupta 11. Dec. 1663. *Heinrico Julio Burbonio Duci d' Enghien.*

II. *Benedicta Heinrica Philippa* n. 1648. quæ nunc *vidua* eſt *Johannis Friderici D. Lunæburgo-Hannoverani*, cui An. 1669. in manum convenerat.

III. *Luiſa Maria* n. 1652. mulier facta eſt ex viro *Carolo Theodoro Principe Salmenſi* An. 1671. & Aquis-grani d. 11. Martii 1679. vitæ ſortem dereliquit.

8. *Gu-*

8. *Guſtavo*, qui Ruperti & Eduardi frater minimus natu extitit, & Anno 1632. in lucem prodiit, *annus emortualis* fuit ſeculi *quintus & quadrageſimus.*

9. *Eliſabetha* amita Electoris, *Abbatiſſa Hervordienſis*, miraculum inter eruditas fœminas, infinita rerum omnium cognitione ſexum ſuum ſupergreſſa d. 8. Febr. 1680. animam cœlo reddidit.

10. Ejus ſoror *Luiſa Hollandina*, mutandæ religionis ſtudio è Batavia in Galliam ſe recepit, & An. 1659. d. 25. Martii ſollemni ritu monaſterium S. Virgini Mariæ ſacrum, quod *Malbiſſonij* prope pontem Æſiæ eſt, ingreſſa, poſt quinquennium, *Abbatia* iſta, quam ob opulentiam *Regiam* vocant, donata eſt.

11. *Sophia* minima natu iſtarum ſoror, vivit in conjugio *Erneſti Auguſti D. Brunſu. & Luneburg. Epiſcopi Oſnabrugenſis.*

12. *Inſignia* Electoralia *tribus ſcutis colligatis conſtant*: Primum *nigrum eſt, & leonem exhibet aureum* Palatinum: Secundum *rhombos argenteos & cœruleos* Bavaricos *continet*: Tertium, *quod imo loco inter duos interjacet, abſque figura tantùm rubet. Hæc ſcuta circumdata ſunt* ſymbolo Ordinis Periſcelidis. Galea *incumbit* unica, *cui adverſa fronte inſidet leo* ſcutarius; Laciniæ *circumfluentes rubro & atro colore tinguntur*: Telamones *addi ſolent* duo Leones.

 13. De

13. De *Simmerenſi linea* commemorandum eſt, eam in *Ludovico Philippo Comite Palatino*, Electoris propatruo ortam, defeciſſe in ejusdem filio *Ludovico Hermanno Mauritio Franciſco*, qui d. 24. Dec. 1673. mortalitalitem explevit, nullis cum *conjuge Maria*, Heinrici Friderici Pr. Auriaci filia, quam d. 23. Sept. 1666. duxerat, liberis ſuſceptis. Habuit verò *ſororem* unicam *Carolam Eliſabetham Mariam* An. 1631. natam, *Georgij D. Lignicenſis* conſortem, & A. 1664. denatam.

14. *Ditiones* Electorales Palatinæ nullis certis limitibus ac finibus determinatæ, latiſſimè ſe diffundunt, & fertiliſſimis ac amœniſſimis fluviis, *Rheno, Nicro & Nava* irrigantur; dividunturque in *Cisrhenanas* & *Transrhenanas*: illæ *quinque* præfecturas (Ober-Aempter) hæ *decem* complectuntur. *Ciſrhenanæ* hæ ſunt: *Heidelberg*, *Mosbach*, *Bretta*, *Bochsberg & Uzberg*, *Heidelberga* totius Palatinatus *metropolis* eſt, in fauce montium ſita, ubi tantam ajunt eſſe *myrtillorum* copiam ut inde nomen urbi putetur inditum, alluiturque *Nicro*. Eam jam illo tempore, quo Heinrici priſcæ familiæ Palatinæ Principis ultimi filiam Agnetem Otto Ludovici F. Bavarus duxit, à Palatinis Rheni habitatam & cum vicino tractu poſſeſſam fuiſſe, refert antiquitatum Palatinarum vindex *Freherus*, exhibens *tabulas inveſtitorias*, quibus Heinricus

Orig. Palat. part. I. c. 10.

ricus Epiſcopus Wormatienſis Ludovico Bavariæ Duci, ob dictum filii ejus cum Agnete matrimonium, An. 1125. in feudum conceſſit *caſtrum in Heidelberg, cum burgo ipſius caſtri & Comitia Stalbuhel*, &c. Anguſto autem admodum ſpatio iſto ævo circumſcriptum oppidum amplificavit *Rupertus Senior*, atque *Academiâ*, quæ *prima omnium Germaniæ* fuit, An. 1346. ornavit. Arx verò vertici montis incumbens ac ſede Electorali nobilis, elegans profecto ac regificum ædificium, ſingulari artificio & ſymmetria ſpectandum, & pulcerrimis plurimisque ſtatuis inſigne *Ottonem Heinricum* Electorem habet autorem. Duabus ab Heidelberga leucis diſtat *Manhemium*, ad *Rheni Nicrique* confluvium ſitum, & duplici telonio fructuoſum. Vetus id eſt & nobile caſtellum, à Valentiniano, Alemannis Suevisque coërcendis quondam conditum, & à Friderico IV. Electore ad ſuam, ſuique populi & patriæ tutelam, de novo à fundamentis, unà cum oppido ei conjuncto, extructum, propugnaculisque ac caſtro *Friderichsburg* dicto firmatum; à *Carolo Ludovico* autem illius nepote, cui maximè in deliciis erat, omnibus partibus perfectum & abſolutum. Subeſt id immediatè Cancellariæ Electorali, neque à ſententia Senatus Manheimenſis ad alium, quàm ad Regimen ſive Dicaſterium Electorale

Freh. oper. cit. p. 2. c. 19.

rale provocatur. *Friderichsburgi* Gubernator in præſentia eſt *Joh. Albertus Fray* Chiliarcha, quem Carolus Ludovicus Elector tempore Vicariatus cum *Clooſio* Præfecto Brettano *nobilitate* donavit. *Manheimio* præeſt Colonellus *Jacobus von Deel*. *Heidelbergenſi* verò præfecturæ vicaria poteſtate impoſitus eſt *Ludovicus Caſimirus de Bernſtein*, qui *Supremi* etiam *Camerarij* munus in aula Electorali obit.

15. *Mosbach* infra Heidelbergam, in *Nicrino* tamen *tractu* poſitum, oppidum quondam Imperiale fuiſſe, & *pignoratitio titulo* ad Palatinos deveniſſe tradit *Sprengerus*, præbuit id duobus abhinc ſeculis domicilium *Ottoni Palatino*, Ruperti Rigoroſi Electoris filio natu minori. *Præfectum* hac tempeſtate habet *Johannem Philippum ab Adelsheim*.

Spreng. Luc mod. St. Imp. pag. 319.

16. *Bretta* in *Craichgovia* Philippi Melanchtonis communis Germaniæ Præceptoris patria, *Comitatus* olim fuit, & à Comitibus Eberſteiniis ad Marchiones Badæ, ab his ad Palatinos cum omnimoda jurisdictione *emptionis titulo* tranſiit: *Archipræfectum* (Ober-Amptmann) habet: N. *Clooſium à Neuburg*.

Spreng. loc. cit.

17. *Bochsberg* in Franconiæ confiniis, Fridericus Victorioſus Roſenbergiis Equitibus extorſit, & Palatinatui adjunxit, uti è

Ca-

Caſparo Lerchio Zeilerus in *Typogr. Palatinatus* memorat: adminiſtratur ab Officiali, quem den Amtsverweſer vocant, is nunc eſt *Erhardus Wahl*, Conſiliarius Electoralis. pag. 19.

18. *Uzberg* caſtrum, haud procul Francofurto diſſitum, in ſilva Ottonica, oppido *Umbſtad* incumbit; cujus partem Rupertus Senior à Fuldenſi Abbate pecunia ſibi comparavit; alteram partem Hanoici Comites poſſidebant: ſed utramque flagrante bello Bavarico Wilhelmus Landgr. Haſſiæ vi executionis adverſus Philippum Electorem Palatinum proſcriptum, ſibi demandatæ, occupavit ſub ſuperioris ſeculi initia. deinceps, cum Hanoicis alio modo ſatisfactum eſſet, Palatinus & Landgravius per pacta An. 1521. ſancita, communem ejus poſſeſſionem, quæ hodiedum durat, inierunt: *præeſt* Uzbergo nomine Electorali *Wilhelmus Curtius*, Eques Baronettus Anglicus.

19. Poſt Ciſrhenanas Palatinatus præfecturas, *Transrhenanæ* recenſendæ veniunt, quarum *decem* eſſe dixi; nomina earum in promptu ſunt: *Alzei*, *Germersheim*, *Neuſtatt*, *Lautern*, *Oppenheim*, *Baccharach*, *Creuzenach*, *Simern*, *Kirchsberg* & *Stromberg*.

20. *Alzei* ſive *Alceja* omnium præfecturarum ampliſſima, ſuos olim habuit Comites, qui *Sprengero* teſte, *hæreditarij* erant *Dapiferi Palatinatus*, quibusque extinctis Co- Luc. mod. St. Imp. p. 322.

mita-

mitatus *caducitatis jure* ad Palatinos devenit. Solet hodie adminiſtrari à *Burggravio*, quæ dignitas per complures annos in familia *Baronum de Winneberg* hæſiſſe fertur, nunc ea gaudet *Wolf. Theod. Comes de Caſtell.*

21. *Germershemium* ſupra Nemetes ad *Rhenum* ſitum, caſtroque munitum, *Vicum Julij*, cujus in *Notitia Imperij* mentio occurrit, eſſe, & poſtea ſub Francorum imperio in *Germerij* aut *Germerici* alicujus jus veniſſe, paulatimque è vico in oppidum excreviſſe, arbitratur *Freherus*. Pertinet ad hanc præfecturam *Selſa* ſive *Saleſia*, ubi Adelheidis, Ottonis M. Imp. conſors, poſtquam eam cum aliis locis, in Comitatu Hugonis Comitis ſitis, à marito dono accepit, *monaſterium* condidit, idque prædiis ditavit; quod ſucceſſu temporum in *Præpoſituram* mutatum eſt, & inter *immediatos Ordines Imperij* ſuſceptum. Palatini verò, in quorum jus *Advocatia* ejus pervenerat, poſt reformatam religionem, reditus in alios uſus converterunt, & onera Imperii præſtare receperunt. Hac tempeſtate in poſſeſſionem Selzæ non minus quàm Germersheimii Galli irrepſerunt, eamque neſcio quo frivolo & caſſa nuce viliore dependentiæ ab Alſatia titulo, tueri mordicus contendunt: quo ipſo ærarium Electorale haud exiguum patitur detrimentum, cùm grandis pecuniæ ſumma è te-

Orig. Palat. p. 2. c. 16.

teloniis, quæ hic loci ſunt, quotannis redire ſoleat.

22. *Neuſtadium* in Nemetibus amœniſſimo loco poſitum, *Rupertus Senior* Eccleſia An. 1390. ornavit, eamque reditibus dotavit; quorum pars deinceps Heidelbergenſi Academiæ conceſſa eſt. Refertur ad hanc præfecturam *Frankendalium*, è cœnobio, quale initio fuit, in oppidi formam amplificatum à Friderico III. Electore, & ſolidis poſtea munimentis præcinctum, quod exulceratum iſtis temporibus, cum miſera Germania ſanguine nataret, & *bellum annis tricenis ſeipſum* (dicente *Livio*) *aleret*, multa gravia perpeſſum, atque ab Hiſpanis, quorum in poteſtatem bis incidit, neque niſi ſexto poſt reſtitutam Germaniæ pacem anno, ad veros Dominos rediit, viribus valdè attenuatum imò exinanitum eſt; fungitur ibi nunc *Gubernatoris* munere *Carolus Ludovicus Comes de Sain & Witgenſtein*, *Supremus* in aula Electorali *Hippocomus*. *Totam* verò *præfecturam* regit titulo *Vicedomini Maximilianus L. B. Degenfeldius.*

23. *Lautra*, ab amne cognomine eam perluente nomen nacta, & *Cæſarea* dicta à palatio Imperiali, quod Fridericus Barbaroſſa ibi exſtruxit, *Frehero* eximium ſuper omnes Vogaſi civitates decus audit. Eam An. 1402. cum *Oppenheimio*, *Ingelheimio*, & *O-*

dern-

dernheimio Palatinis pretio centum mille florenorum ab Imperio oppignoratam fuiſſe è *Munſtero* conſtat. Obtinet verò *Lautrenſis Principatus* nomine Elector *peculiare* in comitiis *votum*.

24. De *Oppenheimio*, Imperiali olim oppido, quo pacto in Palatinorum ditionem devenerit, modò dictum eſt. *Baccharacum* ad Rhenum ſitum, à Baccho nomen habere, adeoque *Bacchi aram* ſonare, non abs re omnibus creditur; eò quod *flos Liberi Patris* omnium judicio laudatiſſimus in montibus circumjectis naſcitur. Illud cum impoſito caſtello *Staleke* jam dum An. 1190. Conradi Palatini Comitis, fratris Friderici Barbaroſſæ, ſedem fuiſſe, teſtatur *Freherus*.

Op. cit. p. 1. c. 3.

25. *Crucenacum* ad *Navam* in pago *Hunesruch* ab Hunnorum præſidio dicto, ac malè hodiè *Hundsruck* (dorſum canis) appellato, ſitum, metropolis eſt *Comitatus Spanheimenſis anterioris*; in quam jus nacti ſunt Palatini partim donationis, partim hæreditatis titulo. Ruperti Palatini, in Regem Romanorum electi, filius major natu cognominis An. 1392. matrimonio ſibi ſociavit Eliſabetham, Simonis Comitis Spanheimenſis filiam unicam; quæ marito absque liberis mortuo, è ſingulari in Palatinos affectu, conſentiente patre, *quintam partem anterioris Comitatus Spanheimici*, Ruperto Imp.

V. Freh. not. in Auſon. Moſellam pag. 14.

Imp. ſocero ſuo, donavit; quam donationem, defuncto Simone, Ludovico Barbato Electori leviro ſuo confirmavit, eidemque poſſeſſionem hujus quintæ partis tradidit; reliquis partibus ad Johannem agnatum, qui ulteriorem Comitatum Spanheimenſem tenebat, devolutis. Is ſobole deſtitutus condito An. 1415. teſtamento, Bernhardum M. Badæ, & Fridericum C. Veldentiæ, amitinos ſuos; hæredes pro æqualibus partibus inſtituit; qui etiam Johanne 1437. defuncto Comitatum occuparunt. Sed Friderici Veldentiæ C. filiam unicam Annam cùm *Stephanus Comes Palatinus in Simern & Zvveybruck*, Ruperti Imp. filius quintogenitus in uxorem duxiſſet, ſocero demortuo, tum *Veldentiæ Comitatus*, tum quicquid ille in *Sphanhemio Comitatu* tenuerat, nimirum *ex anteriore duo quincunces*, *ulterioris* verò *medietas*, ad Stephanum *uxorio jure* devoluta ſunt; qui per ſupremas tabulas *Fridericum* filium primogenitum hæredem *in partibus anterioris Comitatus Spanheimii & terris Simerenſibus* ſcripſit; *Ludovico* autem ſecundo genito *terras Bipontinas cum Comitatu Veldentiæ & medietate ulterioris Spanheimici* aſſignavit, Poſteaquam itaque anno ſuperioris ſeculo nono & quinquageſimo, quo *Otto Heinricus Elector* Palatinus improlis obiit, Electoratus ad *Fridericum III.*

 Pium

Pium dictum *è linea Simerenſi* delapſus eſt, *quinta* illa *anterioris Comitatus Spanheimici portio*, quam ex Eliſabethæ donatione ad familiam deveniſſe dictum eſt, *cum reliquis duobus quicuncibus*, quos Simerenſes obtinebant, *coaluit*. Poſtea *Fridericus Quartus* Pii nepos, cum *duos* haberet *filios*, majori natu *cognomini* Electoratum cum Palatinatu; juniori autem *Ludovico Philippo* Lauterenſem & Simerenſem Principatus, cum *partibus anterioris Comitatus Spanheimici*, per teſtamentum legavit. At verò *Carolus Ludovicus Elector*, hanc ditionum partitionem nimium quantum ſibi detrimentoſam eſſe, neque avo poteſtatem fuiſſe dictitans, tam grandem illarum partem natu minori filio attribuendi controverſiam patrueli ea propter movit, quæ An. 1654. in comitiis Ratisbonenſibus ita compoſita eſt, ut Simerenſis *reditibus quintæ partis in Comitatu Spanheimio*, præterea duabus tertiis præfecturæ Strombergicæ, Lauterenſi verò integra decederet; reliqua autem cum toto Simerenſi Principatu retineret: aliquot tamen poſt annos mutata aliquatenus eſt hæc transactio, ita ut Elector redditis Simerenſi duobus trientibus præfecturæ Strombergicæ, in ſocietatem *jurisdictionis in Comitatu Spanheimenſi*, quoad quintam illam partem ipſi adjudicatam, admitteretur. Atque vi hujus pacti cum Elec-

ctor ſubditos anterioris Comitatus in ſuam fidem ſacramento adigeret, Marchiones Badæ actui illi contradixerunt, ſeque *unum* tantùm *Condominum*, nempe *Principem Simerenſem* agnoſcere denuntiarunt; nec non Commiſſionem à Cæſare exorarunt, qua Electori omnis jurisdictio in Spanheimenſi Comitatu abjudicata eſt, ſubditique à juramento ei præſtito abſoluti ſunt. Tandem autem per ultimam *transactionem Crucenaci initam*, Elector *in conſortium dominij* receptus eſt, ita ut anterior Comitatus Spanheimenſis *tres dominos æquali poteſtate gaudentes* agnoverit, usque dum extincta ante annos non ita multos Simerenſi linea, omnes ejus ditiones cum Palatinis coaleſcerent, atque adeo tres etiam illæ quincunces Spanheimenſes ad unum dominum redirent; ita ut hodie Elector imperium in hunc Comitatum cum ſolo Badæ Marchione dividat. Verùm enim verò Galli, qui rerum dominos ſe eſſe putant, poſtquam Veldentiæ Comitatum ſubegiſſent, cives etiam & ſubditos anterioris Comitatus Spanheimici, quaſi is à Veldentia dependeret, ad homagium Regi ſuo præſtandum, per literas in ipſo oppido Crucenacenſi, à clandeſtinis Gallicæ ambitionis adminiſtris, publicis valvis affixas, evocarunt, ſed ſucceſſu hactenus caruerunt, *Praeſt* Electoris nomine *Comitatui Spanheimenſi*

L. B. de Steinkallenfels, cujus inter primarios ejus miniſtros mentio jam dum facta eſt.

26. Reſtant *Simerenſis*, *Kirchbergenſis* & *Strombergenſis* præfecturæ, quæ ad Simerenſem Principatum referuntur; & Ludovici Heinrici morte ad Electorem, uti dixi, devenerunt. *Simerenſe* oppidum ad amnem ὁμώνυμον, eumque auriferum ſitum, *Rupertus Palatinus* Imp. cum vicino tractu à quodam Ruchgravio 6000. florenis emiſſe memoratur. *Kirchberg* Comitatus titulo quondam nobilis, & jure Advocatiæ cœnobii Ravengeresburgenſis gaviſa, defuncto A. 1408. *Gerhardo Comite de Kirberg*, ejus familiæ ultimo, caducitatis lege ad Palatinatum recidit, & à Ruperto Rom. Rege receptum, deinceps in jure Palatino manſit. *Stromberg* caſtrum eſt antiquiſſimum, inter Simeram & Crucenacum, Burggraviatu olim inſigne, & der Saal zu Stromberg dictum, quod notam regalis loci eſſe exiſtimat ſæpe citatus *Freherus*, *in notis ad Pet. de Andlo.*

Freh. Orig. Palat. p. 2. c. 11.

lib. 1. c. 16.

27. Quoniam de Simerenſi Principatu modò dictum eſt, haud extra callem deflexurus ſum, ſi de lite inter Palatinum & Moguntinum Electores ob *Bockelheimenſem* præfecturam eique conjuncta oppida, *Sobernheim* & *Monzingen*, ante annos non ita multos orta, pauca è *deductione facti*, quam

Ser. Elector piæ memoriæ in comitiis An. 1674. exhiberi curavit, excerpta ſubjungam. Acquiſivit Bœkelheimium, cum locis prædictis, *Fridericus Victorioſus* El. Palat. eaque bello legitimo Ludovico Duci Bipontino An. 1471. eripuit: *Philippus* verò Elector inita cum Caſparo & Alexandro Ludovici filiis transactione, illorum poſſeſſionem confirmatiorem ſibi reddidit, & ad poſteros transmiſit; inde *Fridericus IV.* El. ea Simerenſi Principatui incorporavit, & filio ſecundogenito *Ludovico Philippo* aſſignavit. Hic illa tanquam rem ſuam quietè & nemine contradicente tenuit, usque ad annum 1663. quo Johannes Philippus, Moguntinenſium Archi-Epiſcopus, eum obturbavit, prætendens, Palatinos Bœkelheimium hypothecario tantùm titulo poſſidere, ſeque paratum in præſentia eſſe, ut illud relueret, denuntians. Simerenſis Princeps rem novam ſibique inauditam, confeſtim ad Electorem patruelem tanquam caput familiæ detulit, conſilium ejus opemque flagitavit, & certam ejus ſpem obtinuit: nihilo tamen ſecius Moguntinenſium minis percelli ſe ac permoveri paulò pòſt eſt paſſus, ut inſcio patruele pactionem iniret, & *directum dominium* in ſæpe memorata loca Archiepiſcopo traderet, ſibi verò poſterisque maſculis tantùm *utile dominium* à Moguntina ſede *bene-*

ficiaria lege accipiendum reſervaret, permitteretque, ut ſubditi eò pertinentes, nec non ipſe præfectus caſtri Bœkelheimenſis, cum cæteris ſubofficialibus, homagium Archiepiſcopo *eventualiter* (uti loqui amant) præſtarent. Verùm Elector Palatinus re tam inſolenti percepta, & cum reliquis agnatis communicata Notarium delegavit cum teſtibus, qui inſinuatis Moguntino ſollemni ceremonia literis, clandeſtino illo actui ſuo agnatorumque nomine contradiceret, ſuaque ſibi jura, reſervaret; repetita eſt hæc proteſtatio cum Joh. Philippo mortuo Lotharius Fridericus denuo ſubditos ad homagium illud eventuale adegiſſet. Poſteaquàm verò ipſe Simerenſis Princeps ἄτεκνος vivis exceſſit, ejusque hæreditas omnis ad Electorem patruelem devoluta eſt; ille nihil cunctatus in poſſeſſionem Bœkelheimii vacuam involavit, ſubditosque cum officialibus in ſuam fidem jurejurando adſtrinxit; atque adeo Moguntinos poſt feſtum venientes prævertit. Exarſit autem exinde lis inter utrumque Electorem, quam ſucceſſor Lotharii Damianus Hartardus perſecutus eſt; donec Imperator ſuam auctoritatem interponeret, locaque controverſa *ſequeſtraret*, denominato *ſequeſtre Barone de Landsberg*, cui altioribus poſtea muniis admoto ſuccenturiatus eſt *Ludovicus Guſtavus Co-*

mes

mes in Hohenloë; quo quidem in ſtatu rem adhuc verſari audio.

28. Id quoque non prætereundum eſſe puto, quod nulli in Palatinatu Electorali ſint Ordines ſive Status Provinciales, quales in Bipontino & Neoburgenſi, cæterisque omnibus Germaniæ Principatibus reperiri ſolent, quodque clientum & vaſallorum copia ac ſplendore omnes Imperii Proceres Palatinus Elector antecellat; catalogum eorum enumerat *Cl. Spenerus in Opere Haraldico.* lib. 3. c. 27. §. 8.

29. Denique inter *privilegia* ac *regalia*, quibus Elector Palatinus eminet, ut *jus reluendi dominia* & *loca Imperii à Cæſaribus oppignorata*, tum ſingulare *privilegium fabrorum ahenariorum* (deß Keßler-Handwercks) quod ſe *per Alſatiam*, *Franconiam*, *Sueviam* & vicina territoria extendit, nec non alia tranſeam, eximium eſt *jus Wildfangiatus*, quod quoniam ſuperioribus luſtris atrocis belli materies fuit, haud abſurdum videtur propoſiti operis regulæ, ejus hiſtoriam ſuccinctè percurrere. Eſt verò *Wildfangiatus jus*, *in numerum hominum propriorum cooptandi extra legitimum thorum natos & adventitios, qui ſua ſponte ad loca ubi advenas ejusmodi poſt certum tempus cenſeri moris eſt, ſe conferunt, ibidemque domicilium figunt.* Dicuntur autem Wildfänge/ quod, quo Palatino

ſe homines illi ſubmittunt tempore, domino & certa ſocietate civili careant, nec ullius civitatis juribus obſtricti ſint, Germanis, *res incertæ curæ dominiique* frequenter Wild appellantibus: A *capiendo* verò vocantur Wildfänge / non quod ferarum in morem in viti in caſſes pertrahantur, captique infami ſervitute ac ſummis miſeriis affligantur, inque belluas deformentur, uti ab adverſariis exprobratum eſt; ſed quod ſua ſponte venientes in loca, ubi El. Palatino homines proprios acquirendi jus eſt, fixa ibi fortunarum ſede, nec anni ſpatio à Domino quopiam vindicati, in cenſum Palatinatus propriorum hominum, inque clientelam Electoris recipiuntur, præſtitis paucis ab antiquo præſtari ſolitis; qualia ſunt, ut præfecto ipſorum curam ſuſcipienti, nomenque in album referenti ſolvant *florenum receptionis* (den Fahgulden) ut Principi *fidem* promittant, vel ſtipulata manu, vel juratò, pro conſuetudine cujusque loci; ut corporis *cenſum annuum* pendant, qui exiguus eſt; ut in caſu mortis *mortuarium* dent, quod marito defuncto communiter pecorum præſtantiſſimum, uxore mortua veſtium optima eſt; ſin autem defunctus vel cœlebs, vel parentibus, liberis, fratribus ſororibusq; careat, & ſine teſtamento decedat (quod mortalium genus Hageſtelzen nuncupatur) ad Fi-

ſcum

ſeum hæreditas omnis devolvatur: His quibusdam in locis accedunt, *angariæ & operæ*, in aliis *jura armorum*, *ſequelæ*, *luſtrandi* & ſimilia. Atque hæc jura non in ſuo ſolum territorio Palatinus El. exercet, ſed & in alieno, habetque *præfectos* (Außfauthe vocantur) per quos hominibus propriis in alieno ſolo degentibus, tutores dat, inventaria confici jubet, eos non tantùm contra vim externam defendit, ſed & contra tutorum domeſticorum aliorumque fraudes tuetur; nec ipſorum dominorum territorii injuriis aut immodicis exactionibus vexari patitur, ad ſua verò, tanquam Heri ſui (als ihres Leibherrn) obſequia certis in caſibus adſtringit; uti iſta omnia pluraque fuſiùs recenſet *Autor Juſtitiæ cauſæ Palatinæ*, quem *Bœkelmannum* clariſſimum Academiæ Heidelbergenſis, poſtea Lugdunenſis apud Batavos Anteceſſorem fuiſſe, conſtans eſt opinio. part.1.cap.2.

30. Verùm enim verò ægrè & impatienter jus hoc Palatini Electoris nunquam non tulerunt vicini, inprimis *Antiſtites Nemetum & Vangionum*, *Wild- & Rheingravii & libera Imperij in iſtis oris Nobilitas*; cumque conceſſis poſt tricennalem tempeſtatem Germaniæ halcedoniis, loca bello deſolata à novis advenis paſſim advolantibus inhabitari ac coli inciperent, eosque El. Palatinus ſibi tanquam Wildfangios vindicaret, graviter conqueſti

ſunt, & magno ipſorum cum damno id conjunctum eſſe, atque ad injuriam ditionum ſuarum finitimorumque pertinere clamitarunt, perfeceruntque ut in comitiis Ratisbonæ 1653. habitis à Cæſare Commiſſio eam ob cauſam decerneretur, quam tamen Palatinus acriter obnitendo irritam reddidit. Poſtquam autem *Joh. Philippus Moguntinenſis Elector* etiam in Wormatienſem Epiſcopum eſſet cooptatus, aggregavit ſeſe & ipſe prædictis actoribus, nec non *Trevirenſem & Colonienſem Archipræſules cum Lotharingiæ Duce* ob Comitatum Falkenſteinium in ſocietatem pertraxit; qui omnes conjunctis viribus, litem Palatino denuo intenderunt, & ſcriptis initio jus Wildfangiatus exagitarunt, tanquam abſurdum, intolerandum, barbarum, aliorum jura & totas ditiones ac territoria abſorbens, nullo juſto titulo aut authentico privilegio fulcitum; atque etiamſi aliquod habeat, & quandam juris ſpeciem præ ſe ferat, periniquum tamen eſſe, & Imperii ſtatui adverſum, ut quis in alterius territorio tanta facultate polleat; cum quisque plebejus ſuæ rei moderator ſit ac arbiter: denique nec in Cæſaris poteſtate eſſe, jura Ordinum commiſcere & transportare; quæ omnia fuſiore & mordaci ſtylo *autor Vindiciarum ſecundum libertatem Imperialem quorundam Imperij Statuum contra Palatinum Wildfangiatum,*

tum, in duplici ſcripto annis 1665. & 1666. evulgato, exaggeravit. At reclamabat *Palatinus*, & docebat, nihil à jure ſuo alienum à ſe quæri, neque Wildfangiatus privilegium ab ſe confictum, aut dolo malo extortum, neque in ullius injuriam uſurpatum fuiſſe; quippe quod vetuſtate & benignitate Cæſarum quaſi robore ſe tueretur: etenim jam diu ante Wenceslaum illud proditum domuique Palatinæ impertitum, atque à Maximiliano I. ejusque ſucceſſoribus, & demum à Leopoldo hodierno Imperatore publicis iterum tabulis, rituque beneficiario ſollemniter corroboratum, & quaſi per manus à majoribus traditum, ac omni jure ad ſe delatum, & titulo privilegii retentum, ſecureque & citra periculum violandorum alienæ ditionis finium poſſeſſum fuiſſe. *V. Schurzfl. contin. ep. hiſt. Sleid. p. 3. 4. & 5.*

31. A *verbis* tandem ventum eſt ad *verbera*, quæ primus inflixit Moguntinenſis Præſul: is enim, re adverſus Erfurtenſes ex animi ſententia geſtâ, exercitum victorem & auxiliis Gallicis ſatis probè ornatum, Palatinis immiſit terris, id obtentui ſumens, quod El. Palatinus oppidum *Ladenburg* mœnibus nudaſſet de ſua tantùm voluntate, neque re ſecum, cui tanquam Epiſcopo Wormatienſi commune in oppidum dominium competat, communicata. Cum Moguntino mox Lotharingiæ Dux infeſta

ſigna

ſigna conjunxit, frugiferos in Palatinatu agros vaſtavit, prædas egit, magnum ubique terrorem circumtulit, fruſtrà intercedente Cæſare, & , ut amicabili via controverſia componeretur, imperante. Regum Galliæ & Sueciæ opera demum effectum eſt, ut in ipſos tanquam arbitros ab utraque parte compromitteretur: miſsi itaque ab illis ſunt Legati Hailbronnam, qui re omni exactè perveſtigata & cognita A. 1667. d. 7. Febr. *laudum* pronuntiarunt, quo *Electori Palatino jura Wildfangiatus in locis controverſis adjudicata ſunt, ſed eo modo exercenda, ne normam privilegij & antiquam conſuetudinem excedant: ne pro advenis habeantur, qui jam ſubditi vicinæ ditionis in alium ejusdem viciniæ locum commigrant, ac domicilium ſaltem transferunt: ne ſubditorum debitis erga dominos territorij officiis impedimento ſint: ne ipſa dominorum territorij ſuperioritas & jurisdictio lædatur; de cæteris verò juribus*, qualia ſunt indictio acciſæ, Jurisdictio civilis & criminalis, jus armorum, luſtrationis, venationis & ſimilibus *decretum eſt, iſta Electori Palatino neutiquam competere, eique in poſterum illis abſtinendum eſſe, niſi fortè aliquid horum ex veteri conventione ad Palatinum pertineat, quo caſu transactionibus antiquis inſiſtendum omnino eſſe.* Integrum hoc laudum videri poteſt in *Theatri Europei Tomo. 10.* Part. 1. pag. 454.

23. Com-

23. Comprehenditur Elector Palatinus potiſſimum ſub *Circulo Rhenano inferiore* (quem den ChurReiniſchen vulgò vocant) reſpectu autem *Simerenſis* Principatus ad *Superiorem* refertur, ac ejus *Directorium* unà cum Wormatienſi Epiſcopo tenet; qui quidem id ſibi ſoli arrogat. Ventilata eſt hæc controverſia ante annos non ita multos literis amœbeis, neque tamen, quantum ſcio, compoſita: id interea uſu venit, ut Status circulares Romanis ſacris addicti Wormatienſis Præſulis, Proteſtantes verò Simerenſis Principis Directorium agnoſcant.

33. Cæterum non ſegreganda fortaſſis eſt ab Electorali Palatina domo *Caroli Ludovici* Octoviri ſoboles è *Degenfeldia* ſuſcepta, cui Sereniſſimus Parens *Raugraviorum* nomen indidit; quod quidem novum non eſt, aut ab ipſo excogitatum, ſed aliquot jam retrò ſeculis cognitum, licet rariſſimè apud ſcriptores rerum Germanicarum obvium. Neque illi ipſi autores, qui eorum mentionem faciunt, quippe oppido pauci ſunt, circa veram nominis appellationem ac ſignificationem concordant, ſed diverſimodè id enuntiant. *Trithemius*, qui inter omnes ſæpiſſime horum Comitum meminit, lepidè vocat *Hirſutos* tanquam Rauchgrafen: quo ſenſu quoque *Brito Armoricus* cecinit; **lib. 5. Philippidos.**

Et

Et Comitem, quem Teutonici dixére piloſum,
Ut juvet Othonem, regio Trajectica miſit.

Sed quid *Trajectum* ad noſtros Raugravios, quorum præcipuam ſedem circa *Crucenacum* fuiſſe, nobis compertum eſt? (Verba ſunt Viri ſtupendæ eruditionis & longiore ævo digniſſimi, *Pauli Hachenburgii in epiſt. ad Cl. Arnoldum* haud diu ante obitum *ſcripta.*) Magis ad rhombum eſſe videntur, quæ *Reineſius in Var. Lect.* habet: *Raugravij ſeu Comites* Aſperi *ſic ſunt appellati, quod loca aſpera, montana & confragoſa, inter Moſellam & Moſam, in terris Trevirenſium & Leodienſium habitarunt.* In *Aurea Bulla* enumerantur inter conductores Electoris Trevirenſis, & in *Autographo*, quod *Fracofurti* cuſtoditur, & pronuper à *Cl. Thulemario* evulgatum eſt, *Ruhgrafen* nominantur, quaſi à quiete ſint dicti; quemadmodum etiam Belgicas provincias quondam præfectos habuiſſe *Schookius* teſtatur, qui populari vocabulo *Rœvvaerd*, vel *Ruſtbevvaerder* appellabantur, quod fuerint quaſi quietis & tranquillitatis publicæ defenſores atque cuſtodes. *Alb. Cranzius* à *rure* vult nominatos, refertque *Comitum ruris* titulo uſos fuiſſe in Saxonia *Comites de Daſſel*, inter *Einbeck* & *Hœxer*, qui cornu cervinum integrum inſignium loco geſtaverint. In catalogo *Epiſcoporum Wormatienſium* occurrunt *Fridericus*

lib. 2. c. 16.

Deſcript. Belg. Fœder. lib. 11. c. 5.

lib. 8. c. 26.

cus ac *Eberhardus Ruhgraſii*, fratres germani, qui ſeculo XIII. vixerunt, & cognomen de *Bayenburg* vel *Boyneburg* uſurparunt, quosque *Bruſchius* ex Haſſia oriundos fuiſſe tradit; unde opinio invaluit, ejusdem ipſos generis cum hodiernis *Boyneburgiis & Bemelbergiis* fuiſſe. Nec deſunt, quibus *Rugegrafiorum* nomen arridet, quaſi *Advocati* aut *Procuratores* Imperatoris fuerint, quod hominũ genus *Fiſcales* nominare ſolent: de qua appellatione videri poteſt *Speidelius in Spec. Jur. Polit. Hiſt.* Has verò diverſas autorum ſententias, qui conciliaret, nemo hactenus extitit, neque qui certam Raugraviorum originem, etymologiam, & genealogiam erueret ac in publicam proferre lucem ſuſtineret: præſtitiſſet id haud dubiè & ſpem amicis factam impleviſſet prælaudatus *Hachenbergius*, niſi immani fatorum neceſſitate eorundem munus ante diem juſſus eſſet implere, & curſu lampada tradere ſuo in officio Academico ſucceſſori haud indigno; qui ut eam horum ſtudiorum cultoribus præferre, & rem vetuſtate obſcuram illuſtrare velit, publica voce nobis eſt rogandus.

34. Id quidem fama communis fert, Raugraviorum familiam dudum extinctam, poſſeſſiones vacuas Electori Palatino, tanquam Domino directo, reliquiſſe: nomen eorum renovavit, uti dictum eſt, Carolus Ludovicus, ho-

hodierni Electoris Parens. Is enim cum orto inter ipſum & uxorem Carolam Landgraviam diſſidio & divortio, *Luiſam Degenfeldiam*, Chriſtophori Martini L. B. de Degenfeld, S. R. Imp. Equitis & Annæ Mariæ Adelmanniæ ab Adelmansfelden filiam in thorum aſciviſſet, & legitimæ conjugis loco habuiſſet, *Raugraviam* eam appellari voluit, idque nominis in ſobolem, quam numeroſam ex ea ſuſtulit, derivavit. Amiſit illa vitam, cùm quartam & decimam prolem in utero geſtaret, d. 18. Mart. anni 1677. *Liberorum* quos *ſuperſtites* reliquit, hæc eſt ſeries:

I. *Carolus Ludovicus, Raugravius Palatinus* (Raubgraf zu Pfalz) n. 5. Octobr. 1658.

II. *Carolina* n. 19. Nov. 1659. nupta Anno 1683. d. 4. Jan. *Mainardo Comiti de Schœnberg, Friderici Mareſcalli Galliæ & Magnatis Luſitaniæ* filio.

III. *Luiſa*, n. 15. Jan. 1661.

IV. *Amalia Eliſabetha*, n. 22. Mart. 1663.

V. *Carolus Eduardus*, n. 9. Maji 1668.

VI. *Carolus Mauritius*, n. 30. Decembr. 1670.

VII. *Carolus Auguſtus*, n. 9. Octobr. 1672.

& de-

& denique VIII. *Carolus Caſimirus*, n. 22. Apr. 1675. *Ludovicum, Georgium Ludovicum, Fridericam, Fridericum Wilhelmum* & *Sophiam* natos 9. Februar. 1662. 20. Mart. 1664. 25. Jun. 1665. 15. Nov. 1666. & 9. Jul. 1669. immatura ætate mors intercepit, *primum* 28. Mart. anni natalis, *ſecundum* 10. Jul. 1665. *tertiam* 27. Jul. 1674. *quartum* 20. Jul. 1667. *quintam* denique 18. Nov. 1669.

35. *Inſignia*, quibus *Raugraviana* illa *ſoboles* uti ſolet, conſtare accepi ſcuto, è *Leone* Palatino & *rhombis* Bavaricis *repetitis, quadripartito; cujus medietati* teſſera gentilitia Degenfeldiorum *imponitur: nempe parmula iterum quadripartita, cujus 1. & 4. areola bis transverſim ſecta, ſuperiores duas partes è minio & argento quadrifidas habet, infimam cœruleam; 2. & 3. è minio & argento obliquè dextrorſum ſecta pſittacum diſcolorem continet.*

L LIBER

LIBER III.
DE PRINCIPIBUS ECCLESIASTICIS.
CAP. I.
DE ARCHIEPISCOPIS.

PRoximum ab Electoribus locum inter Ordines Imperii *Principes* occupant, qui iterum vel ſunt *Eccleſiaſtici* vel *Seculares*. *Eccleſiaſtici* Principes in univerſum Secularibus τῇ προεδρίᾳ præſtant, & *quinque* diſtingui poſſunt *claſſibus*: alii enim ſunt *Archiepiſcopi*, alii *Epiſcopi*, alii *Magiſtri Sacræ Equeſtris militiæ*, alii *Abbates* ex veteri ordine *Principibus adſcripti*, quibus uti cæteris jus eſt *viritim* ſententiam dicendi, alii denique *Prælati* carentes Principum dignitate, & *curiata* ſuffragia ferentes; quibus accedunt *Abbatiſſæ*.

2. *Archiepiſcopi* ſuperioribus ſeculis in Imperio *octo* fuere, nempe *Moguntinus*, *Trevirenſis*, *Colonienſis*, *Magdeburgenſis*, *Salisburgenſis*, *Veſontinus*, *Bremenſis* & *Rigenſis*. Hic autem numerus proceſſu temporum imminutus eſt; poſtremo, ceu mox dicetur, ab Imperio planè avulſo, aliis verò duobus jure ſeculi donatis.

3. *Ri-*

3. *Rigenſis* Archiepiſcopus in Livonia Conventibus Imperii adhuc anno ſuperioris ſeculi viceſimo nono & trigeſimo interfuit; poſteriore verò ævo, cùm *Guilielmus Archiepiſcopus* & *Guilielmus Furſtenbergius Livonienſium Equitum Magiſter*, graves inter ſe ſimultates exercerent, & continuis bellis ſeſe atterent, atque Ivano Moſcoviæ Magno Duci idoneam occaſionem utroſque aggrediendi, & magnam Livoniæ partem in ditionem ſuam redigendi præberent; poſtea Sigismundus Auguſtus Rex Poloniæ à *Gotthardo Kettelero*, Furſtenbergii ſucceſſore, in auxilium accitus, Moſchos Livonia quidem exturbaſſet, ſed eam totam, ſola *Curlandia* & *Semigallia* excepta, quippe quas Gotthardo prædicto in feudum conceſſit, Regno Poloniæ anno 1561. adjeciſſet, Rigenſes Archiepiſcopi comitia Imperii frequentare, aut in ejus ærarium aliquid conferre deſierunt.

Hartkn. Rep. Polon. lib. 1, c. 8, §. 2.

4. *Bremenſis* Archiepiſcopatus per *Inſtrumentum Pacis Weſtphalicæ* in *ſecularem Principatum* converſus & *Sueciæ Regno in perpetuum ac immediatum Imperii feudum traditus eſt, cum omnibus & ſingulis ad eum pertinentibus eccleſiaſticis & ſecularibus bonis ac juribus; ceſſante Capitulorum cæterorumque Collegiorum Eccleſiaſticorum eligendi & poſtulandi, omnique alio jure, adminiſtratione & gubernatione terrarum eò pertinentium.*

Inſtr. pac. Oſnabr. §. 10.

5. Haud diſpari modo *Magdeburgenſem*

Archiepiſcopatum *ſeculo redditum*, & vigore ejusdem pacificationis *Electori Brandenburgico, ejusque poſteris & ſucceſſoribus in feudum perpetuum, ſub nomine Ducatus, collatum eſſe, ſuperiore libro, cap. 8.* dictum eſt; è collegio autem Canonicorum quartam tantùm partem, iis decedentibus, extinguendi, eorumque reditus Cameræ Ducali applicandi facultatem accepit.

6. Reliqui *quinque* Archiepiſcopatus priſtino hodiedum ſtatu gaudent, & inter Imperii ordines ſacro nomine fulgent. De *Moguntino, Trevirenſi* & *Colonienſi*, Electorali axiomate eminentibus, *libro ſuperiore* actum eſt; reſtant *Salisburgenſis* & *Veſontinus*. Huic non ſolùm An. 1651. cùm Veſontium Imperialis quondam civitas (quam *Dubis* interſecat, & J. Cæſar *maximum Sequanorum oppidum* ſua jamdum ætate fuiſſe teſtatur, cujusque Hiſtoriam *Joh. Jacobus* & *Julius Chifletij* illuſtrarunt) Regi Hiſpaniarum, promovendæ reſtitutionis Franckenthalii ergò, tranſcripta eſſet, jura ſua, liberaque & Imperialis immedietas ſarta ac tecta permanſerunt, ſed neque per pacem *Neomagi* An. 1678. ſancitam, qua omnem Burgundiæ Comitatum Galliæ Regis ditioni Hiſpani permiſerunt, quidquam eis derogatum fuit, neq; etiam derogari potuit; ut adeò *Veſontinus Archiepiſcopus* hodienum locum ſuum inter membra Imperii & ſpeciatim *Circuli Rhenani Superioris* obtineat

Comment. de B. Gall. lib. 1.

neat. Qui dignitatem hanc in præſentia ſuſtinet, nomen habet ANTONII PETRI DE GRAMMONT.

7. *Salisburgenſem* Archidiœceſin nunc moderatur Reverendiſſimus MAXIMILIANUS GANDOLPHUS *Archiepiſcopus Salisburgenſis, Legatus natus ſedis Apoſtolicæ Romanæ*. Electus eſt d. 30. Julii An. 1668. in locum *Guidobaldi Comitis de Thun*, S.R.E. Cardinalis, ipſis Calendis Junii ejusdem anni defuncti, cùm anteà Lavantinam Eccleſiam, poſteà Seccavienſem rexiſſet. Genus ducit ex illuſtri familia Carinthiaca *de Khuenburg*, cujus genealogiam *Bucelinus Tomo II. Germaniæ Chrono-Topo-Stemmatographicæ* exhibuit; quæque ſuperiore etiam ſeculo duos Archipræſules Salisburgenſi Eccleſiæ, *Michaëlem* nempe & *Georgium* dedit, & nunc *Comitum* axiomate aucta eſt. *Parentes* illi fuére, *Reimpertus Mauritius L.B. de Khuenburg & Helena de Schrattenbach*.

8. *Scutum*, quo uti ſolet, bis transverſim, ſemel perpendiculariter ſectum eſt, atque ita *ſex laterculos* continet, quorum 1. *aureus leonem nigrum*, 2. *rubeus faſciam argenteam deferunt*, & *conjunctim* Archiepiſcopatum Salisburgenſem *deſignant*, 3. & 6. *bipertiti ſunt ex argento & minio, inſcripto diſco, pari ſectione affecto, & alternatim area coloribus tincto*,

 quæ

quæ teſſera gentilitia *eſt* Khuenburgiorum. 4. & 5. *transverſim ſecti, & nigro colore atque argento infecti ſunt, inſcripto ferramento oſtij, pali ſitu oppoſitos ejus colores recipiens, quod* ſymbolum *eſt* familiæ Steyersbergiæ. *Clypeo huic imponitur* crux, *tecta petaſo* Archiepiſcopali.

9. Salisburgenſis Eccleſiæ prima jecit fundamenta, primúsque fuit Epiſcopus *S. Rupertus*, Bojorum Apoſtolus vulgò dictus: is enim poſtquam à *Theodone* Bojorum Principe, quem Reginodrudis uxor è Francorum Regum familia, dudum Chriſtiana orta, deſiderio amplectendæ veritatis Evangelicæ incenderat, evocatus, per totam Boicam ad inferiorem usque Pannoniam multam pietatis ſementem feciſſet, & in interiore præcipuè Boica, ubi impietatem & idololatriam maximè graſſantem animadverterat, potiore cura rudes populorum animos ad veri & unius Dei intelligentiam erexiſſet; (verbis utor Viri magni nominis & eminentiſſimæ *Sub init. lib. 4. Rer. Boic.* eruditionis, *Marci Velſeri)* indeque à Theodone monitus eſſet, ut initiis bene poſitis provehendis ſedem ſacrorum legeret firmaretque, ex qua ipſe & ſucceſſores Epiſcopi ſubjectam provinciam ſalubribus præceptis informatam regerent, *Juvaviam* elegit, ſplendidam olim Romani nominis coloniam, ab Hadriano deductam, tum afflictam ſupe-

ſuperiorum temporum barbaricis motibus ac vaſtitate, poſteà magno ſtudio & alacritate inſtauraram, & mutato veteri vocabulo, *Salisburgum* dictam, à præfluente *Salſa*. Hic itaque loci templum DEO & S. Petro cum cœnobio poſitum Rupertus dicavit, ſacerdotibus ſacerdotumque miniſtris, & omnibus ſubinde rebus, quæ ad divinum cultum Chriſtiano ritu peragendum opportunæ, Ducis liberalitate fretus, ampliter inſtruens: neque defuit Theodo conceptæ ſpei, donata proprietate territorii circumjacentis, & largis ſubminiſtratis vectigalibus; cumque æmulati poſteriores Principes multas certatim regiæ munificentiæ donationes adjecerunt, ut Salisburgenſes paulatim ad tantum ſplendoris faſtigium excreverint, quantum rari alii ubivis terrarum Epiſcopi ſupergreſſi. Hucusque ὁ Θαυμάσιος *Velſerus*, qui *ſexcenteſimo decimo ſexto* poſt Chriſtum natum *anno* id contigiſſe, rationem ſubducit.

10. Decimus à Ruperto Epiſcopus, *Arno*, *primus* à Leone III. Pontifice ad inſtantiam reliquorum Bojariæ Epiſcoporum, & cum conſenſu Caroli M. factus eſt *Archiepiſcopus*, palliumque impetravit, uti *Hundius* memorat. *Gebhardus* Archiepiſcopus è Comitibus Helfenſteiniis oriundus, Heinrici IV. Imp. σύγχρονος, cum Pontifici Romano Hildebrando, adverſus Cæſarem bruto fulmine percuſſum, adhæreret, remune- *Metrop. Salisb. edit Ingolſtad. pag. 2. & 4.*

ratus eſt jure & titulo *Legationis* ſuper omnes Eccleſias Regni Germanici, ut diceretur *Legatus natus*, quæ dignitas poſtea, *Hundio* teſte, ad omnes ſucceſſores hæreditario quodam jure devoluta eſt; de ea tamen, ut & de *Primatu* Germaniæ, controverſiam ei nunquam non movit Magdeburgenſis Archiepiſcopus. Sunt autem *Legati nati* (*Becmano* indice) *qui non ſunt miſſi de latere, ſed habent ratione privilegij beneficij poſſeſſi poteſtatem a Pontifice M. tanquam Legati ejus*; vel, *qui ſuarum provinciarum prætextu Legatione funguntur.* Idem *Gebhardus*, à quo digreſſio facta eſt, caſtrum Juvavienſe, ultra flumen in eminenti montis ſpecula poſitum, quod Hunnorum barbarie funditus cum urbe everſum erat, è ruinis primus excitavit; ſucceſſores verò ejus id ædificiis ampliarunt, & tanquam locum, ad tuendam urbem & hoſtium inſultus procul arcendos, maximè opportunum munierunt; ſuperiore demum ſeculo Archiepiſcopi poſt bellum ruſticum, quo tota ferè Germania ſuperior vexabatur & vaſtabatur, turribus, muris ac propugnaculis adeo firmarunt, ut inexpugnabilis arx illa videatur. Cæterum optime de Archiepiſcopatu meruiſſe celebratur *Leonhardus*, qui An. 1495. in Præſulem cooptatus eſt: hunc enim non ſolùm multa prædia à diœceſi bellorum ac temporum injuriis abalienata redemiſſe ac recuperaſſe, ſed

Ibid. pag. 5.

Not. dign. Ill. diſſ. 15. c. 1. §. 6.

Pighius Herc. Prodic. p. 217. & ſeqq.

ſed & novas acquiſiſſe poſſeſſiones prædicant; quarum ſyllabum *Hundius* in citato opere *Metrop. Salib.* recenſet, Pag. 31.

11. Numerantur hodie in diœceſi, teſte *Zeilero*, *octo* potiora *oppida*, præter complura ignobiliora: illa ſunt ipſa metropolis *Salzburgum*, *Hallein*, *Lauffen*, *Tietmeningen*, quæ à *Salza* alluuntur, *Muldorf* ad *Oenum*, *Radſtat ad Anaſum*, *Frieſach* & *fanum S. Andreæ* in Carinthia. *Termini* Archiepiſcopatus ſunt *ab ortu* Styria & Auſtria ſuperior, à *meridie* Carinthia & pars Tyrolenſis Comitatus, *ab occaſu* ejusdem Comitatus portio & Bavaria, à qua etiam *Septentrionem verſus* terminatur; eſtque dives metalli fodinis & ſalinis. Refertur ad *circulum Bavaricum*, ejusque *Directorium* unà cum Duce Bavariæ Archiepiſcopus obtinet; *Principum* etiam *Senatum* in publicis Imperii conventibus cum Auſtriæ Archiduce alternis vicibus *dirigit*. *Suffraganeas* Eccleſias *octo* habet: *Friſingenſem*, *Paſſavienſem*, *Brixienſem*, *Chiemſeenſem*, *Gurcenſem*, *Seccavienſem* & *Lavantinam*; ex his quatuor poſteriores Ordinibus Imperii non accenſentur, utpote voto & ſeſſione in comitiis carentes.

12. *Officiales hæreditarij* Archiepiſcopatus hodie ſunt, Pincernæ: *Comites de Khuenburg*: qui *Baronibus à Thurn*, quorum poſtremus *Hieronymus* An. 1642. vitam familiamque finivit, ſucceſſerunt. Dapiferi: *Comites*

de Thanhauſen. Mareſcalli: *Comites de Lodron.* Camerarii: *Comites de Törring.*

13. *Canonicorum* metropolitanorum collegium conſtat XXIV. ſodalibus, quos omnes *illuſtri ſanguine* cretos eſſe oportet; horum ea nunc eſt nomenclatio:

I. *Carolus Comes de Caſtel-Barco, Baro quatuor Vicariatuum, Dynaſta Græſtæ.* Præpoſitus & Archipresbyter, qua in dignitate ſurrogatus eſt *Johanni Baptiſtæ Comiti de Lodron* annte annum, & quod excurrit defuncto. Genus ejus à priſcis Ducibus & Regibus Bohemiæ defluxiſſe *Bucelinus Tom. III. Germ. Stemmatogr.* perhibet & *parentes* ei tribuit *Scipionem de Caſtro Barco & Lauram de Galvagnis.*

II. *Wilhelmus L. B. de Fürſtenberg*, Decanus. *Frater Epiſcopi Paderbornenſis.*

III. *Carolus Comes de Liechtenſtein, Baro in Caſtelkorn, Dynaſta in Schenna,* Epiſcopus Olomucenſis. Philippi Rudolphi C. de Liechtenſtein, & Claræ Vintleriæ de Platſch *filius.*

IV. *Carolus Ferdinandus Comes de Muggenthal, Baro in Waal, Dynaſta in Bedernau,* Actu Senior & Cuſtos. *Patrem* habuit Heinricum. *Matrem* Euphroſynam de Stein.

V. *Conradus Fortunatus Comes de Spaur & Pflaum.* Oblatarius & Scholaſticus.

VI.

VI. *Ferdinandus Leopoldus Benno Comes de Martiniz*, Jaroslao primo è familia Comite, ac Maria Euſebia Sternbergia *natus*.

VII. *Erneſtus Trautſon, Comes de Falckenſtein, Baro in Sprechenſtein, Dominus in Matray, Kaya, Laa, Neuſchlos & S. Polten*; Johannis Franciſci Trautſonii & Maximilianæ C. de Zollern, *filius*.

VIII. *Franciſcus Antonius Comes de Königsek & Rotenfels, Dynaſta in Aulendorf & Stauffen*.

IX. *Johannes Erneſtus Comes de Thun, Dn. in Tetſchen, Clöſterle, Caſtelpfund, Felixburg & Schonſtein*, Epiſcopus Seccavienſis; qua in dignitate anteceſſorem habuit *Wenceslaum Wilhelmum C. ab Hofkirchen* intra hoc biennium mortuum. *Parentes* autem ei fuere Johannes Sigismundus C. de Thun, & Margarita Anna C. ab Oettingen; *frater* ſed conſanguineus Guidobaldus Cardinalis & Archiepiſcopus.

X. *Sigismundus Ignatius Comes in Wolckenſtein & Trospurg, Baro in Neuhaus*.

XI. *Joachimus Albertus L. B. de Leublfing in Rhain*.

XII. *Franciſcus Caſpar à Stadion*, Epiſcopus Lavantinus.

XIII. *Franciſcus Gobertus, Comes ab Aſpermont Lynden, in Recheim, Baro in Porsheim, Dn. in Blaningen*.

XIV.

XIV. *Franciſcus Ferdinandus Comes de Khuenburg, Baro in Khuenegg, Dn. in Ungarsbach & Jasbina.*

XV. *Johannes Fridericus Ignatius Comes in Preyſing, Baro ab & in Alten Preyſing, Dn. in Hohen Aſchau, Sollhuben, Cronvvinckhl, & Kopffsburg;* filius Johannis Maximiliani C. de Preiſing & Mariæ Veronicæ Dapiferæ C. de Trauchburg.

XVI *Maximilianus Comes & Dominus in Scherffenberg.*

XVII. *Johannes Philippus Comes de Lamberg;* Joh. Maximiliano Supremo aulæ Cæſareæ h.t. Præfecto & Juditha Rebecca Eleonora C. de Wrbm natus.

XVIII. *Joh. Sigismundus Comes de Khuenburg, Baro in Khuenegg, Dn. in Prunſee, Rabenhofen, Kopreinig & Otterspach.*

XIX. *Carolus Philippus Comes Palatinus Rheni, Bavariæ, Juliaci, Cliviæ & Montium Dux,* &c.

XX. *Sigismundus Carolus Comes de Caſtel-Barco, Baro quatuor Vicariatum,* &c. Præpoſiti è fratre Franciſco, marito Claudiæ Dorotheæ C. de Lodron, nepos.

XXI. *Hugo Franciſcus Comes à Königseck & Rotenfels, Dominus in Aulendorf & Staufſen,*

XXII. *Rudolphus Joſephus Comes in Thun.*

XXIII. *Maximilianus Adamus Comes in*

Liech-

Liechtenſtein, &c. Præpoſitus Brüneñſis; Maximiliano, qui Epiſcopi Olomucenſis frater eſt, & Cœcilia Radegonda B. de Bemmelberg *natus*.

XXIV. Denique *Fridericus Erneſtus Euſebius S. R. Imp. Dapifer hæreditarius, Comes in Fridberg & Trauchburg, Baro in Waldburg, Dn. in Scheer, Dirmendingen, in Buſſen & Khislegg.*

CAP. II.

DE EPISCOPIS IN GENERE

Speciatim verò

DE BAMBERGENSI.

ARchiepiſcopos excipiunt *Epiſcopi:* horum aliquot retro ſeculis longè major fuit numerus, ac nunc eſt, neque uno modo ordo eorum ſeſe per Imperium mutavit. Quidam enim Epiſcopatus unà cum integris regionibus Imperii finibus jam exciderunt, quales ſunt omnes per *Pruſſiam*, *Livoniam*, *Helvetiam*, & *Lotharingiam* conſtituti; quorum in claſſem etiam *Bohemiæ*, *Sileſiæ* & *Moraviæ* Epiſcopatus ſine injuria referri poſſe cenſet ὁ πάνυ *Conringius*. Aliorum Epiſcopatuum regiones hodièque manent in ditio-

Annot. ad Lampad. part. 3. c. 6. §. 4.

ditione Imperii, non tamen reguntur à Principibus Epiſcopali adhuc nomine fulgentibus, ſed ſecularibus. Eſt autem horum quoque non una ratio: quidam enim etiam collegia Canonicorum ſimul abjecerunt; alii retinuerunt quidem, ſed aliqua redituum parte multata. Quidam in conventu Imperii Ordinum nunc ſeculares inter Principes ſententiam ferunt; ex ſanctione videlicet Inſtrumenti Pacis Weſtphalicæ: quemadmodum Rex Sueciæ *Verdenſis Ducis* titulo, Elector Brandenburgicus nomine *Principis Halberſtadienſis*, *Mindenſis & Caminenſis*; Meklenburgenſis denique tanquam *Princeps Suerinenſis & Ratzeburgenſis.* Alii comitiis non interſunt, neque an antehac interfuerint, ad liquidum exploratum eſt: ſunt autem bujus generis *Miſnenſis*, *Merſburgenſis*, *Naumburgenſis*, *Brandenburgenſis*, *Havelbergenſis & Libuſſenſis*.

2. Qui hoc adhuc ævo Epiſcopatus ad cenſum Imperii pertinent, quorumque Antiſtites in Eccleſiaſticorum Principum collegio locum ſuffragiumque obtinent, *primum & viceſimum* implent *numerum*, hocque ordine in comitiis conſidere ſolent: Primum locum occupat Epiſcopus *Bambergenſis*, proximi ab eo ſunt *Herbipolitanus & Wormatienſis*, vicibus alternis; hos excipiunt

Spi-

Spirenſis & Eichſtadienſis, itidem alternatim; ſequuntur *Argentoratenſis, Conſtantienſis, Auguſtanus, Hildesheimenſis, Paderbornenſis, Friſingenſis, Ratisbonenſis, Paſſavienſis & Tridentinus*; tum per vices, *Brixienſis & Baſileenſis*; poſt hos eodem alternandi ordine, *Leodienſis, Oſnabruggenſis & Monaſterienſis*; clauduntque chorum *Lubecenſis & Curienſis*.

3. *Bambergenſi* Diœceſi in præſentia præeſt Reverendiſſimus.

MARQUARDUS SEBASTIANUS *Epiſcopus Bambergenſis S. R. Imperij Princeps*, electus d. 10. Jun. An. 1683. in locum *Petri Philippi de Dernbach*, Epiſcopi Bambergenſis & Herbipolitani. Genus ducit à vetuſtiſſima familia *Schenckiorum de Stauffenberg, Dynaſtarum in Amertingen, Hornbach, Wulflingen*, qui Sueviæ Ducum Pincernæ hæreditarii quondam extiterunt, quorumque Genealogiam *Buclinus* inde à *Bertholdo de Stauffenberg*, Equite, qui circa confinia ſeculorum undecimi & duodecimi claruit, juſta ſerie deduxit. Patrem habuit *Johannem Sigismundum Schenckium de Stauffenberg Dominum in Amertingen*; matrem *Margaritam Urſulam Schenckiam à Geyren*; avum *Bernhardum*, aviam *Annam Reginam de Leonrodt*; proavum *Sebaſtianum*, *Anna Rechbergia* Germ. Tom. II.

mari-

maritum, & communem omnium ex hac gente ſat numeroſa viventium parentem.

4. *Scutum* Epiſcopi Bambergenſis hodierni *quadripartitum* eſt: areola prima & quarta *aurea leonem nigrum ſalientem, cui balteus diagonalis argenteus totam aream perſecans inductus, continet*, *quod* Bambergenſis Epiſcopatus ſymbolum *eſt*: Secunda & tertia *argentea, faſcia rubea in duas dividitur partes, quarum utraque leonem gradientem cœruleum defert*, *quæ* teſſera *eſt* gentilitia Schenckiorum de Stauffenberg. Galeæ *incumbunt* duæ, *& inter eas* diadema Imperiale, *ceu* ſymbolum munificentiæ Imperatoris Heinrici II. galea anterior *tegitur pulvillo coccineo, cujus extremi globuli & panniculi auro fulgent, ei mediante ſceptro aureo innititur tabula octangula aurea cum typo* Bambergenſi; *angulis verò admotæ conſpiciuntur ſingulæ pennæ pavoninæ:* poſteriori galeæ gentilitiæ *imponitur pileus rubeus ora reducta argentea, cum tibiis duabus aureis, plumis nigris faſtigiatis. Stipant clypeum* gladius & pedum Epiſcopale.

4. *Bambergenſis* diœceſis ad *Mœnum* & *Regneſium*, Brandenburgicis, Hennebergicis & Herbipolenſibus ditionibus majori ex parte cincta *Comitatus* quondam fuit, qui poſt mortem *Alberti Comitis Bambergenſis*, fraude *Hattonis* Moguntinenſis Præſulis in

in adverſariorum manus delapſi, & ultimo ab iis ſupplicio affecti, in fiſcum redactus, & ab *Ottone III.* Imp. *Heinrico D. Bavariæ* ſuo nepoti, ac in Imperio ſucceſſori donatus eſt. Hic bonitati tituli, quo Comitatum illum tenebat, diffidens, quod iniquiùs paulò cum Alberto actum eſſe intelligebat, piis uſibus eum mancipare, inſtinctu *Cunigundæ* conjugis ſuæ, decrevit; Epiſcopatum itaque ex eo fundavit, quem multis ampliſſimisque privilegiis ornavit, ac præter *Bambergenſes* ditiones, compluribus etiam in *Carinthia* oppidis pagisque, præterea caſtro ac vico *Abach*, ſupra Ratisbonam ſito, in quo ipſe auram vitalem primùm hauſerat, dotavit; primumque ejus Epiſcopum *Eberhardum* Cancellarium ſuum An. 1007. conſtituit. Inter *privilegia* verò & *jura* eximia, quo novum Epiſcopatum Cæſar decoravit, *primarium* hoc eſt, quod eum *nulli Archiepiſcopo*, ſed immediatè Romanæ ſedi *ſubeſſe*, *& omnes Germaniæ Epiſcopos antecedere* voluerit: quam quidem prærogativam, ut ei à Pontifice impetraret, cenſum annuum *centum marcarum argenti & equum candidum phaleratum* Benedicto VIII. Papæ pollicitus eſt; quem tamen deinceps traditione *Beneventi*, oppidi Italici, redemit. Haud minoris illud eſt æſtimandum, quod idem Imperator *quatuor ſupremos Imperij Officiales*, iisdem miniſteriis & offi-

Limn. l. P. T. V. Addit. ad l. 4. c. 7. p. 250.

V. Freh. not. ad Pet. r. de Andlo c. 15. p. 216.

officiis Epiſcopatui addixerit, quod inſigne ejus ornamentum *Sericum Divæ Cunigundis filum* nominant; unde gravis ortus eſt error, quem ſuperioris ævi ſcriptores quaſi per manus traditum poſteris communicarunt, quaſi Principes Electores officia ſua cum annexis commodis ab Epiſcopis Bambergenſibus feudi titulo accipiant; verùm traditionis hujus ἀλογίαν res ipſa ac experientia quotidiana dudum prodiderunt, neque mihi animus eſt in hac claritate Soli lucernam adhibere.

5. Hoc etiam inter eximia Epiſcopi Bambergenſis referri poteſt, quòd *Director* audit *circuli Franconici*, & jus convocandi ejus Ordines unà cum Marchione Brandenburgico exercet. Ea cæteroquin ditionum ad Epiſcopatum pertinentium eſt amplitudo, ut LXXI. præfecturas amplectatur, quarum XV. in Carinthia ſunt ſitæ, reliquæ in ipſa diœceſi, cujus *metropolin Bambergam, liberam* antehac, ſub ſeculi XIV. finem *ſubjugaſſe* memoratur *Lambertus* Epiſcopus. Ob *ditionum Carinthiacarum* verò *immedietatem* ac *immunitatem* controverſia Epiſcopis cum domo Auſtriaca jam inde à Ferdinandi I. temporibus interceſſit, conquerentibus illis, ſe duplici onere in Imperii contributionibus gravari, dum & ad ærarium Imperii quotam ſuam ſolvere tenentur, neque

que minus in diætis provincialibus Carinthiæ portionem ſuam pendere adiguntur. Incaluit hæc controverſia in præſentibus etiam comitiis, & ſcriptis amœbeis acriter agitata, nunc verò tranſactione compoſita eſt.

6. Habent *Electores ſeculares* in officiis Epiſcopatus ſuos *Vicarios* ac *Subofficiales hæreditarios*, alios tamen ab illis, qui eorum vices in Supremis Imperii muniis implent, nimirum *Regis Bohemiæ* Archipincernæ Subofficiales ſunt *Equites ab Aufseæs. Ducis Bavariæ* Archidapiferi, *Truchſeſſii de Pommersfelden. Ducis Saxoniæ* Archimareſcalli, *Mareſcalli ab Ebnet. Marchionis Brandenburgici* Archicamerarii, *Equites de Rotenhan.*

7. *Capitulum* Eccleſiæ Cathedralis Bambergenſis *viginti* conſtat *Canonicis*, ad quorum ſtipendium Heinricus II. Imp. locum ſuæ proprietatis *Furt* dictum in pago *Nordogonne*, & in Comitatu *Berengeri Comitis* (primo à Noriberga lapide ad *Regneſi Pegneſisque* confluvium) ſitum, unà cum omnibus pertinentiis donavit atque proprietavit; uti ſe habent verba *inſtrumenti donationis*, Francofurti Cal. Nov. An. 1007. ſignati. Hæc verò *Capitularium Bambergenſium* impræſentiarum eſt ſeries:

I. *Franciſcus Conradus à Stadion*, Præpoſitus.
II. *Carolus Fridericus Voit à Rineck*, Decanus,

pronuper è Cantore *ad id dignitatis evectus.*

III. *Conradus Wilhelmus à Werdnau.*

IV. *Johannes Philippus ab Elckershauſen, dictus Kluppel,* Scholaſticus.

V. *Vitus Dietericus ab Erthal,* Cuſtos.

VI. *Franciſcus Caſpar à Stadion.*

VII. *Franciſcus Otto Kottvviz ab Aulenbach,* Vicedominus in Carinthia.

VIII. *Georgius Heinricus à Stadion,* Cellarius.

IX. *Otto Philippus à Guttenberg.*

X. *Philippus Ignatius ab Haslang.*

XI. *Joh. Godofredus à Guttenberg.*

XII. *Joh. Philippus ab & in Franckenſtein.*

XIII. *Carolus Sigismundus ab Aufsees.*

XIV. *Wolfgangus Philippus Gros à Trokhau.*

XV. *Georgius Wolfgangus à Rotenhan.*

XVI. *Lotharius Franciſcus L. B. à Schönborn.*

XXVII. *Fridericus Edmundus à Sikingen.*

XVIII. *Joh. Franciſcus Carolus ab Oſtein.*

Reſidua duo loca in præſentia vacant.

8. Adjuncti ſunt Capitularibus XV. *Domicelli,* hac ſerie:

I. *Philippus Ludovicus Fauſt de Stromberg.*

II. *Philippus Ludovicus à Roſenbach.*

III *Adamus Adolphus à Thungen.*

IV. *Franciſcus Georgius Fauſt a Stromberg.*

V. *Joh. Wolfgangus à Wallenfels.*

VI. *Philippus Wilhelmus a Dernbach,*

VII. *Georgius Wilhelmus Caſimirus Schuzbar, dictus Milchling.*
VIII. *Godofredus Dietericus ab Erthal.*
IX. *Adamus Theophilus à Thungen.*
X. *Fridericus Johannes Georgius à Sikingen.*
XI. *Franciſcus Fridericus à Greiffenklau dictus Volrath.*
XII. *Heinricus Chriſtophorus ab Aufsees.*
XIII. *Ferdinandus Johannes Joſephus ab Haſlang.*
XIV. *Johannes Chriſtophorus ab Erthal.*
Denique XV. *Philippus Reinhardus Eberhardus Schuzbar, dictus Milchling.*

CAP. III.

DE EPISCOPO HERBIPOLITANO.

CONRADUS WILHELMUS *Epiſcopus Herbipolitanus Franciæ Orientalis Dux.* Prognatus eſt ex incluta apud Suevos familia *de Werdnau,* ſive *Wernau,* cujus Stemmatographiam *Bucelinus Tomo II. Germ.* exhibuit à *Corado à Wernau,* qui ludis equeſtribus à Guelphone Duce *Tiguri* An. 1165. celebratis, interfuerit derivatam. Parens ei fuit *Georgius Ludovicus de Werdnau,* mater *Veronica Urſula Schenckia de Stauffenberg:* patruus *Vitus Godofredus Decanus Capituli Herbipolitani.* Avus, *Conradus,* avia

M 3 *Mar-*

Margarita Barbara ab Aſchhauſen, proavus, *Joh. Vitus*, proavia *Anna de Rechberg*. Antequam infula decoraretur, inter Canonicos Herbipolitanos *Cantoris* officio fungebatur; in Bambergenſi autem Capitulo, ante paucos demum annos *Decanatum, Joh. Philippi Eglofſteinij* morte vacuefactum, obtinuit. Poſtquam autem pronuper anno nempe 1683. noctu inter 22. & 23. Aprilis *Petrus Philippus Epiſcopus Bambergenſis & Herbipolitanus* vitæ ſortem dereliquiſſet, dignus ſtatim voce omnis populi habitus eſt, qui ei ſurrogaretur. Die itaque 31. Maji ſollemni electione à Capitulo Herbipolitano habita, Epiſcopus & Princeps Herbipolitanæ Diœceſeos renuntiatus fuit.

2. *Scuto* utitur *quadripartito*; areola prima *transverſim ſecta eſt, tribus cuſpidibus argenteis in caput laterculi rubeum protenſis, &* Franconiæ Ducatum *innuit*; ſecundam & tertiam *argenteam tranſit baltheus niger, cui tres globuli aurei impreſſi, quod δῆγμα* eſt gentilitium familiæ de Werdnau; quarta *cærulea vexillum exhibet ex minio & argento quadripartitum, lanceæ aureæ obliquo ſitu locatæ affixum, quod* ſymbolum eſt Herbipolenſis Epiſcopatus. Galeæ *incumbunt* tres, prima *coronata ſuſtinet duo cornua, ſectione* Franconici *laterculi diſtincta; mediæ* gentilitiæ *itidem coronatæ imponitur figura ſemicircularis argentea, cujus extremitates in globulos aureos*

reos tribus plumis, quarum media argentea, reliquæ nigræ ſunt, ornatos deſinunt; extrema Herbipolenſis *tecta eſt mitella Principali rubea, cui inter duo vexilla inſiſtunt tres plumæ ſtruthionicæ antrorſum reflexæ. Adjiciuntur hinc* pedum, *iſthinc* enſis.

3. Herbipoleos, quæ Franciæ Orientalis metropolis ab omni memoria fuit, prim⁹ Epiſcopus S. *Burckardus* memoratur, à *Bonifacio* Archiepiſcopo Moguntinenſi & Germaniæ Apoſtolo, anno circiter 741. conſtitutus, atque à *Zacharia* Pontifice 748. vel 750 inveſtitus, nec non *Epiſcopus Franconiæ* ſalutatus: ei *Pipinus* Francorum Regis Comeſtabilis, ejusdem Pontificis rogatu, prædia nonnulla unde cœnobium conderet, donavit, eidemque poſtea, cum à Papa facultatem Childericum Regem exauctorandi, ac regium diadema capiti ſuo imponendi, ipſi exoraſſet, in ſignum gratitudinis, *Ducatum Franconiæ*, quantum ejus ad ſe pertinebat, ſollemni ceremonia, coacto *Francofurti* An. 752. Principum conventu, tradidit; ita ut in poſterum Epiſcopos Herbipolenſes omnes ſimul etiam pro Ducibus Franconiæ haberi, & omnimoda juriſdictione gaudere voluerit; eodemque tempore vicinos Comites Epiſcopatus miniſteriis hæreditario nomine mancipaſſe perhibetur, nempe *Hennebergenſem Comitem*, ut Mareſcalli, *Rineccenſem*, ut Dapiferi, *Caſtelenſem* ut Pincernæ, &

Wertheimenſem ut Camerarii munia obeant: quod tamen alii demum An. 1168. à *Friderico I.* Imp. in comitiis Herbipolenſibus factum eſſe tradunt. Ab illa verò Præſulum duplici poteſtate πολυθρύλλητος verſiculus ortus eſt: *Herbipolis ſola judicat enſe & ſtola:* quem tamen de priſcis ſaltem temporibus intelligendum eſſe, rectè monitum eſt à *Limnæo*, cùm hac tempeſtate omnes Germaniæ Epiſcopos utraque poteſtate, Eccleſiaſtica & civili pollere, lippis & tonſoribus notum ſit. Accerrimè autem pro Ducatu Franconiæ decertavit *Erlangus* Epiſcopus quartus & viceſimus à Burkardo, è *Comitum de Calvv*, ſtirpe oriundus, cùm Heinricus IV. Imp. eum, quod ab ipſo ad Pontificis Romani partes deſciviſſet, Ducatu exuere, & in Conradum Sueviæ Ducem ſuum è ſorore nepotem illum transferre tentaſſet; unde in ſignum poteſtatis ſuæ gladium vagina vacuum ſibi præferri juſſit, eumque pedo paſtorali in inſignibus primus conjunxit. Ducis verò Franconiæ titulum trecentos ferme poſt annos *Godofredus* è Pincernis de Limpurg prosſatus, uſurpare cœpit, anſam ei præbente Alberto Marchione Brandenburgico, poſtea Electore, qui eundem titulum ſibi ſumſerat; cujus etiam poſteros, ut & Moguntinum Electorem, præterea Saxoniæ Ducem ob Hennebergicum Comitatum & [illegible] Bam-

T. V. I. P. Add. ad l. 4. c. 7. p. 251.

Bambergenſem Epiſcopum, hoc axioma Herbipolitano Præſuli hodiedum denegare *Limnaeus* teſtatur.

4. Eccleſiaſticæ verò jurisdictioni hujus Epiſcopatus non parum decerptum eſt, cum Bambergenſem Heinricus II. institueret; quod tamen detrimentum Imperator munificus abundè penſavit, dum *dominium directum Comitis Catimelibocenſis*, præterea proprietatem vici *Bernheim* cum caſtro & nemore adjecto, porro arcem *Salza*, *Rongau*, *Mainingen*, *Mergenrod*, *Martenvvaldorf*, *Altendorf* aliaque diœceſi adjunxit. Dividitur ea in LII. præfecturas, quæ ditionibus *Fuldenſibus*, *Bambergenſibus*, *Mergentheimenſibus*, tum ſilvis *Ottonica & Speshard* fermè cinguntur. *T. IV. I.P. Add. ad l. 3. c. 3. p. 325.*

5. Cæterum familiis, quas ſub ipſam Epiſcopatus fundationem, miniſteriis ejus adſcriptas fuiſſe dictum eſt, majori ex parte extinctis, aliæ paris dignitatis, ſuccenturiatæ ſunt; nempe Hennebergicis Comitibus in *Mareſcalli* munere ſuffecti ſunt *Landgravij Leuchtenbergenſes*, quorum ſtirps nunc itidem defecit; collatumque eſt hoc officium haud ita pridem *Comitibus de Dernbach*; Sub Mareſcalli autem (Unter-Marſchalck) munus tenent *Equites de Bibra. Pincernatus* penes *Comites de Caſtel* etiam nunc eſt, habentque illi ſubofficiales *Equites de Grumbach*;

Dapiferatus poſt Rineccenſes, *Comitibus Eyſenbergæ* collatus eſt, quibus ſubſtituti ſunt *Equites de Thungen.* *Camerarij* officium extinctis Wertheimenſibus, *Comites Stolbergæ* obtinue unt, qui vicarios habent *Equites Zobel de Gibelſtad.*

6. Capitulum Herbipolitanum 24. *Canonicis* equeſtri ſtirpe ortis conſtat, quorum hæc nunc eſt nomenclatio:

I. *Franciſcus Conradus à Stadion*, Præpoſitus, Senior, & Jubilæus.
II. *Franciſcus Chriſtophorus à Roſenbach.* Decanus.
III. *Joh. Philippus ab Elckershauſen, dictus Kluppel.* Jubilæus.
IV. *Antonius à Wiltberg.* Scholaſticus & Jubilæus.
V. *Vitus Theodoricus ab Erthal.* Cuſtos.
VI. *Franciſcus Caſpar à Stadion*, Epiſcopus Lavantinus.
VII. *Joh. Georgius Specht à Bubenheim.*
VIII. *Franciſcus ab Hazfeld, Comes de Gleichen.*
IX. *Joh, Heinricus ab Oſtein*, Decanus Comburgenſis.
X. *Franciſcus Otto Kottvviz ab Aulenbach.* Cellarius.
XI. *Georgius Heinricus à Stadion.*
XII. *Fridericus Edmundus à Sickingen.*
XIII. *Franciſcus Reinhardus ab Elter.*

XIV. *Joh. Reichartus de Mauchenheim dictus Bechtelsheim, Judex provincialis* (Landrichter.)
XV. *Otto Philippus à Guttenberg.*
XVI. *Marquardus Sebaſtianus Schenck de Stauffenberg.*
XVII. *Joh. Godofredus à Guttenberg.*
XVIII. *Carolus Sigismundus ab Auffses.*
XIX. *Joh. Philippus Fuchs à Dornheim.*
XX. *Joh. Franciſcus Carolus ab Oſtein.*
XXI. *Carolus Fridericus Voit à Rineck.*
XXII. *Wolfgangus Philippus Gros à Trockau.*
XXIII. *Wilhelmus Reinhardus à Walderdorf.*
Locus ultimus nunc vacat.

7. *Domicellariorum* hic ἐν τῷ παρόντι eſt ſyllabus:

Emericus Fridericus à Walderdorf.
Joh. Lucas ab Ingelheim.
Lotharius Franciſcus à Schönborn.
Georgius Wolfgangus à Rotenhan.
Joh. Philippus Greiffenklau de Volraths.
Philippus Eberhardus Comes in Lövvenſtein & Wertheim.
Philippus Ludovicus Fauſt de Stromberg.
Philippus Ludovicus à Roſenbach.
Godofredus Dietericus Erneſtus ab Erthal.
Joh. Chriſtophorus Auguſtinus à Riedheim.
Joh. Hartmannus de Roſenbach.
Franciſcus Godofredus de Franckenſtein.
Franciſcus Georgius Fauſt de Stromberg.

Geor-

Georgius Wilhelmus Caſimirus Schuzbar, dictus Milchling.
Damianus Eckenbertus L. B. de Dalberg.
Philippus Wilhelmus L. B. de Dernbach.
Ignatius Theobaldus Hartmannus à Reinach.
Fridericus Joh. Georgius à Sickingen.
Franciſcus Petrus à Sickingen.
Joh. Antonius ab Erthal.
Damianus Joh. Philippus L. B. de Sickingen.
Joh. Fridericus Camerer de Wormbs L. B. de Dalberg.
Joh. Conradus Heinricus de Buebenhofen.
Chriſtophorus Heinricus Greiffenklau de Volraths.
Philippus Reinhardus Eberhardus Shbùzbar dictus Milchling.
Joh. Philippus Franciſcus L. B. de Schönborn.
Wilhelmus Jacobus à Reinach.
Fridericus Godofredus Ignatius L. B. de Pfurdt: Is N. *Baronis Schönbornij* nondum pubertatem ingreſſi, locum explet, *Portatorem* vocant.
Denique *Franciſcus Eckenbertus Camerer de Wormbs, L. B. de Dalberg.*

CAP. IV.
DE WORMATIENSI EPISCOPO.

FRANCISCUS EMERICUS CASPAR *Epiſcopus Wormatienſis S. R. Imp. Princeps,*

ceps, electus eſt d. 10. Nov. 1679. in locum *Caroli Heinrici Metternichij L. B. in Winnenburg & Beilſtein*, Electoris & Archiepiſcopi Moguntinenſis; qui, ut tres, quos in hac dignitate habuit Prædeceſſores, in Epiſcopum Wormatienſis Eccleſiæ poſtulatus fuerat.

2. Genus ducit ex antiqua ſplendidaque familia *VValtpodiorum de Baſſenheim*. Baronum axiomate ornata, cujus ſtemmatographiam, gratia Perilluſtris *Dn. Georgij Philippi Greiffenklau de Vollraths* ſuppeditatam, publici juris feci. *Parentes* habuit *Damianum Waltpotium* & *Eliſabetham Hundtin de Saulheim*: *frater* ipſi eſt *Johannes Lotharius Waltpod* cujus in ultimo Imperii Receſſu, ratione Dynaſtiæ *Pyrmontanæ*, de qua nunc lis eſt ſub judice, mentio occurrit. Antequam ad Epiſcopatum eveheretur, Capituli *Wormatienſis Præpoſitus* fuit, *Moguntinenſis* verò *Caſtos*, & *Spirenſis Scholaſticus* adhuc audit. Stirpis ſuæ originem *Romanam* eſſe, Waltpodiosq; cum colonia, ab Agrippa in Ubiorum ſolum deducta, in has quas etiamnum incolunt, oras veniſſe, & propter provinciam aliquam ſæpe adminiſtratam nobiliſſimum nomen accepiſſe, cenſet *Gelenius de admir. Colon. Agripp. magn.* Nam (ut clariſſimi auctoris verba mea faciam,) *ſi veteres Romanos ad noſtræ appellationis regulas* *lib. 2. ſynt. 1. p. 127.*

voce-

vocemus, veterum Walten & Schalten *nomina ſunt, quibus indicatur, cum poteſtate prætoria quempiam præſidere;* Boden verò & Botten, *Legatum Latino idiomate rectè transferimus. Unde liquet Waltpodiis officij nomen inhæſiſſe à* Proconſulari, Prætoria *ſimilique* poteſtate *Itaque Waltpodios,* ſi nomen *ſpectemus, dictos à* Legationis *poteſtate; ſi* inſignia, Ælios ſeu Solares aut Soligeros *in Ubios veniſſe Roma traductos antiqua eſt traditio, & atteſtatur Poëta Germanicus ante ſexcentos annos;* cujus rythmos hîc referre nihil attinet. *Idem etiam eruitur ex antiquiſſimis Ubio-Romanis muris, qui marmoribus apud S. Claram & paſſim inciſos referunt teretes clypeos, cum armis Waltpodiorum.*

3. *Scutum* hodierni Epiſcopi Wormatienſis *quadripartitum* eſt: 1. & 4. areola *nigra clavem argenteam diagonali ſitu locatam, adjectis lapillis tetragonis aureis, defert &* Wormatienſem Epiſcopatum *deſignat*: 2. & 3. *argentea eſt, è cujus umbilico ſex radij trigoni (ſimiles alis molæ pnevmaticæ) coccinei per totam aream protenduntur; quod* ſymbolum *eſt* gentilitium Waltpodiorum de Baſſenheim. Galeæ *incumbunt* tres, *quarum* mediam *pulvinar premit, cum infula* Epiſcopali: dextra *pulvinari rubeo impoſitam tabulam ſexangulam ſuſtinet, ſingulis angulis pavoninis pennis ornata, cum typo ſcutario* Wormatienſi: è ſiniſtra

ſtra caſſide *cygnus exſurgit*, *cujus alis* teſſera Waltpodiorum gentilitia *impreſſa eſt*. Laciniæ *hinc nigra ſunt & aurea*, *iſthinc argentea* & rubeæ. *Subjiciuntur ſcuto* gladius & pedum.

4. Wormatia vetuſtiſſimis Germaniæ civitatibus accenſenda *Borbetomagum* ſub Romanis dicta, *Vangionum* olim caput, & Regum Cæſarumque nuptiis, ac aliis ſollemnibus curiis in ea celebratis incluta, *Archiepiſcopatu* quondam eminuit; quam dignitatem ornaſſe primus legitur *Victor*, qui ſeculo quarto ſynodo Colonienſi, adverſus Euphratem Arianum habitæ, interfuit. Hunc exceperunt alii pari dignitate, usque ad *Gervilium* Archiepiſcopum, *Geroldi*, qui pater ei fuit, ac prælio, à Pipino Francorum Rege cum Thuringis commiſſo, cecidit, ſucceſſorem. Hic ob ſævitiam vindicatæ paternæ cædis (namque interfectorem parentis, ſimulata amicitia ad colloquium evocatum, ſuapte manu trucidavit) Archiepiſcopali axiomate exutus eſt, quod *Pipinus* Moguntiam, hucusque Wormatiæ ſubditam, transtuliſſe vulgò fertur; *Gervilij* autem ſucceſſores, in quibus primus *VVernharius*, Epiſcopali tantùm honore contentos eſſe juſſit. Jactabantur ea tempeſtate verſiculi in utrumque Archiepiſcopum *Geroldum & Gervilium* concinnati, in *illum* hi:

VVolf. cent. 6. lect. memor. f. 578.

Enſe Geroldus *obit Præſul, qui dimicat enſe:*
Perplacet ergò chorum, non adiiſſe forum.

In filium *iſti:*

Quid Laicus faciet, cum pergat ad arma Sacerdos?

Bruſch. c. 7. p. 106.

Gervilius *patris vindicat enſe necem.*
Antiſtes baculo, gladio non utitur unctus:
Hoſtem, Gervili, *cur, precor, ergo necas?*

5. Hac ipſa verò degradatione ad limites oppido anguſtos redacta eſt diœceſis, ſuntque nunc etiam ejus reditus adeo exiles, ut inter Rhenanos Epiſcopatus pro *pauperrimo* habeatur: Obtinet nihilominus Præſul *Directorium circuli Rhenani ſuperioris.* In civitate Wormatienſi nulla pollet jurisdictione, libera enim illa eſt & Imperio immediatè ſubjecta; & quamvis fidelitatis juramentum cives Epiſcopo præſtare ſoleant, nullam tamen id ſubjectionem involvit. *Sedes Epiſcopalis* nunc, uti ferunt, *Durnſteinij* eſt, quod caſtrum duabus ab urbe leucis diſtat; ante hac *Ladenburgi* fuit, cujus oppidi *condominium Electores Palatini* jam à longo tempore obtinent, acquiſitum à Ruperto Seniore, qui An. 1371. *dimidiam partem Ladenburgi,* caſtri *Stein,* & quatuor eò pertinentium pagorum *Lampertheim, Hofheim, Northeim & Neckarshauſen*, titulo *emptionis venditionis* (uti quidem à Palatinis jactitatur) à *Simone Comite Spanhemij & Viandæ* nactus

eſt;

eſt; eorumque condominium, ſancita poſtea A. 1387. cum Epiſcopo *Ekhardo* & Capitulo Wormatienſi transactione, ſibi poſterisque ac ſucceſſoribus aſſeruit: Noſtra autem ætate gravis inde exarſit controverſia, cum Anno 1661. *Hugo Eberhardus* Epiſcopus Wormatienſis prætenderet, Palatinos non jure proprietaris, ſed hypothecario tantùm titulo prædictum condominium poſſidere, produceretque *inſtrumentum oppignorationis*, à Ruperto Electore Palatino tanquam acquirente confectum; in quo diſertè & planiſſimè enarratur, *Dietericum Epiſcopum Wormatiæ Comiti Walraffio Spanheimenſi & hæredibus ejus, Eccleſiæ ſuæ caſtra & loca prædicta ex parte dimidia, pro XXI. millibus florenorum* oppignoraſſe, *poſtea cum conſenſu Ekhardi Epiſcopi & Capituli ejus*, Rupertum ſeniorem Electorem Palatinum, *illud* jus pignoris *in ante nominatis locis, pro eadem ſumma à Simondo Comite, Walraffi filio*, redemiſſe; *ſed ad laudem Dei & ex ſingulari in Eccleſiam Wormatienſem affectu, de illis XXI. mille florenis*, ſex millia florenorum remiſiſſe, *ita ut illa ſum̃a non excederet* XV. millia *Porro Rupertum fidem obſtrinxiſſe, ut, quandocunque prædictus Ekhardus Epiſcopus aut ejus ſucceſſores tradituri ac perſoluturi ſint ipſi aut ejus hæredibus XV. millia florenorum, ipſe illique tenerentur, argentum iſtud accipere, & caſtra illa pro dimidia portione cum pertinentiis ſuis per reluitionem reddere.* Hoc itaq; in-

p. 18. 30. ſtrumento, quod adjectum eſt *Vindiciis adverſus Wildfangiatum Palatinum An. 1665. evulgatis*, ſubnixus *Hugo Eberhardus* Epiſcopus *Carolo Ludovico Electori Palatino* per Notarium & teſtes denuntiari curavit, paratum ſe eſſe, illam argenti ſummam diſſolvere, pignusque ſatis diu in alienis manibus verſatum, reluere, ac Epiſcopatui denuo vindicare; requiſivit etiam, ut ad cauſam juſto ac decenti modo cognoſcendam, Auſtrægas denominaret. At vero Elector, qui aliquid monſtri Epiſcopum alere ſuſpicabatur, tergiverſari, inſtrumentum oppignorationis non agnoſcere, denuntiationem illam antiquis pactis adverſari, requiſitionem etiam debitis formis deſtitui, dictitare. Hac repulſa concitatus Præſul, rem ſine mora ad Judicium Imperiale Aulicum detulit, & mandatum citationis adverſus *Electorem Palatinum* extraxit; iſto autem forum hoc refugiente, perfecerunt *Hugonis Eberhardi* in Epiſcopatu ſucceſſores, quorum, quia Electorali etiam & Archiepiſcopali apud Moguntinos dignitate eminebant, magna in aula Imperiali erat autoritas, ut non obſtantibus Exceptionibus fori declinatoriis ab Electore Palatino interpoſitis d. 22. Jun. 1673. in contumaciam adverſus ipſum pronunciaretur, & *ſententia definitiva* ferretur; qua injunctum illi eſt, *ne reluitioni prædictæ obeſſet*,

ſed

ſed intra duorum menſium ſpatium Actori poteſtatem faceret, pecunia numerata, poſſeſſionem dimidiæ partis controverſæ in memoratis locis arripiendi, ſub pœna decem marcarum auri. Graves eapropter & iteratas querelas movit Elector Palatinus in comitiis præſentibus, ſententiæque illius iniquitatem, nullitatem & partialitatem (ſit venia vulgari vocabulo) præterea præjudicium ac detrimentum, quod in univerſos ac ſingulos Imperii Ordines exinde redundet, variis *libellis memorialibus*, quos ſtatibus exhiberi curavit, denique *Deductione ſummaria* exaggeravit.

6. *Capitulum* Wormatienſe *novem* conſtat *Canonicis*, quorum hæc eſt nomenclatio:

I. *Philippus Franciſcus Eberhardus Camerararius de Wormbs, L. B. de Dalberg.* Præpoſitus & Cameræ Imperialis Spirenſis Præſes.

II. *Adolphus Fridericus Dominus in Elz.* Decanus.

III. *Johannes Carolus ab & in Franckenſtein.* Cuſtos.

IV. *Philippus Wilhelmus à Neſſelrath, dictus Hugenpott* Scholaſticus.

V. *Caſpar Heinricus Wrede ab Ameckhe.* Cantor.

VI. *Franciſcus Adolphus L. B. ab Elter.* Senior.

VII. *Maximilianus Heinricus L. B. à Gymnich.*

VIII. *Johannes Rudolphus à Franckenſtein.*
Denique IX. *Joh. Adam L. B. à Hoheneck.*

7. *Domicellariorum* totidem nunc numerantur, hac ſerie:

Johannes Hermannus à Vlatten.
Joſvvinus Caſpar à Ketteler in Harkotten.
Johannes Philippus Warmbolt in Umbſtat, L. B.
Alexander Joh. Franciſcus Ignatius Waltpod à Baſſenheim in Godenau
Johannes Philippus Hundt a Saulheim.
Franciſcus Wolfgangus L. B: de Metternich.
Johannes Heinricus ab & in Gieſenberg.
Wilhelmus Ulricus à Guttenberg,
Johannes Sigismundus L. B. ab & in Frens & Kendenich.

CAP. V.

DE EPISCOPO AICHSTETTENSI.

MARQUARDUS *Epiſcopus Aichſtettenſis, S. R. Imp. Princeps*, prognatus eſt ex illuſtri familia Franconiæ *Schenckiorum de Caſtel*, quam aliquot jam dum abhinc ſeculis inter Barones numeratam, Leopoldus Auguſtus denuo axiomate illo ornavit. Patrem habuit *Johannem Eberhardum Schenckium de Caſtel*, matrem *Catharinam Hundpiſſin de Waltrams*; avum *Fridericum*, aviam *Catharinam de Schvvendi.*

2. Eve-

2. Evectus eſt ad Epiſcopatum ante quinque & quadraginta annos, poſtquam *Johannes Chriſtophorus à Weſtertetten*, An. 1637. morte ſua vacuam ſedem feciſſet. Inter Capitulares *Moguntinenſes Præpoſiti* dignitatem ſuſtinet; Princeps optimus & humaniſſimus, ad omnia, quæ providenda ſunt in Republica, & animo & conſilio paratus; cui in honorificentiſſima legatione, qua in comitiis hodiernis ſub titulo *Commiſſarij Cæſarei primarij* fungitur, pietas rectiſſima ſentiendi perpetuò, & autoritas, quæ ſentiebat obtinendi ut plurimùm ſupererat.

3. *Clypeus*, quo utitur, *quadripartitus* eſt: 1. & 4. laterculus *argenteus ſingula juga cornuum cervinorum rubeorum, cum adhærente cranij parte exhibet*, familiæ Schenckiorum de Caſtel δεῖγμα: 2. & 3. *itidem argenteus binos gradientes leones rubeos auro coronatos defert, quæ teſſera eſt* familiæ Schenckiorum de Landeck. Toti imponitur parmula *ovali forma rubea exhibens pedum Epiſcopale argenteum*, quo Epiſcopatus Aichſtettenſis *deſignatur*. *Huic clypeo* quatuor *inſiſtunt* galeæ, *quarum* primam *ornant cornua cervina* Schenckiana: ſecundam *tiara* Epiſcopalis, *pulvillo rubeo impoſita, premit*: *è tertia coronata protenditur brachium cocco indutum, manu pedum Epiſcopale argenteum ſurſum protendens*, apex Aichſtettinus; *è* quarta *coronata exſurgit* Spen. Oper. Her. Sp. l. 3. c. 42.

herma virilis rubeo amictu, quod cimerion eſt Landeckiorum pincernarum: Laciniæ *ſunt ex argento & cocco: Subjiciuntur ſcuto* pedum Epiſcopale & enſis.

4. Aichſtettenſem Epiſcopatum, priſca ætate *Aureatenſem* dictum à civitate ab Attila quondam everſa (cujus rudera in vico *Naſſenfels*, tribus ab Ingolſtadio leucis diſſito, ſupereſſe *Zeilerus* è *Gretſero* refert) fundavit Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus, & primum ejus Epiſcopum *Wilibaldum*, ſuum è ſorore Bonna nepotem, cujus pater *Richardus Anglorum Rex* fuiſſe perhibetur, conſtituit; eumque ad eam dignationem extulit, ut ipſum & ſucceſſores primum locum inter Epiſcopos Moguntinæ ſedi ſuffragantes tenere, & perpetuum ejus Cancellarium eſſe voluerit. *Wilibaldus* exſtructo, ſeculo VIII. ad *Altimolam* fluvium Norici in Comitatu *Hirſperg* (cujus magnam partem Schvviggerus Comes ei donaverat) cœnobio, vicinis ruricolis anſam eò commigrandi, atque exciſo querceto, à quo nomen poſtea urbi inditum eſſe putant, domicilia illic inſtituendi præbuit; unde ubi antea ingens ſolitudo erat, mox vicus, è vico verò civitas exſurrexit. Extra urbis autem pomœria inſigne caſtrum excelſa in rupe condidit *Bertholdus* Epiſcopus, è ſtirpe Burggraviorum Noribergenſium oriundus, & *Wi-*

bal-

libaldsburg nominavit, quod à ſucceſſoribus amplificatum & *Epiſcopali ſedi* aptatum eſt. Inter *benefactores & dotatores* Eccleſiæ celebratur, præter prædictum *Schvviggerum* Comitem Hirspergenſem, *Gebhardus* ejus gentilis ac familiæ ultimus, qui reſiduam Comitatus partem unà cum oppido *Berchingenſi* Epiſcopatui donavit. Acceſſit etiam Imperatorum munificentia, quippe *Arnulphus Imp.* monaſterium amplum atque opulentum *Haſenried, Fridericus I.* verò vicum *Rebdorf*, quem *Altimola* alluit, Diœceſi adjecerunt: quam Epiſcopi quoque novis ditionibus ſubinde auxerunt; etenim *Conradus à Pfaffenhoven* quadrageſimus à Wilibaldo Præſul, caſtra *Kapfenberg, Gundelsheim & Sanſee*; *Philippus à Razenhauſen Gerdingen & Wartberg*; *Marquardus ab Hegeln* monaſterium *Morsbrun, Heinricus Schenck Reichenoviam* arcem, *Fridericus* denique, è Comitibus *Oetinga* oriundus, *Donhauſen & Praunneck* pretio acquiſiviſſe memorantur.

5. Inſigne verò eſt elogium, & (*Spenero* τῶ καλοκαγαθῶ judice) omni aliorum potentiæ ac opulentiæ, & mille triumphis vel palmis non æquiparandum, ſed longiſſimè præponendum, quo *Bruſchius* Epiſcopos Aichſtetenſes ornavit, dum *eos ſolos, inter omnes alios Germaniæ Epiſcopos conſervandæ pacis & tran-*

quillitatis publicæ ſemper amantes & ſtudioſos, nunquam arma ſumſiſſe, nunquam bella geſſiſſe, aut ullius inquietis autores fuiſſe prædicat.

6. Eſt cæteroquin hic Epiſcopatus potens amplis & pluribus *vaſallis* nobilibus, à quo Principes etiam & Comites feuda recognoſcunt: Eccleſiaſtica ejus Jurisdictio per ſuperiorem quoque Palatinatum, & illum, quem die junge Pfaltz vocant, ſeſe extendit; & licet diœceſis præter Franconiam, Bavariam etiam ac Sueviam contingat, ad ſolum tamen *Franconicum circulum* refertur.

7. *Miniſtri hæreditarii*, quibus ſtipatus eſt Epiſcopatus, hi ſunt: Mareſcalli, *Schenckij L. B. de Caſtel.* Pincernæ, *Equites ab Eyb*, Dapiferi, *Nobiles à Leonrod.* Camerarii, *Equites de Schaumberg.*

8. *Canonici Capitulares* Aichſtettenſes *ſextum & decimum* implent *numerum*, hoc ordine:

I. *Johannes Eucharius Schenck L. B. de Caſtel, Dynaſta in Beuren & Biſchingen.* Præpoſitus. *Agnatus Epiſcopi octavo gradu conjunctus*, *filius* Udalrici Chriſtophori & Mariæ Cleophes à Wolffurt.

II. *Johannes Martinus ab Eyb.* Decanus.

III. *Johannes Marquardus L. B. à Bernhauſen, Dynaſta in Eppishauſen & Herrlingen.* Cuſtos.

IV. *Wolfgangus Franciſcus Ignatius L. B. à Spirrink.* Cantor.
V. *Franciſcus Rudolphus ab & in Schœnau.*
VI. *Johannes Frebenius Ignatius S. R. I. Dapifer hæreditarius, Comes in Zeil, Dn. in Waldburg.*
VII. *Heinricus Ferdinandus L. B. de Layen.*
VIII. *Franciſcus Chriſtophorus Rinck de Baldenſtain.*
IX. *Franciſcus Adolphus ab Ehingen.* Cellarius.
X. *Philippus Ignatius L. B. ab Haslang.* Scholaſticus.
XI. *Johannes Rudolphus ab Ovv,*
XII. *Franciſcus Waltherus ab Halvveil,*
XIII. *Johannes Antonius Knœbel de Kazenelnbogen.*
XIV. *Carolus Ferdinandus L. B. ab Ulm in Erbach.*
XV. *Rudolphus Dietericus L. B. de Freyberg in Raunau.*
XVI. *Alexander Sigismundus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ,* &c.

9. His *undecim* adjunguntur *Domicelli*, quorum hæc in præſentia eſt nomenclatio:
Chriſtophorus Benedictus L. B. de Freyberg & Eyſenberg.
Johannes Heinricus Speth de Zuvyfalten.
Franciſcus Thomas Erhard Schenck de Caſtel, Reverendi Epiſcopi ac Præpoſiti agnatus,

 utri-

utrique nono gradu conjunctus, filius *Johannis Erhardi & Mariæ Eliſabethæ de Roppurg.*

Antonius Maria Fridericus Comes de Fürſtenberg.

Joſeph Melchior L. B. ab Ulm in Erbach.

Carolus Chriſtianus L. B. de Leublfing.

Johannes Erneſtus L. B. ab Ulm in Erbach.

Marquardus Ferdinandus Schliderer de Lachen.

Johannes Sigismundus Comes de Küenburg.

Franciſcus Dietericus de Guttenberg.

Denique *Fridericus Godofredus Ignatius L. B. de Pfürdt.*

CAP. VI.

DE EPISCOPO SPIRENSI.

JOHANNES HUGO, ex *Orsbeckiorum* incluta ſtirpe proſatus, priusquam Trevirenſi Archiepiſcopali ſedi admoveretur, Spirenſis Eccleſiæ Antiſtes jam dum erat; in qua dignitate ſucceſſit *Lothario Friderico Metternichio in Burſcheid*, Moguntinenſi etiam Archipræſuli, Anno 1675. rebus humanis exempto; cùm jam ante ipſius obitum in *Coadjutorem* ei adjunctus eſſet: De
Cap. 3. ejus proſapia atque inſignibus *ſuperiore libro* actum eſt.

2. Spi-

2. Spirenſis Epiſcopatus, quamvis incompertæ ſit originis, vetuſtioribus tamen Germaniæ annumeratur, hoc argumento, quod jam An. 398. *Ieſſius* ſive *Teſſis* Epiſcopus Nemetum ſynodo Colonienſi, qua Euphrati Ariano dignitas Epiſcopalis abrogata eſt, interfuiſſe legatur. Poſt illum tamen nulla Spirenſium Epiſcoporum memoria occurrit usq; ad *Athanaſium*, quem Sacellanum ſuum *Dagobertus* Rex Francorum An. 610. Eccleſiæ huic præfecit, atque adeo Epiſcopatum *reſtauraſſe* putatur; ab iſto verò ad noſtram usque ætatem juſta nec interrupta Præſulum ſeries texi poteſt. *Lehm. Chron. Spir. l. 1. c. 28.*

3. Inter *Evergetas* Eccleſiæ laudibus in primis vehuntur Imperatores *Heinricus II. Conradus II. Heinricus III.* & IV. qui compluribus eam prædiis ditarunt; qualia ſunt *Rotenfels*, *Eppingen*, *Hersheim*, *Hornbach*, *Weiblſtad* cum pago *Minderbach*, oppidum *Bruchſal*, aliaque. Ex Epiſcopis *Iohannes*, cum frater ipſius *Lyboldus Comes Creichgoviæ* absque liberis mortem obiiſſet, multa è Comitatu bonacis & trans Rhenum ſita Eccleſiæ donavit. *Emericus*, qui ſeculo XIV. vixit, aliquot pagos à cive nobili Heinrico von Cölln coëmit, inter quos etiam *Udenheimium* erat, quod poſteà *Gerhardus* Epiſcopus muro foſſaque circumdedit, *Georgius* verò ſub *Lehm. Chron. Spir. l. 7. c. 25.*

inſi-

initium ſuperioris ſeculi arcem ibi condidit, & Epiſcopalem ſedem in id tranſtulit, hoc demum ſeculo *Philippus Chriſtophorus* novas ſolidasque munitiones adſtruxit, locoque nobile ac perpetuum à ſe nomen dedit, & *Philipsburgum* vocavit; neq tamen diu eo gaviſus eſt, bellicis enim turbis in Germania invaleſcentibus, à Suecis, qui victricia per Imperium arma circumferebant, deditione An. 1634. occupatum, & paulò pòſt Gallis traditum fuit, quibus anno ſequenti virtute ac ſtratagemate *Caſparis Bambergeri* Chiliarchæ Cæſarei iterum ereptum; ſed A. 1644. à Condæo Principe & Turennio Vice-Comite, illuſtri bellatorum ſtrenuiſſimorum pari, denuo obſeſſum, cum pulveris pyrii inopia laboraret, poteſtati eorum ſeſe permiſit; à quo tempore Gallico præſidio cuſtoditum eſt, usque ad annum 1676. quo orto inter Germanos & Gallos bello, illi poſt longam eamque acerrimam obſidionem id recuperarunt, & Cæſari tuendum tradiderunt.

4. In *Spirenſem civitatem* nulla Epiſcopo jurisdictio competit, quippe quæ in claſſe liberarum ac Imperialium eſt; fidelitatis ſaltem ſacramentum cives Præſuli, ad Wormatienſium exemplum, dicunt: habet tamen ille facultatem nonnulla in urbe officia conſtituendi, nempe Camerarii, Sculteti, & quæ

rem

rem monetariam ac telonia concernunt, uti *Sprengerus* teſtatur; qui id etiam refert, Epiſcopis ante annos haud ita multos à Cæſare poteſtatem eſſe factam, ſeſe non ſolùm Epiſcopos von Speyer/ ſed & zu Speyer nominandi, idque inde manaſſe, quod *pagum Spirenſem* ab amne præfluente ita appellatum, & extra urbis pomœria ſitum, mœnibus cinxerint: quamquam *Limnæus* ex *Höppingio* docet, jamdum An. 1589. per tranſactionem civitati cum Præſule conveniſſe, ut eum in poſterum non amplius Epiſcopum von / ſed zu Speyer ſalutaret.

Iurispr. publ. l. 3. c. 10. p. 410.

Tom. V. I. P. Add. ad l. 4. c. 7. p. 259.

5. Sedem Epiſcopo *Bruchſella* præbet (quamquam & Spiræ elegans ipſi eſt palatium) in *Prurrhenico* tractu, qui ei maximam partem ſubeſt, ſita; ubi arcem *Vlricus* II. Præſul, cum ejus Advocatiam à Comitibus de Calvvemiſſet, exſtruxit. Eſt ibi nunc *Præpoſitura*, Odenheimio, poſt deſtructum An. 1525. ruſticorum furore cœnobium à Friderico Imp. 1160. fundatum, & ab Epiſcopis Spirenſibus hypothecario titulo acquiſitum, illuc translata. *Weiſſenburgenſis* etiam Præpoſitura, in oppido Imperiali cognomine ad *Luteram* in *Wasgavia* ſito, & nunc à Gallis detento, Epiſcopatui Spirenſi incorporata eſt. Fundavit eam Dagobertus Rex Franciæ An. 629. & in *Abbatiam Ordinis Benedictini* inſtituit; Carolus IV. Imp. Abbates *Princi-*

Spen. Oper. Har. Sp. lit. c. 64. §. 9

pali

pali dignitate exornavit. Verùm, *Rudigerus* cognomine *Piſcator*, Abbas LVI. An. 1526. Abbatiam in *ſecularem Præpoſituram* mutari paſſus eſt; ejusque ſucceſſor *Philippus de Flerſtein* Epiſcopus Spirenſis à Carolo V. Imp. & Paulo III. Papa obtinuit, ut Epiſcopatui Spirenſi infereretur.

6. *Officialibus hæreditariis* caret. *Canonicorum Capitularium* hic eſt ſyllabus:

I. *Johannes Philippus à Walderdorf.* Præpoſitus, electus haud ita pridem in locum *Damiani Emerici ab Orsbeck* defuncti.

II. *Ignatius Wolf dictus Metternich in Gracht*, Decanus & Præpoſitus ad S. Germani.

III. *Franciſcus Emmericus Caſpar Waltpod de Baſſenheim*, Epiſcopus Wormatienſis, Scholaſticus & Præpoſitus ad omnium Sanctorum.

IV. *Cornelius Adolphus à Rolshauſen.* Cuſtos.

V. *Damianus Erneſtus à Waſpergi* Cantor.

VI. *Fridericus Wilhelmus L. B. de Lœ in Wiſſen.*

VII. *Heinricus Hartardus de Rollingen.* Præpoſitus ad S. Guidonis.

VIII. *Heinricus Erneſtus à Nagel de Coborg.*

IX. *Joh. Bernhardus Droſte in Senden.*

7. Sequuntur *Domicellarij.*

Philippus Wilhelmus L. B. de Boineburg.

Theodorus. Ferdinandus Baro de Frens in Kendenich.

Felix

Felix Ego Comes de Fürſtenberg,&c.

Johannes Heinricus Arnoldus de Wachtendonck.

Hermannus Fridericus de Schade,

Damianus Hugo Franciſcus Adrianus Antonius L. B. de Virmund in Nordenbeck, Nerſe.

Wilhelmus Hermannus Ignatius Ferdinandus Hieronymus L. B. Wolf dictus Metternich in Gracht.

Johannes Heidenreich ab & in Gieſenberg.

Plato Amelungius à Schlon, condictus Gehlen ab Hohlvvinckel.

Franciſcus Antonius Cammerer de Worms L. B. de Dahlberg.

Alexander Johannes Franciſcus Ignatius Waltpod, L. B. de Baſſenheim in Godenau.

Fridericus Chriſtianus Ignatius Franciſcus Filius in Elz.

CAP. VII.

DE EPISCOPO ARGENTINENSI.

GUILIELMUS EGO *Epiſcopus Argentinenſis, Adminiſtrator Stabulenſis & Malmunduriénſis, Landgravius Alſatiæ, Princeps in Fürſtenberg*, electus eſt d. 8. Jun. 1682. in locum *Franciſci Egonis* fratris ſui, corpore pariter & animo germani. *Parentes*

tes eis fuere *Ego Comes de Fürſtenberg*, & *Anna Maria Principiſſa ab Hohenzollern*; de quorum pr[illegible]ſapia ſuo loco ſermo erit.

2. *Scuto* utitur, *quadripartito*: primam areolam *rubeam permeat baltheus diagonalis argenteus*, *quod* Argentinenſis Epiſcopatus ſymbolum *eſt*. Secunda *argentea agnum candidum*, *pedum paſtorale rubeum geſtantem*, *& ante arborem viridem*, *ſuper graminco colle gradientem exhibet*, *nempe* Stabulenſis Abbatiæ emblema: tertia *argentea baſiliſcum viridi monticulo inſiſtentem defert*, *qua* Malmundurienſis Abbatia *indicatur*: quarta *rubea argenteum baltheum continet cujus extremitates reticulo terminantur*, *deſignando* Landgraviatui Alſatiæ: Toti *vero* parmula *incumbit*, gentilitiam Fürſtenbergiorum teſſeram *deferens*. Tegi *poteſt hoc ſcutum hinc tiara* Epiſcopali, *iſthinc mitra* Principali *rubea*, *vellere herminiœo reflexa*: *ſubjici autem* pedum cum enſe, *ſitu decuſſato*.

Spen. Op. Har. Sp. l. 3. c. 19.

3. Fundatio Epiſcopatûs Argentinenſis *Dagoberto* Regi Franciæ vulgo adſcribitur, ſed craſſo errore, quem poſt *Godefridum Henſchenium* inprimis detexit *Ulricus Obrecht* Vir patriarum rerum apprimè peritus, *in prodromo Alſaticæ hiſtoriæ*; ubi dictum Epiſcopatum trecentis jamdum ante Dagobertum annis floruiſſe evincit, ex actis Synodi Agrippinenſis. ſub Conſtantio & Conſtante, Conſtan-

c. 9.

ſtan-

ſtantini M. filiis Anno 346. habitæ; cui *Amandum Argentinenſium Epiſcopum* interfuiſſe ſubſcriptio teſtetur. Illos præterea, qui Dagobertum, ſi non primum fundatorem, reſtauratorem tamen Epiſcopatus fuiſſe perhibent, eò quod *Amando* non alius ſubſtituatur, quàm *Arbogaſtus* Aquitanus, circa annum 650. vivis exemptus, atque adeo intercedente trium ſeculorum ſpatio Eccleſia Epiſcopis deſtituta fuerit, refellit & meliora docet è veteri membrana, in qua *Erckenbaldus* Præſul, qui *Ottonis* I. & II. tempore vixit, carmine ſuos in Epiſcopatu anteceſſores enumeravit, atque illud etiam inter *Amandum* & *Arbogaſtum* intervallum expleverit. Porro, nec munificentiam, qua Eccleſia Argentinenſis locupletata eſt, *Dagoberto* I. uti vulgaris fert traditio, ſed ejus nepoti *Dagoberto* II. adſcribendam eſſe aſſerit, & quàm pudendâ ἀνιστορησίᾳ & ἀλογίᾳ illorum commentum laboret, qui *Dagobertum* quicquid juris aut regiæ ſuperioritatis in Alſatia ſibi aut ſuis quocunque modo competeret, in *Amandum* & ejus in Præſulatu legitimos ſucceſſores transfudiſſe, tradiderunt, graviter oſtendit: neque illam diſquiſitionem ſicco præterit pede, *an autoritate Heinrici II. Imp. Wernerus Epiſcopus, urbem Argentinam ſibi ſubjectam reddiderit,*

O quod

quod nonnulli, conſequentiarum fidiculos obtorto velut collo pertrahentes quò volunt, affirmare ſuſtinuerunt: ipſe verò è certis fidisque documentis ac præſtantiorum Hiſtoricorum ſcriptis demonſtrat, *Wernerum* ab Heinrico Imp. gubernationem *unius in urbe monaſterij* impetraſſe, & id quidem ea duntaxat ratione, *quatenus*, ut verba inſtrumenti habent, *de facultatibus illius repararet Epiſcopalem ſedem;* quàm infirma itaque & elumbis illa ſit ratiocinatio, quæ à conceſſa unius monaſterii adminiſtratione, eaque temporaria duntaxat, ad ſuperiotatem aut imperium publicum univerſæ civitatis argumentatur, nervosè diſſerit, atq; ut omnes Epiſcopalium prætenſionum titulos ac προφάσεις deſtruat & evertat, civitati verò perpetuam, integram & illibatam libertatem vindicet, plurimum induſtriæ judiciique adhibet. Denique id etiam demonſtrat, Op. cit. l. 22. quàm apertè illi fallantur, qui cum *Guillimanno* prodidere, *Alſatiæ inferioris Landgraviatum* Argentinenſem Epiſcopum, quatenus Epiſcopatus beneficium erat, poſt *Heinrici Landgravij* ex *Egenheimenſibus* obitum, recepiſſe, neque alteri commiſiſſe, ſed deinceps titulo ejus uſum eſſe: Imò planum facit, Landgraviatum Epiſcopatus beneficiũ nunquam fuiſſe, feudis tantùm quibusdam cum illo connexis, Landgravios ab Epiſcopis

pis inveſtiri ſolitos eſſe; quæ Heinrico mortuo, reciderint quidem ad Epiſcopatum, ſed Comitibus *Octingenſibus*, poſtquam illis ab Imperatoribus Landgraviatus commiſſus erat, etiam fuerint collata; qui illa demum *Johanni C. Liechtenbergio* Epiſcopo Argentinenſi An. 1359. vendiderunt; atque hunc primum titulum *Landgravij* uſurpaſſe, non ob horum ſolummodo feudorum redemptionem, ſed quia à Johanne inſuper Landgravio qualescunque Landgraviatus reliquias cæteras Epiſcopatui comparaverat.

4. Cæterum, ſicut nullum unquam jus, nulla Jurisdictio Epiſcopo in urbem Argentinam competebat, ita nec ſedem ibi habebat, ſed *Tabernis Alſaticis*, quæ quatuor milliaribus inde diſtant. Hoc verò ævo, verſæ, læta quidem quoad Præſulem, triſti vero civitati mutatione, ſunt vices: poſtquam enim hæc libertatis ſuæ quondam ad prodigium usque tenax, & tot ac tantis munitionibus, quas inexſuperabiles jactare ſolebat, obvallata, deteriore hac ætate degener facta, exteri Regis jugo colla ſubdere, quam aliqua ſaltem (ne dicam ultima) pro libertate ac fide, qua Imperio obſtricta erat, experiri maluit; Epiſcopum etiam recipere, ædemque Cathedralem ei pandere, & poteſtati ejus permittere coacta eſt; cujus poſſeſſionem ille d. 19. Oct. 1681. ſplendido comitatu urbem ingreſſus,

cepit, templumque ſollemni pompa & ceremonia in Romana Eccleſia recepta initiavit. Exſcripta eſt typis *narratio ſuccincta hujus ſollemnitatis*, in cujus limine hoc legitur *lemma chronicum:*

Anno, quo
LVDoVICVS Deo DatVs reX
FranCIsCo egonI epIsCopo argentInensI
eCCLesIaM (Vrbe, poteſtatI regIs
sIne VI, sVbaCta) reſtItVebat.

5. Neque vero dubium eſt, quin etiam *Canonici*, qui hactenus *Molzemii* res ſuas curabant, nunc in urbem domicilia ſint translaturi, & operam ſedulò daturi, ut ædes illas, quas den Brüderhoff vocant, præbendasque, quæ per inſtrumentum pacis Weſtphalicæ Ducibus *Brunsvicenſibus* & *Mecklenburgenſibus* conceſſæ ſunt, ſibi vindicent. De acri diſſidio, quod ſuperiore ſeculo ad finem vergente, inter Canonicos (quorum aliqui, illi nimirum, qui *Evangelicam* religionem profitebantur, *Johannem Georgium, Marchionem Brandenburgicum, Pontificii* verò *Carolum Lotharingum* ſuffragiis ſuis in Epiſcopum elegerant) ortum & armis agitatum eſt, belloque Germanico præluſit, nihil hìc attinet dicere; diſertè id & ſcitè, ut omnia ὁ πάνυ *Thuanus* recenſuit.

Hiſt. lib. 104. & ſeq.

6. Conſtat *Collegium Canonicorum* XXIV. ſodalibus, in quorum numerum nemo coopta-

ptatur, niſi illuſtres Principes, Comites & Barones, qui fidem ſuæ illuſtris proſapiæ majorum legitima demonſtratione fecerint; unde eſt, quod Argentinenſis Epiſcopatus, inter Rhenanos *Nobiliſſimi* nomen promeruerit. In hodierna Canonicorum nomenclatione ac ſerie exploranda operam, quam multam adhibui, luſi; id unum conſtat, principem inter eos locum nunc obtinere *Franciſcum Bernhardum Principem Naſſovium* ex *Hadamarenſi* linea, Capituli *Decanum*; qui An 1681. d. 9. Maji ſurrogatus eſt *Ignatio Euſebio Comiti à Königseck*, vix annuo ſpatio hac dignitate gaviſo; eam enim anno demum 1680. d. 12. Jun. morte *Philippi Salentini C. Manderſcheidÿ* adeptus erat.

CAP. VIII.

DE EPISCOPO CONSTANTIENSI.

FRANCISCUS JOHANNES *Epiſcopus Conſtantienſis, S. R. Imp. Princeps*, *Dynaſta Reichenoviæ & Oeningiæ*; electus eſt d. 7. Febr. 1645. in locum *Johannis S. R. Imp. Dapiferi in Waldburg*. Prognatus eſt ex Illuſtri ſtirpe Suevica Dominorum de *Prasberg*, qui aliàs dicuntur *Vogt de Summerovv*; pater ei erat *Albertus de Prasberg*, dictus *Vogt de Summerovv*, mater *Maria Salo-*

me à Sirgenſtein: patruus *Sixtus Wernerus* Epiſcopus Conſtantienſis, An. 1628. mortuus: avus *Hugo*, avia *Walpurgis de Kronheim*; proavus *Johannes Jacobus*, proavia *Clara de Klingenberg & Dvviel.* Integram familiæ deductionem videre eſt in *Bucelini Tomo III. Germ. Stemmatogr.*

2. *Scutum* Epiſcopi *quadripartitum* eſt: 1. & 4. laterculus *rubeus cruce argentea notatur*, *quod* Conſtantienſis Epiſcopatus *ſymbolum eſt*: 2. & 3. *aureus cornu cervinum nigrum deorſum incurvatum continet*, *quæ* teſſera eſt gentilitia Prasbergiorum. Galeæ *incumbunt* duæ, *quibus interpoſita eſt* tiara Epiſcopalis, *in fronte B. Virginis Deiparæ imaginem exhibens*: prior galea *ſuſtinet tabulam rubeam ſexangularem, globulis ac plumis ornatam*, *cui* crux ſcutaria *inſcripta eſt*. *è* poſteriore Prasbergia *exſurgit collum caputque moloſſi*: *Clypeo ſubjectum eſt* pedum Epiſcopale *ſitu perpendiculari.*

Fourn. Geogr. orb. not. lib. 4. c. 34. 3. Epiſcopatus Conſtantienſis in urbe *Vindoniſſa*, in *Ergoja* ſita, ortus, poſtquam ea ab Alemannis everſa erat, à Regibus Franciæ *Conſtantiam*, à Conſtantio Imp. Magni Conſtantini patre appellatam, & loco opportuno, inter Acronium & Venetum lacum ad Rhenum jacentem, transportatus eſſe perhibetur ſeculo ſexto, qua tempeſtate *Maximus* ſeu *Maximinus* Epiſcopi munus obibat.

bat. *S. Conradus* Comes Altorfenſis, quartus & vigeſimus ab iſto Præſul, omne, quod habebat, patrimonium Epiſcopatui donavit, ſi *Sprengero* credimus. Tam latè verò ejus diœceſis ſeſe extendit, ut omnes Germaniæ amplitudine exſuperare feratur; memorantque imperante Friderico II. in Synodo An. 1435. habita, ultra *ſeptendecim millia Presbyterorum & parochiarum* in ea numerata fuisſe; & quamvis poſt reformatam in Suevia & Helvetia religionem, complures civitates ejus jurisdictioni ſeſe ſubduxerint, latè tamen adhuc Epiſcopi in Eccleſiaſticis poteſtas divagatur; quam Abbatiæ monaſteriaque haud pauca ſuſpiciunt. Neque minùs prædiis ditionibusq; auctus eſt Epiſcopatus, tenetque præter varia in *Turgoja* loca, in Imperiali ſolo præcipuè civitates *Merspurg* & *Marchdorff*, quarum illa Comitibus de Rordorf quondam paruit, nuncque ſedem ac domicilium Epiſcopis præbet: namque in ipſa urbe Conſtantia nulla gaudent civili jurisdictione, quippe quæ penes Auſtriacos eſt, ab eo tempore, quo Ferdinandus I. Imp. Conſtantienſes, quod decretum religionis, *Interim* vulgò vocant, recipere detrectâſſent An. 1548. proſcripſit, & poſtea libertate, quam Friderico III. Cæſari in acceptis ferebant, multatos, in ſuam clientelam ſuſcepit, his conditionibus, *ut ipſum ejusque liberos &*

Luc. med. St. Imp. p. 297.

Sleid. Comment. de St. Rel. & Reit. l. 21. p. 348.

& heredes pro ſuis dominis impoſterum agnoſcant, eique fidem omnem & obedientiam præſtent, nec ab eis ullo tempore deficiant, neque fœdus ullum ineant: decretis, quæ Ferdinandus ejusque præfecti de religione cæterisque rebus facturi ſunt, omnino pareant: in bellicis aliisque negotiis ipſi ejusque heredibus præſto ſint, & imperata faciant, ſicut reliqui provinciales.

4 Eſt cæteroquin Epiſcopus Conſtantienſis *Dominus Divitis Augiæ*, ſive *Reichenoviæ*, de qua *Abbatia* inferiùs dicetur; & *Oeningæ*, quæ *Præpoſitura* eſt in pago ejus nominis *ad Lacum Bodanicum* ſito, quem Comitatum olim fuiſſe *Zeilerus in Topogr. Sueviæ* è *Cruſio* refert. Obtinet etiam *Directorium circuli Suevici* cum Duce Wirtenbergico, atque in Diætis circularibus primo ſedet loco.

5. *Miniſtris hereditariis* ſtipatum ac ornatum eſſe hunc Epiſcopatum, exinde colligere licet, quod in *Bucelini Tomo III. Germ. Stemmatogr. Barones Zvveyer*, ejus *Dapiferi hereditarÿ* vocantur; quæ verò familiæ cætera munia teneant, expiſcari haud integrum fuit.

6. *Canonicorum* Collegium *quatuor & viginti ſodales* complectitur, quorum hæc eſt nomenclatio:

I. *Alexander Sigiſmundus Comes Palatinus Rheni &c. Coadjutor Epiſc. Auguſtani.* Præpoſitus.

II. *Geor-*

II. *Georgius Sigiſmundus Epiſcopus Heliopolitanus, Suffraganeus.* Decanus.
III. *Heinricus Chriſtophorus à Liebenfels.* Cantor.
IV. *Sebaſtianus Peregrinus L. B. Zvveyer ab Euebach.*
V. *Joh. Albertus Schindelin, ab & in Unter Raidnavv.* Cuſtos.
VI. *Marquardus Rudolphus à Rodt.*
VII. *Joſephus ab Ach* J. U. L. Vicarius generalis.
VIII. *Carolus Antonius Pfyffer ab Altishoffen.*
IX. *Joh. Sigismundus à Bernhauſen.*
X. *Wolfgangus Dominicus ab Hallvveil.*
XI. *Joh. Wolfgangus ab & in Bodmann.*
XII. *Joh. Theodorus Hauſer à Gleichenſtorf.*
XIII. *Franciſcus Dominicus Vogt ab alten Sumerovv, de Prasberg in Dachsvvangen.*
XIV. *Franciſcus Joſephus à Liebenfels.*
XV. *Joh. Franciſcus Antonius L. B. ab & in Schonavv.*
XVI. *Felix Ego Comes à Furſtenberg &c.*
XVII. *Johannes Blavv. S. Theol. D.* Officialis.
XVIII. *Franciſcus Theodoricus à Gemmingen.*
XIX. *Franciſcus Johannes Romanus ab & in Sirgenſtein.*
XX. *Johannes Paulus Roth, à Schreckenſtein.*
XXI. *Fridericus L. B. à Stein.*
XXII. *Johannes Wilhelmus Segeſſer à Brunegg.*

XXIII. *Johannes Franciſcus Schenck de Stauf-fenberg.*

XXIV. *Wernerus Dietericus de Neuhauſen.*

CAP. IX.

DE EPISCOPO AUGUSTANO.

JOHANNES CHRISTOPHORUS *Epiſcopus Auguſtanus, S. R. Imp. Princeps*; evectus eſt è *Præpoſito Elvecenſi* ad Epiſcopalem dignitatem, d. 18. Aug. 1665. poſtquam *Sigismundus Franciſcus Archidux Auſtriæ* ad conjugium animum adjiciens, Eccleſiaſtica beneficia & axiomata dimiſiſſet. Genus ducit è perantiqua familia Suevica *de Freyberg*, quæ hodie *Baronum* titulo ornata eſt. *Parentes* habuit *Caſparem à Freyberg* & *Annam Reginam à Rechberg*,

Spen. Op. Her. Sp. l. 3. c. 41. 2. *Scuto* utitur *quadripartito*: 1. & 4. areola *ex cocco & argento bipartita eſt, ac* Auguſtanum Epiſcopatum *denotat*: 2. & 3. *transverſim ſecta, in capite argento fulget, inferiori medietati cœruleæ, tres globi aurei 2. 1. inſcribuntur, quæ* teſſera gentilitia Freybergiorum *eſt. Inſiſtunt clypeo præter* tiaram Epiſcopalem, *pulvinari impoſitam*, duo galeæ *coronatæ*; *quarum* prior Epiſcopalis *ſuſtinet tabulam 12. angulorum ex minio & argento bipertitam, cujus*

jus ſingulis angulis admoventur ſingulæ plumæ pavoninæ deauratæ: altera Freybergia *ſuſtinet quinque erectas ſtruthionicas plumas argenteas retrorſum reflexas. Scuto decuſſatim, pro more, ſubjiciuntur* gladius & pedum: Laciniæ *hinc argenteæ ſunt & rubeæ, iſthinc ejusdem metalli & cœruleæ.*

3. Prima Chriſtianæ religionis ſemina in Vindelicia à *Narciſſo* Epiſcopo ejusque Diacono *Felice*, poſtea Gerundæ Tarraconenſis Hiſpaniæ urbe martyrium paſſis, ſparſa eſſe, vulgaris eſt traditio: hos enim illa tempeſtate, qua Diocletiana perſecutio, quæ in tertium ſeculum incidit, fervebat, profugos & Auguſtam delatos, fortuna apud fœminam quandam *Afram*, è Cypro oriundam, & meretriciis Veneris myſteriis cum puellis ſuis initiatam, iisque gnaviter litantem, divertiſſe, illamque cum tota familia ad pietatis verique DEI cultum perduxiſſe, & *Sozimum* Hilariæ, quæ Afræ mater erat, fratrem, indito ei in baptiſmate *Dionifii* nomine, *primum* in Vindelicia *Epiſcopum* conſtituiſſe ferunt. Verùm, & ſi hanc Afræ converſionem nemo facilè in dubium vocaverit; ante ipſam tamen Chriſtianos Auguſtæ fuiſſe, & jam olim *Lucium* quendam Rhætos Evangelium docuiſſe, atque ex illis, quos Auguſtæ ſacræ fidei adjunxit, Campeſtrii, viri

viri primarii nomen ſuperare, *Marcus Velſerus*, egregius antiquitatum patriarum vindex, edocuit in luculento *ad Hiſtoriam converſionis S. Afræ commentario*; ubi neque id
pag. 453. extra omnem dubitationis aleam poſitum arbitratur, quod *Dionyſius* ille à Narciſſo Epiſcopus Eccleſiæ Auguſtanæ, isque primus fuerit conſtitutus: id enim adverſari Canonibus Apoſtolicis, qui Epiſcopū à duobus aut tribus Epiſcopis, non ab uno duntaxat, ordinandum eſſe, caverint; ne tamen traditionem antiquam Auguſtanæ Eccleſiæ elevet, *Dionyſium* à *Narciſſo* Presbyterum deſignatum, poſtea Canonicè in Epiſcopum promotum eſſe, & ideo primum dici, quod nullius anterioris memoria ſuperſtes ſit, licet reapſe primus in hac ſede non ſederit, largitur. Hunc ipſum autem Dionyſium *Sozimum* ante baptiſmum dictum fuiſſe ægrè concedit, ſicque ſentit: ſi *Sozimus* aliquis Auguſtæ Epiſcopus fuit, vel circa hæc tempora, vel multis poſt ſeculis, ſub Regibus Francorum, ut nonnulli ſcripſerunt, eum omnino diverſum à Dionyſio fuiſſe, neque cauſam eſſe, cur confundantur.

Inter ſucceſſores Dionyſii *Simpertus* numeratur, ex Ducibus Lotharingiæ, ſorore Caroli M. editus; hunc Auguſtanam diœ-
Velſ. rer. Aug. Vind. l. 4. pag. 335. ceſin Noricorum finibus auxiſſe, ac *Novoburgenſem* jurisdictionem ei adjeciſſe, Annalium

nalium monumentis teſtatum eſt. Seculi ſpatio remotus ab iſto erat *Vdalricus* Epiſcopus, *Hupaldi I. Comes Kyburgenſis & Ditpergæ Burkardo I. Sueviæ Duce* prognatæ, filius in *Sanctorum* claſſem poſt obitum relatus; cui inter alia beneficia, quæ Epiſcopatui exhibuiſſe perhibetur, id etiam adſcribitur, quod glires è tota diœceſi exterminaverit, adeo ut nec hodie aërem Auguſtanum tolerare valeant, uti *Zeilerus* è Stengelio refert. Ulrico Sancto ſucceſſit *Heinricus Comes de Geiſenhauſen*, qui, quod ultimus ſuæ ſtirpis fuerat, integrum Comitatum avitum Epiſcopatui donavit. Pari titulo *Vdescalcus Epiſcopus C. Eſchenloënſis* An. 1102. mortuus, caſtrum *Eſchenloë*, præterea pagos *Kulſingen & Eringen*, cum arce *Traitenried*, Eccleſiæ adjecit. Inter omnes verò optimè de ea meritus eſt *Hartmannus* Præſul, *ultimus Comitum Kyburgenſium & Dillingenſium*, qui civitatem & arcem *Dillingenſem*, nec non Comitatum *Witislingenſem*, & omnes fere pagos, usque ad Werdeam Suevicam ſitos ei contulit: Obiit ille An. 1286. Hoc denique ſeculo *Heinricus à Knöringen*, qui annum ſextum & quadrageſimum vitæ ſupremum habuit, Dynaſtiam *Otilienberg* in Algoja cum adjunctis pagis, caſtris & decimis, emptionis titulo acquiſivit, & Epiſcopatui incorporavit.

5. Se-

5. Sedes Epiſcopalis *Dillingæ* eſt, quam Danubius alluit: in Auguſtana civitate, quippe quæ inter liberas & Imperiales urbes caput dudum extulit, nulla ei eſt jurisdictio civilis, an priſca ætate fuerit, diſquirere non eſt meum, affirmatur ab his, negatur ab illis. Comprehenditur diœceſis ſub *circulo Suevico*, & exporrigit ſe *Orientem* verſus, ultra Licum, usque ad finem Friſingenſis & Ratisbonenſis Epiſcopatus; verſus *meridiem* ad Alpes usque quà Brixenſi & Curienſi diœceſi terminatur; verſus *occidentem* ad Hilaram usque, quæ à Conſtantienſi ſeparatur; denique verſus *ſeptentrionem* ad Danubium & Aichſtettenſis Epiſcopatus limites.

6. *Officiales hæreditarij* Auguſtani Epiſcopatus hi ſunt: Dapiferi, *Equites de Stadion*. Pincernæ, *Nobiles de Welden*. Mareſcalli, *Equites de Weſternach*. Camerarii, *Barones de Freyberg*, qui ſucceſſerunt *Nobilibus ab Hoheneck*.

7. Cæterum vergentibus jam ad ſenectutem Johannis Chriſtophori Epiſcopi annis, aſſumſit is An. 1681. prævio Capituli aſſenſu, in dignitatis curarumque conſortem, *Coadjutorem* vocant, *Alexandrum Sigismundum*, *Comitem Palatinum Rheni*, *Philippi Wilhelmi Ducis Neoburgici* filium quintogenitum.

8. Ca-

8. Capitulum Auguſtanæ Eccleſiæ Cathedralis *viginti* conſtat *Canonicis*, quorum hic in præſentia eſt ſyllabus:

I. *Johannes Eucharius Schenck Baro de Caſtel.* Præpoſitus, qui hanc dignitatem morte *Johannis Reinhardi ab Eyb* vacuefactam, nuper demum obtinuit.

II. *Leonhardus Frey J. V. Licentiatus.* Decanus.

III. *Johannes Martinus Myllerus S. S. Th. D.* Cellarius & Senior.

IV. *Johannes Franciſcus Reuberg ad Eggenſtein & Ehrenhauſen*, S. S. Th. D.

V. *Johannes Marquardus L. B. à Bernhauſen Dn. in Eppishauſen, Klingenſtein & Herlingen.*

VI. *Johannes Martinus ab Eyb.*

VI. *Johannes Frobenius Ignatius S. R. I. Dapifer hæreditarius, Comes in Zeil, Dn. in Walpurg.* Cuſtos.

VIII. *Sebaſtianus Peregrinus Baro Zvveyer ab Euebach.*

IX. *Johannes Chriſtophorus Baro Adelmann ab Adelmansfelden.*

X. *Franciſcus Antonius Comes in Königsegg & Rotenfels.*

XI. *Franciſcus Fridericus Comes à Wolckenſtein & Trosburg.*

XII. *Marcus Albertus Baro de Freyberg in Raunavv.* Scholaſticus.

XIII. *Johannes Fridericus Ignatius Comes de Preyſingen Baro in Alten Preyſingen.*
XIV. *Wolfgangus Franciſcus Ignatius B. de Spirinck.*
XV. *Marcus Raphael ab Halvveil.*
XVI. *Franciſcus Bernhardus L. B. ab Haslang, Dn. in Hohenkamer, Haslang, Kreit, Groshauſen & Giebing.*
XVII. *Johannes Ludovicus Ungelter de Deiſſenhauſen.*
XVIII *Euſtachius Egolphus à Weſternach,* Epiſcopus Dioclenſis Suffraganeus.
XIX. *Johannes Conradus Laurentius Comes à Törring in Seefeld.*
XX. *Ferdinandus Baro Zvvejer ab Euebach.*

§. Capitularibus totidem ſubjunguntur *Domicelli:*

I. *Paris Carolus Joſephus à Tuliers Baro de Froberg.*
II. *Franciſcus Brock S. S. Theol. D.* Officialis.
III. *Sigismundus Comes ăb Arcu.*
IV. *Marquardus Rudolphus à Rodt.*
V. *Joſephus Ignatius Baro de Taxis.*
VI. *Carolus Ferdinandus L. B. ab Ulm Dn. in Erbach.*
VII. *Franciſcus Theodorus à Guttenberg.*
VIII. *Chriſtophorus Otto C. & Dn. in Schallenberg.*
IX. *Johannes Guilielmus Segeſſer à Brunegg.*

X. *Ru-*

X. *Rudolphus Theodoricus B. de Freyberg in Raunavv.*
XI. *Joh. Theodoricus Hauſer à Gleichenſtorf S. S. Theol. D.*
XII. *Johannes Chriſtophorus Guilielmus C. & Dn. à Tyrheim.*
XIII. *Ferdinandus Joſephus Johannes à Weſternach.*
XIV. *Joh. Chriſtophorus B. de Stein.*
XV. *Chriſtophorus Benedictus Baro de Freyberg & Eiſenberg.*
XVI. *Joh. Franciſcus Schenck à Stauffenberg.*
XVII. *Joh. Sigismundus B. de Bienzenau.*
XVIII. *Wolfgangus Dominicus ab Halvveil.*
XIX. *Joh. Antonius Knöbl. à Kazenelenbogen.*
XX. locus in præſentia vacat.

CAP. X.

DE EPISCOPO HILDESHEIMENSI ET LEODIENSI.

MAXIMILIANUS HEINRICUS è *Ducibus Bavariæ* ortus, cujus tanquam Archiepiſcopi & Electoris Colonienſis *cap. 4. libri ſuperioris* mentio facta eſt, Hildesheimenſem quoque ac Leodienſem Epiſcopatus regit, & in utroque *Prædeceſſorem* eundem, quem in Archiepiſcopatu, habuit, *patruum* ſcilicet *Ferdinandum*.

2. *Scuto*, Hildesheimenſis Epiſcopatus ratione, *tali* fortaſſis *utitur*, *ut quadripartito è* Bavaricis ac Palatinis *ſymbolis repetitis, in medio incumbat parmula ex argento & minio bipertita, quod* Hildesheimenſe *δόγμα eſt.*

3. Quæ verò tanquam *Leodienſis Præſul* ferre ſolet inſignia, ita vidi diſpoſita, ut *aquila Imperialis bicipitis mitra ducali redimita, ac roſtris unguibusque* pedum enſemque *decuſſatim locatos tenentis, pectori ſcutum impreſſum ſit è* Bavaricis ac Palatinis emblematibus *repetitis quadrifidum: ab utroque autem aquila latere* duæ *conſpiciantur* parmulæ, *quarum* ſuperior à dextris *tiara tecta rubea eſt, & columnam argenteam baſi quadrangulari, aliquot conſtanti gradibus innitentem, & epiſtylio aureo ornatam exhibet*, Leodienſis Epiſcopatus *ſymbolum. Huic* è regione ſiniſtra *reſpondens pelta, ducali pileo cincta, & itidem rubea faſciam argenteam continet*, *qua* Bullionenſis Ducatus *deſignatur*. Inferior à dextro latere *argentea tres leones praſinos 2, 1, linguis cruentis defert &* Marchionatum de Franchimont *notat: ei* oppoſita parmula *aurea eſt, inductis quatuor faſciis rubeis, qua teſſera eſt* Comitatus Loſſenſis; *utraque verò corona Comitibus propria tegitur.*

4. Epiſcopatus *Hildesheimenſis* fundator *Carolus M.* extitit, qui ad propagandum veri Dei cultum, & ad convertendos Saxones, cùm

cùm aliis in locis, tùm etiam ad confluentes *Sabæ & Lynij* piſculentorum amnium in *Elzij* pago amœniſſimo, à manſione Caroli *Aula Regia* dicto, Eccleſiam in honorem S. Petri condidit, & Epiſcopatum *Aulicenſem* appellavit; hic poſtea à Ludovico Pio tranſlatus eſt *trans Lynium* in locum, quem à cœlitus miſſa nive *Hildeſchnee*, & demum terminatione paululum immutata *Hildesheim* dictum eſſe cenſet *Bertius*. Primus Epiſcopus *Guntharius* ſeu *Guntherus* memoratur, An. 835. mortuus. De vigeſimo primo Præſule *Bernhardo, Comite Rotenburgio*, memorabile eſt, & viro Epiſcopo, (ſi diis placet) dignum, quod *Bruſchius* recenſet: nimirum acquiſiviſſe eum per revelationem ac admonitionem familiaris cujusdam ſpiritus (quem Chronica Saxonum à ruſtico pileo, quo tectus incedebat, *Hudickhin* vocabant) *Winzenburgenſem Comitatum* & oppidum *Alvendenſe*; poſtquam Hermannus, ultimus Comes à Winzenburg Saxonici cujusdam ac præpotentis Reguli interfector, relictis ſuis omnibus ditionibus, in ſpontaneum exilium abierat, nemini poſtea ſuorum unquam viſus: acceſſit tamen deinceps occupationi hujus Comitatus ab Epiſcopo factæ Lotharii Saxonis Imp. conſenſus. *Adologo* Epiſcopus XXIV. *Comitatum Homburgenſem*,

Comment. ter. Germ. l. 3. p. 163.

Johannes XXXI. *Paynenſem*, *Otto* hujus ſucceſſor *arcem Woldenbergenſem* à Comitibus ejus nomin's, *emptionis titulo* acquiſiverunt: integrum autem *Comitatum Woldenbergenſem* cum oppido *Bockelom*, præterea *Lutter*, *Baremberg*, & *Comitatum Pfaffenburg* nunc *Poppenburg* dictum, *Otto II.* Epiſcopus quintus & trigeſimus, A*n*. 1331. mortuus, ſtirpis ſuæ ultimus, Epiſcopatui adjecit; cum ejus anteceſſor *Heinricus II. Comitatus Daſſelenſis* inveſtituram ab Heinrico VII. Imp. impetraſſet. *Heinricus III.* Ottonis II. ſucceſſor, è Ducibus Brunſuicenſibus oriundus, *Comitatum Schladen*, cum appertinentiis diœceſi adjunxit; cum verò à nonnullis Canonicis ei æmulus *Ericus Comes Schauenburgicus* objectus eſſet, civesque Hildeſienſes ab iſtius partibus ſtarent, collatis ſignis in paſcuis ſuburbanis cum eis decertavit, & magna clade affectos perdomuit, coëgitque, ut in extruenda munitione, qua in officio eos contineret, quamque *Mariaburgum* nominavit, operam ſibi præſtarent.

Chron. Riddagshus. edit. Meib. p. 61.

5. His autem aliisque modis cum ad amplam potentiam excreviſſet Epiſcopatus, factum tandem eſt *Iohannis* Præſulis è familia Saxo-Lauenburgicorum, temeritate ac inſolentia, ut ingens detrimentum acciperet. Ea tempeſtate *ſeptem Comitatus* ſub ſe habe-

habebat diœceſis: *Winzenburg*, *Schladen*, *Poppenburg*, *Peyne*, *Oldenburg*, *Levvenſtein & Hunsruck*: hac potentia, ut & Heinrici Luneburgenſis Ducis aliorumque confœderatione ferox *Johannes* Epiſcopus, Ducibus Brunſuici ac Mindenſi Præſuli An. 1519. bellum intulerit, ſed à Carolo V. paulò pòſt ad Imperiale faſtigium evecto, ob publicam pacem violatam proſcriptus, in eas redactus eſt anguſtias, ut præter Hildeſiam non niſi tres arces *Peyne*, *Steyervvald & Marienburg* ipſi ſupereſſent, reliqua Brunſuicenſes tenerent; unde hæc pars *major diœceſis*, illa *minor* dicebatur. Hujus quidem ſeculi Anno 29. in Spirenſi Camera ſententia lata eſt contra Brunſuicenſes, eisque reſtitutio Hildesheimenſium ditionum imperata; ſed *Fridericus Ulricus Dux Brunſuicenſis* reviſionem quæſivit atque impetravit. Inde Goslariæ amica transactio An. 1642. inſtituta, & inſequenti anno Brunſuici confecta eſt, qua Epiſcopatus in eum ſtatum, quo An. 1519. gaudebat, reſtituebatur; Brunſuicenſibus verò quatuor tantùm præfecturæ, nempe *Coldingen*, *Luttern*, *Bahrenberg & Weſterhof* relinquebantur; præterea circa exercitium religionis Evangelicæ, quod An. 1542. à Senatu Hildeſiæ introductum eſt, certa inita ſunt pacta, quæ *inſtrumentum pacis Osnabrugenſe* poſtea confirmatiora reddidit.

6. Comprehenditur Epiſcopatus Hildesheimenſis ſub *circulo Saxonico inferiore*: inter ejus *miniſteriales* Mareſcalli hæreditarii ſunt, *Nobiles Svviegel*, Dapiferi, *Equites Kramy*.

6. In Collegio *Canonicorum* Eccleſiæ Cathedralis An. 1681. numerabantur XLI. ſodales, hac ſerie:

I. *Franciſcus Ego*, *Epiſcopus Argentinenſis*. Præpoſitus, *quem interea è medio exceſiſſe neminem latet*.

II. *Jodocus Edmondus à Brabeck*. Decanus.

III. *Jodocus à Plettenberg*, Presbyter.

IV. *Chriſtianus Dietericus à Plettenberg*, Presbyter.

V. *Ferdinandus à Landsberg in Ervvate*. Presbyter.

VI. *Conſtantinus Wernerus à Gymnich in Vlaten*, Presbyter.

VII. *Hermannus Stephanus à Bockenvorde*, *dictus Schüngel*, Diaconus.

VIII. *Hermannus Godofredus à Bucholz*, Diaconus.

IX. *Johannes Sigismundus Adolphus Bertold à Neſſelrode*, Diaconus.

X. *Dietericus Otto Korff*, *dictus Smiſing*, Diaconus.

XI. *Wilhelmus Fridericus Philippus Weſtphael*, Diaconus.

XII. *Simon Weſtphael*, Senior & Jubilarius.

XIII. *Johannes Godofredus ab Hörde.*
XIV. *Claudius Everhardus à Snettlage,*
XV. *Fridericus à Niehauſen.*
XVI. *Rabanus Chriſtophorus ab Hörde,*
XVII. *Matthias Auguſtus à Büren.*
XVIII. *Johannes Adolphus à Fürſtenberg,* Præpoſitus ad S. Crucis.
XIX. *Franciſcus Wilhelmus ab Hörde.*
XX. *Franciſcus Dietericus Joſeph à Landsberg in Ervvatte.*
XXI. *Hermannus Wernerus Wolf dictus Metternich* Scholaſticus: *quem in* Præpoſitum Capituli *electum eſſe, dum hæc ſcribimus, fama tulit.*
XXII. *Dietericus Jodocus* von der *Recke,* Cuſtos.
XXIII. *Wilhelmus Ego Landgravius de Fürſtenberg.*
XXIV. *Erneſtus Leopoldus à Bockenvorde, dictus Schüngel,* Cellarius.
XXV. *Ludolfus Walter de Brabeck,* Cantor.
XXVI. *Franciſcus Dietericus de Beiſſel & Gymnich in Smittheim.*
XXVII. *Franciſcus ab & in Frenz & Kenderniz.*
XXVIII. *Johannes Erneſtus* von der *Lippe.*
XXIX. *Wilhelmus à Niehauſen.*
XXX. *Fridericus Mauritius à Plettenberg.*
XXXI. *Franciſcus Wilhelmus à Tvvickel.*
XXXII. *Franciſcus Wilhelmus à Schorlemer.*

XXXIII. *Maximilianus Heinricus ab & in Weichs.*

XXXIV. *Heinricus Adolphus ab & in Frenz & Kendernich.*

XXXV. *Heinricus Wilhelmus de Wendt.*

XXXVI. *Caſpar Fridericus ab Hoheneck.*

XXXVII. *Hermannus* von der *Reck in Steinfordt.*

XXXVIII. *Arnoldus Fridericus* von der *Horſt.*

XXXIX. *Franciſcus ab & in Frenz & Kendernich.*

XL. *Adolphus Arnoldus à Gyſenberg.*

Denique XLI *Johannes Adolphus à Loë, Dynaſta in Wiſſen.*

4. *Leodienſis* Epiſcopatus initio *Tungris* fuit, quod oppidum ad *Jeckeram* ſitum eſt, & Leodio Trajectoque pari trium leucarum intervallo diſtat, nobiliſſima quondam Galliarum metropolis, plus centum primariis templis ſuperbiens; unde amplitudinem pariter & magnificensiam, qua olim eminebat, in proclivi eſt colligere: fertur autem, prima omnium univerſæ Galliæ & Germaniæ, Chriſtianam fidem amplexa eſſe, idque opera & prædicationibus *S. Materni*, ineunte ſeculo ſecundo. Epiſcopum primis Eccleſiæ temporibus peculiarem non habuit, ſed unum eundemque cum Trevirenſibus & Colonienſibus; unde *Aub. Miraus*, crebrò mira-

Faſt. Belg. & Burg. p. 165. & 248.

miratum ſe eſſe, ait, qua fronte ſcriptores recentiores, ſingulorum horum Præſulum ſtirpem ediſſerere, initia & exitus certis annis affigere adorſi ſint; cum tamen ſatis liquidò compertum habeatur, anno demum 312., poſt pacem à Conſtantino M. Chriſtianæ Eccleſiæ redditam, primum Tungris peculiarem Epiſcopum *S. Servatium* datum eſſe. Hujus autem tempora exceperunt Hunnorum depopulationes, quibus cum Tungrenſis etiam urbs excidium eſſet paſſa, translatus eſt Epiſcopatus *Trajectum ad Moſam*; unde poſtea An. circiter 709. *Leodium*, *S. Huberto* Præſule, ex Aquitaniæ Ducibus orto, tranſiit. Hæc civitas *Eburonum* quondam metropolis, mirificè inter colles & montes in amœniſſima valle ad *Moſam*, quæ *Legia*, *Uta*, *Veſa*, & *Ambluaria* amnibus ibi commiſcetur, ſita, *Regia urbs* extitit, usque dum à Carolo Burgundiæ Duce in Epiſcopi ſui poteſtatem redacta fuit; uti *Sprengerus* è Kyriandri Hiſt. Trev. refert. *Guicciardinus* tamen *in deſcriptione Belgij*, eam *urbis Imperialis* nomine cohoneſtavit, ſed in quam nihil juris habeat Imperator, niſi quod bellum cum Turcis geſturo ſuppeditare debeat pauculos milites, ſeu pecuniam potiùs in eorum ſtipendia erogandam: at in civili ſimul & Eccleſiaſtica re ſupremo Epiſcopi ſui imperio ſubeſſe eam memoravit, iis tamen privile-

Iurisp. publ. p. 417.

vilegiis atque immunitatibus gaudere, ut ceu libera quædam Reſp. à Conſulibus ſuis, Senatoribus, aliisque Magiſtratibus oppidanis, populariter gubernetur; & in Eccleſiaſticis quidem primò Coloniam, inde Romam; in civilibus verò, modò ne certam pecuniæ ſummam lis excedat, ad Imperialem Cameram provocet. Cæterùm frequentes ſeditiones, quibus turbida & factioſa civium ingenia, urbem Præſulesque exagitaverunt, anſam præbuerunt hodierno Epiſcopo, ut caſtrum, *Citadelle* vocant, An. 1650. exſtrueret, & tanquam jugum quoddam urbis cervicibus imponeret; id nupera tempeſtate bellica Galli, cum *Baronis de Quincy* Præfecti perfidia An. 1675. in eorum manus perveniſſet, neque tamen id tueri valerent, ſubdito pulvere pyrio, diruerunt atque exſciderunt; quo fræno amoto, priſtinam ferocitatem cives induiſſe, diſſidium, quod in præſentia cum Epiſcopo exercent, arguere videtur.

9. Reditus hujus Epiſcopatus luculentiſſimi ſunt, utpote qui *Ducatum* etiam *Bullionenſem*, *Marchionatum Franchimontanum*, nec non *Comitatum Loozenſem* & *Haſbanienſem*, præterea duas & quinquaginta primarii nominis, easdemque ditiſſimas Abbatias (*Guicciardino* teſte) continet; adeò ut Præſul Leodienſis in ditione ſua, præter *ſemiſſem*

urbis

urbis Trajecti ad Moſam, *quatuor & viginti oppida* muris clauſa, & *ſupra mille ducentos pagos* numeret. *Bullionenſem Ducatum* Godofredus Bullionæus, omnis ætatis & memoriæ clariſſimus Princeps, ut cum fratribus Euſtathio & Balduino ad expeditionem ſacram inſtructior iret, *Audeberto* Epiſcopo Anno 1096. pretio vendidit. Succeſſu quidem temporis *Marcani*, *Principes Sedanenſes* jus ſibi in eum arrogarunt, atq; ope Heinrici II. Regis Gall. An. 1552. caſtrum Bullionenſe munitiſſimum occuparunt; ſed ſancita ſeptennio poſt Cameracenſi pace, Leodienſi Præſuli reſtituere coacti ſunt. Poſteà cum Sedanenſium Principum hæreditatem familia *Turria* in Galliis creviſſet, jura quoque, titulum & inſignia Bullionenſis Ducatus ſibi ſumſit, perfecitque ut in nupera *pacificatione Neomagenſi Cæſareo-Gallica articulo 28.* ita diſponeretur: *cum ab antiquo controverſia ſit de caſtro & Ducatu Bullionenſi inter Epiſcopum & Principem Leodienſem, & Duces ejus nominis, conventum eſt, ut Duce Bullionenſi in ea, in qua nunc eſt, poſſeſſione manente, controverſia illa amicabili via, vel per arbitros à partibus, intra trimeſtre à ratihabita pace nominandos, terminetur, via facti penitus excluſa.* Ob hunc autem articulum Elector Colonienſis, tanquam Epiſcopus Leodienſis, publicam in comitiis Ratisbonenſibus interpoſuit

pro-

proteſtationem, illumque citra ſuum mandatum & conſenſum inſertum eſſe, neque inſeri debuiſſe, pronuntiavit.

10. Refertur Diœceſis ad *circulum Weſtphalicum*, ac limites habet ab *ortu* Moſam fluvium, à *meridie* Luzelburgenſem Ducatum, ac *occaſu & ſeptentrione* Moſam partim ac Ducatum Limburgenſem, necnon provinciam Namurenſem.

11. *Canonicorum* Eccleſiæ cathedralis numerus diffuſus eſt, & ad *ſexageſimum* usque excurrit; eorum An. 1681. hæc erat nomenclatio:

I. *Emanuel Theodoſius de la Tour, Princeps Arverniæ, Dux Bullionenſis, S. R. E. Cardinalis, & Magnus Galliæ Eleemoſynarius*, Præpoſitus Leodienſis & Cuſtos.

II. *Joh. Ludovicus Baro ab Elderen*, Decanus Leodienſis; *Dominus temporalis de Loya Rechoven.*

III. *Ægydius Franciſcus Baro de Surlet*, Archidiaconus Ardennæ & S. Bartholomæi Præpoſitus.

IV. *Hermannus de Stokhem*, Archidiaconus Condroſii, S. Martini Præpoſitus.

V. *Claudius Comes de Poictiers*, Archidiaconus Famennæ & Abbas Divæ Virginis in Cheminon.

VI. *Laurentius de Mean* Archidiac. Hannoniæ, Schol. Leod. Præpoſitus Tongrenſis.

VII.

VII. *Johannes de Stockhem*, Archidiac. Brabantiæ & Præpoſitus S. Pauli.
VIII. *Joh. Arnoldus Baro de Lerardt* Archidiac. Campiniæ.
IX. *Lambertus de Liverlo*, Archidiac. Hasb. Præp. Foſſ.
X. *Joh. Edmundus Baro d' Outremont & de Balgoy*.
XI. *Franciſcus Tabolet*, Abbas Secularis Dionantenſis.
XII. *Joh. Erneſtus Baro de Surlet*, Vicarius Generalis Leodienſis, Abbas Secularis Viſetenſis.
XIII. *Eraſmus Baro de Surlet*.
XIV. *Arnoldus Philippus Selys*, Præpoſitus Maſeckenſis.
XV. *Renatus Franciſcus de Sluſe*, Abbas Amanienſis.
XVI. *Franciſcus Egon*, *Epiſc. Argent. Adm. Murbacenſis*, *Luderen & Stabul. Landgr. Alſatiæ & Princeps in Furſtenberg*. †.
XVII. *Waltherus de Liverlo*, Præpoſitus S. Johannis Evangel. & Officialis Leodienſis.
XVIII. *Henricus du Mont*, *Theologus*.
XIX. *Fridericus Princeps Cardinalis Haſſiæ* †.
XX. *Antonius Hieronymus ex Comitibus de Duras*, *Baro de la Foſſe*, Epiſc. & Principis Leodienſis Cancellarius.
XXI. *Petrus Woot*, Præpoſitus Thudinenſis.
XXII. *Thomas Franciſcus Woot*.

XXIII.

XXIII. *Andreas de Gerin*, Officialis Capituli.

XXIV. *Wilhelmus Egon Princeps Landgravius de Furſtenberg, Comes de Hailigenberg & Werdenberg.*

XXV. *Wilhelmus Bernhardus de Hinnisdael.* Cantor & ad S. Crucem Præpoſitus.

XXVI. *Franciſcus Gobertus Comes de Aſpremont, Lynden in Rechheim.*

XXVII. *Johannes Petrus de Roſen.*

XXVIII. *Johannes Petrus de Sprimont*, Abbas Gynacenſis.

XXIX. *Joh. Arnoldus Baro à & in Bocholz.*.

XXX. *Arnoldus Udalricus Baro de Reneſſe.*

XXXI. *Godofredus Udalricus Baro de Lamargelle.*

XXXII. *Guilielmus de Mean.*

XXXIII. *Petrus Aloyſius Roſſius Dn. de Liboy in Jemeppe*, Præpoſitus S. Petri.

XXXIV. *Arnoldus Bernhardus Woot.*

XXXV. *Carolus Erneſtus Comes de Lynden.*

XXXVI. *Carolus Gobertus Comes de Aſpremont Lynden in Rechheim.*

XXXVII. *Wolfgandus Georgius Comes Palatinus.*

XXXVIII. *Cornelius Faes.*

XXXIX. *Martinus de Foſſez.*

XL. *Conſtantinus Warnerus Baro de Gymnick.*

XLI. *Ferdinandus Maximilianus Comes de Berlo*, Præpoſitus Lantzonienſis.

XLII. *Johannes Ferdinandus de Mean.*
XLIII. *Petrus de Simonis.*
XLIV. *Johannes Renatus de Neufcourt.*
XLV. *Hugo Franciſcus Comes in Königsegg & Rotenfels.*
XLVI. *Henricus Baro à Borcherode.*
XLVII. *Hubertus de Fraisne.*
XLVIII. *Ludovicus Antonius Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ.*
XLXIX. *Johannes Petrus Burman*, Pœnitentiarius.
L. *Nicolaus Franciſcus, Comes de Poictiers.*
Quæ reſidua ſunt loca, pro tempore vacant.

CAP. XI.

DE EPISCOPO PADERBONENSI ET MONASTERIENSI.

FERDINANDUS, *Epiſcopus Paderbornæ & Monaſterij*, *Burggravius in Stromberg*, *S.R.I. Princeps, Comes in Pyrmont, Dominus in Borcolo, Baro de Fürſtenberg*; antiqua quidem ſuæ gentis, quam ab *Oldenburgicis Comitibus*, haud vanis teſtimoniis, derivare amant, nobilitate clarus, multò tamen ſuis laudibus illuſtrior, omnibus animi atque ingenii dotibus ornatus, literarum ac pacis, qua illæ efflореſcunt, amantiſſimus; aſpexit lucem vitalem *Bilſtenii* d. 21. Oct.

anni

anni 1626. Pater ei erat, *Fridericus Fürſtenbergius, Dynaſta in Bilſtein* & *Waldenburg*, Moguntinus, Colonienſis & Paderbornenſis Conſiliarius intimus, An. 1646. defunctus; mater *Anna Maria de Kerpen*, *Domina in Illingen* è Weſtrafia. Recenſetur integra familiæ deductio in *Monumentis Paderbornenſibus* ab ipſo Reverendiſſimo Epiſcopo evulgatis & elegantiſſimo commentario, qui ſanè demorſos ſapit ungues, illuſtratis.

Pag. 287. & 194.

2. Dum Coloniæ literis navabat operam hic noſter in gratiam & benevolentiam *Fabij Chigij*, qui tum Nuncii Apoſtolici munere ibi fungebatur, atque ejus ſtudiis doctrinaque impensè delectabatur, facilè ſe inſinuavit; ita, ut poſtquàm ille aliquot poſt annos Romam reverſus, in Cardinalium numerum cooptatus eſſet, eum ſibi adjungeret, poſtea Pontifex factus *Cubicularij* loco haberet, & *Canonicatibus in Hildeſienſi*, *Paderbornenſi & Monaſterienſi* Eccleſia augeret atque condecoraret. Denique cum *Theodoricus Adolphus* von der *Reck*, Præſul Paderbornenſis, d. 31. Januar. 1661. è vita emigraſſet, tantùm commendatione ſua effecit, ut Canonici hunc ſibi Epiſcopum d. 20. Aprilis deligerent. Quo nuntio Romæ accepto, d. 6. Jun. à *Julio Roſpiglioſio Cardinale*, ſacris initiatus, in viam ſe dedit & quarto poſt menſe Paderbornam delatus, ingenti lætitia atque applau-

applauſu exceptus, ſollemnique cerimonia d. 4. Oct. *Epiſcopus ac Princeps Paderbornenſis* inauguratus eſt. Tantam verò mox virtute ſua atque in omni genere prudentia exiſtimationem conſecutus eſt, ut amplioribus honoribus cumularetur, & *Chriſtophoro Bernhardo de Gahlen*, Epiſcopo Monaſterienſi famoſiſſimo, *Coadjutor* adderetur; quod factum d. 19. Jul. 1667. cumque iſte undecimo abhinc anno, qui erat ſeculi octavus & ſeptuageſimus, d. 19. Sept. ſicca morte ad generum Cereris deſcendiſſet, gubernacula hujus Eccleſiæ lætis auſpiciis ſuſcepit, quæ quidem ad ſymboli ſui normam *Suaviter & Fortiter* moderatur.

3. *Scutum*, quo uti ſolet, *duabus lineis transverſis & totidem perpendicularibus*, in novem areolas *dividitur*: prima & extrema *cærulea faſciam auream continens*, Monaſterienſem Epiſcopatum *deſignat*: Secunda & octava *rubea cum cruce aurea* Paderbornenſem *denotat*: tertia & ſeptima *ex argento & minio ſecta, in ſuperiore argentea parte tres aviculas nigras, pedibus inferiorem rubeam partem tangentes refert*, *quod ſymbolum eſt* Burggraviatus Stromburgenſis: quarta *argentea, cui impreſſa crux anchorata rubea* Comitatum Pyrmontanum *indicat*: quinta eademque media, gentilitiam Furſtenbergiorum teſſeram *exhibet*, *auream nempe parmulam, cui inducta duæ*

Spen. Oper. Her. Sp. l. 3. c. 29.

Q *faſcia*

faſciæ rubeæ; quæ fidem faciunt origini familiæ ab Oldenburgenſibus, iiſdem inſigniis utentibus, derivatæ. Reſtat ſexta areola, quæ *rubea, & tribus nummis Byzantinis aureis. 2, 1, ornata eſt;* & Dominium Borcolo *denotat. Huic ſcuto* ſeptem *imponuntur* galeæ: *prima* Fürſtenbergenſis *coronata, duobus ornatur erectis foliis oblongis, aureis, cocco faſcinatis:* è ſecunda *itidem coronata, ala* Stromburgenſi ſymbolo *picta expanditur;* tertia Paderbornia *pulvinari imponit crucem erectam trabe ima oblongiore:* quarta eaque media tiaram Epiſcopalem, *pulvino incumbentem, ſuſtinet:* quintæ *coronatæ inter duo cornua impoſitum eſt ſcutulum* Monaſterienſe: ſextæ Pyrmontanæ *coronatæ incumbit pileus orientalis oblongus, pennis pavoninis faſtigiatus; quem trabs crucis anchoratæ transadigit:* Ultima *coronata alam cum* Borcoloënſi *teſſera ſuſtinet. Subjiciuntur huic ſcuto* pedum atque enſis.

4. *Paderbonenſem* Epiſcopatum Carolus M. poſt debellatos Saxones fundavit, & Synodo ibi habita conſpicuum reddidit, in qua primores, magnaque populi multitudo baptiſmo luſtrata eſt, & ſalutares primùm rogatæ leges, juraque ſancita ſunt: inde mox Chriſtiana religio velut à capite in univerſam Weſtphaliam defluxit; traduntque, Eccleſiæ huic ideo *rubeam crucem* pro inſignibus datam eſſe, quod in ea primùm Saxones

Paneg. Theod. Epiſc. Paderb. l. 2. c. 3.

& Weſtphali cruentis Caroli prælijs compulſi, ſub hoc Chriſti ſigno militare cœpiſſent. Dicta eſt *Paderborna* à fontibus *Paderæ* amnis, qui ad ſimilitudinem *Padi*, maximi in Italia fluvii (à quo etiam nomen mutuaſſe eum volunt) in pede montis è tribus fontibus ſcaturiens, multis rivulorum decurſibus, ab eodem monte concurrentibus, inter unius alvei ripas intra civitatis mœnia excipitur; poſtea *Lippæ* junctus, Rheno tandem commiſcetur. Templum cathedrale à Carolo M. extructum Leo III. Papa, cum ob Romanorum perſecutiones Paderbornam ad Carolum confugiſſet, conſecravit, & S. Stephani Protomartyris lipſanis, Roma ſecum allatis, ornavit, ſedemque Epiſcopalem ibidem auctoritate Apoſtolica confirmavit; quod factum anno quarto Epiſcopatus *Hatamari*, primi Præſulis, exeunte ſeculo octavo. Neque *Advotato* deſtitutam eſſe voluit novam Eccleſiam Carolus, idque muneris *Witikindo Comiti Sualenbergio & Waldeccio* demandavit, in cujus poſteritate hæſit usque ad alium *Witekindum* Comitem: qui Fridericum Barbaroſſam in Palæſtinam comitaturus, pecuniæ ad ſumptus itinerarios indigens, Advocatiam Epiſcopo, acceptis 300. marcis argenti, remiſiſſe perhibetur.

Monum. Paderb. p. 170.

5. Inter *benefactores* Eccleſiæ celebratur inprimis *Dodeco* Comes, qui prædia ſua

Meinvverco Epiſcopo donavit, quorum nomina in Diplomate ita enuntiantur: *Wartbergh, Ruinleſeſſun, Erungen, Radi, Radi in ſuperiori Wurmlahun, Robthem, Gararnetti, Rodvvardeshuſun, Illandehuſun, Silihem, cum agris cultis & incultis, ſilvis, aquis aquarumq; diſcurſibus, pratis, paſcuis, nec non cum utriusque ſexus mancipiis, & cum omnibus ad hæc loca pertinentibus appendiciis;* atque hanc donationem *Heinricus II. Imp.* peculiari diplomate An. 1021. roboravit, cui etiam biennio poſt ſuæ munificentiæ teſſeram adjecit, nempe prædium *Hobunſeli* dictum, ſitum in pago *Weſtfalon*, in Comitatu Bernhardi Comitis. Poſteriore ævo pars Comitatus *Stoppelbergenſis*, Comitibus circa annum 1312. extinctis diœceſi acceſſit. *Pyrmontanum Comitatum* ab acidulis celebrem, cum Spiegelbergiorum Comitum, ad quos poſt Sualenbergios delapſus erat, ſtirps defeciſſet, *Rembertus* Epiſcopus Paderbornenſis ſibi titulo caducitatis vindicare omni ope contendit, incaſſum tamen, hæreditate Spiegelbergiorum ad Lippienſes, & ab his ad Gleichenſes devoluta; quibus itidem hoc demum, quo agimus, ſeculo extinctis, Waldeccii Comites eam adiere, cum quibus hodiernus Præſul A. 1668. ita pepigit, ut Pyrmontium penes Waldeccios maneret, in caſu autem deficientium maſculorum ad Epiſcopatum deveniret.

Monum. Paderb. pag. 159.

ret. Eſt etiam inter hujus diœceſeos limites *Wevelsburgum* vetuſtiſſimum, ab Hunnorum Germaniam devaſtantium memoria, caſtellum, quod *Fridericus Arnſpergæ Comes* inſtauravit & munivit; poſtea verò Comites Waldeccii, in quorum poteſtatem pervenit, ad Eccleſiam Paderbornenſem tranſtulerunt; Burani Dynaſtæ autem tum beneficii, tum pignoris titulo diu poſſederunt, donec *Theodorus Fürſtenbergius* Præſul anno 1589. *Johanni Seniori* & *Johanni Juniori* Dynaſtis Buranis, 3536. aureis Rhenanis numeratis, id Epiſcopatui recuperaret, atque arce magnis ſumptibus à fundamentis ædificata, exornaret; quam à Suecis deinceps An. 1646. incenſam atque exuſtam *Theodorus Adolphus de Reck* Epiſcopus majorem partem reſtituit. *Heriſtallium* in ripa *Viſurgis*, ubi ſedem Epiſcopalem aliquando fuiſſe, ſunt qui tradunt, à Falkenbergiorum familia diu poſſeſſum, *Theodoricus Fürſtenbergius* Epiſcopus præſenti pecunia 17666. aureorum redemptam A. 1608. Eccleſiæ reddidit.

Mon. Paderb. p. 219. & ſeq.

Ibid. p. 216

6. Refertur diœceſis Paderbornenſis ad *circulum Weſtphalicum*, & includitur ferme Brunsvicenſi Ducatu, Waldeccio, Marcano & Lippienſi Comitatu, ferturque complecti XX. oppida, totidem Vogtejas & caſtella, XVI. monaſteria & LIV. parochias.

7. *Officiales hæreditarij* hujus Epiſcopatus,

iſti à *Bucelino* enumerantur: Camerarii, *Equites Schilder.* Mareſcalli, *Spiegelij de Peckelſen.* Dapiferi, *Equites Sepel.* Pincernæ, *Spiegelij à Deſſenburg.*

8. *Canonicorum* Eccleſiæ Cathedralis Paderbornenſis Syllogen hanc accepimus:

I. *Joh. Adolphus L. B. de Furſtenberg*, Rev. Epiſcopi frater. Præpoſitus.

II. *Hermannus Wernerus L. B. Wolf Metternich in Gracht*, Decanus.

III. *Wilhelmus Franciſcus à Vittinghof*, dictus *Schell.* Cantor & Senior.

IV. *Matthias* von der *Reck.* Cuſtos.

V. *Joh. Wilhelmus L. B. Wolf Metternich in Gracht.*

VI. *Franciſcus L. B. ab & in Frens in Kendernich.*

VII. *Wilhelmus L. B. à Furſtenberg.*

VIII. *Joh. Rotgerus Torck.*

IX. *Joh. Georgius* von der *Brüggenei*, *dictus Haſenkampf*, Scholaſticus.

X. *Franciſcus Adolphus Wilhelmus C. & Dn. Friſiæ Orient. & Ritbergæ.*

XI. *Fridericus ab Einhauſen.*

XII. *Antonius Lothardus* von der *Lippe.*

XIII. *Fridericus Raab* von der *Lippe.*

XIV. *Fridericus Chriſtianus à Plettenberg.*

XV. *Ferdinandus à Plettenberg.* Camerarius.

XVI. *Bernhardus à Plettenberg.*

XVII. *Georgius Hermannus Spiegel in Deſenberg.*

XVIII.

XVIII. *Hermannus* von der *Reck.*

XIX. *Dietericus Haro Ignatius à Vittinghof*, dictus *Schell.*

XX. *Wolfgangus Georgius Comes Palatinus Rheni* &c.

XXI. *Wilhelmus Franciſcus Johannes Bertramus L. B. à Neſſelrode in Creshoven.*

XXII. *Franciſcus Arnoldus L. B. Wolf Metternich in Gracht.*

XXIII. *Ferdinandus Ignatius de Nagel in Vornholt.*

XXIV. *Albertus Euſebius C. in Konigseck & Rotenfels.*

9. *Monaſterienſis* Epiſcopatus eundem fundatorem agnoſcit; quem Paderbornenſis, nempe Carolum M. dicebatur autem principiò *Mimingerodenſis* ſeu *Mimingardeſurdenſis*, à loco hujus nominis in Saxoniæ inferioris ſeu Weſtphaliæ mediterraneis ſito; qui poſtea ab inſigni monaſterio, quod *Hermannus Epiſcopus* An. 1650. mortuus, ibi extruxit, appellationem mutuavit, & *Monaſterium* κατ' ἐξοχὴν nominatus eſt. Primus Epiſcopus *Ludgerus* Friſius fuit, frater *Hildegrini*, Halberſtadienſis Epiſcopi, ab *Hildebaldo* Ubiorum Antiſtite inauguratus, & An. 809. fato functus. Inter ejus ſucceſſores *Hermannus II. Comes de Kazenelnbogen* ab Imperatore obtinuit, ut ipſe & qui ei ſucceſſuri ſint, *Principes* vocarentur, & *poteſtate*

gladij ſecularis uterentur: qui hunc excepit *Otto Comes à Bentheim*, An. 1246. *primus à Clero electus* eſt, cùm anteà Epiſcopi ab Imperatore conſtituti fuerint, uti *Bertius* refert.

10. Auctus eſt hic Epiſcopatus pedetentim variis ditionum acceſſionibus, nimirum dynaſtiis *Abuſen*, *Horſtmar*, *Ludinghauſen*, *Ottenſtein*, præterea *Comitatu Vechtenſi*, qui in confiniis Osnabrugenſis diœceſeos & Diepholtini Comitatus ſitus eſt; & *Burggraviatu Stromburgenſi*, dicto à caſtro; quod non procul *Lupia* fluvio, & oppidis *Widenbrug* ac *Rheda* diſtat; atque ob hunc Burggraviatum peculiare ſuffragii jus in comitiis 1653. petiit *Chriſtophorus Bernardus Præſul*, & obtinuit, ut à Cæſare ad Directorium Moguntinum ea de cauſa decretum fieret.

11. De *Borcoloënſi* dynaſtia, cujus inſignia in ſcuto Epiſcopali vidimus, diuturna ac gravis controverſia Præſuli Monaſterienſi cum Comitibus *Lymburgi ac Styrumij*, eorumque partes tuentibus *Batavis* intercedit, inde ab An. 1553. quo *Jodoco. Comite Bronchorſtio & Dynaſta Borcoloënſi* absque prole extincto, Monaſterienſis Epiſcopus Dominium illud, quod à *Gilberto Bronchorſtio* An. 1406. voluntariè Epiſcopatui *in feudum* oblatum eſſe perhibebant, ex capite *caducitatis* ſibi vindicare contendit; *curia* verò *Geldrica* interveniens,

niens,& ſuperioritatem Dominii ad Ducatũ pertinere dictitans,illud, tanquam beneficium ſine diſcrimine ſexus ad familiam primi acquirentis ſpectans,per ſententiam *Irmgardi*, quæ Jodoci conſobrina & Georgio Comiti de Limburg & Styrum nupta erat, attribuit: atque cum Epiſcopus Geldrico tribunali ſpreto ad Cameram Spirenſem partem adverſariam evocaſſet, novam illud ſententiam An. 1616. adverſus eum tulit, Comitemque Limpurgi in poſſeſſionem Borcoloi immiſit. At verò poſteaquam *Chriſtophorus Bernardus* ad Epiſcopatum pervenit, Batavis cæteroquin haud ſatis æquus, ilicò in id incubuit, ut cognitio cauſæ Borcoloënſis in *Camera Spirenſi* reaſſumeretur, perfecitque ut per mandatum acta ſuperiora omnia reſcinderentur, & adverſarii, ad cauſam in tribunali Imperii perorandam citarentur. Sed Ordines fœderati Belgii, uti graviter ferebant, ſibi de tractu extra Imperii limites ſito, leges præſcribi; ita nihilominus negotium, novas turbas quavis occaſione daturum, amica compoſitione ad finem perduci, impensè cupiebant: quoniam autem nec Epiſcopus de ſuis in dynaſtiam prætenſionibus decedere, nec Batavi Limburgiorum Comitum cauſam deſerere fas putabant, ad arma proſiliit ſagatus Præſul Anno 1665. & libello

 diffi-

diffidationis iſtam quoque cauſam interſeruit; & quanquam altero ſtatim anno bellum hoc ex formula *pacis Clivenſis* compoſitum fuerit, tamen cum ſexennio poſt, Galli Batavis bellum inferre decreviſſent, facilè perſuaderi ſe eſt paſſus, ut hanc anſam arriperet, provinciasque fœderatas infeſtis armis denuo invaderet; quibus præter alia non exigui momenti loca, Borcoloum etiam in poteſtatem ſuam redegit: concluſa autem poſtea, anno ſcilicet 1674. cum Cæſare & Batavis pace, omnia reſtituit.

12. Ipſam diœceſeos, nec non totius Weſtphaliæ, metropolin quod attinet, certum eſt, gaviſam eam quondam aliqua libertate fuiſſe, quam limis lividisque oculis aſpiciens modò memoratus Epiſcopus *Chriſtophorus Bernardus*, jurgii cauſam intulit, poſtulavitque ut præſidium reciperet; detrectantem An. 1657. menſe Auguſto obſidione cinxit; quam licet ſequenti menſe, intercedente Nobilitate provinciali ſolviſſet, nondum tamen triennii ſpatio elapſo, acriore oppugnatione Monaſterienſes vexare, d. 22. Jul. 1660. cœpit, omnique eos commeatu interclusit; & tandem fame incendiisque, quæ creberrimis ignitorum globulorum ejaculationibus in urbe excitavit, quibusque eam miſerè deformavit, ad incitas redactos, ad deditionem & certam ſubjectio-

jectionis confeſſionem d. 28. Martii anni 1661. coëgit; hoc inſuper maximo omnium onere civibus impoſito, ut loco opportuno, caſtellum, quo in poteſtate eos haberet, quodque in majus eorum ludibrium (die Brillen) nominavit, exſtruerent.

13. Obtinet Epiſcopus Monaſterienſis *Directorium circuli Weſtphalici*, unà cum Duce Juliacenſi: cingitur verò diœceſis Friſia utraque, Tranſiſalania, Geldria, Clivia, Marca, Weſtphaliæ Ducatu, Mindenſi & Osnabruggenſi Epiſcopatibus.

14. Inter *Miniſteriales* Mareſcalli hæreditarii munus penes familiam *de Morien* eſt, in qua ante annos non ita multos eminuit *Ferdinandus de Morien, Comes de Flodorf.* Camerarii dignitatem Chriſtophorus Bernardus Præſul gentilibus ſuis, *Baronibus de Gahlen*, contulit: Dapiferorum, quos Erbdroſten appellant, officium tenent *Barones Droiſt von Viſchering*: Pincernatus verò vacat.

15. *Capitulum* Monaſterienſe *quadraginta* conſtat *Canonicis* Equeſtri genere natis, qui fidem nobilis proſapiæ octo majorum, tum à paterno tum materno latere, legitima demonſtratione, facere tenentur; eorum An. 1681. hic erat catalogus.

I. *Wilhelmus L. B. de Fürſtenberg*, Præpoſitus: *frater Epiſcopi major natu.*

II. *Johannes Rottgerus Torck*, Decanus,

III.

III. *Chriſtianus à Plettenberg*, Scholaſticus.
IV. *Matthias Korf, dictus Schmiſinek*, Cuſtos.
V. *Dietericus Antonius L. B. à Vehlen*, Vice-Dominus.
VI. *Engelbertus à Bevervörde*, Cellariꝰ Senior.
VII. *Jodocus Edmundus à Brabeck.*
VIII. *Johannes Wilhelmus L. B. à Neſſelradt.*
IX. *Johannes Heinricus ab Aſcheberg.*
X. *Joh. Wilhelmus L. B. Wolff à Metternich.*
XI. *Matthias* von der *Recke.*
XII. *Hermannus Stephanus Dieth L. B. & Nobilis Dominus de Büxen & Ringelſtein & Schencking*, Cantor.
XIII. *Wilhelmus Franciſcus de Wittinghoff dictus Schell.*
XIV. *Dietericus Jodocus* von der *Recke.*
XV. *Ignatius Wolff L. B. de Metternich.*
XVI. *Johannes Erneſtus de Brabeck.*
XVII. *Johannes Adolphus L. B. de Fürſtenberg*, Præpoſitus in Veteri Eccleſia.
XVIII. *Ferdinandus Franciſcus Adolphus de Landtsberg.*
XIX. *Matthias Fridericus* von der *Recke*, Præpoſitus ad D. Mauritium.
XX. *Fridericus Chriſtianus de Plettenberg.*
XXI. *Johannes Caſpar à Lethmate.*
XXII. *Conradus Gaudentius de Ketteler.*
XXIII. *Heinricus Wilhelmus à Wendt.*
XXIV. *Heinricus Rembertus à Galen.*
XXV. *Heydenrich Ludovicus L. B. Droſte de Viſchering.*

XXVI. *Dietericus Otto Korf dictus Schmiſinck.*

XXVII. *Wilhelmus Franciſcus Joh. Bertram L.B. à Neſſelradt in Ereshoven.*

XXVIII. *Ferdinandus Maximilianus Comes in Oſt-Friesland & Rittberg.*

XXIX. *Johannes Wilhelmus à Schilder.*

XXX. *Heinricus Korff, dictus Schmiſinck.*

XXXI. *Ferdinandus Benedictus L.B. de Galen.*

XXXII. *Wolfgangus Georgius Fridericus Franciſcus, Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ.*

XXXIII. *Ludovicus Antonius Comes Palat. Rheni, Dux Bavariæ.*

XXXIV. *Chriſtophorus Heinricus L. B. à Galen.*

XXXV. *Adolphus Heinricus L. B. Droſte de Viſchering.*

XXXVI. *Chriſtophorus Alexander L. B. à Velen.*

XXXVII. *Ferdinandus à Plettenberg.*

XXXVIII. *Carolus Franciſcus L. B. à Wachtendonck.*

XXXIX. *Jodocus Godofridus Adrian L. B. Droſte de Viſchering.*

XL. *Bernhardus Engelbert Chriſtianus de Beverforde.*

CAP.

CAP. XII.

DE EPISCOPO FRISINGENSI ET RATISBONENSI.

ALBERTUS SIGISMUNDUS *Epiſcopus Friſingenſis & Ratisbonenſis, ſuperioris & inferioris Bavariæ nec non ſuperioris Palatinatus Dux, Comes Palatinus Rheni, Landgravius Leuchtenbergæ.* Suſceptus eſt in lucem d. 5. Aug. An. 1623. à Parentibus Sereniſſimis, *Alberto Duce utriusque Bavariæ*, & *Mechtilde* filia Georgii ultimi *Landgravij de Leuchtenberg*. Fratrem habet unicum *Maximilianum Heinricum, Archiepiſcopum & Electorem Colonienſem.* Succeſſit in *Friſingenſi* Epiſcopatu *Vito Adamo Seebeck*, cui jam A. 1639. *Coadjutor* additus fuerat: ad *Ratisbonenſis* a. Eccleſiæ regimen evectus eſt, cum *Guidobaldus Comes à Thun S. R. E. Cardinalis & Archiepiſcopus Salisburgenſis* d. 30. Jul. 1668. rebus humanis exemptus eſſet; poſtquam haud integri biennii ſpatio hujus Epiſcopatus gubernacula, quæ d. 8. Oct. 1668. defuncto *Adamo Laurentio Comite à Törring*, tradita ipſi fuerunt, rexiſſet.

Spen. Op. Her. Sp. l. 1. cap. 8.

2. *Scuto* uti ſolet *quadripartito:* prima & quarta areola *argentea caput æthiopis nigrum, aurea corona redimitum*, *veſte quoad collum & hu-*

humeros coccinea continet, *quod* Friſingenſis Epiſcopatus *ſymbolum eſt*: ſecunda & tertia *rubea baltheum diagonalem argenteum exhibet*, & Ratisbonenſem Epiſcopatum *deſignat*: Toti *incumbit* pelta è Bavaricis & Palatinis *teſſeris quadripartita. Clypeo* impoſita eſt *crux*, *quam hinc* tiara *cum* pedo, *iſthinc* pileus Ducalis *cum* gladio *ſtipant*.

3. Epiſcopatum Friſingenſem à *S. Corbiniano* inſtitutum eſſe conſentiunt Scriptores, quo verò tempore id contigerit in diverſas abeunt opiniones. *Hundius* è veteri Chronico id in *Thaſſilonis II.* qui Pipini Regis ſororius fuit, & filii ejus *Theodonis VI.* tempora refert; à quibus *Corbinianus*, cùm à Gregorio III. Papa Epiſcopus inauguratus, & in Bavariam miſſus eſſet, non ſolùm benignè exceptus, ſed & monte illo, qui *Fruxinum* dicebatur, donatus fuerit; ubi ſine moraædem B. Benedicto ſacram extruxerit, & monachorum conventum coadunaverit, dotans Eccleſiam prædiis *Maiſe*, aliàs *Majes ad Arthеſim*, prope Tyrolin & Meran, *Charzes*, *Camina* & aliis, quæ pro 900. ſolidis auri à Pipino Rege acceptis emerit. At *Aventinus* & *M. Velſerus* rem aliter paulò enarrant, & *Corbinianum* in Melitonenſi agro apud Senones natum, ac ſanctimoniæ fama clarum, ad Bojos veniſſe tradunt ea tempeſtate, qua *Theodo V.* & mox ejus filii *Theodibaldus*,

Metrop. Salisb. p. 37.

Vel. Hiſt. Boic. l. 4. p. 133. & ſeq.

Grimoaldus & *Hugibertus* ſummam rerum hic loci tenebant: quos inter *Grimoaldus* inprimis, cui pars provinciæ in Italiam vergens obtigerat, regia Friſingæ conſtituta, bene & liberaliter illum habuit, atque à *Pilidrudis*, (quæ primò *Theodibaldi* conjux, hoc defuncto, in fratris ejus *Grimoaldi* manum inceſtuoſa copula convenit) inſidiis tutatus eſt, præterea amœniſſimum terrarum tractum, ſilv s frugibusque lætum, cui incolæ *Camina* nomen fecerant, *Timone* & *Finali* amnibus utrinque irriguum, quo delectari *Corbinianum* ſenſerat, pretio ab ejus dominis redemit, Eccleſiæque S. Mariæ virginis Friſingæ, quæ novo Epiſcopo ſedes deſtinata, contribuit. Eo in loco Corbinianus templum *S. Valentini & S. Zenonis* memoria celebre, ædificabit, opimum etiam de proximo agrum *Chories* nomine, coëmit; erogata pecunia, quàm à Pipino Heriſtallo Equitum Magiſtro apud Francos dudum dono acceperat. Neque poſt *Grimoaldi* mortem, quem in annum ſeptingenteſimum ſive octavum ſive nonum Annales referunt, minore benevolentia *Hugiberti* uſus eſt Corbinianus; ſed abeo *Majis*, ubi ad evitandos ſicarios à Pilidrudi ſubmiſſos, latuerat, revocatus, & Friſingæ in arce ſua collocatus, placida tandem morte animam illic exhalavit, Eccleſiæque à ſe conditæ curam *Erimberto* fratri ſuo tradidit. 4. *Wal-*

4. *Walthonis*, qui decimus fuit Epiſcopus, ætate conſtitutum eſſe Pontificia autoritate, memorat *Hundius*, ut deinceps nullus per Capitulum eligeretur in Epiſcopum, niſi eſſet Canonicus ejusdem Eccleſiæ. *Metrop. Sa, lisb. p. 39.*

5. Inter *Evergetas* Epiſcopatus celebrantur *Ludovicus* IV. Imp., qui *Walthoni* modò dicto, ſub cujus diſciplina adoleverat, *curtem Regiam in Veringa*, cum pertinentiis An. 920. donavit: *Otto I.* qui eidem domum *Lac* tradidit: *Arnoldus Dux Bavariæ*, qui *Wolframo* Præſuli tertio & decimo *Majas* & *Canvas*, item *vicos, vineas aliaque prædia prope Tyrolis, in Vennonum Atheſisque valle*, quæ adhuc ibi Myllæ Freiſingenſes poſſident, reddidit: *S. Cunigundis* Heinrici II. Imp. vidua, quæ prædia *Rantestorf* ſive *Ranteshovam Hochperchach Oſtermutinga*, *Veltkirch* cum Eccleſiis & decimis aliaque multa Epiſcopatui per donationem mortis cauſâ adjecit. Inter Epiſcopos *Engelbertus Comes Mospurgenſis* è proprio patrimonio Eccleſiam dotavit. *Meginvvard*9 emit A. 1080. ab Adalramo de Schmittehauſen caſtrum *Battenberch* cum pertinentiis. *Otto* Leopoldi Marchionis Auſtriæ F. Epiſcopus tertius & vigeſimus An. 1158. mortuus, qui *Chronico* conſcripto nomen ſuum perpetuæ commendavit memoriæ, inſtauraſſe Epiſcopatum prædicatur; bona enim diſtracta recuperavit, collapſa pa-

latia & ædificia reſtituit, religionemque monaſteriorum reparavit.

6. Hoc ævo Diœceſis *tredecim* ſub ſe habet *Præfecturas*, quas inter præcipuæ ſunt: *Friſingenſis*, quæ civitatem ejusque diſtrictum complectitur; *Iſmannigenſis*, ad Orientalem Iſaræ plagam ſita, & Monachium usque vergens; *Burckrainenſis*, ad quam vicus inſignis *Iſen* refertur, & *Werdenfelſenſis*, olim Comitatus, vicos *Mittevvald*, *Partenkirch* & *Gernisgau* comprehendens: iſtas autem Præfecturas abſoluta poteſtate tenet Epiſcopus, ſolusque jus collectandi exercet: in cæteris non item; quippe quæ alienæ jurisdictioni partim Auſtriacorum, partim Bavariæ Ducum ſubſunt.

V. Limn. l. P. Tom. V. ad l. 4. c 7. p. 314.

Hund. Metrop. Sal. p. 37.

7. Refertur Epiſcopatus Friſingenſis ad *circulum Bavaricum*, & *Advocatos* quondam habuit *Comites Schyrenſes*, è quibus Otto IV. Comes Schyrenſis & Palatinus Advocatiæ renuntiaſſe ab *Hundio* memoratur.

8. *Officiales hæreditarij* hi ſunt: Dapiferi, *Barones de Seibolsdorf*. Pincernæ, *Comites de Preyſing, in Kopfberg*. Mareſcalli, *Dynaſtæ de Bienzenau*. Camerarii, *Nobiles de Raindorf*.

9. *Capitulum* XXIV. Canonicos continet, in quibus vel generis nobilitas, vel eruditionis eminentia requiritur; eorum hunc accepimus catalogum;

I. *Jo-*

I. *Johannes Sigismundus Zeller, L. B. ab & in Leibersdorf, Dynaſta in Gleinſtetten & Aiterbach*, Præpoſitus.

II. *Johannes Sigismundus L. B. de Neuhaus in Greiffenfels, Ehrnhaus & Zangberg*, Decanus Senior & Jubilæus.

III. *Georgius Degenhard Roſenbuſch, ab & in Nozing, inferius & ſuperius Viechhauſen*. Scholaſticus.

IV. *Johannes Georgius Visler, à Malgerſtorf, in Liechtenhaag & Ruetting.*

V. *Wolfgangus Sigismundus à Sandizell*, Cuſtos.

VI. *Franciſcus Kall, S. Theol. D.* Officialis.

VII. *Chriſtianus L. B. à Königsfeld, in Zaizkoven & Pfœckoven. Triffling, Schönach & vetus Egloshaimb.*

VIII. *Johannes Adolphus L. B. ab in Schönburg, Dn. in Rohr & Kirchberg.*

IX. *Petrus Erneſtus à Winckelhofen, in Engloß, Neydenſtein & Grackhofen.*

X. *Johannes Jacobus ab Heervvart in Hohenburg, S. Theol. Licentiatus.*

XI. *Johannes Baptiſta Wenzl, S. Theol. D.*

XII. *Albertus Sigismundus Weſtacher, ab & in Moſen, in Weeg & Arnſtorf.*

XIII. *Andreas Lenzer, S. Theol. D.*

XIV. *Johannes Rudolphus à Leoprechting, in Panzig & Aich.*

XV. *Franciſcus Jacobus Zadler*, *S. Theol. & V, J. D.* Vicarius Generalis.

XVI. *Johannes Franciſcus Egker, à Kupfing in Train.*

XVII *Johannes Franciſcus Khuen, ab Auer.*

XVIII. *Caſpar Sigismundus, Dn. ab & in Lerchenfeld.*

XIX. *Vitus Adamus Pelckhofer*, *ab Hohen-Buckbach, in Moſſach.*

XX. *Johannes Antonius Gugler de Zeilhofen*, U. J. D.

XXI. *Franciſcus Joſephus de Roll*, *in Bernavv.*

XXII. *Johannes Caſpar Eckhard*, *V. J. Licentiatus.*

Reſidua *duo loca* tum *vacabant.*

10. *Ratisbonenſium* Epiſcoporum primum fuiſſe *Paulinum* quendam, communis fert traditio; quam refellit *M. Velſerus* in *Scholiis ad vitam S. Severini*, & *Tigurinum* ſive *Tiburniam* Norici metropolin, ubi ſummi ſacerdotii Principatum Paulinus tenuit, aliam eſſe a *Regino-burgo*, edocuit; pro hoc uno autem ſuppoſititio, duos genuinos Epiſcopos Ratisbonenſibus dedit, *Ioſeppum* nempè & *Cyrinum*. Juſtam & continuam Præſulum ſeriem *Hundius* non niſi à *S. Garibaldo* vel *Gauboldo* nectit, quem Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus juſſu Gregorii III. Papæ

Pag. 670. & 671.

Metrop. Salisb. p. 56.

Papæ An. 740. Epiſcopum Reginoburgenſis Eccleſiæ conſtituit, quique in Monaſterio S. Emerani, tum quidem adhuc extra urbis pomœria ſito, domicilium habuit; unde tertius ac eo Præſul *Adolvvinus* inſtinctu Regum Franciæ, qui Bojoariam occupaverant, ſedem Epiſcopalem in civitatem ad *S. Stephani* Protomartyris ædem transtulit. Inter ejus ſucceſſores præcipuè *Heinricus Comes de Roteneck* bene de Eccleſia meritus eſt, quippe qui, cum ultimus ſuæ ſtirpis eſſet, vendito patrimonio Ludovico D. Bavariæ, Epiſcopatui uſuris & debitis onerato, ſuccurrit, reditus Epiſcopales & Canonicorum præbendas copiosè auxit, & templum cathedrale, à Leone anteceſſore ſuo cœptum, ſumptuoſo opere, An. 1280. abſolvit: adhæc magna pecunia *Advocatiam & Judiciũ in Velden, Eberſperunt, Teyspach, Frondsnhauſen, Ergoltſpach, Eſſenpach, Pilſting & Auting* redemit, atque omnia ferè diœceſeos caſtra muris ac turribus firmavit. Qui eum excepit *Conradus de Lupp urg*, patruo ſuo cognomine absque liberis mortuo, *caſtrum ac dominium Luppurg*, ſupra Ratisbonam ad Laberamnem Noricum ſitum, Eccleſiæ donavit. Sed *Fridericus I.* Præſul, qui (ut *Hundy* verbis utar) *annis quatuor & viginti ſedem Ratisbonenſem tanquam inutile pondus preſſit*, omne ferme Epiſcopatus patrimonium

Hund. op. cit. p. 72.

Ibid. p. 39.

nium diſſipavit atque exinanivit: quibus recuperandis ſucceſſores multum non modò induſtriæ & curæ, ſed & ſumptuum impendere coacti ſunt. Laudatur inprimis *Albertus* An. 1421. defunctus, quod varia prædia dominiaq; ſpeciatim *Comitatum Hohenburg*, quem Erneſtus & Fridericus Comites poſtremi, trecentis fermè retrò annis Epiſcopatui donaverant, & oppidum *Pechlaren* in Auſtria inferiore ſitum, reluerit. Hac ætate nullum oppidum in Bavaria Epiſcopum Ratisbonenſem tenere, *Zeilerus* tradit, pagos tamen & vicos complures haud exigui momenti, nonnulla etiam loca in Auſtria ad eum pertinere. Annumeratur autem diœceſis *circulo Bavarico.*

11. *Officiales hæreditarios* habet: Pincernas, *Barones à Pfetten.* Dapiferos, *Comites Nothaft de Wernberg.* Marèſcallos, *Comites de Törring.* Camerarios, *Equîtes de Stinglheim.*

12. *Capitulum* duodecim conſtat Canonicis, quibus *undecim Domicelli* ſubnectuntur; *Capitularium* hæc in præſentia eſt nomenclatio:

I. *Wolfgangus Sigismundus L.B. de Leublfing, in Rain & Graventraubach, filius Johannis Chriſtophori & Evæ de Seibolsdorf,* Præpoſitus & Archipresbyter.

II. *Johannes Dauſch, S. Theol. D. & Juris Canonici Licentiatus*, Decanus.
III. *Albertus Erneſtus Comes de Wartenberg & Hachenburg, Dn. in Walt*, Capellanus Imperialis.
IV. *Ignatius Plebſt, S. Theol. D.* Cuſtos, Præpoſitus S. Johannis.
V. *Joh. Franciſcus Adamus Comes à Törring, Stain & Pertenſtein, in Eirnbach & Rittersvvörth*, Wolfgangi Theodorici & Mariæ Margaritæ B. de Tannberg F.
VI. *Franciſcus Weinhard*, Epiſcopus Liddæ, Suffraganeus, Præſes Conſiſtorii & Vicarius Generalis.
VII. *Wolfgangus Chriſtophorus L. B. à Clam*, Scholaſticus.
VIII. *Franciſcus Bernhardus L. B. ab Haslang, in Hohen Cammer & Giebing.*
IX. *Joh. Ludovicus Ungelter à Deiſſenhauſen, in Oberſtozingen & Zell.*
X. *Sigiſmundus Chriſtophorus Comes ab Herberſtein, L. B, in Neuberg & Guttenhag, Dn. in Lankovviz*, Erneſto Friderico Comite & Anna Regina L. B. de Falbenhaubt *natus.*
XI. *Joachimus Albert⁹ L. B. de Leublfin in Raim.*
XII. *Joh. Conradus Laurentius Comes à Törring in Seefeld, Wörth, Delling & Dinglbach, filius* Ferdinandi & Iſabellæ Seraphiæ Baroniſſæ de Bemmelberg.

13. *Domicelli* hi ſunt:

I. *Joh. Franciſcus Erneſtus Comes ab Herberſtein*,&c. Adamo Quintino,& Regina Catharina C. de Rattmansdorf *natus.*

II. *Joh. Gözfridt, S. Theol. D.*

III. *Joh. Heinricus Speth à Zuvyfalten in Hettingen*, Capellanus honoris.

IV. *Joſephus Aloyſius Oexl*, J. U. D.

V. *Chriſtianus L. B. de Königsfeldt, in Zaykhoven & Pfakhoven, Truffling, Schönach & Alten Eglosheim.*

VI. *Alexander Sigiſmundus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ.*

VII. *Joh. Sigiſmundus Zeller, L.B. in Laiberstorf Dn. in Kleynſtetten.*

VIII. *Weikhardus Ignatius Guilielmus Comes de Salm & Neuburg ad Oenum.*

IX. *Joh. Eucharius Schenk, L. B. de Caſtel.*

X. *Joh. Wolfgangus Ignatius Ego L. B. de Neuhaus in Greiffenfels & Ehrenhaus.*

Denique XI. *Franciſcus Petrus Wampel in Karpfheim, S. Theol. D.*

CAP. XIII.

DE EPISCOPO PASSAVIENSI.

SEBASTIANUS, *Epiſcopus exemptæ Eccleſiæ Paſſavienſis, S. R. Imp. Princeps, Comes*

Comes de Pœttingen: electus eſt An. 1673. d. 10. Mart. in locum *Wenceslai Comitis à Thun*, d. 6. Jan. ejusdem anni demortui. Genus ducit ex illuſtri familia Auſtriaca *Dominorum de Pœttingen*, nunc *Comitum* axiomate ornatorum. Patre natus eſt *Ortliebo L. B. de Pœttingen*, matre *Anna Jacobea de Paumgarten*; avo *Sebaſtiano*, avia *Regina ab Eck*; fratres habet *Johannem Sebaſtianum* Conſiliarium Cæſareum, & *Wolfgangum Sebaſtianum*, Equitem Ordinis Melitenſis.

2. *Scutum* fert *quadripartitum*, *cujus* prima & extrema areola *rubea continet duo ligna jugi equini*, *ex auro*: *quæ* teſſera eſt familiaris Pœttingiorum: ſecunda & tertia *rubea canem venaticum argentatum*, *& millo aureo cinctum defert*, *quo* familiam Schanliorum in Englitein *notari ait* Spener[9]. Mediæ *ſcuti* parti incumbit parmula *argentea lupum rubeum ſive excoriatum continens*, *quod* ſymbolum eſt Paſſavienſis Epiſcopatus. Tegitur *hic clypeus* mitra Epiſcopali *cruce faſtigiata*, *& ſubjiciuntur* pedum & enſis. *Op. Haral. Sp. l. 2. c. 67.*

3. Paſſavienſi ſive Patavienſi Eccleſiæ originem dedit *Laureacenſis* Archiepiſcopatus, qui inter quatuor ſacras per Boicam ſedes, primas obtinebat, & à *Laureaco* Norici veteris oppido metropolitano ad *Anaſum* amnem ſito dictus erat: iſtud ab Attila ferro

igneque deletum, & deinceps reſtauratum, fluvii, quo alluitur, nomen accepit, idque hac quoque ætate ſervat: *ſedem metropolitanam* autem inde Juvaviam, quæ nunc Salisburgum appellatur, transtulit *S. Rupertus*, auſpice *Theodone III.* Bojorum Duce, qui in *Patavienſi* oppido, ad trium amniũ *Danubij*, *Oeni & Ilsæ* concurſũ poſito, & à cohorte Batavorum, quæ ſub Antonino caſtra hîc loci habebat, dicto, Epiſcopatum inſtituit ſeculo ſexto ad finem vergente; eique præfecit *Erchenfridum*, tradita ipſi civitate, jure proprietatis perpetuo poſſidenda. Uſi ſunt nihilominus Ehrenfridi ſucceſſores titulo *Archiepiſcopi Laureacenſis* per longum temporis ſpatium, memoratque *Hundius*, grave diſſidium ſeculo decimo inter *Heroldum* Salisburgenſem Archiepiſcopum & *Gerardum* Laureacenſem ſive Paſſavienſem Præſulem ea propter ortum eſſe; quod *Agapitus* II. Pontifex Romanus tandem æqua transactione ita compoſuit, ut diviſis in duas partes Noricæ regionis provinciis, *Heroldo* Salisburgenſi Occidentalis Pannoniæ cura & paſtoralis cuſtodia commiſſa eſſet; *Gerardo* verò ejusque ſucceſſoribus propter emeritam Laureacenſis Eccleſiæ antiquitatem Orientalis Pannoniæ regionumque adjacentium inſpectio commendaretur, atque ſic *duo Metropolitani* iſtis in oris eſſent. Sed abſtinuere eodem adhuc

Metrop. Salisb. p. 121. & 122.

adhoc ſeculo Paſſavienſis Eccleſiæ Antiſtites Archiepiſcopi Laureacenſis titulo, primusque qui ſimplici axiomate Epiſcopi Paſſavienſis uteretur, *Chriſtianus* extitit An. 991. ad Eccleſiæ hujus clavum admotus. Huic *Otto III.* Imperator roboravit omnia privilegia hujus Eccleſiæ, & incorporationem monaſterii *Cremsmunſter*, cum omnibus pertinentiis & Capellæ in *Octinga*, & Abbatiæ in *Mathſe*, exemitque eum ac ejus ſucceſſores ab omni Ducum aliorumque potentium perſonarum ſervitio; præterea ſpeciali dono *mercatum, monetam, bannum, telonium & totius publicæ rei diſtrictum* ei contulit, tali tenore, ut Præſules omnem rempublicam hactenus ad Cæſarem in Patavienſi civitate pertinentem haberent, & firmiter intra civitatem & extra tenerent. Aucta deinceps eſt diœceſis diverſis prædiis, inprimis autem ditione *Viechtenſteinia*, quam *Conradus Comes de Hall & Waſſenburg* in Palæſtinam iter facturus, Ulrico Epiſcopo An. 1218. pretio mille marcarum tradidit; poſtea verò, mutato conſilio, ejus reſtitutionem poſtulavit, Præſulique renuenti bellum intulit: quod ab utriusq; hæredibus ac ſucceſſoribus continuatum, ita demum tranſactum eſt, ut perſoluta à *Rudigero*, qui tum Epiſcopatui præerat, certa pecuniæ ſumma, integer Comitatus penes diœceſin pleno jure permaneret.

Hund. ibid. p. 125.

Hund. ib. p. 134. & de famil. Bavar. p. 152.

4. Re-

4. Refertur Epiſcopatus Paſſavienſis ad *circulum Bavaricum*, licet multa loca in Auſtria etiam poſſideat, qualia ſunt: *Mautern, Trebenſee, Ambſtetten, Eberſperg, Hag & Stahrenberg. Miniſteriales* habet: Pincernas hæreditarios, *Barones, nunc Comites de Kirchberg.* Mareſcallos, ex illuſtri *Nothaftiorum* familia. Camerarios, *Equites ab Ahaim.* Dapiferos, *Nobiles ab Ambsham.*

5. *Capitulum* XXIV. Canonicos complectitur, quos omnes illuſtri loco natos appriméque nobiles eſſe oportet, illorum hic in præſentia eſt ſyllabus.

I. *Franciſcus Antonius Comes & Dn. in Loſenſtein, Dynaſta in Loſenſteinleuthen & Gſchvvend, filius Georgij Achatij C. de Loſenſtein & Franciſcæ C. de Mansfeld*: Præpoſitus Capituli.

II. *Leopoldus Khuen, Comes de Liechtenberg & Gandeck, L. B. in Nevven Lembach, natus* Jacobo Khuen B. de Liechtenb. & Siguna Margarita Bar. ab Annenberg. Decanus.

III. *Johannes Franciſcus Adamus Comes à Törring, Stein & Berchtenſtein.*

IV. *Hermannus Matthias Comes ab Attimis.* Cuſtos.

V. *Franciſcus Leopoldus Guilielmus Comes à Slavata de Chlumb & Koſchimberg, filius* Joachimi Udalrici & Franciſcæ C. de Meggau.

VI.

VI. *Jaroslaus Franciſcus Ignatius Comes de Sternberg*, Epiſcopus Leuthmarienſis.
VII. *Johannes Erneſtus Comes à Thun*, &c. Epiſcopus Seccavienſis.
VIII. *Johannes Philippus Comes de Lamberg.*
IX. *Johannes Fridericus Ignatius Comes in Preyſing*, &c.
X. *Weickhardus Ignatius Guilielmus Comes in Salm & Neuburg ad Oenum.*
XI. *Georgius Fridericus Comes & Dn. de Salburg in Sallaberg, L. B. in Falckenſtein*, Georgii Sigiſmundi & Sidoniæ Eliſabethæ de Schertfenberg *filius*.
XII. *Wolfgangus Georgius Fridericus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ*, &c.
XIII. *Ferdinandus Comes de Khuenburg in Ungerſpach.*
XIV. *Sigiſmundus Chriſtophorus Comes ab Herberſtein*, &c.
XV. *Rudolphus Joſephus Comes à Thun.*
XVI. *Franciſcus Dominicus Ignatius*, *Comes de Pötting*, *Burggravius hæreditarius in Linz*, *Rev. Epiſcopi è fratre* Joh. Sebaſtiano *nepos* Maria Barbara Sternbergia *natus*.
XVII. *Ferdinandus Franciſcus L. B. de Prato*, *Dn. in Segenzani.*
XVIII. *TrauGott Comes de Kufſtein*, *Dn. in Weidenholz filius* Lobgotti C. de Kufſtein & Mariæ Annæ C. de Stahrenberg.

XIX. *Joh. Joachim Ignatius L. B. ab Ahamb, Neuhaus & Geinberg, natus patre* Franciſco Aloiſio, *matre* Helena Clara B. Buckhin de Tanneck.

XX. *Gualbertus Xaverius C. de Dietrichſtein, L. B. in Hollenburg, Fynckenſtein & Talenberg.*

XXI. *Guidobaldus Virgilius C. de Thun, Dn. in Tetſchen, Cloſterle, Caſtelpfund, Felixburg & Schönſtein.*

XXII. *Carolus Chriſtianus L. B. de Leublfing in Rhain.*

Reſidua duo loca vacant.

CAP. XIV.

DE EPISCOPO TRIDENTINO.

FRANCISCUS, *Epiſcopus Tridentinus, S. R. Imp. Princeps,* prognatus è prænobili familia *Equitum ab Albertis,* evectus eſt ad Epiſcopalem dignitatem A. 1677. poſtquam *Sigiſmundus Alphonſus Comes de Thun,* morte ſua vacuam ſedem feciſſet.

Sp. Op. Har. Sp. l. 3. c. 58. 2. *Clypeus*, quo utitur, *quadripartitus:* 1. & 4. area *argentea aquilam nigram continet, roſtro & pedibus aureis, cujus alis circuli foliati, itidem auro tincti, impreſſi ſunt; tota vero aquila rubeis flammulis vel ſanguineis guttis reſpergitur: quod* ſymbolum eſt Epiſcopatus Triden-

dentini. 2. & 3. *transverſim ſecta, ſuperiore parte cœrulea aquilam argenteam alis & pedibus aureis expanſis, roſtroque itidem aureo hiante, & lingua rubea exerta exhibet; inferiore verò ternis palis rubeis & viridibus diſtinguitur, quæ* teſſera gentilis eſt Equitum ab Albertis. *Scuto* imponitur tiara, *adjectis hinc* gladio, iſtſtinc pedo.

3. Eccleſiæ Tridentinæ initia in primum Chriſti ſeculum, quintum nempe & quadrageſimum ab ejus adſcenſione annum, refe.t *Franciſcus Adamus Comes Brandiſius in Commentario Germanico de Tyrolenſi Comitatu*, ac memorat, ea tempeſtate *Hermagoram*, S. Marci Evangeliſtæ diſcipulum & Epiſcopum Aquilejenſem, primam hiſce in oris ædem vero DEO ſacram condidiſſe, eique *Iovinum* præfeciſſe. Poſt hunc alii enumerantur Antiſtites usque ad *Vigilium*, familia Equeſtri Romana ortum, Theodoſii & Maxentiæ filium, qui Honorio Imperante, patria relicta, cum *Claudiano* & *Magoriano* fratribus, in montana hæc loca venit, atque ab *Abundantio* Aquilejenſi Patriarcha demandatam ſibi Epiſcopalem curam ſuſcepit; quam tanto ſtudio ac zelo geſſit, ut brevi temporis ſpatio, viciniam ab idolorum cultu expurgaret, indigenasque ad fidem Chriſtianam converteret: tandem verò, cum fanum Saturni in valle Rendena deſtruere co-

Tyrol. Adlers Ehrenkr. part. 2. p. 1. & ſeqq.

naretur, ab incolis gentilibus ſaxis obrutus eſt usque ad necem: cadaver à clero Tridentum deportatum, & in templo, quod ipſe exſtruxerat, & *SS. Gervaſio* & *Prothaſio* dedicaverat, ſepultum eſt.

4. Crevit ſucceſſu temporis Epiſcopatus munificentia Imperatorum & Principum: Theodoſius Imp. poſtquam An. 398 à S. Baſilio Chriſtianis myſteriis initiatus eſt, *valles Legerinam* & *Urſinicam* ei donavit; Carolus M. civitatem *Reiff* & Dominium *Judiciariam:* Conradus II. *Bolzanum* urbem diœceſi adjecerunt, & quanquam ſub Longobardorum Bojorumque dominatione; non unam calamitatem & jacturam Epiſcopatus ſenſit, Auſtriaca tamen domus, cum An. 1363. Tyrolenſi Comitatu potita eſſet, omnia ei reſtituit, quin & majora addidit. Hinc *Albertus* Epiſcopus, ex Ortenburgicis Comitibus prognatus, Albertum & Leopoldum Duces Auſtriæ & Comites Tyrolenſes, literis An. 1365. ſcriptis, ſuæ diœceſeos *Advocatos hæreditarios* (Erbvogte) ſalutavit atque agnovit, & ſuam viciſſim opem ac aſſiſtentiam eis detulit: quæ *mutuæ defenſionis pacta* ſub Friderico, Maximiliano & Ferdinando Impp. repetita deinceps ſunt; ſed ſalvo jure immedietatis, nec non ſeſſionis ac ſuffragii in comitiis Imperii, quo Epiſcopi Tridentini nunquam non gaviſi ſunt: ut tamen

tamen melior inter Epiſcopatum & Tyrolenſem provinciam exiſtat harmonia, utque vi unita quibuscunque inſultibus propellendis ſint fortiores, conſtitutum eſt Anno 1511. ut Epiſcopus diætis provincialib9 Tyrolenſibus interſit, de pace publica, ſalute ac defenſione patriæ conſilium conferat, quotam ſuam ſecundùm exigentiam neceſſitatis (relicto ſibi jure & modo collectandi) pendat; viciſſim verò domus Auſtriaca ea quæ diœceſis Imperio debet, exceptis tantùm impenſis Cameralibus, perſolvat. Neque tamen per hæc pacta impediri potuit, quò minus inter Epiſcopum & Tyrolenſe regimen lites orirentur; graves certè querelæ ab illo motæ ſunt in comitiis Ratisbonenſibus anni 1641. adverſus Claudiam, Leopoldi Archiducis viduam; quod ea jus ſuum ultra quàm par eſſet, extenderet, Epiſcopumque non alio, quàm *Landſaſſii* loco haberet; quæ gravamina ſingillatim *Limnæus* recenſuit. *I. P. Tom. IV. Add. ad l. 4. c. 7. p. 486.*

5. *Officiales hæreditarÿ* hujus Epiſcopatus ſunt: Pincernæ, *Comites de Thun.* Mareſcalli, *Barones de Firmian.*

6. *Canonici* octavum & decimum nunc explent numerum, hac ſerie:

I. *Joſephus Victorius de Albertis*, Decanus Prior SS. Thomæ & Leonardi.

II. *Antonius Picolomini S.R.I. Comes*, Præpoſitus.
III. *Carolus Emanuel Veltolinus.* Archidiaconus.
IV. *Bernardinus Malanotti.*
V. *Joh. Baptiſta Comes Lodroni.*
VI. *Antonius Croſinus S.R.I. Baro de Manburg.*
VII. *Jacobus Roborellus à Freiberg*, Summus Scholaſticus.
VIII. *Joh. Michael Comes à Spauer & Valler*, *Dn. Fay & Zambanæ.*
IX. *Carolus Comes Caſtri Barci* &c.
X. *Franciſcus Dominicus Comes à Petting.*
XI. *Bonaventura de Albertis Comes de Colico.*
XII. *Wolfgangus Georgius Comes Palat. Rheni, Dux Bavar. &c.*
XIII. *Franciſcus Antonius Sardanea de Meanpeg.*
XIV. *Antonius Dominicus C. à Wolckenſtein & Trosburg.*
XV. *Georgius Sigiſmundus de Sinerſperg.*
XVI. *Carolus Ferdinandus Comes Lodroni Dn. Caſt. S. Johannis.*
XVII. *Joh. Baptiſta S.R.I. Comes ab Arcu &c.*
XVIII. *Franciſcus Sigiſmundus Comes ab Arſio & Vaſio.*

CAP.

CAP. XV.

DE EPISCOPO BRIXINENSI.

PAULINUS, *Epiſcopus Brixinenſis, S. R. Imp. Princeps*, virtute magis quàm ſanguine nobilis, electus eſt anno 1677. è *Summo Pœnitentiario* in locum *Sigiſmundi Alphonſi Comitis de Thun*, qui præter Tridentinam Eccleſiam Brixinenſem quoque rexit.

2. *Scuto* utitur *ſemel perpendiculariter, bis transverſim ſecto, atque adeo* ſex areolas *continente. In prima rubea graditur agnus, quem paſchalem vocant, argenteus, vexillum rubea cruce inſignitum geſtans, quod* emblema *eſt* Epiſcopale. Secunda *argentea continet aquilam expanſam rubeam, cruribus, roſtro & corona aureis, cujus corpori & alis pedum Epiſcopale ſitu transverſo imponitur; quo ſymbolo deſignari ajunt* Capitulum Cathedrale: tertia & ſexta *rubea pelicanum argenteum defert, aureo roſtro pectus mordentem, cum ternis pullis argenteis:* quarta & quinta *cærulea exhibet ſagittam, diagonali ſitu, argenteam, aureis pinnulis armatam, ſtipante illam utrinque ſtella ſexangulari aurea; quæ* teſſera *eſt* familiaris *Paulini Mair, moderni Præſulis. Huic ſcuto* tiara *imponitur, adjectis hinc* pedo, *illinc* gladio. Spen. Op. Her. Sp. l. 3. c. 6.

3. Brixinenſis Epiſcopatus initio *Sabionæ*

Noricorum fuit, quæ civitas erat in Tyrolenſi Comitatu inter Oenipontum & Bolzanum ſita, ubi anno circiter 360. S. *Caſſianus* in divinis literis egregiè verſatus, & vitæ ſanctimonia conſpicuus, expulſa idololatria, incolas ad Chriſti fidem convertit, & ædificata in honorem Virginis Mariæ æde ſacra, *primus* ibi *Epiſcopus* à Fortunato Patriarcha Aquilejenſi ordinatus eſt: cum poſtea à gentilibus pulſum, & ad Forum Cornelii puerorum ſtylis confoſſum, Prudentius verſibus memoriæ commendavit. Qua verò tempeſtate, cujusque auſpiciis Epiſcopatus *Brixiam* ſive *Brixinum*, in confiniis Tyroli & Italiæ ſitum, translatus fuerit, diſſentiunt ſcriptores: *Hundius* id ab *Albino* Epiſcopo octavo & vigeſimo factum tradit; *Bucelinus*, Aventinum ſecutus, in *Hartvicum*, qui An. 1038. vixit, digitum intendit; à quo Brixinum mœnibus cinctum eſſe plerique memorant. Privilegia, quibus eminet, in acceptis fert præcipuè Imperatoribus *Ludovico* I. *Ludovico* IV. *Conrado* I. *Ottoni* II. *Heinrico* IV. & *Friderico* I. Hi Epiſcopatum in peculiarem Imperii tutelam ſuſceperunt, eo addito, ut Præſules non alii quam Imperio Romano obedirent; præterea jus telonii, pedagii & monetæ cudendæ ei impertierunt; uti patet è diplomatibus de annis 814. 909. 916. 977. 1111. & 1179., quæ in Archi-
vo

vo Epiſcopali adhuc oſtendi, *Comes Brandiſius* teſtatur. Heinricus II. Imp. Epiſcopatui Dynaſtiam *Veldes* in Carniola, octo milliaribus Labaço diſtantem, cum inſula, dicta Inſul bey unſer lieben Frauen / contulit.

lib. cit. part. 2. pag. 6.

4. Quamvis verò Brixinenſis Eccleſiæ Antiſtites, pari modo ac Tridentini, ob *jus Advocatiæ* atque alias quasdam rationes *Tyrolenſe regimen* reſpiciant, ſymbola ſua in ærarium provinciale conferant, nihilo tamen ſecius *Principibus Imperii* accenſentur, Regalia ab Imperatoribus accipiunt, ſeſſionem ac ſuffragium in comitiis Imperii obtinent: ab oneribus quidem Imperii (præter contributionem ad Cameræ ſuſtentationem, quam ipſe Epiſcopus ſolvit) à domo Auſtriaca eximuntur, vigore pactorum ob mutuam defenſionem ſubditorum & ditionum, quæ ubique cinctæ & mixtæ ſunt Auſtriacis, initorum. Verùm quod Tridentino Epiſcopo accidiſſe dictum eſt, ut ejus jura ab Auſtriacis variis modis coarctarentur atque infringerentur, id Brixinenſis quoque ſenſit, unde conqueſtus is eſt in comitiis anni 1654. Auſtriacos jura ſua, ob beneficium protectionis, ab eo tempore cœptæ, quo adverſus Venetos Maximilianus I. bellum geſſerat, recepta, nimium quantum diſtendere, & ſuperioritatem etiam, collectationes, metata & epide-

I. P. T. V. Add. ad l. 5. c. 2. p. 687. metica aliaque ſibi arrogare, uti *Limnæus* enarrat.

5. Habet cæteroquin hic Epiſcopatus complures Nobiles & illuſtres *Vaſallos*, ipſa quoque Sereniſſima domus Auſtriaca quædam ab eo feuda inſignia recognoſcit. *Officiales* ejus *hæreditarij* ſunt: Mareſcalli, *Barones à Welſperg.* Camerarii *Columnii Barones à Vols.* Pincernæ, *Comites de Thun.* Dapiferi, *Comites de Wolckenſtein.*

6. *Capitulum* novendecim Canonicis nunc conſtat, partim ex *Equitum*, partim *Doctorum* ordine; eorum hæc eſt nomenclatura:

I. *Guilielmus Vintler, L. B. in Runglſtein & Dominus in Platſch, filius Melchioris & Johannæ de Welſperg*, Præpoſitus.

II. *Joh. Oſvvaldus a Mitterhofen, in Freidenthurn*, Decanus.

III. *Joh. Georgius Trapp in Biſein, Curburg & Svvanburg, Comes in Matſch, filius Georgij & Barbaræ Baroniſſæ Königlin ab Ehrnburg.* Senior.

IV. *Vigilius Mancius, S. Theologiæ D.*

V. *Georgius Joachimus à Wincklhofen in Englöſs*, Scholaſticus.

VI. *Carolus Hannibal Baro in Welſperg & Primör, Prior SS. Martini & Juliani de Caſtrozza, filius Sigiſmundi Wolfgangi Theodorici & Helenæ C. de Wolckenſtein*, Cuſtos.

VII. *Chriſtophorus Haim, J. V. D.*

VIII.

VIII. *Franciſcus L.B. ab Enzenberg in Freyen & Jochelsthurn.*

IX. *Thomas de Mornberg in Jauffen, J. C. D.*

X. *Guidobaldus Vigilius Comes à Thun,* Præpoſitus B. M. V. in Ambitu.

XI. *Franciſcus Antonius Colomna L. B. à Völs, Dn. in Schenckenberg.*

XII. *Ferdinandus Carolus L. B. à Welſperg & Primör.*

XIII. *Chriſtophorus Priggl, J. V. Lic.*

XIV. *Matthias Jenner, SS. Theol. D.*

XV. *Joh. Franciſcus Khuen de Auer & Belaſi, Dn. in Leichtenburg.*

XVI. *Johannes Antonius de Zephyris in Greit, S. Theol. D.*

XVII. *Jacobus Philippus Merl de Milln & Sichlburg.*

XVIII. *Wolfgangus Georgius C. Palat. Rheni &c.*

Denique XIX. *Joh. Jacobus Perckhoffer S. Theol. D.*

CAP. XVI.

DE BASILEENSI ET CURIENSI EPISCOPUS.

JOHANNES CONRADUS, *Epiſcopus Baſileenſis S. R. Imp. Princeps*; electus eſt An. 1656. d. 22. Dec. in locum *Joh.*

Franciſci à Schonau d. 30. Nov. ejusdem anni defuncti: genus ducit ex incluta familia Equeſtri de *Roggenbach*; pater ei erat *Joh. Hartmannus*, mater *Suſanna ze Rhein*, avus *Joh. Adolphus*, avia *Maria de Pfort.*

2. *Scuto* utitur *quadripartito*, cujus 1. & 4. area *argentea figuram nigram (quam* Freherus *inter inſtrumenta piſcatoria refert) continet, &* Epiſcopatum Baſilienſem *deſignat: 2. & 3. transverſim ſecta, ſuperiore parte è cocco & nigro perpendiculariter diviſa eſt, inferiore tota argentea fulget; quod δεῖγμα* eſt gentilitium Dominorum de Roggenbach. Tegitur *ſcutum* tiara Epiſcopali, *hinc* pedo, *iſthinc* gladio *ſtipata.*

Not. ad Petr. ab Andlo c. 15. p. 217.

3. Epiſcopatus Baſileenſis initio *Rauracenſis* dicebatur, eſtque vetus traditio, Rauracos Chriſtianæ religionis ſemina à Sequanis hauſiſſe, accurantibus Biſontinis Archiepiſcopis, quibus hoc adhuc ævo Baſileenſes Præſules ſuffragari perhibent: exiſtimabat a. *B. Rhenanus*; Baſileenſis Epiſcopi tractum multis annis in Biſontinæ Eccleſiæ diœceſi & adminiſtratione fuiſſe, usque ad Francicarum legum ſanctionem, qua ſingulæ civitates ſuos habere Epiſcopos juſſæ ſunt. Sed diſſentit ab illo autor *Baſilea Sacræ*, atque authenticis monumentis compertum eſſe, teſtatur, anteriore & quidem aureo ævo Conſtantini M. jam dum proprios Epiſcopos Rau-

Baſil. lib. 3. pag. 12.

Rauracis fuiſſe, qui everſa *Auguſta Rauracorum* vel ab Allemannis circa annum 360. vel ab Hunnis 451. *Baſileam*, quæ tum exoriebatur, ſedem tranſtulerunt. *Primus* Rauracorum *Epiſcopus*, de quo memoriæ proditum eſt, *Iuſtinianus* audit, qui An. 346. ſynodo Colonienſi adverſus Euphratem interfuit: poſt hunc hiatum patitur Epiſcoporum catalogus usque ad *S. Pantalum*, quem vulgò pro primò Baſileenſi Præſule habent, martyrii corona illuſtrem, cui, intercedente iterum aliquo intervallo, *Adelphius* ſuccenturiatur, qui primò concilio Aurelianenſi à Clodovæo Francorum Rege Aurelias An. 507. convocato, ſubſcripſit: à *Walano* demum, qui circa annum 750. Eccleſiæ præfuit, Epiſcoporum ſeries filo non interrupto nectitur.

4. Inter *benefactores* hujus Epiſcopatus celebratur inprimis Heinricus II. Imp. qui An. 1004. in *Adalberonem* Præſulem ſibi egregiè charum liberalitatem ſuam effundens, juris ipſius fecit *ſylvas Alſatiæ in Vtonis Comitatu, à Pyrrha flumine inter Ilum & Rhenum ad ſex milliaria protenſas*; ea conditione, ut *venatio* ſoli Epiſcopo permitteretur: quadriennio poſt eidem Adalberoni donavit *ſylvas in Briſgoja, à vico Toginga usque Gundelfingam & Betzingam.* Verùm nec inter hos limites conſtitit Heinrici S. munificentia, cathedra- *Baſil. Sacra p. 140.*

lem inſuper ædem, Hungarorum vaſtatione labefactatam diruit, ut novam paſſus aliquot à Rheno remotam erigeret: eam anno 1019. d. 11. Oct. *Adalbero*, ipſo Imperatore & Epiſcopis bene multis præſentibus, ſolemni ritu conſecravit, honorique dicavit *Chriſti reſurgentis, S. Crucis, Deiparæ Virginis, S. Johannis Baptiſtæ, omniumque denique Apoſtolorum & Sanctorum.* Inter Præſules prædicantur merita *Heinrici* III. *Comitis Neoburgenſis*, qui, ut *Briſacenſe* feudum, extincta Sueviæ Ducum familia, ad ſe revolutum, diœceſi aſſereret adverſus Rudolphum Habspurgicum poſtea Imperatorem, qui Briſacum aſtu occupaverat, omni non modò contentione, ſed & dimicatione laboravit, atque quod intenderat, tandem interveniente ſumma 900. marcarum argenti, quam Rudolpho ſolvit, obtinuit. Devenit tamen poſtea, incertum qua via, Briſacum ad Imperium, & A. 1331. à Ludovico Bavaro Imp. Ottoni Archiduci Auſtriæ jure pignoris conceſſum, & à domo Auſtriaca in hoc usque ſeculum poſſeſſum eſt, donec per pacem Weſtphalicam in Regem Galliarum transferretur. Sed novis etiam ditionibus Epiſcopatum auxit *Heinricus;* namque arcem *Biederthan* à Comite Godefrido cognato ſuo, præterea *Bruntrutum* arcem & *Teuffenſtein* à Comitibus de Neufchaſtel pretio comparavit: porro *Pfyreta*

Baſil. Sacra p. 241.

retanum Comitatum acquiſivit, quem integrum, excepto ſolo caſtro *Schönberg* & curte *Illeburg*, Ulricus Comes de Pfyrt, ac Theobaldus ejus filius, eidem pro 850. marcis argenti, cum omni jure & jurisdictione anno 1271. vendiderunt; ea quidem conditione, ut ipſi eorumque hæredes maſculi prædictum Comitatum ab Eccleſia, præſtito fidelitatis ſacramento, in feudum ſeu beneficium reciperent. Theobaldus poſtea An. 1309. *Ottoni* Epiſcopo è Baronibus de Grandsé orto, ad plures ſopiendas tricas, nobilem etiam Toparchiam, caſtrum & oppidum *Blumbergam* ſive *Florimontem* donationis titulo tranſcripſit, eo iterum pacto, ut donata feudi nomine retineret. *Ulricus* denique ultimus *Comes Pfyrtenſis*, & ejus conjux *Johannetta*, *Gerardo à Wippingen*, Ottonis in Epiſcopatu ſucceſſori, tertiam partem hæreditatis, quàm à *Berchtoldo C. de Strasberga* acceperant, donarunt. Cum autem non ita multò poſt Comitum Pfyrtenſium maſcula ſtirps defeciſſet, *Iohannes de Senna* Præſul, firmandæ concordiæ & pacis perſtudioſus, Comitatum *Rudolpho Auſtriæ Archiduci*, Johanna Ulrici ultimi Comitis Pfyrtenſis filia nato, An. 1361. feudi nomine contulit; permanſitque ille penes Auſtriacos per trium fermè ſeculorum ſpatium, usque dum conceſſa per pacis Monaſterienſis formulam *Ibid. p. 261.*

Gal-

Gallis *Suntgoja*, hi Pfyretanum quoque Comitatum, quaſi ſub ea comprehenſum, ſui juris facerent, ne quicquam reclamante Epiſcopo & Capitulo Baſileenſi, qui reſtitutionem ejus, vel ſaltem compenſationem atque indemniſationem, in ſuperioribus & hodiernis comitiis crebrò flagitarunt, atque adhuc urgent.

V. Limn. l. P. T. V. Add. ad l. 4. c. 7. p. 255.

5. In *civitatem Baſileenſem* nulla amplius jurisdictio Epiſcopis competit; qui tamen olim legitimi ejus Domini fuerunt; quemadmodum *Urſtitius* teſtatur, & jura conſtituendorum magiſtratuum, judicandi, de appellationibus cognoſcendi, juramentum fidelitatis exigendi, aliaque habuerunt; quæ temporum ſucceſſu ab illis vendita, bellicis impenſis conſumpta, variis contractibus & transactionibus alienata, in civium manus pervenerunt: Supereſſe nihilominus Præſulibus aliquam priſtinæ poteſtatis recognitionem, *Æneas Sylvius* tradidit, quod *annuos quatuor denarios* ex *ſingula familia* recipiant. Habitarunt Epiſcopi in *minore Baſilea*, quæ cis Rhenum eſt, usque ad annum 1365. quo *Iohannes* Præſul natus è Comitibus de Vienna, qui multa Epiſcopatus dominia juraque vel prorſus diſſipavit, vel alieno ære gravavit, eam civitatis partem Leopoldo Auſtriæ Duci oppignoravit, in cujus poteſtate quatuordecim annis permanſit, donec à civibus,

Epit. Hiſt. Baſ. cap. 7.

Deſcript. Baſil. pag. 20.

Urſtit. lib. cit. c. 18.

annuen-

annuente *Himerio* è Romſteiniis Baronibus Johannis ſucceſſore, redimeretur, atq; majori urbi uniretur:. inde itaq; ſedem Præſules *Bruntrutum* tranſtulerunt, quod in Comitatu *Alsgaugenſi* ad *Halium* fluvium ſitum eſt; Capitulum verò *Delemontij* in *Salzgoja* ut plurimum degit: diœceſis *circulo Rhenano ſuperiori annumeratur*.

6. *Curienſem* Eccleſiam in præſentia regit

ULRICUS, *Epiſcopus Curiæ, S. R. Imp. Princeps, Dominus in Fürſtenberg & Gros-Engſtingen*; ſuffectus is eſt d. 23. Febr. anni 1661. à Capitulo in locum *Johannis Flugij ab Aſpermont*. Sanguinem ducit è familia *de Monte*, quam Romanam vetuſtiſſimæ originis *Bucelinus* prædicat. Pater eiſe a *Albertus de Monte*, mater *Margarita de Marmels*; avus, *Lucius de Monte*, avia *Urſula Baroniſſa de Saxo*. Germ. Stemmatogr. Tom. IV.

7. *Scuto* utitur *quadripartito*: 1. & 4. area *argentea capricornum ſalientem nigrum continet, quod* ſymbolum *eſt* Epiſcopatus 2. & 3. *cærulea dimidium unicornu ex auro, ſectione apparente cruenta, quæ* teſſera *eſt* gentilitia familiæ de Monte. *Scuto* incumbit tiara, *adjectis hinc* pedo, *iſthinc* gladio. Spen. Oper. Her. Sp. l. 3. c. 11.

8. Curienſis Epiſcopatus inter eos, quos Rhenus alluit, primus ab ejus fontibus occurrit,

currit, indeque *ſupremus* (das Oberſte in der Pfaffengaß) appellatur. Eum *Bucclinus* ab ipſo Petro Apoſtolorum Principe fundatum arbitratur, unde & oppidum *Veldkirchium* & adjecta regio *Campus S. Petri* nominetur, *primum* tamen *Epiſcopum* vocat *S. Lucium*, quem alii *Coilli Britanniæ Regis*, alii *Simonis Crucigeri* filium fuiſſe volunt. *Bruſchius* initia Epiſcopatus ad annum 440. refert, primum Præſulem memorat *Aſimonem*, qui An. 451. Chalcedonenſi interfuit concilio. De *Paſchali* quarto & decimo Epiſcopo inſigne eſt ad memoriam, quod idem *Bruſchius* recenſet: *Paſchalis Comes Brigantinus Vigily Præſidis Rhætiæ filius, Epiſcopus Curienſis, habuit uxorem Dominam Eſopejam, Comitiſſam de Rhætia alta: quæ etiam in vetuſtis diplomatibus nominatim ponitur, & ſe ſubſcripſit Antiſtitam Curienſem: præſertim in fundatoriis literis vetuſtiſſimis monialium cœnobij Caczes*, in Tumiliaſca ſupra Rhetium ſiti. Ejus cœnobii *fundatores fuerunt iſte Paſchalis Epiſcopus & ejus filius Victor, ſucceſſor patris in Epiſcopatu. Prima ejusdem Abbatiſſa legitur fuiſſe Domina Veſpula, Paſchalis Epiſcopi ex Eſopeja conjuge filia: cujus ſoror Urſicina ejusdem loci monialis fuit.*

Germ. Sacr. Part. 1. p. 3.

9. Inter *Evergetas* Eccleſiæ Curienſis celebrantur: *Carolus Craſſus* Imp. qui *Rothario*

rio Epiſcopo An. 881. ditionem & villam *Fluminis* donavit; *Otto M.* qui *Waldoni* An. 940. *Pludentum* oppidum *Druſianæ* vallis, nec non ejus ſucceſſori *Hardoberto*, ob damna à Saracenis Epiſcopatui illata, quædam prædia in pago *Zizers* & Alſatia dedit; *Otto III.* qui *Waldoni II.* An. 995. totum oppidum *Clavennenſe* in Prægallia conceſſit; *Fridericus Barbaroſſa*, qui *Eginonem* Epiſcopum Anno 1174. mortuum ob egregias virtutes *Principali axiomate* ornavit; *Otto IV.* denique, qui *Regalia* etiam *Reinherio* Epiſcopo impertiit. Inter Præſules *amplificaſſe* diœceſin prædicantur: *Conradus* è Baronibus Bellomontii, exſtructo caſtro *Fürſtenburgo* in Atheſina valle, conſenſu Mainardi Auſtriæ Ducis; *Heinricus* ex Comitibus Montfortii emtis arcibus *Aſperimontis* & *Rhams*; *Vlricus* è Lenzburgiis, comparato 2500. aureis caſtro *Tumiliaſcæ*; *Hartmannus*, qui *Ramuncenſem*, *Greiffenſteiniam* & *Haldenſteiniam* arces acquiſivit, nec non munificentia *Modeſtini Vice-Comitis Mediolanenſis* Anno 1404. totam *vallem Tellinam*, communitatem in *Bormio* & *Busclatio*, caſtrum item & oppidum & totam vallem *Clavennam* & *Plurium* accepit.

9. Cæterùm cùm Curienſes Epiſcopi comitiis ac diætis circularibus per longum tem-

temporis ſpatium non interfuiſſent, petiit An. 1642. *Iohannes* Præſul in conventu à circulo Suevico Ulmæ agitato, ut priſtini juris ſui ratio haberetur, ipſeque nunc & in poſterum ad ſeſſionem ſuffragiumque admitteretur, quod etiam conceſſum ei eſt; unde & in comitiis Imperii anni 1654. ſententiam in Senatu Principum dixit, Receſſuique per Legatum ſubſcripſit. Sedem habet in ipſa civitate *Curia* in qua tamen non omnimoda pollet jurisdictione.

11. Inter *Officiales hæreditarios* Epiſcopatus Curienſis numerantur inprimis *Archiduces Auſtriæ*, qui, *Bruſchio* teſte, feuda officii *Pincernæ*, & totum Comitatum Tyrolonenſem ab eo recipere conſueverunt. Reliquos miniſtros ita *Bucelinus* recenſet: Mareſcalli *Equites de Marmels* ſeu *Marmore*; Dapiferi *Comites de Matſch*; Camerarii *Barones de Belmont*.

CAP. XVII.

DE OSNABRUGGENSI ET LUBECENSI EPISCOPIS.

RESTANT è choro Epiſcoporum illi, qui in Senatu Imperii *ſcamnum transverſum*, inter menſam Directorialem & Eccleſiaſticorum Principum ſedilia collocatum, occupare

pare ſolent; horum in præſentia *duo* ſunt, videlicet *Oſnabruggenſis & Lubecenſis.*

2. Ille ERNESTI AUGUSTI nomen habet, & è Sereniſſima ſtirpe *Ducum Brunſuicenſium & Lüneburgenſium* prognatus eſt, de qua inferiùs ſermo erit.

Fuit ei *anteceſſor* in Epiſcopatu *Franciſcus Wilhelmus Comes de Wartenberg S. R. E. Cardinalis*, An. 1662. fatis functus, cui jam dum per *inſtrumentum pacis Weſtphalicæ* ſucceſſor deſignatus erat: inter alia enim, quæ Celſiſſimæ domui Brunſvicenſi æquivalentiæ ſive compenſationis nomine in eo conceſſa ſunt, hoc etiam erat, *ut viventi tum Epiſcopo Oſnabruggenſi immediatè ſuccederet minor natu è Georgij Ducis Lüneburgenſis filiis, ita ut in poſterum alternativè, modò Romanæ, inde Evangelicæ religioni addicti, ſed ex his non alij quàm ex familia modò nominati Ducis Georgij deſcendentes; illis autem deficientibus, ex Ducis Augusti poſteritate, Epiſcopatui huic præficerentur.* *Inſtr. Pac. Oſn. art. 13.*

3. *Symbolum* Oſnabruggenſis Epiſcopatus, quod Erneſtus Auguſtus ſcuto gentilitio infrà delineando, inſerere ſolet, pingitur *parma argentea rotam rubeam continente.*

4. *Fundator* Epiſcopatus *Carolus M.* extitit, qui devicto Witekindo, Saxonum Regulo, Osnabruggæ; in veteri Bructerorum regione, ubi hic domicilium habuiſſe fertur, Eccleſiam in honorem S. Petri, Criſpini &

Criſpiniani condidit, eamque latifundiis &c? vaſto nemore intra hæc loca *Farnevvinckel, Ruſtenheim, Angaria, Osningsncthe, Dershoſſet & Egeſterfeld*, dotavit, atque *Epiſcopum* ei præfecit *VViſonem*; uti ex ipſo Caroli diplomate *Bertius* docet. Inter Wiſonis ſucceſſores tres è *Brunſuicenſi* ſtirpe oriundi enumerantur: *Melchior*, qui ſeculo quarto & decimo; *Ericus Grubenhagius*, qui ſuperiore ſeculo, & *Philippus VVilhelmus*, qui patrum noſtrorum memoria Epiſcopatum rexére. *Ericus* cùm diœceſi præſideret, graves turbæ inter Senatum & cives Oſnąbruggenſes, nec non Canonicos ſunt ortæ, quos coëmendis & colendis agris, atque aliis rationibus multipliciter ſibi incommodare, alimenta ſua deteriora reddere, nec tamen liberam Evangelii prædicationem permittere, cives querebantur: cumque hi facta ſeditione aliquot Canonicorum curias diripuiſſent, atque Epiſcopum etiam contumeliis exagitaſſent, immanem ille pecuniæ ſummam mulctæ loco civitati imperavit, eamque pendere detrectanti obſidionem intentavit: ſed intercedente Philippo Duce Brunſuicenſi, fratre Epiſcopi, & Philippo Seniore C. Waldeccenſi, bellum, perſolutis à civitate ſexies millenis aureis Rhenenſibus, ſublatum eſt, quod incidit in annum 1525.

Rer. Germ. l. 3. p. 224.

Chytr. Chron. Sax. l. 11. p. 332.

1525. Sedes Epiſcopalis *Iburgi* antehac fuit, quod An. 1553. Philippus M. Dux Brunſuicenſis, cum Oſnabruggenſi diœceſi arma infeſta inferret, occupavit, atque omnium rerum copia abundans diripuit. Hodiernus vero Princeps in ipſa urbe, loco ſuo ære comparato, elegantem ac ſplendidam arcem, in qua reſideret, exſtruxit. *Id. l. 18. p. 517.*

5. Superiore bello tricennali, poſtquam Oſnabruggenſis Epiſcopatus in Suecorum poteſtatem devenit, translatus is eſt in *Guſtavum Comitem de Waſaburg*, Guſtavi Adolphi Regis filium naturalem, & Capitulum, cum Senatu populoque, in ejus fidem ſub initium anni 1634. ad actum: verùm per pacificationem Weſtphalicam rediit diœceſis ad Præſulem ſuum *Franciſcum Wilhelmum*; cui tamen id oneris impoſitum eſt, ut Guſtavo Waſaburgio loco compenſationis intra quatuor proximos annos *octuaginta millia talerorum* perſolveret. Cæterùm ne per alternativam ſucceſſionem Catholicorum & Evangelicorum, inſtitutam per inſtrumentum pacis (quemadmodum paulò ante dictum eſt) difficultas aut confuſio oriretur circa *cenſuram ritusque in Romana Eccleſia receptos*, cautum eſt eadem pacis formula, ut eorum omnium diſpoſitio, quoties alternativa ſucceſſio in Auguſtanæ Confeſſioni addictum devenerit, Archiepiſcopo Colonienſi velut *V. Inſt. pacis Osnabr. art. 13. §. 2.* *Ibid. §. 7.*

Metropolitano reſervata, adverſus Auguſtanam Confeſſionem autem profitentes plane ſublata eſſe debeat. Cætera ſuperioritatis & regiminis jura in civilibus & criminalibus Auguſtanæ Conf. Epiſcopo juxta Capitulationis leges illibata permaneant; quoties vero Catholicus Epiſcopus rerum potitur, nihil omnino in Evangelicorum ſacra arroget ſibi juris aut obtineat.

6. Annumeratur diœceſis *circulo Weſtphalico;* Officialibus hæreditariis nullis ſtipata eſſe fertur. *Capitulum* XXV. Conſtat Canonicis, inter quos *tres* tantum, nempe VI. XIV. & XXII. *Auguſtanam Conf.* profitentur, reliqui Romanis ſacris addicti ſunt; Series eorum & nomenclatio iſta nunc eſt:

I. *Joh. Fridericus de Loent*, Præpoſitus & Archidiaconus.
II. *Crato Wernerus à Palandt*, Decanus.
III. *Benedictus à Gahlen*, Senior, Archidiaconus & Sacellanus in Dieſen.
IV. *Jodocus Heinricus Korff*, Sacellanus in Schledehauſen.
V. *Dietericus Heinricus à Nehem*, Sacellanus in Melle, Præpoſitus S. Johannis, Archidiaconus.
VI. *Otto Heinricus ab Ohr*, Præpoſitus in Quackenbrück, Archidiaconus.
VII. *Jodocus Dietericus Korff.*

VIII.

VIII. *Franciſcus Adolphus Wilhelmus Comes ac Dn. Friſiæ Orientalis & Rietbergæ.*

IX. *Dietericus Ludovicus Korff*, Cuſtos & Archidiaconus, Præpoſitus in Widenbrück.

X. *Wolfgangus Georgius Comes Palat. Rheni*,&c.

XI. *Antonius Wernerus Guido à Palandt.*

XII. *Heidenricus Ludovicus Droſte.*

XIII. *Franciſcus Dietericus Joſephus à Landsbergen.*

XIV. *Ferdinandus Joachimus ab Ohr, de Notbecke.*

XV, *Philippus Conradus Spiegel in Dieſenberg.*

XVI. *Johannes Chriſtophorus Vincke*, Scholaſticus & Archidiaconus.

XVII. *Chriſtophorus Heinricus à Gahlen von de Aſſen.*

XVIII. *Heinricus Korff, dictus Smiſing.*

XIX. *Franciſcus Arnoldus Wolff, dictus Metternich in Gracht.*

XX. *Ignatius Heinricus Dietericus ab Horſte.*

XXI. *Carolus Franciſcus L. B. de Wachtendonck,*

XXII. *Fridericus Ferdinandus Adam Korff à Wachhorſt.*

XXIII. *Bernardus Mauritius à Kappel.*

XXIV. *Erneſtus à Beveren.*

Denique XXV. *Johannes Franciſcus Caſpar ab Unt,in Gieſenberg.*

7. *Lubecenſem* Epiſcopatum hodie administrat

AUGUSTUS FRIDERICUS, *Heres Norvvegiæ, Poſtulatus Epiſcopus Lubecenſis, Dux Slesvici, Holſatiæ, Stormariæ & Ditmarſorum, Comes Oldenburgi ac Delmenhorſti,* filius Friderici Ducis Holſatiæ & Slesvici, de cujus natalibus cæterisque decoribus alio loco dicetur.

8. *Teſſera* Epiſcopatus, quæ in gentilitio ejus ſcuto inferius deſcribendo, conſpicitur, *crux eſt aurea, mitra Epiſcopali tecta, in campo cœruleo.*

9. Origo Epiſcopatus Lubecenſis *Oldenburgi* in Wagria fuit, quo loco eum *Otto M.* Imp. inſtituiſſe fertur: inde *Heinricus Leo* potentiſſimus per Germaniam Princeps, eam Friderico I. annuente, Lubecam, ſplendidiſſimam Wagriæ metropolin, à ſe ſubjugatam, transtulit, exſtructaque eſt à *Gerardo Epiſcopo* in arenis Eccleſia Cathedralis S. Johanni dedicata. *Detlevus de Reventlovv,* quadrageſimus ordine Præſul, qui anno quinto & trigeſimo ſuperioris ſeculi rebus humanis exemtus eſt, *Evangelicæ religionis* exercitium in diœceſi introduxit.

Bert. rer. Germ. l. 3. p. 177.

10. Hæret nunc Epiſcopatus per integri ſeculi ſpatium & quod excurrit in *familia Ducum Holſatiæ & Slesvici,* hicque longo uſu

mos

mos invaluit, ut filiis natu minoribus quaſi in *Apennagium* cedat, Capitulo umbra tantùm Electionis relicta. Primus qui ex inclutiſſima hac ſtirpe in Epiſcopum Lubecenſem poſtulatus eſt, *Iohannes Adolphus* extitit, Chriſtiani III. Regis Daniæ è fratre Adolpho Duce Slesvicenſi nepos, qui Bremenſem etiam Archidiœceſin rexit, & An. 1596. ad conjugium animum adjiciens, Epiſcopatum Lubecenſem fratri ſuo *Iohanni Friderico* tradidit; cui An. 1634. defuncto *Iohannes*, filius Johannis Adolphi modò memorati, ſurrogatus eſt; poſt quem *Iohannes Georgius*, Friderici Ducis Gottorpienſis, qui Johannis frater major erat, filius Epiſcopatum ſuſcepit; ſed immatura morte in peregrinatione Neapolitana An. 1655. extinctus, eum fratri *Chriſtiano Alberto* reliquit, à quo An. 1665. in *Auguſtum Fridericum* germanum ſuum translatus eſt ſervato tamen ſibi jure ac titulo *Coadjutoris*. Sedem Præſuli *Oitinum* præbet, Wagriæ oppidum, quarto à Lubeca lapide diſſitum, diœceſis *circulo Saxonico inferiori* annumeratur.

CAP. XVIII.

DE SUPREMO ORDINIS TEUTONICI MAGISTRO.

JOHANNES CASPAR, *S. R. Imp. Princeps, Adminiſtrator Supremi Magiſterij in Boruſſia, Teutonici Ordinis per Germaniam & Italiam Magnus Magiſter, Dux in Sileſia, Freudenthalij & Eyllenbergæ, nec non S. Cæſareæ Majeſtatis per utramque Sileſiam Supremus Capitaneus.*

2. Prognatus eſt ex incluta ſtirpe Suevica *ab Ampringen*, quam *Ferdinandus Hauk* in libello, cui titulus die Herzligkeit Edler freyen Francken / ab *Amprinto*, Comite ab Habspurg & Altenburg derivat; cujusque extremus quidem, at maximè conſpicuus & florentiſſimus palmes hic noſter eſt, quem non imber edax, non aquilo impotens poterit deterere, aut innumerabilis annorum ſeries & fuga temporum delere: quamquam & alio modo memoriæ generis ſui conſuluit, dum in nomen familiæ, poſt fata ſua aſſumendum, adoptavit N. *de Weſenberg* cognatione ſibi junctum.

3. *Parens* Reverendiſſimo Principi fuit *Joh. Chriſtophorus ab Ampringen*, mater *Suſanna*

ſanna de Landsberg, à quibus An. 1619. d. 20. Martii in lucem ſuſceptus eſt. Poſtquam exceſſit ex ephebis, ordini Equeſtri Teutonico nomen dedit, & per varios gradus eò mox dignitatis pervenit, ut *Baliviæ Auſtriacæ Archicommendator* præficeretur: cùm verò *Leopoldo VVilhelmo Archiduci & Ordinis Teutonici Magiſtro* Anno 1662. defuncto, *Carolus Ioſephus Archidux*, infirma adhuc ætate ſuffectus eſſet, hic noſter in eorum extitit numero, qui curam atque adminiſtrationem Magiſterii geſſerunt; quo in munere virtutem fidemque ſuam univerſo Ordini adeò probavit, ut præ cæteris digniſſimum eum judicarent, quem *Carolo Joſepho*, An. 1664. præmaturo funere è vivis ſublato, *ſucceſſorem* conſtituerent. Ipſe Leopoldus Auguſtus, quanto in pretio optimi atque acerrimi viri raram in hoc ſeculo integritatem & præſtantem prudentiam haberet, abundè teſtatus eſt, cùm An. 1673. *Regno Hungariæ* factionibus ac inteſtinis diſſenſionibus diviſo, cum *vicaria poteſtate* imponeret; qua per octo circiter annorum ſpatium egregiè defunctus eſt, manſerunt ejus merita altâ Cæſaris mente repoſta, ita ut novis honoribus pronuper eum cumularet, & *Supremum Capitaneum utriusque Sileſiæ* in locum Friderici Landgravii Haſſiæ, S.R.E. Cardinalis & Epiſcopi Vratislavienſis, deſignaret.

4. *Scutum*, quo uti ſolet, *quadripartitum eſt, mediante cruce nigra, cui alia aurea ac liliata, in corde peltam auream nigra aquila inſignitam gerens, ſuperinducitur; quod* Magiſterii Ordinis Teutonici ſymbolum *eſt.* Area prima & extrema *argentea crucem nigram* vetuſtiorem Ordinis teſſeram *exhibet:* ſecunda & tertia *rubea palos duos argenteos & faſciam unam auream continet, quod* gentilitium δεῖγμα eſt familiæ ab Ampringen: *Impoſitæ ſunt huic ſcuto* tres caſſides *coronatæ, quarum* anterior *jugum alarum complicitarum argentearum, cui crux nigra inſcripta, ſuſtinet:* Mediæ *incumbit tabula octangularis argentea,* ſymbolo Magiſterii Ordinis *inſignita, & ſingulis angulis totidem globulis aureis, qui plumis nigris faſtigiati ſunt, ornata. E* poſteriore caſſide gentilitia *protenduntur bini pedes urſini averſi rubei, falcatis digitis ſinguli globum aureum ſtringentes:* Phaleræ *circumfluunt hinc argenteæ & nigræ, iſthinc rubeæ & aureæ.*

5. *Ludovicus Antonius Comes Palatinus Rheni,*&c. filius tertio genitus Philippi Wilhelmi Comitis Palatini Rheni, Ducis Neoburgici, electus & inauguratus eſt in *Coadjutorem Supremi Magiſterij Ordinis Teutonici* d. 16. Dec. 1679. cum ſexta retro luce, ritu ſollemni *inſignibus Equeſtribus* decoratus eſſet.

6. *Scuto* utitur eodem, quo Sereniſſimus Pa-

Parens, quodque inferiùs delineaturi ſumus, ita tamen ut *ſubſtrata ei crux nigra cum aurea liliata, quatuor locis promineat:* Tegitur *pileo Ducali.*

7. Ordo Teutonicus, olim *Hoſpitalis S. Mariæ Hieroſolymitanæ* dictus, exortus eſt in Sancta illa civitate, quam inhabitatam à Chriſtianis circa initia ſeculi XI. cùm Viri Teutones frequenter inviſerent, permotus eſt honeſtus quidam urbis incola, genere Germanus, ut in uſum hoſpitum popularium xenodochium de ſuis facultatibus exſtrueret, Oratoriumque B. Virgini Deiparæ ſacrum adjiceret: ad quod confluentibus indies magno numero Germanis, multi ex eis ſeculo renuntiantes, ſe ſuaque Deo & hoſpitum infirmorum curationi devoverunt; his ſucceſſu temporum diverſi Nobiles atque Equeſtris proſapiæ viri acceſſerunt, qui tandem numero aucti regulam inſtitutaque *Fratrum militiæ* templi aſſumſerunt, & paulò poſt occaſione obſidionis Acconitanæ (quæ civitas aliàs *Ptolemaïs* dicebatur, quamque *Sprengerus* craſſa ἀνιςορησίᾳ *Anconam Italiæ urbem* ad Adriaticum mare ſitam putavit) Ordinis ſui confirmationem à Cæleſtino III. Papa, intercedente Heinrico VI. Imp. ejusque fratre Friderico Sueviæ Duce An. 1192. obtinuerunt, & adoptata in *Advocatam* B. Virgine Maria, *teſſeræ* loco *crucem nigram in* *Iuriſpr. Publ. l. 1. c. 10. p. 408.*

cam-

campo argenteo acceperunt; cui deinceps Johannes Rex Hieroſolymitanus, *auream* ſuperinduxit, Fridericus autem II. Imp. *aquilam nigram Imperij in campo aureo*, medio & honoratiore crucis loco imponendam addidit: denique Ludovicus IX. Rex Galliæ à bello ſacro redux crucis aureæ extremitates *quatuor liliis* auxit atque ornavit. Primus Ordinis Magiſter *Heinricus Waltpodius* fuiſſe memoratur.

8. Tranſierunt hi Equites, quos à ſymbolo modò dicto, *Crucigeros* nominabant, è Paleſtina, in qua annis aliquot ſtrenuè rem Chriſtianam curaverant, ingentemque ſui famam excitaverant, in Germaniam, Magiſtro *Hermanno de Salza* circa annum 1229. exciti à Conrado Maſſoviæ Duce, ut ſibi à Pruſſis gentilibus afflicto, ſuppetias ferrent: ab eo autem in præmium navatæ fortiter operæ *Culmenſem* diſtrictum, & quicquid terræ eſt inter *Viſtulam*, *Mocram* & *Dreventiam* flumina acceperunt, cumque ſequenti temporum tractu Pruſſiam & Livoniam ampliſſimas provincias, armis victoriisque ſuis emenſi eſſent, & cum *Enſiferorum Equitum* in Livonia ordine ſeſe conjunxiſſent, Palæſtinam autem intereà Saraceni pulſis Chriſtianis, occupaſſent, iſtis in oris ſedem fixerunt, opibusque ac potentia immane quantum creverunt. Verùm enim verò rebus ſic

pro-

proſperè atque ex voto ſibi ſuccedentibus elati, inſolentiùs ſe gerere, ſociorum ac vicinorum terras appetere, ſubditos intolerabili dominatu premere, tributisque vexare cœperunt; unde factum, ut utrorumque, vicinorum nempe & ſubditorum odium infeſtasque manus in ſe concitarent, atque à Polonis inprimis malè mulctarentur. Cruentum profectò ac funeſtum Ordini accidit *prælium ad Dannebergam*, in Pruſſia, An. 1410. Equites inter & Polonos commiſſum; quo quinquaginta millia Crucigerorum, cum ipſo Magiſtro *Ulrico à Jungingen* cæſa, præterea quatuordecim millia capta eſſe, *Hartknochius* è Cromero refert. Attritis tam immani clade Ordinis viribus, prima ab *Uladislao Jagellone* fundamenta Pruſſiæ *Polonis* acquirendæ jacta ſunt; quæ poſtea corroboravit *Caſimirus IV.* Rex, & Magiſtrum Ordinemque in fidem ac clientelam ſuam recepit; demum perfecit *Sigismundus*, quo regnante Crucigerorum Ordo in Pruſſia planè ſublatus, *Alberto* verò, *Marchioni Brandenburgico*, tum Supremo ejus Magiſtro, *titulus Ducis ac reliqua Pruſſiæ*, quæ nondum ad Polonos deſciverant, *lege beneficiaria* conceſſa ſunt. Sed nec lentiore gradu in Livonia ad ima decurrit Teutonici ordinis fortuna ac dominium, ita ut eadem fermè tempeſtate, occaſione diſſidii inter *Guilielmum Furſtenbergium*, *Li-* Reip. Pol. l. 1. c. 7.

vonia

voniæ Provincialem Magiſtrum, & Guilielmum Archiepiſcopum Rigenſem orti, periret, & Livonia à Sigismundo Augusto Regno Poloniæ conjungeretur; Magiſter vero Provincialis *Gotthardus Kettlerus*, qui Furſtenbergio ſucceſſerat, *Curlandia & Semigallia nec non Ducis axiomate* ad poſteros transmittendo, *inveſtiretur*. Hoc modo meliore ditionum parte exutus Ordo Teutonicus, ad tenuem conditionem, atque ad illa ſola bona, quæ per Imperium hinc inde ſparſa ſunt, redactus eſt.

9. Quo verò ævo Supremus Magiſter in numerum *Principum Imperij* ſit cooptatus, & *jus ſeſſionis & ſuffragij* in comitiis obtinuerit, non omnino liquet: *Aub. Miræus* id eo tempore contigiſſe tradit, quo Ordo poſſeſſiones in Pruſſia acquiſivit, & Hermannum de Salza Magiſtrum habuit, cui ſententiæ adſtipulari videtur *Chronicon Pruſſiacum Petri de Dusburg*: alii verò id ſeriùs accidiſſe perhibent. Quicquid ſit, id certo certius eſt, non ab uno ſeculo Magiſtros Teutonici Ordinis illa prærogativa eminuiſſe; cui aſſerto teſtimonium omni exceptione majus dat *Receſſus Imperij Auguſtanus anni 1500.* in quo inter Imperii Proceres, qui actis illorum Comitiorum ſubſcripſerunt, etiam Magiſtri Ordinis Teutonici mentio reperitur. Hodie *proximum ab Archiepiſcopo Salisburgenſi locum*

De Orig. Ord. Equeſt. l. 1. c. 4.

Part. 2. c. 5.

locum in ſcamno Principum Eccleſiaſticorum occupat, ac ante Bambergenſem Præſulem, invito quidem eo, ac de *proedria* cum ipſo diſceptante, ſententiam dicit.

10. *Sedem* habet *Mergentheimij*, quæ civitas ad *Tubarim* ſita eſt, referturque inter membra *circuli Franconici*, tum ratione bonorum Cameralium, quæ maximam partem *Nicrus* alluit, tum ob Balliviam Franconicum: & licet multa eò ſpectantia loca, Commendæque diverſæ in Suevia jaceant, nihil tamen rei ipſi cum circulo Suevico eſt; ſed Symbola, quæ eorum etiam nomine Imperio debet, in Franconici circuli ærarium omnia confert.

11. Dividitur Ordo in *undecim* omnino *Ballivias*: *Alſaticam*, *Auſtriacam*, *Atheſinam ſive Tyrolenſem*, *Confluentinam*, *Franconicam*, *Juncetanam ſive Bieſenſem*, *Weſtphalicam* & *Lotharingicam*, merè Catholicas; *Haſſiacam*, *Thuringicam & Saxonicam*, maxima parte Evangelicas, Superiorem tamen ſuum agnoſcentes; quippe quarum Archicommendatores partim perſonaliter, partim per Legatos comparuerunt tum An. 1662. Viennæ, tum poſt octennium Mergentheimii in Capitulis, ut vocant Generalibus, præmiſſa totius Ordinis Viſitatione, celebratis; ubi inter cætera pro reſtauratione hujus quondam florentiſſimæ militiæ actum fuit de exercitio mili-

militari contra infideles rurſum inſtituendo, ærarium in eum finem atque ad colligendum belli nervum conſtituto; uti *Autor Relationis ſuccinctæ de Ord. Teut.* memorat. Accenſenda eſſet Balliviis ſuperiùs enumeratis *Ultrajectenſis*, ob Commendarum multitudinem (tredecim enim omnino continet) & redituum opulentiam haud poſtrema; niſi Fœderati Belgæ hoc demum ſeculo, ante annos circiter quinquaginta, eam Ordini Teutonico ſubtraxiſſent, & diſpoſitioni ſuæ mancipaſſent: ac licet ejus reſtitutionem Ordo precibus crebro repetitis, Cæſaris quoque & Statuum Imperii interceſſione adhibita, à Bataviæ Primoribus flagitaſſet, vana tamen præcepta hactenus ſurdis auribus cecinit: fruitur verò hujus Balliviæ reditibus in præſentia *Heinricus Trajectanus Comes à Solms in Braunfels*, militum Prætorianorum Ducis Arauſionenſis Præfectus.

12. *Adminiſtrantur* Balliviæ ſuprà recenſitæ per *Archicommendatores*, vulgò *Provinciales* (Land-Commenthur) dictos, qui à *Conſiliariis*, vernaculo vocabulo die Rathsgebietiger appellatis, eliguntur, atque à Supremo Magiſtro confirmantur; ſubſunt verò iſtis alii, qui vel nudè *Commendatores*, vel *Commendatores caſtri* (Hauß-Commenthurn) nominantur. *Archicommendatores* partim ſunt *immediati*, quibus locus in comitiis inter

Præ-

Prælatos competit, quales ſunt, qui Alſaticæ & Confluentinæ Balliviæ præſunt; partim *mediati*, qui quidem quoad Ordinis regulas ac inſtituta immediatè Magiſtro parent, cæterùm Principibus, in quorum ditionibus domicilia ac poſſeſſiones habent, certis conditionibus addicti ſunt, in diætis provincialibus (den Landtägen) comparent atque onera ſubeunt; tales ſunt Archicommendatores in *Auſtria*, *Saxonia*, *Thuringia*, *Haſſia*, *&c.*

13. *Alſaticam* Balliviam eique conjunctam *Burgundicam* nunc adminiſtrat *Iohannes Hartmannus à Roggenbach*, *S. Cæs. Maj. Conſiliarius*, *Archicommendator Balliviarum Alſaticæ & Burgundicæ*, *Commendator in Altſchhauſen, Eques Ordinis Teutonici*, frater Epiſcopi Baſileenſis. Locus ei eſt inter Prælatos *ſcamni Suevici*.

14. *Auſtriacæ* Balliviæ præeſt *Chriſtophorus L. B. ab Heuniken, in Iâchel Möllꝫ & Dedetvviꝫ hæreditarius*, *S. Cæs. Maj. Camerarius*, *Archicommendator Balliviæ Auſtriacæ*, *Commendator in GrosSontag & Kräꝫ ad Licum*, *Eq. Ord. Teut.*

15. Balliviam *Tyrolenſem ad Atheſin* regit *Iohannes Iacobus Comes à Thun*, *S. Cæs. Maj. Camerarius*, *Archicommendator Balliviæ Atheſinæ*, *Commendator in Bozen &*

Weggenſtein, *Eq. Ord. Teut.* Parentes huic erant *Georgius Sigismundus L. B. à Thun* & *Maria L. B. de Firmian.*

16. *Confluentinam* tenet *Grosvvinus Scheiffard, L. B. de Merode in Alner, Archicommendator Ballivia Confluentina, Commendator ad S. Catharinam Coloniæ, Dynaſta in Elſen, Herrn-Molheim & Oetinghofen, Eq. Ord. Teut.*

17. *Franconicæ* præeſt *Iohannes VVilhelmus à Zocha, Supremi Magiſtri Conſiliarius, Archicommendator Ballivia Franconica, Commendator Ellingæ & Noribergæ, Eq. Ord. Teut.* ſurrogatus eſt *Joh. Ludovico à Roggenbach* d. 2. Mart. anni ſuperioris 1682. defuncto; cum antea dynaſtias *Freudenthal & Eulenberg in Sileſia*, à Maximiliano Archiduce & Supremo Equitum Teutonicorum Magiſtro Ordini donatas, & pro nuper à Cæſare in Principatum, quoad hodiernus Magiſter ſuperſtes fuerit, evectas, vicario nomine adminiſtraſſet.

18. Quoniam verò *Ballivia Franconica*, eò quod ſedes Magiſtri Mergentheimium, ejusque bona Cameralia ad eam referuntur, aliquid eximii mereri videtur, lubet ſingulos ejus Commendatores & Equites, quotquot hodie continet recenſere:

I. *Johannes Adolphus Rau ab Holzhauſen*, Se-

re-

reniſſimi Coadjutoris Supremus Aulæ Magiſter, Conſiliarius Balliviæ Franconicæ & Commendator in Ratisbona & Gœnghoven, Eques Ord. Teuton.

II. *Nicolaus L. B. de Sparr in Greiffenberg*, Reverendiſſimi Principis, nec non Balliviæ Franc. Conſiliarius, & Commendator in Heylbronna, Eq. Ord. Teut.

III. *Liborius Chriſtianus L. B. de Sparr, Dynaſta in Greiffenberg*, Ser. & Rev. Electoris Colonienſis Camerarius, Balliviæ Franc. Conſiliarius & Commendator in Kapfenburg, Eq. Ord. Teut.

IV. *Johannes Franciſcus L. B. ab & in Sandizell, Senior in Malzhauſen, Dn. in Schernegg, Rholingen & Munſter*, Conſiliarius Balliviæ Franc. Commendator in Oettinga & Donawerda, Eq. Ord. Teut.

V. *Adamus Maximilianus ab Ovv*, Conſil. Balliv. Francon. & Commendator in Ulma, Eq. Ord. Teut.

VI. *Philippus Benedictus Forſtmeiſter, de Gelnhauſen*, Reverendiſſimi Principis Conſiliarius & Aulæ Mareſcallus, Balliviæ Francon. Conſil. Commendator in Hornegg & Præfectus diſtrictus Scheuerbergici, Eq. Ord. Teut.

VII. *Fridericus ab Aſſenburg in Hindenburg*, Commendator in Blumenthal, Eq. Ord. Teut.

VIII. *Georgius Eitel Rau ab Holzhauſen*, Commendator in Virsberg, Eq. Ord. Teut.

IX. *Carolus Suicardus à Sickingen*, Commendator in Morſtat & Commendator caſtrenſis (Haus-Commenthur) in Mergentheim, Eq. Ord. Teut.

X. *Philippus Heinricus ab Andlau*, Commendator in Francofurto, Eq. Ord. Teut.

XI. *Philippus Adolphus L. B. ab Hohenegg*, Reverendiſſimi Principis Vicegubernator Dynaſtiarum Freudenthal & Eulenberg, Eq. Ord. Teut.

XII. *Damianus Fridericus à Steincallenfels*, Commendator caſtrenſis in Freudenthal; Eq. Ord. Teut.

XIII. *Georgius Eberhardus ab Hedesdorf*, Commendator caſtrenſis in Norimberga, Eq. Ord. Teut.

XIV. *Joh. Wilhelmus in Rhein*, Commendator caſtrenſis in Ellingen, Eq. Ord. Teut.

XV. *Claudius Franciſcus Joſephus L. B. à Reinach*, Ædilis & Archimagirus (Bau- und Kuchelmeiſter) in Ellingen, Eq. Ord. Teut.

XVI. *Johannes Philippus L. B. ab Hohenegg*, Trappiererus, Ædilis & Archimagirus in Mergenthal, Rev. Principis Supremus Hippocomus, Eq. Ord. Teut.

XVII. *Franciſcus Ludovicus L. B. de Leibelfing in Rhein*, Eq Ord. Teut.

XVIII. *Johannes Marquardus Romanus Renner ab Almandingen*, Eq. Ord. Teut.

19. *Juncetanam* Balliviam nunc regit *Emundus Godofredus L. B. de Bucholz & Orag, Liber Bandereſius in Diepenbeck, S. Cæſ. Maj. Conſiliarius, Archicommendator Balliviæ Bieſſenſis, Commendator Trajecti ad Moſam, Eq. Ord. Teut.*

20. *Weſtphalicam* tenet *Franciſcus Wilhelmus L. B. de Furſtenberg, Archicommendator Balliviæ Weſtphalicæ, Commendator in Mülheim, & monaſterii ad S. Georgium, intimus Conſiliarius Paderbornenſis Epiſcopi*, fratris ſui germani, *Eq. Ord. Teut.*

21. *Lotharingicæ* præeſt *Lotharius Braun à Schmidtburg, Archicommendator Balliviæ Lotharingicæ, Commendator Bekingenſis & Trevirenſis, Electoris Trevirenſis Conſiliarius & Aulæ Magiſter Provincialis* (Landhoffmeiſter) *S. Cæſ. Maj. Colonellus, E. O. T. Haſſiacam* & ei conjunctam *Saxonicam* obtinet *Johannes Daniel à Priort, Archicommendator Balliviarum Haſſicæ & Saxonicæ, Commendator in Marburg, Luculum & Berg, Eq. Ord. Teut.*

22. *Thuringicæ* denique hodiernus *Adminiſtrator* audit *Mauritius Wilhelmus Dux Saxoniæ*, ad quem morte Parentis Mau-

ritii Poſtulati Adminiſtratoris Epiſcopatus Naumburgenſis delata eſt,

23. De cætero ſolet *Magnus Ordinis* hujus *Magiſter* eligi à *Capitulo*, quod pro re nata ſive Mergentheimium, ſive in alium quempiam locum ordini ſubjectum, convocatur, & componitur ex Archicommendatoribus & Conſiliariis (denen Rahtsgebietigern) cujusvis Balliviæ. Electus verò ab Equitibus, quotquot eorum præſto ſunt, in ſacellum deducitur, ubi ſedili nigro, panno holoſerico ornato, flexis genibus accumbens, præmiſſa à Presbytero Ordinis paræneſi, dictisque precibus, juramentum præſtat, atque deinde appenſa ei ſollemni ritu *Cruce Magiſteriali*, traditis porro *annulo*, *clavibus* ac *ſigillo*; quibus aliæ preculæ, nec non vota pro ſalute ac felicitate novi Principis adduntur, inauguratur.

24. Ad ipſum autem Ordinem Teutonicum nemini patet aditus, niſi *nobili genere prognato*, quique fidem ſuæ proſapiæ tam paternæ, quàm maternæ, *ſedecim progenitorum* legitima demonſtratione fecerit; atque licet Romanæ religionis ratio potiſſimùm habeatur, attamen nec Auguſtanam Confeſſionem profitentes, imò nec Calvini dogmata ſequentes planè excluduntur; ſed ad nonnullas in utraque Saxonia, Thuringia & Haſſia ſitas Commendas admittuntur

25. Quicunque verò in Equeſtrem hunc ordinem cooptari geſtit, adeat oportet Archicommendatorem illius Balliviæ, in quam recipi cupit, deſideriaque ſua verbis demiſſis eidem exponat: ab hoc ſi voti damnatur atque receptionem impetrat, *duplex* faciendum ipſi eſt *tyrocinium* (quod vocabulo recepto das *Novitiat* appellant) *prius* apud Archicommendatorem, *poſterius* apud Supremum Magiſtrum, ſingulo *ſemeſtre* temporis ſpatium præſcriptum eſt, quod tamen quandoque è ſingulari Superiorum gratia minuitur. Hoc tyrocinio ubi defunctus eſt Candidatus, ita uti probum atque liberalem Virum decet, ſuamque virtutem Archicommendatori pariter ac Principi probavit, tum demum ſollemni cerimonia ſive ab ipſo Magiſtro, ſive ab Archicommendatore Ordine equeſtri inſignitur. Scilicet die definita cum *duobus teſtibus aſſiſtentibus*, qui vernacula lingua die Auffſchwörer vocantur, neque ex Equitum numero ſunt, coram Principe vel Archicommendatore, Equitum choro præſente, comparere, ac denuo flexis genibus voce ſupplici obſecrare tenetur, ut in ordinem adoptetur, hac quidem formula: *Obſecro per DEUM, & Mariam ſanctiſſimam Matrem DEI, perque animæ meæ ſalutem, ut in inclytum Teutonicorum ordinem Equitum recipiar.* (Ich bitt umb GOttes/ und Ma-

riæ der heiligſten Mutter GOttes/ auch umb meiner Seelen Heilwillen/ mich in den Löbl. Teutſchen Ritter-Orden auf- und anzunehmen.) Poſtea à Brabeuta certior redditus de fratrum aſſenſu & favore, ipſe Candidatus biniquе ejus Aſſiſtentes, conceptis verbis *ſacramentum* dicunt; exhibitis, prius *literis obligatoriis* verſus ordinem membranæ inſcriptis, & tum Candidati, tum teſtium chirographo ac ſigillo ſignatis, unà cùm *ſchemate prognologico*, nec non particulari tabula, qua Candidatus fidem ſuam obſtringit, ſe absque venia atque indultu Principis nunquam ordini abdicaturum, neque ulla Papali diſpenſatione ea in re uſurum. Adhæc Candidatus frequenti ac decoro comitatu in templum, indeque in ſacrarium, ſtipatus Aſſiſtentibus ſuis & aliquot Equitibus, deducitur, *panoplia* induitur; indeque egreſſus *roſarium* manu geſtans, ſequentibus eum à tergo ſæpe dictis teſtibus, quorum alter *togam candidam equeſtrem, cum cruce aurea & calcaribus* eodem metallo obductis fert, in loco medio, paucis ab altari majore paſſibus remoto, ſiſtitur: Aſſiſtentes verò ad utrumque altaris cornu pedem figunt. Tum miſſa inchoatur, hymnusque *Veni Sancte Spiritus*, &c. canitur, durante autem offertorio, clypeus, toga, crux & calcaria à Cerimoniario ex Aſſiſtentium manibus accepta altari
ad

ad cornu Evangelii imponuntur, quæ poſteà ad modulationes peculiarium precum, ut & ipſe Candidatus benedicuntur, thurificantur, nec non aqua luſtrali aſperguntur. Hoc facto, *gladius* cum *vagina ac cingulo* à Cerimoniario cuidam ex Equitibus de altari porrigitur, qui Candidatum eo accingit, dein cantato hymno, *Veni Sancte Spiritus*, &c. quem Brabeuta Equitesque flexis genibus proſequuntur, Magiſter vel Archicommendator è loco, quem ſtatim ſub initium occupare ſolet, verſus Candidatum progreditur, ſtrictoque iſtius gladio, eum altare verſus demiſſo corpore protendit, dein Candidati galeam *ictu ter repetito* ferit, dicta familiari formula: *In honorem DEI, S. Mariæ & S. Georgij.* (In GOttes/ St. Marien und St. Georgen Ehr.) cum additamento: Vertrag diß/ und keines mehr; beſſer Ritter als Knecht. Hoc peracto Brabeuta in locum, à quo ſeceſſerat, revertitur; ex Equitibus verò quidam, acceptis à Cerimoniario calcaribus, ea pedibus Candidati adaptat, eumque comitantibus cæteris in ſacrarium reducit; ubi panoplia depoſita, cumque priore veſtimento commutata, conſuetum prope altare locum repetit; ac dum Hymnus *Veni S. Spiritus* &c. nec non Litania pſallitur, humi pronus brachiis expanſis procumbit, finitoque cantu ab Equite proximo manu

porrecta ſublatus, ac ſeculari pallio exutus propius ad altare accedit, & à Sacerdote *togam candidam & crucem equeſtrem*, vultu & corpore ad humilitatem compoſito, accipit, hæc illo pronunciante verba: *Ecce, crucem iſtam damus tibi pro omnibus peccatis tuis, & ſi ſervas illa, quæ promiſiſti, facimus te ſecurum vitæ æternæ.* Inde in priorem ſe recipit locum novus Eques, actisque demum & transactis omnibus, eodem ordine ac comitatu, quo templum ingreſſus erat, egreditur, & in Brabeutæ ſui ædes revertitur. Ubi edoctus, quid cerimoniæ in templo peractæ ſibi velint, quidque ſignificent, gratulantium commilitonum bona verba atque amplexus admittit, & viciſſim benignè atque affabiliter refert.

CAP. XIX.

DE MAGISTRO ORDINIS JOHANNITICI PER GERMANIAM.

ORdo Johanniticus, qui ab inſula, quam Summus ejus Magiſter hoc ævo incolit, *Melitenſis* vulgò appellatur, *octo* diſtinguitur *Conſiliis nationalibus*, quæ illi *linguas* appellant, quæque iterum in ſuos dividuntur *Prioratus. Germanica lingua* ſeptimum locum occupat, ejusque caput *Magni Ballivi* inani titulo

tulo, nullis reditibus ſtipato utitur; continet autem quatuor Prioratus, *Germanicum*, *Bohemicum*, *Ungaricum & Danicum*, quibus quinto loco accedit *Bajulagium Brandenburgicum*. Verùm *Ungarico ac Danico* Prioratibus jam pridem Ordo excidit, ſola tituli umbra reſidua. *Bohemicus* Prioratus quamvis bello Huſſitico, atque illo, quod hoc ſeculo flagravit, multas easque graves ſenſerit calamitates, reſtitutus tamen eſt Cæſarum opera ac benignitate; ad eum autem non univerſis promiſcuè Germanis aditus patet, ſed tantùm *Bohemis*, *Sileſiis*, *Auſtriacis & Tyrolenſibus*: eo hodie gaudet *Ferdinandus Ludovicus Liebſteinsky, S. R. I. Comes de Kolovvrath*, *Dynaſta in Borohradeck*.

2. Bajulagium Brandenburgicum, quod *Magiſterium Domini* (deß Herrn Meiſterthum) vocare amant, complures olim commendas, per Marchiam, Meklenburgum, Pomeraniam, Vandaliam, Saxoniam & Luſatiam diſperſas continebat, & Prioris Germaniæ jurisdictionem agnoſcebat; qui Baillivos à Commendatoribus electos confirmavit, eisque facultatem Equites recipiendi & Commendas conferendi, impertivit; domicilium verò Baillivorum *Sonnenbergæ* fuit, quod oppidum in nova Marchia ad *Wartam* ſitum eſt. Sed ſeculo ſuperiore, cùm inter Conventum & Commendatores acre diſſi-

dium

dium ortum eſſet, Electores Brandenburgici ſuum inde captantes commodum, jus præſentandi Baillivos ſibi arrogarunt, & proceſſu temporum plenam poteſtatem de Commendis pro lubitu diſponendi aſſeruerunt, Bajulagium etiam quibuscunque volebant, contulerunt; quos tamen Ordo ſive Conventus nunquam agnovit, ſed eos pro uſurpatoribus habens; alios elegit, quibus tamen nihil niſi nudum nomen concedere valebat; quod ante annos non ita multos ex indultu Ordinis geſſit *Maximilianus Schliderer de Lachen*, dum beneficio Electoris Brandenburgici poſſeſſio prædiorum ad Bajulagium pertinentium, uſusque fructuum exinde redeuntium penes alium erat, nempe *Johannem Mauritium Principem Naſſoviæ, Comitem Catimeliboci, Viandæ ac Dieziæ, Dn. in Beilſtein, Ordinis S. Johannis Hieroſolymitani per Marchiam, Saxoniam, Pomeraniam & Vandaliam Magiſtrum, Ducatus Cliviæ, Principatus Mindenſis & Comitatus Marcæ ac Ravensbergæ Gubernatorem*, qui anno 1679. d. 20. dec. vitæ glorioſè actæ finem fecit, neque hactenus, quantum quidem conſtat, ſucceſſorem in Magiſterio nactus eſt: rumor quidem percrebuit, ſed neſcio an certus, eam dignitatem à Sereniſſimo Electore Brandenburgico cuidam è filiis reſervari.

3. *Prior Germaniæ*, qui *Ordinis S. Iohannis*

hannis Baptiſtæ Hieroſolymitani Supremus per Germaniam Magiſter audit, jam pridem inter Imperii Ordines recipi meruit, hodieque in comitiis comparet, ſuamque de republica ſententiam dicit, proximus ab Abbate Fuldenſi. Pollet per inveſtituram Cæſaream, Regalibus ſupremæ ac baſſæ jurisdictionis in terris ac latifundiis ad Ordinem ſpectantibus: Sedem habet *Heidersheimii*, quod caſtrum cum vico adſito in Brisgoja eſt, unde etiam inter membra *circuli Rhenani ſuperioris* refertur.

4. Per multum verò detrimenti, non ab uno ſeculo accepit Prioratus Germaniæ, diverſisque bonis & commendis ſpoliatus eſt, inprimis in Belgio fœderato; ubi ſtatus Generales cunctis prædiis ad Ordinem Melitenſem pertinentibus manus injecerunt, omnesque machinas, quas tum Prior, tum ipſe Magnus Ordinis Magiſter ad recuperanda ablata atque erepta adhibuerunt, eluſére; de qua injuria non ſemel conqueſtus eſt in comitiis ſæpe dictus Prior ſive Magiſter per Germaniam, Cæſarisque ac Procerum Imperii opem atque interceſſionem efflagitavit; nec minus obnixè eos rogavit, ut Sueciæ regnum ad reſtituendas ſibi commendas, in Bremenſi Ducatu ſitas, permoverent; ſed ubique exoptato eventu fruſtratus eſt.

5. Pa-

5. Patrum noſtrorum memoria magnum circà Prioratum Germaniæ diſſidium ortum eſt. Nimirum cum Anno 1636. vergente ætate *Hartmanni* von der *Tanne*, qui tum temporis Magiſterium Ordinis Johannitici per Germaniam ſuſtinebat, *Georgius Burchardus à Schaumburg* Prior Ungariæ expectativam in dignitatem illam à Lingua Germanica, nec non à Conſilio impetraſſet, ipſeque Pontifex Romanus Urbanus VIII. eam aſſenſu ſuo confirmatiorem reddidiſſet, factum eſt, ut non ita multo poſt citra omnem culpam ea privaretur per Breve ejusdem Pontificis d. 7. Maji An. 1637. datum, quo illa conferebatur *Friderico Haſſiæ Landgravio*, qui eo temporum tractu ad Romanæ Eccleſiæ caſtra tranſierat. Ægrè id ac permoleſtè Lingua Germanica initio tulit, tandem tamen in Conſilio d. 30. Apr. 1638. habito, Breve Papale agnovit, & prædictum Landgravium *Coadjutorem Prioratus* ac futurum ſucceſſorem ſalutavit; qui etiam *Hartmanno* vivis exempto, dignitatem hanc ſibi aſſeruit, (accipiente & muſſitante injuriam *Schaumburgio*) illamque quoad vixit, ornavit. Vixit autem usque ad An. 1682. d. 19. Febr. quo vitam cum morte commutavit. Surrogatus ei fuit *Franciſcus à Sonnenberg* Helvetus genere, qui ætate jam provectus mox dignitatem cum vita poſuit, locumque vacuum

Equi-

Equiti Weſtphalo è *Baronum Droſte de Fiſcheringen*, ſtirpe prognato reliquit. Verum huic quoque brevis horum honorum uſura contigit: anno enim 1683. extremum vitæ diem morte confecit, electusque eſt in ejus locum *Eques de Wachtendonck* Nobilis Weſtphalus, à Viris Summatibus de meliore nota commendatus, qui Sereniſſimi Principis Palatini Neoburgici filios pronuper in peregrinatione Italica comitatus, eorumque juventam moderatus fuerat.

6. Symbolum *Prioratus Ordinis S. Johannis Hieroſolymitani in Germania* exprimitur *cruce argentea in campo coccineo.*

7. *Wachtendonckiorum* autem inſignia conſtant *ſcuto aureo, lilium rubeum exhibente, quod tegitur* galea unica, *è qua herma æthiopis rubeo amictu emergit*: Telamones *aſſiſtunt duo æthiopes veſte coccinea ac faſcia aurata ornati, & haſta armati,*

CAP. XX.

DE ABBATIBUS.

POſt Magiſtros Sacræ Equeſtris militiæ *Abbates* recenſendi veniunt, atque illi quidem, qui *Principali* dignitate eminent, & *viritim* ſententiam in Comitiis dicunt. Horum, poſteaquam *Hirſchfeldenſis* Abbatia, quæ dignitate ſecunda quondam erat, in *Princi-*

Inſt. Pac. Oſnabr. tit. 15. *patum ſecularem*, omnium Imperii Ordinum autoritate, pacis conſtituendæ ergo, *Oſnabrugæ* & *Monaſterij* conver$a, atque *Landgravio Haſſiæ Caſſelenſi* lege feudi Imperialis conceſſa eſt, nunc *decem numerantur*, nimirum: *Fuldenſis, Campidunenſis, Elvacenſis, Murbacenſis, Ludrenſis, Berchtelsgadenſis, Weiſenburgenſis, Prumienſis, Stabulenſis*, & denique *Corbejenſis*.

2. PLACIDUS, *Eccleſiæ Fuldenſis confirmatus Abbas, S. R. Imp. Princeps, Divæ Auguſtæ Archicancellarius, per Germaniam & Galliam Primas*, prognatus eſt è nobili apud Weſtphalos familia von Droſt / atque in Sacra illa & Principali dignitate *Prædeceſſorem* habuit *Bernhardum Guſtavum Marchionem Badenſem, S. R. E. Cardinalem*; in cujus d. 26. Dec. 1677. demortui locum, ſequentis anni ineuntis quarta luce ſurrogatus eſt.

3. *Scuto* utitur *quadripartito*, cujus 1. & 4. area *argentea crucem nigram*, Fuldenſis Eccleſiæ ſymbolum, *continet*: 2. & 3. *ex minio & auro oblique dextrorſum ſecta eſt, ita ut inferior pars coccinea in pinnas protendatur*; *quæ* teſſera *eſt* gentilitia familiæ von Droſt: Galeæ *imponuntur* tres, *ſtipatæ hinc* pedo, *iſthinc* gladio: anterior *coronata tiaram ſuſtinet, cum duobus vexillis*: mediam *itidem coronatam premit crux* ſcutaria: extrema *binis plumis ſtruthionicis*

hiis ornata eſt, *quibus interponitur parmula cum* Droſtenſi teſſera.

4. Abbatia Fuldenſis in ſylva Buchovia primam originem *S. Bonifacio* debet, qui An. 744. ſumptibus Carolomanni & Pipini Franciæ Regum iſtis in locis monaſterium *Ordinis Benedictini* exſtruxit, atque à Zacharia Pontifice Romano impetravit, ut illud nulli Epiſcopo, ſed ſoli Romanæ ſedi ſubjectum eſſet; cui in beneficii hujus memoriam ſinguli Abbates recens electi *quadringentos florenos* pendere tenentur. Inde etiam *Primas* inter omnes Abbates non Germaniæ tantùm, ſed & Galliæ (quantum nempe ejus olim ad Imperium pertinuit) gaudet, & *Romanæ Imperatricis Archicancellarius* eſt, *Princeps Imperij*, unusque ex quatuor Imperii aut cathedræ potius Imperialis Abbatibus, ſic dictis à Carolo IV. quod ad pedes Cæſaris ſedere in publicis Imperii Satuum conventibus deberent. Enim verò aliquot retro ſeculis tanta ejus fuit exiſtimatio ac potentia, ut proximum à Moguntino locum teneret, pro qua proedria conſervanda, quas immanes turbas Heinrico IV. imperitante, Goslariæ in ipſa æde ſacra *Wideratus* Abbas, monachique Fuldenſes adverſus Echilonem Hildesheimenſem Epiſcopum, civerint, *Lambertus Schafneburgenſis* ad annum 1063. memoriæ prodidit. Sequenti etiam ſeculo

Bruſch. Chron. Monaſt. edit. nov. p. 199.

X Ber-

Berthous Schliko, qui anno 1133. in Abbatem electus eſt, cum Magdeburgenſi Archiepiſcopo de primatu ſedendi contendit, adeo ut lis tanta ipſum Imperatorem judicem poſtularet; ubi quidem Abbas favore atque ope Imperatricis facilè obtinuit, ut ſibi princeps ſedendi locus adjudicaretur, quemadmo-
Op. cit. p. 215. dum *Bruſchius* memorat. Pollet de cætero Abbas Fuldenſis Eccleſiaſtica pariter & Politica juriſdictione, tam in civitate Fuldenſi, quàm reliquis locis eò pertinentibus, quo-
Topogr. Haſſ. p. 36. rum catalogum *Zeilerus* exhibet: Refertur verò ad *circulum Rhenanum ſuperiorem.* Inter *Officiales hæreditarios* Fuldenſis Abbatiæ Mareſcallatum familia nobilis *de Schlicze* tenet, quæ nunc *Görcenſis* appellatur, & è qua *Berthous* Abbas, cujus mentio facta eſt, ſanguinem duxit.

5. RUPERTUS *Eccleſiæ Campidunenſis Abbas, S. R. Imp. Princeps, Divæ Auguſtæ Archimareſcallus*, ortus eſt è prænobili proſapia Suevica *Bodmannorum*, parentibus, *Johanne Sigismundo de Bodman in Steislingen, & Helena Barbara de Kotvviz*, atque in dignitate illa ſucceſſit *Bernhardo Guſtavo Badenſi*, quem Fuldenſem etiam Eccleſiam rexiſſe, dictum eſt.

6. *Scuto* tali fortaſſis utitur, ut *quadripartito* è gentilitiis ſymbolis, *incumbat in medio parmula* Abbatiæ Campidunenſis *teſſeram*

con-

continens ; nimirum hermam fœminæ nigro indutum, argento velatum & auro coronatum, in campo è minio & cyano transverſim ſecto : Prima *vero* & extrema *ſcuti* quadra *aurea capricornum erectum nigrum defert ;* ſecunda & tertia *argentea tria folia virentia 2.1. exhibet, quæ δείγματα ſunt familiæ* Bodmanniorum. *Clypeum hunc* tegunt, *præter* tiaram *in medio collocatam*, duæ galeæ, *quarum* anterior *προτομὴν capricorni nigri*, poſterior *pileum turbinatum nigrum plumis viridibus faſtigiatum, ora reducta argentea ſuſtinent :* Adjiciuntur *hinc* pedum, *iſthinc* enſis.

7. Campidunenſe *Ordinis D. Benedicti* monaſterium, in *Itergoja*, quæ ad Sueviam refertur, extra civitatem Imperialem ejusdem nominis, quæ poſt Treverim, Barderwicum & Auguſtam omnium Germaniæ vetuſtiſſima cenſetur, fundatum eſt pro ſuſtentatione nobilium atque illuſtrium Germaniæ virorum Anno 777. ab *Hildegarde*, Hildebrandi Suevorum Ducis filia, Caroli M. conjuge, in memoriam Divini beneficii, quo ejus innocentia atque intemerata in maritum fides, *Talardi*, qui Caroli M. frater è noverca *Leutburga* erat, falſis delationibus criminationibusque diffamata, tandem detecta & in apricum prolata eſt : cujus facti hiſtoriam prolixè *Bruſchius* recenſuit. Dotavit autem fundatrix, eodem teſte, novum *Op. cit. p. 93.*

cœnobium *Algovia*, id eſt, Alpibus adjacente terra; *Sagovia* i. e. lacubus, forte Sundtheimenſi, Mariſcellenſi & Sulzbergènſi (hos enim ampliſſimos piſculentiſſimosque lacus hodie adhuc Abbas poſſidet) confini provincia; *Risgovia* i. e. Rhæticæ vicino agro; *Auguſtigovia*, Auguſtanæ nimirum urbi adjacente territorio, *Hilorgovia* i. e. ad Ileram ſitis agris cùm oppidis, pagis, caſtris; præcipuè verò Comitatu ac oppido *Campidunenſi* atque arce *Hillermontana*; quæ, defuncto Hildebrando patre ejus Rudelbrechti ac Beronis, Comitum de Brunſchvviga ſedes fuerat. Primum Abbatem deſignavit *Andelgarium* Rolandi, omnium Gallorum nobiliſſimi Ducis, Bertha Caroli M. ſorore geniti, filium, qui anno 773. Romæ ab Adriano Pontifice inauguratus eſt, eodem nempe anno, quo fundamenta cœnobii jacta ſunt & pro ſe ſuisque ſucceſſoribus inſigne privilegium ab eodem accepit, quo Campidunum *alteram vel ſecundam Romam* appellans, ab omni Epiſcopali jugo exemptum & perpetuò liberum eſſe ſtatuit. Cæterùm ſuperioribus ſeculis, magnis inter Abbatem atque urbem contentionibus certatum eſt, donec hæc in libertatem, excuſſo Abbatis jugo ſeſe vindicaret; quam Fridericus Imp. multis privilegiis auctam confirmavit, Maximilianus ejus filius con-

Bruſch. loc. cit. p. 101.

conſolidavit; ſed cum clauſula, ut cives Campidunenſes Abbati annuatim die Jacobo ſacra *ducentos aureos Rhenenſes* ſolverent. Sed hos etiam civitas An. 1523. cum omnibus Abbatis in eam prætenſionibus, à *Sebaſtiano de Breitenſtein*, qui tum cœnobio præerat, duobus & triginta millibus aureorum redemit. Annumeratur Abbatia *circulo Suevico* & *officiales hæreditarios habet*: Dapiferos, *Duces Bavariæ*; Pincernas, *Duces Saxoniæ*; Mareſcallos, *Comites de Montfort*; Camerarios, *Landgravios* de Nellenburg; his alii ſunt *ſubſtituti*, & quidem Ducibus Bavariæ *Equites de Roth*; Ducibus Saxoniæ *Nobiles Renner ab Almandingen*; Comitibus de Montfort, *Equites de Prasberg*; Landgraviis de Nellenburg, *Nobiles de Werdenſtein*.

8. Inter *cœnobitas*, in quibus nobilitas generis requiritur, in præſentia potiores partes tenent:

I. *Maurus à Schonberg*, Decanus.
II. *Othmarus à Bodmann*, Cuſtos.
III. *Bonifacius à Dancketſchvveil*, Senior.
IV. *Columbanus à Libenfels*, Oeconomus.
V. *Æmilianus Hundtbis à Waldrambs.*
VI. *Gerhardus Reich à Reichenſtein.*
VII. *Gregorius Vöhlin ab Illerdiſſen.*
VIII. *Wunibaldus à Kröningen.*
IX. *Meinradus à Freyberg*, Præfectus feudorum.

 X. *Wolf-*

tes ſurſum protenduntur, & plumis nigris faſtigiatæ ſunt, intercapedo autem rete expanſum ejusdem metalli continet.

11. Elvacenſe, aliàs Elephancenſe, *Ordinis D. Benedicti* monaſterium ad *Jagiſtam* vel *Jaxtum*, Franconiæ amnem in *Virguna* (hodie *Virngrund*) ſitum, fundatum eſt Anno 764. ab *Hariolpho* & *Erlolpho* fratribus, & ſucceſſivè Epiſcopis Lingonenſibus in Gallia; ſeptimo verò abhinc ſeculo, Anno ſcilicet 1460. Abbate *Johanne ab Hirnheim* in Præpoſituram mutatum, Monachique in Canonicos ſeculares converſi ſunt. Eminuit Principali dignitate, nec non jure ſeſſionis & ſuffragii in comitiis, jam inde ab Heinrici II. Imp. ætate; quod anno 1641. in conventu Ordinum Imperii, Præpoſitus ſcripto publicè edito demonſtravit, adverſus eos, qui de antiquitate hujus prærogativæ controverſiam ipſi moverant. Comprehenditur ſub *circulo Suevico*, & præter oppidum *Elvacenſe* ac circumjectam regionem, alia quoque haud ignobilia loca caſtraque è quibus *Lantern* am alten *Remsthal* & *Tanneburg* conſpicua ſunt, tenet. *Miniſtros hereditarios* habet Pincernas, *Barones de Rechberg*: Mareſcallos, *Adelmannos ab Adelmansfelden*: Camerarios, *Barones de Freyberg*: Dapiferos, *Nobiles Blarer de Wartenſee.*

12. *Canonici* duodenarium numerum implent, hac ſerie:

I. *Heinricus Chriſtophorus à Wolframsdorf*, Decanus,

II. *Johannes Franciſcus Adalbertus Hundbiſs à Waldrambs*, Senior.

III. *Marcus Albertus Baro de Freyberg & Eiſenberg.*

IV. *Johannes Chriſtophorus Treſtendorfer, SS. Th. D. & Protonotarius Apoſtolicus*, Cuſtos.

V. *Johannes Sigismundus à Bernhauſen.*

VI. *Franciſcus Adolphus ab Ehingen*,

VII. *Ignatius Deſiderius à Peitingen, V. J. D.* Scholaſticus.

VIII. *Joſephus Ignatius Baro de Taxis*,

IX. *Johannes Rudolphus ab Ovv*,

X. *Joſephus Rudolphus Chriſtophorus Baro de Rechberg.*

XI. *Franciſcus Baro de Bemelberg*,

Denique XII. *Johannes Chriſtophorus Baro de Stein*,

13. FELIX EGO *Antiſtes cœnobiorum Principalium* (der Fürſtl. Stiffter) *Murbacenſis & Luderenſis, Princeps in Fürſtenberg*; ſurrogatus eſt in locum patrui *Franciſci Egonis Epiſcopi Argentinenſis*, atque horum etiam cœnobiorum Adminiſtratoris: parentes ei erant, *Hermannus Ego, Princeps in Fürſtenberg* & *Maria Franciſca* eadem gente orta.

14. *Scu-*

14. *Scuto* fortaſſis utitur *quadripartito;* prima quadra *argentea canẽ venaticũ erectum, nigrum cum millo aureo ac annulo rubeo defert; quod* ſymbolum *eſt* Murbacenſis Abbatiæ: ſecunda *teſſeram gentilitiam* Fürſtenbergiorum *continet;* tertia *quadripartitim δεύγμα* Werdenbergio Heiligenbergica *alio loco delineanda repetit;* quarta *rubea manum carnei coloris, erectis tribus digitis, jurantem, indumento brachij cinereo repræſentat, quod* emblema eſt Luderenſis Abbatiæ. Imponitur *Scuto mitra, qualem* Abbatibus *feciales tribuunt,* adjiciturque pedum *cum* gladio.

15. *Murbachium* cœnobium *Benedictinæ* profeſſionis in Alſatia ſuperiore ad montana *Vogaſi* ſitum, fundatum legitur Anno 724. ad S. Epiſcopi Pirminii preces, à Sueviæ atque Alemanniæ Duce quodam *Eberhardo*, habitante in Alſatiæ arce *Egisheim:* olim inter potentiſſima Germaniæ monaſteria numerabatur, ſubditaque ei erat *Lucerna* Helvetiorum civitas, quam poſtea Albertus I. Auſtriæ Dux, poſtea Imperator, ab Abbate emit. *Luderenſis* Abbatia ſumptibus *Berchthildis* Reginæ in Burgundiæ & Alſatiæ confiniis ædificata, atque à *Clotario* Rege locupletata, deinceps cum Murbacenſi conjuncta eſt: Utrique verò in pacificatione Monaſterienſi, qua Alſatia in Regis *Bruſch. op. cit. p. 335.*

X 5 Gal-

Galliæ ditionem conceſſit, ſua ſervata eſt immedietas; quæ quidem hôc ævo, quo idem Rex prædictæ pacis formulam violentiùs interpretari amat, in propinquum diſcrimen adducta eſt. Cæterum inter Campidunenſem, Elvacenſem & Murbacenſem Præſules de προεδρίᾳ jam à longo tempore lis eſt, quæ in comitiis Ratisbonenſibus Anni 1654. incaluit, uti apud *Gaſtelium* videre licet. Sed nec illud ſilentii ſipario involvendum fortaſſis eſt, ortam eſſe ante annos aliquot diſcordiam circa electionem Antiſtitis Murbacenſis, aliis è Clero *Franciſco Egoni Fürſtenbergio* faventibus, aliis verò *Joh. Ludovicum ab Andlau*, qui adhuc hodie vitali aura veſcitur, ſuffragiis ſuis deligentibus; quam diſſenſionem ita tandem compoſitam eſſe accepi, ut hic aliqua redituum parte contentus, dignitatem cum poteſtate Furſtenbergio permiſerit.

De Statu noviſſ. Europ. p. 836.

16. *Berchtolsgadenſis* Præpoſitura hodie adminiſtratur à MAXIMILIANO HEINRICO, *Archiepiſcopo ac Electore Colonienſi, Duci Bavariæ*, qui, ut in aliis ſublimioribus honorum gradibus, ita & in iſto ſucceſſit patruo ſuo *Ferdinando.*

17. *Symbolum* Berchtolsgadenſe, quod in ſcutis Eminentiſſimi Electoris, ſuperiùs delineatis, non apparet, *conſtat duabus clavibus argenteis decuſſatim locatis in campo rubeo.*

18. Fun-

18. Fundatum eſt hoc monaſterium, quod inſtituta *Canonicorum Regularium S. Auguſtini* ſequitur, in agro Salisburgenſi à *Beringero & Curone* fratribus, *Comitibus de Sulzbach*, nec non *Irmogarda* eorum matre, in honorem S. Johannis Baptiſtæ & Petri, multisque prædiis dotatum anno 1108, uti è monumentis & diplomatibus cœnobii adverſus Aventinum *Hundius* aſſeruit; à quo hoc etiam refertur, Præpoſitos recens electos teneri, ut Archiepiſcopo Salisburgenſi, nec non Ducibus Auſtriæ ac Bavariæ, pro uniuscujusque jure, è veteri conſuetudine fidelitatem præſtent, vigore *Laudi* à Berchtoldo Epiſcopo Friſingenſi anno 1384. pronuntiati. Neque tamen id obſtat, quo minus in ſpiritualibus immediatè Romanæ ſedi, in temporalibus verò Imperatori ſine medio ſubſint: *Circulum* cui annumeratur, *Bavaricum* eſſe, è ſitu loci facilè eſt colligere.

Metrop. Salisb. p. 194.

19. De *Weiſſenburgenſi* Præpoſitura, & *Prumienſi* Abbatia, quarum hæc *Trevirenſi* Archiepiſcopatui, illa *Spirenſi* diœceſi incorporata nunc eſt, ſuperiùs loco congruo abundè, pro inſtituti ratione, dictum eſt; neque opus, ut eandem cramben recoquamus.

V. ſup. l. 2. c. 3. & l. 3. c. 6.

20. *Stabulenſis* Abbatiæ Antiſtes nunc eſt WILHELMUS EGO, *Epiſcopus Argentinenſis, Princeps in Fürſtenberg*; qui fra-

fratri ſuo *Franciſco Egoni*, annuo circiter ſpatio ante ejus obitum, tanquam *Coadjutor* in hac dignitate ſuperadditus fuerat, ac demum fatis functo ſucceſſit.

21. Fundatum eſt Stabulenſe cœnobium, quod *Benedicti* inſtituta ſequitur, atque in diœceſi Leodienſi ſitum eſt, anno 657. à *Sigeberto* Auſtraſiæ Rege, hortante S. *Remaclo*, Epiſcopo Trajectenſi ad Moſam; qui ſolitudinis amans, Epiſcopatu relicto, Stabuletum anno 653. ſeceſſerat, novique cœnobii Antiſtes poſtea conſtitutus ibidem anno 691. vitam cum morte commutavit, ſuccedente ei *S. Papoleno* ſive *Baboleno*, Viro Apoſtolico, uti *A. Miræus* memorat. Poſt *Chriſtophorum Manderſcheidium*, qui primus & ſexageſimus Abbas numeratur, & anno 1576. è vivis exceſſit, *poſtulatus* eſt in Adminiſtratorem Abbatiæ Stabulenſis *Gerhardus Grosbeckius*, *Epiſcopus Leodienſis*; à quo illa eosdem habuit Antiſtites, qui etiam Præſules Leodienſes fuere: niſi quod poſt *Ferdinandum Ducem Bavariæ* Abbatiæ præfuit *Wilhelmus à Bavaria*, *Baro de Hollinghoven*: inde *Maximilianus Heinricus* hodiernus Archiepiſcopus Colonienſis & Epiſcopus Leodienſis, qui Abbatiam *Franciſco Egoni* Epiſcopo Argentinenſi ceſſit, monaſteriumque unà cùm *Malmunderienſi* congregationi *Burſfeldenſi* incorporavit anno 1656. quamvis

Faſt. Belg. & Burg. p. 510.

Buzel. Germ. Sacr. T. II. p. 284.

vis enim Guilielmus Manderſcheidius Abbas ſexageſimus jam dum reformaverit utrumque cœnobium ſecundum ſtatuta Congregationis Burſfeldenſis, ei tamen illa non ſubjecit.

22. CHRISTIANUS, *Eccleſiæ Corbejenſis Abbas S. R. Imp. Princeps*, oriundus eſt è nobili, in tractu Rhenano inferiore, familia *de Bellinckhauſen*, & poſtquam *Bernhardus Chriſtophorus à Gahlen* Epiſcopus Monaſterienſis atque hujus Abbatiæ Adminiſtrator è medio exceſſit, ipſi in hac dignitate ſurrogatus fuit.

23. *Scutum* ejus *quadripartitum* fortaſſe eſt, ita ut 1. & 4. area *ex auro & minio transverſè ſecta ſit, quod* ſymbolum *eſt* Corbejenſis Abbatiæ; 2. & 3. *argentea baculum rubeum, ſitu diagonali locatum, cujus duo extrema anchorata ſunt, contineat; ita enim* teſſeram familiæ de Bellinckhauſen Siebmacherus *exprimit*. Imponi *poteſt huic ſcuto* tiara, *& ab utroque latere* galea, *ex* anteriore *tria peda, qualia Abbatum ſunt protendantur pro* Corveja; poſterior *ſuſtineat jugum complicitum alarum argentearum, cui* teſſera Bellinckhuſana *impreſſa ſit*: adjiciantur *hinc* pedum, *iſthinc* gladius.

24. Corbejenſe monaſterium ad *Viſurgim* Ludovicus Pius ejusque conjux Juditha, anno 822. ſuadente *S. Adelardo* fundaſſe à

Mi-

Faſt. Belg. & Burg. p. 3 *Miræo* traditur: fuit autem *Adelardus* ex Caroli M. Imperatoris ſtirpe prognatus, & primùm Monachus, poſt Abbas in *Corbeja Gallica*, ad *Corbejæ* & *Suminæ* confluentes in Belgica Secunda Ambianenſique pago ſita, ubi Bathildis Francorum Regis Clodovei junioris uxor, mater Regum Clotarii, Childerici ac Theodorici, celebre monachorum cœnobium exſtruxit, quemadmodum *Notit. Gall. p. 159.* *Hadr. Valeſius* refert, cujus verba de hac noſtra *Corbeja* hæc ſunt: *Eſt & nobiliſſimum monaſterium in Saxonia, ad ripam Viſurgis fluminis* (Weſer) *poſitum in pago Auguenſi, quod Adalhardus Abbas Corbejenſis exſtruxit, principatu ac conceſſu Ludovici Aug. & nomine cœnobij ſui* Corbejam *appellari voluit. Quod ut diſtinguerent à Corbeja Gallica*, Corbejam Novam *Saxones ac plerique Hiſtorici cognominàvere.* Mirabile verò eſt & prodigio ſimile, quod *Bucelinus* enarrat: habuiſſe hoc *Tom. II. Germ. Sacr. p. 163.* monaſterium inter alios à Numine favores, hunc præcipuè, ut quotieſcunque aliquis è fratribus moriturus erat, triduo antequam vita excederet, præmoneretur, lilio coronæ cujusdam æreæ in Choro ſuſpenſæ, depoſito prodigiosè, & in ſede, ſeu ſtallo, ut vocant, morituri apparente, ita ut certiſſimus quisque eſſet, ſeſe triduo poſt moriturum: id miraculum aliquot ſeculis duraſſe, donec juvenis Frater quidam de imminente ſibi obi-

obitu taliter præmonitus, contempta monitione, lilium in ſenis Religioſi ſede collocaret. Quo quidem ſigno territus ſenex ægrotare cœperit, mox tamen convaluerit, & juvenis contemptor tertia die repentina morte extinctus fuerit. Eminet cæteroquin Corbejenſis Abbatia multis privilegiis atque immunitatibus, ab Imperatoribus ei conceſſis: Diœceſis ejus ad *circulum Weſtphalicum* refertur; ſub ea verò *Huxaria* (Höxter) ad Viſurgin comprehenditur, quæ civitas tamen non omnimodè ſubjecta eſt Abbati, ſed libertate certis limitibus definita gaudet, cujus *Advocatia*, ſive jus patrocinii clientelaris à multis jamdum ſeculis penes familiam Guelphicam *Ducum Brunſuicenſium* eſt: de quo litem ei ſuperioribus annis Chriſtophorus Bernhardus Abbatiæ Adminiſtrator movit, jamque ad arma res ſpectabat, cum per arbitros poſt multas difficultates ita tandem anno 1671. d. 15. Apr. *Bilefildij* reſtranſigeretur, ut præſidium quod Duces Brunſuicenſes civitati intulerant, ea excederet, civesque ejus atque incolæ Antiſtitis gratiæ permitterentur, ſalvis tamen juribus civitati per pacificationem Weſtphalicam confirmatis.

CAP.

CAP. XX.

DE PRÆLATIS.

ABbatibus ſuccedunt reliqui *Prælati*, qui Imperii civibus quidem adſcripti, non ad Principale tamen faſtigium evecti ſunt, quique proinde non niſi *curiatim* ſuffragia ferunt, *nec pauci eorum ita magnis Principibus ſunt obſtricti, ut onera ſibi Imperij nomine indicta non proximè in Imperij, ſed in Principum ærarium ingerant: ut proinde in conventibus publicis cogantur tantum non omnia dicere gereréq; juxta nutum patronorum*, quemadmodum *Conringius* loqui amat. Jam dudum verò factum eſt, cùm diviſi ſunt in duo collegia, quæ *ſcamna* vocare amant, nempe *Suevicum* & *Rhenanum*; unde etiam in poſterioribus comitiis anni 1654. *duplex votum* ſibi poſtliminio vindicarunt, cum alterum jam in deſuetudinem abiiſſet; *proëdriæ* ratione *alternant*, ita ut modò Suevici modò Rhenani priore loco ſententiam dicant. Cæterum in his Prælatis nec generis ſplendor nec proſapiæ nobilitas requiritur, ſolentq; eò dignitatis obſcuro loco nati, atq; imi ſubſellii homines frequenter pervenire; unde vix erit, quod præter nuda eorum nomina commemorare atque in medium proferre licebit, quanquam vel iſta omnia ac ſingula reſciſcere haud integrum fuit.

Not. ad Lamp. part. 3. c. 6. p. 216.

2. *Sue-*

2. *Suevicum ſcamnum* XV. Prælati, qui omnes *circulo Suevico* annumerantur, occupant, quos inter primatus tribuitur *Reichenavienſi*, cujus cœnobium *Benedictinæ profeſſionis* in inſula amœniſſima ac feraciſſima lacus Cellenſis ſeu Veneti, à Conſtantia dimidio milliari diſtante, condidit circa annum Chriſti 742. *S. Pyrminius* Epiſcopus Meldenſis, auxiliis ac ſubſidiis *Caroli Martelli*: quamvis verò id in uſum tantùm ingenuæ atque illuſtris juventutis inſtitutum initiò fuerit, nemoque niſi generoſo ſanguine cretus in id reciperetur, nunc tamen promiſcuè omnis generis hominibus aditum pandit. Tantis autem, *Bruſchio* teſte, opibus quondam valebat, ut ejus Abbas Romam iter faciens, ſingulis noctibus in ſuo proprio domicilio, quoad Romam attingeret, pernoctare poſſet, *annuique* ejus *reditus* ad *ſexaginta millia aureorum* aſcenderent: unde nomen *Divitis Augiæ* inditum ei eſt. Inter ditiones præcipuè *Ulmenſem* pagum numerabat, quem cum omnibus eò pertinentibus decimis, libertatibus ac poſſeſſionibus à Pipino ac Carolo M. ejus filio dono acceperat: ſed excuſſere temporum proceſſu Ulmenſes monaſticum jugum, atque in libertatem, qua eos adhuc gaudere in propatulo eſt, ſeſe aſſeruerunt. Nonus & quinquageſimus à S. Pyrminio Abbas, *Marcus à*

Chron. Monaſt. pag. 80.

Knœringen, poſt longas cum Epiſcopatu Conſtantienſi diſceptationes, tandem anno 1540. adminiſtrationem Abbatiæ *Johanni à Welza Præſuli Conſtantienſi* transmiſit, à quo, annuente Pontifice Romano, Epiſcopatui *incorporata* eſt; hinc Antiſtites prædicti Epiſcopatus hodie etiam *Dominorum Reichenoviæ* titulo utuntur, uti *ſuperiùs* dictum.

cap. v.

3. Proximo ab iſto loco recenſendus eſt *Martalenſis* Abbas; quippe qui in præſentia *Directorium* inter Prælatos ſcamni Suevici obtinet, nomen habet *Nicolai*: ejus monaſterium ad dextram Danubii à Suevia deſcendentis inter *Riedlingam* ac *Ehingam*, præclara Auſtriacorum oppida in firmiſſima rupe ſitum, & magnificis ædificiis conſpicuum, primùm *ſeptem Canonici ſeculares* incolebant, quos *Hermanni Duces Sueviæ* pater & filius circa initium ſeculi inſtituere, ſed ſequentis ſeculi anno 71. *Hugo III.* Comes Palatinus Tubingenſis, ejusque conjux *Eliſabetha* Rudolphi Brigantini C. filia cum ædificium incuria corruptum reſtauraſſet, Canonicis abolitis, *monachos* introduxit, qui *Norberti* regulam ſequerentur. Horum Antiſtites *Præpoſiti* dicebantur, usque ad annum 1418. quo *Heinricus Meerſtetter* in Concilio Conſtantienſi *Abbatis* axioma obtinuit.

Bruſch. op. cit. p. 294.

4. Di-

4. Directori ſubjungam quoque *Condirectorem*, qui hoc tempore *Elchingenſis* Abbas eſt, *Anshelmus* nomine. Erat Elchingen, olim *Aichlingum* à vicino *querceto* dictum, caſtrum latrociniis infame, infra Ulmam ad ſiniſtram deſcendentis Danubii ripam, in ſublimi monte amœniſſimo loco ſitum, quod in aſceterium *Ordinis Benedictini*, convertit anno 1128. *Conradus Saxonum Dux*, ejusque conjux *Lucia* Sueviæ Ducïſſa, Conradi III. Imp. ſoror, ac munificè dotavit; poſtea incendio abſumptum *Albertus C. de Ravenſtein* & *Irtzenberg* anno 1142. reſtauravit. *Ibid. p. 164.*

5. *Salmansvveilerenſis* Abbas hodiernus *Emanuel* appellatur; ejusque cœnobium, omnium in Germania *Ciſtertienſis* inſtituti, *Bruſchio* judice, pulcherrimum opulentiſſimumque uno milliari ab *Uberlinga* civitate Imperiali, ad *Acronium lacum* ſitum, fundatum primùm eſt à *Gundramo Barone de Adelsreuter*, circa annum 1134. dein à *Conrado III.* ac *Friderico I. Imp.* inprimis verò à *Burkardo Salisburgenſi Archiepiſcopo* munificentiſſimè locupletatum; in cujus beneficii memoriam hodie adhuc *Salisburgenſe ſymbolum* inſignibus hujus cœnobii inſeri ſolet. De *jure ſuperioritatis* litem ei moverunt *Fürſtenbergici* Comites, & monaſterium in Comitatu *Heiligenbergenſi* ſitum, at- *Op. cit. p. 182.*

quę adeo ſuæ jurisdictioni ſubditum eſſe contenderunt. verùm cœnobiarchæ ex adverſo docuere, monaſterium à Conrado III. Imp. Sueviæ Duce (Ducum autem Sueviæ Heiligenbergios tanquam Vicarios Vicedominos & temporarios Adminiſtratores fuisſe) tractui Lentienſium ſeu *Linzgövv*, atque omni ſeculari jurisdictioni exemptum, ſolique Romano Regi in perpetuam Advocatiam anno 1142. ſubjectum eſſe, atque adeo mero & mixto Imperio Abbatem pollere, qui notoriè Status ſit Imperii.

Bruſch. ot. cit. pag. 508. 6. *VVeingartenſis* Abbas *Alphonſus* nunc eſt, cujus cœnobium *Ordinis Benedictini* dives ac magnificum, Guelphorumque Principum ſepultura clarum, in Suevia vix dimidio milliari à civitate *Ravenſpurgenſi* diſtans, & in perveteri pago *Altorf*, natali Guelphorum ſolo, ſitum, primùm à *Pipino* Rege Galliæ in gratiam *S. Altonis*, Ambronum & Vindelicorum Apoſtoli fundatum ac dotatum, dein à *Guelphone III.* Duce Carinthiæ reſtauratum eſt. Hoc, quo agimus, ſeculo duo inſignia prædia titulo emptionis acquiſivit, nempe *Commendam Ordinis Johannitici* in oppido *Veldkirchen* ab Ordine Melitenſi ſexaginta mille florenis, & dynaſtiam *Blumeneck* à Rudolpho C. de Sulz centum & quinquaginta mille florenis: unde opulentiam hujus cœnobii fructumque ex

ejus

ejus poſſeſſionibus redeuntium ubertatem colligere licet.

7. *Ochſenhuſanus* Abbas hodiernus *Placidi* nomine gaudet: cœnobium, cui præeſt, inſtituta *D. Benedicti* colit, atque in amœniſſimo Sueviæ agro, duobus à *Memminga* pariter & *Biberaco* ad *Rodium* fluviolũ, quem mox Danubius recipit, milliaribus poſitũ eſt; habuitque fundatores, vel potius inſtauratores *Hatovinum, Conradum & Adalbertum* fratres, *Barones de Wolfhartſchvvendin.* Suberat initio Abbati S. Blaſii in Hercynia, usque dum Martinus V. Papa, ob ſingularem honorem & cultum ſibi exhibitum, cùm Cardinalis adhuc in profectione ad Conſtantienſe concilium illic divertiſſet, libertate atque immunitate id donaret, nec non *Abbatiæ* axiomate inſigniret, quod factum eſt anno 1420. *Bruſch. co. 6. p. 346.*

8. *Irſingenſis* Abbas *Æmiliani* nomen fert: monaſterium, quod *Urſinium* olim dicebatur, *Benedictini* itidem Ordinis, infra *Kauffbairam* haud procul ab amne *Wertach*, in mediis denſiſſimisque nemoribus ſitum, fundatum ac locupletatum eſt anno 1182. ab *Heinrico M. à Rumſperg*, ejusque filiis *Godofredo & Bertholdo*, nec non *Irmelgarde* filia. Conradus de Ramſchvvag, *Advocatus* hujus cœnobii, Eccleſiam *Irgenriedenſem*, cum jure *Ib. l. 182.*

Patronatus, & totam illam Advocatiam, cum omnibus eò pertinentibus reditibus, *Hartmanno* Abbati, qui octavus numeratur, in liberam dotem tradidit. Decimus ab hoc Abbas *Heinricus* villam egregiam *Baiswil*, nobilium hujus nominis olim ſedem ac domicilium prĕtio mercatus eſt.

9. *Petershuſenſis* Abbas *VVunibaldus* in præſentia audit: cœnobium, quod regit, *Benedicti* inſtituta veneratur, & loco elegantiſſimo ad Rheni, è lacu Acronio emergentis, alveum, in ſuburbio *Conſtantiæ* ſitum eſt: fundavit id ac dotavit anno 980. *S. Gebhardus* Epiſcopus Conſtantienſis, Comes Brigantinus & Zæringenſis, primumque ejus Abbatem *Beringerum* conſtituit.

Bruſch. op. c. p. 880.

10. *Vrſpergenſis* Abbas *Maximiliani* nomen habet: monaſterium ejus *Præmonſtratenſis Ordinis*, ad *Mindulum* fluviolum in Auguſtana diœceſi medio itinere inter Auguſtam & Ulmam ſitum, fundatum atque exſtructum eſt anno 1125. à *Wernero C. de Schvvabeck* & *Balzhauſen*: ejus Antiſtites *Præpoſiti* dicebantur usque ad annum 1349. quo, *Heinrico Quinto* hujus nominis Abbate defuncto, ejus ſucceſſor *Heinricus de Rayn Abbatis* axioma, Pontifice Romano annuente, aſſumſit, obiitque anno 1374. quintus ab iſto *Guilielmus a Thanhauſen* Præſulis etiam ha-

Ib. p. 895. & ſeq.

habitu, *infula, aurato que pedo* anno circiter 1412. à Papa exornatus eſt.

11. *Rodenſis* monaſterii Antiſtes hodiernus *Martinus* eſt: dicitur verò id vulgò *Monachorum Rodum* (Münch Rod) ad differentiam alterius cujusdam monialium Ródi apud Oſtrofrancos, ſitumque eſt in Suevia altero à Memminga lapide, in *Haslachij* & *Rodæ* medio concurſu. *Hemma*, illuſtris Baronis & Equitis aurati *Heinrici Wildenvvergk* uxor fundatrix ejus audit; vixit ea circa annum 1126. cœnobiumque ad normam regulamque *Norberti* conformavit. Hoc ævo in anguſtum oppido coactæ ſunt monaſterii hujus facultates, neque enim bello tantùm tricennali permultum detrimenti calamitatumque ſenſit; quippe quo inſigne prædium *Amendingen*, dictum cum omnibus decimis, absq; ulla reluitionis clauſula divendere coactum eſt; ſed & duplici incendio annis 1676. & 1681. correptum conflagravit, & cum templo omnibusque ornamentis tantùm non in cineres redactum eſt.

Bruſch. ep. c. p. 379.

12. *Roggenburggenſis* Abbas *Adalbertus* appellatur: cœnobium, cui præeſt, Ordinem *Præmonſtratenſium* à *Norberto* inſtitutum, profitetur, & duobus milliaribus ab Ulma Weiſenhornam verſus Fuggerorum Comitum oppidum, poſitum eſt: fundatores

Ib. p. 377.

res agnoſcit *Bertholdum, Sigridum & Conradum* fratres *Comites de Bibreck* nec non *Demutham* Bertholdi Conjugem; è Comitibus de Zollern prognatam, atque initia ſua in annum 1226. refert. Erat primùm *Præpoſitura*, nec niſi poſt annum 1440. *Abbatiæ* titulo ornata eſt, primusque eo uſus *Johannes Deuringius* legitur.

Bruſch. ob. cit. p. 17.

13. *VVeiſſenauenſi* Abbati nomen eſt *Norberto*: cœnobium quod regit, ab aliis *minor Augia* (die Minderau) vocatur, ad differentiam *Weiſſenauæ* in Nortgoja, ſitumque eſt prope Ravenspurgum ad *Schuſſium* amnem: erat olim Eremitarum habitaculum, poſtea in monaſterium *Ordinis Præmonſtratenſis* converſum eſt, autore ac benefactore *Gebyzone à Weyſemburg & Hachburg* è familia Habspurgica & Briſiacæ Landgraviis oriundo, ejusque ſorore *Luitgarde*, Heinrici ab Aſenhauſen conjuge: poſteriore verò ævo novis operibus exornatum eſt à *Chriſtophoro* Abbate, qui, *Bucelino* teſte, uligine loci correcta, religioſos ſuos in Paradiſo terreſtri collocavit.

14. *Schuſſenriedenſis* Prælatus hodiernus *Vincentij* nomen tenet: ejus monaſterium à *Schuſſio* præfluente amne, qui prope Ereskirchium in lacum Acronium illabitur, dictum eſt, colitq; inſtituta *S. Noberti*: fundarunt id, atque è caſtro in aſceterium transmuta-

mutarunt anno 1188. *Beringarius* & *Conradus Barones de Schuſſenried*, quorum ille Monachus converſus, ut vocant, ejusdem cœnobii ſui factus eſſe traditur: initio à *Præpoſitis* regebatur usque ad *Conradum Rauber*, qui anno 1495. è vita diſceſſit, atque in Synodo Baſileenſi, cui interfuit, privilegia *Abbatis* atque ornamenta Pontificalia conſecutus eſt. Bruſch. l. 1. c. p. 537.

15. *VVettenhauſenſis* cœnobii Antiſtes nunc *Dionyſius* audit: inhabitatur illud à *Canonicis Regularibus*, ad normam à S. *Auguſtino* præſcriptam viventibus: conditum verò eſt anno 982. à *Conrado* & *Wernero* fratribus *Comitibus de Rockenſtein*, inſtinctu matris eorum *Gertrudis*, quæ dicitur eſſe vera fundatrix: Petiit enim, referente *Bruſchio*, tantum Ib. p. 641. agri à filiis, ad exſtruendum locum ſacrum, quantum ipſa unius diei ſpatio aratro poſſet circumſcribere; quod cum à filiis facilè impetraſſet, ipſa miræ parvitatis & levitatis aratrum adornans, id ſpatium, quod hodie adhuc iſti cœnobio paret, obequitans, & aratrum in ſinu geſtans circumſcripſit & obtinuit. Situm eſt Auguſtam inter & Ulmam in Marchionatu Burgoviæ, cujus ultimi Marchionis Heinrici, qui exeunte ſeculo tertio & decimo diem obiit, exuviæ in æde monaſterii recubant.

16. *Gengenbacenſi* monaſterio qui hodie præeſt, *Placidus* nuncupatur: ſitum iſtud eſt in Argentinenſi diœceſi, ac S. *Benedicti* inſtituta ſuſpicit: initia ejus ad annum 855. referuntur; conditorem ac benefactorem *Luitfridum C. Habſpurgi* agnoſcit.

17. Hactenus de Prælatis ſcamni Suevici, qui ſequuntur, *Rhenano* annumerantur, inter quos primo loco recenſeri ſolet

Kaiſersheimenſis, qui nomen *Eliæ* habet & ſub *circulo Bavarico* comprehenditur, cujusque cœnobium *Ordinis Benedictini* ſub reformatione *Ciſtertienſi*, in Ducatu Neoburgico, haud procul ab eo loco, ubi Licus Danubio miſcetur, ſitum, fundatum eſt anno 1113. ab *Heinrico C. de Lechsmund & Graifsbach*, ejusque conjuge *Loykarda*. De jure *immedietatis* longa huic monaſterio diſceptatio interceſſit cum Comite Palatino Neoburgico, qui præter Advocatiam, ſuperioritatem etiam in illud ſibi arrogabat; ante paucos tamen annos huic liti renuntium mittens, cœnobium plena libertate gaudere juſſit.

Bruſch. ep. c. p. 80.

18. *Odenheimenſis* Præpoſito proximum ab iſto locum tribuunt: ejus verò vices *Spirenſis Epiſcopus* nunc explet, qua de re ſuperiùs dictum eſt.

cap. 6.

19. *VVerdenſis* Abbas ad *circulum Weſt-*

pha-

phalicum refertur: ejus monaſterium intra mœnia oppidi ejusdem nominis ad amnem *Ruram*, in confiniis Comitatus Marcani & Ducatus Montenſis ſiti, comprehenditur, conditumque eſt à S. *Ludgero* primo Epiſcopo Monaſterienſi anno 790; qui *Helmſtadium* à Carolo M. adverſus Sorabos Vandalosque exſtructum ac munitum, ſibique ab eodem Imperatore conceſſum, monaſterio tradidit: poſt ſeptem demum ſecula anno ſcilicet 1489. *Antonius* Abbas oppidum iſtud *Wilhelmo Duci Brunſvicenſi* certa argenti ſumma vendidit; qua alienatione aliisque incommodis adeo attenuatæ ſunt cœnobii hujus opes, ut oneribus Imperii ferendis impar eſſe haud ſemel confeſſum ſit: ſolent tamen hodie adhuc Werdenſes Abbates Helmſtadienſem titulum uſurpare, quemadmodum è ſubſcriptione ultimi Receſſus Imperii patet. Nomen hodierni Abbatis incompertum nobis eſt. *Zeil. Topogr. Weſtphal. p. 70.* *Id. Topogr. Duc. Brunſvic. p. 112.*

20. *SS. Vdalrici & Afræ* monaſterio, in *Auguſta* Vindeliciæ metropoli ſito, qui hac tempeſtate præeſt, hoc nomine tituloque cluit: *Romanus liberi & Imperialis cœnobii SS. Vdalrici & Afræ Abbas, S. Caeſ. Majeſt. Conſiliarius & Capellanus perpetuus.* Condidiſſe hoc monaſterium fertur S. *Udalricus* Epiſc. Auguſtanus, poſt reſtauratam S. Afræ *Bruſch. epit. p. 495.*

vetuſtiſſimam ædem, & *Canonicos Regulares* ibi introduxiſſe, hos poſtea *Bruno* Epiſcopus, Heinrici II. Imp. germanus frater ejecit, & in eorum locum Monachos *Ordinis Benedictini* aſcivit. *Immedietatem* hujus cœnobii jam à longo tempore Auguſtani Præſules impugnant, hodieque ſub judice Camerali lis pendet, Abbate tamen *in poſſeſſione libertatis* conſtituto, quod in comitiis Ratisbonenſibus anni 1641. evicit.

21. *Monaſterienſis in valle Gregoriana* Abbas *circulo Rhenano ſuperiori* annumeratur: monaſterium mœnibus civitatis ejusdem nominis; quæ decem urbibus Imperialibus Alſatiæ accenſetur, includitur, ac fundatum eſſe perhibetur ab *Hilderico* Galliæ Rege anno circiter 660. in uſum ingenuæ juventutis, unde hodie quoque non niſi *nobili genere ſati* in id recipiuntur. Nec exiguæ ejus ſunt facultates, habetque Abbas diviſum cum Senatu urbano imperium tum in ipſa civitate, tum in valle circumjecta. Hodie verò poſtquam everſa eſt à Gallis Alſaticarum civitatum libertas, quin Abbatis hujus conditio itidem fuerit immutata, dubitare vix licet.

Zeil. Top. Alſ. p. 28.

23. *S. Georgij* in *Iſnia* civitate Imperiali Sueviæ Abbati jam à longo tempore, ob *immunitatem* atque *exemptionem*, litem intenderunt *Truchſeſſii Comites de Trauchburg*; neque ea, niſi fallimur, diremta hactenus eſt:

in

in poſtremis tamen comitiis aſſeruit ſibi jus ſuum Abbas, Receſſuique nomine proprio ſubſcripſit. Fundatum verò eſt hoc cœnobium anno 1096. à *Mangoldo* patre, *Walthero & Wolfrado* filiis, *Comitibus Veringenſibus*; quorum maſcula ſtirpe extincta, non ſolum oppidum & cœnobium iſtud Isnenſe, ſed tota pænè eorum ditio ad *Dapiferos Scherenſes & Waldpurgenſes*, devoluta eſt; unde hodie adhuc *Advocatiam* hujus monaſterii prædicti Dapiferi obtinent. Bruſch. ep. p. 374.

23. *Monaſterij S. Cornelij ad Indam* Abbas hodiernus hoc nomine ac titulo gaudet: *Iohannes Dietericus, Abbas & Toparcha liberæ Imperialis Abbatiæ, diſtrictus & proprietatis monaſterij S. Cornelij, Dn. in Eylendorf, Gruſenich, Coſtenholz Mordtromi & Cumdicti, Præpoſitus hæreditarius in Eſchlamb.* Vernaculo idiomate ita ſe habet: Abt und Landherr der Keiſerl. Freyen Reichs Abtey/ Land und Eigenthums zu St. Cornelſt Münſter/ Herr zu Eylendorf &c. Erb-Probſt zu Eſchlamb. Inhabitatur hoc cœnobium à monachis *Ordinis Benedictini*, diſtatque cum vico adſito, uno ab Aquisgrano milliari: ejus fundamenta *Carolus M.* jeciſſe fertur, filiusque *Ludovicus Pius* ultimam ei impoſuiſſe manum. Refertur ad *circulum Weſtphalicum*, & cingitur diſtrictu dumis & ve- Zeil. Topogr. Weſtphal. p. 95.

pribus

pibus ſepto & quaſi munito, ſed ferri, plumbi nec non aliorum metallorum mineraliumque feraci; cui Abbas ſupremo jure imperat.

24. *S. Haimerani ſive Emmerani* in urbe *Reginoburgenſi* Abbas agmen Prælatorum claudat; eſt ei nomen *Cæleſtini*, comprehenditurque ſub *circulo Bavarico*. Traditur *Emmeranus* primò Epiſcopus Pictavienſis in Aquitania, poſtea Reginoburgenſis in Boica fuiſſe, & demum anno 652. à *Lantberto*, Theodonis V. Bojorum Ducis filio, cùm Romam tenderet, *Helfendorfi* inter *Iſaram* & *Oenum*, omni cruciatu laceratus & crudeliſſima morte affectus eſſe, eò quod ſoror ejus ac Theodonis filia *Utta*, è Sigebaldo primariæ nobilitatis juvene uterum ferens, ſtuprum abſenti Emmerano imputaſſet: cadaver tamen, innocentia Viri nempe patefacta, Reginoburgum ad S. Georgii ædem tranſlatum eſt, quam Theodo Princeps, ut cædis noxam expiaret, adjecto monaſterio ampliavit, Petri Apoſtoli & ipſius Emmerani nomine indito, primumque Abbatem *Apollonium* ei præfecit anno 697. Seculi ſpatio interjecto *Simbertus* Epiſcopus Ratisbonenſis magnificis operibus S. Emmerani baſilicam abſolvit *Arnolphus* poſtea Imperator aliique regia munificentia locupletarunt.

Velſ. Hiſt. Boic. l. 4. pag. 120. 129. & l. 5. p. 169

CAP.

CAP. XXII.

DE ABBATISSIS.

Sub Prælatorum collegiis comprehenduntur etiam *Abbatiſſa*, atque unà cum illis ſuffragia *curiatim* ferunt: ſolent autem in comitiis comparere pèr legatos. neque enim patitur τὸ πρέπον, ut fœminæ illis conventibus, in quibus de ſumma Reip. deliberatur, interſint. Earum *quindecim* hodiè numerantur, ſi quidem ultimum Imperii Receſſum in conſilium adhibemus: primum ibi locum obtinet

Eſſenſis, quæ in præſentia eſt *Anna Salome Abbatiſſa Imperialis liberi & ſecularis monaſterij Eſſenſis*, prognata ex illuſtriſſima ſtirpe *Comitum Salmæ & Reifferſcheidij*, patre *Erneſto Friderico C. Salmæ &c.* matre *Urſula Comitiſſa de Leiningen.*

2. Situm eſt monaſterium Eſſenſe vel *Eſſendienſe* in Ducatu Montenſi, & fundatum legitur à *S. Altfrido* Epiſcopo Hildeſienſi, poſtea verò cùm temporum injuria detrimentum eſſet paſſum, à Theophania, Ehrenfridi Com. Palatini in Braweiler filia, reſtauratum. Refertur ad *circulum Weſtphalicum*, habetque *Advocatos* Duces Bergenſes: haud alias verò, quam illuſtri ſanguine cretas virgines

Zeil. Top. VVeſtphal. p. 25.

gines

gines recipit; quæ tamen votum caſtitatis non nuncupant, ſed, ſiquando libet, velum abjiciendi ac matrimonium ineundi facultate pollent.

3. Secundo loco *Buchavienſis* Abbatiſſa enumeratur; quæ in præſentia hoc nomine cluit: *Maria Thereſia Abbatiſſa Imperialis liberi ſecularis cœnobii Buchavienſis, nata Comitiſſa de Sulz.* Parentes habuit *Carolum Ludovicum Erneſtum C. de Sulz, & Mariam Eliſabetham C. ab Hohenzollern.*

4. Illuſtre hoc virginum domicilium non procul à Biberaco ad lacum, quem den Federſee vocant, poſitum eſt; ſolent in id tantùm *Comitiſſæ & Baroniſſæ* aſſumi, quæ ab omni profeſſione ac voto immunes & prorſus liberæ ſunt, conjugiumque contrahere queunt, ſola Abbatiſſa excepta, cui propter acceptam Pontificiam benedictionem id integrum non eſt. Fundatrix hujus collegii *Adelinda* celebratur, Hildebrandi Sueviæ Ducis filia, Hildegardis Reginæ ſoror, quæ in memoriam mariti *Ottonis Comitis de Keſſelburg*, haud procul eo loco in prælio adverſus Ungaros commiſſo, cum tribus filiis cæſi, id inſtituit; quemadmodum uberiùs & ſingillatim *Bruſchius* memoriæ prodidit. Chron. Mon. pag. 62. & ſeq.

5. Sequitur *Quedlinburgenſis* Abbatiſſa, cui quidem vetuſtiores Imperii Receſſus pri-

primum locum tribuere ſolebant, ea hoc gaudet titulo: *Anna Sophia Comes Palatina Rheni, Ducisſa Bavariæ, Imperialis liberi ſecularis collegij* (des Kaiſerl. Freyen Weltl. Stifts) *Quedlinburgenſis poſtulata & confirmata Abbatiſſa, Comes de Veldenz & Sponheim*; Parentes ei erant *Georgius Wilhelmus, Comes Palatinus,& Dorothea Comitiſſa Solmenſis.*

6. Habet *Coadjutricem Annam Sophiam* filiam *Georgij II. Landgravij Haſſiæ in Darmſtad & Sophiæ Eleonoræ, Duciſſæ Saxoniæ.*

7. Annumeratur hæc Abbatia *circulo Saxonico ſuperiori*, nec alias niſi *illuſtri loco natas virgines* admittit: fundata verò eſt ab *Heinrico Aucupe* Imp. in honorem S. *Servatii*, & *Mathildis*, ejus filia *prima Abbatiſſa* conſtituta. Civitas Quedlinburg ad *Bode* fluvium Halberſtadium inter & Ermerslebam ſita, potens olim & ſui juris atque Hanſeatico fœderi addicta anno 1477 libertatem amiſit, poſtquam eam Erneſtus Elector Saxoniæ, quod ſororis ejus *Hedvvigis* Abbatiſſæ dictis minus audiens eſſet, armis in ordinem coëgit; & columnam Rulandicam, qua tanquam teſſera libertatis ſuæ ſuperbiebat, dejecit: atque ab eo tempore Electores Saxoniæ jus *Advocatiæ Quedlinburgi* obtinent, imperioque mero in civitate & territorio ejus *Zeil. Top. Sax. p. 154.*

 pol-

pollent, Abbatiſſæ baſſa tantùm jurisdictione, quam das Erb-Gericht vocant, relicta. *Evangelicam religionem*, quæ nunc etiam ibi viget, anno 1539. *Anna* Abbatiſſa è familia Comitum de Stolberg orta, introduxit.

8. Succedit *Andlavienſis* Abbatiſſa, quæ in ultimo Imperii Receſſu appellabatur *Iohanna Sabina Abbatiſſa Liberi ſecularis collegij Andlavienſis, Domina in Huchshoven*; utrum verò hæc ſuperſit, aut è medio excedens alii locum fecerit, reſciſcere haud fuit integrum.

9. Andlavia oppidum eſt inferioris Alſatiæ, ad ejusdem nominis amnem, *Equites ab Andlau* Dominos agnoſcens, cujus muris hoc collegium virginum nobilium includitur; fundatum eſt, ac pro 12. Canoniſſis totidemque Canonicis dotatum anno circiter 880. à *Richarde*, Scotorum Regis filia, Caroli craſſi Romanorum Regis conjuge; quæ à marito adulterii falsò inſimulata, facto cum eo divortio ac recepta dote, reliquam vitæ partem illic exegit. Id cæterùm ſingulare habet Abbatiſſa Andlavienſis, quod *nullam ad ferenda Imperij onera ſymbolam confert*: unde eſt, quod nonnulli Scriptores Juris Publici ei locum inter cives Imperii dare dubitaverint; ſolet nihilominus ad comitia vocari & per legatum comparere, uti ex Imperii Receſſibus liquet.

Bruſch. chron. moneſt. p. 24.

10. Hanc

10. Hanc excipit *Lindavienſis*, cujus nunc hæc eſt nomenclatio: *Maria Roſina, liberi ſecularis collegij Lindavienſis Abbatiſſa*: genus ducit ex equeſtri familia Suevica *Brymſin ab Herblingen*, nata Parentibus, *Johanne Joachimo Brymſin ab Herblingen* & *Barbara de Woltfurt*.

11. Lindavienſis Abbatiæ fundatio communiter *Adalberto Comiti de Rorbach*, Sacri Palatii Magiſtro & provinciarum Rhæticarum præfecto tribuitur; quam traditionem è *Diplomate, quod Ludovico Imp. fert acceptum cœnobium Lindavienſe*, contra fidem hiſtoricam ortam eſſe *Dan. Heiderus* & poſt hunc ὁ *πάνυ Conringius* oſtendit in *Cenſura*, qua prædictum Diploma *tanquam ſuppoſititium, fœdæ impoſturæ fœtum*, notavit ac confodit; è vetuſtiſſima autem ipſo capellæ cœnobialis muro inhærente pictura, nec non ſepulcralibus ſaxis antiquiſſimis comprobavit, non *unum* duntaxat, ſed *tres* ad fundationem cœnobii hujus operam contuliſſe, inter quos nemo Adalbertus appellatus aut Comes Palatii fuerit; ſed omnes ſimpliciter Comites audierint, unusque nomen geſſerit Comitis *Eckberti*, alter Comitis *Manegoldi*, tertius Comitis *Woderebici* ſive *Soderebici*: porrò demonſtravit, eo tempore, quo conditum fertur cœnobium Lindavienſe anno ſcilicet

Conr. Cenſ. Dipl. Lindav. cap. 9.

Ibid. n. 11.

866. non Adalbertum ſed *Ansbertum* fuiſſe Comitem Palatii, neque talem potuiſſe tum ſimul præfecturæ alicujus provinciæ vacare; in epitheto autem *Sacri* manifeſtum falſi crimen hærere, dum ſcilicet Adalbertum *Sacri Palatii Comitem* traditio nuncupat, iſthac verò Francorum Regum ætate nemo eo titulo uſus eſt, quippe qui Juſtiniani quidem ævo fuit familiaris; ſero autem & poſt Friderici I. Imp. ætatem demum aliquem in uſum rediit. Præterea dignitatem ac prærogativam, quam Ludovicum Imp. Abbatiſſæ conceſſiſſe, *Bruſchius* tradidit, *ut*, nimirum, *cum aliis S. R. Imp. Eccleſiaſticis Prælatis Princeps eſſet S. R. Imperii, cui in publicis pompis liber deberet præferri*, in fabulæ dulcedinem compoſitam fuiſſe memorat, quippe de qua ne γρῦ quidem in Diplomate illo Ludoviciano exſtet, neque facilè probari poſſit, in ſollemnibus pompis librum Abbatiſſæ olim præferri ſolitum, dignitatemque ac titulum Principis ne hodiè quidem ſive Spirenſe judicium, ſive Cæſaris Aula Abbatiſſæ attribuat, cœperintque Abbatiſſæ à nonnullis intra hoſce ducentos proximos annos demum ità honorari. De cœtero prima cœnobii fundamenta extra inſulam *Lindaugiam*, in qua urbs Imperialis Lindavia ſita eſt, prope *Nonnenhormium* jacta fuerunt, nec niſi ſeculo decimo Hungarorum irruptionibus cœnobiales ex antiquis

Chron. mon. p. 286.

Conr. l. c. cap. 10.

ſedi-

ſedibus in Inſulam compulſi, à Lindavienſibus benignè recepti, & parte fundi, (cui ducentis demum poſt annis pars urbis quædam, etiam nunc *jure emphyteutico* vel *cenſuali* cœnobio obnoxia, ſuperſtructa eſt,) donati ſunt: in urbem verò & potiſſima inſulæ aliquid juris nunquam vel exercuerunt Cœnobiales, quod ſignis omni luce clarioribus *præfatus Vir Celeberrimus* evicit. Virgines, *cap. 13.* quæ in hoc cœnobium recipiuntur *nobili genere natas* eſſe oportet; eæ verò ab omni voto immunes ſunt, nec ulli peculiari veſti- *V. Limn. T.* menti generi obnoxiæ, & receptæ ne terun- *IV. l. 8. p.* tium quidem ſolvere tenentur; defuncta- *519.* rum etiam hæreditates non collegium, ſed agnati propinquique cernunt. Annumerari Lindavienſem Abbatiſſam *circulo Suevico* in proclivi eſt colligere.

12. Poſt iſtam *Herfordenſis* recenſetur, cujus in præſentia hoc eſt nomen atque axioma: *Eliſabetha Albertina Princeps Anhaltina, Comes Aſcaniæ, Domina Serveſti & Bernenburgi, Imperialis liberi ſecularis monaſterii Herfordenſis Abbatiſſa.* Parentes ei ſunt *Johannes Georgius* II. *Princeps Anhaltinus in Deſſau,* & *Heinrietta Catharina Principiſſa Arauſionenſis.* Succeſſit impetrata à Cæſare venia ætatis (nondum enim quintum & decimum annum impleverat) *Eliſabethæ*

Comitiſſæ Palatinæ ad Rhenum, omnium fœminarum præſtantiſſimæ, anno 1680. d. 8. Febr. mortuæ, cùm d. 17. Jan. ejusdem anni in ejus *Coadjutricem* electa fuiſſet.

13. *Decaniſſa* hujus collegii hodie eſt *Sophia Erneſtina Hermanni Adolphi C. Lippiæ in Detmold* & *Erneſtinæ C. Iſenburgiæ* filia.

14. Herfordia metropolis eſt Comitatus Ravenspurgenſis, murisque ſuis hoc etiam Illuſtrium virginum domicilium complectitur: primus ejus fundator, referente *Zeilero*, putatur fuiſſe *Waltgerus*, qui in monte *Dorenberg* habitavit, ex patre *Dedda* & matre *Ecvvi* Chriſtianis natus, poſſeſſionibus & facultatibus ditiſſimus. Habuit avum *Adolphum* qui Secretarius Witekindi Saxonis fuit. Waltgerus itaque ædem Deo ſacram Herfordiæ anno 832. erexit, eo loco, quo Capella Waltgeri conſpicitur; in cujus ſuperficie reperiuntur hæc verba: *Princeps hujus terræ Waltgerus, primus fundator Eccleſiæ Herfordenſis.* Eſt verò in monte, civitati Herfordenſi adſito, aliud quoque Virginum nobilium cœnobium, quod vulgò das Stifft auf dem Berg vocant; & in Eccleſiaſticis Herfordenſi Abbatiſſæ ſubeſt, quæ facultatem habet, bona Eccleſiæ diſpenſandi & beneficia conferendi. Ejectus eſt ex utroque cultus Romanus ante ſecli ſpatium, & quod excurrit, coluntur que nunc ibi dogmata

Topogr. VVeſtphaliæ.

Cal-

Calvini. Confert de cætero Abbatiſſa Herfordenſis ſymbola, quæ Imperio debet, in ærarium *circuli Weſtphalici.*

15. *Gernrodenſis* Abbatiſſa, cujus nomen incompertum nobis eſt, ad *circulum Saxonicum ſuperiorem* refertur, ſed ab Anhaltino Principe cum onere eximitur, cui à longo jam dum tempore *Vogteja* in hoc cœnobium ex inveſtitura Cæſarea competit. Fundatorem agnoſcit *Geronem*, Ducem & Marchionem, qui anno 965. obiit. Purioris religionis exercitium *Eliſabetha* Abbatiſſa, è ſtirpe Comitum de Wied prognata, anno 1521. introduxit.

16. Jam *bina collegia* Canoniſſarum, quæ *Ratisbonæ* ſunt, ordo tangit, eorum alterum *inferius* (das Nieder-Münſter) alterum *ſuperius* (das Ober-Münſter) vocatur. *Inferiori* nunc præeſt *Maria Thereſia Abbatiſſa Imperialis liberi ſecularis monaſterij Inferioris in Ratisbona, nata Baroniſſa de Muggenthal*: Superiori, *Maria Eliſabetha Abbatiſſa Imperialis liberi ſecularis monaſterij Superioris in Ratisbona, nata Baroniſſa de Salis.*

17. Fundatores habuerunt diverſos: *inferius* enim *Juditha* Arnoldi Mali, Ducis Bavariæ filia, & Heinrici primi è gente Saxo-

num Bavariæ Ducis conjux inſtituit,ſub initium ſeculi decimi. *Superius* verò *Hemma* Ludovici Bojariorum Regis conjux & Caroli Craſſi Imp. mater,facta permutatione cum Baturico Epiſcopo Ratisbonenſi, cui monaſterium *Manſee* dedit,inſtauravit ac locupletavit. Memorat autem *Hundius*, Fridericum II. Imp. hæc duo monaſteria Conrado Epiſcopo Ratisbonenſi tradidiſſe, atque viciſſim alia prædia ab eo accepiſſe; verùm cum conqueſtæ hac de re eſſent Abbatiſſæ in ſollemni Principum curia Herbipoli habita, communi Ordinum conſenſu permutationem hanc infirmatam ſtatutumque eſſe, non licere Imperatori quidquam ex partibus ac principibus Imperii ſine ſuo ac miniſterialium conſenſu immutare, aut ab Imperio alienare. Comprehenditur utraque Abbatiſſa ſub *circulo Bavarico*.

Metr. Salub. p. 255.

18. *Burſcheidenſis* Abbatiſſa,quæ ultimo Imperii Receſſui ſubſcripſit, *Franciſca* nomen habuit; ſed in matricula Imperii nulla ejus occurrit mentio. Situm autem eſt hoc monaſterium haud procul ab Aquisgrano, diciturque aliàs *Bortſcheid* ſive *Porcetanum*: exſtructum eſſe fertur à *S. Gregorio*, filio Nicephori Imp. Conſtantinopolitani: ac initio quidem à monachis inhabitabatur, quibus anno 1220. virgines Ordinis *Ciſtertienſis* è vicino S. Salvatoris monte, ſucceſſerunt

ſerunt, quemadmodum *Aub. Miræus* tradit. *Faſt. Belg. & Burg. p. 650.*

19. *Gandersheimenſis* ex auguſta Principum ac Comitum ſtirpe natarum Collegii *Abbatiſſa* nunc eſt *Chriſtina Duciſſa Meklenburgenſis, Adolphi Friderici Ducis, & Mariæ Catharinæ D. Brunſuicenſis* fil. a electa in locum *Chriſtinæ Sophiæ Duciſſæ Brunſuicenſis*, poſtquam ea patrueli nuptiis juncta eſt.

20. Fundavit hoc monaſterium in oppido Gandersheimenſi, quod Duces Brunſuicenſes lineæ Guelpherbytanæ Dominos agnoſcit, circa annum 842. *Leodolphus* vel *Leutholphus Magnus*, Dux Saxoniæ; conſecravit poſtea & dotavit *S. Alfridus*, quartus Hildesheimenſium Epiſcopus. Opulentum olim fuiſſe & potens, *Bruſchius* perhibet, ita ut ſub directo ſuo dominio vaſallos haberet non Duces tantum Brunſuicenſes, ſed & Saxoniæ Principes ac Marchiones Brandenburgenſes, aliosque multos circumjacentis terræ Regulos, Comites ac Barones. Hodie acciſæ ſunt ejus facultates, nec pluribus quàm *quatuor Canoniſſis* alendis ſufficiunt.

21. *Rotenmunſter* cœnobium eſt in *Suevia*, prope Rotwilam civitatem Imperialem & *Nicri* fontes ſitum, ejus *Abbatiſſa* hodierna *Mariæ Urſulæ* nomen tenet: origo verò

monaſterii incomperta mihi atque abſtruſa eſt.

22. *Gutenzellenſi* cœnobio quatuor milliaribus ab Ulma diſſito, quæ hodie præeſt *Abbatiſſa Maria Franciſca* appellatur: fundatum eſt primùm à duabus ſororibus *Comitiſſis à Schloßberg;* dotatum verò poſtea & locupletatum à Comitibus arcis *Aychaim* ad *Ilerum* amnem ſitæ, circa annum 1330. Facultates ejus ampliſſimæ quondam, ita ut *centum Domicellis*, *totidemque ſororibus*, præter miniſteriales, decorè atque honeſtè ſuſtentandis pares fuerint, variis calamitibus à DEO hominibusque illatis, adeo attenuatæ ſunt, ut ſumptus, qui ad *octo conventuales decemque ſorores* alendas requiruntur, hodie vix ac ne vix quidem ferant; unde & in præſentibus comitiis anno demum 1682. menſe Jan. moderationem quotæ ſuæ matricularis Abbatiſſa majorem in modum petiit.

23. *Heggenbachenſis* Abbatiſſa *Maria Cæcilia* appellatur: monaſterium ejus medio ferè itinere inter Ochſenhuſium & Biberacum ſitum, cœptum eſt anno circiter 1233. à piis duabus monialibus, quarum una è nobili gente Regulorum *de Roſenburg*, altera ex *Laudenburgenſi* familia nata fuit; poſteà temporum injuria collapſum, auxiliis nobi-

nobilium Regulorum à *Bouſtetten*, à *Freiburg*, *Wiler & Ellerbach*, *Dapiferorum* item à *Walpurg*, aliorumque plurium plæclarè inſtauratum ac reſtitutum eſt.

24. Extremum inter Abbatiſſas locum *Baindtenſis* occupat, quæ *Maria Barbara* nomine gaudet: monaſterium cui præeſt, Ravenſpurgo vicinum eſt, & fundatorem agnoſcit *Conradum Liberum Dynaſtam & Pincernam de Winterſtetten*, à quo ſeculo tertio & decimo conditum memoratur.

Explicit notitia Principum Eccleſiaſticorum.

LIBER

LIBER IV.
DE PRINCIPIBUS SECULARIBUS,
& quidem ANTIQUIORIBUS.
INTRODUCTIO.

ENumeratis libro ſuperiore *Principibus Eccleſiaſticis*, non abſque ſenſu ſatietatis ac faſtidii, quem illud Religioſorum examen ſcribenti movit, læto nunc animo, atque alacri pede ad *Seculares* progredior; Sunt verò iſti, itidem ut illi, diverſi ordinis ac dignitatis: neque enim hi tantum eo nomine cenſentur, qui *Principali axiomate* eminent, quales ſunt *Duces*, *Marchiones*, *Landgravij*, nec non *Principes in ſpecie ſic dicti*, ſed *Comites* etiam & nonnulli è *Liberis Baronibus*. Habent tamen *illi* præter alia multa, hoc etiam eximium, quod *jure ſeſſionis ac ſuffragij in comitiis ſingillatim gaudeant*; cum hi, *Comites* nempe & qui eis aggregantur, ſaltem *curiatim ſententiam dicant.* Ac mihi quidem, pro ratione inſtituti, inprimis commodum videtur, univerſum Principum collegium *triplici* diſtinguere *claſ-*

re *claſſe*, ita ut in *primam* referantur illi, qui antiquitate Principalis axiomatis proſapiæque ſplendore præcellunt; *in ſecundam* iſti, qui proxima hac noſtra ætate, præcipuè quidem favore Cæſareo, cum collegii tamen etiam Principalis aſſenſu, è priſco Comitum ordine aut aliunde inter Principes cooptati ſunt; *tertiam* denique impleant Comites & Barones.

2. Primario Ordini *decem* adſcribere ſolent *familias*, quas inter primatum obtinet *Palatino-Bavarica*; ab hac proximum locum *Saxonica* ſibi vendicat, tertium *Brandenburgica* occupat; eam *Brunſuicenſis* excipit; ſuccedunt vicibus alternis *Meklenburgenſis*, *Würtenbergica*, *Haſſiaca* & *Badenſis*, ſequitur *Holſata*, clauditque chorum *Aſcania*.

CAP. I.

DE COMITIBUS PALATINIS.

SEreniſſima familia Palatino-Bavarica à Comitibus *Schirenſibus* & *Wittelſpachiis* derivari amat, quorum origo non ſatis explicata aut explorata eſt; nec, quæ Scriptores de ea hucusque literis prodiderunt, dubiis carent & inter ſe concinunt. Plerique à *Pipino* aut *Carolo M.* eos deducere operosè contenderunt, ſed argumentis parum firmamenti

menti parumque virium habentibus, quemadmodum eruditè ac ſolerter *Blondellus* in *pleniore Genealogiæ Francicæ aſſertione* demonſtravit. Hinc malunt recentiores ſubſiſtere in *Luitvoldo*, qui ſub Arnolpho ac Ludovico IV. Impp. Bavariam rexiſſe, & anno 908. ab Ungaris cæſus eſſe memoratur, quàm altius eundo incerta incompertaque ſectari. Huic verò *Luitpoldo* filium aſſignant *Arnolfum*, ab aliis *Arnoldum*, cognomine *Malum*, dictum, Patris in Ducatu ſucceſſorem, cujus filii *Eberhardus* & *Arnolfus*, ob patris ferociam & iteratam adverſus Conradum & Heinricum Aucupem Impp. rebellionem Ducatu multati ſunt, *duarum* tamen *ſtirpium ſatores* fuerunt: prior enim *Auſtriæ veteris Marchiones*, qui ſeculo tertio & decimo defecerunt, *Arnolfus* autem *Comites Schirenſes* proſevit, ſic appellatos ab arce *Schirn* ſive *Scheyrn* prope oppidum *Pfaffenhoven*, quam ipſe exſtruxit. Filius ei fuit *Bertholdus*, nepos *Wernerus* (Hundius *Babonem* vocat) genitor *Ottonis primi* & *Babonis Abuſini* ſive *Abenſpergij* ob πολυπαιδίαν celebratiſſimi, multarumque illuſtrium familiarum autoris.

2. *Otto I. Comes Schyrenſis* & Palatio Bavarico Præfectus *filium* & *nepotem* habuit *cognomines*, quorum hic caſtro Schirenſi in mona-

naſterium Benedictini Ordinis anno 1124. converſo, *Witelſpachiam* arcem, loco haud procul Auguſta Vindelicorum ſito, condidit & novum familiæ nomen inde dedit, paterque extitit *Ottonis IV.* quo præter alios nati ſunt *Ottones* duo, *quintus* nempe & *ſextus* ſive *minor*: hic *Ottonem VII.* genuit, cui *parricidæ* cognomen cædes in Philippo Imp. perpetrata indidit, & à quo *Wildgravij in Kirburg & Daun* ſanguinem duxerunt. Sed *Otto V.* multis magnisque meritis apud Fridericum Barbaroſſam Imp. valebat, cujus beneficio, Heinrico Leone proſcripto, & vaſtis ditionibus, quas tenebat, exuto, *Ducatum Bavariæ* anno 1180. nactus eſt, & quaſi poſtliminiò in familiam reduxit: atque ab hoc orditus eſt *Cl. Rittershuſius* Genealogiam gentis.

3. Reliquit *Otto V.* qui *Magni* etiam cognomen promeruit, cùm anno 1183. fatis concederet, filium *Ludovicum*; hic vel beneficio Friderici II. Imp. vel ob nuptias *Gertrudis* (quam rectiùs *Agnetem* vocari *Freherus* cenſet) *Heinrici Palatini Rheni* Heinrico Leone geniti filiæ, quas *Ottoni* gnato ſuo *Illuſtri* cognominato conciliavit, *Palatinatum* cônſecutus eſt, & *Ducatui Bavariæ* inſigni acceſſione *conjunxit*; quo auſpicatiſſimo connubio *Electoralis* ſimul *dignitas* ad familiam Bavaricam pervenit. In nepotibus Otto-

Orig. Pal. part. 2. cap. 12.

Ottonis Illuſtris, quos è filio primogenito *Ludovico Severo* habuit, *Rudolpho* nimirum & *Ludovico*, orta eſt principalis diviſio familiæ in duas ſtirpes, *Palatinam* & *Bava-*
Lib. 2. c. 9. *ricam*, de cujus ratione *ſuprà* explanatiùs actum fuit,

4. Commemoranda hoc loco tantùm eſt *Rudolphina ſtirps*: hujus conditor Rudolphus, cum in Anglia extorris anno 1319. mortem obiiſſet, *tres filios* reliquit, qui recepto à patruo Ludovico Imp. *Palatinatu Rhenano* cum ea *Nortgojæ* parte, quam *Palatinatum ſuperiorem* nunc vocanr, *Heidelbergam* ſedem transtulerunt: inter eos major natu *Adolphus Simplex* dictus familiam propagavit, atque avus fuit *Ruperti III.* Electoris Palatini, qui Wenceslao Imp. exauctorato, Procerum ſuffragiis ad ſupremum hoc faſtigium evectus eſt, & è duplici conjugio complures procreavit liberos; è quibus primogenitus *Rupertus*, ducta *Eliſabetha Johannis Comitis Spanheimenſis* filia, primum jus in hunc Comitatum genti ſuæ intulit; ſed improlis ante Parentem deceſſit. Proximus ab eo naſcendi ſorte *Ludovicus Barbatus*, Patris in Electoratu ſucceſſor, *lineam Electoralem priorem* proſevit, quæ in ejus abnepote *Ottone Heinrico* anno 1559. fatis functo extincta eſt. *Johannes*, quartus è Ruperti Auguſti

guſti filiis *Sulzbachium* & *Neoburgum* oppidum Superioris Palatinatus ad ſilvam Bohemicam ſitum, diverſumque ab eo, quod Danubius alluit, & Principatui, qui per transactionem belli Bavarici ad Palatinos translatus eſt, nomen dedit, tenuit, filiumque reliquit *Chriſtophorum* Daniæ Sueciæque Regem intuitu matris, quæ Erici Regis è Pomeraniæ Ducibus orti ſoror erat, electum ſed ἄπαιδα. *Otto*, Johannis frater minor natu *Mosbacum* inhabitavit, & Electoratus adminiſtrationem, quoad *Ludovicus Placidus*, Barbati filius impubes erat, geſſit; filios quidem habuit complures, ſed nepotes nullos.

5. Perpetua felicitate floruit *Stephani* progenies: hic Ruperti Imp. filius tertiogenitus erat, atque ex hæreditate paterna *Simeram* cum vicino tractu accepit, cui nonnulli *Bipontinum* Comitatum addunt: quippe quem *Freherus* jam dudum per conjugium Palatinæ familiæ inſertum fuiſſe, tradidit, *Sprengerus* autem à Stephano demum 2400. millibus florenorum emtum eſſe refert. Junxit ille ſibi conjugio *Annam* filiam unicam *Friderici ultimi Comitis Veldentij*, quæ ei integrum hunc Comitatum cum magna *Spanheimici* parte attulit, & duorum filiorum *Friderici* & *Ludovici*, à quibus quotquot è Palatina ſtirpe hodie ſuperant deſcendunt, parentem fecit. *Fridericus*, dictus *Cynonatus*,

Orig. Pal. p. 1. c. 12.
Luc. Imp. p. 323.

vigore paternæ diſpoſitionis *Simerenſem* Principatum cum parte *anterioris Comitatus Spanheimici* obtinuit, & *lineam* condidit, quæ primò *Simerenſis*, poſtea cùm ejus pronepos *Fridericus* III. Ottoni Heinrico agnato in Electoratu ſucceſſiſſet, *Electoralis* appellata, & ad hanc usq; ætatem propagata eſt; quemadmodum è ſuprà recenſitis patet.

6. *Ludovicus*, *Niger* cognominatus, per ſupremas patris tabulas *Bipontinum* & *Veldentium* Comitatum cum *medietate Spanheimici citerioris* nactus, nepotes habuit è filio *Alexandro Ludovicum* & *Rupertum*, duorum ramorum ſatores; qui mox in plures alios fuére ſubdiviſi: *Ludovicus* enim, cui *Bipontium*, *Spanheimici Comitatus citerioris medietas*, & *Veldentij maxima pars* obtigit, filium habuit *Wolfgangum*; qui ex teſtamento Ottonis Heinrici Electoris agnati *Neoburgenſem Principatum* in Bavaria, nec non *Sulzbachium* in ſuperiore Palatinatu accepit, & *quinque* reliquit *filios*, à quibus *totidem palmites* propullularunt: à *Philippo Ludovico* primogenito Neoburgenſis, à *Iohanne* Bipontinus, ab *Ottone Heinrico* Solisbacenſis, à *Friderico* Veldentinus, à *Carolo* denique Birkenfeldenſis: Sed ex his *Solisbacenſis* & *Veldenſis* mox defecere. Iſta autem ditionum diviſio facta eſt ſecundum teno-

tenorem *teſtamenti*, quod *Wolfgangus*, priusquam expeditionem in Galliam ad ferendas Proteſtantibus ſuppetias, ſuſciperet, ſcripſit, quo etiam *jus primogenituræ*, *duasque domos regentes* (zwey regierende Häuſer) *Neoburgicam* ſcilicet & *Bipontinam* inſtituit, quibus nunc quoque locus ac votum in comitiis competit: his ſolis jura ſuprema territorialia attribuit, & ditiones fratrum minorum natu, tanquam appennagiatorum certo reſpectu ſubjecit; ita ut Sulzbachium cum viciniis locis Neoburgenſem Principatum, Birkenfeldium autem Bipontinum reſpicerent.

Rupertus Ludovici frater, ex hæreditate paterna *Lautereccium*, quod ad Veldenſem Comitatum prrtinet, nactus eſt, filiumque habuit *Georgium Johannem*, qui ex teſtamento ſæpius memorato Heinrici Ottonis Electoris agnati *Luzelſteinenſem* Comitatum in confiniis Alſatiæ & Loharingiæ (quem Fridericus Victorioſus, Comitibus ejectis, & poſtea in exilio absque prole mortuis, anno 1452. Palatinatui vindicavit) obtinuit, & è filiis *Georgio Guſtavo* & *Georgio Johanne* duas iterum condidit lineas: verùm *Georgius Johannes* turbato mortalitatis ordine liberos omnes extulit, quorum nomina, quia in *tabula Rittershuſiana* non omnia recenſentur, hîc dabimus: 1 *Georgius Otto* n. 1614. 23.

Nov. †. *Tubingæ* 1635. 2. *Anna Maria* n. 1616. 20. Jun. †. 13. Sept. e.a. 3. *Joh. Fridericus* n. 5. Sept. 1617. †. 21. Febr. 1618. 4. *Philippus Ludovicus* n. 1619. †. 19. Mart. 1620. De *Georgij Guſtavi* propagine poſteà ſermo erit, ſi prius cæteras lineas, quæ nativitatis ordine præcedunt, enumeraverimus.

7. Principem locum poſt Electoralem lineam (de qua alibi actum) obtinet *Neoburgica*; ejus autor *Philippus Ludovicus*, prudentia Oeconomica & Zelo religionis clarus, anno 1614. fato functus *tres* reliquit *filios*, ex *Anna Wilhelmi Juliacenſis Ducis* filia ſuſceptos: *Wolfgangum Wilhelmum*, *Auguſtum* & *Johannem Fridericum*: in his nova ditionum diviſio facta eſt, ita ut Auguſto *Solisbacum* cum locis eò pertinentibus, Johanni Friderico *Hilpoltſteinium* cum præfecturis *Heydeck*, *Allersperg* & *Gözin* obveniret, Wolfgangus Wilhelmus verò tanquam major natu *Neoburgenſem Principatum* & *jus Supprematus*, ſecundùm diſpoſitionem avitam à patre confirmatam, ſibi ſervaret: ſed *Johan. Fridericus* non niſi brevis ævi liberos è *Sophia Agnete Landgravia Haſſiæ*, quæ anno demum 1664. mortalitatem explevit, ſuſcepit; nulloſque anno 1644. defunctus reliquit, unde ditiones ejus ad fratrem *Wolfgangum Wilhelmum* devolutæ ſunt. Is extincta *Juliacenſium Ducum* maſcula ſtirpe jus ſibi in hanc ſuc-

ſucceſſionem, materno nomine, ivit quæſitum; nec malè ei cum Electore Brandenburgico, qui eidem prædæ inhiabat, initiò convenit, ita ut arctioribus quoque affinitatis vinculis cum eo conjungi cuperet, filiamque ejus procaretur: verùm orta eſt inter epulas, quibus futurum generum Brandenburgicus Elector excepit, altercatio, quæ adeo exarſit, ut jurgantium ira ad manus perveniret, & Neoburgicus palmam ſoceri ſentiret, qua indignitate iſte exacerbatus, ſpreta atque ejurata Brandenburgica affinitate, aliam excuſſit quercum, utque ſibi nova adverſus illum præſidia pararet, & Cæſaris Pontificiorumque favorem conciliaret, *Magdalenam Maximiliani Bavariæ Ducis* ſororem duxit, neque ita multo poſt *Romana ſacra* amplexus eſt: deinde parente præ mœrore, quem è filii apoſtaſia contraxit, defuncto, in ditionibus ſubjectis *Pontificiam religionem* introduxit, fratribus etiam eorumque ſubditis negotium moleſtiamque eo nomine exhibens. Diſceſſit è vita anno 1653. poſtquam biennio antè *tertiam uxorem* ſibi ſociaſſet, nempe, *Mariam Franciſcam Furſtenbergiam*, quæ poſteà *Leopoldo Wilhelmo Marchioni Badæ* nupſit, hodieque in vivis eſt. *Filium* reliquit *unicum e primo thoro* natum, is eſt

PHILIPPUS WILHELMUS, *Comes Palatinus Rheni, Bavariæ, Iuliaci,*

Cliviæ & Montium Dux, Comes Veldentiæ, Spanheimy, Marcæ Ravenſpergæ & Mœſiæ, Dominus Ravenſteiny.

8. Suſceptus eſt in lucem An. 1615. d. 25. Oct. Princeps magno atque excelſo animo, ſummaque prudentia, magnum religionis ſuæ ac tranquillitatis publicæ ſtudium præ ſe ferens; litem adverſus Electorem Brandenburgicum, ob *ſucceſſionem Juliacenſem*, hæreditate paterna, acceptam, & ultrò citroque calamis atque armis agitatam *tranſactione* finivit, qua ille *Ducatus Juliaci & Montium*, quibus poſtea *dynaſtia Ravenſteinenſis* etiam acceſſit, ſortitus eſt, atque hujus transactionis *confirmationem* an. demũ 1678. d. 16. Nov. à *Conſilio Cæſareo Sacratiore* obtinuit; addita tamen eſt huic concluſo *clauſula reſervatoria*, ne vel Inſtrumento pacis Weſtphalicæ, vel Cæſaris, Imperii, aliorumque Juribus ac prætenſionibus quidquam eo derogaretur. Verùm *Elector Saxoniæ* accepto hujus concluſi exemplo, protinus per legatum, quem in comitiis habebat, proteſtationem ſolemnem tam ſuo, quàm totiùs familiæ nomine, coram Domino Commiſſario Cæsareo, & Directorio Moguntino interpoſuit ac petiit, ut apud Cæſarem perficerent, quò promulgatio confirmationis illius ſufflaminaretur; neque committerent, ut quidquam, quod ſibi fa-

mi-

miliæq; in præjudicium cedere poſſet, in comitiis peragеretur: quin potius id operam darent, quò *tranſactio* illa inter Brandenburgicum & Palatinum initia, tanquam *injuſta & paci Weſtphalicæ adverſa* reſcinderetur, atque prætendentes ad viam juris ordinariam, quò prædictæ pacis Inſtrumentum digitum intenderit, remitterentur: poſtea *libellum* etiam *memorialem* exhibuit, quô jura ſua totiùsque Saxonicæ domus in Juliacenſem Ducatum prolixè deduxit atque expoſuit: Huic alium oppoſuere Brandenburgicus Elector ac Palatinus Neoburgicus, & confirmatione iſta Inſtrumentum pacis nullatenus lædi, ſed cuique prætendentium jura ſua per clauſulam ſalvatoriam concluſo inſertam, reſervata eſſe, dictitarunt.

9. *Prima* Philippi Wilhelmi *conſors* erat *Anna Catharina Conſtantia*, *Sigiſmundi III. Regis Poloniæ* filia, anno 1642. ducta & anno 1651. d. 7. Oct. nulla edita prole defuncta. *Secundis nuptiis* ſibi junxit a. 1653. d. 24. Aug. *Eliſabetham Amaliam*, *Georgij Landgravij Haſſiæ in Darmſtad* & *Sophiæ Eleonoræ Saxonicæ* gnatam, quæ calendis Nov. ejusdem anni Duſſeldorpii mariti religionem publicè in templo, Electore Colonienſi ſacra faciente, profeſſa eſt, & *numeroſa* ac pulcra *prole* familiam auxit. Ejus hæc eſt ſeries:

I. *Eleonora Magdalena Thereſia*, n. *Duſſeldorpij* 6. Jan. 1655. ob animi corporisque eximias dotes LEOPOLDI AUGUSTI nuptias promeruit, ejusque thalamum ingreſſa eſt *Paſſavij* anno 1676. d. 14. Dec. Vivat, perennet, atque inclutiſſimæ familiæ Auſtriacæ, imò toti Germaniæ nova parere fulcra feliciter pergat.

II. *Maria Adelheidis Anna*, n. 6. Jan. 1656. *Neoburgi*. †. *Duſſeldorpij* d. 21. Dec. ejusd. anni.

III. *Sophia Eliſabetha*, n. *Duſſeldorpij* 25. Maii 1657. †. *ibid.* Febr. 1658.

IV. *Iohannes Wilhelmus Ioſephus*, Hæres Principatus vulgò Dux Juliacenſis dictus n. *Duſſeldorpij* 19. Apr. 1658. atque anno 1678. d. 25. Oct. *Neoſtadij* in in Auſtria nuptiarum ſolemnia celebravit cum *Maria Anna Joſepha*, *Ferdinandi III. Cæſaris* & *Eleonoræ Gonzagæ* filia, quæ nulla hucusque ſobole beata, ventrem nunc ferre dicitur.

V. *Wolfgangus Georgius Fridericus Franciſcus*, n. *Duſſeldorpij* 5. Jun. 1659. Eccleſiaſtico vitæ generi addictus variis præbendis cumulatus eſt; namque inter *Canonicos Colonienſes* templi cathedralis *Chorepiſcopi* munus geſſit, *Capituli* verò *S. Gereonis* in eadem civitate *Decanus* fuit, quam

quam dignitatum bigam uno eodemque anno octuageſimo ſcilicet ſeculi obtinuit; præterea inter *Canonicos* Eccleſiarum *Argentinenſis, Leodienſis, Monaſterienſis, Osnabruggenſis, Paſſavienſis, Tridentinæ, Brixienſis* & *Uratislavienſis* locum habuit, abſuitque non longè, quin Eccleſiæ poſtremo loco enumeratæ Epiſcopus proclamaretur, ſed ex itinere Italico reducem mors fato propera *Neoſtadii* prope Viennam d. 3. Jun. 1683. abſtulit.

VI. *Ludovicus Antonius*, n. *Duſſeldorpii* 9. Jun. 1660. *Equeſtri militiæ Teutonicæ* nomen dedit, Ordinisque inſignia *Mergentheimii* d. 20. Dec. anno 1679. ſollemni cerimonia accepit, & ſexta poſt luce *Coadjutor Supremi Ordinis Magiſtri* electus eſt. Adhæc *Canonicis* Eccleſiarum cathedralium *Moguntinenſis, Colonienſis, Leodienſis* & *Monaſterienſis* aſcribi meruit, à Rege Galliæ etiam *Abbatia Fiſcamnenſi* (Feſcamp) in *Calctis* auctus.

VII. *Carolus Philippus* n. *Neoburgi* 4. Nov. 1661. *Ordinem Equeſtrem Johanniticum amplexus* eſt, *Canonicus* cæteroquin *Colonienſis* & *Salisburgenſis*.

VIII. *Alexander Sigismundus* n. *Neoburgi* 16. Apr. 1663. electus eſt anno 1681. in *Coadjutorem Epiſcopi Auguſtani*, & *Præpoſitum Conſtantienſis Capituli*, receptus præ-

terea in numerum *Canonicorum Aichſtettenſium* & *Ratiſbonenſium*.

IX. *Franciſcus Ludovicus* n. *Neob.* 24. Jul. 1664. *Epiſcopus Uratiſlavienſis*, electus d. 30. Jun. an. 1683. & *Canonicus Olomucenſis*.

X. *Fridericus VVilhelmus* n. *Duſſeldorpii* 20 Jul. 1665.

XI. *Maria Sophia Eliſabetha* n. in caſtro *Bervilath* 6. Aug. 1666.

XII. *Maria Anna* n. *Duſſeldorpii* 28. Oct. 1667.

XIII. *Philippus VVilhelmus Auguſtus* n. *Neob.* 18. Nov. 1668.

XIV. *Dorothea Sophia* n. *Neob.* 12. Jul. 1670.

XV. *Hedvvigis Eliſabetha Amalia* n. 18. Jul. 1673.

XVI. *Iohannes* n. & †. d. 1. Febr. 1675.

10. E Neoburgico ramo prodiit *Soliſbacenſis* palmes; ejus conditor *Auguſtus* aſſiduè varieq; à fratre Wolfgāgo Wilhelmo inquietat⁹ eſt, præcipuè ob religionē Evangelicam, quam ille in ejus ditionibus, jurisdictionem territorialem qua pollebat prætexens, everſum ibat, neque filii, quos anno 1632. moriens reliquit, mitiùs, ſed aſperiùs habiti ſunt, quemadmodum è gravaminibus, in comitiis anno 1641. ipſorum patruique Johan-

hannis Friderici nomine prolatis, apud *Limnæum* videre eſt. Habuit *Auguſtus* in conjugio *Hedvvigen*, *Johannis Adolphi Holſatiæ Ducis* filiam, quæ anno 1657. diem obiit, ſepties mater facta: inter *filias* ejus ad juſtam ætatem pervenere *Anna Sophia* & *Auguſta Sophia*; quarum *prior* mulier facta eſt ex viro *Joachimo Erneſto Comite Oetingenſi*, & d. 25. Maji 1675. naturæ debitum reddidit. Poſterior *Wenceslao Principi Lobkovvizio*, *Duci Saganenſi* in manum convenit, & poſt mariti fata ob ſtudium Evangelicæ religionis, à qua, inter tot illecebras aulæ Cæſareæ atque ad defectionem irritamenta, animum vera pietate munitum divelli vel ſaltem labefactari nunquam paſſa eſt, *Noribergam* habitatum conceſſit; ibique anno 1682. nocte, quæ inter 29. & 30. diem April. intercedebat, placida morte animam cœlo reddidit, magno ſui deſiderio relicto. Tom. IV. l. 5. c. 4. p. 781.

II. E filiis *Auguſti* duo hodiedum ſupererant; major natu eſt

CHRISTIANUS AUGUSTUS, *Comes Palatinus Rheni, Bavariæ, Juliaci, Cliviæ ac Montium Dux*, &c. editus in lucem d. 16. Jul. an. 1622. Princeps tot tantarumque virtutum, quot & quantas natura mortalium recipit, vel induſtria percipit. Is ditionibus ſuis *proprio & ſupremo jure* imperat, neque a patruele Neoburgico obturbatur; unde

ſeſſio-

ſeſſionem quoque ac votum in comitiis Imperii poſtulavit, non tamen hactenus impetravit. E conjuge *Amalia, Johannis Naſſoviæ Comitis* & *Margaretha Holſata* filia, *Hermanni Vrangelij* Suecici Archiſtrategi vidua, anno 1649. ducta, & an. 1669. d. 24. Aug. mortua, utriusque ſexus liberos ſuſcepit, hac ſerie:

I. *Hedvvigis Auguſta*, n. 15. Apr. 1650. deſponſata fuit an. 1665. *Sigismundo Franciſco Auſtriæ Archiduci*, quo antequam matrimonium conſummaret, vivis exempto, nupſit anno 1667. *Julio Franciſco*, *Duci Saxoniæ Inferioris*, & an. 1681. d. 23. Nov. fatis conceſſit.

II. *Amalia Sophia*, n. 31. Maji 1651. Coloniæ in cœnobio virginum *S. Thereſiæ*, monaſticam profeſſa eſt d. 19. Mart. anno 1683.

III. *Iulianus Auguſtus Hiel*, n. 1. Dec. 1654. †. 1657.

IV. *Chriſtianus Ferdinandus Alexander* n. 1656. †. 1658.

V. *Theodorus*, n. 14. Febr. 1659. ſuperſtes.

12. PHILIPPUS, *Comes Palatinus Rheni* &c. Auguſti filius minor natu, aſpexit lucem vitalem d. 19. Jan. an. 1630. in bello atq; in re militari virtutis ac prudentiæ multa illuſtria per univerſam penè Europam documenta dedit, vitamque vivit cœlibem.

13. *Scu-*

13. *Scutum*, quo *linea Palatino-Neoburgica* uti ſolet, ter ad perpendiculum, ſemel transverſim ſectum eſt, atque adeo *octo areolas continet*: 1. *rhombos* Bavaricos, 2. *leonem* Juliacenſem, 3. *ſceptra liliata* Clivenſia, 4. *leonem* Bergenſem *exhibent*: 5. *quæ* ſecundum ordinem *inchoat*, *argentea eſt*, *leonem cæruleum*, *lingua & falculis aureis deferens*, Comitatus Veldentini ἔγγυα. 6. *faſciam teſſellatam* Marçanam, 7. *cantherios* Ravenſbergenſes *continent*, extrema *denique aurea faſciam nigram*, *qua* Mœrſenſis Comitatus *denotatur*, *refert*. *Toti incumbit* parmula, *leonem* Palatinum *exhibens*. *Tegitur hic clypeus* quinque galeis *prima eſt* Bavarica, *ſecunda* Juliacenſis, *tertia eaque media* Palatina, *quarta* Clivenſis, *quinta* Marcana. Telamones *addi ſolent* duo leones, *per caſſides proſpectantes*. *Spen. Op. Harad. Sp. l. 3. c. 27. §. 18. & ſeqq.*

14. Proximus a Neoburgico ramus *Bipontinus* eſt; hujus autor *Iohannes* I. uxorem habuit *Magdalenam Juliacenſem*, unde etiam filii ejus partem hæreditatis Juliacenſis prætenderunt; ſed in capienda poſſeſſione à Brandenburgico & patrueli Neoburgenſi præventi, titulo tantùm aucti ſunt. Fuére autem ipſi *tres* præcipuè filii: *Iohannes II.*, *Fridericus Caſimirus* & *Iohannes Caſimirus*, à quibus totidem proſati ſunt palmites.

15. *Iohannes* II vigore *primogeniturae* à Wolfgango avo introductæ, *Bipontium* cum jure ſuperioritatis territorialis nec non ſeſſione & voto in comitiis obtinuit. & è ſecunda conjuge *Luiſa Juliana Palatina* ex Electorali domo filium genuit *Fridericum*, qui patri anno 1635. mortuo ſucceſſit, & per *Inſtrumentum pacis* reſtitutus eſt in *quartam partem vectigalis Vilzbacenſis* & *cœnobium Hornbach*. Vitam lineamque finivit d. 9. Jul. anno 1661. relictis ex *Anna Juliana Naſſovio-Sarapontana* multoties matre, nonniſi *tribus filiabus*, è quibus *Eliſabetha* nata d. 22. Mart. 1642. *Victori Amadeo Principi Anhaltino in Bernburg* anno 1667. nupſit, & 17. Apr. 1677. naturæ conceſſit: reliquæ *duæ* verò *ſuperſtites* ſunt:

Art. 4.

Sophia Amalia n. 15. Dec. 1646. *Sigfrido Comiti Hohenloico* è Neoſteinenſi linea anno 1678. matrimonio ſociata eſt.

Carola Friderica n. 22. Nov. 1653. *Wilhelmo Ludovico conſanguineo* elocata fuit, nuncque viduam agit vitam.

16. *Fridericus Caſimirus*, alter Johannis I. filius, appennagii loco *Landsbergam*, unde palmiti, quem condidit, nomen, accepit, & *Amaliam Wilhelmi Principis Arauſionenſis* filiam connubio ſibi junxit, quo ditionem *Montfortiam* in Burgundiæ Ducatu nactus eſt. Obiit anno 1645. relicto filio ac ſuc-

ceſ-

ceſſore *Friderico Ludovico*, qui à Rege Galliæ, ob dictam Montfortenſem ditionem, *jure dominii ablatis* in Gallia obtinuit, & Friderico patrueli atque affini absque prole maſcula defuncto in regimine Bipontini Ducatus ſucceſſit. Uxorem duxit anno 1645. *Julianam Magdalenam patruelem*, qua anno 1672. d. 15. Mart. defuncta, fœminam ignobilem ex illius gynæceo in thorum adſcivit, eo pacto, ut qui ex ea naſcerentur liberi, nobilium tantùm loco haberentur; neque etiam ſterile fuiſſe hoc conjugium ferunt: eodem tempore otium quietemque petens regimen deſtituit, idque filio *Wilhelmo Ludovico* tradidit, qui *Meiſenheimii* ſedem habebat, patre *Landsbergæ* commorante: verùm antevertit ille parentis fata, neque ita multò poſt anno ſcilicet 1675. d. 31. Aug. vivis exceſſit, cùm è conjuge *Carola Friderica*, ſobrina ſua & ſimul matrueli, triplicem tantùm ſobolem, eamque breviſſimi ævi ſuſtuliſſet; nempe I. *Carolum Ludovicum* n. 18. Aug. 1673. †. 11. Nov. 1674. II. *Wilhelmum Chriſtianum* n. 5. Jul. †. 28. Nov. 1674. III. *Wilhelminam Sophiam* n. 27. Jul. † 5. Nov. 1675. Extincto itaque immatura morte filio, Fridericus Ludovicus ditionum regimen denuo ſuſcipere coactus eſt; quod quidem eò graviùs ei accidit, quò vehementiùs tum temporis tempeſtas bellica in Rhe-

nanis oris intumeſcebat, qua Bipontinus etiam Ducatus correptus, & à Gallis oppreſſus eſt; adeò ut ne quidem ſacris Principum tumbis atque exuviis parcitum fuerit: neque res ejus per ſanctionem pacis Neomagenſis in meliorem ſtatum ſunt converſæ, ſed potius in deteriorem, Gallis prædictæ pacis formulam ex ſua libidine interpretantibus, & recens natis dependentiarum titulis omnia jura divina atque humana permiſcentibus.

17. Deceſſit tandem de vita *Fridericus Ludovicus* calendis Aprilis anni 1681. relictis *duabus* tantùm *filiabus*, reliqua ejus ſobole præmortua; nam præter illam, cujus fata *tabula Rittershuſiana* notavit, filiumque majorem natu, de quo mentio facta eſt, amiſit etiam *Carolum Caſimirum*, anno 1659. natum, & *Heidelbergæ* anno 1673. d. 14. Sept. immatura morte extinctum; præterea ſexus infirmioris *Luiſam Magdalenam* & *Mariam Sophiam*, quarum illa diem 11. Febr. anni 1672. vitæ ſupremum habuit. *Superſtitum* hæc ſunt nomina:

Carola Amalia n. 14. Maj. St. V. 1653. & *Johanni Philippo Comiti ab Yſenburg* an. 1678. nuptui data.

Eliſabetha Chriſtina n. 17. Octob. 1656. & *Emiconi Comiti Leiningio in Hartenburg* anno 1678. in matrimonium collocata.

18. Teg-

18. Tertius palmes è Bipontino ramo exortus *Iohannem Caſimirum* ſatorem habuit, & primò *Kleebergenſis*, poſteà cùm ille per matrimonium *Catharinæ*, *Caroli IX. Sueciæ Regis* filiæ & *Guſtavi Adolphi*, qui virtute & rebus geſtis *Magni* cognomen implevit, ſororis, fortunarum ſedem in Suecia fixiſſet, *Suecicus* dictus eſt. Ejus filius *Carolus Guſtavus* in aula Guſtavi Magni & Chriſtinæ educatus, magnisque virtutum exemplis eruditus, poſtquam in pacis cum Imperio à Suecis factæ executione, ſingularis prudentiæ, promptitudinis ac diligentiæ egregia ediſſet documenta, dignus ſucceſſione regni judicatus, atque anno 1649. *Princeps hæreditarius regni Sueciæ* in publicis comitiis ab Ordinibus regni deſignatus fuit, quæ deſignatio anno ſequenti in Reginæ Chriſtinæ publica inauguratione confirmatior reddita, ipſeq; tandẽ quum quarto pôſt anno Chriſtina regendi onus deponeret, & in ejus humeros transferret, Vpſaliæ, ſollemnibus adhibitis, publicè coronatus eſt. Abſtulit eum mors fato propera in comitiis Gotheburgenſibus anno 1660. d. 13. Febr. poſt res domi militiæque præclarè geſtas, quas immortalitati ſcriptis ſuis *Loccenius* tradidit. *Hiſt. Suec. l. 9.*

19. Filii, quem unicum eumque impuberem reliquit, ex *Hedvvige Eleonora Holſatiæ Duciſſa* etiam nunc ſuperſtite ſuſceptum,

educationem & tutelam Reginæ conjugi ac Proceribus regni ſupremis tabulis ſedulò commendavit, jam antè ejus ſtudiis præfecto Secretario *Emundo Griepenhielm.* Illum regni Ordines in dictis comitiis Gotheburgenſibus, & poſteà Stokholmenſibus, ſecundum unionem hæreditariam anni 1650. & 1654. atque de maſculorum Regis hæredum ſucceſſione in regnum jura & pacta hîc repetita, pro legitimo ſuo Rege, regnique ſucceſſore agnoverunt, acceptarunt & confirmarunt: Is nomine hoc cluit

CAROLUS XI. *Suecorum, Gothorum & Vandalorum Rex, Princeps Finlandiæ, Dux Scaniæ, Eſthoniæ, Livoniæ, Careliæ, Bremæ, Verdæ, Stetini-Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vendiæ, Princeps Rugiæ, Dn. Ingriæ & VVismariæ, ut & Comes Palatinus Rheni, in Bavaria, Iuliæ, Cliviæ & Montium Dux*, &c.

20. Natalem habuit diem 24. Nov. anni 1655. & poſteaquam inter gymnaſmata togata ac militaria, vero Rege digna adolevit, atque ad juſtam ætatem pervenit, regimen ſuſcepit, cujus quidem duro admodum initio uſus eſt; quippe cùm bello, quod Galli Germanis ſuperioribus annis intulerunt, ſeſe involvi paſſus eſſet, & partium Gallicarum adjutor fuiſſet, omnes fermè ditiones in Germania per pacificationem Oſnabruggenſem regno

regno Sueciæ conceſſas amiſit; quas Rex Daniæ, Elector Brandenburgic⁹ nec non Duces Brunſuicenſes & Lunæburgenſes, ſocietate armorum inita, occupaverunt; recuperavit tamen omnia, pauciſſimis exceptis, per pacem Neomagenſem. In comitiis regni, quas ſub finem anni 1680. Holmiæ habuit, *Suprematu*, auſpiciis Nobilitatis, auctus eſt; Senatorum verò Regni auctoritas certis limitibus ac cancellis circumſcripta, ſancitumque, ut Rex inpoſterum *libera infinitaque poteſtate* polleat, præterea, ſi contingeret eum improlem in lethalem incidere morbum, facultatem habeat deſignandi ſibi ſucceſſorem, quemcunque velit; nec amplius teneatur Senatum aut quinque Supremos Regni Miniſtros in conſilium vocare aut eorum aſſenſum requirere. Connubio ſibi junxit *Ulricam Eleonoram*, *Friderici III. Daniæ Regis* & *Sophiæ Æmyliæ Duciſſæ Lunæburgenſis* filiam, cum qua *Johanni Baroni Güldenſternio* Legato ſuo Hafniam eum in finem miſſo, dicta ac pacta, poſteaque in Sueciam ſplendidiſſimo officio deducta, ſolemne nuptiarum celebravit *Skafrupii*, nocte, quæ lucem 16. Maji anno 1680. excepit: triplicis ſobolis regiæ parens ex ea hactenus factus; nempe:

I. *Hedvvigis Sophiæ* n. 26. Jun. 1681.

II. *Caroli* n. 24. Jun. 1682.

III. *Guſtavi* n. 4. Jun. 1683.

21. ADOLPHUS JOHANNES, *Comes Palatinus Rheni*, &c. *Johannis Caſimiri* filius natu minor, Regis Sueciæ patruus; prodiit in lucem d. 11. Oct. anno 1629. *Appennagii* loco in Germania medietatem præfecturæ *Gutenbergicæ* accepit, in Suecia etiam nonnullis poſſeſſionibus, via matrimonii acquiſitis, ditatus eſt; poſt mortem verò *Friderici Ludovici* patruelis ſpem ſucceſſionis in *Ducatu Bipontino* tanquam proximior agnatus affectans, è Suecia eò profectus eſt, & menſe Octobri anni 1681. ſubditos prædicti Ducatus in verba ſua adegit: utque hanc ſucceſſionem ſibi afferat atque ſtabiliat, & Regis Galliæ gratiam ac patrocinium demereatur, omnem nunc movet lapidem; & nuperadmodum, pro obtinendo jure naturalitatis, in Gallia libellum ſupplicem Cancellario Regio offerri curavit, petitique damnatus eſt; ſiquidem vera *Novellæ* prædicarunt. Conjugium *bis* contraxit, prius cum *Eliſabetha Beata Petri Brahe Comitis de Wiſingsburg* Regni Sueciæ Drozeti & *Chriſtinæ Catharinæ Steenbockiæ* filia anno 1649. quæ quadriennio abhinc deceſſit unius tantùm maſculæ prolis, cui *Guſtavi Adolphi* nomen inditum, ſed breviſſima vitæ uſura contigit, mater facta. Secundam conjugem ex eadem gente duxit

d. 8.

d. 8. Febr. anni 1661. nempe *Eliſabetham Nicolai Brahe*, qui in prœlio *Luzenſi* honeſtiſſima morte occubuit, & *Margaritæ Bielkiæ* filiam, *Erici Oxenſtiernii*, Regni Sueciæ Cancellarii, viduam, atque ex hoc matrimonio provenère:

I. *Catharina* n. 30. Nov. 1661.

II. *Maria Eliſabetha* n. 13. Sept. 1663.

III. *Carolus Iohannes* n. & †. 1664.

IV. *Iohannes Caſimirus* n. 1665. †. 1666.

V. *Adolphus Iohannes* n. 13. Aug. 1666.

VI. *Guſtavus Caſimirus* n. 29. Dec. 1667. †. 21. Aug. 1669.

VII. *Chriſtina Magdalena* n. 25. Mart. 1669. †. 11. Jun. 1670.

VIII. *Guſtavus Samuel* n. 2. Apr. 1670.

22. Ex *amitis* Regis Sueciæ in vivis ſunt:

Maria Euphroſyna n. 4. Febr. 1625. conſors *Magni Gabrielis Comitis de la Gardie*, Regni Suecici quondam Cancellarii, nunc Drozeti.

Et *Eleonora Catharina* n. 17. Maji 1626. vidua *Friderici Landgravii Haſſiæ* in *Eſchvveger*.

23. *Scutum*, quo linea *Palatino-Bipontina* uti ſolet *omnes & ſingulos laterculos in Neoburgico clypeo enumeratos continet, ſed alio ordine diſpoſitos; ita nimirum, ut in duas æquales partes diviſum, prior quadrifida* ſymbola Pa- *Spen. Op. Har. l. 3. c. 27. §. 27.*

 latina

latina & Bavarica *bis repetat, impoſita medio loco* parmula Veldentiana: *poſterior pars* ſex areolas *complectatur*, *quarum ſuperiores ſunt* Juliacenſis, Clivenſis & Bergenſis; *inferiores* Marcana, Ravenſpergia & Mœrſenſis. Galeæ, *quæ ſcuto huic incumbunt, cum Neoburgicis ex aſſe congruunt.*

24. Bipontinum ramum excipit *Birkenfeldenſis*, ſive *Spanheimius*, quem *Carolus*, Wolfgangi filius, natu minimus, proſevit. Huic parens *appennagii* titulo medietatem *Comitatus Spanheimici ulterioris* aſſignavit, frater verò *Johannes jura territorialia* conceſſit, uti *Sprengerus* refert. Altera medietas hujus Comitatus ad *Badenſes Marchiones* pertinet; imperio inter utramque familiam ita diviſo, ut *Birkenfeldenſis* præfectura ſolos *Palatinos*, *Caſtellaunenſis* ſolos *Badenſes* Dominos agnoſcat; reliquas verò præfecturas nempe *Traerbacenſem*, *Allenbacenſem* & *Winterbergenſem* utrique communiter poſſideant. Suſcepit *Carolus* è *Dorothea Lunæburgenſi* filiam *Sophiam*, *Cratoni Comiti Hohenloico* elocatam, atque anno 1676. d. 6. Nov. defunctam; filiosque duos, *Georgium Wilhelmum* & *Chriſtianum*, à quibus duo orti ſunt palmites: *Birkenfeldenſis* in ſpecie ſic dictus, & *Biſchvveileranus*. Ille quoad mares iterum defecit anno 1672. morte *Caroli Ottonis*, qui Georgii Wilhelmi præcipite

Luc. Imp. T. 2. p. 186.

anno

anno 1669. defuncti, filius erat è *Dorothea Comitiſſa de Solms* in *Sonnenvvald* ſuſceptus; quique è *Margarita Hedvvige amitina ſua, Cratonis Comitis Hohenloici filia* anno 1676. d. 24 Dec. mortua maſculam quidem prolem ſuſtulit, nempe *Carolum Wilhelmum*, ſed intra primum ætatis annum, qui ſeculi ſexageſimus erat, die 8. Apr. extinctum, infirmioris autem ſexus duplicem ſobolem reliquit; hodiè ſuperſtitem:

Carolam Sophiam Eliſabetham n. 1661. &

Hedvvigen Eleonoram Dorotheam n. 1663.

Inter *ſorores*, quas *Carolus Otto* habuit, duæ ſuperant:

Anna Sophia n. anno 1619. d. 2. Apr. *Abbatiſſa Quedlinburgia*:

& *Maria Magdalena* n. 1622. d. 29. Jul. vidua *Antonij Guntheri Comitis Schvvarzburgici* in *Sondershauſen*.

25. *Chriſtianus* Georgii Wilhelmi frater *Biſchvveileranum* palmitem condidit, ſic dictum ab oppido *Biſchvveiler*, tribus ab Argentorato milliaribus diſſito; quod ille ab affine Friderico Bipontino hypothecario nomine (ſi *Sprengero* credimus) acceptum incoluit atque arce ornavit. E priore conjugio *Magdalena Catharina Palatina* (cujus mater *Rohanea* multa in Gallia bona habuit) aliquot liberos ſuſtulit; è poſteriore verò conjuge *Luc. Imp. c. 5. p. 251.*

juge *Maria Johanna Helfenſteinia, Maximiliani Adami ultimi Landgravij Leuchtenbergæ* vidua, quæ demum anno 1665. d. 10. Aug. vita conceſſit, nullam vidit ſobolem, obiitque anno 1654. d. 27. Aug. Superſunt ex ejus liberis:

. CHRISTIANUS *Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Comes Veldentij, Spanheimij, Rappolſteinij & Hohenaccij* &c. Hauſit auram vitalem anno 1637. d. 22. Jan. Nuptiis ſibi adjunxit anno 1667. *Catharinam Agatham Johannis Jacobi ultimi Comitis Rappolſteinij* & *Annæ Claudiæ Rhingraviæ* filiam, defunctam pronuper an. 1683. d. 6. Jul. Succeſſit anno 1672. Carolo Ottoni patrueli in ditionibus *Spanheimicis*, atque anno ſequenti, cum ſocer ejus fatorum legem impleviſſet, *Comitatum Rappolſteinenſem*, cæteraſque ejus ditiones, quæ in *Alſatia* & *Vogaſo* ſitæ ſunt, & partim in Lotharingiam protenduntur, beneficio Regis Galliæ, cujus caſtra ſequitur, obtinuit: incaſſum calamo ſcriptiſque obnitente *Chriſtiano Ludovico Comite Waldeccio*, qui ob ductam filiam unicam *Georgij Friderici Comitis Rappolſteinij* (frater hic erat major natu Johannis Jacobi & prædefunctus) ſimultaneam ſucceſſionem in allodialibus & quibusdam feudis, circa oppidum *Reichenvveiler* in terris Imperii ac territorio Mumpelgardenſi ſitis, in quæ expectativam

tivam ab Epiſcopo Bambergenſi directo eorum domino impetraverat, prætendit. *Berkheimenſe* præter eà dominium Rupisvillano territorio contiguum, quod olim ſub Auſtriaca ditione, poſtmodum beneficio regio *Duci Montauſierio* donatum eſt, ab hoc Palatinus pretio acquiſivit, uti Celeb. *Spenerus* memorat. Prolem è conjuge Rappolſteinia multam ſuſtulit, cujus hunc habemus ſyllabum: *Op. Har. l. 3. c. 27. §. 11.*

I. *Magdalena Claudia* n. 1668. d. 16. Sept. Superſtes.

II. *Ludovicus* n. 1669. d. 26. Dec. †.

III. *Eliſabetha Sophia Auguſta* } gemellæ n. 7. Auguſt. 1671. †.
IV. *Chriſtina Catharina* }

V. *Carola Wilhelmina* n. 18. Oct. 1672. †.

VI. *Chriſtianus* n. 1674. d. 7. Nov. Superſtes.

JOHANNES CAROLUS, *Comes Palatinus Rheni* &c. natus anno 1638. d. 17. Oct. ἄγαμος eſt, bellicis artibus fratre Chriſtiano haud inferior; diverſis autem ſub ſignis, Ordinum ſcilicet Fœderati Belgii, militat, inter primarios eorum Tribunos locum habens.

Dorothea Catharina, germana illorum ſoror, nata 3. Jul. 1634. vivit in conjugio *Johannis Ludovici Comitis Naſſovij in Ottvveiler*, cui anno 1649. elocata fuit.

Ludovica Sophia n. 1635. d. 15. Aug. innupta eſt.

Anna Magdalena n. 1640. *Johannis Reinhardi Comitis Hanoici* matrimonium tenuit.

Spen. Op. Her. l. 3. c. 27. §. 29. & 30.

26. *Scutum*, quo linea *Spanheimia* communiter utitur, *quadripartitum eſt*, ita ut 1. & 4. area *leonem* Palatinum, 2. *rhombos* Bavaricos, 3. *teſſellas ex argento & minio*, *quæ* ulteriorem Comitatum Spanheimium *deſignant*, *contineant*: *medio verò ejus loco* parmula Veldentina *incumbat*: galeis *duabus* Palatina & Bavarica *ſuperimpoſitis*. Verùm Chriſtianus novis areolis ſcutum hoc auxit, atque hoc modo diſpoſuit, ut *bipertitum* ſit, & *dextro latere quadrifido ſymbola* Palatina & Bavarica *repetita exhibeat*: *Siniſtrum latus iterum in quadras ſecetur*, *quarum* primâ *leonem* Veldentinum, ſecunda *teſſellas* Spanheimicas, tertia *argentea tria ſcutula coccinea*, *quibus* Rappolſteinenſis Comitatus *notatur*, *referant*, quarta *deniquè itidem argentea tria capita aquilina nigra avulſa*, *auro coronata*, *quæ* Hohenacciam dynaſtiam *deſignant*, *contineat*. Galeæ ſex *clypeum premunt*, *quarum primâ* Rappolſteinia *hermam virilem argenteo amictu*, *pectore ſcutula tria deferentem ſuſtinet*: *è ſecunda* Veldentina *exſurgit caput moloſſi aureum*, *cum lingua & millo rubeis*: *tertia* Palatina *eſt*: *quarta* Bavarica: *quinta* Spanheimia *pileum rubeum argento reductum cauda pavo-*

nina

nina faſtigiatum: ſexta denique Hohenaccia *jugum alarũ nigrarum ſuſtinet, ante quas conſpiciuntur tres baculi nodoſi, auro vel argento tincti.*

27. *Supereſt Lautereccenſis* linea, quam nunc *Veldentinam* vocant, orta, quemadmodum dictum eſt, à *Ruperto* Alexandri filio minore natu: hic gnatum habuit *Georgium Johannem*, cui Wolfgangus patruelis *jura territorialia* conceſſit, atque interceſſione ſua effecit, ut ſub titulo Pfalß Lauterecf *ad votum & ſeſſionem* in Imperii comitiis admitteretur: ejus filius *Georgius Guſtavus*, cùm *Fridericus* agnatus in *Veldenz* nulla relicta prole deceſſiſſet, caſtrum *Veldentinum* ad *Moſellam*, cum præfectura & metalli fodinis ei annexis, obtinuit; atque anno 1634. moriens filium unicum reliquit è *Maria Eliſabetha agnata* genitum, is eſt Spreng. Luc. Imp. c. 2. p. 186.

LEOPOLDUS LUDOVICUS, *Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Comes Veldentij*, natus calendis Febr. anno 1625. Succeſſit patruo *Georgio Johanni* in appennagio *Luzelſteinenſi*, & per *inſtrumentum pacis* Weſtphalicæ reſtitutus eſt *in Comitatum Veldenz tam in Eccleſiaſticis, quàm Politicis;* nupero autem bello univerſis ditionibus à Gallis, quod in eorum verba jurare Princeps Germana virtute ac fide obſtinatiſſimè recuſaret, exutus, aliquot annorum ſpatio *Argentorati*

extor-

extorris parùm commodè victitavit; nec, quæ in præſentia ejus ſit fortuna ac conditio, numque tandem *neceſſitatem*, quam, *Livij* verbo, *ne Dii quidem ſuperant*, in rationem verterit, dicere integrum eſt. E conjuge *Agatha Chriſtina*, *Philippi Wolfgangi Comitis Hanoici* & *Johannæ Comitiſſæ Oetingenſis* filia, ducta d. 4. Jul. 1648. complures ſuſtulit liberos, hac ſerie:

I. *Anna Sophia* n. 20. Maji 1650.

II. *Guſtavus Philippus* n. 17. Jul. 1651. poſt peragratas Gallias, Daniam, Sueciam, Germaniam, mira pravitate animi atque ingenii in præcipitia converſus, patris atque omnium bonorum animum alienavit ſibi; moxque creſcentibus indies vitiis ac flagitiis, juſſu parentis comprehenſus & Lautereccii cuſtoditus, præcipite anno 1679. dignum furore ſuo exitum habuit, ut *Velleji* de *Agrippa juniore* verba huc transferam, *Hiſt. l. 2. c. 112.*

III. *Eliſabetha Iohanna* n. 22. Febr. 1652. nupſit anno 1669. *Johanni Rhingravio in Morchingen*, nec tamen ejus conſuetudine frui dicitur.

IV. *Chriſtina* n. 29. Mart. 1654. †. 18. Febr. 1655.

V. *Chriſtina Ludovica* n. 1. Nov. 1655. †. 14. Apr. 1656.

VI. *Chri-*

VI. *Chriſtianus Ludovicus* n. 5. Oct. 1656. † 15. Apr. 1658.

VII. *Dorothea* n. 16. Jan. 1658.

VIII. *Leopoldus Ludovicus* n. 14. Mart. 1659 †. 7. Mar. 1660.

IX. *Carolus Georgius* n. 27. Maji 1660.

X. *Agatha Eleonora* n. 29. Jun. 1662. †. 1. Jan 1664.

XI. *Auguſtus Leopoldus* n. 22. Dec. 1663.

28 E *ſororib⁹* Leopoldi Ludovici ſuperat *Magdalena Sophia* n. 24. Nov. 1622. innupta.

Mariæ Eliſabethæ dies *natalis*, in *tabula Ritterſhuſiana* omiſſa, fuit 24. Jun. anni 1616. *emortualis* autem 12. Sept. anni 1649. *Anna Magdalena Duciſſa Münſterbergenſis* lucem vidit d. 19. Mart. 1602. & ea caruit d. 20. Aug. 1630. *Johannes Fridericus* illarum frater vivere cœpit d. 12. Jan. 1604. deſiit 20. Nov. 1632.

29. *Scutum* hujus lineæ *quadripartitum eſt* è Palatinis & Bavaricis *ſymbolis*, *medio ejus loco incubante* parmula Veldentina, galeisque *duabus* Palatina *nempe &* Bavarica *impoſitis*.

30. Notaſſe denique convenit, Comites Palatinos hoc capite enumeratos non ſub uno *circulo* comprehendi, ſed Neoburgenſes & Solisbacenſes ad *Bavaricum*, reliquos omnes ad *Rhenanum Superiorem* referri.

CAP.

CAP. II.

DE DUCIBUS SAXONIÆ.

SAxoniæ Duces hodiernos à *Miſniæ Marchionibus* genus ducere extra controverſiæ aleam poſitum eſt: hos porro communis traditio à *Witekindo* derivare amat, qui bello adverſus Carolum M. Francorum Regem geſto clarum ſibi nomen peperit, & vulgò *Saxonum Rex* indigitatur; *abuſivè* tamen: neque enim antiquiore illo ævo Saxones Principis nedum Regis, qui univerſis pace & bello imperaverit, patientes fuére, ſed ſingulæ tribus (in tres autem, *Oſtphalos*, *Angarios* ac *Weſtphalos* tum diviſi erant) Satrapas plurimos ſuæ genti præpoſitos habuerunt, qui bello ingruente per ſortilegium eligebant, cui omnes obtemperarent; confecto autem bello, paceque reſtituta, æquo jure ac propria poteſtate utebantur; quo loco & *Witekindus* erat, atque inter primores tantùm Weſtphalorum eminebat, quemadmodum è priſcis Hiſtoricorum monumentis, præcipuè *Witekindi Corbejenſis monachi Annalibus*, celeberrimus *Conringius*, & poſt ipſum *Schurzfleiſchius* dilucidè id expediverunt. Sed ipſam quoque hodiernorum Saxoniæ Ducum à *Witekindo* deductionem in dubium vocat

Conr. ad Lamp. p. 3. c. 5. §. 18. Sch. anim. in Alb. III. Sax. D. vitam.

vocat prælaudatus *Conringius*, quam tamen alter tuetur, & ſchema genealogicum à *Sighardo* Witckindi proavo, usque ad *Fridericum Bellicoſum* non interrupta ſerie concinnatum ſub finem *diſſertationis* ſuæ *de Witekindo* exhibet.

2. Nos originem gentis in medio relinquentes, id potius diſpiciemus, qua via Misniæ Marchionibus *Thuringia* & *Saxonia* cum *Electorali dignitate* aliæque ditiones accreverint. *Miſniam* quidem, quæ hodie vocatur, atque inter *Salam* & *Albim* extenditur, per varias familiæ lineas vagatam tandem *Conradus*, *Thimonis* filius, *Theodorici* Comitis de *Wettin* nepos, ſuæ ſtirpi intulerat atque in poſteros, nulla alia intercedente translatione, propagaverat. Ejus nepos *Theodoricus*, ducta in matrimonium *Jutha*, *Hermanni Haſſiæ ac Thuringiæ Landgravii* filia, *Heinrico* gnato ex ea ſuſcepto, *Thuringiam* occupandi jus præbuit: cum enim Juthæ frater *Heinricus* Landgravius in Regem Romanorum adverſus Fridericum II. Cæſarem electus, è vulnere in obſidione Ulmæ anno 1247. accepto, improlis deceſſiſſet, orta eſt de ejus ſucceſſione controverſia, quæ in bellum erupit; hinc *Heinrico Miſniæ Marchione*, qui *Illuſtris* cognominatus eſt, illinc *Sophia*, *Ludovici* (qui *Heinrici* Anti-Cæſaris & *Juthæ* frater erat) filia *Heinrico Duci Brabantiæ*

tiæ nupta, illam ſucceſſionem ſibi arrogantibus. Compoſita tandem eſt hæc diſceptatio anno 1263. facta provinciarum diviſione, ita ut *Haſſia Sophiæ* ejusque filio *Heinrico*, quem *Puerum* appellarunt, *Thuringia* verò *Miſniæ Marchionibus* ceſſerit; atque eadem occaſione jactum eſt *fundamentum fœderis hæreditarii*, è quo poſtea confraternitas (die Erbverbrüderung) anno 1323. inter utramque familiam inita, defluxit.

Fabr. Orig. Sax. l. 6. p. 584.

3. *Heinrici Illuſtris*, qui etiam *Munificus* dictus eſt filio degeneri *Alberto Margarita Friderici II. Imp.* filia, infauſto connubio in manum convenit, ampla tamen cum dote *Pleiſnenſis* ſcilicet terræ, & *Aldenburgici* Comitatus in *Oſterlandia* quæ certus eſt tractus inter *Muldam* & *Salam*. His natus *Fridericus Admorſus* trigam civitatum Imperialium *Aldenburgum*, *Cygneam* & *Chemnitium* anno 1308. ditioni ſuæ adjecit. *Fridericus Gravis* Comitatum *Orlamundenſem* in Thuringia, *Hermanno* ejus Comite, à quo Erfordiæ anno 1342. immodeſtis dicteriis publicè laceſſitus fuerat, armis ſubacto, acquiſivit. *Friderico Strenno* uxor *Catharina Hennebergenſis* Principatum *Coburgicum* attulit.

Hoc genitus *Fridericus Bellicoſus*, Ducatum *Saxoniæ* cum *Electorali dignitate* familiæ intulit, auſpice *Sigismundo Imp.* qui *Alberto* Aſcaniæ lineæ directæ Electore Saxoniæ ultimo,

timo, anno 1422. defuncto, utrumque axioma ei virtute ac meritis eximio contulit, uti ſuperiùs dictum eſt. Præterea eadem inveſtitura *Palatinatum Saxoniæ* ei contulit, qui diſtinctus antehac à Ducatu erat, &, *Schurzfleiſchio* judice, ea occaſione inſtitutus, quod, quum Saxones in Francorum civitatem adſcripti, ſervaſſent titulum Saxonici juris, nec Franci à Francico receſſiſſent, duos adſciri oportuerit Palatinos, alterum in Orientali Francia, alterum in Saxonia juri dicundo præfuturum. Conferri cum his poſſunt, quæ habet ὁ θαυμάσιος *Spenerus* in *Proleg. Operis Haraldici ſpecialis.* *Lib. 2. c. 7. Diſſert. de VVitteb. 8.* *C. 1. §. 14. & 15.*

4. *Fridericus Placidus*, Bellicoſi filius, Elector ſecundus, *communis* omnium ex hac familia hodie viventium *Parens* extitit è filiis *Erneſto* atque *Alberto*, duarum *linearum capitalium* conditoribus. *Erneſtus* patri in Electoratu ſucceſſit, & paulò ante obitum provinciarum partitionem, eô quo ſuprà recenſui modo, cum fratre inſtituit. Ex ejus filiis duo, *Fridericus Sapiens* dictus, qui cœlibatum matrimonio prætulit, & *Johannes Conſtans* Electorali dignitate fulſerunt, quam ultimus ex hac linea geſſit *Johannes Fridericus Magnanimus*, Conſtantis filius. Hic cùm Caroli V. Cæſaris nec non Ferdinandi ejus fratris odium ſibi contraxiſſet, non ſolum publica contradictione, qua electioni Fer-

dinandi in Regem Romanorum, tanquam contra legem Aureæ Bullæ nulla urgente neceſſitate factæ, nomine parentis adverſatus eſt; ſed & fœdere Smalcaldico, cujus ipſe primarius autor ferebatur, mox etiam arma Imperatoris in ſe concitavit; quibus in prælio *Mulbergenſi* a. 1547. d. 24. Apr. ſuperatus atque in Cæſaris poteſtatem delapſus, Electoratu & magna ditionum parte multatus eſt; quæ omnia in *Mauritium* ex Albertina linea translata ſunt.

5. *Mauritio* abſque prole mortuo, omnem quidē lapidem *Joh. Fridericus* movit, ut amiſſa recuperaret; tandem verò cum *Auguſto*, Mauritii fratre, interpoſitione inprimis Regis Daniæ, anno 1554. tranſegit, his inter alias conditionibus, ut ipſe retento quoad viveret Electoris nomine, *Electoratui* tamen, *Miſniæ* atque *oppidis Metallicis* renuntiaret, Auguſto autem ſine maſcula ſobole extincto omnia reciperet. Huic tranſactioni cùm Johannes Fridericus in ultimo vitæ articulo ſubſcripſiſſet, anno ſequenti 1555. ab ejus filiis, in conventu *Naumburgi* inſtituto, omnia ſunt corroborata, & ſimul *confraternitas hæreditaria* mutuæ ſucceſſionis & defenſionis, inter *Saxonicam*, *Brandenburgicam* & *Haſſiacam* familiam duduminita, ſed bello Smalcaldico multis modis violata, renovata eſt; addita quoque Auguſtana Con-

Sleid. comment. l. 25. & 26.

Confeſſionis, in ſingulorum provinciis confirmandæ, lege. *Chytr. Chron. Sax. p. 334.*

6. Habuit *Iohannes Fridericus* Elector in matrimonio *Sibyllam*, *Wilhelmi Ducis Juliacenſis & Clivenſis* ſororem, *Johannis* filiam, atque inter *pacta dotalitia* hanc quoque tulit conditionem, ut ſi *Wilhelmum* abſque maſcula prole diem obire contingeret, ipſe ejusve hæredes in provinciis illis ſuccederent: cujus pacti ratio hæc potiſſimum fuit, quod, cùm à Friderico III. & Maximiliano Impp. *Alberto* atque *Erneſto* fratribus Ducibus Saxoniæ, eorumque liberis *inveſtitura futuræ ſucceſſionis in Ducatibus Juliacenſi & Bergenſi*, quando quidem Princeps eorum ſine hæredibus maſculis moriturus eſſet, collata fuiſſet, poſteà tamen Wilhelmo Juliacenſi Duce anno 1511. ſine maribus defuncto, *Johannes Cliviæ Dux*, qui filiam Wilhelmi connubio ſibi ſociaverat, utrumque Ducatum occupaverit; & licet Saxonici apud Maximilianum Imp. graviter de eo queſti, ac ſuper injuſta à Clivenſi detentione proteſtati ſint, eum tamen poſſeſſione exturbare haud potuerint. Proceſſu verò temporum cùm non quidem Wilhelmus, ſed ejus filius *Johannes Wilhelmus*, ſine hærede maſculo anno 1609. mortuus familiam clauſiſſet, Saxonici non tantùm confeſtim juribus ſuis invigilarunt, provinciarumque illarum poſſeſſionem in-

ſtantiſſimè flagitarunt; ſed & à Rudolpho II. Imp. inveſtituræ diploma anno ſequenti obtinuerunt; verùm in provinciarum occupatione ab *Electore Brandenburgico* & *Comite Palatino Neoburgico* præventi ſunt, ita ut licet à ſequentibus etiam Imperatoribus eandem inveſtituram impetraverint, aliud tamen compendii exinde non ceperunt, quàm quod *titulo inſignibusque Ducum Juliaci, Cliviæ & Montium* &c. avita amplificarunt.

7. Reliquit *Johannes Fridericus I.* tres filios: *Johannem Fridericum II. Johannem Wilhelmum* & *Johannem Fridericum III.* Hic poſtquam anno 1565. ἄγαμος è medio exceſſit, facta eſt inter duos ſuperſtites, arbitro Friderico III. Electore Palatino, utriusque ſocero, ditionum diviſio; cujus vigore *Iohannes Fridericus Gothæ* in caſtro *Grimmenſtein*, *Iohannes Wilhelmus Vinariæ* ſedem domiciliumque fixit.

8. Cæterùm *Iohannes Fridericus II.* ingentem calamitatem ſuo ſibi jumento accerſivit: cum enim *Wilhelmum Grumbachium* cum gregalibus, ob parricidium in Epiſcopo Herbipolitano perpetratum; turbasque in Imperio datás, aqua & igni prohibitum, in clientelam ſuam, ne quicquam dehortantibus conſanguineis, ſuſcepiſſet, ipſe quoque à Maximiliano II. Imp. proſcriptus, atque executio Auguſto Electori demandata eſt;

eſt; à quo in Caſtro Grimmenſteinenſi oppugnatus, omnique commeatu interclùſus deditionem facere coactus fuit: Viennam verò abductus, priùs è vita migravit, quàm è cuſtodia, in qua poſt annum octavum ac decimum, qui ſuperioris ſeculi quintus & nongeſimus erat, ſpiritum poſuit. *Grimmenſteinium* evertere ac ſolo æquare juſſit Imperator, provincias verò proſcripti *Johanni Wilhelmo* ejus fratri, qui cum Auguſto arma exequendo Cæſareo mandato ſociaverat, contulit; poſteà tamen, interceſſione Electorum Palatini & Saxonis permotus, illius filiis *Johanni Caſimiro* & *Johanni Erneſto* reſtituit.

9. Incidit in illa tempora periodus fatalis familiæ *Hennenbergicæ*, quam *Georgius Erneſtus* cum vita anno 1583. finivit; ejus ſucceſſio non ad *Haſſiacos* tantùm, ſed & ad *Saxones*, ex *pacto hæreditario* inter Johannis Friderici I. filios & Hennenbergicos Principes anno 1554. ſancito, atque à Carolo V. confirmato, ſpectabat. Quamvis verò *Albertina linea* pacto illo non comprehenderetur, nihilo tamen ſecius *Auguſtus Elector* pro impenſis in bellum Gothanum factis, partem redituum, eam ſcilicet, quæ ad filios *Johannis Friderici* proſcripti pertinebat, prætendit atque obtinuit; ita ut illa Principatus Hennenbergici portio, quæ ad Saxones devenit,

Conr. ad Lamp. part. 3. c. 9. §. 19.

non *Vinarienſi* ſolùm *lineæ*, ſed & *Electorali* ſubdita eſſet, *Auguſto* ejusque poſteris *quincuncem* ſive $\frac{5}{12}$, *Vinarienſibus* & *Altenburgicis ſeptuncem* ſive *ſeptem duodecimas partes* è reditibus percipientibus. Duravit hæc communio usque ad annum circiter 1658. quo poſteaquàm *Johannes Georgius* I. Elector per ſupremas tabulas ſuam ex Hennebergicis ditionibus portionem, filio *Mauritio* aſſignavit, quadrifariam illæ, partitione inſtituta, diſtractæ, & tum *Mauritio*, tum *Altenburgenſi*, *Vinarienſi* & *Gothano* ramo ſingillatim ſuæ portiones attributæ ſunt.

10. Poſtquam *Johannes Caſimirus* & *Johannes Erneſtus*, *Johannis Friderici II.* filii, extrema ætate confecti naturæ conceſſiſſent, nulla prole relicta, ſucceſſere in eorum ditiones ſobrini Altenburgici & Vinarienſes, *Johannis Wilhelmi* nepotes. Huic enim duo fuére gnati, *Fridericus VVilhelmus* & *Iohannes:* quorum hic *Vinariam* & alia in diviſione ditionum paternarum nactus *Vinarienſem ramum*, qui nunc quoque viret ac floret, profevit: ille *Altenburgicam* ditionem ſortitus ramo, quem condidit, nomen exinde dedit, qui noſtra ætate exaruit: Quamvis enim *Fridericus Wilhelmus* I. plures reliquerit filios, qui ad juſtam ætatem pervenere, & matrimonia contraxere, ſolus tamen *Fridericus Wilhelmus* II. maſculos è ſecunda conjuge *Magda-*

Magdalena Sibylla agnata ex Electorali domo, genuit, quorum quidem majorem natu *Chriſtianum*, d. 5. Jun. anno 1663. acerbo funere merſum ipſemet extulit, alterum verò *Fridericum Wilhelmum III.* anno 1669. d. 22. April. moriens ſuperſtitem reliquit, verùm hunc etiam, magnæ ſpei multarumque virtutum adoleſcentem, triennio nondum elapſo, nempe d. 14. Apr. anni 1672. mors fato propera abſtulit, cernente ejus hæreditatem *Erneſto Gothano*, uti mox dicetur. Sororem habuit unicam, quæ nunc etiam aura vitali veſcitur, nempe

Iohannam Magdalenam, natam d. 14. Jan. anni 1656. atque anno 1671. d. 25. Oct. *Johanni Adolpho* agnato Querfurdenſi nuptui collocatam.

11. *Amita* ejus *Dorothea*, quæ marito *Alberto* patrueli *Iſenacenſi* triginta & ampliùs annos ſuperfuit, emortualem habuit diem 10. Aprilis anni 1675.

12. *Iohannes*, quem *ramum Vinarienſem* condidiſſe dictum eſt, præter complures alios utriusque ſexus liberos, quatuor præcipue habuit filios: *Wilhelmum, Albertum, Erneſtum* & *Bernhardum*. Ex his *Albertus Iſenaci* habitavit, *Dorotheam* patruelem modò memoratam in conjugio habuit, & d. 20. Dec. anno 1644. ἄπεκν⊘ deceſſit. *Bernhardus* fama nominis ſui omnem terrarum or-

bem implevit, & belli gloria ac virtute priſcorum Heroas longè poſt ſe reliquit; cujus vitæ curriculum resque geſtas brevi ſtylo, ſed eleganti, ut omnia, recenſuit Vir in ſtudiis doctrinarum omnium præcellens *Spenerus* in *Sylloge Genealogico-Hiſtorica.* Verùm enimverò cùm dignus eſſet, qui longiſſimè viveret, in medio flore ætatis, virtutis ac felicitatis ſeu fatalem, ſeu conflatam inſidiis, quarum infamiam autorum potentia oppreſſit, ut aliqui ſuſpicantur, mortem obiit $\frac{8}{18}$ Julii anni 1639. Laudes ejus nemo ornatiùs expreſſiſſe, conſiliorumque rationes ſagaciùs inveſtigaſſe mihi videtur *Johanne le Laboureur*, Regis Galliæ, dum viveret, Hiſtoriographo, in eleganti *de vita ac rebus geſtis Mareſcalli de Guebriant commentario;* qui liber, cum paucorum fortaſſis Germanorum manibus teratur, placet ea apponere: *Ainſi mourut (de peſte le 18. Juill. à ſix heures du matin) Bernard de Saxe Duc de Weimar, Prince ſans contredit des plus illuſtres & des plus excellens, que l'Alemagne ait vû naiſtre depuis pluſieurs ſiecles, comparable aux plus grands hommes de l'Antiquité pour ſa valeur & pour l'experience des armes, & pour tout dire le veritable exemplaire d'un Heros par fait. Il eſtoit ſage, modere, chaſte, temperant, conſtant, patient, debonnaire, clement, genereux, bienfaiſant & reconnoiſſant. Il eſtoit docte, bien verſé*

pag. 368, & ſeqq.

Hiſtoire du Mareſch. de Guebr. p. 127.

verſé dans l' Hiſtoire, & avoit l'intelligence de pluſieurs Langues. Il avoit en grande recommendation le ſervice de ſa patrie, & la dignité de l' Empire, c'eſt pour ſa liberté, qu' il a combattu d' abord, plutoſt que pour ſa propre querelle, ny pour la juſte averſion, qu' il avoit pour la maiſon d' Auſtriche, qui avoit privé la branche aiſnée de la maiſon de Saxe, dont il eſtoit, du Duché & de l' Electorat. Cette deſtitution fut moins la cauſe de la guerre qu' il luy a faite, que le deſir de voir le retabliſſement de l' Alemagne dans ſes premieres loix & en ſes anciennes franchiſes, & les ſuffrages des Electeurs libres pour empecher que l' Empire ne fuſt converti en un eſtat Monarchique hereditaire. Il eſt vray, que la conqueſte de Briſac luy eleva un peu le cœur, & qu' il fut tenté de ſe ſervir de ſa bonne fortune, pour un etabliſſement digne de ſa reputation & de ſa naiſſance. C'eſt pour quoy il avoit de la peine à ſe deſſaiſir de cette place, & comme il penſoit quelque fois aux moyens de s'y maintenir, il ne rejetta pas tout à fait celuy de faire un tiers party en Alemagne, pour en chaſſer les Etrangers; parce que pour cela il falloit rompre avec la France & qu' il n'eſtoit pas en grande intelligence avec les Svedois, qui avoient jalouſie du traitté, qu' il avoit fait avec nous. Banier decouvrit en fin, qu' il penſoit à ſe rendre chef d' un party independant en Alemagne, s' il ne s' accomodoit avec nous, & que la mort du

Landgrave de Heſſe luy avoit fait jetter les yeux ſur l'occaſion, qui ſe preſentoit de faire un mariage avec ſa veufve, lors Regente de ſon Eſtat, & qui eſtoit entrée en traitté de neutralité avec l'Empire. Les propoſitions en eſtoient bien avancées, & le contract de cette alliance tout militaire: car elle luy apportoit en dot vingt mille hommes, qu'elle avoit ſur pied, tant en armes, qu'en garniſon. Luy de ſa part faiſoit de grandes levées & ſe devoit ſervir de l'argent de France à méme fin; mais on pretendoit les ioindre avec le corps François, & que le Comte de Guebriant le commanderoit. Ainſi il eſperoit eſtre un autre Roy de Suede en Alemagne, & peut eſtre plus conſideré que luy, en faveur de la nation, n'ayant pour pretexte, que la liberté de l'Empire, à laquelle il paroiſtroit plus intereſſé. Il ſongea à s'etablir premierement en Thuringe pour eſtre ſa Patrie & pour eſtre plus prez de l'aſſiſtance de Heſſe, & pour faire éclorre ſon projet au milieu de l'Alemagne. Ce fut le ſujet qui le porta à deputer un des ſiens vers Banier, & luy écrivit des lettres fort civiles pour gagner ſon amitié, & ne ſe soucia guæres de commettre la France, pour s'excuſer du peu de diverſion, qu'il avoit fait. Il ne feignit pas même d'en paroiſtre mal content & de dire qu'à l'advenir il ne feroit fondement que ſur les forces Alemandes, qu'il vouloit lever dans le pais de Franconie & de la haute Heſſe, afin de ſe renouer

avec

avec la Suede. Pour cela il luy demandoit les quartiers de Thuringe & la Ville d'Erfort, mais Banier reſpondit à cela fort froidement. Le Sieur de Beauregard lors Reſident pour le Roy en l' Armée du Maréchal Banier donna advis à la Cour de France de toutte cette intrigue de la conduite & des deſſeins du Duc de Weimar, dont on penſera comme on voudra, mais l' entrepriſe eſtoit grande & aſſez bien projettée pour reuſſir, ſi la mort ne l' eut ſurpris; ou ſi la France ne l' eut enfin gagné, il y avoit encor apparence, veu que l' on eſtoit reſolu de luy tout accorder pour le conſerver.

13. Sed ut eò redam, unde me Clariſſimi atque Eminentiſſimi Herois mentio abduxit, à *VVilhelmo* ac *Erneſto* ejus fratribus *duo rami* orti ſunt, *Vinarienſis* & *Gothanus*; illum *VVilhelmus* condidit, Princeps non belli minùs quàm pacis artibus ornatiſſimus, qui fratre majore natu *Johanne Erneſto* præmatura morte extincto, voluntate reliquorum fratrum, inter quos convenerat, ut regimen ſemper penes illum, qui cæteros ætate antecederet, nulla prærogativæ linearum ratione habita, eſſet, gubernacula ſuſcepit, atque anno 1662. vitam cum morte commutavit, poſtquam è conjuge *Eleonora Dorothea Anhaltina* anno 1664. defuncta plures procreaſſet liberos; è quibus *Wilhelmus*, *Johannes Wilhelmus*, *Wilhelmina Eleonora* & *Fride-*

ricus

ricus patris fata præverterunt, *Dorothea Maria Mauritio* Agnato & Adminiſtratori Naumburgenſi anno 1656. nupſit, & d. 12. Jul. anni 1675. vitæ ſortem dereliquit: *Adolphus Wilhelmus* apud Suecos ſtipendia meruit, poſtea *Iſenacum* habitationi ſuæ ſortitus ad conjugium animum applicuit, & nuptiis ſibi anno 1663. d. 18. Januar. junxit *Mariam Eliſabetham Auguſti Ducis Brunſuicenſis* filiam, verùm poſt ſexennium, anno nempe 1668. d. 21. Nov. præmaturè vitâ caruit, cum aliquot quidem liberos, ſed βραχυβίυς procreaſſet, hoc ordine: I. *Carolum Auguſtum* n 31. Jan. 1664. †. 14. Febr. 1665. II. *Fridericum Wilhelmum* n. 2. Febr. †. 5. Maji 1665. III. *Adolphum Wilhelmum* n. & †. 1666. IV. *Erneſtum Auguſtum Erdmannum* n. 1667. †. 1668. V. *Wilhelmum Auguſtum* poſthumum n. 22. Nov. 1668. †. 1671. A reliquis tribus Wilhelmi filiis totidem prognati ſunt palmites, qui hodiè quoque virent ac germinant, à *Iohanne Erneſto* natu majore Vinarienſis in ſpecie ſic dictus, à *Iohanne Georgio* Iſenacenſis & à *Bernhardo* Jenenſis.

14. JOHANNES ERNESTUS *Dux Saxoniæ, Iuliaci, Cliviæ & Montium, Landgravius Thuringiæ, Marchio Miſniæ, Comes Marcæ & Ravenſbergæ, Dominus Raven-*

venſteiny, lucem vitalem aſpexit d. 11. Sept. anno 1627. Sedem habet *Vinariæ*, in arce *Hornſtein* quondam dicta, poſtqam verò ab ejus Parente *Wilhelmo* reſtaurata atque exornata eſt, *Wilhelmsburg* appellata. Ex *Altenburgenſi hæreditate* ipſe & fratres quartam, per amicam transactionem cum patruo *Erneſto* Altenburgi d. 16. Maji, anno 1672. initam, obtinuit; ſpeciatim quinque præfecturas ad Altenburgenſem Principatum pertinentes: *Dornburg*, *Allſtett*, *Roslau*, *Burgel* & *Heusdorf*, cum omnibus ſuis juribus atque appertinentiis; quibus acceſſit præfectura *Freyenberg*, quæ pars Principatus Iſenacenſis eſt, quamque Erneſtus ex hæreditate *Alberti* fratris ad ſe delapſam in ſupplementum quartæ illius, unà cum integro voto Iſenacenſi, cujus antehac particeps erat, Vinarienſibus conceſſit; nec non alia plura in *Receſſu* comprehenſa, quem apud *Gaſtelium* videre eſt. Poſt hæc, eodem adhuc anno *Johannes Erneſtus* cum fratribus quoque ſuis tranſegit, & ſingulis ſuas ditiones, ſupremumque in iis regimen, communione, qua hactenus uſi fuerant, ſublata, attribuit. Contraxit matrimonium an. 1656. d. 14. Aug. cum *Chriſtina Eliſabetha*, *Joh. Chriſtiani Ducis Holſato-Sunderburgici* & *Annæ Oldenburgicæ* filia, quæ anno 1679. d. 7. Jun. vivere deſiit, poſtquam liberos quinque marito peperiſſet, hoc ordine: I. *An-*

Tract. de St. Eur. nov. p. 396.

I. *Annam Dorotheam* n. 12. Nov. 1657.
II. *VVilhelminam Chriſtinam* n. 26. Nov. 1658.
III. *Eleonoram Sophiam* n. 22. Mart. 1660.
IV. *VVilhelmum Erneſtum* n. 19. Octobr. 1661.
V. *Ioh. Erneſtum* n. 22. Jun. 1664.

25. JOHANNES GEORGIUS *Dux Saxoniæ* &c. *Marcſulenſi* ſede gaudet, quamvis poſt fratris *Adolphi Wilhelmi* mortem etiam *Iſenacum* (quo nomine nunc dignoſci ſolet) acceperit; natus eſt anno 1634. d. 11. Jul. atque anno 1661. nuptias celebravit cum *Johannetta*, *Erneſti Comitis Saynæ* ac *Ludovicæ Julianæ Erpacenſis* filia, *Johannis Landgravij Haſſiæ* vidua; quæ una cum ſorore *Manderſcheidia* hæreditati Comitatus *Saynæ*, gravi patruorum detrimento, manus injecit, & pro ſua portione *Altenkirchen* cum annexa præfectura aliisque prædiis ſortita eſt. Prolis, qua familiam auxit, nomina hæc ſunt:

I. *Eleonora Erdmuthis Luiſa*, maximè formæ venuſtate nota, quæ anno 1662. d. 13. April. in lucem ſuſcepta, d. 4. Nov. 1681. mulier facta eſt ex viro *Johanne Friderico Marchione Brandenburgico in Onolzbach*.
II. *Fridericus Auguſtus* n. 29. Oct. 1663.
III. *Iohannes Georgius* n. 24. Jul. 1665.

IV.

IV. *Maximilianus Heinricus* & *Iohannes VVilhelmus* gemelli n. 17. Oct. 1666. è quibus *prior* d. 22. Jul. 1668. extinctus eſt, *alter* ſupeſt.

V. *Luiſa* n. 18. Apr. 1668 †. 1669.

VI. *Friderica Eliſabetha* n. 5. Maji 1669.

VII. *Erneſtus Guſtavus* n. & †. 1672.

16. BERNHARDUS in diviſione ditionum *Jenam* nactus, palmiti quem proſevit nomen inde dedit, & anno 1678. d. 3 Maji vita exceſſit, poſtquam è conjuge *Maria Tremellia*, *Heinrici Ducis Thuarſii* in Galliis & *Mariæ Turriæ* filia, quæ anno 1662. d. 18. Jul. ipſi in manum convenit, & quadriennio tantùm ſuperfuit, (obiit enim d. 24. Aug. 1682.) quatuor procreaſſet liberos, tres mares filiamque unicam; è quibus ætate priores, nempe *Wilhelmum* n. 24. Jul. 1664. & *Bernhardum* n. 18. Nov. 1667. fatum præcepit illum anno 1666. hunc anno 1668. ſuperſtitibus filio cum filia; illius nomen eſt

JOHANNES WILHELMUS *Dux Saxoniæ* &c. n. d. 28. Mart. 1675. qui ſub patruorum tutela in ſpem familiæ adoleſcit.

Charlotta Maria, ejus ſoror, natalem diem habuit 15. Dec. anni 1669.

17. *Scutum* Ducum Saxoniæ Vinarienſis lineæ, quinquies transverſim & bis perpendiculariter ſecatur, atque octodecim areolis com-

componitur: 1. *leonem* Thuringicum, 2. *ſceptra* Clivenſia, 3. *leonem* Miſnicum *continent*: 4. eademque prima ſecundi ordinis *leonem* Juliacenſem *defert*: 5. *peltæ figuram habens & per tertium ordinem protenſa, quarti etiam mediam regionem cuſpide ſua attingens*, teſſeram gentilitiam Saxonicam *tænias ſcilicet cum ſerto rutaceo repræſentat*. 6. *leonem* Bergenſem *exhibet*: 7. & tertii ordinis prima *aquilam* Palatinatus Saxoniæ *indicem refert*: 8. parma gentilitia *impletur*; 9. *aquilam* Palatinatus Thuringiæ ſymbolum *continet*: 10. quartam ſtrigam orditur, & *leonem* Orlamundenſem *exhibet*: 11. *palos* Landsbergenſes, 12. *leonem* Pleiſenſem *repræſentant*. 13. quintum ordinem inchoat, & *roſam* Altenburgenſem *defert*: 14. *faſcias* Eiſenbergias, 15. Brenenſe δεῖγμα *continent*: 16. ultimi ordinis prima *faſciam teſſellatam* Murcanam *exhibet*: 17. *tota rubet*, regalibus *notandis*, 18. *cantherios* Ravenſbergios *defert*. *Cuſpis ſcuti bipertita priore ſectione rubea columnam* Romhildenſem, *poſteriore aurea gallinam* Hennenbergicam *continet*. *Caſſides* hunc clypeum *ſex* premunt: *prima* Clivenſis, *ſecunda* Thuringica, *tertia* Saxonica, *quarta* Miſnica, *quinta* Juliacenſis, *ſexta denique* Bergenſis, *quas ſingulas ſupra delineavimus*. Notandum verò *Johannem Georgium* Ducem ſcutum avitum *quatuor laterculis* auxiſſe, qui-

ꝛs inſignia *Saynio-Witgenſteinia* repræ-
ntur; ea quoniam alio loco deſcriptu-
ꝛus, hic recenſere ſuperſedemus.

. *Gothani rami*, ad quem nunc ſermo
ſtit, ſator *Erneſtus* extitit; hic omni-
uotquot unquam vixere Principibus,
aude probitatis, religionis, prudentiæ
icæ atque induſtriæ Oeconomicæ pal-
rapuit, & locum fecit veritati promiſſi
ni: *quærentibus ante omnia regnum DEI*
s juſtitiam reliqua cuncta adjectum iri;
enim pietatis ſtudium antiquiſſimum
et, affluentiam etiam cœleſtis benedi-
is largiter expertus eſt; quæ, ut alia
tranſeam, in eo potiſſimùm ſe prodi-
uod ævi longioris vitam Supremi Nu-
beneficio ſortitus, *Friderico Wilhelmo*,
burgenſis rami poſtremo ſurculo, pa-
s ſui filio ſuperſtes fuit; quo factum,
e, excluſis fratris ſui *Wilhelmi* filiis, ut-
gnationis uno gradu ſe remotioribus,
ntam illam hæreditatem, quæ duos
ipatus *Altenburgenſem* & *Coburgenſem*
lectebatur, ex aſſe creverit; etiamſi,
liberalem & concordiæ ſtudioſum
ipem, qualis planè erat, decebat, de ju-
o nonnihil decederet, atque ſuis è fra-
epotibus, aliquam ex iſta hæreditate
m, quartam nempe aſſignaret, ſicut pau-
te dictum eſt. Reddidit animam cœ-

leſtem cœlo d. 26. Mart. anno 1675. relicta vidua *Eliſabetha Sophia*, quæ *Joh. Philippi* patruelis ſui ex *Altenburgenſi* linea filia unica erat; & demum anno 1680. d. 25. Dec. Seculo exivit. *Sobolem* ex eo numeroſam genuit, *octo* enim *& decem* omnino fuere utriusque ſexus liberi, quorum tamen medietatem ad ſuperos præmiſit; hos inter in *tabula Rittershuſiana* deficiunt *Johannes Philippus* n. 16. Nov. 1661. †. 13. Mart. 1662. & *Sophia Eliſabetha* n. 19. †. 23. Maji 1663, *Johanna Eliſabetha* natalem diem habuit ſecundam Septembris anni ejusdem, quo extincta eſt nempe 1660. Superſtites ſumma cura à Pio Parente educatos, optimisque artibus, quæ Viris Principibus præſidio atque ornamento eſſe poſſunt imbutos, præſens ætas miratur, familiam inter eos ducit:

19. FRIDERICUS *Dux Saxoniæ, Iuliaci, Cliviæ & Montium, Landgravius Thuringiæ, Marchio Miſniæ, Princeps Comes Hennenbergæ, Comes Marcæ & Ravenſpergæ, Dominus in Ravenſtein & Thonna*, prodiit in lucem d. 15. Jul. anno 1646. Sedem habet in arce Gothana *Fridenſtein*, quam Pius parens eo loco, quo Grimmenſteinenſis olim poſita erat, exſtruxit. Dynaſtiam *Thonna* à *Chriſtiano Ludovico Comite Waldeccio* pretio acquiſivit. A fratribus ad divi-

diviſionem ditionum, ſupremæ parentis diſpoſitioni adverſam, perduci ſeſe eſt paſſus, quæ poſteà contentionibus materiem præbuit, nondum ſopitis, ſed potius, uti rumor fert, recrudeſcentibus. Nuptias bis celebravit, primas anno 1669. die 19. Auguſti cum *Magdalena Sibylla, Auguſti Ducis Saxoniæ & Adminiſtratoris Hallenſis* filia; quæ poſtquàm egregia prole parentem eum feciſſet d. 20. Jan. anno 1681. præmaturè vitâ exceſſit: itaque ut ſobolis educationi conſuleret, eodem adhuc anno ad ſecunda vota tranſiit cum *Chriſtina, Friderici Marchionis Badenſis* filia, *Alberti Marchionis Brandenburgo-Onoldini* vidua, eamque d. 14. Aug. prævia Sacerdotali benedictione, in civitate Onoldinenſi ſibi copulavit. *Liberorum*, qui è *priore thalamo* provenere, hæc eſt ſeries:

I. *Anna Sophia* n. 22. Dec. 1670.
II. *Magdalena Sibylla* n. 30. Sept. 1671. †. 2. Mart. 1673.
III. *Dorothea Maria* n. 22. Jan. 1674.
IV. *Frederica* n. 24. Mart. 1675.
V. *Fridericus* n. 28. Jul. 1676.
VI. *Ioh. VVilhelmus* n. 4. Oct. 1677.
VII. *Eliſabetha* n. 7. Febr. 1679. †. 22. Jun. 1680.
VIII. *Iohanna* n. 1. Oct. 1680.

20. ALBERTUS *Dux Saxoniæ* &c. proximus

ximus à Friderico naſcendi ordine *Coburgum* incolit, vitæ humanæ ſcenam ingreſſus d. 24. Maj. anno 1648. Habet in conjugiò *Mariam Eliſabetham Brunſvicenſem*, viduam *Adolphi Wilhelmi* patruelis, ductam d. 18. Jul. anno 1676. quæ ei filium peperit

Erneſtum Auguſtum n. 1. Sept. 1677. ſed anni ſequentis die 17. Aug. iterum denatum.

21. BERNHARDUS *Dux Saxoniæ* &c. *Mainungen* ad *Werram* in Comitatu Hennenbergico ſortitus eſt, ibique domicilium fixit; auram vitalem hauſit d. 15. Sept. anno 1649. atque anno 1671. d. 20. Nov. primo matrimonio ſibi ſociavit *Mariam Hedvvigen, Georgij II. Landgrávij Haſſiæ in Darmſtad & Sophiæ Eleonoræ Saxonicæ* filiam, quæ poſt enixos aliquot liberos anno 1680. d. 19. April. naturæ modum explevit. Sequenti anno ineunte *Gvelpherbyti* ſecundùm duxit *Eliſabetham Eleonoram*, *Antonij Ulrici Ducis Brunſvic.* ex *Eliſabetha Juliana Holſata* filiam, *Johannis Georgij Ducis Meklenburgenſis* viduam. E *priore thoro* prodierunt:

I. *Erneſtus Ludovicus* n. 7. Oct. 1672.

II. *Bernhardus* n. 28. Oct. 1673.

III. *Iohannes Erneſtus* n. 29. Dec. 1674. †. 8. Febr. 1675.

IV. *Maria Eliſabetha* n. 11. Aug. †. 22. Dec. 1676.

V. *Jo-*

V. *Iohannes Georgius* n. 3. Oct. 1677. †. 10. Oct. 1678.

VI. *Fridericus VVilhelmus* n. 16. Februar. 1679.

E poſteriore thalamo provenit

Eliſabetha Erneſta Antonia a. 1681. d. 3. Dec. nata.

22. HEINRICUS *Dux Saxoniæ* &c. *Rombildium* Comitatus Hennebergici oppidum incolit; natus eſt d. 19. Nov. anno 1650. atque anno 1676. Calendis Martii thori ſociam aſcivit *Mariam Eliſabetham Ludovici Landgravij Haſſiæ in Darmſtad* & *Mariæ Eliſabethæ Holſatæ* filiam; prole verò deſtituitur.

23. CHRISTIANUS *Dux Saxoniæ* &c. *Eiſenbergæ* (quod oppidum eſt haud procul Jenâ diſſitum, ſuosque olim Comites habuit) habitat; lucem vitalem aſpexit d. 6. Jan. anno 1653. Primis nuptiis duxit anno 1677. d. 13. Febr. *Chriſtinam, Chriſtiani Ducis Saxoniæ* & *Adminiſtratoris Mörſeburgenſis* filiam; quæ, poſt enixam filiolam, morbo oppreſſa vitam amiſit d. 13. Mart. 1679. Secundis nuptiis ſibi junxit d. 8. Febr. anno 1681. *Sophiam Mariam, Ludovici Landgravij Haſſo-Darmſtadienſis* filiam. *Prioris thori* filia nomen habet

Chriſtiana, nataque eſt d. 4. Mart. 1679.

24. ERNESTUS *Dux Saxoniæ* &c. *Eiſfeldiam* in confiniis Thuringiæ & Franconiæ ſitam nactus eſt; vivére cœpit anno 1655. d. 12. Jul. Uxorem habet *Henriettam Sophiam*, *Georgij Friderici, Comitis Waldeccenſis* filiam, *Eliſabetha Carola Naſſovia* natam; quam in caſtro Waldeccenſi *Arolſen* ſollemni nuptu d. 10. Febr. 1680. duxit, & prole hactenus auctus eſt, videlicet

I. *Erneſto Friderico* n. 21. Aug. 1681.
II. *Sophia Carola* n. 23. Dec. 1682.

25. JOHANNES ERNESTUS *Dux Saxoniæ* &c. poſtrem⁹ è Friderici fratribus, *Salfeldiam* incolit, natus an. 1658. d. 22. Aug. conſors ei eſt *Sophia Hedvvigis*, *Chriſtiani Ducis Saxo-Morſeburgenſis* & *Chriſtinæ Holſatæ* filia; quam d. 10. Febr. anno 1680. ſibi copulavit, & ex ea ſuſcepit

I. *Chriſtinam Sophiam* n. 14. Jul. 1681.
II. *Anonymam* 5. Maji 1682.
III. *Chriſtianum Erneſtum* n. 18. Auguſt. 1683.

26. Sorores Principum modò enumeratorum, duæ ſuperſunt:

Eliſabetha Dorothea, n. d. 3. Januar. anno 1640. quæ *Ludovico Landgravio Haſſiæ in Darmſtad*, priore uxore orbato, in manum anno 1666. d. 5. Dec. convenit, nuncque vidua eſt.

Dorothea Maria n. d. 12. Febr. 1654. innupta vivit.

27. *Scutum*, quo Duces Saxoniæ lineæ Gothanæ uti ſolent, ſimile eſt illi, quod Vinarienſes geſtant; niſi quod Fridericus *novum laterculum* Thonnenſem, *cæruleum* nempe, *cui leo argenteus impreſſus*, inſeruit.

28. Cæterum gaudet tota linea Erneſtina *quintuplici voto* in Comitiis Imperii, *Vinarienſes* quidem *duo* obtinent reſpectu *Vinariæ* atque *Iſenaci*; *Gothani* autem *tria*, ob *Gothanum*, *Altenburgicum* & *Coburgicum* Principatum. Comprehenduntur primariò ſub *circulo Saxonico ſuperiore*, ob *Hennebergicas* tamen ditiones *Franconici* etiam circuli Ordinibus accenſentur.

CAP. III.

DE MARCHIONIBUS BRANDENBURGICIS.

Comitum Zolleranorum, à quibus familiam Marchionum Brandenburgicorum deſcendere in confeſſo eſt, incunabula multi acris ingenii Viri hactenus ſedulò inveſtigarunt; nemo tamen è tenebris, quibus occultata & circumfuſa ſunt, in lucem extraxit. Alii ea in Germania, alii in Italia quæſiverunt. Hi à *Columniis*, Romanis Prin-

Germ. not. Geneal. p. 57. cipibus gentem deducere amant, quos ridiculi erroris palam poſtulavit *Bucelinus*; illos ipſos verò *Columnios* à Germanica *Guelphorum* ſtirpe nonnulli majore conatu quàm veritate arceſſerunt, quorum in numero *Reinerus Reineccius* extitit. *Bucelinus*, Orig. Brand. p. 24. & ſeq. quem dixi, ad *Comites Altorfenſes* originem familiæ refert, atque *Iſenbardo Principi Alemanniæ*, *Comiti Altorfenſi & Ravenſpergenſi*, præter *Guelphum*, ſtirpis Guelphicæ autorem, alium etiam tribuit filium *Thaſſilonem*, quem *Comitem Hachinganum* vocat & *Zolleranorum conditorem* fuiſſe ſtatuit. Verùm nec id ſatis liquidò compertum eſſe *Rentſchius* in Brandenb. Cederhain p. 31. & ſeq. *commentario de familia Brandenburgica* pronuper lingua vernacula evulgato oſtendit. Fuerunt inſuper, qui Thaſſilonem à *Guntramo* neſcio quo Francorum Rege prognatum eſſe tradiderunt, cujus ſententiæ autor *Baſilius Heroldus*, Hiſtoriographus Cæſareus, P. 37. & ſeq. à præfato Rentſchio memoratur ac refellitur. Undecunq; autem ortus fuerit *Thaſſilo*, eum ſtirpis Zolleranæ ſatorem cum plerisque ipſe *Rentſchius* agnoſcit: vixiſſe ille Ibid. p. 270. perhibetur Caroli M. ævo, repertaque eſt ejus memoria in Calendario Inferiali cœnobii *Murath*, ubi verbis expreſſis *Comes Zolleranus & Hachinganus* vocitatur. Ei ſurrogare ſolent *Danckonem*, Comitem Zolleranum, *Margaritæ Comitiſſæ de Silli* maritum; huic

huic *Rudolphum*, Heinrici I. Imp. in expeditione Ungarica anno 933. comitem, qui uxorem habuit è familia Comitum Rineeciæ. Poſt eum *Ottonis* mentio occurrit, *Ottiliæ Comitiſſæ de Vehringen* conſortis: ſequitur *Wolfgangus*, cui conjux tribuitur *Meza C. Naſſovia.* Hunc duo *Friderici* excipiunt, quorum prior *Urſulam Comitiſſam ab Hohenberg*, alter *Sophiam Palatinam Tubingenſem* in matrimonio habuiſſe fertur. Eis ſuccenturiantur *Burcardus*, *Anaſtaſiæ Comitiſſæ de Rheinfelden* maritus, & *Wezil* fratres; quorum fata *Hermannus Contractus* in Chronico ad annum 1061. his verbis notavit: *Burcardus & Wezil de Zolorin occiduntur.* Succedit *Fridericus*, *Maute* cognominatus, cui *Adelheidis Comitiſſa à Kiburg* thori ſocia fuit. Poſt hunc ordo tangit *Rudolphum*, à quo *tabulam Genealogicam*, quam publici juris feci ordītus ſum, quemque ſæpe memorati *Rentſchij* veſtigiis inſiſtens, duorum filiorum ex *Agnete Baroniſſa de Gundelfingen* parentem conſtitui, nempe *Friderici* Zolleranorum Comitum, nunc Principum, ſatoris, & *Conradi.*

2. *Conradum primum* ſuæ gentis *Burggravium Noribergenſem* fuiſſe è priſcis familiæ documentis atque Hiſtoricorum ſcriptis colligere licet; habuit is conjugem è ſtirpe Comitum de *Vobburg*, penes quos Burggraviatus ille aliquandiu fuit, & fortaſſis hoc

connubio ad Zolleranos devenit. Filium ei tribuunt *cognominem*, nepotes duos *Conradum* ac *Fridericum*; horum memoria extat in autographo privilegiorum, quibus Hailbrunnenſe cœnobium exornarunt, hac,
Op. cit. p. 284. *Rentſchio* teſte, ſigillis, quibus munitum eſt, epigraphe impreſſa: *S. Conradi Burggravij de Nurnberg & Comitis in Solze, & S. Burggravij Friderici de Nurnberg & de Abinberg.* Conradus affinitate cum Rudolpho I. Imp. junctus fuiſſe, ejusque ſororem *Clementiam* in
V. Limn. l. P. I. 5. c. 7. §. 3. matrimonio habuiſſe traditur, è qua *Fridericum* ſuſtulit; cui Imperator avunculus Burggraviatum Noribergenſem *nova inveſtitura* anno 1273. confirmatiorem reddi-
Addit. ad l. P. T. IV. p. 745. dit. Diploma hujus inveſtituræ *Limnæus* exhibuit, è quo, quæ Burggraviatus fuerit conditio, quid cum eo Imperator Friderico conceſſerit, quid minus, utrum mero Imperio ac territoriali jurisdictione ſtipatus fuerit, an ſecus, quisquis, cui à partibus liber animus eſt, facilè intelliget. Accepit de cætero *Fridericus* ab uxore *Eliſa-*
Hund. Bayr. Stamb. p. 51. & 84. *betha Merania*, poſtquam *Otto* ejus frater anno 1248. vitam genusque finivit, *Berumthum* & *Cadelsburgum* cum aliis ad *Salam* & *Mœnum* tractibus, nec non jus in *Burgundiam*, quod poſteà *Hugoni Comiti Burgundico* vendidit. *Friderico IV.* ejus filio Ludovicus Imp. anno 1323. oppidum *Hof* in Voit-

lan-

landia, ad ſacrum pertinens Imperium, cum jure patronatus & cæteris jurisdictionibus in feudum perpetuum contulit: ipſe verò ab *Oetingenſibus*, *Caſtellanis*, *Hohenloicis* & *Heideccis* plurima emit, inprimis ab Oetingenſibus *Onoldsbacum*. *Johannes* ejus filius *Culmbacum*, *Blaſſenburgum* ab *Orlamundanis Comitibus* pretio acquiſivit, aliaque plura; quorum nec non omnium ditionum, quibus proceſſu temporum variis titulis Burggravii aucti ſunt, & Principatus, quem nunc Brandenburgici Marchiones in Franconia tenent, conflatus fuit, catalogum prolixum *Limnæus* recenſuit. l. 7. l. 5. c. 7.

3. *Johannis* è filio *Friderico V.* nepos *Fridericus VI.* ad altiorem fortunam familiam perduxit, eique *Marchiam Brandenburgicam* atque *Electorale axioma* intulit, de qua re *ſuperiùs* actum eſt: quoniam verò non mediocri pecuniæ ſumma ad id opus habebat, *vendidit* Senatui Populoque Noribergenſi anno 1427. *Burggraviatum, cum omnibus juribus atque appertinentiis*, ita tamen ut ſibi poſteriſque reſervaret *titulum, feuda tam Eccleſiaſtica quàm Politica, jus venandi & conducendi extra civitatem* (den Titul/die Lehen/den Wildpahn und das Glait) quibus perperam alia Regalia *Limnæum* aggregaſſe Noribergenſes aſſeverant; quippe quæ nulla unquam Lib. 2. c. 8.

quàm Burggravii, *qua tales*, habuerint, ſed quæ omnia curiæ ac caſtro Imperiali, cujus illi tantùm *Miniſteriales* & *porta unius cuſtodes* exiſtebant, annexa, atque ab Advocatis Provincialibus, qui tanquam Imperatorum Vicarii illic degebant, nomine Cæſareo exercita fuerint, & demum poſt Caroli IV. tempora cùm Imperatores curiam Noribergenſem frequentare & ſollemne hoc Imperii caſtrum incolere, aut ſaltem Advocatos conſtituere deſiiſſent, cum ipſo caſtro civitati, Cæſarum beneficio, tradita atque incorporata ſint.

4. Reliquit *Fridericus primus Elector*, poſtquam anno 1440. mortalitatem exuit, quatuor præcipuè filios, è quibus primus atque ultimus, nimirum *Johannes Alchymiſta* dictus, & *Fridericus Pinguis* cognominatus, absque maſcula prole deceſſerunt, pari modo ac *Fridericus* ſecundo genitus, quem parens *haredem Electoratus*, bona primogeniti pace, conſtituit: quare, eo anno 1471. mortuo, *Albertus* tertius naſcendi ſorte Marchiam cum avitis ditionibus iterum conjunxit: quod antequam contingeret, Franconicas provincias à patre ſibi aſſignatas rexit, bellicoſus cæteroquin Princeps, & manu ſtrenuus & bonus conſilio; unde illi cognomentum *Achilles Germanicus* fuit. Gravis autem vicinis civitatibus extitit, ac præcipuè

cipuè Noribergæ; quam licet aliarum urbium Germaniæ ſuperioris fœdere ſubnixam, acri bello, tractis in partes ſuas ſeptendecim Principibus, graviter afflixit. Poſtea Electoratu per fratris fata auctus bellum ab iſto cum *Bogislao X. Pomeraniæ Duce* ob *Stetinenſem Ducatum* (cujus, tanquam feudi morte Ottonis Ducis vacuefacti, inveſtituram, agnatis quidem Pomeranicis contradicentibus, à Friderico Imperatore obtinuerat) cœptum continuavit, tandemque transactione finivit, qua *titulum atque inſignia Ducum Pomeraniæ*, nec non *futuram ſucceſſionem*, quandocunque mares familiæ Pomeranicæ defecturi eſſent, ſibi poſterisque ſtabilivit. Præterea *confraternitatis cum Saxonica & Haſſiaca domo* prima anno 1473. jecit fundamenta, quæ poſteà anno 1537. iterum anno 1555. porro anno 1587. ac denique anno 1614. redintegrata & corroborata eſt: ea verò non tantùm inter hanc inclutarum familiarum trigam *perpetua amicitia ac concordia* jurata, *mutuaque defenſionis* leges ſancitæ ſunt, ſed & *mutuæ ſucceſſionis* pacta conſtituta, ita ut ſi quando Haſſiacam familiam deficere contingeret, Saxones duas trientes, tertiam Brandenburgici ex ejus hæreditate perciperent; pari modo ſi Saxones extingui accideret, duas viciſſim trientes cum Electorali dignitate Haſſi, reſiduam partem

Bran-

Brandenburgici occuparent; quodſi verò Brandenburgicorum ſtirps exareſceret, Saxones atque Haſsi ejus hæreditatem æquis partibuscernerent.

5. *Albertus Achilles* cum anno 1486. è mortali ſtatione decederet, tres poſt ſe reliquit filios, inter quos natu minimus *Sigismundus* anno 1495. ἄγαμος ſupremum diem obiit; unde ſuperſtites duo *Iohannes & Fridericus* provincias avitas ita inter ſe diſpertiti ſunt, ut ille *Marchiam* cum *Electoratu*, hic *Franconicas* ditiones obtineret. Sed *Friderici* poſteritas non ultra tertiam generationem duravit, licet tres ex ejus filiis maſculis, uxoribus ductis, ſobolem procrearint. Ex his nativitatis ordine priores *Caſimirus* ac *Georgius*, cui ſtudium introducendæ & promovendæ Evangelicæ religionis *Pij* cognomen peperit, ditionibus diviſis, ille *Culmbaci*, hic *Onoldini* ſedem fixit; conjunctim autem multum moleſtiæ Noribergenſibus exhibuerunt, tandemque grandem illis dicam in *Camera Imperiali*, quæ tum *Eſslingæ* erat, anno 1526. impegerunt, & eos *turbatæ poſſeſſionis meri Imperij*, quod ex capite prætenſi Principatus Burggravialis in magnam ſubditorum Noribergenſium partem ſibi arrogabant, poſtularunt: licet verò Noribergenſes non tantum actus poſſeſſorios antiquio-

quiores, ſed & titulos poſſeſſionis haud tralatitios, nimirum *inveſtituræ Cæſareæ, præſcriptionis* & *tranſactionis*, opoſuerint, præterea in deſtruendo Principatu Burggraviali, quem inprimis Brandenburgici extollebant, contraque demonſtrando, Burggravios, qua tales, nullum unquam territorium, nedum jurisdictionem territorialem habuiſſe, plurimùm induſtriæ poſuerint, ſuccubuerunt tamen; lataque eſt anno 1583. à *Spirenſi* judicio ſententia pro Marchionibus, eademque in *Reviſorio* anno 1587. confirmata, adjecta tamen fuit *clauſula ſalvatoria*, ne id privilegiis civitatis ac petitorio præjudicio ac detrimento eſſet. Verſa igitur vice jam Brandenburgici à Noribergenſibus libello *petitorij* anno 1591. in Camera Spirenſi oblato, in jus vocati, & hanc litem conteſtari cauſamque orare per *ſententiam interlocutoriam* anno 1597. compulſi ſunt, à quo quidem tempore lis hæc ſub judice pendet.

6. Caſimiro filius fuit *Albertus*, dictus *Alcibiades Germanicus*, fortaſſis, quia ad inſtar Græci illius, *nihil eo fuit excellentius vel in vitiis vel in virtutibus*. Fortitudinis inſigne documentum dedit in pugna cum Gallis ad *Pontamuſſum* anno 1552. commiſſa, qua ſolo equitatu ſtipatus, peditibus ob non ſoluta ſtipendia certamen detrectantibus, Gallo- Corn. Nep. vit. Alcib. c. 1. Sleid. Comment. l. 24. p. 789.

rum

rum numero longè ſuperiorem aciem per-rupit, ac in fugam magna ſtrage edita con-jecit, ipſo eorum Duce Aumalio capto. Ve-rùm cædibus atque incendiis, quibus ma-gnam Germaniæ partem perpopulatus eſt, famam nominis contaminavit: *Franconiæ* præcipuè *everriculum* fuit, ejusque Epiſco-pos & civitates cum colonis crudeliſſimè afflixit, Noribergam acri obſidione preſſit, pagos oppidaque exuſſit, vaſtavit, rapuit, nullum vexationis genus reliqui faciens: unde proſcriptus tandem eſt à Cæſare, & ſollemni banno notatus; neque ita multò poſt omnibus ditionibus exutus, *Pforzhei-mij* apud Carolum Marchionem Badæ ſo-rorium ſuum, domo, patria, fortunisque ca-rens, exul atque extorris anno 1557. fato perfunctus eſt. Hæredem ditionum habuit patruelem *Georgium Fridericum*, *Georgij Pij* filium, qui eas ab Epiſcopis Bambergenſi & Herbipolitano nec non Noribergenſibus, vi executionis à Cæſare ipſis demandatæ oc-cupatas, interpoſitione agnatorum & hære-ditario fœdere junctorum, recepit; magnam-que inſuper pecuniæ vim, ob arces deſtructas, eis extorſit, cujus rei incommodum in No-ribergenſes maximè recidit, prout fieri ſo-let, quando cum potentioribus tenuiores ſocietatem ineunt. Solvit *Georgius Fride-ricus* naturæ debitum anno 1603. nulla re-

licta

licta prole,unde Franconicæ provinciæ Electoralibus denuò conjunctæ ſunt: quamvis enim è Friderici poſteris ſupereſſet *Albertus Fridericus*, *Alberti*, (qui *Caſimiri* ac *Georgij* frater erat, atque è Supremo Ordinis Teutonici Magiſtro *Dux Pruſſiæ hæreditarius*, eo, quo *ſuprà* narratum fuit, modo factus eſt) filius, attamen quoniam iſte Pruſſiæ Ducatu gaudebat, præterea mentis ægritudine laborabat, & maſcula prole deſtituebatur, nulla ejus habita eſt ratio; cumque anno 1618. vivendi finem feciſſet, Pruſſiæ etiam Ducatus ad Electoralē lineam devenit. *Lib. 1. c. 8.*

7. Hujus autorem *Iohannem* dixi, *Alberti Achillis* filium natu majorem: Is duos habuit filios *Ioachimum* atque *Albertum*, quorum hic, cùm *Archiepiſcopus Magdeburgenſis* jamdum eſſet, exemplo inaudito, ut unus duobus Metropolitanis præficeretur, à Leone X. etiam ad *Archiepiſcopatum Moguntinum* provectus, atque anno 1518. galero *Cardinalitio* ornatus eſt. *Joachimus* patris in Electoratu & univerſis provinciis ſucceſſor, è filio cognomine avus extitit *Iohannis Georgij*, qui omnium è gente Brandenburgica hodie ſuperſtitum *communis* eſt *parens*, & ſuperiore ſeculo ad finem vergente vitam finivit; poſtquàm è triplici conjugio numeroſiſſimam procreaſſet ſobolem, è qua tres præcipuè mares nobis notandi ſunt, *Ioachimus Fridericus*, *Chriſtianus* & *Ioachimus*

chimus Erneſtus: horum primus Magdeburgenſem Archi-Epiſcopatum rexit atque in Electoratu patri ſucceſſit, poſtea *Georgio Friderico* agnato mortuo, cum fratribus prænominatis ob ditiones Franconicas & Ducatum Jegerndorfenſem in Sileſia ita transegit, ut illis fratribus conceſſis, hanc ſibi ſervaret. Inter filios, quos a. 1608. fato ſuo functus reliquit, tres eximii fuere, *Joh. Sigismundus, Joh. Georgius* & *Chriſtianus Wilhelmus.* Hic poſt patrem Adminiſtrator Archiepiſcopatus Magdeburgenſis factus, deinde ob arma, cum Rege Daniæ adverſus Cæſarem ſociata, proſcriptus, tandemque in expugnatione Magdeburgi captus, ad Pontificiam religionem ſeductus eſt, explevitque naturæ modum *Zinnæ*, quod cœnobium eſt Archidiœceſeos Magdeburgenſis, ipſis Calendis Januarii, anni 1665. poſtquàm duabus uxoribus *in tabula Rittershuſiana* notatis tertiam ſuperinduxiſſet, *Maximilianam Comitiſſam Salmæ & Neoburgi ad Oenum*, *Maximiliani Comitis Waldſteinij* viduam. *Johannes Georgius* in *Epiſcopum Argentinenſem* à Canonicis Evangelicis lectus, cum bellum inde ortum eſſet, Epiſcopatu certis conditionibus ceſſit, & à patre Ducatum Jegerndorfenſem accepit; quo, cùm bello Bohemico ſe immiſcuiſſet, à Ferdinando II. Cæſare privatus eſt, obiitque anno 1624. relicto filio *Erneſto*,

qui-

qui anno 1642. cœlebs deceſſit. *Iohannes Sigismundus* parenti in Electoratu ſucceſſit, & *Calvinianorum* dogmata anno 1614. amplectens, in doctrina & cerimoniis reformationem inſtituit, avusque fuit hodierni Sereniſſimi Electoris, de cujus familia ſuperiùs abundè actum eſt.

8. Hoc loco *Franconica linea* recenſenda, quæ per *Chriſtianum* & *Ioachimum Erneſtum*, *Johannis Georgii* Electoris filios natu minores, quibus ditiones illas obtigiſſe dixi, in duos diviſa eſt ramos: namque *Chriſtianus* cùm *Principatum ſuperiorem* (das Fürſtenthum oberhalb Gebürgs) ſortitus eſſet *Culmbacenſem* ſive *Beruthinum ramum* proſevit: *Joachimus* verò *Erneſtus inferiorem Principatum* (das Fürſtenthum unterhalb Gebürgs) nactus *Onoldsbacenſem* condidit. *Superior Principatus* ab Egra Bohemiæque limitibus Rotenburgum ad Tubarum usque extenditur, & quinque Capitaneatus (Hauptmanſchafften) complectitur; nempe *Beruthinum*, *Culmbacenſem*, *Curienſem ſive Hofenſem Wonſidelienſem* & *Neuſtatenſem ad Ayſum*. Chriſtianus itaque *Beruthi* aulam domiciliumque inſtituit, atque anno 1655 exacta ætate mortem obiit, relictis duobus filiis, totidemque filiabus; ex his altera *Anna Maria*, *Johanni Antonio*

Principi Eggenbergico elocata fuit, atque anno 1680. d. 8. Maji *Sempronij* ſive *Oedinburgi* in Hungaria ſupremum diem explevit; altera *Magdalena Sibylla* nata d. 27. Oct. anno 1612. & à *Johanne Georgio II. Electore Saxoniæ* anno 1638. in thorum aſcita, aura vitali adhuc veſcitur.

9. A filiis Chriſtiani *Erdmanno Auguſto* & *Georgio Alberto* duo propullularunt palmites, ab illo *Beruthinus*, ab hoc *Culmbacenſis*: qui etiam nunc virent. Priorem in præſentia ſuſtinet

CHRISTIANUS ERNESTUS, *Marchio Brandenburgenſis, Dux Magdeburgi, Pruſſiæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ, nec non in Sileſia Croſnæ & Iegerndorfi, Burggravius Noribergenſis, Princeps Halberſtadij, Mindæ & Camini*: filius unicus *Erdmanni Auguſti*, anno 1651. d. 27. Januarii *Curiæ* in Voitlandia præmaturo fato extincti, & *Sophiæ patruelis* ex *Onoldina* domo anno 1646. d. 23. Nov. defunctæ. Prodiit in dias luminis auras d. 27. Jul. anno 1644. Cùm poſt peractam longam peregrinationem, ab Electore agnato è tutela emiſſus ac d. 29. Oct. anni 1661. domum reverſus eſſet, regiminis habenas capeſſivit: Princeps egregius ac præſenti magnitudine & animi & conſilii, multisque fortibus factis in nu-

in nupero adverſus Gallos bello, cui inter primos manum operamque commodavit, editis, inclutus. Anno 1664. cum Franconici circuli Ordines Bambergæ ob ingruens bellum Turcicum conveniſſent, unanimi ſuffragio *Dux circularis* (Kraiß-Obriſter) electus fuit, eodemque adhuc anno illuſtre *Gymnaſium* Beruthi inſtituit, *Chriſtian-Erneſtinum* appellatum. Anno 1668. in Daniam excurrens à Friderico Rege inſignibus *Ordinis Regii Elephantiaci* decoratus eſt: anno 1673. in exercitu Cæſaris *Generalis Excubiarum Præfectus* declaratus, eodem axiomate anno ſequenti, etiam ab univerſo Imperio cohoneſtari meruit.

10. Matrimonium firmandæ domui bis contraxit, prius ſtatim poſt ſuſceptum regimen anno ſcilicet 1661. d. 29. Dec. cujus tamen ſollemne ſequentis demum anni d. 20. Oct. *Dresdæ* conſummavit, cum *Erdmuthi Sophia*, amitina ſua, quæ filia erat *Johannis Georgii II. Electoris Saxoniæ è Magdalena Sibylla Brandenburgica* nata, quam nulla ex ea ſuſcepta prole d. 12. Jun. anno 1670. amiſit: itaque ad ſecunda vota tranſiens d. 29. Jan. anni ſequentis ſplendidiſſimo officio Beruthum deduxit, ac ſacro nuptiarum fœdere ſibi copulavit *Sophiam Luiſam Eberhardi Ducis Württenbergici* & *Annæ Catharinæ Rhingraviæ* filiam, quæ pulchra hactenus ſobole familiam auxit, hoc ordine:

I. *Chriſtina Eberhardina* n. 19. Dec. 1671.
II. *Eleonora Magdalena* n. 14. Jan. 1673.
III. *Claudia Eleonora Sophia* n. 24. Jun. 1675. †. 1. Febr. 1676.
IV. *Carola Æmilia* n. 25. Maji 1677. †. 5. Febr. 1678.
V. *Georgius Wilhelmus* n. 16. Nov. 1678.
VI. *Carolus Ludovicus* n. 11. Nov. 1679. †. 28. Martii anni 1680.

11. *Culmbacenſis* palmes triplici germine nunc floret, enitet inter ea

CHRISTIANUS HEINRICUS *Marchio Brandenburgi Dux Magdeburgi* &c. natus 19. Jul. 1661. patre *Georgio Alberto*, qui d. 16. Sept. 1666. in caſtro *Schrez* repentina morte oppreſſus eſt; matre *Eliſabetha Holſata* d. 27. Maji anno 1661. defuncta.

Carolus Auguſtus, *Marchio Brandenburgi* &c. illius germanus frater natalem diem habuit 18. Mart. anni 1663.

Georgius Albertus, *Marchio Brandenburgi* &c. eorum frater conſanguineus, ſuſceptus eſt in lucem decima hebdomade poſt Parentis fata, nimirum d. 27. Nov. 1666. à *Sophia Maria Comitiſſa Solmenſi*, quam viduam *Georgij Erneſti L. B. à Schönburg*, Georgius Albertus Marchio Calendis Nov. anni 1665. duxit, quæque adhuc ſuperſtes eſt.

12. Huic verò Principum trigæ frater erat major natu *Erdmannus Philippus* anno 1659. Calendis Maji genitus, qui bello Gallico militiæ tyrocinium magna fortitudinis laude fecit, atque anno 1677. cum exercitus Cæſareus Galliæ limites Campaniamque invaderet, legionem patruelis, Legati titulo ductavit; poſtea militiâ ſolutus, cum peregrinationem in exteras oras animo volveret, ſpes amplas, gloriamque illuſtrem cum ipſa vita poſuit: dum enim d. 26. Aug. anni 1678. Beruthi ab Hippodromo equo vectus redit, & arcis Principalis atrium ingreditur, media in aula cum equo proſtratus eſt improviſo lapſu, ſed adeo gravi, ut poſt duarum horarum intervallum expiraret, licet, quaſi nihil mali è caſu contraxiſſet, ſcalas adhuc præſenti animo & vultu minimè perturbato aſcenderit: ajunt omen fatum Principis anteceſſiſſe, viſamque eſſe fœminam albam, ceu vocant, ſedili ejus inſidentem.

13. Progrediendum nunc eſt ad *lineam Onoldinam*, cui *inferior Principatus* paret, quatuor præcipuè præfecturas (Oberämpter) complectens; nempe *Onoldsbacenſem*, *Schvvabacenſem*, *Creilsheimenſem* & *Uffenheimenſem*: quibus accenſenda eſt *Kizinga* civitas ad Mœnum ſita; ob quam longa atque acris controverſia Marchionibus cum Epiſcopatu Herbipolitano adhuc intercedit, quemadmodum ap. *Limnæum* videre eſt.

Add. ad I. P. Lib. V. c. 7. §. 72. Tom. IV. p. 821. & Tom. V. p. 380.

14. *Ioachimus Erneſtus*, qui hanc lineam condidit, atque Onoldsbaci, quod oppidum *Regneſis* alluit, aulam ſedemque fixit, exercitus ab *Unione Evangelica* año 1610. conſcripti Dux fuit, rem verò non ſatis ex voto & ſententia fœderatorum geſſit. Obiit anno 1625. relictis tribus filiis, inter quos *Albertus* ad maturam ætatem pervenit, avitarumque ditionum regimen prudenter ac moderatè adminiſtravit, & vita conceſſit d. 22. Oct. 1667. poſtquam duabus uxoribus in *tabula Rittershuſiana* notatis, tertiam anno 1665. d. 28. Jul. ſuperinduxiſſet *Chriſtinam*, *Friderici Marchionis Badæ in Durlach* filiam, quæ nunc vivit in conjugio *Friderici Ducis Saxo-Gothani*.

15. Suceſſit Alberto filius natu major, è ſecunda conjuge *Margarita Sophia Comitiſſa Oetingenſi* anno 1664. d. 26. Jul. mortua natus, is eſt:

JOHANNES FRIDERICUS, ***Marchio Brandenburgi*, *Dux Magdeburgi, Pruſſiæ, Stetini, Pomeraniæ, Caſſubiæ & Vandaliæ*, *nec non in Sileſia Croſnæ & Iegerndorfi*, *Burggravius Noribergenſis*, *Princeps Halberſtadij*, *Mindæ & Camini***, editus in lucem d. 8, Oct. anni 1654. Princeps præclara virtute ac forma & mira humanitate præditus, ut ipſo aſpectu cuivis in-

injiciat venerationem ſui, Titi Imperatoris encomio propterea honeſtatus, atque *amor ac deliciæ generis humani* meritò dictus. Regimen ditionum anno 1672. (poſtquam è tutela, quam Sereniſſimus Elector agnatus geſſit, egreſſus eſt) ſuſcepit, & anni ſequentis d. 26 Januar. primas nuptias *Cadolzburgi* celebravit cum *Johanna Eliſabetha Friderici Marchionis Badenſis* & *Chriſtinæ Magdalenæ Palatinæ* filia, novercæ ſuæ ſorore, quæ anno 1680. d. 28. Sept. longo morbo conſumpta animam efflavit, poſtquam pulcra prole parentem eum feciſſet. Secundis nuptiis anni 1681. d. 4. Nov. ſibi junxit *Eleonoram Erdmuthin Ludovicam*, *Johannis Georgij Ducis Saxo-Iſenacenſis*, è *Johanna Sainenſi*, filiam.

E *priore thoro* prodiere:

I. *Leopoldus Fridericus* n. 19. Maji 1674. †. 12. Aug. 1676.

II. *Chriſtianus Albertus* n. 8. Sept, 1675.

III. *Dorothea Friderica* n. 12. Aug. 1676.

IV. *Georgius Fridericus* n. 23. April. 1678.

V. *Carola Sophia* n. 19. Jun. 1679. †. 14. Jan. 1680.

16. E *ſororibus germanis* Johannis Friderici ſuperant:

Dorothea Carola n. 19. Nov. 1661.

& *Eleonora Iuliana* n. 13. Oct. 1663. quæ anno 1682. *Friderico Carolo*, *Duci Wirtenbergico* in manum convenit.

Luiſa Sophia verò, quæ illas naſcendi ſorte anteceſſit, anno 1668. d. 5. Jul. fato ſuo functa eſt, ut & frater unicus *Albertus Erneſtus*, qui anno 1659. d. 10. Oct. vitam hanc ingreſſus, eâ iterum exceſſit anno 1674. d. 20. Oct. Sed *Albertina Luiſa*, horum ſoror conſanguinea, atque è prima Alberti conjuge *Luiſa Heinrica Wirtenbergica*, anno 1646. nata, anno 1670. d. 20. Jan. mortalitatem exuit.

17. *Scutum*, quo Marchiones Brandenburgici lineæ Franconicæ uti ſolent, *bis ad perpendiculum & quater transverſim ſecatur*, & *quindecim omninò laterculos continet*; qui quoniam in Electorali etiam ſcuto, ſuperiùs delineato, conſpiciuntur, hîc eorum ſaltem δεῖγμα notaſſe ſufficiat. *Primus itaque laterculus* Magdeburgenſem Ducatum *refert*, *ſecundus* Marchionatum Brandenburgicum, *tertius* Pruſſiam, *quartus* Pomeraniam, *quintus* Stetinenſem Ducatum, *ſextus* Caſſubiam, *ſeptimus* Croſnenſem Ducatum, *octavus* Vandaliam, *nonus* Jegerndorfenſem Ducatum, *decimus* Halberſtadenſem Principatum, *undecimus* Burggraviatum Noribergenſem, *duodecimus* Mindenſem Principatum, *decimus tertius* Zolleranum, *decimus quartus* Caminenſem Principatum, *cujus quidem figura in hoc ſcuto litera Pythagorica quàm cruci ſimilior eſt*; *extremus denique totus rubeus* Regalia *indicat*.

18. *Ga-*

18. *Galea* huic clypeo *ſeptem* incumbunt: *è prima* Halberſtadienſi *brachium prominet armatum, tres palmæ ramos manu tenens: ſecunda* Pomeranica *eſt; ſuperiùs deſcripta: tertia* Magdeburgenſis: *quarta, eaque media* Brandenburgica: *quinta* Pruſſica: *ſexta* Burggravialis: *ſeptima demum* Mindenſis *ſuſtinens* περιτομὴν *leonis cum duplici cauda, ungue dextro duas claves decuſſatim locatas tenentem.*

19. Quod ſupereſt, gaudent Marchiones Brandenburgici lineæ Franconicæ *duplici ſuffragio* in comitiis tum Imperii, tum *Circuli Franconici;* quorum prius *Beruthina* domus, alterum *Onoldina* ferre ſolet: inter Ordines verò prædicti Circuli hac prærogativa eminent, quod *Directorium* ac jus convocandi Status unà cum Epiſcopo Bambergenſi, alter ex illis, & nunc quidem *Chriſtianus Erneſtus*, obtinet.

CAP. IV.

DE DUCIBUS BRUNSVICI AC LUNEBURGI.

Sereniſſima Ducum Brunſuicenſium ac Lunæburgenſium familia, concordi ſcriptorum ſuffragio, ad *Azonem Ateſtinum*, ſive *Eſtenſem*, illuſtri in Italia ſtirpe (quam *Joh. Baptiſta Pigna* peculiari commentario excoluit, atq; à *Cajo Actio* Ateſtinæ civitatis Decurio-

rione, poſtea occaſione belli Gothici ſcelere atq; infidelitate Stiliconis Imperatori Honorio conflati, à civibus accolisq; in Principem cooptato, derivavit) oriundum refertur. Hic ducta *Cunigundi Welphi II. Carinthiæ & Bavariæ Ducis* filia, nomen *Guelphicum*, omnium ferme Hiſtoricorum monumentis celebratum, & fabulis quoque decantatum, genti ſuæ intulit, filiumque ex hoc matrimonio ſuſcepit *Welphum IV. Robuſtum* cognominatum; in quem avunculo ejus *Welpho III.* absque liberis mortuo, avia materna *Irmengardis* Guelphicam hæreditatem tranſtulit. Ei ſucceſſere filii *Welphus V.* qui è *Mathilde* potentiſſima per Italiam fœmina, nulla prole ſuſcepta an. 1119. deceſſit, & *Heinricus Niger* (à quo *tabulam Genealogicam ſtirpis Guelphicæ* inchoavimus) pater *Heinrici Superbi*, qui præter *Bavariam* paterna hæreditate ad ſe delatam, etiam *Saxoniæ Ducatum*, ab Imperatore *Lothario*, cum ejus filiam *Gertrudin* uxorem acciperet, doti ſibi promiſſum, poſteaque ſollemni ritu anno 1137. collatum, tenuit: utrumque verò, ſocero eodem adhuc año mortuo, imperium adverſus *Conradum Suevum* affectans, amiſit; quos tamen, Conrado Cæſare vivis exempto, *Heinricus Leo, Superbi* filius, recuperavit, aliaque inſuper adjecit, ita ut, *Aventino* teſte, *imperium*

Meibom. Hiſt. Bardev. p. 135.

Annal. Boic. lib. 6.

rium à ſinu panè Adriatico ad Codanum usque & Germanicum Oceanum extenderit. Sed conflata ipſi proceſſu temporum invidia apud *Fridericum Barbaroſſam Imp.* in comitiis Herbipolenſibus anno 1180 proſcriptus, & Ducatu Saxoniæ pariter ac Bavariæ multatus eſt, relictis ipſi ſolùm terris *Brunſuicenſibus* ac *Lunæburgenſibus*; iis ſcilicet poſſeſſionibus, quæ *Schurzfleiſchy* verbis, *ad liberum ac nulli obnoxium Guelphorum patrimonium pertinebant.* *Diſſert. de Henr. Leon. 6.*

2. Reliquit *Heinricus Leo*, cum an. 1195. vitam varia fortuna exercitam finiiſſet, tres filios, *Heinricum, Ottonem & Wilhelmum*; ex his *Heinricus* per uxorem *Clementiam*, uti quidem *Aventinus* eam vocat, *Meibomius* vero *Agnetem* appellat, *Conradi Suevi Comitis Palatini* filiam, Palatinatum ad Rhenum nactus, in diviſione patrimonii *Stadam*, & quæ Bremam verſus ſita erant, ſortitus eſt; & Palatinatum quidem per filiam, in cujus nomine iterum Scriptores variant, aliis eam *Gertrudin*, aliis *Agnetem* appellantibus, ad *Ottonem Wittelſpachium Ducem Bavariæ* transmiſit, *Stada* autem, cum vicinis terris, ex pacto ad Archiepiſcopatum Bremenſem, à quo eam Lotharius Cæſar & Heinricus Leo decerpſerant, rediit, neque ampliùs ab eo avulſa eſt. *Otto* alter *Heinrici Leonis* filius poſtea ad *Imperiale faſtigium* evectus *Brunſvvigam* obtinuit, *Cranz. Sax. l. 7. c. 40.*

nuit, *Wilhelmo* autem *Lunaburgum* obtigit: Sed *Heinricus Palatinus*, quum Otto Cæſar ejus frater improlis rebus humanis exceſſiſſet, Brunſuicenſem etiam ditionem gubernandam occupavit; hinc eo defuncto generi ejus, *Otto Dux Bavariæ*, quem dixi, & *Hermannus Badenſis*, jus in territorium ſe habere rati, illud Friderico II. Imp. pro exigua pecuniæ ſumma vendiderunt; qui ejus poſſeſſionem ſine mora arripuit, præſidiumque urbi impoſuit, ægrè id ferente *Ottone*, *Wilhelmi Lunaburgici* filio, & ſe ſuaque familia indignum ducente, ſi majorum ſuorum bona optimo jure ad ſe devoluta, ab extraneis pateretur occupari detinerique. Itaque cognatis in conſilium auxiliumque vocatis, militem coëgit, & urbi Brunſuicenſi admovit, factoque derepentè impetu, cum cives de compacto quieſcerent, muros tranſcendit & Cæſaris præſidiarios partim trucidavit, partim fugâ ſalutem quærere coëgit, urbem verò cum caſtro *Tanquarderoda* & toto territorio ſuæ poteſtati ſubjecit. Contigit id anno 1227., à quo tempore Brunſuiga liberalitate Ottonis multis privilegiis eminere cœpit, libertate tamen nondum gaudebat; qua caruit usque ad tempora *Ottonis Strenui*, qui primùm anno 1314. cives è ſervitute, quæ tum temporis in hiſce regionibus nondum obſoleverat, emancipatos, liberos ſcripſit, quem-

quemadmodum *Meibomius in Hiſtoria ere-ctionis Ducatus Brunſuicenſis* loquitur. pag. 100.

3. Ab occupata Brunſwiga *Otto*, qui *Puer* cognominatus eſt, & tum annorum circiter vigenti trium etat, nominavit ſe *Dominum Brunſvvigæ*, cùm anteà ſemper dictus fuiſſet, *Otto de Lunaburg*. Ejus auſũ quamvis Imperator Fridericus animo iniquo oppidò tulerit, graviterque adverſus eum exarſerit; tamen cùm ille poſteà ſingularis erga Cæſarem fidei documentum dediſſet, neque Heinrico, qui à Pontifice Romano excommunicato parente Imperator deſignatus, Ottonem in ſuas partes trahere contendebat, aures præbuiſſet; factum eſt tandem in comitiis, Moguntiæ anno 1239. habitis ut multorum Principum Ottoni bene cupientium interceſſione Fridericus permòveri ſe ſit paſſus, quò eum ad ipſius pedes ſupplicantem atque offenſam deprecantem, omnesque ſuas poſſeſſiones ipſi atque Imperio reſignantem, in gratiam reciperet; prætereàque omnia, quæ iſto tempore tenebat; in unum coagmentata, novo *Ducatus* titulo inſigniret, ipſumque *Ottonem* poſtquam fidelitatem Cæſari atque Imperio conceptis verbis juraſſet, in ſubſellia Principum collocatum, *Ducem Brunſuicenſem* deinceps appellari, literasque feudales deſuper confici mandaret; quas *Meibomius*, cujus verbis pleraque hæc enarravimus, *Hiſt. Erect. Duc. Brunſuic. p. 108.*

mus, publici juris fecit: atque hac ipſa inveſtitura Brunſuicenſes & Lunæburgenſes terras primùm factas eſſe Imperio beneficiarias, cùm anteà ſui juris & liberæ ac expertes omnis clientelaris nexus fuiſſent, *Schurzfleiſchius* cenſet.

Diſſ. de Heinr. Leone ſub fin.

4. Otto novo axiomate ornatus ac firmatus, cùm è comitiis domum reverſus eſſet, jus avitum in Stadenſem Comitatum proſequi cœpit, Bremamque obſedit; ſequenti autem anno, qui ſeculi ſui ſeptimus & trigeſimus erat, cum Archiepiſcopo Gerhardo II. tranſegit, & dirutis ex communi utrinque conſenſu arcibus *Horneburg* & *Ottersberg*, è quibus mutuæ incurſiones fiebant, aliqua ab Eccleſia Bremenſi feuda accepit. Anno eodem *Lunæburgo* jus civitatis conceſſit, annoque 1246. *Mundam* oppidum ad confluentes *Werræ* & *Fuldæ*, quo loco *Viſurgis* enaſcitur, ſitum, feudi nomine ab Imperio obtinuit. A duobus filiis, quos præter alios in tabula enumeratos poſt ſe reliquit, nempe *Alberto* & *Johanne*, duæ ortæ ſunt lineæ: ab illo *Brunſuicenſis*; ab hoc *Lunæburgenſis*: verùm poſterior in *Johannis* nepotibus iterum defecit, poſtquàm eorum parens *Otto IV. Strenuus* cognominatus Lunæburgenſem Principatũ arce *Dañenbergenſi* & Comitatu *Lichauvienſi* auxiſſet; & illam quidem cum tractu eò pertinẽte *Nicolaus ultimus Comes Dannenbergenſis*, ac-

Cranz. Sax. l. 8. c. 5.

cepta

cepta annua 40. Marcarum penſione, cum omni jure ei ceſſit; hunc verò à *Gunthero Everburgenſi Comite* anno 1320. emit, cui extincta familia Lichauvienſium Comitum Waldemarus Marchio & Elector Brandenburgicus eum contulerat.

5. *Albertus* major natu, *Ottonis Pueri* filius (à quo *Rittershuſiana tabula* incipit) *Magni* cognomen promeruit, ac familiam ad hæc usque tempora propagavit: in provinciarum diviſione cum fratre, Brunſuicenſem Principatum ſortitus, arcem *Wolfenbuttel*, quæ ſuos habuit Toparchas, quorum Genealogiam ex diplomatis & literis antiquis *Meibomius* recenſuit, expugnatam, ſolo æquavit. *Chron. Riddagshuſ. p. 26.* Nobiles *Aſſenburgios* inſolentiùs ſibi inſultantes, neque à contumelia abſtinentes (quippe ſcuto gentilitio, quo lupum præferebant, etiam leonem, Brunſuicenſium Ducum teſſeram, inſeruerunt, ita ut ejus tergum lupus premeret, auresque unguibus fodicaret) oppugnavit & ditionibus ejecit; *Cranz. Saxon. l. 8. c. 21.* *Aſſenburgum* verò egregium caſtrum ſuæ poteſtatis fecit. Præterea *Hamelam*, quam *Viſurgis* alluit, ab *Heinrico Abbate Fuldenſi* cui aliquan diu paruerat, *Wittekindo Epiſcopo Mindano*, invitis incolis & Comite Eberſteinio ejus Advocato, anno 1259. venditam, in clientelam ſuſcepit, adverſus Epiſcopum ſtrenuè defendit, priſtina verò eorum privilegia cor- *VVinckelmannus. Braunſchweig. Regenten-baum p. 88.*

roboravit, quod etiam ſucceſſores ejus facere conſueverunt. An. 1260 aſcito in armorum ſocietatem Johanne Epiſcopo Hildeſienſi, *Ludolphum* ultimum *Comitem de Peyna*, in caſtro ſuo obſeſſum ad extrema redegit; ſed is, cùm ſobole careret, quaſi ſubita eum religio inceſſiſſet Epiſcopo nuntiavit, ſe Comitatum omnem B. Mariæ & Eccleſiæ Hildeſienſi devoviſſe; hinc iſte Alberto hujus rei ignaro perſuaſit, ut obſidionem ſolveret. Poſtquàm verò hic à verſuto Præſule ſe circumventum intellexiſſet, bellum ei indixit; ſed Epiſcopo anno ſequenti è vivorum numero ſublato, Capitulum, ut Albertum placaret, *Ottonem* ejus fratrem in Epiſcopum cooptavit, qui precibus ab Alberto obtinuit, ut ad tempora vitæ ſuæ Comitatum Eccleſiæ permitteret; cumque ſuperſtes fuiſſet Otto fratri, Comitatus in Epiſcoporum ditione permanſit. *Einbeccam* civitatem, clientelam ſuam adverſus Comites *Daſſelenſes*, à quibus ſe nimium quantùm gravari conquerebatur, implorantem, ſuſcepit ac in fidem ſuam adegit. Denique *Gunzelinum*, *Svverini Comitem*, latrocinia in nemore paludoſo Lubecam inter atque Hamburgum facientem, omni poſſeſſione, quam cis Albim habuit, exuit, eamque ſuis ditionibus adjecit.

Cranz. Saxon. l. 8. c. 28.

6. Explevit *Albertus M.* naturæ modum anno 1279. relictis tribus præcipuè filiis, è ſecunda conjuge (quam *Rittershuſius* cum ple-

pleriſque Genealogis *Alexinam, Alobrandi M. Eſtenſis* filiam,nominavit, *Meibomius* verò & *Winkelmannus Adelheiden, Ottonis M. Montisferrati* gnatam, appellant) ſuſceptis, *Heinrico, Alberto* & *Wilhelmo*; inter quos ipſe adhuc vegetus ita provincias diſpertitus eſt, ut Heinrico majori natu regionem *Tranſſylvanam*, ceu *Cranzius* loquitur, (das Land vor dem Wald) aſſignaret,ea *Grubenhagen, Einbecca, Oſteroda, Herzberga, Duderſtadium cum vicinis locis & metalli fodinis in* Claußthal *atque aliis Hercinia locis* comprehendebantur, quibus poſteà univerſim, ab arce, quam aliquandiu Principes hujus lineæ incoluerunt, quamque communem antehac plurium familiarum nobilium caſtrum (ein Ganerbenhaus) Albertus M. occupaverat, Ducatus ſive Principatus *Grubenhagenſis* nomen inditum eſt. Albertus *Gœttingenſe* oppidum cum ditione, præterea Comitatum *Nordheimenſem*, & *quæ ad Viſurgin ſunt ſita*, *tractumque* qui vocatur das Land zwiſchen Düſter und Leine / unà *cum dimidia parte fodinarum* in Zellerfeld/ aliisque accepit. Wilhelmo verò *urbs Brunſuicenſis* & ejus tractus, *præfecturæ* item *Wolfenbuttel, Gandersheim, Seeſen, Aſſenburg, Schoningen*, cum circumjacentibus terris, nec non *altera medietas fodinarum Zellerfeldenſium* obtigit. Cæterum è reditibus decimarum in monte *Rammelsberg* lib. 6. c. 32.

berg, nec non Eccleſiaſticis juribus in urbe Brunſuicenſi ſingulis tertia pars fuit attributa; unde hodie adhuc in collegio *S. Blaſii* præbendarum conferendarum jus inter Principes eſt diviſum. Iſta autem Ducatus Brunſuicenſis diviſio, quam modò commemoravimus, *fundamentum* extitit *trium Principatuum*, quibus nunc etiam diſtingui ſolet; nempe *Wolfenbutelani*, *Grubenhagii & Calenbergici*. E memorata autem fratrum triga natu minimus *Wilhelmus* patri haud diu ſuperfuit, occupavitque ejus ditiones *Heinricus*; qui eas vivente etiam *Wilhelmo* adminiſtraverat, & Wolfenbuttelanam arcem reſtauraverat, à fratre autem *Alberto*, Senatus populiq; Brunſuicenſis ope inde expulſus eſt.

7. *Heinricus* itaque, cui cognomentum *Mirabilis* inditum fuit, *Grubenhagenſem* lineam condidit, duravitque ejus poſteritas in ſextam usque generationem, & in *Philippo*, *Philippi* filio, *Erneſti* & *Wolfgangi* fratre anno 1569. defecit. Variis autem ditionum acceſſionibus hæc linea aucta eſt: namq; *Albertus*, Heinrici Mirabilis nepos, arcem *Salz* prope Einbeccam, quæ Nobilium der Helden fuit, poſtquàm eorum familia extincta eſt, acquiſivit; unde hodieque illa arx, cum adjecto vico, Saltz der Helden appellatur. *Wolfgangus* Alberti abnepos, qui fratre Erneſto absq; prole maſcula mortuo regimen adeptus eſt,

arcem

arcem & præfecturam *Radolfshauſen* cùm *Theodoricus Pleſſenſis* anno 1571. familiam, ad quam ea pertinebat, clauſiſſet, ditioni ſuæ adjecit, deinde anno 1593. *Erneſto ultimo Comite Honſteinenſi* defuncto, ex ejus poſſeſſionibus Comitatum *Lutterberg* cum oppido & metalli fodinis in *Andreasberg*, nec non arcem & præfecturam *Scharzfels* obtinuit; reliquis horum Comitum Dynaſtiis maxima ex parte ad Heinricum Julium Ducem Brunſuicenſem è Guelpherbytana linea delapſis.

8. Hanc *Albertus*, qui *Pinguis* cognominatus, & Heinrici Mirabilis frater, prout dictum eſt, fuit, profevit. Ex ejus filiis *Otto Largus*, *Erneſtus* & *Magnus Pius* ita ditiones inter ſe ſunt partiti, ut primus *Brunſuicenſes* terras, ſecundus *Göttingenſes* ſortiretur, tertius *Sangerhuſium* in Thuringia appennagii loco acciperet: ſed *Ottone Largo* absque maſcula ſobole mortuo, ſuperſtites duo novam ditionum diviſionem inierunt, cujus inſtrumentum apud *Hortlederum* videre eſt. Poſtquàm autem *Erneſti* etiam ſtirps in *Ottone Coclite*, ejus nepote, anno 1463. (non 1483. quemadmodum in *tabula Rittershuſiana* legitur) defuncto, defeciſſet, omnes illæ provinciæ *Magni Pii* poſteris accreverunt. Hic præter alios filios habuit *Ludovicum* & *Magnum* quorum ille, ducta *Mechtilde*, *Wilhelmi Ducis Lunæburgenſis* filia, à ſocero, maſcula prole deſti-

De cauſis belli Germ. l. 4. c. 10.

deſtituto, ſucceſſor Principatus conſtitutus eſt; cùm verò & ipſe ſterili omnino uteretur conjuge, hæreditatem hanc in fratrem *Magnum* transtulit. Hic, à torque argenteo, quem in parentis ludibrium collo geſtabat, *Torquatus* dictus, ſpirante adhuc genitore, bellum Hildesheimenſi Epiſcopo, magis ex libidine quam ex ratione, intulit, quô ſuperatus & captus, ut lytrum conflaret, *Sangerhuſam* & *Landsbergam* vendidit, patrem ex ægritudine inde contracta infirmum mors conſecuta eſt; cui cùm *Magnus Torquatus* jamdum Dux Lunæburgenſis in Brunſuicenſi etiam ditione ſucceſſiſſet, novo ſtatim bello implicitus eſt adverſus *Albertum* V. *Saxoniæ inferioris Ducem*, qui materno jure (natus enim erat *Eliſabetha*, *Wilhelmi Lunæburgici filia*, *Mechtildis* ſorore) ſucceſſionem *Lunæburgicam* ſibi arrogabat; quod, multorum annorum ſpatio acerrimè geſtum, non niſi poſt *Torquati* fata finem accepit, novâ affinitate ſancitâ, dum *Albertus Saxo Catharinam Brandenburgicam*, *Torquati* viduam, hujus autem filii *Fridericus* & *Bernhardus*, filias *Wenceslai Electoris Saxoniæ*, qui *Alberti* patruus fuerat, matrimonio ſibi junxerunt.

V. Cranz. Sax l. 9. c. 36.

Cranz. ibid. l. 10. c. 8. & 10.

9. Reliquit *Magnus Torquatus*, anno 1373. in duello adverſus *Ottonem Comitem Schaumburgenſem* obtruncatus, præter *Fridericum* & *Bern-*

Bernhardum, jam memoratos, alios duos filios, *Heinricum* nempe atque *Ottonem*, è quibus poſtremus Eccleſiaſticam vitam ſectatus Bremenſem & Verdenſe Eccleſias rexit: reliqui tres ſolemni pacto *jus primogenituræ* inſtituerunt, regimenq; *Friderico* conceſſerunt. Is ob virtutem fortiaque facta, in locum Wenceslai exauctorati, ineunte ſeculo quinto & decimo, Francofurti ab Electoribus ad Imperiale faſtigium fuit evectus, ſed in reditu prope *Frizlariam* interemptus eſt, ſceleris inſtinctore *Johanne Archiepiſcopo Moguntino*, executore *Heinrico C. Waldeccio*; cumque filios non haberet, fratres ejus *Bernhardus* & *Heinricus*, pacto priore abolito, univerſas provincias ita inter ſe diviſerunt, ut ille *Brunſuicenſem* Ducatum acciperet, hic *Luneburgenſem*, cum vicina ditione *Calenbergenſi*. *Heinricus* è duplici matrimonio duos ſuſtulit gnatos, *Wilhelmum Victorioſum* & *Heinricum Pacificum*; totidem etiam filios *Bernhardus*, ſed ex una conjuge, genuit, nempe *Ottonem Claudum*, & *Fridericũ Religioſum*.

V. Meibom. diſſert. de Friderico B. Brunſ. an. 1682. editâ. Th. 28. & ſeqq.

10. Heinrico anno 1416. fatis functo ſucceſſit *Wilhelmus Victorioſus*; qui cùm in bello Danico, quo Hanſeaticis civitatibus ſuppetias tulit, detineretur, *Otto Claudus*, ejus patruelis, Calenbergenſem ditionem invaſit ac prædas egit; eo cognito Wilhelmus, pace Regem inter & civitates conciliata, ſine mo-

ra cum copiis domum advolavit, & Brunſuicenſibus terris talionem retulit; tandem Ordinum provincialium interceſſione hunc in modum anno 1428. res compoſita eſt, ut nova diviſione vel potius permutatione facta, *Wilhelmus* cum fratre *Brunſuicenſem Ducatum*, retenta etiam, è priore poſſeſſione, *Calenbergica* ditione, *Bernhardi* verò *filij Lunæbrugenſem* obtinerent. Atque ab eo tempore per 200 & ampliùs annos duo illi Ducatus inter *Heinrici* atque *Bernhardi* poſteros diviſi manſere, donec annô hujus ſeculi quarto & triceſimô, extinctâ Heinrici ſtirpe, Brunſuicenſes & Calenbergenſes provinciæ ad Bernhardi propaginem redirent, quemadmodum paulò pòſt dicetur.

11. Enimvero *Wilhelmo Victorioſo* externis bellis diſtricto, domi turbas concivit frater *Heinricus*, & *Wolfenbuttelium* occupavit, idque cum annexis ditionibus ſibi per tranſactionem aſſeruit, relicta Wilhelmo *Hannovera* cum *Calenbergenſi* provincia (das Land zwiſchen der Düſter und Laine) quæ hoc pactô in *peculiarem Principatum* erecta eſt, quem *Wilhelmus* Comitatibus *Hallerminde*, *Wohnsdorf*, *Eberſtein*, *Homburg* & *Wolpe* variis titulis acquiſitis inſigniter auxit; & denique *Heinrico* fratre absque maſcula ſobole rebus humanis exempto, ejus ditiones recepit: *Saxon. l. 12. c. 31.* tandem anno 1482. nonagenarius, uti *Cranzius*

ejus teſtatur, vitâ exceſſit, relictis tribus filiis, *Friderico*, *Wilhelmo* & *Ottone*, qui avitis provinciis *Göttingenſes* etiam terras, Ottonis Coclitis agnati improlis morte ad eos delapſas, conjunxerunt. Ex his verò ſolus *Wilhelmus*, *Junior* ad differentiam parentis dictus, ſobolem procreavit, filiam unam, gnatos duos *Heinricum* atque *Ericum*; inter quos ipſe pater ita Provincias diſpertitus eſt, ut Heinrico *Brunſuicenſem* ſive *Wolfenbuttelenſem* Principatum, Erico *Calenbergicum*, cui *Göttingenſes* etiam terras incorporavit, aſſignaret. *Heinrico*, quem *Malum* cognominarunt, in Friſia Orientali anno 1514. occiſo, ſucceſſit filius *cognominis*, *Junior* proinde appellatus: hic cum patruo *Erico* & fratre *Franciſco Epiſcopo Mindenſi* non mediocris belli molem, ciente *Johanne*, Antiſtite Hildesheimenſis Eccleſiæ, qui *Heinricum Ducem Lunaburgenſem* in ſocietatem armorum pertraxerat, expertus eſt; quo per complures annos multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, ut inclinatis initiò Brunſuicenſium rebus, Ericoque ab Heinrico Lunæburgico capto, poſteà versâ Martis aleâ Epiſcopus tota fermè Diœceſi exüeretur, & tantùm non ad incitas redigeretur; ſicuti ſuô locô narratum eſt.

12. *Ericus* anno 1540. è viventium numero exiens, filium poſt ſe reliquit ejusdem

Thuan. Hiſt. lib. 76. V. Spen. Op. Har Sp. l. 2. c. 9. §. 6. & 7. demnominis, cujus ævo illuſtriſſima Comitum *Hojenſium* gens, quæ annos 450. à Lotharii Cæſaris Saxonis tempore ad Viſurgim floruerat, extincta eſt, *Ottone*, ultimo ex ſeptem fratribus *Jodoci II.* filiis, vivis exempto: ex ejus ditionibus Landgravii Haſſiæ duas præfecturas, quas iterum Comitibus Tecklenburgicis in feudum contulerunt, nacti ſunt; reliquas omnes jure beneficii ad ſe reverſas *Ericus II.* quem dixi & *Wilhelmus Luneburgicus* occuparunt; & illi quidem *ſuperior Comitatus* obtigit, qui præfecturas *Stolzenau*, *Erenburg*, *Sieck*, *Steigerberg*, *Stedenburg*, *Depenau* & *Barenburg* complectitur. Obiit Ericus II. ſupremum diem *Ticini* in *Chytr. Chron. Sax. ſub init. lib. 27.* Inſubria anno 1584. poſtquam *Derdonæ* ſesquiannum ferè, cum uxore ſecunda *Dorothea Lotharingica*, (cujus matris Chriſtinæ alimentis hæc civitas à priore marito Franciſco Sfortia Duce Mediolanenſi aſſignata fuerat) commoratus erat: cùm liberos è legitimo thoro ſuſceptos non haberet, coaluit iterum Calenbergicus Principatus cum Guelpherbytano, cernente ejus hæreditatem ex aſſe *Iulio*, *Heinrici Junioris* filio. Hic in juvenili ætate multa inquiete jactatus, & paternis odiis exagitatus (quorum cauſas atque effectus ſingillatim & diſertè *Chriſt. Schraderus in Oratione Seculari Academiæ Juliæ* recenſuit, quæque typis exſcripta legi

omni-

omninò meretur) fratribus natu majoribus *Carolo Victore* & *Philippo Magno* in prælio Siverſhuſano anno 1573. occiſis, ad ditionum regimen, defuncto patre, vocatus eſt; jam anteà verò ad religionem *Evangelicam*, indignante oppidò genitore, animum adjecerat, hinc ſimul ac rerum potitus eſt prima ei curarum fuit, ut Romanam ἐθελοθρησκείαν in ditionibus ſuis aboleret, & genuinum DEI cultum introduceret; quem in finem *Corpus doctrinæ*, *Juliũ* dictum, promulgavit, & *Gandersheimij Gymnaſium* condidit, quod poſteà *Helmſtadium* transtulit, atque anno 1576. impetratis ab Imperatore Maximiliano II. ampliſſimis privilegiis ſollemni pompa in Academiam erexit. Erat *Helmſtadium* quondam ſubjectum *Abbati Werdenſi*, ſed *Antonius Grymbold* Abbas ob inſolentiam civium, monachorum imperium faſtidientium, id anno 1491. *Wilhelmo Juniori Duci Brunſuicenſi*, Julii proavo vendidit, atque in feudum maſculinum contulit.

13. Cum *civitate Brunſuicenſi* Julius novam iniit conventionem, ejusque privilegia diplomate edito confirmavit; reſervatis tamen, quæ jam pridem inter Principes, atque inprimis parentem ejus ac civitatem controverſa fuerant, & ad deciſionem juris vel aliam compoſitionem ſepoſitis; deinde urbem cum conjuge & filio ingreſſus, ritu ſol- *V. Act. Brunſv. p. 103. & ſeq.*

ſollemni homagium in ſingulis civitatis regionibus, quas Weichbilde vocant, accepit. Vicum caſtro Wolffenbuttelano adſitum exornavit, jure & inſignibus civitatis donavit, atque in patris memoriam *Heinricopolin* (Heinrichs Stadt) appellavit. Cùm anno 1589. mortalitatem exuiſſet, *Heinricus Julius* filiorum ejus naſcendi ſorte primus, provinciarum gubernacula ſuſcepit, & fidei ſacramentum à ſubditis exegit, quod ſoli Brunſuicenſes præſtare detrectarunt; non tulit id & graviter exarſit, erupitque multis modis laceſſiti Principis ira non una vice in bellum. *Erneſto ultimo Comite Honſteiny* anno 1593. extincto, *Lohram & Klettenbergam*, quas Dynaſtias, in Thúringia ſitas, Julius pro ſe atque hæredibus maſculis eventuali inveſtitura ab Epiſcopatu Halberſtadienſi acceperat, occupavit; ſed ex deficiente Julii propagine ad prædictum Epiſcopatum relapſæ, poſteà per *inſtrumentum pacis Weſtphalicæ* cum tota Diœceſi in Electorem Brandenburgicum tranſlatæ ſunt. Quoniam verò ad eosdem Comites Honſteinenſes etiam *Advocatia Cœnobij Walckenriedenſis* pertinebat, hoc quoque juris ſibi vindicavit Heinricus Julius, obtinuitque ut à conventualibus, in locum Erneſti Comitis, etiam Adminiſtrator monaſterii eligeretur; quæ dignitas in ejus filio continuata, ad agnatos

Art. 11. §. 1.

Luna-

Lunæburgicos cum omni Brunſuicenſi hæreditate tranſiiit, per *pacificationem* demum *Oſnabruggenſem* ipſum monaſterium unà cum prædio *Schavven* perpetuo feudi jure Ducibus Brunſuicenſibus & Lunæburgenſibus, à Cæſare atque Imperio, cum omnibus pertinentiis juribusque, collatum eſt, annullato jure advocatiæ, aliisque Epiſcopatus Halberſtadienſis & Comitatus Honſteinenſis prætenſionibus, quemadmodum verba *Inſtrumenti* ſeſe habent. *Art.* 13.

14. Exaruit *Heinrici Iulij* ætate ſtirps *Grubenhagenſis*, cujus ditiones ille, magnâ celeritate adhibitâ occupavit, atque agnatos Lunæburgicos prævertit; verùm in jus propterea vocatus ab eis cauſa cecidit. Comitatum *Reinſteinenſem* & *Blanckenburgicum*, ultimo Comitum *Johanne Georgio* anno 1599. immatura morte oppreſſo, tanquam feudi Dominus ſibi aſſeruit, & *Blanckenburgenſis* quidem Comitatus, cujus directos Dominos Duces Brunſuicenſes ab omni memoria fuiſſe, nemo unquam in dubium vocavit, hodie adhuc in eorum poteſtate eſt: de *Reinſteinenſi* verò controverſiam eis proceſſu temporum moverunt Halberſtadienſes Epiſcopi, dictitantes, illum peculiarem extitiſſe Comitatum, ſeparatis limitibus circumſcriptum, atque à Capitulo Halberſtadienſi, Comitum ſtirpe ad interitum vergente, *Heinrico Ju-*

co Julio, Duci Brunſuicenſi & Eccleſiæ hujus poſtulato Epiſcopo, in feudum eventualiter collatum, poſteà *Friderici Ulrici*, ejus filii, improlis morte ad Epiſcopatum ex lege beneficii reverſum; quam controverſiam ſuam etiam fecit Elector Brandenburgicus, poſtquam per pacificationem Weſtphalicam Diœceſis Halberſtadienſis ejus poteſtati permiſſa fuit. Sed opponunt Brunſuicenſes Duces: Reinſteinium nudum fuiſſe Caſtrum, cujus ruderaadhuc oſtenduntur, à Comitibus Blanckenburgicis, Heinrico Aucupe imperitante, extructum, atque auctâ familiâ à quodam eorum inhabitatum, cujus poſteri ad differentiam Blanckenburgicæ lineæ, ſeſe *Comites Reinſteinenſes* dixerint; cum autem illa ante Reinſteinenſem anno 1343. interiiſſet, hos Reinſteinia arce derelictâ Blanckenburgum ſedem tranſtuliſſe, & titulo *Comitum Blanckenburgi & Reinſteinij* uſos eſſe. Porro expectativam illam in feuda Reinſteinenſia, ab Halberſtadienſi Capitulo *Heinrico Julio* anno 1583. collatam, magnis laboraſſe erroribus, dum literis inveſtitoriis varia prædia inſerta fuerunt, quæ non Halberſtadienſem Epiſcopatum, ſed alios, diverſoſque Dominos, atque inter hos etiam Brunſuicenſes Duces, clientelari lege reſpiciebant: hanc verò confuſionem ortam eſſe ex incendio, quo anno 1546. ca-

ſtrum

ſtrum Blanckenburgicum conflagravit, omniaque familiæ documenta in cineres redacta ſunt; poſt quam calamitatem cùm Præſul Halberſtadienſis à Comite *Vlrico* deſignationem feudorum, quæ ab Eccleſia teneret, ſub comminatione privationis petiiſſet, ipſe verò multifaria feuda, quibus ditiones ejus conſtabant, tabulario flammis conſumpto, diſcernere nequiviſſet; maluiſſe eum in exceſſu impingere, quàm in defectu, atque adeò quæcunque in calamum venerint, in catalogum retuliſſe; clauſulâ tamen ſubnexâ, ne ſibi præjudicio aut detrimento eſſet, ſi quæ hoc ſyllabo comprehenderentur, quorum dominium directum ad alios Principes ſpectet; hanc ipſam verò clauſulam reſervatoriam in Diplomate expectativæ Heinrico Julio, prout ſæpe dictum eſt, conceſſæ, haud fuiſſe neglectam, ſed expresſis verbis ei inſertam. Tandem extincta planè Reinſteinenſium Comitum gente, ſingulos feudorum caducorum Dominos, ſua prædia jure conſolidationis recepiſſe, eodemque titulo etiam Duces Brunſuicenſes Comitatum Blanckenburgicum, cum bonis eò pertinentibus, quorum quidem pars in ſæpe citata tabula expectativæ pro feudo Halberſtadienſi venditata fuerat, ſibi vendicaſſe; neque minus ea, quæ ad Eccleſiam Halberſtadienſem ὁμολογουμένως pertinebant, tan-

tanquam ejus Antiſtitem occupâſſe: quæ etiam ſola poſt *Friderici Ulrici* Ducis fata, ad prædictum Epiſcopatum ex lege beneficii relapſa fuerint. Itaque Ducibus Brunſuicenſibus fraudi & damno eſſe neutiquam poſſe, quod *Leopoldus Wilhelmus Archidux*, cùm memorato Epiſcopatui præficeretur, *Wilhelmum Comitem de Tattenbach*, Reinſteinenſi Comitatu anno 1643. inveſtiverit; neque ad æmulationem factum eſſe, quod Duces nonnulla prædia, quæ ad Blanckenburgicum Comitatum olim pertinuerant, atque literis inveſtitoriis Halberſtadienſibus per errorem inſerta fuerant, eidem Comiti Tattenbachio feudi titulo conceſſerint, ſed ejus precibus id datum eſſe, jure optimo, Ducibus in poſſeſſione inveſtiendi longè antiquiore conſtitutis: iſtis autem prædiis controverſis (quorum hæc eſt nomenclatio: *Weſterhauſen*, *Warmſtedt*, *Wedersleben*, *Nienſted*, *medietas Weſterburgi*, *cum appertinentiis & decimis*) alias ſeſe adjeciſſe poſſeſſiones, variasque ſylvas, in pacto cum dicto Comite anno 1644. inito enumeratas, quarum tamen in Halberſtadienſibus tabulis mentio non occurrat: inde quoque
Art. 13. n. 1. factum eſſe, quod in *inſtrumento pacis Osnabruggenſis* unà cum Monaſterio Grœningenſi (quod antehac à Ducibus acquiſitum poſteà Epiſcopo Halberſtadienſi ceſſerat, nunc

verò

verò illis reſtitutum eſt) reſervata iisdem fuerint jura in caſtrum *Weſterburg*, nec minus ſancitum, ut infeudatio Comiti à Tattenbach ab eis facta, eoque nomine initæ leges ſartæ tectæ ſervarentur. Cæterum recruduit hæc Reinſteinenſis controverſia, inter Electorem Brandenburgicum ac Duces Brunſuicenſes, maximeque ferbuit, poſtquam anno 1670. *Johannes Eraſmus Comes de Tattenbach*, quem Wilhelmus patruus hæredem ſcripſerat, perduellionis à Cæſare damnatus, illis etiam feudis excidit; & quanquam conventu, ejusdem anni menſe Julio, *Werningerodæ* inſtituto, & mediatione Electoris Saxoniæ adhibita, transactio tentata eſt, eam tamen optato ſucceſſu caruiſſe, ſcripta ab utraque parte juri ſuo tuendo, poſtea etiam in Comitiis prolata, (è quibus illa quæ enarravimus decerpta ſunt) arguere videntur.

15. Perſolvit *Heinricus Julius* naturæ debitum anno 1613. relictis, præter complures alios utriusque ſexus liberos, inprimis *Chriſtiano*, Epiſcopo Halberſtadienſi, (qui ſuperioris ætatis motibus famam ſibi nomenque paravit) & *Friderico Vlrico*: hic parentis in regimine ſucceſſor bellum ab ipſo cum Brunſuicenſibus cœptum iteratumque continuavit, & tandem imperata facere eos coëgit; privilegia tamen, quæ à majoribus ipſius acceperant, confirmavit. Principatum *Gru-*

benhagenſem, à patre præoccupatum, ſed per ſententiam Cæſaream, anno 1617. publicatam, Ducibus Lunæburgicis ejus agnatis adjudicatum, reſtituit; & denique cum anno 1634. ἄπαις de ſeculo exiret, univerſas ditiones ſuas ad illos transmiſit.

16. Enimverò ad *Lunæburgicam lineam* ut venirem, ſuperior longiùs, quàm volui, fluxit oratio: Sator ejus *Bernhardus* dictus eſt, qui ultimâ cum filiis fratris ſui *Heinrici* transactione Lunæburgenſem Principatum obtinuit, eumque, anno 1434. fato concedens, *Ottoni* filio ſuo primogenito, quem vivus adhuc in regiminis partem aſſumſerat, tradidit: hôc anno 1445. ſine liberis mortuo *Fridericus Pius*, ejus germanus frater, gubernacula capeſſivit; ſed duos quos habuit filios *Bernhardum* & *Ottonem Magnanimum*, turbato mortalitatis ordine, extulit: hinc cum anno 1478. è vita diſcederet, hæredem reliquit nepotem, è filio Ottone, *Heinricum*, *Juniorem* ſive *Medium* dictum, decimum ætatis annum nondum ſupergreſſum. Poſtquam is ſub tutela matris *Annæ Naſſoviæ* adolevit, eô præcipuè innotuit, quod Epiſcopi Hildeſienſis partes, adverſus agnatos Duces Brunſuicenſes, ſuſcepit, eosque ad Soltaviam ingenti pugna ſuperavit, capto Erico Seniore; quem tamen honorificè habitum, lytro perſoluto, dimiſit: jam antea verò ob Gœtin-

tingenſem Principatum cum agnatis Brunſuicenſibus conventione Mindenſi anno 1520. transegerat, medietate, quam cum civitate Hanovera in eo habebat, illis conceſſa; alia viciſſim ab ipſis recipiens, reſervatis iis, quæ in Brunſuicenſi urbe ad Lunæburgenſes ſpectabant. *Fridericum Comitem Diepholtinum*, à Franciſco Epiſcopo Mindano vexatum, in clientelam ſuſcepit, & beneficii nexu familiæ adſtrinxit. Inter ejus filios natu minimus *Franciſcus Gisbornenſem* præfecturam, cum cœnobio *Iſenhagen*, appennagii loco, accepit, & ſobole maſcula caruit. *Otto* primogenitus adminiſtrationem Principatus aliquot annorum ſpatio geſtam, quietis amans, fratri pro annua penſione reſignavit, & *Harburgi* ad *Albim* domicilium fixit: è *Mechtilde à Campen*, Nobili apud Lunæburgenſes loco nata, atque uxoris loco ab ipſo habita, ſuſcepit *Ottonem Iuniorem*, qui, etiamſi patrueles de ſtatu ei controverſiam moviſſent, in Principali conditione ſub Cæſaris umbone ſe tuitus eſt, & è duplici conjugio complures procreavit filios, qui tamen omnes improles mortem obierunt; clauſitque lineam *Wilhelmus* primogenitus, cui ex hæreditate Brunſuicenſi *ſuperior Comitatus Hojenſis* obtigit, quem, anno 1642. fato ſuo functus, unà cum præfecturis *Harburg* & *Moisburg* ad agnatos transmiſit.

17. *Erneſtus, Heinrici Junioris* filius ſecundogenitus, omnium, qui hodiè è familia ſuperſunt, *communis parens* extitit, Princeps in tantum laudandus, in quantum intelligi virtus ac pietas poteſt. Poſtquàm regiminis habenas ab *Ottone* fratre accepit, in purificanda religione, ſubditisque Evangelicâ doctrinâ imbuendis, potiorem curam atque induſtriam collocavit & in comitiis anno 1530, unà cum *Franciſco* fratre, Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcripſit. Supremum diem anno 1546. explevit, quatuor filiis relictis: è quibus, naſcendi ſorte ſecundus, *Fridericus* è vulnere, in Sivershuſano prælio anno 1553. accepto, ſpiritum reddidit: *Franciſcus Otto*, primus, gubernacula ſuſcepit, ſed tertio menſe poſt nuptias, cum *Eliſabetha Magdalena Brandenburgica* celebratas, fatorum malignitate raptus eſt: à reliquis duobus, *Heinrico* & *Wilhelmo*, duo orti ſunt rami, quibus hodie adhuc familia diſtinguitur, *Dannenbergicus*, nunc *VVolfenbuttelanus*; & *Cellenſis*, nunc *Lunæburgicus* dictus. Iſti verò fratres cùm initiò communibus auſpiciis per duo luſtra Ducatum rexiſſent, tandem diviſionem inierunt, qua *Heinricus* cœlibatum animo præſumens, *Dannenbergicis* ditionibus contentus, Ducatum *Wilhelmo* conceſſit, mutatâ nihilominus poſteà mente ad nuptias converſus *Urſulam*, *Franciſci*

Ducis

Ducis Saxo-Lauenburgici filiam, uxorem duxit, atque utriusque ſexus liberos ex ea ſuſtulit, è quibus natu maximum *Julium Erneſtum*, anno 1598. è vivis excedens, ſucceſſorem habuit, à quo filiis deſtituto, atque anno 1636. mortuo, ditiones ad fratrem ſuperſtitem natu minimum *Auguſtum* delatæ ſunt.

18. Is primùm *Hizgeræ*, quo loco *Jezza Albi* miſcetur, domicilium habuit; poſteà cùm ex hæreditate agnati *Friderici Ulrici* Ducis Brunſuicenſis etiam Principatũ *Wolfenbuttelanum* ſortitus eſſet, *Wolfenbuttelum* ſedem transtulit, Princeps ſanctiſſimis moribus & inviolabili mentis rectitudine præditus, omnibusque belli ac togæ dotibus ſeculi ſui eminentiſſimus, qui nihil in vita niſi laudandum aut fecit, aut dixit, aut ſenſit; Principatum difficillimis temporibus acceptum conſideranter, manſuetè ac feliciter gubernavit; leges ſaluberrimas & ſtatuta laudatiſſima, quæ ſubditis Cynoſura, ad quam vitam actionesque dirigerent, eſſent, condidit; jamque in eo terrenæ felicitatis faſtigio collocatus, quo altiùs aſcendere virtus Principis & gloria non poteſt, tandem ſatur vitæ, ſatur honoris, ſatur affluentiæ, mortalitatis pertæſus, æviternam in cœlo requiem anhelans d. 17. Sept. anni 1666. ad DEUM exceſſit, ſeptem & octuaginta an-

 norum

norum Neſtor. E prima conjuge *Clara Maria, Bogislai Ducis Pomeraniæ* filia, quam, ſponſo *Sigiſmundo Auguſto Duce Meklenburgico* fatorum iniquitate orbatam, anno 1609. duxit, duplicem ſobolem, quam in ipſo limine vitæ deſtituit, procreavit. E ſecunda *Dorothea, Rudolphi Principis Anhaltini* filia, quam anno 1623. in thalamum aſcivit pulcerrima prole in ſubſidium ſimul & ſolatium auctus eſt, tribus nempe filiis & duabus filiabus: ex illis primogenitus *Heinricus Auguſtus* intra infantiæ annos extinctus eſt, filiarum autem altera *Sibylla Urſula, Chriſtiano Duci Holſatiæ in Gluksburg* anno 1663. elocata, vivendi finem anno 1671. menſ. Octobri fecit. E tertia conjuge *Sophia Eliſabetha, Johannis Alberti Ducis Meklenburgici* filia, quam, licet eſſet in domo par nobile natorum, quo pluribus munimentis inſiſteret, anno 1635. connubio ſibi junxit; quæque d. 12. Aug. anni 1676. ad ſuperos emigravit, triplicem ſuſtulit ſobolem, mares duos, filiam unam, verùm ex illis poſterior *Chriſtianus Franciſcus* in paucos menſes duravit.

19. Caput familiæ in præſentia eſt RUDOLPHUS AUGUSTUS *Dux Brunſuicenſis & Lunaburgenſis*, *Auguſti* & *Dorotheæ Anhaltinæ* filius, editus in lucem d. 16. Maji anni 1627. Eo ipſo tempore, quo divinus parentis ſpiritus mortali diſcernebatur à

cor-

corpore, regiminis habenas capeſſivit, eandemque illam pietatis & juſtitiæ paternæ veſtigiis ſignatam atque impreſſam viam, toto pectore omnique animi contentione preſſit, atque etiamnunc ſequitur. *Brunſuicenſes* toties majoribus ſuis repugnantes, libertatemque ac privilegia inſolentiùs jactantes, agnatis in conſilium auxiliumque adhibitis anno 1671. armis aggreſſus eſt,&,poſt obſidionem non longam ſed acrem, ad certam ſubjectionis confeſſionem redactos ſub jugum miſit, urbem verò ſuæ lineæ aſſeruit, & jura, quæ agnatis in eam competebant, ut & Abbatiam *Walkenried* præfecturis *Dannenbergicis*, quas eis tradidit, redemit. Per *pacificationem Neomagenſem* præfecturam *Tedinghauſen*, Diœceſi Bremenſi decerptam, familiæ vindicavit. Uxorem habuit *Chriſtinam Eliſabetham, Alberti Friderici, Comitis de Barby & Mulingen*, ex *Sophia Urſula Oldenburgica* filiam, ductam d. 10. Novembr. anni 1650. atque anno 1681. mortuam, poſtquam trium tantùm filiarum mater eſſet facta, nempe:

I. *Dorotheæ Sophiæ*, n. 18. Jan. 1653. & *Johanni Adolpho, Duci Holſatiæ in Ploen*, anno 1673. nuptum collocatæ.

II. *Chriſtina Sophiæ*, n. 2. April 1654. quam, anno 1678. *Abbatiſſam Gandersheimenſem* electam, Sereniſſimus parens triennio poſt,

Auguſto Wilhelmo, fratris ſui filio, in matrimonium dedit.

III. *Eleonoræ Sophiæ*, n. 5. Aug. 1655. & ſequentis anni d. 7. Jan. iterum extinctæ.

20. ANTONIUS ULRICUS *Dux Brunſuicenſis & Lunæburgenſis, Rudolphi Auguſti* germanus frater, ſcenam hujus mundi, qua perſonam ſuam decenter ſuſtineret, ingreſſus eſt anno 1633. d. 4. Oct. Princeps non hujus tantum ſeculi, ſed omnis ævi optimus, vitâ innocentiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, arte regnandi maximus, comitate atque oris ſuavitate præſtantiſſimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & induſtria, & mortalis conditio recipit. Cum in *Coadjutorem Epiſcopatus Halberſtadienſis* eſſet cooptatus, in hujus dignitatis compenſationem, per *Inſtrumentum Pacis Oſnabrugg.* præbendam in *Capitulo Argentoratenſi* accepit; nuncque fratris auſpiciis regiminis curam *Wolfenbuttelij* gerit. Nuptias anno 1656. d. d. 17. Aug. celebravit cum *Eliſabetha Juliana, Friderici Ducis Holſato-Norburgici* & *Eleonoræ Anhaltinæ* filia, omni fœmineo decore clariſſima, ſibique ab ineunte ætate deſtinata, è qua illuſtriſſimam ſobolem ſuſcepit.

Art. 13.

I. *Fridericum Auguſtum*, natum d. 24. Auguſt. anni 1657. ingentibus ingenii atque animi

animi dotibus præditum, quas poſtquàm exteri ſtupuere, ipſe eas miratus Cæſar *Chiliarcham* tuendæ patriæ conſtituit, amplexus Sereniſſimus agnatus *Georgius Wilhelmus* generum in una, quam habet, filia *Sophia Dorothea* delegit; ſed magnificas ſpes, quas parentibus, familiæ, patriæ tam admirabilis indoles præbebat, fatorum malignitas præſcidit: dum enim in oppugnatione *Philipsburgenſi*, ex officio militaris Tribuni, inter ſtrenuiſſimos obſeſſores excubias agit, glande plumbea in occipitio d. 9. Aug. anni 1676. ictus, tertio & decimo abhinc die vitam, quam glorioſiſſimè degere poterat, præmaturâ morte *Spiræ Nemetum* finivit.

II. *Eliſabetham Eleonoram*, n. d. 31. Sept. 1658. quæ primis nuptiis anni 1675. d. 2. Febr. *Johanni Georgio Duci Meklenburgico* è *Svverinenſi* linea: ſecundis anno 1681. *Bernhardo Duci Saxoniæ in Meiningen*, in manum convenit.

III. *Annam Sophiam*, n. 29. Oct. 1659. atque anno 1677. *Carolo Guſtavo Marchioni Badæ* nuptam collocatam.

IV. *Leopoldum Auguſtum*, n. 27. Febr. 1661. & ſequentis anni die 5. Martii repentina morte extinctum.

V. *Auguſtum VVilhelmum*, in quo nunc magni ſtat ſpes & cura parentis, natum

d. 8. Martii anni 1662. cum è peregrinatione Gallica & Belgica reducem patruus adoptavit, & generum delegit, locando ei in matrimonium filiam ſecundogenitam, *Chriſtinam Sophiam*; cum qua nuptiarum ſollemnia peregit d. 24. Junii anni 1681.

VI. *Auguſtum Heinricum*, n. 14. Aug. 1663. †. 24. Febr. 1664.

VII. *Auguſtum Carolum*, n. 4. Aug. †. 21. Dec. 1664.

VIII. *Auguſtum Franciſcum*, n. 7. Oct. 1665. †. 14. Dec. 1666.

IX. *Auguſtam Dorotheam*, n. 16. Dec. 1666.

X. *Amaliam Antoniam*, n. 7. Junii †. 1. Nov. 1668.

XI. *Heinriettam Chriſtinam*, n. 19. Sept. 1669.

XII. *Ludovicum Rudolphum*, qui d. 22. Julii 1671. natus, amor eſt Sereniſſimorum parentum & deliciæ. Denique

XIII. *Sibyllam Vrſulam*, n. 3. Sept. 1672. †. 1. April. 1673.

21. E ſororibus germanis Ducum una ſuperſtes eſt *Clara Auguſta*, quæ anno 1632. d. 25. Jun. in lucem prodiit, atque anno 1653. *Friderico Duci Würtenbergico* in *Neuſtad* nupſit, quo anno 1682. vitâ functo, nunc in viduitate ætatem agit.

22, FER-

22. FERDINANDUS ALBERTUS *Dux Brunſuicenſis & Lunæburgenſis*, *Augusti* è tertia conjuge *Sophia Eliſabetha Meklenburgica* filia, hauſit auram vitalem d. 22. Maji anni 1636. ei itidem præbenda in Epiſcopatu Argentinenſi pace Weſtphalica asſignata eſt: antiquitatis aliarumque rerum admirandarum ſingulare ſtudium præ ſe fert. Poſt longas peregrinationes, *Beveræ*, quod caſtrum eſt ad ſylvam Sollingerenſem prope oppidum *Holzminden* ſitum, domicilium inſtituit, & jugali fœdere anni 1667. d. 25. Nov. ſibi ſociavit *Chriſtinam*, *Friderici Landgravij Haſſiæ*, & *Eleonoræ Catharinæ Palatinæ* filiam; è qua hactenus ſuſtulit

I. *Leopoldum Carolum*, n. 30. Jan. †. 4. Martii 1670.

II. *Fridericum Albertum*, n. 5. Jan, 1672. †. 27. Jan. 1673.

III. *Sophiam Eleonoram*, n. 5. Mart. 1674.

IV. *Claudiam Eleonoram*, n. 29. Nov. 1675. †. 30. Jul. 1676.

V. *Auguſtum Ferdinandum*, n. 29. Dec. 1677.

VI. *Ferdinandum Albertum*, n. 29. Maji 1680.

VII. *Ferdinandum Chriſtianum*, } gemel-
VIII. *Erneſtum Ferdinandum*, }
los natos 4. Mart. 1682.

23. *Ma-*

23. *Maria Eliſabetha*, Ferdinandi Alberti ſoror germana anni 1638. d. 6. Jan. nata, matrimonium nunc tenet *Alberti Ducis Saxo-Coburgici*, cui, poſt prioris mariti *Adolphi Wilhelmi Ducis Saxo-Iſenacenſis* obitum, anno 1678. nupſit.

24. Ad alterum jam ramum, *Cellenſem* nimirum, accedamus; eum *Wilhelmus*, cui *Henricus Dannenbergicus* frater Ducatum, prout dictum eſt, conceſſit, proſevit. Is ipſe ex hæreditate Comitum Hojenſium *inferiorem Comitatum*, qui præfecturas *Hoja, Meinburg, Libenau, vetus & novum Bruchhauſen* continet, accepit. *Diepholtinum* autem Comitatum, familiâ cum Comite *Friderico* anno 1581. extinctâ, ex lege feudali integrum obtinuit. Ejus filii, quos ſeptem anno 1592. moriens reliquit, communi conſenſu conſtituerunt, ut uno ſolo uxorem ducente, quæ ſors *Georgio* obtigit, reliqui in cœlibatu ætatem peragerent. *Ernestus* primogenitus patri ſucceſſit, ipſi verò, anno 1611 fatis functo, *Chriſtianus Senior*, qui etiam *Epiſcopus Mindanus* fuit, & Grubenhagenſis Principatus, per ſententiam Cæſaream ſibi adjudicati, poſſeſſionem arripuit, mortemque obiit anno 1633. excipiente eum in regimine *Auguſto, Adminiſtratore Epiſcopatus Razenburgenſis*: hic ex hæredi-

tate Friderici Ulrici, Ducis Brunſuicenſis, *Calenbergicum Principatum* ſibi vendicavit, quem tamen (aſſentientibus cæteris fratribus) *Georgio* tradidit; neque ita multò pòſt, aliquot ex *Ilſa Schmidichen*, præfecti Ebsdorfenſis filia, nothis genitis, vita conceſſit; regimenque fratri *Friderico* transmiſit: is *Coadjutor Epiſcopatus Razenburgenſis* & *Præpoſitus Capituli Bremenſis* Harburgenſem ditionem, linea illa extincta, recepit; atque anno eodem, quo alma pax Germaniæ, tricennali bello exhauſtæ, reddita eſt, terras reliquit, cùm aliquot liberos ex uxore non legitima, *Eliſabetha Stendjchia*, procreaſſet.

25. Ad reliquos fratres, quos ſupremus ante illum dies occupavit, ordo ſucceſſionis non devenit; inter eos tamen *Georgius* clarum ſibi nomen peperit, *cumque ab ineunte ætate* (liceat mihi verba *Epitaphij*, quod ad majorum tumbas ejus memoriæ *Cellæ* erectum eſt, huc transferre) *militiam exercuiſſet, fatalibus Germaniæ bellis implicitus, labantem penè libertatem ac religionem avitam invicto animo ac armis ſuſtinuit, multis adoreis inclytus, veræque pietatis, fortitudinis, fidei, ac prudentiæ laude poſteritati memorandus, vita deceſſit d. 11. Apr. anni 1641.* Ex uxore *Anna Eleonora, Landgravia Haſſiæ*, quæ anno 1649 in dotalitio *Herzbergenſi* animam efflavit, pulcra prole parens factus eſt; quatuor omni-

omninò filii cũ unica filia vitæ ejus ſoſpites ac ſuperſtesſuperfuerunt: ex illis major natu *Chriſtianus Ludovicus* initiò *Hanoveram* incoluit, & Hildeſienſem controverſiã transactione anno 1643 finivit; poſteà *Friderico* patruo in *Cellenſi* Principatu ſuccedens, per pactum cum fratribus initum, *Ducatum Lunæburgenſem, Principatum Grubenhagenſem,* & *Comitatus Hojenſem & Diepholtinum* obtinuit; porro per *pacificationem Weſtphalicam* cœnobium *Walkenried* cum pertinentiis, feudi perpetui titulo, accepit, denique anno 1665. d. 15. Martii vitam cum morte commutavit, nullis è conjuge *Dorothea Holſata*, quæ nunc in Electorali Brandenburgico thalamo recubat, anno 1653. ductâ liberis ſuſceptis.

26. Proximus ab eo inter fratres naſcendi ſorte vitâ adhuc fruitur, is eſt GEORGIUS WILHELMUS *Dux Brunſuicenſis & Lunaburgenſis*, natus d. 16. Jan. anni 1624. Princeps egregius & inprimis omnium Germaniæ Procerum & manu fortis & conſilii plenus. Poſt parentis patruique *Friderici* fata *Calenbergicum Principatum* è formula paterni teſtamenti obtinuit, fratre autem defuncto eum cum *Cellenſi* commutavit, quod quidem haud absque contentione peregit; cum enim id temporis, quo *Chriſtianus Ludovicus* animam agebat,

bat, extra domum eſſet, atque aliis in oris à potentiore affectu detineretur, convertit ejus abſentiam in ſuam utilitatem *Johannes Fridericus* frater natu minor, qui expiranti præſens fuit, atque illicò in poſſeſſionem vacuam arcis & civitatis Cellenſis, aliquotque præfecturarum eò pertinentium, involavit, & ſubditos in ſuam fidem adegit; contra fas ac normam paternæ diſpoſitionis à fratribus juramento confirmatæ, qua cautum erat, ut ſi contingeret primogeniti lineam deficere, proximo nativitatis ordine arbitrium relinqueretur, vel anteà poſſeſſum Principatum retinendi, vel vacuefactum deligendi; hinc *Georgius Wilhelmus* occupationem à fratre factam turbationem interpretabatur; jamque creſcente ſimultate ad bellum res ſpectabat; multis verò Principibus partes ſuas interponentibus ita tandem transactum eſt, ut ſupremæ parentis tabulæ intemeratæ colerentur, & Johannes Fridericus de *Cellenſi Principatu* decederet, eum cum integris *Comitatibus Hojenſi & Diepholtino* fratri natu majori reſtitueret, ipſe verò *Principatum Calenbergenſem* una cum *Grubenhagenſi* obtineret.

27. Aſcivit *Georgius Wilhelmus* in thorum viraginem imparis quidem conditionis, ſed omnibus animi corporisque dotibus, fulgentiſſimam, neque nullius proſapiæ,

piæ,quippe è vetuſta Pictavienſium in Gallia nobilitate ortam, *Eleonoram Deſmiers*, *Alexandri Domini ab Obreuze & Jacobinæ Pouſſard de Vaudre* gnatam, *Alexandri I.* qui Subizii Ducis in bello Hugenotico Legatus fuit, atque in Medulenſi pago cum filio primogenito *Johanne* cæſus eſt, neptem. Ea *Domina de Harburg* initiò dicta fuit, nunc verò Principibus fœminis æquiparata eſt, peperitque Sereniſſimo conſorti quatuor filias, quarum tres in ipſo vitæ introitu mors intercepit, quarta ſuperat, nimirum

Sophia Dorothea, nata menſe Septembri anni 1666. & deſponſata anno 1675. agnato, è Wolfenbuttelenſi linea, *Auguſto Friderico;* hoc autem acerbo funere merſo, in manum anno proximè elapſo 1682. d. 21. Nov. convenit *Georgio Ludovico* patrueli.

28. *Iohannes Fridericus* Dux Brunſuicenſis & Lunæburgenſis, poſtquàm per transactionē cum fratre, paulò antè memoratam, *Calenbergicum Principatum* obtinuit, *Hanoveræ* aulam domiciliumque inſtituit; jam anteà verò (nempe anno 1651) Pontificiæ religioni acceſſerat, neque tamen propterea ſubditorum conſcientiis gravis extitit: Princeps ferebatur acutus & multùm providens, ſplendidus quoque & magnificus. Cùm præcipiti anno 1679. iter in Italiam, quam frequentare ſolebat, adornaret, Auguſtæ Vindeli-

delictorum repentino morbo correptus eſt; ita ut quintam intra diem, quæ octava & viceſima Decembris fuit, exanimaretur, relicta non niſi infirmioris ſexus ſobole, quam è conjuge *Benedicta*, *Eduardi Comitis Palatini* atque *Annæ Gonzagæ* filia, anno 1668. ducta, ſuſcepit; quatuor omnino erant gnatæ, è quibus primogenita *Anna Sophia*, nata anno 1670. d. 10. Febr. altero abhinc anno d. 24. Mart. iterum deceſſit, reliquæ tres in vivis adhuc ſunt:

I. *Charlotta Felicitas*, n. 8, Mart. 1671.
II. *Heinrietta Maria Ioſepha*, n. 9. Mart. 1672.
III. *Wilhelmina Amalia*, n. 26. Apr. 1673.

29. ERNESTUS AUGUSTUS, *Epiſcopus Oſnabruggenſis*, *Dux Brunſuicenſis & Lunaburgenſis*, Georgii filius natu minimus, lucem vitalem aſpexit anno 1629. d. 10. Nov. Princeps tam in ſago quàm in toga præſtantiſſimus. Epiſcopatus Oſnabruggenſis gubernacula anno 1661. ſecundùm ſanctionem Weſtphalicæ pacis, quemadmodum ſuperiùs dictum eſt, capeſſivit; neque hæc dignitas obſtitit, quò minùs *Johanni Friderico* fratri ſuo in *Principatu Calenbergico* ſuccederet, cujus regimen auſpicato ſuſcepit, atque anno 1680. d. 22. & 23. Oct. provinciarum Ordines ſubditosque ſollemni jurejurando

ſibi obſtrinxit. Uxor ei eſt *Sophia, Friderici V. Electoris Palatini* & *Eliſabethæ Stuartæ* è Britanniæ Regibus ortæ filia, quam an. 1658. ſibi copulavit atque ſeptemplicem prolem ex ea ſuſtulit:

I. *Georgium Ludovicum*, natum d. 28. Maji, 1660. Principem præclara indole, qui in nupero adverſus Gallos bello, inprimis in expugnatione *Auguſtæ Trevirorum* & prœlio ad *Conſerbrukam* commiſſo, quo *Crequi* acies fugata caſtrisque exuta eſt, pari ſe, ac parens, virtute præbuit; meruitque ut eum *Georgius Wilhelmus* patruus generum deligeret, in unica filia *Sophia Dorothea*, cum qua d. 21. Nov. anni 1682. ſollemnia nuptiarum peregit.

II. *Fridericum Auguſtum*, n. 3. Oct. 1661.

III. *Maximilianum VVilhelmum*, n. 14. Dec. 1666.

IV. *Sophiam Carolam*, n. 20. Oct. 1668.

V. *Carolum Philippum*, n. 13. Oct. 1669.

VI. *Chriſtianum*, n. 29. Sept. 1671.

VII. *Erneſtum Auguſtum*, n. 17. Septem. 1674.

30. *Sophia Amalia*, Ducum Lunæburgenſium germana ſoror anno 1628. nata, à *Friderico III. Daniæ ac Norvvegiæ Rege* in matrimonium adſcita eſt; nunc vero viduam vitam agit.

31. *Scu-*

31. *Scutum*, quo Duces Brunſuicenſes uti communiter ſolent, *tres lineæ transverſales & duæ perpendiculares in duodecim areolas dividunt*, quarum 1. *aurea, corculis ſanguineis ſparſa, & leonem cœruleum linguâ & falculis coccineis deferens*, *deſignat* Ducatum Lunæburgenſem: 2. *coccinea, leopardos duos gradientes aureos, linguâ & falculis cœruleis, exhibens*, Ducatum Brunſuicenſem: 3. *cœrulea, leonem argenteum, linguâ coccineâ, referens* Comitatum Eberſteinium: 4. eademque ſecundi ordinis prima, *rubea, limbo, ex argenteis & cœruleis ſegmentis compoſito, cincta continet leonem aureum, linguâ & falculis cyaneis*, & Comitatum Homburgicum *indicat*: 5. *cœrulea, leonem ſalientem argenteum*, & quæ ei ſubſtrata eſt, octava *argentea, aquilam cœruleam repræſentant, & conjunctim* Diepholtenſem Comitatum *denotant*: 6. *transverſim ſecta, inferiore regione, ternas aureas & rubeas faſcias, ſuperiore rubeâ leonem aureum defert*, Comitatum Lauterburg *innuit*: 7. *quadripartita, prima & quarta quadra aureos binos urſinos pedes, averſo ſitu locatos, exhibet*, & Comitatum Hojenſem *deſignat*; *ſecunda verò & tertia supernè binis rubeis atque argenteis faſciis diſtinguitur, inferiùs cyano & argento in crucem & decuſſim ſecatur, quod δεῖγμα eſt* Comitatus Bruchhuſani: 8. jam dicta eſt: 9. *teſſellis argenteis & rubeis impletur* Honſteinio Comitatui *notando*: 10. Spen. Op. Her. Sp. l. 1. c. 9.

argentea, cornu cervinum rubeum deferens, Reinſteinenſem Comitatum *deſignat*: 11. *argentea, cervum nigrum* Clettenbergicum *exhibet*: 12. *denique itidem argentea, cornu cervinum nigrum refert*, & Blankenbergicum Comitatum *denotat*.

32. *Huic ſcuto* quinque *incumbunt* galeæ coronatæ: Media Brunſuicenſis *eſt, ſuſtinens columnam coccineam, auro coronatam; & pennis pavoninis faſtigiatam; ante quam equus currens candidus conſpicitur, inter binas falces meſſorias argenteas, adverſis cuſpidibus ſibi oppoſitas, capulis rubeis, carchebis aureis, acie falcium in externo circuitu pavoninis orbiculis ambita. Huic galea* proxima à dextris Hojenſis *eſt, duos pedes urſinos protendens*; à ſiniſtris Bruchhuſana, *quæ inter duo cornua, ex argento & cocco ſectione media diſtincta, duodecim vexilla, minio atque argento picta, & è lanceis auratis ſuſpenſa, ſuſtinet.* Anterior galea Honſteinio-Lauterburgica *inter duo cornua cervina, quorum alterum rubeum, alterum argenteum, caudam pavoninam protendit.* Extrema Reinſteinio-Blankenburgia *duobus cervinis cornibus, nigro & rubeo, ſuperbit.* Telamones *ab utroque latere clypeum ſtipant* duo leones *per galearum extremas proſpectantes.*

33. Cæterum comprehenduntur Duces Brunſvici & Lunæburgi *ſub Circulo Saxonico inferiore*, gaudentq; in eo, jure *Directorij*: accen-

cenſentur tamen etiam membris *Circuli Weſtphalici* ob Comitatus *Hojæ* & *Diepholtij*, ut & *Saxonici Superioris* ob Abbatiam *Walkenried*. In comitiis Imperii inter Principes *quatuor ſuffragia* ferunt, ob quatuor Principatus, quibus Ducatum Brunſuici & Lunæburgi diſtingui dictum eſt; nempe *Wolfenbuttelanum*, *Zellenſem*, *Grubenhagenſem* & *Calenbergicum*: in *Prælatorum ſcamno* itidem jus ſeſſionis ac voti habent, ratione prædictæ Abbatiæ *Walkenried*, quod quidem *Rudolphus Auguſtus* in præſentia tenet: denique in *Comitum* etiam *collegio* triplici ſuffragio eminent, reſpectu Comitatuum *Blankenburgi*, *Hojæ*, & *Diepholtij*.

CAP. V.

DE DUCIBUS MECKLENBURGICIS.

SErenissima Ducum Mecklenburgenſium familia originem ſuam à priſcis *Obotritorum Venedorumque* Regibus derivat, quorum ultimus *Pribislaus*, *Nicoloti II.* filius, poſtquam à *Waldemaro*, Canuti Dani (cui Lotharius II. Imp. *Obotritorum Regnum* in præjudicium legitimorum hæredum conceſſerat) filio, nec non *Heinrico Leone Guelpho* multis bellis attritus, & magna regionis parte multatus eſt; ut pacem impetraret, è gen- *V. Conr. de Fin. Imp. Germ. l. 5. c. 16.*

 tis

tis ſuæ more in manſuetudinem Chriſtianam ſe convertit, atque ſacro baptiſmatis fonte, ab Abbate monaſterii S. Michaelis, in monte Lunæburgi ablutus, totum illum tractum, qui inter Albim & maris Balthici littoris oram jacet, quemque tanquam avitum patrimonium, excepto ſolo *Suverino*, paulò antè in Comitatum erecto, & *Gunzelino*, qui ex equeſtri familia de *Bartensleben* prognatus erat, collato, ab Heinrico Guelpho, recepit, Saxonicis ritibus imbuit, & templis ædificiisque ornavit: inprimis autem *Mecklenburgum*, priſtinum Obotritorum Principum domicilium, à patre, ne in adverſarii poteſtatem veniret, exuſtum ac dirutum reſtauravit, atque ab eo appellationem ſollemniore auſpicio trahens, novum nomē ad poſteros transmiſit. *Roſtochium* etiā è *Kiſſini*, à Leone Guelpho diruti, ruinis exſtraxit, quod proceſſu temporum ejus poſteri immunitatibus beneficiisque auxere, nec non forum ejus ad præſcriptum *juris Lubecenſis* ordinarunt.

Cranz. Vandal. l. 4. c. 36.

2. Ejus è filio *Heinrico Burvvino* nepos *Heinricus II.* (à quo Stemmatographiam familiæ orditi ſumus) aliquot habuit gnatos, è quibus tres, *Iohannes*, *Nicolotus*, & *Burvvinus*, tres ramos condiderunt, *Mecklenburgenſem*, *Vandalicum*, & *Roſtochienſem*: ſed poſtremus in *Burvvini* nepote *Nicolóto*,

quem

quem *Puerum* cognominarunt, quique ab Alberto Marchione Brandenburgico ſibi timens, ſe cum omni ditione Erico IX. Daniæ Regi permiſit, exaruit. *Nicoloti*, qui *Vandaliam* (*Wendiam* rectiùs vocari *Schurzfleiſchius* cenſet) ſortitus eſt, poſteritas per duo ſecula duravit, atque anno demum 1430 in *Wilhelmo* defecit: hinc Venedorum Principatus ad Duces Megapolenſes delatus eſt, *non tàm ſucceſſione hæreditaria, quàm placito inter ſe Principum, antecedente procul dubio Imperiali confirmatione;* quæ *Cranzii* verba de ſucceſſione feudali modò citatus Vir eruditiſſimus interpretatur. *Diſs. de reb. Mecklenb. Th. 16.* *Ibid.*

3. *Iohannes*, cui pietatis & ſacrarum literarum ſtudium *Theologi* cognomen peperit, ſtirpem propagavit, filiumque præter alios habuit *Heinricum*, qui ob navatam operam in expeditione ſacra, qua à Saracenis captus non niſi poſt ſextum & viceſimum annum libertatem recepit, *Hieroſolymitanus* dictus eſt, & *Wismariam*, à Gunzelino II. Comite Suérinenſi vel conditam vel reſtauratam ſui juris fecit; nec non jure Lubecenſi, multiſque & magnis privilegiis donavit. Eo natus *Heinricus*, pro magnitudine animi, & rerum omnium dexteritate *Leo* cognominatus, ducta, *Alberti Marchionis Brandenburgici* filia, *Beatrice*, partim emptionis titulo, partim jure belli tractum *Stargardenſem*, qui *Cranz. Vand. l. 7. c. 11. Chytr. Chron. Sax. l. 16. p. 286.*

anteà in ditione Marchionum fuerat, obtinuit: præterea à *Chriſtophoro*, *Daniæ Rege*, *Roſtochium*, aliquandiu Danis obnoxium, pleno jure recepit. Ejus filios, *Albertum* & *Johannem*, Imperator Carolus IV. *expenſis graviter & diligenter* (iterum cum *Schurzfleiſchio* loquor) *mutata olim in hac gente dignitatis cauſis, in Ducum faſtigium evexit, & palàm comprobavit, hoc Regiæ ſtirpi ſe tribuiſſe, quod ad Bucephali caput, quo inſignia eorum conſtant, Coronam adjunxiſſet.* Inaugurationis ſolemnia peracta ſunt *Pragæ*, anno ſuprà milleſimum trecenteſimum nono & quadrageſimo: Ab his verò *duæ* ortæ ſunt *lineæ*, & *Johannis* quidem, cui *Stargardia* obvenit, proſapia floruit usque ad ejus pronepotem *Ulricum*, qui anno 1471 rebus humanis exemptus propaginem ſuam terminavit; quo caſu accidit, ut Stargardia, cum Ducatu Megapolenſi, iterum conjungeretur.

Loc. cit. Th. 10.

4. *Albertus, Johannis* frater, *Megapolitanos* reliquos continuavit: ex ejus filiis primogenitus *Albertus Richardin*, *Ottonis Roſæ Comitis Suerinenſis* filiam unicam, uxorem duxit, quæ maritum luculenta poſſeſſione auxit, *Comitatu* nimirum *Suerinenſi*, nec non *Dœmizio*, quod caſtrum eſt ſitu operibusque validum, vectigalique Albis præditum; à quo, ſæpe laudato *Schurzfleiſchio* teſte, *nervi quaſi artusque potentiæ Ducis Suerinenſis* du-

Ibid. Th. 16.

cun-

cuntur. Idem *Albertus* ob matrem *Euphemiam*, quæ *Magni Regis Sueciæ* filia erat, ab Ordinibus *Rex Sueciæ* vocatus eſt, ſed à *Margarita* Daniæ Regina captus, regni ſpe excidit; ejus progenies in filio *cognomine* defecit, neque diutius poſteritas *Heinrici* ejus fratris, quem, ob juſtitiæ zelum ac ſeveritatem, in Nobiles latrocinia exercentes, *Suſpenſorem* cognominarunt, duravit; quippe, quæ itidem in filio ejus *Alberto III.* extincta eſt: Sed *Magnus*, tertius *Alberti I.* filius, ſtirpem propagavit per unicum, quem habuit gnatum *Johannem*: is unà cum patrueli *Alberto III.* Roſtochii *Academiam* inſtituit, auſpiciis anno 1419 factis, privilegiisque à Martino Pontifice acceptis; cumque etiam deſtinatus eſſet Regno Sueciæ anno 1422. ſequenti anno è vita diſceſſit, duobus relictis filiis *Johanne*, qui prole caruit, atque *Heinrico*. Hic *Pinguis* cognominatus, extinctis agnatis *Vandalicæ* & *Stargardicæ* lineæ, utrumque Principatum cum Mecklenburgenſi denuò conjunxit, atque ad filios transmiſit; inter quos *Magnus*, animi magnitudine ac rerum gerendarum prudentia clarus, è duobus filiis duplicem ramum profevit: quorum alter in *Heinrico Pacifico* majore natu, qui *Evangelicam Religionem* amplexus eam in ditione introduxit, ortus, in ejus nepotibus iterum exaruit.

Crantz. Vandal. l. 9. c. 8.

5. Feliciore ac perenni propagine floruit *Albertus*, *Heinrici* frater, *Formoſus* cognominatus; is enim complures procreavit mares, quorum tres in coniugio vixere, nempe *Joh. Albertus*, *Ulricus*, & *Chriſtophorus*: hic *Raceburgiam* Diœceſin octo & triginta annorum ſpatio adminiſtravit, genuinumque DEI cultum, abolitis ritibus Romanis, inſtauravit; à *Rigenſi* Præſule in *Coadjutorem* aſcitus, eo mortuo, Archiepiſcopatum, opera Erici Sueciæ Regis, occupavit; verùm mox à Gotthardo Curlandiæ Duce & Ern. Weihero, Sigismundi Regis Poloniæ Legatis, in arce *Dalema* captus, ſedeque deturbatus, atq; in Poloniam miſſus, totos ibi quinq; annos ſub cuſtodia fuit; tandem autem libertati redditus reliquum ætatis domi, Chymicis & Muſicis ſtudiis ſeſe oblectando, tranſegit, donec anno 1592. repentina morte opprimeretur. Uxores duas habuit, utramque Regibus editam, primam *Dorotheam*, *Friderici R. Daniæ filiam*, eamque ſterilem: ſecundam *Eliſabetham*, *Guſtavi R. Sueciæ* gnatam, è qua non niſi filiam, ejus pronepoti è fratre poſteà nuptam, ſuſcepit. *Ulricus Epiſcopus Suerinenſis* fuit, fratrique primogenito in ſtabilienda Evangelica religione, conſtituendis judiciis, omnibusque quæ dilapſa jam diffluxerant, ſeveris legibus vinciendis, ſtrenuam operam navavit; ei-

Thuan. Hiſt. l. 31. p. 646.

que

que tricennio ferme ſuperfuit, deceſſit enim ſeptuagenario major anno 1603. Sobolem è duplici matrimonio unicam tantum infirmioris ſexus ſuſtulit, è priore conjuge *Eliſabetha, Dana, natam Sophiam*, quæ *Friderico II. Daniæ Regi* matrueli ſuo in manum an. 1572 convenit, atque anno 1631 obiit: quod quidem in *tabula Rittershus.* notandum, ſphalmaque typothetæ, quaſi anno 1572. vivere deſiiſſet, corrigendum.

6. *Johannes Albertus*, potior inter fratres naſcendi ſorte, diſciplinæ tam ſacræ quàm civili reducendæ ac reformandæ unà cum fratre *Ulrico*, ceu dictum eſt, ſummo ſtudio ac conſenſu incubuit: orta tamen poſteà inter ipſos eſt diſcordia, occaſione diſſidii, quod inter *Senatum Populumq; Roſtochienſem* exarſerat; cui componendo cùm Senatus *Johannem Albertum* acciviſſet, & Cæſareo etiam mandato inſtructum in urbem armatum intromiſiſſet, ipſe, populo in ordinem coacto, Senatum etiam duris tractavit modis, atque imperata facere coëgit: *Ulricus*, re percepta, perindignè id tulit, ci quippe non minus ac fratri civitas juramento devincta erat; jamque ad motum res ſpectabat, quem tamen Imperatoris auctoritas maturè compreſſit. Reducti ad priſtinam concordiam fratres, conſociatis viribus Roſtochienſes vexarunt atque afflixerunt, dirutisque

v. Chytr. Chron. Sax. lib. 21. p. 625. 629. lib 23. p. 685.

que ad portam urbis meridionalem mœnibus, arcis munitæ ædificationem inchoarunt; tandem verò Nobilitaté partes ſuas interponente, præter Roſtochienſium opi-
Hiſt. 57. nionem res compoſita eſt, ita, ut (*Thuani* verbis) *ſummi Imperij umbra penes Principes remaneret, Roſtochienſes jus ipſum, privilegia antiqua & libertatem retinerent, & arx illa formidabilis à fundamentis dirueretur*; id actum XI. Kal. Octobr. anno 1573. qui dies annis vertentibus deinceps, feſto nolarum ſonitu & cantico B. B. Ambroſii & Auguſtini, ſollemnis celebratur: *additum fuerat transactioni, ad placandos honorifica ſatisfactione Principes, ut Senatus & Cives ſub dio extra oppidum ab Alberto & Ulrico præteritorum veniam peterent, & novo ſacramento illis fidem obligarent*: quod ſollemni ritu Februario proximo peractum eſt, tumque arx ab illis tradita, & à Roſtochienſibus ſolo æquata fuit.

7. Deceſſit *Johannes Albertus* anno 1576. duobus poſt ſe filiis relictis: *Iohanne*, & *Sigismundo Auguſto*, quorum hic fratrem quidem vivendo vicit, ſed prole caruit; ille *communis* hodiè viventium *parens*, virtute ætateque florens immatura morte an. 1592. extinctus eſt. Ab ejus filiis, quos duos è *Sophia Holſata* ſuſcepit, *Adolpho Friderico* & *Iohanne Alberto* duæ ortæ ſunt lineæ: *Suerinenſis* nempe & *Guſtravienſis*; quibus

bus hodienum familia diſtinguitur. Varia iſtorum Principum fortuna, qua bello tricennali jactati ſunt; qua ratione avitis ditionibus univerſis Cæſaris juſſu ab *Alberto Waldſteinio* exuti fuerint, quo modo à Sueciæ Rege in eas reſtituti, quôq; pacto Cæſari reconciliati, notiora ſunt, quàm ut ſtylo egeant.

8. Id autem memorandum, quæ per *pacificationem Weſtphalicam* bonorum Eccleſiaſticorum acceſſiones ad Ducatum Mecklenburgicum factæ, quaque patrimonii ſui parte Principes multati fuerint: nimirùm cum civitatem portumque *Wismarienſem* Sueci mordicùs tenerent, atque niſi ejus plenaria ceſſio ſibi fieret, in pacem ſe conſenſuros pernegarent; neceſſe habuere Mecklenburgici Duces, ne publicæ tranquillitati obesſent, Imperatoris atque Imperii voluntati concedere, & tam opulentæ patrimonii parti, *quâ* (liceat mihi *Schurzfleiſchij* verba denuò huc transferre) *in tota Germania nec aptior, nec utilior eſt ad rem maritimam*, renuntiare: in hujus verò abalienationis, detrimentique exinde accepti, compenſationem, traditi eis ſunt ac pleno jure attributi duo *Epiſcopatus*, *Suerinenſis* ac *Raceburgenſis*; quorum ille regnante Heinrico IV. anno 1062. in urbe *Megapoli* conſtitutus, poſteà à Slavis ad ſuperiorem ſuperſtitionem relapſis,

Art. 12.

Diſſert. cit. Th. 18.

pſis, deletus, ab Heinrico Leone Guelpho anno 1170. inſtauratus, atque in oppidum *Svverin* tranſlatus fuit; hic verò itidem ſub Heinrici IV. imperio cœptus, deinceps à Venedis officium & ſacra deſerentibus, iterum everſus, ab eodem Heinrico Leone Guelpho reſtauratus, reditibusque locupletatus; uterque verò prædicta pacificatione ad jus ſeculi redactus eſt; ita ut nunc haud aliter, quàm alius ſecularis Principatus, cum annexa ſeſſionis & ſuffragii dignitate, à Ducibus Mecklenburgicis, jure perpetuo, quoad mares è familia ſuperfuerint, poſſideantur atque adminiſtrentur. Porrò ne quid valori ſatisfactionis deeſſet, duæ præfecturæ ſacræ, id eſt, *Commendæ Hieroſolymitani Ordinis* in Ducatu Megapolitano ſitæ, Ducibus aſſignabantur; ita ut altera earum *Mirovv* Suerinenſi, altera *Nemerovv* Guſtravienſi in perpetuum attributa eſſet, maneretque; reditus etiam pro certa portione, ex prætenſis duobus Eccleſiæ Argentoratenſis Canonicatibus obventuri, illis addicebantur. Cæterum ob *vectigal Warnemundanum* contentionis funem adhuc ducunt Sueci, dictitantes, ejus exigendi jus poteſtatemque verbis
Art. 10. *Inſtrumenti Pacis Osnabrugg. §. præterea &c.* ſibi tributum eſſe, cui prætenſioni non modò Cæſar, Imperiique Principes contradixerunt, ſed Duces etiam hanc pro jure ſuo atque ſalute

lute ſuæ ditionis commerciorum cauſam ſuſceperunt, & in comitiis crebris libellis expoſuerunt, eamque hodienum omnio ſtudio perſequuntur. Argumenta, quibus talem ſervitutem vectigalis abs ſe deberi negant, ſummatim ſæpè laudatus *Schurzfleiſchius* recenſuit. *Diſſert. cit. Th. 21.*

In *Suerinenſi linea* familiam nunc ducit CHRISTIANUS LUDOVICUS, *Dux Mecklenburgi, Princeps Vandaliæ, Suerini & Raceburgi, Comes Suerinenſis, Dominus terrarum Roſtochij & Stargardiæ*, filius *Adolphi Friderici*, qui d. 24. Febr. an. 1658. diem obiit, ac *Annæ Mariæ, Comitiſſæ Friſiæ Orientalis*, d. 5. Sept. anno 1634. defunctæ, natus Cal. Dec. anno 1623. Matrimonio ſibi ſociavit d. 6. Jul. anno 1650. patruelem ſuam *Chriſtinam Margaritam*, viduam *Franciſci Alberti Ducis Saxo-Lauenburgici*: verùm orto inter ipſos, poſt aliquot annorum conſuetudinem, ratione pactorum dotalitiorum, bonorumque paraphernalium diſſidio, tandem malis divulſos querimoniis, ſuprema citius ſolvit amor dic. Itaque cum ille in Galliis frequens ageret, captus amore *Iſabellæ Angelicæ Montmorantiæ, Franciſco Comite de Bouteville* natæ, maritoque, qui *Caſpar Colinius Caſtilionæi Dux* fuerat, orbatæ, quod ea aliis ſacris, aliique thoro

thoro implicito nubere dubitaret, ad Pontificiam religionem animum adjecit, eamque Lutetiæ Pariſiorum coram *Antonio Barbarino* Cardinali, & Commiſſario Papali d. 29. Oct. anno 1663. ſollemni ritu profeſſus eſt; poſtridieque Sacramento Confirmationis initiatus, *Ludovici* nomen priori junxit, deinceps d. 2. Nov. poſteaquàm à prædicto Cardinali, nomine Pontificis Romani à priore conjugio, quaſi illegitimum id eſſet, eò quod Juri Canonico adverſaretur, abſolutus eſt, facultatemque aliud matrimonium ineundi obtinuit, illam, quam deperibat, duxit, & priorem conjugem repudii nota affecit; biduo abhinc *Equitibus S. Spiritus* adſcriptus fuit, Ordinisque inſignia ab ipſo Rege ſollemni ceremonia accepit, omnibusque honoribus, quos Supremis Principibus exhibere ſolet, mactatus eſt. Verum enim verò nec magis concorditer ac amanter cum hac ſecunda conjuge hactenus ætatem egit, ſæpiusque iræ inter eos intercesserunt, quæ non una vice apertè eruperunt; nuncque adeò exarſerunt, ut ſeſe mutuò litibus coram ſummis Galliæ Germaniæque tribunalibus differre, ac deſertionis poſtulare cœperint. Sobolem Chriſtianus ex utroque conjugio nullam vidit.

10. *Fratres* ejus *germani*, (quos *tres* habuit) omnes ad plures abierunt: *Carolus* qui mili-

militiam ſecutus Suecis ſtipendia fecit, *Miraviæ*, ubi poſtremos vitæ annos exegit, d. 21. Aug. a. 1670. vitam cum morte commutavit.

11. *Johannes Georgius*, qui *Miraviam* poſt fratris obitum incoluit, matrimonium an. 1675. d. 2. Febr. contraxit cum *Eliſabetha Eleonora*, *Antonii Ulrici Ducis Brunſuic.* filia, ſed ſexto abhinc menſe, die nimirum 9. Jul. fatorum malignitate raptus eſt.

12. *Guſtavus Rudolphus*, anno 1632. (non 1631.) natus, *Canonicus Argentinenſis* fuit, atque an. 1670. d. 14. Maji vita conceſſit, nullis ex *Erdmuthi Sophia*, *Franciſci Heinrici D. Sax. Infer.* filia, quam anno 1667. duxerat, liberis ſuſceptis.

13. Inter eorum *ſorores germanas* unica ſuperat *Sophia Agnes*, deſponſata d. 28. Jul. a. 1650. *Erdmanno Auguſto March. Brandenb.* ſed ante conſummationem nuptiarum è vivis ſublato. Habitare eam ajunt in arce *Rüen.*

14. Altera *Anna Maria*, quæ *Auguſto Duci Saxoniæ Adminiſtratori Magdeburgico* in manum convenit, emortualem diem habuit 11. Dec. anni 1669.

15. In tertia *Juliana* notam meretur ſphalma *tabulæ Rittershuſianæ*; nata quippe ea fuit anno 1633. d. 8. Nov. denata verò an. 1634. d. 3. Febr.

16. E Chriſtiani *fratribus conſanguineis*, ſecundâ *Adolphi Friderici* uxore, *Mariâ Ca-*

tharinâ Brunſuicenſi, quæ in dotalitio *Krabbau* Calendis Julii an. 1665. obiit, genitis, duo ſuperſunt:

FRIDERICUS *Dux Mecklenburgi, &c.* natus d. 13. Febr. an. 1638, in caſtris Electoris Brandenburgici Ductor legionis meruit, nunc *Krabbovij* habitat, atque an 1681. cum fratre regente de alimentatione, transegiſſe fertur; ita ut ſingulis annis ſex mille thaleros acciperet, & loco hypothecæ Præfecturas *Neuſtad & Gnadebuſch* teneret. Habet is in conjugio *Chriſtianam Wilhelminam, Wilhelmi Chriſtophori Landgravij Haſſiæ in Bingenheim* filiam, anno 1671. ductam, è qua duos ſuſcepit gnatos:

I. *Fridericum Wilhelmum*, n. 13. Mart. 1675.

II. *Carolum*, n. 1679.

ADOLPHUS FRIDERICUS *Dux Mecklenb. &c.* poſt parentis cognominis fata in lucem editus anno 1658. d. 19. Oct. cum è peregrinatione redux factus eſſet, aliquandiu apud patruelem Guſtravienſem commoratus eſt, nunc autem in caſtro *Feldburgenſi* degere perhibetur.

17. *Philippus Ludovicus* & *Heinricus Guilielmus*, iſtorum fratres, brevis ævi fuerunt: hic enim d. 2. Dec. ejusdem anni, quo natus eſt, nempe 1653. deceſſit; ille verò d. 30. Maji 1652. genitus, d. 20. Oct. 1655. obiit. Hos

na-

naſcendi ordine anteceſſit *Adolphus Erneſtus*, à *Rittershuſio* omiſſus, natus d. 22. Novembr. 1650. denatus d. 13. Jan. 1651.

18. Inter filias *Adolphi Friderici* è poſteriore thoro, atque adeò eorum, quos ultimo loco recenſuimus, *germanas ſorores*, quatuor ſuperſtites ſunt:

I. *Iuliana Sibylla*, n. 16. Febr. 1636. quæ *Krabbovij* agere fertur.

II. *Chriſtina*, n. 8. Auguſt. 1639. *Abbatiſſa Gandersheimenſis*, cujus ſuperiùs mentio facta eſt.

III. *Maria Eliſabetha*, n. 24. Mart. 1646. quæ itidem *Krabbovij* vivit.

IV. *Anna Sophia*, n. 24. Nov. 1647. nupſit d. 25. Mart. 1677. *Julio Sigismundo*, *Duci Würtenbergico* & *Sileſiæ in Oels*.

19. *Auguſta* harum ſoror, natalem diem habuit 24. Sept. 1643. emortualem 5. Maji 1644.

20. *Guſtravienſem* ramum in præſentia ſuſtinet

GUSTAVUS ADOLPHUS, *Dux Mecklenburgi, Princeps Vandaliæ, Suerini & Raceburgi, Comes Suerinenſis, Dominus terrarum Roſtochij & Stargardiæ,* filius *Johannis Alberti*, qui *Reformatorum* ſacris acceſſit, atque anno 1636. ſupremum diem explevit, è tertia ejus conjuge *Eleonora Maria Anhaltina*, anno 1657. mortua, na-

tus d. 26. Febr. anno 1633. Eum tutor patruus, matri invitæ abductum, *Auguſtanæ Confeſſionis* dogmatibus imbui curavit. Cùm *Epiſcopatûs Raceburgenſis Adminiſtrator* deſignatus eſſet, eoque jure in pacis commodum ſe abdicaſſet, duo beneficia Eccleſiaſtica ſive Canonicatus, ſi tales *Magdeburgi* & *Halberſtadii* vacare contingeret, ei impertiendi in *Inſtrumento Pacis* promiſsi ſunt. Patruele *Roſtochium* ingrediente, ut jurejurando civitatem obſtringeret, ipſe quoque, ut ſuis invigilaret juribus, eò ſe contulit: res verò citra majores motus peracta eſt: videri poteſt *Thuldeni Hiſtoria Europæa.* Connubio ſibi junxit d. 28. Nov. an. 1654 *Magdalenam Sibyllam*, *Friderici Ducis Holſatiæ & Slesvvici*, ac *Mariæ Eliſabethæ D. Saxoniæ* filiam, è qua procreavit:

d. Art. 12.

Ennead. 2. lib. 1. p. 18.

I. *Iohannem*, n. 2. Dec. 1655. †. 6. Febr. 1660.

II. *Eleonoram*, n. 1. Jun. 1657. †. 24. Febr. 1672.

III. *Mariam*, n. 9. Jul. 1659.

IV. *Magdalenam*, n. 4. Jul. 1660.

V. *Sophiam*, n. 21. Jun. 1662.

VI. *Chriſtinam*, n. 14. Aug. 1663.

VII. *Carolum*, n. 18. Nov. 1664.

VIII. *Hedvvigen*, n. 12. Jan. 1666.

IX. *Ludovicam*, n. 28. Aug. 1667.

X. *Eli-*

X. *Eliſabetham*, n. 13. Sept. 1668.
XI. *Auguſtam*, n. 27. Dec. 1674.

21. Fratrem *Guſtavus Adolphus* nullum habet, ſorores etiam omnes amiſit; has inter *Anna Sophia* ejus germana, quæ in conjugio *Ludovici D. Lignicenſis* vixit, anno 1669. d. 19. Febr. è vita diſceſſit; reliquæ duæ, quæ è primo *Johannis Alberti* matrimonio provenerunt, nempe *Sophia Eliſabetha*, *Auguſti D. Brunſuicenſis* tertia conjux, & *Chriſtina Margarita*, quæ poſt *Franciſcum Albertum Ducem Saxo-Lauenburgicum*, *Chriſtiano Patrueli* inauſpicatò, ceu narratum eſt, nupſit, vivendi finem fecerunt: hæc d. 16. Aug. an. 1666; illa d. 12. Jul. an. 1676.

22. *Scutum* Ducum Mecklenburgicorum, *duabus lineis transverſis & una perpendiculari in* ſex *dividitur* laterculos: primus *aureus nigrum bubuli caput averſo ſitu locatum, argenteo annulo per nares trajecto, & cornibus argentatis, quæ è corona rubea prominent, ornatum, quo* Mecklenburgenſis Ducatus *deſignatur:* ſecundus *cæruleus gryphum aureum repræſentat*, Roſtochii *ſymbolum:* tertius *transverſim bipertitus, ſuperiore parte cæruleus eſt impreſſo grypho aureo, inferiore incerti coloris, ac* Suerinenſem Epiſcopatum *denotat:* quartus *coccineus crucem pedatam argenteam, latera tamen areæ non attingentem exhibet; quod emblema eſt* Raceburgenſis Epiſcopatûs; quin- *Spen. Op. Har. ſp. l. 1. c. 61.*

tus *rubens brachium è nube protenſum, argento veſtitum, atque annulum gemma inſignem manu oſtentans*, *continet*, Suerinenſis Comitatûs δεῖγμα: ſextus *denique aureus bubalinum caput nigrum corona rubea redimitum & cornibus argentatis armatum exhibet; ſed obliquo ſitu locatum, & linguam rubeam exſerens, quo* Principatus Vandaliæ ſive Wendiæ *connotatur. Incumbit Scuto* parmula, *quæ ſuperiore parte rubet, inferiore auro fulget; qua* Stargardiæ Dominium *indicatur:* Caſſides *imponuntur* quinque, *omnes coronatæ;* prima *exorientem gryphum* Suerinenſem, ſecunda Stargardenſis *duo cornua ſuperiore parte rubentia, inferiore aurata ſuſtinent:* media *impoſitum habet poſt ſepimentum, palis acuminatis cœruleis, aureis, coccineis, argenteis & furvis conſtans, caput bubali* Mecklenburgici, *transversè tamen locatum; & poſt illud caudam pavoninam:* quarta *galea* Roſtochienſis *oſtentat jugum alarum cyano & auro pictarum*, extrema *verò* Raceburgenſis *ſeptem vexilla ſuſtinet.* Laciniæ *circumfluunt à dextris aureæ, rubeæ & cœruleæ, à ſiniſtris nigræ, cœruleæ, aureæ, rubeæ atque argenteæ:* Telamones *clypeum ſtipant, hinc* bubalus, *iſthinc* gryphus.

23. Comprehenduntur Duces Mecklenburgici ſub *Circulo Saxonico inferiore*, atque in Senatu Principum Imperii *quatuor ſuffragiis* eminent; quorum tria Suerinenſis Dux

fert:

fert: primum quidem qua talis, ſecundum qua Epiſcopus Suerinenſis, tertium qua Epiſcopus & Princeps Raceburgenſis: Guſtravienſis Dux unum tantùm votum obtinet. De ordine ſeſſionis ac ſuffragii dicendi conſuli poteſt *Limnæus* in *additionibus ad J.P.* *L. 5. c. 12.*

CAP. VI.

DE DUCIBUS WIRTENBERGENSIBUS.

SEreniſſimorum Ducum Wirtenbergenſium ſtemma, qui ultra *Conradum*, illiusque Parentem *Albertum*, quorum nomen ſeculo undecimo inclaruit, continuâ graduum ſerie deducere, ejusque originem vel ex Italia, vel è Gallia arceſſere conantur, eos incerta atque abstruſa rimari, Hiſtoriarum Scriptores experiendo jam dudum obſervarunt: contenti proinde ſimus (ut diligentiſſimi *Annalium Suevicorum* auctoris, *Martini Cruſii*, verba mea faciam) noviſſe Wirtembergenſes initiô fuiſſe *Beutelſpachenſes Dynaſtas* & eorum ſedem *Beutelſpachium*. *Part. 3. l. 2. c. 10.* Ille verò, quem dixi, *Conradus*, magna, ob inſignem corporis animique fortitudinem, exiſtimatione atq; auctoritate valuiſſe, & Imperatori Heinrico IV. adverſus ejus hoſtes, quos plurimos habuit,

inprimis Rudolphum Suevum, Anti-Cæſarem, ſtrenuam operam navaſſe, propter eáque primus è familia *Comitis Wirtenbergenſis* axiomate ab ipſo auctus, hocque feudo donatus fuiſſe memoratur. Ejus filii poſterique aliquot graduum diverſimodè recenſentur; notavitque variationes iſtas Celeb. *Spenerus* in *Sylloge*, quas hic loci repetere haud immeritò ſuperſedemus.

Pag. 553.

2. Certior familiæ deductio, graduumque ſeries ab *Eberhardo* I. qui anno 1253. fatis conceſſit, texitur; is avitas ditiones inſigni acceſſione Comitatûs *Uracenſis* auxit: cùm enim Cuno ac Berchtoldus, Comites Uracenſes, Egonis filii, à Berchtoldo Duce Zeringenſi ipſorum avunculo, ob electionem ſui ad Imperium adverſus Philippum Suevum, Principibus Electoribus, pro certa pecuniæ ſumma eis promiſſa, oppignorati, illo promiſſa non præſtante, in cuſtodia detinerentur, votum pro liberatione ſuſceperunt; cujus damnati, id exſolverunt, vitamque monaſticam amplexi ſunt. Unde Berchtoldus poſteà in Abbatem cœnobii Salmanswilerani electus, ſuam Comitatûs Uracenſis partem vitrico, Eberhardo ſcil. Wirtembergico, cui eorum mater, Berchtoldi Zeringenſis ſoror, nupſerat, pro certâ pecuniæ ſummâ vendidit; Cuno autem Eslingenſe aſceterium ingreſſus, ſuam portio-

nem

nem ſodalibus reliquit, quam deinceps *Eberhardus*, permutatione ejus cum quibusdam ex *Ulbacho* reditibus facta, recepit, atque adeò integrum Comitatum Uracenſem Wirtenbergico incorporavit; à titulo tamen ejus ipſe poſterique abſtinuerunt, atque inſignibus tantùm utrumque Comitatum complexi ſunt; ita ut Wirtenbergenſem teſſeram in clypeo, Uracenſem galeæ impoſitam, geſtare conſueſcerent.

3. *Eberhardus* II. illius è filio *Ulrico cum magno pollice* nepos, *Illuſtris* cognominatus, fortunæ viciſſitudines expertus eſt; cùm enim interregni tempore opibus ac potentia creviſſet, atque à Rudolpho Albertoque Impp. variis beneficiis cumulatus eſſet, poſteà ab Heinrico VII, quod ei obſequium detrectaret, univerſis ferè ditionibus exutus, ſed à Ludovico Bavaro in integrum reſtitutus eſt. Is ipſe dimidiam partem *Calvenſis* Comitatus, qui ſuos quondam Comites, eadem cum Wirtenbergicis ſtirpe oriundos, habuit, atque iis extinctis ad Tubingenſes hæreditate pervenit, ab his emptionis titulo acquiſivit. Quanquam enim *Cruſius* ejus nepotibus *Eberhardo III.* & *Ulrico* aſcribat, quod *Calvæ* oppidum & arcem à *Wilhelmo*, *Comite Tubingenſi*, pretio comparaverint; Id detamen reliqua parte tantùm accipiendum eſt, *Neiffen* autem oppidum ac burgum

Part. 3. l. 4. c. 14.

Paralip. p. 99.

gum cum annexis juribus ac bonis à *Conrado de Weinſberg* ejusque filiis, *Eberhardum II.* an. 1301. 7000 libris obolorum emiſſe rectè memorat. *Ulricus IV. Grœningenſem* Comitatum, quem jam anteà Albertus Imp. Comiti ſuo ab Adolphi Naſſovii partibus ſtanti ademptum, *Eberhardo II.* ejus parenti jure antichretico conceſſerat, Fridericus Pulcher Imp. autem an. 1316 reluerat, tandemq; Ludovicus Imp. *Agneti Schluſſelburgiæ* donaverat, à *Conrado Comite Schluſſelburgio* an. 1336, 6000 libris obolorum emit, Ludovico Cæſare contractum confirmante, ac *Vexillum Imporii* ſimul Ulrico conferente. Poſtea idem
Id. part. 3. l. 4. c. 13. cum fratre Eberhardo Contentioſo a. 1342. à *Gœzone, Godefrido*, & *Wilhelmo*, fratribus, *Comitibus Palatinis Tubingenſibus*, eodem titulo civitatem *Tubingenſem*, cum caſtro & omnibus ſuis annexis, acquiſivit.

4. *Ulrico* IV. ſucceſſit *Eberhardus* III. dictus *Contentioſus*, der Greiner / is à Carolo IV. Imp. *Advocatus* XXIV. civitatum Imperialium in Suevia conſtitutus, iis, non una vice bello afflictis, pro defenſione, ingentem pecuniæ ſummam impoſuit. A *Friderico Tecciæ Duce*, dimidiam partem arcis *Tecciæ* & *Kirchheimiæ*, nec non *Ovven* & *Gutenberg*,
Crus. part. 3. l. 3. c. 15. ejusdem ditionis, an. 1376. & 1385. ære ſuo acquiſivit, cedente etiam deinceps reliquo Ducatu Teccenſi Domui Wirtembergicæ.

Præ-

Præterea *Achalmenſem* Comitatum, *Alberto* ultimo *Comite Achalmenſi & Pfullingenſi* victo atque extincto, ſuis ditionibus adjecit; dum eodem penè tempore ejus filius *Ulricus* VI, qui patris fata prævertit, atque in cruenta ad *Wilam* pugna an. 1388. occubuit, arcem *Hohenſtauffen* à Nobilibus *de Rietheim*, quibus ea ab Auſtriacis Principibus an. 1370. pignori oppoſita, pretio perſoluto emit, contractum *Carolo* IV. Imp. an. 1378. confirmante. Succeſſit deinceps Avo Eberhardo nepos *Eberhardus Mitis*, ſuis virtutibus, ſuaque autoritate, & Aulæ magnificentia inſignis.

5. Eximium autem illud fuit incrementum, quod *Heinrietta Montiſpelicardenſis*, *Eberhardi V*, *Mitis* filii, *Eberhardi Junioris* uxor, Wirtenbergenſi domui intulit; ea prognata erat patre *Heinrico de Montfaucon*, *de Montbelgard*, *Domino d'Orbes*, matre *Maria de Caſtillon*; avo *Stephano de Montfaucon*, *Comite Montipelicardenſi*, *Margarita de Cabillone* marito: poſt cujus mortem *Heinrietta*, ceu major natu, *Comitatum Montipelicardenſem* crevit, & *Eberhardo Wirtenbergico*, thori ſocio, attulit; quem etiam triplicis ſobolis parentem fecit: mares duo erant, *Ludovicus* II. & *Ulricus* VII, à quibus *nova ſtirpis diviſio* orta eſt.

6. Lu-

6. *Ludovicus*, partem Principatus *ſuperiorem* cum *Monpelicardo* ſortitus eſt, atque *Vraci* aulam, domiciliumque inſtituit; à Conrado Comite Helfenſteinio anno 1447.
Cruſ. paralip. p. 99. arces *Gerhauſen*, *Ruck* & *Blavvenſtein*, item oppidum *Blaubeuram* & pagos quosdam 40000. florenis emit; propaginem verò haud diuturnam habuit, quippe quæ in ejus filio *Eberhardo* VI. terminata eſt. Is *Barbatus* cognominatus *Tubingenſem Academiam* an. 1477. fundavit, Princeps virtutis nobiliſſimæ, atque inviolabili mentis rectitudine præditus, eaque propter Maximiliano Imp. percharus; à quo novo etiam axiomate decoratus, & in Comitiis Wormatienſibus an. 1495. *Dux VVirtenbergenſis & Teccenſis* creatus eſt. Prolem è *Barbara Gonzaga*, uxore legitima ſuſcepit quidem, ſed βραχύβιον, cumque an. 1496. fatorum legem impleviſſet, non niſi filium naturalem, *Ludovicum à Greiffenſtein* dictum, J. U. Doctorem, reliquit.

7. *Vlricus VII*, cui mira humanitas, qua pollebat, *Adamati* cognomen peperit, in diviſione cum fratre *Ludovico* partem Principatus *inferiorem* obtinuit, & *Stutgardiæ*, quam inſigniter exornavit, ſedem fixit; bellis, quæ cum Suevicis civitatibus & Friderico Victorioſo Palatino geſſit, famam nomen-

noménque ſibi paravit ; Diſceſſit è vita an. 1480. inter ejus filios *Eberhardus VII, Junior* dictus, *Eberhardo ſeniori* ſive *Barbato* patrueli in Ducatu ſucceſſit : cujus tamen adminiſtratione poſtmodùm ſe abdicavit, atque in Palatinatum ſeceſſit. cùm prole careret, ſucceſſorem habuit nepotem ex fratre *Heinrico*. Hic, *Heinricus* nempè, è duplici conjugio duos genuit filios, *Vlricum* ac *Georgium* ; in quibus nova rurſus ſtirpis diviſio contigit.

8. *Vlricus*, ſucceſſor *Eberhardo* patruo ab Imperatore Maximiliano I. immatura adhuc ætate conſtitutus, cum ſextum & decimum annum impleviſſet, ejusdem Auguſti beneficio è tutela emiſſus & ſuæ poteſtatis factus eſt ; quod Cæſar præclaræ indoli, quæ in juvene elucebat, dedit. In *bello Bavarico* ipſe etiam arma, jubente Imperatore, adverſus Palatinum corripuit, & plurima loca cũ *Lövvenſteinenſi Comitatu* occupavit; quorum maximam partem, ſpeciatim *Weinſpergam*, *Maulbronnam*, *Neoſtadium*, ac *Meckmuhlam*, per pacificationem, qua bello finis impoſitus fuit, ſibi aſſeruit ; *Lövvenſteinenſem* verò Comitatum reſtituit, ea quidem lege, ut deinceps *beneficii titulo* à Wirtenbergenſibus teneretur : præterea Dynaſtiam *Heidenheim* & arcem *Hallenſtein* (quam Ludovicus Bavarus *Vlrico Adamato* venditam,
poſteà

poſteà, quod iſte Friderici Auſtriaci partibus faveret, iterum armis ei extorſerat) recepit. Porrò à *Ferdinando Novocaſtrenſi*, nec non *Claudio* ac *Marco de Cuſance*, jura ſua, quæ habebant in dominiis *Blamontii*, *Hericuriæ*, *Clermontii*, *Chaſtelotii*, & *Inſularum*, *Clervalli*, ac *Paſſavantii*, ex capite fideicommiſſi, quod *Theobaldus Novocaſtrenſis*, Mareſcallus Burgundiæ, *Ferdinandi* patruus, per tabulas ſupremas d. 28. Octobr. an. 1463. Dolæ ſcriptas, inſtituit, contractu emptionis-venditionis an. 1505. acquiſivit, & contra *Bonnam* atque *Eliſabetham*, *Claudii Novocaſtrenſis*, qui *Theobaldi* filius erat, gnatas, earùmque maritos, *Wilhelmum Furſtenbergium* & *Felicem Werdenbergium*, qui *Guilielmo*, *Claudii* fratre ultimo, defuncto, loca illa occupaverant, ſibi aſſeruit; quare iſti jura ſua transtulerunt in Ferdinandum Archiducem, hic porrò in Gabrielem Salamancam, Comitem Ortenburgicum; unde lis orta, quæ hodienum in Camera Spirenſi indeciſa pendet. Sed & *Anna*, *Ferdinandi Novocaſtrenſis* filia, bona Novocaſtrenſia ſibi vendicatum ivit, transmiſitque prætenſiones ſuas ad tres filias, quas *Chriſtophoro Lonviano*, (*de Longuy*) *Domino de Longepierre*, marito ſuo peperit, quæque totidem fratribus, è *Ryenſium* apud *Sequanos* familia, nupſerunt; quorum poſteri deinceps, atque hac etiam noſtra ætate Wir-

te Wirtenbergenſibus ex eo capite moleſtiam exhibuerunt. *Hohentvvielenſe* denique caſtrum, ſummitati rupis inacceſſæ impoſitum, idem Ulricus à vidua *Clingenbergia* pretio comparatum, ditionibus ſuis adjecit.

9. Verùm enim verò ingens mox tempeſtas in *Ulricum* ingruit: cum enim arma, à civicis motibus contra Reutlingenſes, vertiſſet, Principes ac civitates fœdere Suevico conjunctæ, ut ſociorum injurias ulciſcerentur, communes copias in eum duxerunt, & omnibus trans Rhenum ditionibus exutum, Montpelicardum ſe recipere coëgerunt: poſteà Ducatum Carolo V. Cæſari, ut ſumptus bellicos reciperent, annó 1520. d. 6. Febr. vendiderunt, à quo in diviſione provinciarum Ferdinando fratri traditus eſt; in cujus poteſtate permanſit, usque ad annum 1534. quo, exoleſcente fœdere Suevico, & Ferdinando in belli Turcici apparatibus in Ponnonia occupato, *Ulricus* opera Philippi Haſſiæ Landgravii, proſpera ad *Laufenam* commiſſa pugna, avitum Ducatum recuperavit, ſecutâ deinceps *transactione Cadamicâ.* *Thuan. Hiſt. lib. 1.*

10. Reſtitutus in patrimonium *Ulricus*, *Evangelicam religionem* in ditionibus introduxit, poſtea fœderi *Smalcaldico* nomen dedit; quo ipſo, inclinantibus fœderato-

rum

rum rebus in propinquum iterum diſcrimen perductus eſt; quod tamen, Cæſari in tempore ſupplex factus, avertit. Ferdinandus autem, quaſi priora pacta violasſet, de tota provincia litem ei impegit, cui ille anno 1550 immortuus eſt, ſuccedente ei filio *Chriſtophoro*. Hic, varia fortuna à puero ad virilem usque ætatem exercitus, Ducatum ſumma cum laude, famáque poſthuma adminiſtravit, legum ſaluberrimarum atque utiliſſimarum ſanctionibus munivit, & ædificiis ornavit firmavitque; de cœtero confeſſionis Auguſtanæ acerrimus propugnator, quam & Tridenti tuendam ſuſceperat: parta Imperio pace, pacis ſtudia coluit, domique quietum ſe continuit, ſacrorum librorum lectione ſenectutem oblectans: perſolvit naturæ debitum *Stutgardiæ* extremo anno 1568, relicto filio unico (cæteri enim ante patrem fato functi ſunt) *Ludovico*, nondum ex ephebis egreſſo. Hic, poſteaquam matura ætate Ducatus regimen ſuſcepit, quod Formulæ Concordiæ promovendæ incubuit, *Pii* cognomentum meruit; & cúm liberis deſtitutus eſſet, ut memoriam nominis ab interitu vindicaret, *Collegium illuſtre Tubingæ*, primo 1589 lapide poſito, ingenti ſumptu condidit: finivit vitam lineámque an. 1593. d. 8. Aug. haud multum 40 ætatis annum ſupergreſ-

Thuan. Hiſt. l. 41.

greſſus, Ducatúsque hæreditatem agnato proximo *Friderico* transmiſit.

8. Hic *Georgium*, Ulrici fratrem conſanguineum, cui primò *Richovillana* ditio, poſteà benignitate *Chriſtophori* Ducis, *Principatus Monpelicardenſis* integer obvenit, genitorem habuit, omniúmque, qui è familia hodiè ſuperant, *communis parens* extitit. Simulac agnati *Ludovici* hæreditatem crevit, potior ei curarum fuit, ut Ducatum Wirtenbergicum in priſtinum habitum reduceret; ſubſcripſerunt etiam voto fortuna, Imperatorisque Rudolphi gratia: apud quem tantùm perfecit, ut is, cœteris Auſtriacis conſentientibus, atque interveniente haud mediocri pecuniæ ſumma, an. 1599. d. 24. Jan. *inveſtituram Ducatuum duorum ad primam & immediatam formam*, abolita feudali obligatione verſus Auſtriacos, *reduxerit*; *reſervata tamen Auſtriacis ſucceſſione, in caſum deficientis maſculæ ſobolis.* Neque verò dilatandi etiam ditiones occaſionem ullam prætерlabi facilè paſſus eſt *Fridericus*; hinc varia loca, partim emptionis, partim permutationis titulo comparata, eis adjecit; ea fuere: *Altenſteig, Liebenzell, Falckenſtein, Eſelburg, Besſigheim*, aliaque: hypothecario autem nomine Ducatum *Alenſonium* in Gallia, atque *Oberkirchum* Epiſcopatus Argentinenſis oppidum, tenuit. *Freudenſtadium*, amœniſſi-

V. Limn. l. 5. c. 16. §. 7. T. IV. ad

mo loco in ſylva Martiana ſitum, recipiendis exulibus ob religionem è Styria pulſis extruxit; alia inſuper caſtra oppidaque inſtauravit atque exornavit. E ſobole, quam conjux *Sibylla Anhaltina* numeroſam ei peperit, *tres* inprimis *filij* mentionem poſtulant, à quibus familia iterum in totidem ramos, hodienum florentes, diviſa eſt; namque à *Johanne Friderico*, primogenito, ramus Stutgardianus; à *Ludovico Friderico* Montpelicardenſis; à *Julio Friderico* Brentianus prodierunt.

12. *Iohannes Fridericus* poſt patris obitum, qui in annum hujus ſeculi octavum incidit, regiminis habenas capeſſivit, easque 20 annorum ſpatio *prudenter & conſtanter* moderatus eſt; ex uxore *Barbara Sophia Brandenburgica* complures procreavit liberos, inter quos ſex, tres nempè gnati, totidemque filiæ, ei ſuperfuerunt: harum duæ, *Antonia* & *Anna Johanna*, cœlibatum matrimonio prætulerunt, pietatis, artium, literarumque ſtudiis ultra ſexum deditæ, & tandem ingraveſcente ætate, uno eodemque anno, qui ſeculi nonus & ſeptuageſimus erat, è vita migrarunt, hæc d. 5. Mart. illa d. 1. Oct. Tertia *Sibylla*, *Leopoldi Friderici* patruelis *Monpelgardenſis* vidua, in vivis adhuc eſt. Filii, *Eberhardus* nempè, *Fridericus*, & *Vlricus*, è medio omnes exceſſerunt. *Vlricus*,

va-

varius in omni genere vitæ, cúm maximam ætatis partem in caſtris conſumſiſſet, tandē, variis morbis, maximè ophthalmia tentatus, ita ut oculorum uſum penitus amitteret, Stutgardiæ poſt duorum annorum infirmitatem, inter convulſiones Epilepticas, in vera invocatione Divini nominis, d. 4. Dec. an. 1671 animam exhalavit; bis maritus, primò *Sophiæ Dorotheæ, Comitiſſæ Solmenſis è Greiffenſteinenſi* linea, ductæ *Stutgardiæ* d. 10. Oct. an. 1647, & d. 12. Sept. anni ſequentis, poſt enixam filiolam *Mariam Catharinam Charlottam*, quæ triduum ſaltem matri ſupervixit, extinctæ: ſecundò *Iſabellæ, Arnbergicæ, Alberti Franciſci Com. Hochſtratani* viduæ, cum qua *Bruxellis* d. 14. Maji 1651 nuptias celebravit, gnatæ unicæ parens ex ea factus; diducto poſteà hoc matrimonio *illa* reliquam vitæ partem *Lutetiæ Pariſiorum* exegit, ibidemque d. 17. Oct. 1678 naturæ debitum reddidit.

13. *Eberhardus* duro initio uſus eſt adoleſcentiæ, quam afflictiſſimis Germaniæ temporibus, quibus permiſta & Marti ἀλλοπρόσαλλῳ permiſſa erant omnia, Argentinæ, avitis ditionibus extorris, peregit; in quarum partem non niſi an. 1638. Cæſari reconciliatus, reſtitutus eſt: integras demum, poſt pacificationem Weſtphalicam, ex formula *Inſtrumenti pacis Oſnabruggenſis* recepit. *Art. 4.*

14. Rexit *Eberhardus* Principatum ſummo cum prudentiæ, juſtitiæ, & magnificentiæ elogio, magnamque ſibi etiam apud exteros exiſtimationem conciliavit: matrimonium bis contraxit: prius an. 1636. cum *Anna Catharina Rhingravia*, quæ an. 1655. d. 27. Jun. mortem obiit; poſterius an. 1656. d. 20. Jul. cum *Maria Dorothea Sophia*, *Joachimi Erneſti C. Oetingenſis* & *Annæ Dorotheæ C. ab Hohenloe* filia, hodiè adhuc ſuperſtite, atque *Kircheim* degente. Ex utróque conjugio numeroſam ſuſcepit ſobolem, *quatuor* nimirum *& viginti* liberos. E priore *quatuordecim* provenere, è quibus *octo ſuperſtites* parens, a. 1674. d. 2. Jul ad ſuperos excedens, reliquit: tres mares, octo ſequioris ſexus. Verùm *Chriſtina Friderica*, an. 1644. d. 28. Febr. in lucem edita, atque *Alberto Erneſto Comiti*, poſteà *Principi*, *Oetingenſi* an. 1665. nuptui data, patris fata eodem adhuc a. d. 30. Oct. ſecuta eſt: filium etiam natu majorem, atque in regimine ſucceſſorem, *VVilhelmum Ludovicum*, poſt triennale tantum, breve id, ſi annos ſpectes, at longius, ſi famam, imperium, fatorum iniquitas abſtulit: poſuit námque quod mortale fuit an. 1677. d. 23. Jun. in cœnobio *Hirſovienſi* (quo ipſo loco parens Eberhardus initia mortis habuit) cita eáque placidiſſima morte; *neque enim aliter* (liceat

mihi

mihi *publicum elogium*, quo deſideratiſſimus Princeps mactatus fuit, hic repetere) *ſine ſenſu ferè morbi*, *ipſe placidiſſimus*, *& nulli dolorem*, *quàm moriens*, *cauſatus Princeps*, *obire debuit.* Sociaverat ſibi jugali fœdere, ſpirante adhuc genitore, anno 1673. d. 6. Nov. fœminam probatiſſimam *Magdalenam Sibyllam*, *Ludovici Landgr. Haſſo-Darmſtadienſis*, è prima uxore *Maria Eliſabetha Holſata*, filiam, quæ quaterna ſobole familiam auxit, inprimis filio in ſpem paterni regiminis unicè nato, & ſub tutela Optimæ matris, & Sereniſſimi patrui adoleſcente; is eſt EBERHARDUS LUDOVICUS, *Dux VVirtenbergiæ & Tecciæ, Comes Montiſpelicardi, Dynaſta Heidenheimii*: prodiit in lucem an. 1676. d. 18. Sept.

15. Trigæ *ſororum*, quas habet, hæc eſt nomenclatio:

1. *Eleonora Dorothea*, n. 14. Aug. 1674. †.
2. *Eberhardina Luiſa*, n. 11. Oct. 1675.
3. *Magdalena VVilhelmina*, poſthuma, n. 7. Nov. 1677.

16. FRIDERICUS CAROLUS, *Dux VVirtenbergiæ ac Tecciæ* &c. *Eberhardi Ludovici* patruus, ejusdemque *Tutor* & *Ducatus Adminiſtrator* à Cæſare, per ſententiam d. 24. Nov. an. 1677. latam, confirmatus, *Eberhardi* è priore thoro filius, hauſit auram vitalem

d. 12. Sept. 1652. duxitque in matrimonium haud ita pridem, nempè d. 29. Octobr. anni 1682, *Eleonoram Julianam*, *Alberti March. Brandenb. Onoldinenſis*, è ſecunda conjuge *Sophia Margarita C. Oetingenſi*, gnatam.

17. *Carolus Maximilianus*, *Dux Wirtenbergenſis* &c. illius *germanus frater*, natus eſt 28. Sept. 1654.

18. Eorum *ſorores germanæ*, ſuperſtites, hæ ſunt:

Sophia Ludovica, n. 18. Febr. 1642, atque an. 1671. *Chriſtiano Erneſto*, *March. Brandenburgico Beruthino*, nupta.

Chriſtina Charlotta, n. 21. Oct. 1645, vidua *Georgij Chriſtiani*, *Principis Friſiæ Orientalis*.

Anna Catharina, n. 27. Nov. 1648. innupta.

Denique *Eberhardina Catharina*, nat. 12. Apr. 1651. quam *Albertus Erneſtus*, *Princeps Oetingenſis*, ejus *ſororius*, ſecundis nuptiis an. 1682. d. 30. Apr. in thorum adſcivit; ſed haud ita multò pòſt præmaturo fato functus viduam poſt ſe reliquit.

19. Succedit *Eberhardi* Ducis ſoboles è *ſecundâ conjuge* ſuſcepta, ejus integer ſyllabus ſic ſe habet:

I. *Georgius Fridericus*, n. 24. Sept. 1657.

II. *Albertus Chriſtianus*, n. 13. Jun. 1660. †. 20. Jan. 1663.

III. *Lu-*

III. *Ludovicus*, n. 13. Aug. 1661.
IV. *Ioachimus Erneſtus*, n. 28. Aug. 1662. †. 16. Febr 1663.
V. *Philippus Sigismundus*, n. 6. Oct. 1663. †. 23. Jul. 1669
VI. *Carolus Ferdinandus*, n. 15. Oct. 1667. †. 23. Jun. 1668.
VII. *Iohannes Fridericus*, n. 10. Jun. 1669.
VIII. *Sophia Carola*, n. 22. Febr. 1671.
IX. *Eberhardus*, n. 1. Jul. †. 27. Nov. 1672.
Denique X. *Emanuel Eberhardus*, poſthumus, n. 11. Oct. 1674. †. 1. Jul. 1675.

20. *Fridericus*, eorum, quos jam recenſuimus, patruus, *Eberhardi* & *Ulrici* frater, domicilium *Neoſtadij ad Cocharum* fixit; quod unà cum *Weinsberga* & *Meckmühl* à fratre primogenito obtinuit. Princeps omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniique, ac ſtudiorum, eminentiſſimus hujus ſeculi, Eques *Ordinis Elephantiaci* à Friderico III. Rege Daniæ an. 1656. creari, & ſuperioribus annis ab Imperio, defenſioni ſuæ invigilante, Peditatûs & rei tormentariæ ſupremus Præfectus conſtitui meruit; & nuper demum, anno ſcilicet 1682. d. 26. Mart. functus longa ſtatione mortali, fato conceſſit. Habuit in conjugio præſtantiſſimam omnium fœminarum *Claram Auguſtam*, *Auguſti D. Brunſuic.* & *Dorotheæ Anhaltinæ* filiam, an. 1653.

d. 7. Jun. ductam, quæ pulcra eum prole fecit parentem; è qua potior naſcendi ſorte eſt FRIDERICUS AUGUSTUS, *Dux VVirtenbergiæ & Tecciæ, Comes Montiſpelicardi, Dynaſta Heidenheimii*, natus d. 12. Mart. an. 1654. Sociavit ſibi pacto matrimonii an. 1679. d. 9. Febr. *Albertinam Sophiam Eſtherem*, filiam unicam ac hæredem *Caſimiri Com. Eberſteinii* & *Mariæ Eleonoræ Naſſoviæ*, è qua hactenus filios quidem duos *Fridericum Caſimirum* an. 1680, & *Ludovicum Fridericum* an. 1681. ſuſcepit, ſed breviſſima vitæ uſura gaviſos.

21. *Fratrum* ejus ac *ſororum*, tàm ſuperſtitum, quàm defunctorum, ſylloge hæc eſt:

Vlricus, n. 23. Febr. 1655. †. eod. anno.
Eberhardus, n. 24. Jan. †. 2. Febr. 1656.
Albertus, n. 23. Jan. 1657. †. 21. Nov. 1670.
Sophia Dorothea, n. 26. Sept. 1658, elocata an. 1680. *Ludovico Chriſtiano C. Stolbergenſi*, & poſt primum partum extincta.
Ferdinandus Wilhelmus, n. 12. Sept. 1659.
Antonius Vlricus, n. 6. Oct. 1661. †. 1681.
Barbara Auguſta, n. 24. Mart. 1663. †. 16. Apr. 1664.
Eleonora Carola, n. 3. Jun. 1664. †. 16. Oct. 1666.
Chriſtophorus, n. 25. Apr. †. 8. Oct. 1666.
Carolus Rudolphus, n. 25. Apr. 1667.

Anna

Anna Eleonora, n. 6. Febr. 1669. †. 10. Maji 1670.

22. *Maria Anna Ignatia*, *Ulrici* Ducis Wirtenbergici & *Iſabellæ Arembergicæ* filia unica, ſuſcepta in lucem d. 27. Dec. ſt. vet. an. 1652, atque à matre *Lutetiâ Pariſiorum*, ubi etiamnunc innupta agit, ingenuè inſtituta atque educata eſt.

23. *Monpelicardenſem* ramum nunc ſuſtinet

GEORGIUS, *Dux Wirtenbergiæ & Tecciæ, Comes Montispelicardi, Dynaſta Heidenheimii, Ludovici Friderici* ex *Anna Eleonora Naſſovia*, ſecunda uxore, filius, natus d. 5. Oct. a 1626; ſucceſſit in regimine fratri natu majori, ſed conſanguineo, *Leopoldo Friderico*; qui an. 1662. d. 15. Jun. fatis conceſſit, nullis è conjuge *Sibylla* patrueli ſuſceptis liberis: habitavit antea *Harburgi*, duxitque uxorem an. 1648 *Annam Coliniam*, *Caſparis Ducis de Chaſtillon*, Mareſcalli Galliæ, & *Annæ de Polignac* gnatam, quæ haud exiguas in Gallia poſſeſſiones ei attulit; quibus tamen nec non magna avitarum ditionum parte, ſuperiore bello à Gallis, quod eorum dictis audiens eſſe nollet, exutus, atque in tenuem conditionem redactus eſt; quæ quidem poſt ſancitam *Neomagi* pacem haud lætior evaſit.

24. Amiſit Dux *Georgius* uxorem, quam paulò antè nominavimus, anno 1680. d. 23. Jan. poſtquàm liberos octo ex ea ſuſtuliſſet, nempè

I. *Ottonem Fridericum*, n. 17. Aug. 1650. †. 9. Jan. 1653.

II. *Heinricam*, n. 8. Jan. 1654, quæ non ita multo poſt matrem, ex ægritudine ob ejus mortem contracta, vita caruit.

III. *Eleónoram Carolam*, n. 20. Nov. 1656, atque anno 1672 agnato *Silvio Friderico, Duci Oelsnenſi in Sileſia*, nuptui datam.

IV. *Conradum Ludovicum*, n. 23. Maji 1658. †. 1659.

V. *Annam*, n. 30. Dec. 1660.

VI. *Eliſabetham*, n. 17. Mart. 1665.

VII. *Hedvvigen*, n. 22. Mart. 1667.

VIII. *Leopoldum Eberhardum*, n. 21. Maji 1670.

25. *Brenzianus* ramus, cujus conditorem *Iulium Fridericum* dixi, à duobus ejus filiis, *Silvio Nimrode* & *Manfredo*, in duos iterum abiit palmites, *Sileſiacum* & *VVeildingenſem*. Ille nomen traxit ab *Oelsnenſi* Ducatu, in *Sileſia* ſito, (quo Cæſar *Silvium Nimrodem*, ob ductam *Eliſabetham Mariam*, *Caroli Friderici D. Munſterbergici & Oelnenſis* filiam unicam & hæredem, inveſtivit) & *triplici* nunc *germine* floret:

SIL-

SILVIUS FRIDERICUS, *Dux VVirtenbergiæ, Tecciæ, & Oelſnæ in Sileſia, Comes Montiſpelicardi, Dynaſta Heidenheimij, Silvii Nimrodis*, qui an. 1664. d. 16. Apr. è vivis exceſſit, & *Eliſabethæ Mariæ Munſterbergicæ* filius, natus eſt d. 21. Febr. an. 1651: ſedem habet *Oelſnæ*, atque an. 1672. d. 23. Maji nuptiis ſibi adjunxit agnatam *Eleonoram Carolam, Georgii Montpelicardenſis Principis* filiam, è qua nullam hactenus vidit ſobolem.

CHRISTIANUS ULRICUS, *Dux VVirtenbergiæ, Tecciæ, & Oelſnæ in Sileſia* &c. iisdem, quo ille, parentibus editus an. 1652. d. 19. Apr. *Bernſtadium*, Oelsnenſis Ducatus oppidum, incolit, atque in matrimonio habuit *Annam Eliſabetham Anhaltinam, Chriſtiani Bernburgici* & *Eleonoræ Sophiæ Holſatæ* filiam, anno 1672. d. 13. Mart. ductam, atque an. 1680. d. 3. Sept. defunctam, poſtquàm ſex liberorum, ſed maximam partem βραχυβίων, mater facta eſſet, nempè

I. *Luiſæ Eliſabethæ*, quæ an. 1673. d. 22. Febr. nata, ſupereſt.

II. *Chriſtiani Vlrici*, n. 11. Febr. †. 3. Jul. 1674.

III. *Leopoldi Victoris*, n. 12. Maji 1675. †. 20. Apr. 1676.

IV. *Fri-*

IV. *Friderica Chriſtina*, n. 11. Maji †. 3. Jun. 1676.

V. *Sophia Angelica*, n. 20. Maji 1677.

VI. *Eleonora Amœna*, n. 26. Oct. 1678. †. 2. Apr. 1679.

JULIUS SIGISMUNDUS, *Dux VVirtenbergiæ, Tecciæ, & Oelsnæ in Sileſia* &c. illorum germanus frater, hauſit auram vitalem d. 1. Aug. an. 1653; habitat in arce *Julinsburg*, atque an. 1677. d. 25. Mart. ſibi copulavit *Annam Sophiam*, *Adolphi Friderici D. Mecklenburgici & Mariæ Catharinæ Brunſuicenſis* gnatam; quæ an. 1678. d. 5. Mart. filiam enixa eſt *Mariam Sophiam*; ſed ſexto abhinc menſe, die ſcilicet 8. Sept, iterum extinctam.

26. Iſtam fratrum trigam, modò enumeratam, nativitatis ordine anteceſſerunt *Anna Sophia* & *Ferdinandus Carolus*, quarum illa d. 13. Apr. an. 1661, hic d. 23. Dec. an. 1668. vivendi finem fecerunt.

27. *Manfredus*, illorum patruus, *Weildingæ* in Suevia (unde palmiti appellatio) domicilium inſtituit, atque anno 1662, d. 15. Maji ex hac vita diſceſſit, tribus filiis relictis, è conjuge *Juliana Oldenburgica* adhuc ſuperſtite ſuſceptis; eorum hæc eſt nomenclatio:

FRIDERICUS FERDINANDUS, *Dux VVir-*

Wirtenbergiæ & Tecciæ, *Comes Montiſpelicardi*, *Dynaſta Heidenheimii*, editus in lucem d. 6. Aug. an 1654.

Auguſtus, *Dux Wirtenbergiæ* &c. n. 5. Nov. 1656.

Mandfredus, *Dux VVirtenbergiæ* etc. n. 18. Sept. 1658.

28. Notari denique convenit emortuales *Floriana Erneſta* & *Fauſtina Maria*, quæ *Julii Friderici* filiæ erant: illa, *Friderico Cratoni Comiti ab Hohenloe* elocata, diem 6. Dec. an. 1672. vitæ ſupremum habuit; hæc d. 15. Apr. an. 1679, innupta, ætatem explevit.

29. *Scutum* Ducum Wirtenbergenſium *quadripartitum eſt*: primus laterculus *aureus tria cornua cervina nigra continet*, & Ducatum Wirtenbergenſem *denotat*: ſecundus *rhombis nigris & aureis obliquè dextrorſum poſitis exaratur*, Teccenſi Ducatui *deſignando*: tertius *cæruleus vexillum aureum obliquè dextrorſum poſitum*, *cui aquila nigra expanſis alis impreſſa*, *continet*, *quod* S. R. Imp. labarum *eſt*: quartus *rubeus duas trutas aureas averſas defert*, *quod* Monpelicardenſis Comitatus *ſymbolum habetur*. *Cordi hujus Scuti* Duces Oelsnenſes parmulam, *aquilam* Sileſiacam *continentem*, *imponere ſolent*. Caſſides tres *incumbunt*: prima Wirtenbergenſis, *ſeu potius* Vracenſis, *coronata*, *cornu venatorium rubrum aureo ligamento ornatum*, *prominentibus*

tribus ex orificio plumis albis, cœruleis, & rubeis, ſuſtinet: ſecunda Montpelicardenſis, *itidem coronata, hermam fœminæ coccineo amictu, aurea corona decoratæ, cui loco brachiorum trutæ aureæ duæ utrúmque latus mordent, repræſentat*: è tertia Teccenſi *moloſſus exſurgit, rhombis aureis & nigris variegatus*. Laciniæ, *quæ extremas galeas circumfluunt*, aureæ *ſunt* & nigræ; *quæ* mediam, aureæ & rubeæ.

32. Comprehenduntur Duces Wirtenbergici ſub *Circulo Suevico*, in quo ipſi cum Conſtantienſi Præſule conventus indicunt, in indictis conventibus autem ſoli *Directorium* gerunt: in Comitiis *duplex ſuffragium* dicunt; alterum ob *Ducatum Wirtenbergicum*, alterum ob *Comitatum Monpelicardenſem*.

CAP. VII.
DE LANDGRAVIIS HASSIÆ.

SEreniſſimorum Haſſiæ Landgraviorum familia omnis à connubio *Heinrici Magnanimi Ducis Brabantiæ* & *Sophiæ Landgraviæ Thuringiæ* defluxit: ille enim, poſtquàm priorem conjugem *Mariam*, *Philippi Suevi Imperatoris*, ex *Irene Angela Conſtantinopolitana*, filiam, cum qua filium, & in Ducatu Brabantiæ ſuceſſorem, *Heinricum*, *Manſuetum* cognominatum, genuerat, amiſiſſet, ad ſecunda vota tranſiit, atque anno 1242 in thalamum

mum adſcivit *Sophiam*, *Ludovici Landgravii Thuringiæ ex Eliſabetha Ungarica*, in Sanctorum cenſum relata, gnatam unicam. Hæc, cùm gentis ſuæ vetuſtiſſimæ mares in *Heinrico Raſpone* patruo ejus (qui, adverſus Fridericum II. Imp. in Regem Germanorum an. 1247. electus, eodem adhuc anno ante Ulmam mortem oppetiiſſe communiter fertur, ab autore verò *Hiſtoriæ Erphesphordenſis*, quam *Piſtorius* edidit, ſequenti anno in *Warburg* è profluvio ventris obiiſſe traditur) defeciſſent, jus in *ſucceſſionem Thuringicam* ſibi vindicavit; ſed competitorem reperit *Heinricum Illuſtrem Miſniæ Marchionem*, qui *Jutha*, *Heinrici Raſponis* ſorore, prognatus erat. Hinc diſceptatio orta eſt, quæ in bellum per novennium varia fortuna geſtum exarſit; compoſitum id tandem eſt per transactionem, ita, ut, confraternitatis & mutuæ ſucceſſionis pacto inter utramque domum inito, *Orientalis Thuringiæ* pars, quæ propriè *Thuringia* dicitur, in *Heinrici Miſnenſis* jus poteſtatemque concederet; *Occidentalem* verò, quæ *Haſſiam* complectebatur, *Sophia* obtineret, atque ad filium *Heinricum*, quem marito peperit, ejusque poſteros transmitteret. *Vid. ſup. cap. 2.*

2. Is itaque *Heinricus*, quem *Infantem Haſſiæ* nominabant, poſt matris fata provinciæ regimen ſuſcepit, *primusq; Haſſiæ Landgra-*

gravius dictus eſt, *Caſſellanam* arcem condidit, Haſſiamque à prædonibus, everſis eorum receptaculis, purgavit. Uxores tres habuit: *Adelheidin Brunſuicenſem*, *Mechtildin Cliviam*, & *Annam Palatinam*; è prioribus duabus liberos ſuſtulit, in quibus recenſendis ab *Henningio*, *Rittershuſio*, aliisque, diſcrepat Celeb. *Spenerus* in *Sylloge*, traditque è prima natos eſſe *Heinricum*, ab aliis omiſſum, & *Ottonem*; è ſecunda *Johannē*, & *Ludovicum*, quem cæteri primæ conjugi tribuunt. *Heinricus*, primogenitus, patri immorigerus ac rebellis, ad Acheruntem præproperè decurriſſe memoratur; hinc ad *Ottonem*, genitore anno 1308 fato functo, gubernacula delata ſunt. Hic anno 1311 jus *primogenituræ* inſtituit, atque ut prior nativitatis ordine ſolus *Imperans Dominus*, (Landgraf und Gnädiger Herr) reliqui tantùm Landgrafen und Gnädige Junckern vocitarentur, introduxit: cùm itaque ſupremum diem an. 1323 expleviſſet, filium natu majorem *Heinricum*, *Ferreum* cognominatum, ſucceſſorem habuit, qui, gnatos *Heinricum* atque *Ottonem* turbato mortalitatis ordine efferri conſpicatus, fratris ſui *Ludovici* filium *Hermannum* hæredem ſcripſit.

pag. 658.

3. Hic, cui literarum ſtudia, quibus ſacris antehac deſtinatus, Pragæ & Pariſiis gnaviter incubuit, *Docti* cognomentum pepererunt, ſuc-

ſucceſſionem iſtam armis ſibi aſſerere, adverſus *Ottonem Largum Ducem Brunſuicenſem*, *Heinrici Ferrei* generum, acerrimè eam concupiſcentem, neceſſe habuit, *pactum hæreditarium* cum Miſnenſibus renovavit, & tum ſuos illis, tum Thuringos ſibi ſacramento obſtringi fecit. Ejus filius *Ludovicus Pacificus* fœderi hæreditario Saxo-Brandenburgico acceſſit, & Comitatum *Ziegenhainium* & *Niddanum* acquiſivit, poſtquàm *Johannes* Comes ultimus ſuæ ſtirpis, prolis expers, an. 1453 naturæ conceſſit; contradicebant *Hohenloici* ſucceſſioni, quibus ab *Eliſabetha Ziegenhainenſis* & *Ulrici Com. Hanoviæ* filia *Eliſabetha*, *Alberto Comiti Hohenloico* nupta, jus erat; finis huic controverſiæ nepotum demum ætate in Comitiis Wormatienſibus factus eſt, Haſſorum, in quorum poteſtate Comitatus manebat, commodo. A filiis *Ludovici Pacifici*, nempe *Ludovico Pio*, & *Heinrico III* prima familiæ diviſio orta eſt. *Heinricus*, cum fratri, contra majorum inſtituta, Principatum ad *Lanum* extorſiſſet, *Marpurgenſem* lineam condidit, in ejus filio *Wilhelmo Juniore* iterum terminatam; cumque *Annam*, *Philippi Senioris Comitis Catimelibocenſis & Diezenſis* filiam, in matrimonio haberet, ſocero vitam ſtirpemque an. 1479 finiente, ſucceſſionem utriusque Comitatûs adiit, atque à Cæſare, aliisque Dominis bene-

neficiariis inveſtituram obtinuit; ſed poſt triennium, anno ſcilicet 1482 è vivis exceſſit, relictis poſt ſe *Wilhelmo*, *Eliſabetha*, & *Mechtilde*; iſta, vivente adhuc avo materno, *Johanni Comiti Naſſovio* an. 1478 nuptui data fuit; *Mechtildis* verò poſt mortem avi an. 1481 *Johanni Duci Clivenſi*, pactisque dotalibus cautum eſt, ut ambæ dote contentæ renuntiarent hæreditati paternæ & maternæ; niſi forte contingeret, ut *Heinricus* pater, ejusque gnatus *Wilhelmus*, ſine maſculis decederent. *Wilhelmus* itaque patri in in Principatu ad Lanum & Comitatibus ſolus, excluſis ſororibus ſucceſſit; poſteà an. 1487 *Erphurdiæ*, inſtinctu patruelium *Wilhelmi Senioris* & *Wilhelmi Medii*, nec non Ducum Saxoniæ, præfatis ſororibus loco paternæ, maternæ, & fraternæ hæreditatis, præter dotem, centum aureorum millia aſſignavit: verùm *Eliſabetha*, ejusque maritus *Johannes Naſſovius*, adverſus conventionem iſtam ſollenniter pro ſe, ſuisque hæredibus, proteſtati ſunt, oblatamque pecuniam protinus repudiarunt.

4. Enimverò *Ludovicus Pius*, *Caſſellenſis* lineæ autor, cum an. 1471 fatorum legem explevisset, duos reliquit filios, qui ambo *Wilhelmi* nomen gerebant, & *Senioris*, *Mediiq́*, cognomentis diſtinguebantur: eorum, quod *minorennes* (ut vulgari vocabulo utar) eſſent, tute-

tutelam *Heinricus* patruus ſuſcepit, ſed haud bona fide adminiſtraſſe culpabatur; quapropter inter *Wilhelmum Medium*, (qui, ob imminutam fratris natu grandioris mentem, à philtro Romæ accepto, Principatus regimen ſuſceperat, atque à patruo tutelæ rationem nequicquam exegerat) & *Wilhelmum Juniorem Heinrici*, ceu dictum eſt, filium acris contentio exarſit; quæ haud dubiè in bellum erupiſſet, niſi cura atque opera *Hermanni*, qui utriusque patruus erat, & Colonienſem Archiepiſcopatum, cum Hildeſienſi ac Paderbornenſi Eccleſiis, regebat, nec non Eberhardi Wirtenbergici an. 1495 compoſita fuiſſet his conditionibus, ut *Wilhelmus Medius* actioni tutelæ renuntiaret, *Wilhelmus* autem *Junior* conſentiret & operam daret, ut alter de omnibus ac ſingulis feudis Catimelibocenſibus aliisve ſimul cum ipſo inveſtiretur: quam ob cauſam poſt triduum dicti patrueles in Comitiis Wormatiæ in præſentia omnium Ordinum Imperii *inveſtituram ſimultaneam Principatûs Haſſiæ*, & *Comitatuum, Cazenelnbogen, Diez, Ziegenhain*, & *Nidda*, ſub uno eodemque vexillo à Maximiliano I. Imp. acceperunt.

5. Poſtquam *Wilhelmus Junior*, ineunte ſeculo ſuperiore, ἄτεκνος ex hac vita diſceſſit, *Wilhelmus Medius* omnes & ſingulas ejus ditiones crevit, *Eliſabetha* verò civitates, caſtra,

 & vil-

& villas Comitatûs *Catimelibocenſis*, quaſi fratris hæres, poſtulavit, & ſummam Erphordienſis conventionis, à *Wilhelmo* iterum oblatam, aſpernata, *tres libellos* novem Haſſiæ conſiliariis an. 1506 exhibuit; quorum duo priores de hæreditate paterna ac materna à judicibus rejecti, tertius autem de hæreditate fraterna admiſſus fuit. Poſteà, cum jurisdictio horum conſiliariorum lapſu temporis præfiniti expiraſſet, remiſſa fuit hæc cauſa ad Cameram Imperialem an. 1508, ibique ſpatio 12 annorum agitata, donec Cæſar interpellatione *Heinrici Naſſovii*, qui ei à cubiculis erat, permotus, eam ad ſe avocaret. Perſolverat intereà temporis naturæ debitum *Wilhelmus Medius*, quod an. 1509 contigit, ſuperſtite adhuc fratre ejus *Wilhelmo Seniore*, cujus uxor *Anna Brunſuicenſis* regimen pro marito affectavit, ſed auſis excidit; adjudicavitque Cæſar ex Imperii ſententia ditiones *Philippo*, *Wilhelmi Medii* filio unico, è ſecunda ejus conjuge *Anna Mecklenburgica* an. 1504 ſuſcepto, (quod quidem in *tabula Rittershuſiana* notandum, ubi per typothetæ *παρόραμα Philippus*, ejusque ſoror, *Wilhelmo III. ſive Juniori* aſcripti ſunt) hocque tantùm injunxit, ut patruum in aulam receptum honeſtè aleret; qui quidem an. 1515, non niſi infirmioris ſexus prole relicta, ad plures ſe penetravit.

9. Age-

6. Agebat *Philippus* annum ætatis octavum ac decimum, & quatuor jamdum annis, venia ætatis à Cæſare impetrata, ad gubernacula ſedebat, cùm Catimelibocenſem cauſam ad ſe avocaret Imperator; id licet obnixe deprecaretur, autoritatem tamen Cæſaris reveritus, in Epiſcopos Auguſtanum, Argentinenſem, & Conſtantienſem an. 1521. compromiſit. Eodem anno *Johannes Dux Clivenſis*, *Mechtildis Haſſiacæ* filius, jus ſuum *Heinrico C. Naſſovio* 50. aureorum millibus vendidit: nec ita multò pòſt, nimirum 9. Maji. an. 1523, præfati Epiſcopi *Eliſabetham*, jam defunctam, *hæredem fratris pro ſemiſſe*, exceptis feudis maſculinis & bonis, quorum fœminæ non ſunt capaces, pronuntiarunt. Mox Naſſovienſes catalogum omnium bonorum, quæ vel in Superiore Haſſia, vel in Comitatibus, ſita eſſent, produxerunt, atque in his omnibus executionem petierunt: Landgravii exceptiones incapacitatis fœmineæ oppoſuerunt, ſed eæ à Comiſſariis rejectæ ſunt. Quare hic, nec non Principes Saxonici, pro eo quod ſui intererat, ab hac rejectione appellarunt, Landgravius verò libellum etiam recuſationis obtulit, in quo judices illos omnes ſuſpectos poſtulavit; eáque propter illi ipſi decreverunt, arbitros eſſe eligendos, qui cauſas ſuſpicionum cognoſcerent. Naſſo-

vienſes à Landgravio de arbitris eligendis interpellati, illud facere neglexerunt, litémque Judicibus defunctis quindecim annis deſeruerunt. Tandem cùm *Philippus* Landgravius à Carolo V. in cuſtodia detineretur, Naſſovienſes id in ſuum verterunt commodum, & Landgravio ex carcere diem dici ſupplicarunt; qui, etſi ſciret, ſe non teneri ex carcere litigare, procuratores tamen, ne Cæſaris indignationem exacerbaret, conſtituit: quo factum, ut ille in his non ſolùm condemnaretur, in quibus per ſententiam definitivam abſolutus fuerat, ſed & ſemiſſem Clivenſem, qui judicialiter nunquam petitus fuit, ad executionem pertinere pronunciaretur. Poſt multas autem Landgravii ſupplicationes, in pacificatione Paſſavienſi an. 1552 inter cætera illud quoque conſtitutum fuit, ut ſententiæ hucusque latæ, ab Electoribus & Principibus, quos utráque pars denominatura eſſet, recognitæ, ad æquitatis normam redigerentur. Hoc tandem modo *Francofurti ad Mœnum* d. 30. Jun. anno 1557. per *Ottonem Heinricum Palatinum*, *Auguſtum Saxoniæ*, *Electores*; *Wilhelmum Juliaci*, & *Chriſtophorum Wirtenbergiæ*, *Duces*, omnis hæc controverſia amicè compoſita eſt, ita ut abolitis omnibus jam memoratis definitivis & executorialibus, *Philippus Landgravius omnia Comitibus Naſſoviis*

r *Thuan. Hiſt. l. 19.*

ſoviis adjudicata oppida, caſtra, prædia, (ſolo Comitatu Diezenſe excepto) *reliquaq; tàm mobilia quàm immobilia, retineret, & Naſſoviis, certis terminis, ſexies centena millia aureorum exſolveret, tituli verò & inſignia utriſque communia eſſent.* Hic finis fuit controſiæ, qua nulla in Germania ſuperiore ſeculo illuſtrior, gravior, & diuturnior fuit, quamque uberiùs exequi, atque ex *Oldendorpio* Haſſiaco Conſiliario decerpere, operæ pretium duxi. *edit. Offenbac. p. 390.* *Conſil. 5. vol. 2.*

7. Cæterùm *Philippus communis* eorum, qui è familia hodiè ſuperſunt, *parens* extitit, & mentis inconcuſſa firmitudine, æqualique vitæ ac continuo tenore *Magnanimi* cognomentum implevit: quantas res geſſerit, non poteſt ſatis, niſi juſto opere, explicari. Illud meritò palmarium reputandum, quod ad rem Divinam inſtaurandam, eamque ad genuinam ſinceritatem revocandam, omnem curam atque operam adhibuit, neque defugit ingens ea propter certamen exudare; in ditionibus Evangelicam religionem Pontificia abolita introduxit, monaſteria in ſcholas & xenodochia convertit, *Marpurgenſis Academiæ* fundamenta jecit, atque inter *Principes Proteſtantes*, qui *Auguſtanam Confeſſionem* Cæſari obtulerunt, nomen profeſſus eſt: quæ ſagatus ſtrenuè egerit adverſus *Franciſcum Sickengenſem*, pro reſtitutione

Vlrici Ducis Wirtenbergici, denique pro aris ac focis in *bello Smalcaldico*, quantique ei ſua *generoſa credulitas* ſteterit, & *quale naufragium ad infames inſulas* Einig ac Ewig *fecerit*, (ut *Baudii* quidē verba mea faciam) *Johañes Sleidanus* in *Cōmentario de Statu religionis ac reip.* diligentiſſimè memoriæ prodidit.

Induc. bel. Belg. l. 1. p. 82.

8. Exuit *Philippus Magnanimus* mortalitatem d. 31. Mart. a. 1567, è *Margarita de Sala*, quam legitimæ conjugi, ejus tamē conſenſu, & re cum Theologis communicata, (cauſam *Thuanus* refert) ſuperinduxit, ſeptem liberos genuit. Mares ſex, *Mauritium*, *Chriſtophorum*, *Franciſcum*, *Philippum*, *Volrathum* & *Fridericum*; quibus per ſupremas tabulas arces ac præfecturas aliquot, cum omnimoda jurisdictione, donavit, atque ut honeſto aliquo titulo ac nomine fruerentur, *natos è domo Haſſiaca*, *Comites de Diez*, *Dynaſtas in Lisberg & Bickenbach*, appellari voluit; verùm illi omnes ἄγαμοι deceſſerunt, & cum Landgraviis perpetuas controverſias habuerunt, quos ſuperiores agnoſcere recuſabant, atque in cenſu Comitum Imperii cenſeri contendebant: ſoror eorum germana unica *Margarita*, prioribus nuptiis *Johanni Bernhardo C. Eberſteinio in Nigra Silva*; poſterioribus *Stephano Heinrico C. Eberſteinio in Neugarten & Maſſau*, in manum convenit.

Hiſt. lib. 39. p. 815.

9. E

9. E legitima conjuge, *Chriſtinâ Saxonica*, *Philippus*, præter complures ſequioris ſexus liberos, quatuor filios ſuſcepit, *VVilhelmum*, *Ludovicum*, *Philippum*, & *Georgium*: inter hos per teſtamentum, *Caſſellis* anno 1562. d. 6. Apr. compoſitum, ita provincias diſpertivit, ut primogenito *VVilhelmo ſemiſſem* tribueret, nempè totum *inferiorem Principatum*, *potiora Comitatûs Ziegenhainenſis*, *Dynaſtiam Itter*, (quam *Heinricus Ferreus*, Dominô ejus loci ob commiſſum parricidium ejectô, an. 1361 occupaverat) denique ea, quæ in *Smalcaldiam* ei competebant, & vi pacti hæreditarii, Hennebergicis extinctis, ad Haſſos delapſura eſſent: *Ludovico* ſecundogenito aſſignavit *quadrantem*, nempè *Principatum ad Lanum*, cum *Comitatu Niddano*: *Philippo* & *Georgio* reſiduum *quadrantem* attribuit, Comitatum ſcilicet *Catimclibocenſem*; illi partem ejus *inferiorem*, huic *ſuperiorẽ*: de ſucceſſione v. mutua ita conſtituit, ut uno alteróve ſine prole moriente, ſuperſtites ejus hæreditatem æquabiliter cernerent: quare cùm *Philippus*, qui *Rheinfelſam* incoluit, an. 1583 improlis naturæ conceſſiſſet, fratres æquis partibus in ejus ditiones ſucceſſerunt. Poſtquàm autem *Ludovicus* etiam, qui *Marpurgi* habitavit an. 1604. ſupremum diem obiiſſet,

nullósque liberos reliquiſſet, acris ac diuturna de ejus hæreditate controverſiâ orta eſt.

10. Nimirum is omnium ſuorum fratrum ſuperſtes extitit, & teſtamento ſcripto in duas partes ditiones ſuas diviſit, in *Marpurgicam*, & *Gieſenſem:* atque illam lineæ *Caſſellenſi*, hanc *Darmſtadienſi* aſſignavit. Religioni etiam cavit, diras iſti imprecatus, qui aliquid in ea mutaſſet, utque talis juribus ſuis excideret ſanciens. Agnovit hoc teſtamentum *Mauritius Caſſellenſis*, *Wilhelmi F*; rejecerunt verò *Darmſtadienſes*, & quod eorum tres eſſent, *Georgio* nati, in capita, non in ſtirpes, Ludovici hæreditatẽ partiendam eſſe, idque avitæ conſtitutioni magis reſpondere, contenderunt. Regeſſit *Mauritius*, eos omni in hæreditatem jure multandos, quod ſupremam defuncti voluntatem impugnare ſuſtinuerint, atque ex hoc capite univerſas ditiones ſibi arrogare cœpit; cùm verò religionem ſecundum *Calvini* dogmata reformaret, atque è Marpurgenſi Academia Theologos Evangelicos pelleret, *Darmſtadienſes* eum violati teſtamenti Ludoviciani palàm poſtularunt, & quod eo ipſo omne jus ſuum amiſerit, viciſſim dictitarunt, atque ad Cæſarem provocarunt; qui, licet *Caſſellenſis* rem coram Auſtregis expediendam eſſe accerrimè diſceptaret, ſententiam

tentiam an. 1623 pronuntiavit, omnémque hæreditatem *Darmſtadienſibus* addixit. Flagrante ea tempeſtate in Germania bello, *Darmſtadienſes* Cæſaris, *Caſſellenſes* adverſariorum partibus ſeſe applicabant; donec an. 1627. tranſactio, ipſius Imperatoris aſſenſu corroborata, inter utramque domum inita eſt, qua *Marpurgum Darmſtadienſibus* conceſſum fuit. Ad exiguum verò t mpus hæc concordia duravit, neque longum intervallum interceſſit, cùm utraque domus rurſum in contraria ſtudia ſcinderetur, & *Caſſellenſes* Gallis, Suecisque; *Darmſtadienſes* Cæſari adhærerent, ingenti provinciarum ſuarum calamitate, quæ vaſtatæ, exhauſtæ, atque exinanitæ ſunt; tandem an. 1648. d. 14. Apr. arbitro *Erneſto Pio Duce Saxo-Gothano* res omnis *plenaria transactione*, quam *Inſtrumentum Pacis Weſtphalicæ* confirmatiorem effecit, compoſita eſt; ita ut *inferior Comitatus Catimelibocenſis*, qui per pactum anni 1627. à Caſſellenſibus ad Darmſtadienſes delatus erat. *Caſſellenſibus* reſtitueretur, hique ex *ſuperiore Principatu Haſſiæ quadrantem, cum Marpurgo*, acciperent; reliquum *dodrantem Darmſtadienſes* obtinerent, atque in compenſationem *Marpurgi* 60000. florenos acciperent, quæ etiam omnia ad effectum perducta ſunt.

11. Cæterùm *duabus* illis *lineis*, quarum toties

toties mentio facta eſt, *Caſſellenſi* nempe & *Darmſtadienſi*, Haſſiaca familia nunc principaliter diſtinguitur: priorem *VVilhelmus*, *Sapiens* cognominatus, *Philippi Magnanimi* filius primogenitus, condidit, cui Dynaſtia *Pleſſe*, gente illa an. 1571. extincta, tum ex *Hojenſium* Comitum ſucceſſione, *Auberg*, *Vecht*, & *Freudenberg*, denique 1583. medietas urbis & præfecturæ *Smalcaldicæ* ex *Hennebergica* hæreditate obvenerunt. Moriens annò 1592 filium unicum *Muritium*, non ſui tantùm ſed omnis ævi Principem literarum bonarúmque artium ſtudiis excultiſſimum, reliquit: hic *Reformatis* acceſſit, jus *primogenituræ* in linea anno 1627. inſtituit, atque è duplici conjugio numeroſam ſobolem procreavit, decem filios, octo filias; harum quidem nulla ſuperat, ex illis quinque matrimonia contraxerunt, *Otto*, & *VVilhelmus*, è priore thoro; *Hermannus*, *Fridericus*, atque *Erneſtus*, è poſteriore thoro nati. *Otto* Adminiſtrator *Hirſchfeldiæ* Abbatiæ, licet bis maritus, nullam tamen prolem vidit, & vivo adhuc patre an. 1617. triſti fato occidit: cùm enim ſub initium menſis Auguſti *Hirſchfeldiæ* morbillis infeſtaretur & die ſeptima ejusdem menſis paulò poſt horam quartam matutinam, diro ululatu obſcœni canis irritaretur, atque ad

cum

eum feriendum, arrepto ſclopeto ſibi non ſatis provideret, ej⁹ ſubita & inopinata diſploſione trajectus expiravit. *Hermannus* habitavit *Rotenburgi* ad *Fuldam*, atque an. 1658. nullis è duabus conjugibus, quas habuit, liberis relictis, è medio exceſſit. *Fridericus Eſchvvegam*, quam *Werra* alluit, tenuit; cùmque *Eleonoram Catharinam Palatinam*, *Caroli Guſtavi Sueciæ Regis* ſororem, duxiſſet, Suecis militavit, & anno 1655 in bello adverſus Polonos, dum ad *Colliniam* in *Boruſſia*, quam, à Polonis paulò antè recuperatam, ipſe à Suecis adhuc teneri credebat, incautiùs approperat, glande plumbea ictus occubuit, non niſi ſexus infirmioris prole relicta. *Erneſtus* in vivis adhuc eſt, *Rheinfelſis* palmitis ſator, poſteà dicendus. *Loccen. Hiſt. Suec. lib. 9.*

12. *VVilhelmus* patri in regimine ſucceſſit, & anno 1637 moriturus tutelam filioli cognominis, nec non adminiſtrationem Principatus, per tabulas ſupremas uxori ſuæ, prudentiſſimæ omnium fœminarum, *Amaliæ Eliſabethæ Hanovicæ*, & Regibus Galliæ, atq; Angliæ concredidit: quam etiam vidua adverſus *Georgium II. Darmſtadienſem*, qui eam jure agnationis poſtulaverat, ſibi aſſeruit, bellumque à marito contra Cæſareos cœptum continuavit, cum Darmſtadienſibus circa hæreditatem Marpurgenſem, eo quo dictum eſt modo, tranſegit, & per pacificationem

V. Inſtr. Pac. Tit. 15. tionem Weſtphalicam obtinuit, ut Abbatia *Hirſchfeldia*, cum omnibus appertinentiis ſecularibus & Eccleſiaſticis, prætereà jus directi & utilis dominii in præfecturas *Schaumburg*, *Buckenburg*, *Saxenhagen*, & *Statthagen* Landgraviis Haſſiæ lineæ Caſſellenſis in perpetuum concederentur; inſuper indemnitatis nomine *ſexies centum mille thaleri*, è Diœceſibus Moguntinenſi, Colonienſi, Paderbornẽſi, Monaſterienſi, & Fuldenſi, ſibi, filio, ejusq; ſucceſſoribus, intra ſpatium novẽ menſium perſolvendi, aſſignarentur. Parta pace filius à matre adminiſtrationem anno 1650 ſuſcepit, cùm paulò antè, nempe d. 9. Jul. an. 1649. conjugio ſibi ſociaſſet *Hedvvigen Sophiam*, *Georgii Wilhelmi Electoris Brandenburgici* ex *Eliſabetha Carola Palatina* gnatam, è qua amoris conjugalis pignora ſeptem, cùm anno 1663. d. 16 Jul. *Hainæ Haſſorum*, vix poſt unius diei valetudinem catarrho apopletico ſubitò correptus, animam efflaſſet, poſt ſe reliquit, filios quatuor, filias duas; ex illis *VVilhelmus* primogenitus, hæres ac ſucceſſor, ſpes de ſe factas in itinere Gallia *Lutetiæ* an. 1670. d. 21. Nov. variolis extinctus deſtituit, cui ſimile fatum frater ejus natu minimus *Georgius* (qui an. 1658, d. 20. Mart. in lucem ſuſceptus erat) *Genevæ* an. 1674 expertus eſt: reliqui duo ſuperant.

13. Ma-

13. Major natu & *Princeps imperans* nunc eſt CAROLUS, *Landgravius Haſſiæ, Princeps Hirſchfeldiæ, Comes Catimeliboci, Dieziæ, Ziegenhainæ, Niddæ, & Schaumburgi, Dn. in Eppſtein, Pleſs, Itter & Francken-ſtein:* hauſit auram vitalem d. 3. Aug. an. 1654. fratrique *Wilhelmo* in regimine ſucceſſit, & ſponſam ei deſtinatam ſibi jugali fœdere copulavit anno 1673. d. 21. Maji, nimirum *Mariam Amaliam*, *Jacobi Ducis Curlandiæ & Luiſæ Carolæ Brandenburgicæ*, materteræ ſuæ, filiam, è qua hactenus ſuſtulit:

I. *Wilhelmum*, natum d. 29. Mart. 1674, iterumque extinctum.

II. *Carolum*, nat. 24. Febr. 1675. †. 7. Dec. 1677.

III. *Fridericum*, n. 28. Apr. 1676. ſuperſtitem.

IV. *Chriſtianum*, n. 2. Jul. 1677. iterumque defunctum.

V. *Sophiam Carolam*, n. 16. Jul. 1678.

VI. *Carolum*, n. 12. Jun. 1680.

VII. *Wilhelmum*, n. 10. Mart. 1682.

14. PHILIPPUS, *Landgravius Haſſiæ, Princeps Hirſchfeldiæ* &c. *Caroli* germanus, lucem vitalem aſpexit d. 14. Dec. a. 1655; ſedem habet *Hirſchfeldiæ*, atq; a. 1679. matrimonium cum *Amalia Catharina, Caroli Ottonis C. Solmenſis* in *Laubach* & *Amœnæ Eliſabe-*

tha

tha Bentheimiæ filia,conſummavit; è qua prolem primò fœmineam, poſteà maſculam genuiſſe fertur, nomina earum explorare haud fuit integrum.

15. *Sororum* Caroli ac Philippi naſcendi ſorte prior

Carola Amalia, anno 1650. d. 27. Apr. nata, *Chriſtiano V. Daniæ ac Norvvegiæ Regi* fauſtiſſimo Hymenæo in manum an. 1668 convenit.

Altera *Eliſabetha Heinrica* an. 1661 in lucem edita, *Fridericum, Principem Electoralem Brandenburgicum*, thori ſocium anno 1679. nacta eſt.

16. *Amitas* tres habent ſuperſtites:

Æmiliam, n. 11. Febr. 1626, nunc viduam *Heinrici Caroli de la Tremoille, Principis de Tarente*, cui an. 1648 nupſerat.

Carolam, natam 20. Nov. 1627. atque anno 1650 *Carolo Ludovico Electori Palatino* elocatam, nuncque itidem viduam.

Eliſabetham, n. 22. Jul. 1634; quæ innupta ætatem agit.

17. *Chriſtina, Friderici Landgravii Haſſiæ in Eſchvvege*, & *Eleonoræ Catharinæ Palatinæ* ſuperſtitis filia primogenita, lucem vidit an. 1648. d. 30. Oct. & anno 1667. mulier facta eſt ex Viro *Ferdinando Alberto, Duce Brunſuicenſi in Bevern.*

18. *So-*

18. *Sorores* ei ſunt,
Iuliana, n.an.1652,in *Suecia* innupta agens;
& *Carola*, n.a.1653, quæ primò an.1673.
Auguſto Juniori, Duci Saxo-Querfurdenſi;
ſecundò an. 1679. *Johanni Adolpho,Comiti Tecklenburgico*,nupſit.

19. ERNESTUS, *Landgravius Haſſiæ, Princeps Hirſchfeldiæ, Comes Catimeliboci* &c. *Mauritii*, ceu dictum eſt, filius, *inferiorem Cattorum Comitatum* tenet, & *Rheinfelſam* incolit; natus eſt d. 8. Dec. an. 1623, atque an. 1647. d. 1. Jul. uxorem duxit *Mariam Eleonoram*, *Philippi Rheinhardi Com. Solmenſis* & *Eliſabethæ Wiedanæ* filiam, cum qua ad *Pontificiam* religionem *Coloniæ* anno 1652 tranſiit,duorum filiorum pater factus.

20. Prior, WILHELMUS, anno 1648 natus, in conjugio habet *Mariam Annam*, *Ferdinandi Caroli C. de Lövvenſtein* & *Wertheim* ex *Anna Maria Furſtenbergia* gnatam, an. 1669 ductam; è qua ſuſcepit filiolam *Mariam Eleonoram*, quam iterum deceſſiſſe credo, nunc enim liberis carere dicitur.

21. CAROLUS, alter *Erneſti* filius, prodiit in lucem anno 1650, & priore matrimonio ſibi junxit an.1667 *Sophiam Magdalenam*, *Erici Adolphi Comitis Salmo-Reifferſcheidii* & *Magdalenæ Haſſiacæ*, amitæ ſuæ, filiam, quæ an. 1675 *Venetiis*, quo eam deduxerat, præpropero fato abrepta eſt: poſteriore con-

 jugio

jugio ſibi ſociavit *Alexandrinam Julianam*, *Emiconis C. Leiningenſis* & *Dorothea Waldeccia* filiam, *Georgii Landgravii Haſſia*, è *Darmſtadienſi* linea, viduam; quæ mariti religioni paulò pôſt acceſſit: ex utróque thoro ſobolem ſuſcepit, è *priore* tres filios natos eſſe comperi: 1. *VVilhelmum* an. 1671, *Fridericum*, an. 1673, *Canonicis Colonienſibus* aſcriptos, & *Philippum* an. 1674.

22. *Darmſtadienſis* lineæ autor *Georgius*, *Philippi Magnanimi* filius natu minimus, tres mares anno 1596 è vivis excedens reliquit: *Ludovicum*, *Philippum*, & *Fridericum*. Quos inter *Fridericus* palmitem *Homburgicum* proſevit, poſteà recenſendum; *Philippus*, qui *Buzbaci* habitavit, prole caruit; *Ludovicus*, patris ſucceſſor, fide in Cæſarem *Fidelis* cognomentum ſibi peperit, & fratrum conſenſu pactum *primogenituræ* in lineam hanc introduxit, quod ab Imperatoribus & pacis Oſnabruggenſis Inſtrumento confirmatum eſt; *Gieſenſem Academiam* inſtituit, atque an. 1626 ſupremum diem obiit. Filios quatuor vitæ ſuæ ſuperſtites habuit: *Georgium II*, *Iohannem*, *Heinricum*, & *Fridericum*. *Hic*, ad *Pontificiorum* caſtra in peregrinatione Italica an. 1636 tranſgreſſus, *Equeſtri Ordini D. Johannis* in *Melitenſi* inſula nomen dedit, ibique, triremium

mium præfectus conſtitutus, aliquot expeditionibus magna fortitudinis laude perfunctus eſt; poſteà, galero *Cardinalitio* ab Innocentio X. Pontifice an. 1652. decoratus, quamvis *Magnum* etiam *Prioratum Ordinis Johannitici, per Germaniam* obtinuiſſet, utplurimùm Romæ agebat, *Protector Nationis Germanicæ* in Hieronymi Columnæ Cardinalis locum, à Cæſare declaratus, à quo etiam collatus ei eſt an. 1670. *Epiſcopatus Vratislavienſis*; cui nova poſteà dignitas *Supremi per Sileſiam utramque Capitanei* acceſſit, qua accepta Romæ valedixit, atque Vratislaviam ſe contulit; ubi d. 25. Febr. an. 1682 vitam cum morte commutavit. *Heinricus* Senis in Etruria anno 1629 morte oppreſſus eſt. *Iohannes*, egregius militaris famæ, *Breubacum* incoluit, ſed improlis an. 1651 obiit. Conjugem habuit *Johannam*, *Erneſti C. Sainenſis* filiam, & ex parte hæredem, quæ nunc in conjugio *Johannis Georgij Ducis Saxo-Iſenacenſis* vivit.

23. *Georgius II.* parenti in regimine ſucceſſit, quod per ſex & triginta annorum ſpatium laudabiliter moderatus eſt, ab Imperatore Ferdinando II. Comitatûs *Iſenburgici*, (qui ad fiſcum, ex occaſione bellicorum motuum, recidiſſe dicebatur) inveſtituram an. 1635 impetravit, ſed per tranſactionem Ratisbonenſem, an. 1642 eundem Comitibus

reddidit, tribus & dimidio exceptis pagis, & reſervatâ Haſſis, primariò Darmſtattinis, *expectativâ* ſeu *ſucceſſione*, in caſum deficientium maſculorum, & *tituli* jure. Inde licet Comites Iſenburgici in pacificatione Weſtphalica transactionem iſtam, tanquam neceſſitatis telo ſibi extortam, reſcindi peterent, jus tamen Haſſis ſuum expreſſis verbis ſervatum eſt, quemadmodum alio loco pluribus dicetur. Exceſſit *Georgius II.* ad Superos anno 1661. d. 11. Jun. poſtquàm complures è *Sophia Eleonora Saxonicâ*, annô 1671 demùm mortua, liberos procreaſſet: ſuperfuere ei mares duo, fœmellæ ſeptem; has inter quatuor vivere deſierunt, nempe: *Sophia Eleonora*, *Wilhelmi Chriſtophori* agnati in *Bingenheim* uxor, anno 1663. d. 7. Oct. mortua; *Heinrica Dorothea*, *Johanni C. Waldeccio* an. 1667 elocata, obiit d. 22. Dec. an. 1672; *Auguſta Philippina*, *Canoniſſa Gandersheimenſis* d. 4. Febr. ejusd. anni vitæ ſupremum habuit; *Maria Hedvvigis*, *Bernhardo Duci Saxoniæ* in *Meiningen* an. 1671. nupta, d. 19. Apr. an. 1680 fatorum legem implevit. E filiis, minor natu, *Georgius III.* in caſtro *Lauterbach*, haud procul *Vöhla* in Dynaſtia *Itterenſi* diſſito, habitavit, atque an. 1676. d. 19. Jul. naturæ debitum perſolvit, bis maritus: primò *Dorotheæ Auguſtæ*, *Johannis Chriſtiani Ducis Holſato-Sunderburgici*

V. Inſtrum. P. Oſnabr. artic. 4. §. Comites de Iſenburg.

gici

gici filiæ an. 1661 ductæ, & ſequenti ſtatim anno defunctæ; ſecundò *Alexandrinæ Julianæ, Comitiſſæ Leiningenſis è Daxburgenſibus*, cum qua an. 1667. d. 21. Jul. nuptias celebravit, & tres fœmellas genuit; è quibus primogenitam *Sophiam Julianam* in ipſo limine vita deſtituit, reliquæ ſuperſtites duæ poſteà recenſendæ erunt: mater vidua facta *Carolo Landgravio è Rheinfelſenſi* ramo, ceu dictum eſt, nupſit.

24. *Ludovicus II.* poſt patris *Georgii II.* fata ditionũ regimen capeſſivit, atq; a. 1678. d. 24. Apr. vitam, magna probitatis, juſtitiæ, & moderationis laude peractam, finivit. Uxores duas habuit, priorem *Mariam Eliſabetham*, *Friderici Ducis Holſato Gottorpienſis* filiam, an. 1650. d. 24. Nov. ductam, & an. 1665 defunctam; poſteriorem *Eliſabetham Dorotheam*, *Erneſti Pii Ducis Saxo-Gothani* gnatam, quam an. 1666. d. 5. Dec. ſibi copulavit, quæque etiam nunc ſuperſtes eſt. E *priore thoro* liberi octo prodierunt, mares tres, fœminæ quinque; ex his duæ patris fata anteverterunt, nempè *Sophia Eleonora* eodem anno, quo nata eſt, mortua, ſcilicet 1653; & *Auguſta Magdalena* nata d. 6. Maji anno 1657, & d. 1. Sept. an. 1674 defuncta: mares omnes mors fato propera abſtulit, *Georgius* primogenitus an. 1654 in lucem editus, ejus uſura haud integri anni

ſpatio gaviſus eſt; *Ludovicus*, an. 1658. d. 22. Jun. natus, patri quidem ſuperfuit, ſed paucis menſibus, in ipſo enim nuptiarum cum *Erdmuthi Dorothea*, *Mauritii Ducis Saxoniæ & Adminiſtratoris Naumburgenſis* filia, apparatu vita caruit, ſupremumque diem habuit 1. Sept. an. 1678; *Fridericus*, natus 1. Oct. an. 1659, ex infelici in ſphæriſterio lapſu d. 28. Jan. an. 1676 extinctus eſt.

25. E *poſteriore* Ludovici II. *thoro* liberi novem provenerunt, inter quos familiam ducit

ERNESTUS LUDOVICUS, *Landgravius Haſſiæ*, *Princeps Hirſchfeldiæ*, *Comes Catimeliboci*, *Dieziæ*, *Ziegenhainæ*, *Niddæ*, *Schaumburgi*, *Iſenburgi & Budingæ*, ſuſceptus in lucem d. 15. Nov. an. 1667, adoleſcens in omnium virtutum exempla genitus, & fortunæ, in quam alitur, capax.

26. *Fratrum* ejus ac *ſororum* hic eſt ſyllabus:

Georgius, n. 25. Apr. 1669.
Sophia Luiſa, n. 6. Jul. 1670.
Philippus, n. 20. Jul. 1671.
Iohannes, n. 21. Dec. 1672. †. 7. Mart. 1673.
Heinricus, n. 29. Sept. 1674.
Eliſabetha Dorothea, nata 24. Apr. 1676.
Fridericus, natus 18. Sept. 1677.

27. Tri-

27. Triga fœminarum, quæ è *priore* Ludovici II *conjugio* ſuperant, ſic ſe habet:

I. *Magdalena Sibylla*, n. 28. Apr. 1652, nunc vidua *Wilhelmi Ludovici D. Wirtenbergici*, cui an. 1672 in manum convenit.

II. *Maria Eliſabetha*. n. 11. Mart. 1656, nupta *Heinrico Duci Saxoniæ in Rœmbild*, an. 1676.

III. *Sophia Maria*, n. 7. Mart. 1661. matrimonium tenet *Chriſtiani D. Saxoniæ in Eiſenberg*, inde ab anno 1681.

28. E filiabus *Georgii* II. & *Sophiæ Eleonŏræ Saxonicæ* totidem adhuc vita & communi hoc ſpiritu fruuntur, nempe:

Eliſabetha Amalia, nata d. 19. Mart. an. 1635, & *Philippo Wilhelmo C. Palatino in Neuburg* an. 1653. nupta, cujus etiam religionem amplexa eſt:

Luiſa Chriſtina, nata d. 5. Febr. an. 1636, & *Ludovico Chriſtophoro Com. Stolbergenſi* in *Ortenberg* an. 1665. elocata:

& *Anna Sophia*, quæ 17. Dec. an. 1638 auram vitalem hauſit, atque ab *Abbatiſſa Quedlinburgenſi* in laborum curarumq; ue conſortium, *Coadjutricis* titulo aſcita eſt.

29. *Eleonŏra Dorothea*, *Georgÿ III. & Alexandrinæ Julianæ Leiningenſis* filia, lucem vidit d. 15. Aug. an. 1669.

Magdalena Sibylla, ejus germana ſoror, diem 14. Octobris anni 1671. natalem habuit.

30. Reſtat *Homburgicus* palmes, à loco, quem ejus conditor *Fridericus*, *Georgij I.* filius natu minimus, incoluit, ſic dictus: ille an. 1638. moriens tres filios impuberes, *Wilhelmum Chriſtophorum*, *Georgium Chriſtianum*, & *Fridericum* reliquit, quorum tutelam mater *Margarita Eliſabetha C. Leiningenſis* geſſit: ea an. 1648. cum *Georgio* II. Darmſtadienſi de alimentatione ſive appennagio filiorum convenit, hocque nomine præfecturam *Bingenheimenſem* accepit; ſub ea tamen conditione, ut, ſi quando contingeret natu majorem ex ejus filiis *Wilhelmum Chriſtophorum* absque prole maſcula decedere, præfectura iſta neutiquam ad fratres ejus ſuperſtites devolveretur, ſed *Georgio* ejusque ſucceſſoribus integra facultas ſuppeteret, illam, compenſatis meliorationibus, redimendi; hinc etiam Darmſtadienſes in actu immiſſionis hanc cautionem adhibuerunt, ut ſibi ſucceſſionem eventualem conceptis verbis reſervarent. E prædicta verò fratrum triga *Georgius Chriſtianus* ad Pontificios tranſivit, atque anno 1666. d. 11. Oct. *Hamburgi* uxorem duxit, *Friderici Comitis ab Ahlefeld* viduam, è *Ranzoviorum* gente, uti ferunt, prognatam; ſed an. 1677. d. 11. Aug.

Fran-

Francofurti ad Mœnum improlis è viventium numero exivit.

31. *VVilhelmus Chriſtophorus* bis matrimonium contraxit, prius an. 1650. d. 21. Apr. cum *Sophia Eleonora* agnata, *Georgii II. Darmſtadienſis* filia, quæ d. 7. Oct. an. 1663 mortalitatem explevit, poſtquàm complurium liberorum mater facta eſſet, ſequioris ſexus duo ſuperant, è filiis, quorum decem fuiſſe accepi, non niſi unus ad aliquam ætatem pervenit; nempè *Leopoldus Georgius*, qui an. 1654. d. 25. Oct. natus, primum & viceſimum ætatis annum attigit, quippe ſponſus filiæ *Friderici Comitis ab Ahlefeld & Rixingen*, Regis Daniæ Supremi Cancellarii, fato abreptus eſt d. 26. Febr. an. 1675. Poſterior *Wilhelmi Chriſtophori* uxor *Anna Eliſabetha* fuit, *Auguſti Ducis Saxo-Lauenburgici* gnata, an. 1665 ducta, & ampla quidem dote inſtructa, ſed conjugio, uti perhibent, inhabilis; unde natæ poſteà ſunt inter eos offenſiones, inde diſceſſio, tum divortium quoad thorum & menſam, poſtremò litigia atque altercationes publicæ de præſtandis ac implendis pactis ratione illatorum & alimentorum, quæ Cameram Spirenſem aliquandiu exercuerunt: diſceſſit tandem ille ex hominum vita an. 1681. d. 27. Aug.

32. FRIDERICUS, *Landgravius Haſ-*

ſiæ, Princeps Hirſchfeldiæ &c. an. 1633. d. 30. Maji in lucem prodiit, & militiam ſectatus, Suecis primùm Stipendia fecit, ſed in obſidione Hafnienſi crus amiſit; poſteá Electori Brandenburgico operam ſuam addixit, ejusque religioni ſe applicuit, à quo *Suprema Pomeraniæ præfectura* auctus eſt. In *Marchia* bona quædam præſenti pecunia, quam luculentam prior ei uxor attulit, ſibi comparavit & *Wevelingæ* domicilium inſtituit. Fratre *Wilhelmo Chriſtophoro*, absque maribus, defuncto, ditionem, quam tenuit, ſibi vindicatum ivit, Bingenheimiumque illicò occupavit, & præſidium introduxit: quod quia pacto ſuprà memorato, quo Darmſtadienſibus eo caſu, qui jam inciderat, ſucceſſio reſervabatur, adverſum erat; præterea *Ludovicus II. Darmſtadienſis*, ut eventualem illam ſucceſſionem ſibi ſtabiliret, jam dum an. 1675 cum *Wilhelmo Chriſtophoro*, poſt filii ejus unici mortem, de compenſatione ſumptuum, in meliorationes factorum, pro ſumma 30000 florenorum transegerat, eorumque fructus ipſi aſſignaverat; & vice verſa ejus miniſtros homagio eventuali ſibi devinxerat, *turbationem* appellavit *Friderici* occupationem vidua ac tutrix Darmſtadienſis, vique vim oppoſuit, milite ad Bingenheimium admoto, qui id circumdaret, atque aditus clauderet: verùm compoſita

poſita eſt res, antequam ad gravius certamen excederet, hoc, ceu nuntiatum eſt, pacto, ut Fridericus centum mille thaleris Darmſtadienſium jura redimeret, hique pecunia hac accepta omni in Bingenheimium prætenſioni renuntiarent. Prima uxor *Friderico* ducta eſt d. 12. Maji an. 1661. *Margarita Brahea, Abrahamô Comite in Wiſingſpurg, Regni Sueciæ Legifero, & Elsâ Guldenſtiernia nata, Johannis Ochſenſtiernæ*, Regni Sueciæ Mareſcalli vidua; quæ an. 1669 ſterilis fato functa vacuum thorum reliquit *Luiſæ Eliſabethæ, Jacobi Ducis Curlandiæ* ex *Luiſa Carola Brandenburgica* filiæ, quam an. 1671 ſibi copulavit, & *par filiorum* ex ea ſuſtulit; natu majoris an. 1673 in lucem editi nomen reſciſcere nondum licuit, alter *Carolus Chriſtianus* annum 1674 natalem habuit.

33. *Chriſtina Wilhelmina*, *Wilhelmi Chriſtophori* è priore thalamo filia, an. 1653. d. 3. Jun. nata, *Friderico* D. *Mecklenburgico* an. 1671. nuptui data eſt.

34. *Magdalena Sophia*, ejus germana ſoror, an. 1660. d. 24. Apr. in lucem ſuſcepta, mulier facta eſt an. 1679 ex viro *Wilhelmo Mauritio Comite Solmenſi in Greifenſtein*.

35. *Scutum* Landgraviorum Haſſiæ, *ſemel perpendiculariter*, *& bis transverſim ſectum*, ſex areolas *complectitur*, *quibus accedit* parmula, *cordi ſcuti incumbens*, *eademque cærulea* *Spen. Op. Her. Sp. l. 3. c. 25.*

leonem

leonem coronatum, *& decem tæniis tranſverſis argenteis & rubeis diſtinctum*, *exhibens; quæ teſſera eſt* Haſſiaca: prima areola *argentea crucem duplicem rubeam*, Hirſchfeldenſis Principatus *ſymbolum*, *defert:* ſecunda *tranſverſè ſecta*, *parte ſuperiore nigra ſtellam auream continet*, *inferiore auro puro tincta eſt*, *&* Ziegenhainium Comitatum *deſignat:* tertia *aurea pardum erecto ſitu rubeum cum corona cærulea defert*, *quod* Comitatus Catimelibocenſis *emblema eſt*; quarta *rubea leones duos gradientes aureos*, Diezenſis Comitatus *teſſeram*, *refert*: quinta *ex nigro & auro tranſverſè ſecta*, *ſuperiore parte duabus ſtellis aureis fulget*, *&* Niddanum Comitatum *denotat:* ſexta *denique rubea*, *urticam candentem*, Schaumburgici Comitatus *δεῖγμα*, *exhibet*. Notandum verò, *Darmſtadienſes*, in quinto laterculo Niddano ſymbolo *ſubtexere* Iſenburgicum, *nempè faſcias duas nigras*, *ſolo argenteo inſcriptas*. *Huic ſcuto* galeæ quinque *incumbunt:* media *coronata*, Haſſiacæ *parmulæ reſpondens*, *ſuſtinet cornua duo argentea; ex quibus utrinque foliati ramuli prominent: huic* ad dextram proxima Hirſchfeldienſis *itidem coronata caudâ pavoninâ ſuperbit*, ad ſiniſtram Ziegenhainenſis *caprum exſurgentem*, *alatum*, *nigrum*, *cornibus pedibusque aureis*, *alis emblemate ſcutario pictis*, *refert*. Extima ad dextram Catimelibocenſis *coronata jugum alarum complici-*

plicitarum ſuſtinet, quarum anterior apparens in orbe aureo leonem-ſcutarium exhibet: demum quæ ad lævam ultima *eſt, tortili diademate tegitur, & vexillis quinque, in quibus urticæ ſingulæ* Schaumburgicæ *pinguntur, pro fulcro eſt.* Laciniæ *circumfluentes laterculorum colores exprimunt.*

36. Comprehenduntur Landgravii Haſſiæ ſub *Circulo Rhenano ſuperiore*, atque in comitiis in Senatu Principum *ſuffragia tria* obtinent, quorum *duo Caſſellenſes* ferunt, alterum quidem ob ipſum *Principatum Caſſellenſem*, alterum autem ob *Hirſchfeldiam*: *tertium* ad *Darmſtadienſes* pertinet: *proëdrian* per pacta alternatim exercent: neque verò minus ob Comitatum *Schaumburgium* in *Collegio Comitum Saxoniæ & Weſtphaliæ*, in comitiis Imperii, nec non diœtis *circuli Weſtphalici*, Sereniſſima domus locum ſuum ſervat.

CAP. VIII.

DE MARCHIONIBUS BADENSIBUS.

INclutiſſima Badenſis familia ab antiquiſſimis *Zeringiæ* Ducibus deduci amat, quorum porrò initia à priſcis *Alſatiæ* Principibus, atque adeò ab eadem ſtirpe, qua Auguſtiſſimam *Auſtriacam* domum ortam eſſe ſupe-

ſuperiùs memoratum fuit, derivant. *Hermannus*, *Berchtoldi I. Ducis Zæringiæ* filius, *Berchtoldi II.* frater, ſtemmatis *Badenſis* conditor ſtatuitur, qui *Hochbergam* aliáque in *Briſgoja* prædia ex avita hæreditate, cum titulo *Marchionis*, ſortitus eſt, atque anno 1074 in monaſterio Cluniacenſi fatis conceſſit; relicto filio, è *Judita Calvenſi* ſuſcepto, *Hermanno*, *primo Badæ Marchione*, quem Marchionatum, ab Heinrico Aucupe, ad ſuperiorem Germaniam Rhenique aditus ab incurſionibus Gallorum tutandos, inſtitutum, uxor *Juditha*, incertæ proſapiæ, ei attuliſſe perhibetur. Hic nepotem è filio *cognomine* habuit *Hermannum* III, cui Imperator Fridericus Barbaroſſa, pro ea poteſtate quam tum temporis Cæſares in Italia obtinebant, *Veronam*, in præmium fortitudinis, bello Mediolanenſi ſibi comprobatæ, tradidiſſe fertur; unde commentum natum eſſe de *Origine Veronenſi*, quaſi ſcilicet *Hermannus* ab extera regione in Germaniam fuerit delatus, vero haud eſt abſimile.

Schœpfl. Diſſ. de reb. Bad. Th. 2.

2. Ab *Hermanni* III. filiis, *Hermanno* & *Heinrico*, prima vice in ramos diducta eſt Badenſis ſtirps, in *Badenſem* nempè & *Hochbergicum*. Hunc *Heinricus* proſevit, qui hæreditatem à patre acceptam *Briſgoja*, quam Imperator Fridericus II, agnatis Zæringiis extinctis, ipſi contulit, auxit: quæ

feli-

felicitas ditiones amplificandi poſteris quoque ejus haud infrequens obtigit.

3. Verùm ab *Heinrico IV.* & *Rudolpho III, Heinrici I.* abnepotibus, poſtquam illi Principatum inter ſe partiti ſunt, duo iterum palmites defluxerunt, quorum alter *Hochbergicus* ſigillatim, alter *Sauſenbergicus*, dici cœpit. *Heinricus IV. Hochbergam* ad filium ὁμώνυμον transmiſit, qui per conjugium *Annæ, Burcardi Liberi Domini ab Uſenberg* (non *Iſenberg*) filiæ, ac *Friderici* ſororis, dynaſtiam *Uſenbergicam* inferiorem cum *Kenzinga* accepit, & patrimonio adjecit; reliquam hujus dynaſtiæ partem, ad quam pertinebant oppidum *Endingen*, & alia circa Briſgojæ montem, dictum *Cæſaris ſedes*, (der Kayſerſtuhl) *Heſſo I.* Marchio, *Heinrici V.* filius, à filiabus *Heſſonis Domini ab Uſenberg*, poſtremi hujus gentis, emptionis titulo acquiſivit; cujus filius *Otto*, in quo cœlibe *Hochbergicus* palmes exaruit, eam unà cum Marchionatu Hochbergico, in *Bernbardum* Marchionem Badenſem, interveniente certa pecuniæ ſumma, tranſtulit. V. Spen. Op. Har. Sp. l. 2. c. 4. §. 4.

4. Supererat *Sauſenbergicus* palmes, cui nomen à *Sauſenberga* erat, quæ *Landgraviatus* eſt, ſed ſub charactere *Comitis*, non Principis, proptereaque titulo dynaſtiæ Rœtelenſis poſtponi olim ſolebat, ceu *Schurzfleiſchius* obſervavit: illius autor *Rudol-* Diſſ. de reb. Bad. Th. 12.

dolphus III. filium habuit *Heinricum* V, qui dominium *Rœtelanum* à *Leopoldo* ſive *Luitholdo*, ultimo ejus Dynaſta ac Præpoſito Baſileenſi, an. 1315. donatione mortis cauſa obtinuit, ſedemque, quem anteà *Sauſenbergæ* habuerat, eò tranſtulit. *Rudolphus* VI, ejus nepos, *Friburgicis* feudis ditiones auxit. *Rudolphus VIII.* verò Comitatum *Novocaſtrenſem* in Helvetia, nec non Dominium *Badenvveiler* à Johanne Friburgio, qui an. 1444 improlis deceſſit, dono accepit, filiumque poſt ſe unicum reliquit, *Philippum;* in quo *Hochbergica* propago defecit: is prole maſcula deſtitutus an. 1490 pactum ſucceſſionis cum *Chriſtophoro* agnato, Badenſi Marchione, inivit, quod, Imperatoris Maximiliani I. auctoritate an. 1499 roboratum, quadriennio abhinc, poſtquàm Philippus an. 1503. d. 7. Sept. vitam lineamque finivit, in effectum deductum eſt, *Chriſtophoro Badenſi* poſſeſſionem univerſæ hæreditatis arripiente; cumque is in jure ſuo interpellaretur à *Ludovico Aurelianenſi Duce Longavilleo*, quippe qui *Johannam*, *Philippi Marchionis* gnatam unicam connubii fœdere ſibi junxerat, & prætextu juris uxorii *Sauſenbergam*, *Badenvvileram*, & *Rœtelam* ſibi vindicatum ibat, controverſia amica transactione compoſita eſt, ea lege, ut *Longavilleo* pecunia ſatisfieret, ejusque prætenſio, numeratis ducentis & quin-

quinquaginta mille aureis, redimeretur; addictus tamen eidem è ſoceri ditionibus fuit Comitatus *Novocaſtrenſis* (Welſch Neuburg) in Helvetia, *titulusque* duntaxat *Rœtelæ*, utpote quæ itidem cum *Sauſenberga* & *Badenvvila* in jus ditionemque *Chriſtophori Badenſis* conceſſit.

5. Is ſanguinem ducebat ab *Hermanno IV*, qui, in partitione Principatûs *Badenſem* Marchionatum ſortitus, ramum inde nominatum proſevit, & connubiô *Irmengardis* ſive *Irmentrudæ*, *Heinrici Electoris Palatini* filiæ, opes & potentiam inſigniter auxit; hæc enim ei jus in *Durlacum*, *Heidelsheimium*, *Pforzheimium*, atque *Etlingam* attulit; quæ loca etiam, auſpicio, beneficioque Friderici II. Cæſaris, obtinuit. Cùm an. 1243. diem ſupremum obiiſſet, filios reliquit *Hermannum V.* ac *Rudolphum*; quorum prior jure matrimonii cum *Gertrude*, *Auſtriæ* hærede, contracti in ſpem atque aliqualem poſſeſſionem ejus Ducatus venit, eamque ad filium *Fridericum* transmiſit; qui ſtudio Hohenſtauſficæ neceſſitudinis, cum *Conradino Sueviæ Duce* arma adverſus *Carolum Andegavenſem*, Regni Neapolitani uſurpatorem, ſociavit; cumque collatis ad lacum Fucinum in Etruria ſignis infeliciſſimo prœliò decertaſſet, vi fati inexſuperabili in hoſtium poteſtatem venit, atque in ipſa urbe Neapo-

Nn litana

litana an. 1269 indigniſſima morte è medio ſublatus eſt.

6. *Rudolphus* hujus nominis primus, *Hermanni V.* frater, Badenſem ſtirpem propagavit, atque à *Cunigunde Eberſteinia*, uxore ſua, jus in Comitatum *Eberſteinium* poſteris acquiſivit; cui poſteà titulus emptionis acceſſit, ita ut maxima Comitatus hujus pars in Badenſium Marchionum ditione nunc ſit. Inter ejus filios, quos quatuor habuit, *Hermannus VI*, ſtemmatis continuator, in veteri caſtro Eberſteinenſi habitavit: hujus gnati *Fridericus II.* & *Rudolphus V.* ditionibus paternis diviſis, ille *Eberſteinium*, hic *Pforzheimium* incoluerunt; prioris progenies in ejus filio *Hermanno VIII*, qui *Fridericum* ac *Rudolphum* gnatos, in tabula Rittershuſiana omiſſos, turbato mortalitatis ordine extulit, extincta eſt; crevitque ejus hæreditatem *Fridericus III*, *Rudolphi V.* filius, quo genitus eſt *Rudolphus VII*, ob corporis proceritatem *Magnus* cognominatus: hic ducta in uxorem *Mechtilde*, *Johannis Cœci*, *Comitis Spanheimenſis*, filia, jus in ſucceſſionem iſtius Comitatus pactis initis, tabulisque datis acquiſivit; cujus in poſſeſſionem, Spanheimenſi familia an. 1437, in Johannis Cœci nepote cognomine, extincta, *Jacobus I.* Marchio, *Rudolphi VII.* è filio *Bernhardo I.* (qui ſucceſſionem in Marchionatum *Hochbergicum*

cum ab *Ottone* agnato ære mercatus eſt) nepos, pervenit, & inſigni, luculentaque acceſſione, quæ *dimidiam partem ulterioris* Comitatus, *duasque quintas citerioris* complectitur, (reliqua enim ad Palatinos delata fuerunt) avitam regionem ampliavit. *Vid. ſup. l. 2. c. 9. & l. 4. c. 1.*

7. *Jacobus I.* ſpectatæ virtutis, prudentiæ, ac juſtitiæ Princeps, cùm an. 1453 naturæ debitum expleſſet, filios quinque reliquit; è quibus primogenitus *Bernhardus*, mundi curarum, ſponſæque *Magdalenæ*, quæ *Caroli VII. Regis Galliæ* filia erat, pertæſus, cilicium ſumſit, & Principatus regimen fratri, ſorte naſcendi proximo, *Carolo* tradidit, cui parens nuptias *Catharinæ Auſtriacæ*, ſororis *Imperatoris Friderici III*, conciliavit. Hic occaſione diſſidii Moguntinenſis, quo *Dietherus Iſenburgicus* atque *Adolphus Naſſovius* de tiara decertabant, cùm pro *Adolpho*, reverentia Pontificis, amoreque Cæſaris impulſus, arma cepiſſet, *Fridericum Palatinum*, à *Dietheri* partibus, magis ut Badenſi obſtaret ac noceret, quàm quod illum charum haberet, ſtantem, adverſarium reperit; à quo, manibus, iniquo loco, inter anguſtias *Rheni*, & *Nicri*, conſertis victus, atque unà cum *Georgio Epiſcopo Metenſi* fratre ſuo, nec non *Ulrico Wirtenbergico* captus, lytri nomine varia loca, ſpeciatim *Heidelsheimium*, & portiones, quas in *anteriore Comitatu Span-* *Schurzfl. l. c. ex Helvvich de diſſ. Mog. p. 48. & 89.*

heimenſi habebat, ſed has *hypothecario* titulo tantùm, Palatino cedere neceſſe habuit: exceſſit è vita an. 1475.

8. *Chriſtophorus*, *Caroli* F, *Philippi* agnati, *Hochbergenſis* lineæ poſtremi, hæreditatem, *Sauſenbergam* nimirum & *Rœtelam*, eô, quo paulò ante narratum eſt, modo adiit, magnamque virtutis ac conſtantiæ famam ſibi peperit, eo quod, proſcripto ab Imperatore Maximiliano I. *Philippo Palatino*, occaſione patrem ulciſcendi, & quæ ipſi à Palatinis erepta fuerant, recuperandi, uti reſpuit; nec ſe bello illi immiſcuit, magis ſe dignum reputans, fidem à parente datam ſervare, quàm ex alterius calamitatibus ſuum comparare commodum. Aperuit tamen ei virtus ſua alibi locorum occaſionem, eamque honeſtiſſimam, qua ditiones dilataret: nimirum cum Maximiliano Cæſari ſtrenuam in Belgio operam adverſus ſeditioſos, ſcripto ſuis impenſis milite, navaſſet, non tantùm ſuprema *Luzenburgici* Ducatus præfectura præmii loco ipſi collata fuit, ſed & bona rebellibus adempta, ob ſumptus factos, obtinuit; quorum quidem aliqua poſteà redempta ſunt, alia, ut *Rodenmachern*, *Herſpringen*, *Uſeldingen* in Badenſium ditione permanſerunt.

9. Cæterùm à *Chriſtophoro* communem ſanguinem ducunt, quotquot hodiè è familia, ad paucos quidem redacta, ſuperant: fuis

fuit etenim ille complurium liberorum *ex Ottilia C. Catimelibocenſi* pater, filiæ ſex fuere gnati decem; quos in er quatuor inprimis mentionem poſtulare videntur: nempe *Jacobus, Bernhardus, Philippus*, atque *Erneſtus*. *Jacobus* primogenitus, Sacrum ordinem amplexus, *Johanni* propatruo an. 1503. defuncto, ſucceſſor in *Archiepiſcopatu Trevirenſi* datus eſt; *in eo adhuc juvene tanta erat vis ingenii*, (teſtem cito *Philippum Melanchtonem*, cujus etiam verbis utor) *ut in conventu Colonienſi an. 1505. reſponderit nomine Imperii, Legatis Pontificiis Latinè, Venetis Italicè, Gallicis Gallicè, Statibus Imperii vernacula lingua: fuit doctus in jure, induſtrius in Muſica atq; in re militari; debuit habere conjugem, quæ fuit mater Duciſſæ Bavariæ, ſed Maximilianus I, propter excellentiam ingenii ipſius, voluit eum eſſe Electorem, dictitans, tali opus eſſe viro, qui præ cæteris Vireſſet: fuit autem ille incontinentior, & tandem interfectus eſt à quodam ſutore in urbe Confluentia:* hucusque communis Germaniæ Præceptor. *Poſtill. edit. à Pezel. part. 1. pag. 541.*

10. *Philippus*, ducta in uxorem *Eliſabetha Palatina*, *Wilhelmi Junioris*, *Landgr. Haſſiæ* vidua, (cui Philippus parens dotis loco hypothecam, quam in partes *anterioris Comitatus Spanheimenſis*, Badenſibus competentes, Fridericus Victorioſus, ceu dictum eſt, acquiſiverat, dedit) ſobolem quidem procrea-

vit, ſed è qua ſola *Maria Jacoba* ad juſtam ætatem pervenit, & *Wilhelmo Duci Bavariæ* nupſit. *Bernhardus* atque *Erneſtus* duarum linearum, quibus hodienũm familia diſtinguitur, autores exiterunt: earum prior *Badenſis* ſpeciatim, altera *Durlacenſis* appellatur. Ditionum partitionem ita *Chriſtophorus* parens diſpoſuit, ut *Bernhardo* natu majori aſſignaret medietatem ulterioris Comitatus *Spanheimenſis*: cum ditionibus *Luzenburgicis*; *Philippo* Marchionatum *Badenſem*; *Erneſto* autem Marchionatum *Hochbergicum*. *Philippi* hæreditatem fratres ſuperſtites æquis partibus adierunt, *Bernhardo* ſuperior Marchionatus Badenſis pars, *Erneſto* inferior obtigit.

II. *Bernhardus* ſaniorem purioremque Numinis cultum primus in Badenſem Marchionatum introduxit, hypothecam *Crucenacenſem* à *Philippi* fratris filia Bavariæ Duciſſa numerata pecunia reluit, & nomine Philippi II. Regis Hiſp. *Lucenburgenſem* Ducatum adminiſtravit; vergente demum ætate an. 1535 conjugem ſumſit *Franciſcam Lucenburgiam*, *Caroli Comitis de Brienne* (nec *Antonii Com. Charni*, prout *tab. Rittershuſiana* habet) filiam, bienniòque poſt è vita diſcedens, par filiorum minutulorum poſt ſe reliquit, *Philibertum* & *Chriſtophorum*. Ille, legi-

legitima ætate auctus, *Badæ* domicilium inſtituit, atque, uxore *Mechtilde Bavara* amiſſa, in militiam profectus eſt, Regique Galliæ ſtipendia faciens in prœlio ad *Moncontutium* an. 1569 occubuit, relicto, præter tres gnatas, filio unico *Philippo*; ejus nomine Bavari, cum tutelam ſibi arrogaſſent, Evangelicam religionem Marchionatu exturbarunt; ſed idem an. 1588 in nuptiarum cum *Sibylla Juliacenſi* apparatu morte præpropera oppreſſus eſt.

12. *Chriſtophorus* Philiberti frater, è paternis ditionibus *Rodenmacheram* ſortitus eſt, & Regi Sueciæ militans, *Cæciliam*, *Guſtavi Regis* gnatam, uxorem promeruit, explevitque mortalitatem an. 1575. Filios quinque vitæ ſuæ ſuperſtites habuit, quos inter primogenitus *Eduardus Fortunatus*, patri in regimine, nec minus poſteà *Philippo* patrueli, ſucceſſit. Is *Pontificiam religionem*, paterna ejurata, profeſſus, cum, derelicto ditionum regimine, perpetua peregrinatione ætatem contereret, debitorum tùm avitorum, tùm à patruele Philippo contractorum, nullam rationem haberet, penſiones annuas non dependeret, bona mobilia à Philippo relicta dilapidaret, æs alienum cumularet, eoque Principatum obrueret, adeò ut periculum eſſet, ne ditiones ejus, quas jam tum Rudolphus II. Cæſar *Ducibus Bavariæ ac Lotha-*

ringiæ adminiſtrandas commiſerat, quò ex eorum proventibus debita diſſolverentur, illi autem *Marco Fuggero* conceſſerant, in alienas manus dilaberentur, atque à familia omninò divellerentur; cauſam juſtam ac magnam ſe habere putavit *Erneſtus Fridericus*, agnatus è *Durlacenſi* linea, ut vigore *pacti gentilitij* Marchionatus ſuperioris poſſeſſionem apprehenderet, cujus etiam facili negotio potitus eſt, factique rationes publicæ luci expoſuit; datis quoque eam in ſententiam literis an. 1594. d. 26. Nov. ad Rudolphum II. Imperatorem.

13. Nec verò minus diſplicuit Durlacenſi, & Principali faſtigio indignum viſum eſt, connubium, quo Eduardus Fortunatus *Mariam, Jacobi ab Eicken Domini Rivieræ*, & Gubernatoris Bredæ, equeſtris loci apud Belgas viri, filiam ſibi ſociavit, unde etiam filiis, quos ex ea genuit, de ſucceſſione, ac ſtatu, controverſia deinceps mota fuit. Hos autem tres, cùm anno 1600. *Bruxellis*, per ſcalarum gradus lapſus, cervice fracta, exanimatus eſſet, poſt ſe reliquit, eosque impuberes, *Wilhelmum, Albertum*, & *Hermannum Fortunatum*: eis cùm provinciam reſtituere Durlacenſis abnueret, quam Philippus etiam, eorum patruus, armis recuperare irrito conatu molitus eſt, idque auſum captivitate luit, tandem poſt longam altercationem, & mul-

tas, ſed incaſſum rei componendæ tentatas vias,ad tutorumâliorumque magnatum,maximè Caroli Caraffæ Nuntii Apoſtolici interceſſiones atque hortamenta, an. 1622. d. 4. Sept. in Judicio Cæſareo Aulico ſententia adverſus Durlacenſem pronunciata, illeque Marchionatum ſuperiorem, unà cum fructibus perceptis & percipiendis, nec non ſumtibus in litem impenſis, Eduardi filiis reſtituere juſſus eſt.

14. Ex iſtis autem *Albertus*, duorum fratrum ætatibus medius interjectus, infelici caſu an. 1626. vitam amiſit. *Hermannus Rodemacheræ* domicilium fixit,atq; a. 1664. vivere deſiit. E duabus uxoribus, quas habuit, *Antonia Crichingenſi* atque *Maria Sidonia Falckenſteinia*, utriùsque ſexus liberos ſuſcepit. E priore, præter filiam adhuc ſuperſtitem, gnatos duos, *Leopoldum*, intra pueritiæ annos extinctum; & *Carolum Wilhelmum Eugenium*, qui, à Rege Romanorum *Ferdinando* IV. in numerum *Cubiculariorum* aſcitus, poſteà inter *Canonicos Colonienſes* cooptatus, anno 1666. mortem obiit. Ex altera *Philippum Balthâſarem*, & *Mariam Eleonoram Sophiam*: ille annum 1662 vitæ ſupremum habuit; hæc, *Johanni Franciſco Deſiderato Principi Naſſovio in Siegen* anno 1665 nupta, poſt triennium inter dolores partûs animam exhalavit.

15. *Wilhelmus* regimen Principatus, utpote potior nativitatis ordine, ſuſcepit, atque an. 1629 cum agnato Durlacenſi, ob fructus ab eo è ſuperiore Marchionatu perceptos, tranſactionem *Etlingæ* inivit, & præfecturas *Stein* ac *Renchingen* iſto nomine ab eo accepit; quas tamen deinceps, è formula *pacis Weſtphalicæ*, Durlacenſibus reddere, omniſque actioni ſumptuum ac fructuum renuntiare juſſus eſt. A Cæſare cœteroquin in pretio habitus, *Præſes Comitiorum* an. 1640, poſteaque *Judex Cameræ Imperialis Spirenſis* conſtitutus, à Rege verò Hiſpaniæ *torque Aurei Velleris* cohoneſtatus atque inſignitus fuit; demumque, ætate quatuor ultra octuageſimum annis producta verendus, ſenecto corpore, ſed viridis animo ac vigens, d. 22. Maji an. 1677. naturæ conceſſit.

16. Matrimonium bis contraxit, prius cum *Catharina Urſula Hohenzollerana*, poſterius cum *Maria Magdalena Oetingenſi*; ex utroque multa proles provenit. E priore nati omnes, ſolo *Hermanno duabusque filiabus* exceptis, patris fata anteverterunt: namque primogenitus *Ferdinandus Maximilianus* an. 1669. d. 8. Oct. in venatu ex infauſta ſclopeti diſploſione percuſſus, ſpiritum effudit, relicto unico filio, de quo poſteà dicetur, quem genuit è *Luiſa Chriſtina Sabauda*, *Thomæ Principis Carignani*

&

& *Mariæ Borboniæ Sueſſionenſis* filia, *Pariſiis* an. 1653. haud auſpicatò ducta; ea enim, cum ipſe, à ſocru indignis modis habitus, ditiones ſuas repeteret, filiolumque trimeſtrem eò aſportari furtim curaſſet, ut maritum ſequeretur, induci ſe nunquam eſt paſſa, ſed Lutetiæ, ubi etiamnum agit, permanſit.

17. *Leopoldus Wilhelmus*, illius germanus frater, Cæſaris apparitoribus ac ſatellitibus præfuit, atque in bello Turcico, quò Imperii delectus ductavit, multa virtutis documenta edidit, annoque 1671. vitam cum morte commutavit. E ſecunda conjuge, quam poſt *Silviæ Catharinæ Carettæ C. de Maleſimo*, quæ ſterilis fuit, mortem nuptiis ſibi an. 1666 junxit, *Maria Franciſca Furſtenbergia*, *Wolfgangi Wilhelmi Comitis Palatini Neoburgici* vidua, adhuc ſuperſtite, *trium filiorum* pater factus eſt; priores duo *gemelli* fuere, quorum alter mox extinctus eſt, alter ſuperat; tertius *Carolus Fridericus Ferdinandus*, an. 1668. natus, ſpes de ſe datas immatura morte d. 14. Sept. an. 1680 deſtituit.

18. *Wilhelmus Chriſtophorus*, Canonicus Colonienſis & Argentinenſis, pari, quo frater primogenitus, caſu an. 1652. occidit; cœterorum fata *tabula Ritterſhuſ.* notavit.

19. E poſteriore *Wilhelmi* thoro, præter *Philippum Franciſcum Wilhelmum*, in infantia ex-

tinctum, filiamque unicam ſuperſtitem, *Carolus Bernhardus* prodiit an. 1657. d. 14. Jan. Hic ſub auſpiciis Cæſaris in nupero bello Gallico militavit, & ſub *legione Portiana Legatus* meruit; cumque an. 1678. d. 5. Jul. manu cum Gallis propè *Rheinfeldam* conſerta, ſtrenuè ac fortiter dimicaſſet, horumque impetum diu ſuſtinuiſſet, tandem autem numero hoſtium ſuperatus, gradum per pontem, Rheno illic loci inſtratum, referre coactus eſſet, periit incerto fato; quippe nec vivum nec mortuum poſt pugnam repertum fuiſſe perhibuerunt, itaque vel igne, qui ponti ſubjectus eſt, abſumptum, vel undis hauſtum fuiſſe crediderunt.

22. A mortuis ad viventes progredimur; hos inter familiam ducit

LUDOVICUS WILHELMUS, *Marchio in Baden & Hochberg, Landgravius in Sauſenberg, Comes in Spanheim & Eberſtein, Dominus in Rœteln, Badenweiler, Lahr & Mahlberg:* ſuſceptus is eſt in lucem *Lutetiæ Pariſiorum* d. 8. Apr. an. 1655, à parentibus *Ferdinando Maximiliano & Luiſa Chriſtina Sabauda;* poſtquàm patris conſilio è Gallia in Germaniam, vix trium menſium infans, deportatus fuiſſet, ab ipſo, eoque è vivorum numero ſublato, ab avo magna cura induſtriaque educatus eſt; tandem

dem, cum avus etiam ſeculo valedixiſſet, provinciarum regimen ſuſcepit, idq; non ſine laude obiit; donec à Gallis, quibus ubiq; locorum quieta movere magna merces videtur, diſturbatus & nonnullis etiam ditionibus, quod eorum mandata revereri alta mente reſpueret, ſpoliatus, Principatu relicto, ad Cæſarem, tanquam ad arcem libertatis & columen, ſe contulit, ejusque ſervitiis ſe addixit; à quo honorificè exceptus, nuper *Generalis Excubiarum præfecti* axiomate & munere decoratus atque auctus eſt: matrimonii vinculis ut ſe implicaret, tam incerto ac turbido rerum ſuarum ſtatu, animum inducere nondum potuit.

21. HERMANNUS, *Marchio in Baden & Hochberg* &c. illius *patruus*, auram vitalem hauſit 6. 12. Octobr. an. 1628, cùm principio *Clericam* vitam affectaret, inter *Canonicos Colonienſes* & *Paderbornenſes* aſcriptus eſt; poſteà militiæ nomen dans, & Cæſari merens, per omnes dignitatum militarium gradus, ad ſupremam usque, virtute ſua atque in omni genere prudentia, penetravit, dum, Montecuculio Principe rebus humanis exempto, rei bellicæ *Directorium*, cum præfectura *Javarinenſi*, ipſi à Cæſare concreditum eſt.

22. LEOPOLDUS WILHELMUS, *Marchio in Baden & Hochberg*, &c. *Hermanni*

manni, è fratre *Leopoldo Wilhelmo*, de quo dictum fuit, nepos, natus eſt menſe Januario an. 1667, naturam iniquam, ceu perhibent, expertus eſt, nam loquendi uſu deſtituitur; tenet in Bohemia Dynaſtiam Loboſchiz, quam patri prior uxor *Silvia Carretta* attulerat; ea verò à priore marito Comite *Tſcherninio* acceperat.

23. *Anna Maria VVilhelma*, ejus *amita*, è ſecunda *Wilhelmi* conjuge, *Maria Magdalena C. Oetingenſi* ſuperſtite, nata an. 1655. d. 8. Sept; *Ferdinando Auguſto Principi Lobkovvizio, Duci Saganenſi* an. 1680 in manum convenit.

24. *Maria Sidonia*, *Hermanni Fortunati*, è prima conjuge *Antonia Crichingenſi*, filia, lucem vidit an. 1635, & an. 1662 *Philippo Principi Hohenzollerano* nupſit, nuncque vidua eſt.

Spen. Op. Her. Sp. l. 2. c. 4. 25. *Scutum* Marchionum Badenſium, hujus lineæ, *bis transverſim & totidem ad perpendiculum ſectum* areolas novem *comprehendit*: *quarum* prima *ex argento & minio teſſellata* ulteriorem Comitatum Spanheimenſem *deſignat*; ſecunda *transverſim ſecta ſuperiùs argentea roſam rubeam cyano gemmatam deferens, inferiùs aurea aprum humo viridi inſiſtentem exhibens*, Eberſteinium Comitatum *denotat*; tertia *argentea leonem rubrum auro coronatum continens*, Landgraviatum Briſgojæ

indi-

indicat; quarta *rubra palum aureum, tribus nigris cantheriis exaratum, exhibens,* Badenwileram *innuit;* quinta *medio & honoratiore loco poſita, parmulam* gentilitium Badenſe δᾶγμα *deferentem repræſentat, quam auro tinctam baltheus coccineus permeat;* ſexta *cærulea alam argenteam duplicem, ita ut altera alteri incumbere appareat, cuique ſemicirculus foliatus aureus impreſſus, continens,* Vſenbergiam Dynaſtiam *deſignat;* ſeptima *inferiore ſui parte faſciis quinis undoſis argenteis & cæruleis exaratur; è quibus in ſuperiore parte aurea, Leo coccineus exoritur, quæ teſſera* Rœtelenſis *eſt;* octava *perpendiculariter diviſa ſymbola duo continet,* Lahranum & Mahlbergenſe*; illud conſtat faſcia rubra, ſolum aureum exornante, hoc leone nigro coronato aureum campum implente;* extrema denique areola *ex auro & cyano teſſellata eſt, &* citeriorem Spanheimenſem Comitatum *denotat.*

26. *Hoc ſcutum* galeæ tres *premunt:* anterior *coronata leonem* Briſgovium *exorientem exhibet;* media Badenſis, *itidem coronata, cornua duo hircinia, quorum dextrum rubrum, ſiniſtrum aureum eſt, ſuſtinet;* poſterior *hermā virilem oſtentat cæruleo amictu & thorace alam* Vſenbergiam *deferentem, capite verò pileo turbinato cæruleo, argentea ora reducto, tectum: his galeis* ab utroque ſcuti latere ſeptem alii *appinguntur;* à dextris Spanheimia, *cui coro-*

ronatæ cauda pavonina impoſita, Badenwilerana, *hermam juvenilem, cujus veſti rubea palus ſcutarius impreſſus eſt, ſuſtinent, &* Rœtelenſis, *quam Epiſcopalis mitra auro & cocco ornata, & pavoninis orbiculis faſtigiata tegit:* à ſiniſtris Eberſteiniæ duæ, *quarum altera cornua duo argentea ſuſtinet, viridibus foliolis decorata, inter quæ roſa ſcutaria apparet, ex altera exſurgit herma virilis, cujus veſti argentea aper ſcutarius impreſſus eſt;* Mahlbergenſis *tabulam angularem in orbem figuratam exhibens, cujus extrema ſex ſingulis pavoninarum pennarum orbiculis ornantur, tabulæ verò orbis aureus cum leone ſcutario imprimitur; & denique* Lahrenſis, *quæ herma juvenili premitur, cujus veſtem auream rubea diſtinguit faſcia; brachiorum autem loco cornua ejusdem metalli enata, ſimiles faſcias oſtentant.*

27. *Durlacenſis* lineæ, ad quam nunc ſermo decurrit, autor *Erneſtus*, ceu dixi, fuit, alter *Chriſtophori* I. filius, qui *Pforzheimii* habitavit, atque *Evangelicam* religionem, fratris *Bernhardi* exemplo excitatus, coluit; perſolvit naturæ debitum an. 1553, relicto, præter plures alios liberos, filio & ſucceſſore *Carolo*: hic, ab innocentis vitæ ſtudio *Sanctus* appellatus, *Auguſtanam Confeſſionem* an. 1556 publicè in ditionibus introduxit, arcē *Durlacenſem*, à patre cœptam, perfecit, ſedem *Pforzheimio* iſthuc tranſtulit, caſtroque

que *Carlsburgi* nomen abs ſe dedit. Filios tres, è ſecunda uxore *Anna Palatina*, an. 1572 moriens, poſt ſe reliquit, *Erneſtum Fridericum*, *Iacobum*, & *Georgium Fridericum*; ex his *Iacobus* à Piſtorio apoſtata ad Pontificiorum caſtra ſeductus, priùsquam efficeret, ut novi ritus in ditiones inveherentur, rebus humanis an. 1590 exemptus eſt, relictis ex *Eliſabetha Culenburgica* filio *Jacobo Erneſto*, qui non toto anno patri ſuperfuit, & filia *Anna*, quæ hæreditatem *Culenburgici* Comitatus, ab avunculo *Florentio* ultimo *Culenburgi Comite* acceptam, marito *Volratho IV. Comiti Waldeccio* attulit.

28. *Erneſtus Fridericus* religionem, à fratre *Jacobo* turbatam, ſummo ſtudio reſtituit, mortuoque patruele res omnes benè & ſapienter curavit. Cúm à creditoribus *Eduardi* agnati, jus ſuum, quod univerſum Marchionum Badenſium patrimonium reſpiciebat, perſequentibus, ipſi quoque moleſtia exhiberetur, ditiones Eduardi peregrè agentis, ſuaque domi negligentis occupavit; vigore pacti gentilitii, quo an. 1437 in diviſione debitorum avitorum conventum fuit, ut ſi ob alterius æs alienum non diſſolutum, alteri damnum afferretur, alteri liceret alterius præfecturas aliquot tantiſper detinere, iisque frui, donec planè ipſi ac creditoribus ſatisfactum eſſet; itaque Marchio- *Thuan. Hiſt. l. 109. p. 454.*

natum Badenſem ſibi aſſeruit, idque citra ſanguinem peregit, & ſcriptum, quo facti rationes reddidit, evulgavit, quemadmodum paulò antè narratum eſt. Demum, cùm antehac *Formulæ Concordiæ* nomen dediſſet, ad *Reformatorum* partes inclinare, eisque ſeſe adjungere cœpit, atque ut ſuum ad exemplum ſubditi ſe componerent poſtulavit; verùm huic rei intentum mors omnia dirimens nec opinantem an. 1604. abſtulit, deſtinataque impedivit; quoniam liberos ex uxore *Anna OſtFriſia* nullos habuit, ſucceſſit ei frater minor *Georgius Fridericus*.

29. Is vera laude religionis, prudentiæ, & fortitudinis nemini poſtponendus eſt; ſed *Unioni* accedentem, cauſamque *Friderici Palatini Electoris*, exercitu conſcripto, ſuſcipientem, fortuna omni ratione potentior, graviter concuſſit; quippe prœlio ad *Wimpenam* an. 1622 ſuperatus, atque à Cæſare proſcriptus, vagam vitam atque incommodam toleravit, donec an. 1638. eam finiret. Regimen provinciarum jam dum an. 1622, quum expeditionem pro Palatino ſuſciperet, in filium natu majorem *Fridericum* transtulit; qui eodem adhuc anno in lite cum agnatis Badenſibus cauſa cecidit, atque ad reſtitutionem ditionum fructuumque, ceu dixi, condemnatus eſt, demum an. 1629 *Etlingæ* ea propter cum agnatis tranſegit. Fortuna va-

na varia, quoad bellum in Germania duravit, uſus eſt, pro ſorte ſcilicet partis, quam ſequebatur; nec niſi poſt redditam patriæ pacem, in ditionum ſuarum poſſeſſionem firmam atque ſtabilem pervenit: reſtitutus enim eſt per *pacem Oſnabruggenſem* in priſtinum ſtatum, in quo nemp è ante exortos Bohemiæ motus fuit, non ſolùm quoad *Marchionatum inferiorem Badenſem*, itemque *Hochbergenſem*, tum etiam ditiones *Rœtelen*, *Badenvveiler*, & *Sauſenberg* ſed & quoad præfecturas *Stein* & *Renchingen*, quæ per tranſactionem Etlingenſem, ratione fructuum, è ſuperiore Marchionatu perceptorum, *Guilielmo* Marchioni Badenſi ceſſerat, ita ut tota illa actio ſumptuum ac fructuum cum omni damno, à tempore primæ occupationis numerando, ſublata & penitus extincta fuerit. Annua quoque penſitatio ex Marchionatu inferiore, Marchionatui ſuperiori pendi ſolita, ejusdem pacis formula annihilata fuit. *Inſtr. Pac. art. 4.*

30. Uxores *Fridericus* quinque habuit: 1. *Barbaram Wirtenbergicam*; 2. *Eleonoram Solmenſem*; 3. *Mariam Eliſabetham Waldecciam*; 4. *Annam Mariam Geroldſeckiam*; 5. *Eliſabetham Euſebiam Furſtenbergiam*. Prolem non niſi è *prima* & *ſecunda* ſuſcepit: à *quarta*, quæ *Jacobi* ultimi *Dynaſtæ à Geroldseck* in Suevia filia fuit, maritumque an. 1649 defuncta hæredem ſcripſit, jus

ei in *Geroldſeccenſem* dynaſtiam natum eſt, & *patrimonialia* quidem bona, quæque publicis tabulis ad liquidum perducta fuerunt, facilè obtinuit; ipſa verò dynaſtia, nec non bona *beneficiaria*, jure caduci ad S. R. Imperium devoluta, Comiti *Cronbergio* ritu fiduciario collata ſunt; qui cùm prole careat, petiere Badenſes, paucis abhinc annis libello memoriali in comitiis exhibito, ut in compenſationem detrimenti, in nupero bello Gallico perpeſsi, expectativa in memoratum Dominium ſibi concederetur.

31. Acceſſit etiam jus in *Mahlbergam*, & *Labram* in *Ortenavia*, quarum partem jam tum ſeculo decimo quinto titulo emptionis ad Badenſes deveniſſe, Celeb. *Spenerus* tradit: & *Mahlbergam* quidem nunc planè in ditione ſua eos tenere *Schurzfleiſchiana diſſertatio* refert; de *Labra* autem gravis illis cum *Comitibus Naſſovio-Sarbruccenſibus* controverſia intercedit, inde orta, quod, cùm jam antiquitus Dynaſtæ Geroldſeckii *Mœrſiæ & Sarvverdæ Comites*, aliquo affinitatis nexu ſecum conjunctos, in communem poſſeſſionem caſtri *Mahlbergenſis*, nec non pagorum quinque, in Diœceſi Argentinenſi ſitorum, quorum nomina in proclivi ſunt: *Frieſenheims*, *Obervveyler*, *Oberſchopffheimb*, *Ottenheim*, & *Heiligenzell*, Cæſare tanquam Domino directo aſſentiente, admiſiſſent, ita ut

Ob. Har. Sp. l. 2. c. 4. §. 10. Th. 16.

ut, quoad ſtirps Comitum Mœrſiæ & Sarwerdæ vigebat, illi unà cum Geroldſeckiis, prædictis locis uſi ac fruiti fuerint; poſteà extinctà anno 1527, cum *Johanne Jacobo* improli, Mœrſenſi familia, *Catharina* ejus patruelis, *Johannis Ludovici Comitis Naſſoviæ & Sarbrucci* conjux, præter Sarwerdanum Comitatum, *Mahlbergam* etiam cum appertinentiis ſibi vindicaret; prætexens titulum feudi fœminini, & quod hæc loca cum filia Comitis cujusdam ſive Dynaſtæ Mahlbergenſis ad Mœrſenſes devenerint, atque adeò eodem jure cum fœmina Mœrſenſi ad Naſſovios transferri poſſint. Negarunt id *Gangolphus* & *Waltherus*, fratres *Geroldſeckii*, & vice verſa aſſeverarunt, loca controverſa pro feudò purè maſculino nunquam non fuiſſe habita, Mœrſenſes verò non niſi precario in ſocietatem poſſeſſionis eorundem receptos; quâ unà cum maſcula eorum ſtirpe ſublata, portiones illas Geroldſeckiis jure meritoque iterum accreſcere; atque eo nomine, cùm Catharina prætenſum jus ſuum mordicus tueretur, litem ei in *Camera Spirenſi* an. 1532. intenderunt, quam ipſa, & deinceps ejus hæredes Comites Naſſovii conteſtari juſsi ſunt; demum an. 1595 d. 2. Jun. *ſententia* lata eſt, qua damnati fuerunt Naſſovii ad reſtitutionem caſtri Mahlbergenſis & locorum controverſorum, unà cum

fructibus perceptis. Hujus ſententiæ executioni cùm Naſſovii, per *reviſionem* quæſitam, remoram injeciſſent, tandem *Jacobus*, *Geroldſeckii* Dominus, anno 1625 cum eis transegit, renunciando ſententiæ, à Camera Spirenſi ſecundum ſe dictæ, & cedendo Naſſoviis omne jus, quod in pagos ſuprà memoratos ſibi competere, durante lite, dictitaverat; ea tamen lege, ut certis penſionibus *centũ mille florenos* ſibi perſolverent, unà cum *uſuris* annuis, quas ipſe è *Lahrano* dominio caperet: renovata eſt hæc transactio à *Friderico Marchione Badenſi* an. 1632, atque iterum an. 1652, ſancitumque, ut reditus Lahrani dominii Badenſibus attribuerentur, Naſſovii Officiales ſuos, quos ibi habent, juramento, quo quoad illos reditus eis obſtricti ſunt, exſolverent, illique eo nomine Badenſibus fidem conceptis verbis jurarent; hujus autem pacti tenorem, quoniam Naſſovii minus implebant, *Fridericus M. Badenſis* rem denuò via juris aggreſſus eſt, atque an. 1659. d. 26. Sept. *Mandatum immiſſoriale & executoriale* in Camera Spirenſi extraxit, cujus vigore à Directoribus Circuli Rhenani ſuperioris in poſſeſſionem Lahrani dominii immiſſus eſt, eò usque retinendam, donec uſuram, quæ inde ab anno 1654 usque ad an. 1659 à Naſſoviis ipſi pendi debuiſſet, ex ejus proventibus perceperit. Poſteà

ſteà cùm Naſſovii in perſolvendis penſionibus, quas per transactiones receperant, iterum moras nectere Badenſi viderentur, id ipſe operam dedit, ut in poſſeſſione *Labræ* permaneret; & licet illi, re ad *Judicium Aulicum Imperiale* translata, omni contentione elaboraverint, ut Marchionis moliminibus ſecurim, *Ciceronis* verbo, injicerent, atque etiam perfecerint, ut *Indultum Moratorium*, quod à Cæſare conceſſum eis fuit, ad hanc quoque cauſam extenderetur; *nova* tamen à *Spirenſi* tribunali *ſententia* an. 1671. d. 20. Oct. pronuntiata, & Marchioni Badenſi poteſtas facta eſt, *jure retentionis ac inſiſtentiæ* utendi, usque dum Naſſovii nomen illud omninò ipſis explicaverint.

32. Exuit mortalitatem *Fridericus*, de quo hactenus ſermo præcipuè fuit, quemque *Quintum* hujus nominis dicere ſolent, an. 1659. d. 8. Sept. cùm non ita multò ante filium ſecundum, è prima conjuge natum, *Carolum Magnum* Principem haud inglorium militiæ amiſiſſet; is enim diem 19. Nov. an. 1658 vitæ ſupremum habuit, relictis ex *Maria Juliana Comitiſſa ab Hohenloe*, an. 1650 ducta, quæ vidua *Fridlingæ* prope Baſileam (quæ arx eſt Marchionum, ſic dicta à *Friderico* VI. ob pacis reſtitutionem Oſnabrugæ factam) habitavit, atque an. 1675. vivere deſiit, *Carola Sophia*, quæ *Emiconi Comiti Leiningio in*

Hartenburg an. 1676. nupſit, & nunc inter mortuos obverſatur, & filio unico *Carolo Friderico*, qui in peregrinatione Italica ad *Romana* ſacra an. 1671 tranſiit, atque Ordini Equeſtri *Melitenſi* nomen dedit, militiæque tyrocinium in Belgio fecit, & in pugna ad *Seneffam* fortitudinis egregiam laudem reportavit; ſed morbo pnevmonico correptus, *Baſileæ* an. 1677 fatis conceſſit.

33. Filios ſuperſtites duos *Fridericus* V. poſt ſe reliquit, *Fridericum* VI, & *Guſtavum Adolphum*: hic ex *Eleonora C. Solmenſi* natus, poſtquam ex ephebis exceſſit, inſtitutus rebus optimis, literisque probè excultus, varia itinera obivit; inde ad bellicas artes animum adjiciens, Venetis principio militavit, dein Suecis in bello Polonico ſtrenuam operam, unà cum fratribus, navavit: eo confecto alterum iter in Italiam ſuſcepit, & Romæ an. 1663 *Pontificiam* religionem, cui jam dum an. 1660. d. 24. Aug. in cœnobio *Hermolsheim*, propè *Molzhemium* in Alſatia, clam ſeſe addixerat, publicè profeſſus eſt; anno in ſequenti, bello Turcico ingruente, inter Imperii delectus *ſupremi Excubiarum Præfecti* munus obivit, atque in prœlio, *ad fanum Gotthardi* fortiter pugnans, vulnus in facie accepit, tertiumque equum conſcendit; pace cum Turcis pacta militiæ valedixit, & vitæ aſceticæ ſe mancipavit,

cujus experimento in monaſterio *Reinav* capto, *Fuldam* ſe contulit, ibique Ordinem *Benedictinum* amplexus eſt, & ſacris an. 1668. d. 19. Mart. initiatus, *Bernhardus Guſtavus* dici voluit; tum *Joachimi Fuldenſis*, & *Romani Campidunenſis* Abbatum *Coadjutor* deſignatus eis defunctis ſucceſſit, præthereaque *Syburgenſis* cœnobii *Adminiſtrator* electus fuit. Poſtremò à *Clemente* X. *Pontifice* in *Cardinalium* Collegium an. 1672 cooptatus eſt, cumque anno 1677 ad finem vergente Fulda *Hammelburgum* tenderet, morbo implicitus d. 24. Decembr. in dicta arce Hammelburgica vitam cum morte commutavit.

34. *Fridericus VI*, poſt parentis obitum, ditionum gubernacula capeſſivit, eaque ſumma pietatis & prudentiæ laude adminiſtravit, Princeps omnibus pacis & belli artibus inſtructiſſimus; quibus meruit, ut nupero bello Gallico exercitui, ad repellendas hoſtium injurias ab Imperii Ordinibus conſcripto, ſummo cum Imperio præficeretur; quo munere præclarè defunctus, poſtquam *Philipsburgum* Imperio recuperavit, pridie Calendas Februarii an. 1677 ad meliorem vitam abiit. Poſt amiſſam an. 1660. d. 4. Aug. legitimam conjugem *Chriſtinam Magdalenam Palatinam*, Holmiæ in Suecia an. 1642 ductam, è fœmina ex privata domo,

patre tribuno militari, orta, duos filios *naturales* genuiſſe fertur, *Fridericum* & *Bernhardum*, *Barones de Munzenheim* appellatos; quod feudum, à Barone *Hoffart* poſſeſſum, & jure caduci ad ſe delapſum, eis contulit.

35. E legitima uxore quintuplicem prolem ſuperſtitem poſt ſe reliquit, filios duos, gnatas tres; inter illos naſcendi ſorte potior eſt

FRIDERICUS MAGNUS, *Marchio Badæ & Hochbergæ, Landgravius Sauſenbergæ, Comes Spanheimii & Eberſteinii, Dominus Rœtelæ, Badenvvilæ, Labræ & Mahlbergæ*; prodiit in lucem an. 1647. d. 24. Sept. & ſtudiis diſciplinisque Principe dignis ſedulò inſtitutus, poſtquam exterorum etiam mores vidit & urbes, vivo adhuc patre nuptiis ſibi junxit an. 1670. d. 15. Maji *Auguſtam Mariam*, *Friderici Ducis Holſato-Gottorpienſis* & *Mariæ Eliſabethæ Saxonicæ* filiam, è qua hactenus ſuſcepit

I. *Fridericum Magnum*, n. 13. Jan. 1672. †. 24. Febr. e. a.

II. *Fridericam Auguſtam*, n. 21. Maji 1673. †. 25. Jul. 1674.

III. *Chriſtinam Sophiam*, n. 7. Dec. 1674. †. 22. Jan. 1676.

IV. *Claudiam Magdalenam Eliſabetham*, n. 15. Nov. 1675. †. 8. Apr. 1676.

V. *Ca-*

V. *Catharinam*, n. 10. Oct. 1677.

VI. *Carolum Wilhelmum*, n. 17. Januar. 1679.

VII. *Iohannam Eliſabetham*, n. 3. Octobr. 1680.

VIII. *Albertinam Fridericam*, nat. 3. Jul. 1682.

36. CAROLUS GUSTAVUS *Marchio Badæ & Hochbergæ*, &c. illius germanus frater, natus eſt *Uckermundæ* d. 27. Sept. an. 1648, Princeps bellicis laudibus inſignis, quas nupero bello Gallico, quo Sueviæ Ordinum Evangelicorum legionem pedeſtrem ductavit, ſibi peperit. Sociavit ſibi jugali fœdere an. 1677. *Annam Sophiam*, *Antonii Ulrici Ducis Brunſuicenſis* & *Eliſabethæ Julianæ Holſatæ* filiam, è qua hucusque procreavit

I. *Chriſtinam Iulianam*, n. 12. Sept. 1678.

II. *Carolum*, n. 30. Mart. †. 30. Aug. 1680.

III. *Fridericum Rudolphum*, nat. 13. Maji 1681. †. 18. Maji 1682.

IV. *Carolum Antonium*, n. 29. Jan. 1683.

37. Inter illorum ſorores *Chriſtina* major natu, auram vitalem hauſit an. 1645. d. 27. Apr. & primis nuptiis in manum convenit *Alberto Marchioni Brandenburgico Onoldinenſi* an. 1665; ſecundis *Friderico Duci Saxo-Gothano* an. 1681.

Catha-

Catharina Barbara, nata an. 1650, d. 4. Jul. innupta eſt.

Johanna Eliſabetha, n. an. 1651. d. 6. Nov. & *Johanni Friderico Marchioni Brandenburgico*, ſororii ſui filio, an. 1673. elocata, diutino morbo conſumpta, d. 8. Sept. an. 1680 animam exhalavit.

38. *Sibylla* earum amita, nata an. 1620. d. 5. Febr; in vivis adhuc eſt, & prædicatur Princeps benigna, ſapiens, munifica & pia, maximeque in egenos liberalis, & conſtituto ad liberalia ſtudia ſtipendio apud eruditos omnes celebrata.

39. *Scutum* Marchionum Badenſium lineæ *Durlacenſis* paulò aliter diſponi ſolet, ac illud quod jam tum delineavimus; partitio quidem ac numerus areolarum eodem modo ſe habet, ſed prima areola exhibet *Leonem* Briſgavienſem; ſecunda *alam* Uſenbergicam; tertia *teſſelas* Spanheimenſis Comitatus ulterioris; quarta *aprum* Eberſteinium; quinta eademque media *parmulam*, *quæ teſſeram* Badenſem *oſtentat*; ſexta *roſam* Eberſteiniam; ſeptima *palum* Badenweileranum; octava Rœtelenſe *ſymbolum*; nona denique Lahranum & Mahlbergenſe δῆγμα τῷ.
Galearum eadem eſt diſpoſitio, qua Marchiones lineæ Badenſis utuntur.

40. Comprehenduntur ad extremum Marchiones Badenſes ſub *Circulo Suevico*, & ejus

ejus *ſecundum diſtrictum*, (das andere Vierthel) qui *à Pro-Rheno in Marchiam Badenſem, usque ad Rhenum verſus Offenburgum, Gengenbachium, Geroldſeck, atque iterum in dictam Marchiam verſus Rœtclam & Hochbergam, usque ad anteriores regiones Auſtriæ & fines Helvetiæ, atque hinc ad Danubium, verſus Sigmaringam, Zollеram, & Hechingam, usque ad limites Ducatus Wirtenbergici* ſeſe extendit, primariò & velut *ductores* procurant; ratione verò Comitatus *Spanheimici* ad Circulum *Rhenanum ſuperiorem* referuntur. In *Comitiis* inter Principes *tria ſuffragia* obtinent, quæ ipſis ratione *Badenæ*, *Durlaci*, & *Hochbergæ* competunt. Circa *proëdrian* jus *alternarum* inter utramque lineam exercetur, ſecundum ſanctionem pacis *Weſtphalicæ*; cujus verbis familiæ hiſtoriam obſignare juvat: *Alternetur etiam impoſterum inter utramque lineam Badenſem, inferioris ſcilicet & ſuperioris Marchionatus Badenſis, præcedentia & ſeſſio* in Comitiis, & Circuli Suevici, aliisque univerſalibus vel particularibus Imperii, aut quibuscunque conventibus; pro nunc tamen eadem præcedentia penes Marchionem Fridericum, dum ſuperſtes erit, permanente. *Art. 4.*

CAP.

CAP. IX.

DE FAMILIA DUCUM HOLSATIÆ.

OLdenburgicæ familiæ, è qua *Holſatica* hodierna manavit, principia, ob nimiam vetuſtatem, adeò craſſis tenebris occultata & circumfuſa latent; aut ſaltem, quæ de iis Genealogici Scriptores communiter prodiderunt, tam incertis infirmisque fundamentis nituntur, ut ipſe *Hammelmannus*, qui *Oldenburgenſium hiſtoriam* peculiari ac pereleganti commentario excoluit, in eis explicandis nutare videatur; & lectoris expectationem ſuſpenſam teneat: quamquam enim, vulgari traditioni inſiſtens, ex *Witekindi* Saxonis poſteris, & nominatim *Ringelheimii* Comitibus ſtirpem derivet, Comitumque horum ſeriem ac ſucceſſionem usque ad *Fridericum*, qui circa annum 1091 vitam, cum prima Oldenburgenſium Comitum linea, finiviſſe memoratur, enumerando percenſeat; eorum tamen omnium incertitudinem haud diffitetur, & fruſtrà eis indagandis atque ad liquidum perducendis operam ſuam autores impendiſſe, in *procemio Chronici* ſui teſtatur, & ſanè (ita pergit) *ſi quicquam certi de illis reperiri in veterum monumentis potuiſſet, vetuſtiores illi Albertus Stadenſis & Cran-*

Cranzius, quorum aliàs affectus ac ſtudium erga domum Oldenburgicam haud eſt in obſcuro, minimè id fuiſſent omiſſuri; quare Reinero Reineccio quoque magis conſultum viſum eſt, iſta omnia, tanquam non ſatis comperta, in medio relinquere; donec præſto adfuerint, qui fide digna referant, quàm incerta proponere. Hoc itaque monitum ad animum revocantes, dubioſa & parùm explorata mittimus, atque *Elimarum* gentis autorem conſtituimus, filium *Hojonis*, *Dynaſtæ Friſiæ* in *Potenburg* & *Memmenburg*, è *Rixa*, quæ *Friderici Comitis Oldenburgici*, cujus mentio facta eſt, amita fuiſſe fertur, natum: is ad ſucceſſionem in Comitatu ex teſtamento amitini evocatus, eam, *Milone Alvenslebio* Comite, propinquiore *Friderici* cognato, ne quicquam contranitente, adiit, & ſtirpem Comitum Oldenburgenſium, quæ proceſſu temporum novis ac luculentis decoribus cumulata eſt, atq; hodienum ſplendidiſſimè floret, proſevit. Ab ejus filiis, *Elimaro II.* & *Johanne*, in duos ſtatim ramos ſtirps deducta eſt, quorum ille, quem *Johannes* condidit ſeculo quinto & decimo, iterum exaruit.

2. *Elimaro II.* tres tribuuntur filii, *Chriſtianus, Bellicoſus* cognominatus, *Heinricus*, & *Otto*: hic, *Præpoſitus Bremenſis*, nepotum è fratre *Chriſtiano* tutelam geſſit; *Heinricus* novæ lineæ autor extitit, quæ, ſecundum *Rittershu-*

ſium

Chron. Oldenb. part. 2. c. 1. Syll. p. 111.

ſium, *Hammelmanni* autoritate ſubnixum, in *Thoma*, ejus nepote, defecit: longiùs eam Cl. *Spenerus* extendit, & *Thomæ Conradum*, *Heinricum*, iterùmque *Conradum* ſubtexit, atque hunc ultimum an. 1358. à *Butjadis* cæſum eſſe, filiamque unicam reliquiſſe tradit *Margaritam*, *Johannis C Diepholtini* uxorem, quæ hæreditatem *Brochuſanam* marito attulerit: verùm hunc *Conradum* cum alio *Conrado*, *Johannis XI*, è *Chriſtiani poſteris* orti, filio, qui an. 1368 à *Butjadis* occiſus eſt, cuique *Hammelmannus* & *Rittershuſius* filiam *Margaritam*, *Johanni Diepholtino* nuptam, aſſignant, confundi, probabilitati fortaſſis haud adverſatur.

3. *Chriſtianus Bellicoſus* ſtirpem propagavit, à cujus abnepotibus, *Johannis X.* filiis, *Iohanne* XI. & *Chriſtiano* IV, duæ iterum prodierunt lineæ: à Johanne *Oldenburgica*, à Chriſtiano *Delmenhorſtana*; hujus è filio *Chriſtiano* V. nepos *Otto V.* Comitatum *Delmenhorſtanum* Capitulo Bremenſi ob 6000. marcas oppignoravit, poſteaque an. 1414 eum penitus Archiepiſcopatui obnoxium reddidit; ea conditione, ut, ſi filius ejus *Nicolaus* argentum non diſſolveret, atque à Capitulo Bremenſi in Archipræſulem eligeretur, Delmenhorſtum jure perpetuo penes Eccleſiam permaneret; evenit poſteà, ut *Nicolaus* Archiepiſcopatui quidem præficere-

Hammelm. p. 2. c. 15.

ceretur ſed eum adverſus competitores ſibi aſſerere non valeret; quare eô ſe abdicavit, & *Balduinum*, Abbatem Lunæburgenſem, ſucceſſorem conſtituit, certis tamen legibus; quas cùm iſte non impleret, jamque *Nicolaus*, oblato ſibi inſtrumento pacti hæreditarii aviti de non alienando, edoctus eſſet, acta patris cum Bremenſibus reſcindi poſſe, pactum illud hæreditarium renovavit, convocatisque Comitatus Ordinibus, traditionem à parente factam irritam dixit, eosque cum ſubditis in ſuam, nec non agnati & ſororii ſui *Theodorici Oldenburgici*, quem ſucceſſorem inſimul ſibi deſignavit, fidem adegit. *Ib. c. 18.*

4. Poſtquàm itaque *Nicolaus* vitam lineamque an. 1435 terminaſſet, *Theodoricus* Comitatum Delmenhorſtanum ſibi vindicavit, æs alienum ab affine conflatum diſſolvit, atq; oppignorata reluit. Erat ille pronepos *Johannis* XI, ſatoris rami Oldenburgici, qui in ejus è filio *Conrado* nepotibus, *Conrado II.* & *Chriſtiano VI*, in duos iterum palmites abiit, quorum alter in *Conradi* filio *Mauritio* extinctus eſt; ejus hæreditatem *Theodoricus* patruelis crevit, atque adeò univerſa bona avita, quæ hactenus variè fuerunt diſſipata, collegit; quæ felicitas cognomen *Fortunati* ei peperit. Acceſſit in cumulum proſperitatis conjugium *Hedvvi-*

gis Holſato-Schauenburgicæ, quod priore uxore defunctâ inivit, quodque omnium ornamentorum, quibus poſteritas ejus exſplenduit, fons fuit atque origo.

5. Ex hoc autem matrimonio (prius enim ſterile fuit) tres provenere filii, *Chriſtianus*, *Gerhardus*, & *Mauritius*. *Chriſtianus*, novis decoribus cumulatus, ceu poſteà dicetur, fratribus patrimonium omne ceſſit; ex his *Mauritius*, *Delmenhorſtium* nactus, filium unicum *Jacobum*, eumque improlem, habuit. *Gerhardus* Oldenburgicos Comites continuavit, & continuis bellis, quibus vicinos, nec non fratrem *Chriſtianum*, à quo partem è Sleſwicenſi & Holſata materna hæreditate poſtulabat, vexavit, *Bellicoſi* cognomen accepit; ſed ab *Heinrico Schwarzburgico*, Adminiſtratore Bremenſi & Epiſcopo Monaſterienſi, victus tandem & captus Delmenhorſtium, quod quidem ea tempeſtate tutorio ſaltem nomine tenebat, amiſit, atque Epiſcopatui Monaſterienſi conjungi vidit. Recuperatum id demum eſt ab ejus è filio *Johanne* nepote, *Antonio*, & quidem armata manu anno 1547, cùm is priùs à Spirenſi Camera mandatum reſtitutorium extraxiſſet; quo non obſtante, ſpolii à Monaſterienſibus in Camera poſtulatus, cauſam orare coactus fuit. Continuarunt hanc litem utriusque partis ſucceſſores, duravitque ea ad

ea ad noſtram usque ætatem; nam anno demum 1670 d. 21. Oct. Holſatica domus ab actione intentatâ ſpolii abſoluta, lisque terminata eſt.

6. *Johannes* XIV, *Gebhardi Bellicoſi* filius, *Butjadas & Statlandos*, *Viſurgis* & *Ihadi* fluviòrum accolas, vicit, iterumq; rebelles ope Ducum Brunſuicenſium & Lunæburgenſium an. 1514 ſub jugum miſit, & provinciâ cum illis partitâ *Statlandiam* ſortitus eſt: è filio natu minimo *Antonio*, Delmenhorſtii, ceu dixi, recuperatore, duos habuit nepotes, *Johannem* atque *Antonium*, quos inter contentio ſuper diviſione exarſit; dum *Johannes*, tanquam major natu, regimen ac jura ſuperioritatis ſolus obtinere, fratrique non niſi præfecturas aliquas, easque appennagii nomine concedere volebat; *iſte* verò æquales cum *Johanne* partes poſcebat: agitata eſt hæc contentio per multos annos, & Cæſareo decreto tandem ſopita, quo *Johanni* æqua cum fratre *Antonio* diviſio mandata fuit; quare duo regimina conſtituta ſunt, atque alterum cum Oldenburgico Comitatu *Johannes*, alterum cum Delmenhorſtiano *Antonius* obtinuit; utrumque verò, poſtquàm *Christianus*, *Antonij* filius, anno 1647 ἄγαμος è vivis exceſſit, ad unum eundemque dominum rediit *Hammelm. p. 3. c. 10.*

7. *Johannes* XVI. Comes Oldenburgicus nova ditionum acceſſione auctus eſt, bene-

ficio *Mariæ*, *Edonis Wimeken Dynaſtæ Iheverani* ex *Heilvvigia Oldenburgica*, quæ *Johannis* amita magna fuit, gnatæ; ea enim, cùm poſt fratris unici *Chriſtophori*, ſororisque natu majoris *Annæ* fata, avitorum dominiorum hæres ſola ſupereſſet, & vitam cœlibem delegiſſet, teſtamentum an. 1573 condidit, quo *Johannem Oldenburgicum* ſobrinum ſuum hæredem Dynaſtiæ *Iheveranæ*,(quæ tres regiones, *Wangerland*,*Oſtringen*, & *Ruſtringen* complectitur,&,meridiem verſus, Oldenburgico Comitatui contermina eſt)ejusque appertinentium,ex aſſe inſtituit; utque futuram ſucceſſionem ei certiorem redderet, anno ſequenti officiales ſuos,præſidiariosque milites, in ejus verba adegit, & teſtamenti confirmationem ab Hiſpanico Gubernatore Belgii ac Burgundiæ (ipſa enim multis injuriis à Comitibus Friſiæ Orientalis vexata atque exagitata, ditiones ſuas, quæ allodiales antehac & ab omni ſubjectione liberæ fuerunt, Caroli V. Imperatoris, tanquam *Ducis Brabantiæ* & *Comitis Hollandiæ* clientelæ an. 1532 ſubjecerat) petiit atque impetravit. Poſtquàm igitur *Maria* d. 20. Febr. an. 1575 mortem obiit, *Johannes* ſucceſſionem ejus ſibi aſſeruit, & Bruxellis *inveſtituram* ſuper Dynaſtiam Iheverenſem, ejusq; pertinentias, ritu ſollemni accepit; in lite etiam, quam *Ezardus Comes*

Friſiæ

Friſiæ Orientalis ipſi in curia feudali Brabantica, ex capite proximioris cognationis, & veterum pactorum, impegit, ſuperior diſceſſit; quemadmodum *Hammelmannus* hæc & alia fuſius enarravit. *Part.3.c.ult.*

8. Acceſſit poſteà *Kniphuſium* dominium, antiquitus *Knipens* dictum, in quod *Edo Wimmeken*, *Mariæ* genitor, prætenſionem è donatione *Reinholdæ*, ejus agnatæ, & dominii hujus legitimæ hæredis, nactus eſt, eamque ad liberos transmiſit. Ex his *Maria*, cum alio modo juris ſui compos fieri nequiret, cum Iheverenſi Dynaſtia *Kniphuſium* etiam Carolo V. *feudi* titulo obnoxium reddidit, atque an. 1548 in comitiis Auguſtanis, *Tidonem ab Inhauſen* (cujus parens *Folef* Kniphuſium à matrueli ſuo *Ikone*, qui *Lubbonis Onneken* filius nothus fuit, & dictum dominium præter fas occupavit, teſtamento acceperat) detentionis injuſtæ apud Cæſarem poſtulavit, & impetravit, ut is cauſæ cognitionem Cameræ Spirenſi demandaret; à qua, Maria jam defuncta, nimirum an. 1592 d. 20. Oct; ſententia pronuntiata eſt, qua *Tidonis ab Inhauſen* filiis, *Ikoni* & *Wilhelmo*, reſtitutio Kniphuſani dominii, cum fructibus inde ab anno 1496 perceptis, imperata fuit. Licet autem executioni hujus ſententiæ mora, eaq; ſatis longa, injecta fuerit, tum quod rei reviſionem petiiſſent, obtinuiſ- *VVinkelm. Chron. Oldenb. part.3.c.3.*

ſentque; tum quod Enno Comes Friſiæ Orientalis, qui directum dominium ſibi in Kniphuſium arrogabat, interveniſſet: tandem tamen, anno ſcilicet 1632, *Antonius Guntherus Comes Oldenburgicus*, *Johannis* XXVI. filius, in aula Cæſarea perfecit, ut *Commiſſio* atque *Executio* decerneretur, cujus vigore ipſe ſub finem anni 1623 in poſſeſſionem Kniphuſani dominii à ſubdelegatis Cæſareis immiſſus eſt; ob fructus verò, ſex & nonaginta annorum ſpatio perceptos, cum *Philippo Wilhelmo L. B. à Kniphauſen*, *Ikonis* filio, non ita multò poſt tranſegit, eosque omnes ei remiſit ac condonavit, præterea quinquaginta mille Imperiales illi, ejusque hæredibus aſſignavit; viciſſim ille, pro ſe, atque hæredibus omni juri ac prætenſioni in Kniphuſium renuntiavit, ſolius tituli uſu ſibi reſervato, atque huic tranſactioni adeò conſtanter inhæſit, ut induci ſe non ſit paſſus, quò cum patruelibus, qui ejus abolitionem & reſtitutionem in integrum Oſnabruggæ poſteà quæſiverunt, ſed repulſam tulerunt, conſilia conferret; quin moribundus etiam (deceſſit autem an. 1652) liberis, quos ſex reliquit, ne quid moleſtiæ ea propter Oldenburgicis exhiberent, ſedulò injunxerit.

9. *Antonius Guntherus*, poſt patruelis ſui *Chriſtiani* obitum, *Delmenhorſtianum* Comita-

mitatum cum *Oldenburgico* iterum conjunxit; cùmque è *Sophia Catharina Holſata*, legitima uxore, quàm ſerò duxit, prolem non ſuſcepiſſet, fato ſuo an. 1667. d. 19. Jun. functus, Comitum Oldenburgenſium ſtirpem terminavit. Ante conjugium filium quidem genuit ex *Eliſabetha Ungnadiâ*, *Andreæ Domini de Sonneck* filia; deinceps Equiti *à Marenholz* nupta, *Antonium*, an. 1633. d. 1. Febr. natum; is quia nuptiis ſollemnibus non erat procreatus, à ſucceſſione in Comitatibus excluſus fuit. Satis ſuperque tamen à patre proviſum ei eſt per tabulas ſupremas, quibus an. 1663. conditis ipſi aſſignavit caſtrum *Varel* (quod etiam deinceps incoluit) cum præfectura eò pertinente, & Vogteja *Jhadenſi*; porrò dominium *Kniphauſen* cum pagis eò ſpectantibus, multaque alia prædia in Oldenburgico Comitatu ſita. Ipſe verò ob præclaras animi corporisque dotes, quarum fama non Germaniam ſolùm, ſed & extera regna implevit, ab Imperatore Ferdinando III. natalibus donatus, atque in comitiis Ratisbonenſibus anno 1654. S. R. *Imperij Comitis* axiomate decoratus eſt. Regi Daniæ inprimis carus fuit, qui magnis eum honoribus exaggeravit, inſignibus Ordinis ſui honeſtavit, inter arcanorum arbitros cooptavit, Comitatibus Oldenburgi & Delmenhorſtii, ex pacto quidem

Rendsburgenſi, *Proregis* titulo præfecit, denique ad pacificationem *Neomagenſem Plenipotentiarium* delegavit. Prima ei conjux fuit *Auguſta, Johannis C. de Sain in Wittgenſtein* filia, an. 1659. ducta, atque an. 1666. d. 15. Maji mortua, poſtquam quinquies ſed non niſi fœmineæ prolis parentem maritum feciſſet: 1. *Antoniæ* ſcilicet *Auguſtæ*, n. 4. Aug. 1660, & *Ulrico Friderico Comiti Guldenleu* an. 1677. elocatæ. 2. *Sophiæ Eliſabethæ*, n. 18. Dec. 1661. nuptæ an. 1680. m. Febr. *Franciſco de Fridag S. R. I. Baroni in Gœdens, Conſiliario Imperiali Aulico.* 3. *Dorotheæ Juſtinæ*, n. 28. Jan. 1663. 4. *Ludovicæ Carolæ*, n. 3. Februar. 1664. 5 *Wilhelminæ Julianæ*, nat. 4. Maji 1665. quæ *Baronis à Wedeln* Regis Daniæ Campi Mareſchalli locum tenentis *filio primogenito* deſponſa eſt. Secundam uxorem anno 1680. d. 27. Maji *Friderichsburgi* ſibi junxit, nimirum *Carolam Æmiliam de la Tremoille, Heinrici Caroli Principis de Tarente* filiam; quibus nuptiis haud diu ſuperfuit, ſed eodem adhuc anno, menſe Novembri, Oldenburgi morte oppreſſus eſt, uxoremque gravidam puero, quem menſibus expletis peperit, & paterno nomine *Antonij* ſcilicet appellavit, poſt ſe reliquit.

10. Cæterum *ſuccceſſionem* in Comitatibus Oldenburgi & Delmenhorſtii quantùm attinet, gravis de ea controverſia inter *Regem*

Daniæ

Daniæ & *Ducem Holſato Gottorpienſem* ab una, nec non *Ducem Holſato-Plœnenſem* ab altera parte, orta, ac per aliquot annos magna contentione agitata eſt. Fundamenta, quibus utraque pars prætenſionem ſuam munivit ac defenſitavit, publici juris facta, in *Diario Europæo* maximam partem hinc inde occurrunt. *Illi* inprimis *ſimultaneam inveſtituram* atque *expectativam*, quam Maximilianus II. Imp. *Friderico* II. Regi, nec non *Adolpho* Holſatiæ Duci, in utrumque Comitatum, recens ab Antonio I. in feudum converſum, an. 1571. ultrò conceſſerit, exaggerabant; prætereà *pactum Rendsburgi* an. 1649. cum *Antonio Gunthero* ſancitum, ejusdemque *teſtamentum*, quo utroque ſucceſſio in feuda ipſis aſſignata fuerit, in medium proferebant. Dux verò *Plœnenſis Joachimus Erneſtus* jus ſuum primariò à *propinquitate ſanguinis* arceſſebat, & dictitabat, eam in feudis maſculinis potiſſimùm militare; cùm in Imperio uſu receptum ſit, ut proximus agnatus remotiores à ſucceſſione feudali excludat; ſeſe autem defunctum gradu agnationis unô propius contingere, quàm Regem Daniæ & Ducem Gottorpienſem: huc accedere, quod ipſe ſuperioribus demum annis *expectativæ* illius, quam competitores allegarent, extenſionem in ſe quoque ab Impp. Ferdinando III. & Leopoldo obtinuerit. Verùm Rex Daniæ

& Dux Gottorpienſis Plœnenſem in ſucceſſione vindicanda præverterunt : ſimul ac enim *Antonius Guntherus* expiravit : *Antonius Comes Aldenburgicus*, (cui parens in prædicta conventione Rendsburgenſi *vicariam poteſtatem* in Comitatibus depactus fuerat) illorum nomine poſſeſſionem arripuit, & miniſtros, civesque Oldenburgicos in eorundem fidem ſacramento adſtrinxit; quare *Plœnenſis* in jus eos ad Cæſarem vocavit, & perfecit, ut is an. 1665 Legatos *Hamburgum* mitteret, præterea Duces Lunæburgicos & Landgravium Caſſellenſem *Commiſſarios* ad rem dijudicandam & componendam conſtitueret; quos tamen fructu itineris atque induſtriæ ſuæ partium diſceptantium pervicacia fruſtravit. *Rex Daniæ* quidem an. 1671 cum Plœnenſi de dimidia parte, quam ipſe occupavit, transegit, eamque ſibi aſſeruit; *Gottorpienſis* verò litem perſecutus eſt, donec per *ſententiam*, an. 1676 in aula Cæſarea latam, ad reſtitutionem ditionum præcerptarum, fructuumque perceptorum, & ſumptuum damnatus fuit; quæ ſententia eodem adhuc anno executioni mandata & Plœnenſis in poſſeſſionem illarum ditionum immiſſus eſt; quas tamen poſteà, ad evitanda incommoda, quæ è regimine diviſo oriri aſſolent, itidem Regi Daniæ per pactionem tradidit, atque ab eo viciſſim ali-

qua

qua in Holſatia & Sleswico loca, compenſationis nomine accepit. Idem denique hæredibus Antonii Guntheri *allodialibus* (quorum nomine *Antonius C. Altenburgicus*, ejusque liberi, nec non *Principes Anhaltini Serveſtani*, è ſorore ſua prognati, quibus Dynaſtiam *Iheveranam* legavit, veniebant) controverſiam movit, ſeparationem feudalium ab allodialibus ſtrictam atque exactam efflagitando, de qua proſtat ſchediaſma Germanicum an. 1681 ſeparatim excuſum, poſteà *Diarii Europæi* parti XLIII ſubjunctum, cui titulus: Bericht von dem jenigen was zwiſchen denen Oldenburgiſchen Lehensfolgern/ eines/ und den Allodial-Erben deß letzten Grafens ꝛc. andern Theils vorgehe: eò lectorem curioſum remittimus.

11. Sed jam tandem in gradum redeamus, extra lineas oleasque aliquantulum exſpatiati: *Theodorici Fortunati* Comitis Oldenburgici filium primogenitum *Chriſtianum* diximus; hic ab avunculo *Adolpho Duce Sleſvvici*, ad Daniæ Regnum poſt mortem *Chriſtophori Palatini* vocato, ſed ob ætatem ingraveſcentem id oneris ſuſcipere detrectante, Ordinibus Regni de meliore nota commendatus, ab iis an. 1448. in *Regem Daniæ ac Norvvegiæ* electus, atque anno ſequenti *Hafniæ*, porrò an. 1450. *Truntheimii* coronatus eſt; ducta ſimul, ut res ſuas firmaret, in uxo-

in uxorem vidua *Chriſtophori* Anteceſſoris ſui in Regno, nimirum *Dorothea*, *Johannis M. Brandenburgici* filia. Poſteà an. 1457 á Proceribus etiam *Regni Sueciæ*, cùm *Carolus Canuti*, quem ante novennium exterorum Regum pertæſi ad id faſtigii evexerant, in Poloniam fugienti ſimilis diſceſſiſſet, ad ejus ſceptrum capeſſendum evocatus atque *Holmiæ* inauguratus eſt. Biennio abhinc, poſtquàm *Adolphus* ejus avunculus naturæ conceſſit, *Slesvvicenſem* Ducatum jure caducitatis partim, partim cognationis ſibi vindicavit, cui *Holſatiæ* etiam, nec non *Stormariæ* Comitatus acceſſerunt; cum prius *Ottonem Comitem Schauenburgicum*, è priſca Comitum Holſatiæ ſtirpe prognatum, atque adeò Adolphi gentilem, perſolutis ei XLIII mille aureorum, & tradito *Pinnenbergio* Comitatu, ut juribus ſuis renuntiaret, induxiſſet; hanc conjunctionem Holſatiæ cum Regno Daniæ dilucidè nec tamen prolixè explicuit *Joh. Adolphus Cypræus in Annalibus Epiſcoporum Slesvvicenſium.* Prætereà *Chriſtianus Gerhardi* fratris ſui prætenſionem in partem Sleſwicenſis hæreditatis itidem argento redemit, *pactumque mutuæ renuntiationis*, hinc in Sleſwicum & Holſatiam, iſthinc in Comitatus avitos *Ripæ* an. 1460 cum eo ſancivit. Denique ab Imperatore Friderico III. quem, Romam an. 1474 tendens, *Rotenburgi* con-

Meurſ. Hiſt. Dan. l. 1. p. 32.

Lib. 3. c. 1.

convenit, obtinuit, ut *Holſatiæ & Stormariæ* Comitatus, nec non *Dietmarſiæ* regionem, quam nulli tum Principi ſubjectam, & libertate ſua inſolentem perdomare animo præſumſerat, in *Ducatum* commutaret, eumque è tribus illis ditionibus unum factum, abolito vetere Comitatus titulo, ſibi ſollemni more conferret.

12. Exuit *Chriſtianus* I. mortalitatem an. 1481, relictis duobus filiis, *Iohanne* & *Friderico*: ille patris in Regnis ſucceſſor, *Sleſvvici* etiam & *Holſatiæ* Ducatus, quos parens *Friderico* aſſignaverat, ad ſe rapuit, eosque ad ſuum arbitrium libidinemque, cum fratre, leonina æqualitate, diviſit. Factum veró poſteà eſt, non ſine Divino nutu ac conſilio, ut, cùm *Chriſtianus II*, Johannis filius ac ſucceſſor, immodicæ libidinis & crudelitatis licentia uſus, procerum æque ac populi odium atque abominationem in ſe concitaſſet, & proinde regnis dejectus, cuſtodiæ etiam, in qua exacta demum ætate ἄπαις ἀνδρῶν deceſſit, traditus eſſet, *Fridericus* non toto ſolùm Ducatu, ſed & Regnis Daniæ ac Norwegiæ, ingenti Ordinum favore, potiretur. Ejus auſpiciis *Chriſtiana religio* in Daniæ, Norwegiæ, & Holſatiæ Eccleſiis ad genuinam ſinceritatem reducta, atque ab adulterinis ritibus ac dogmatibus purgata eſt: ab eodem omnis Regum Daniæ atque Hol-

Holſatiæ Ducum hodierna familia defluxit.

13. Filios quatuor, è duplici conjugio ſuſceptos, an. 1533 ſorte defunctus inexorabili, poſt ſe reliquit Fridericus I, nempè *Chriſtianum* III, *Iohannem*, *Adolphum*, & *Fridericum:* hic *Hildesheimio & Slesvvicenſi* Epiſcopatibus præfuit; cœteri adulta ætate patrimonium *Rendsburgi* an. 1544 inter ſe æqua lance partiti ſunt; & *Chriſtianus* quidem, qui in Regno etiam parenti, quamquam non absque dimicatione, ſurrogatus fuit, pro ſua parte in Ducatu *Slesvvicenſi* obtinuit, præfecturas *Sonderborg* & *Norborg*, nec non *Ruhkloſter* & *Sundevvitt*, quæ poſteà conjunctim *Sonderborgenſis Principatus* nomine diſtingui conſueverunt; item præfecturam *Flensburg*, & denique diverſorii nomine, pagum *Fockebeeck*, Gottorpium inter & Rendsburgum ſitum; in *Holſatia* præfecturas *Segeberg* & *Steinburg*, cum appertinentiis, atque oppido *Izehoe*, porrò *Plœn* & *Heiligenhaven*, tandemque tria monaſteria, *Segeberg*, *Reinfeld*, & *Arensbœke*. *Iohannes* ſortitus eſt è *Slesvvicenſi* Ducatu præfecturas *Hadersleben* & *Dœrning*, *Tondern*, cum cœnobio *Lœhn*, pagos tres Gottorpienſi præfecturæ excerptos & Rendsburgenſi inſertos, quorum hæc eſt nomenclatio, *Borchſtett*, *Lehmbeck*, & *Campen*;

pen; in *Holſatia* verò præfecturam *Rendsburgenſem* ac monaſterium *Bordesholm. Adolphus* nactus eſt *Slesvvicenſis* Ducatus vetuſtam & primariam arcem ac præfecturam *Gottorpienſem*, quæ eo tempore vicum *Huſum* & vicinas *Hardas* complectebatur; item *Stapelholm*, diſtrictum *Eyderſtette*, præfecturas *Hutten*, *Wittenſee*, *Mohrkier*, *Brunlund* ſive *Apenrade*; in *Holſatia* autem præfecturam *Kiel*, cum parœcia *Neumunſter*, præfecturas *Trittou*, *Oldenborg*, & *Neuſtatt*, duoque cœnobia *Cismar* & *Rheinbeck*.

14. Poſt *Chriſtiani* III. mortem, quæ in annum 1559. incidit, *Adolphus*, ejus frater, bellicum cecinit, & *Johannem* fratrem, nepotemque *Fridericum* II. gloriæ ſtimulis concitavit atque inflammavit, ut *Dietmarſis*, ad vindicandam cladem, quam patri ac patruo an. 1500. inflixerant, bellum inferrent, quod magna celeritate ac fortunâ, ductu conſiliisque *Johannis Ranzovii*, confectum eſt, Dietmarſis debellatis, & ſub jugum miſſis. Eorum regio anno 1568. *Kilonii* inter *Fridericum* II. Regem, ejusque patruos *Johannem* & *Adolphum* in tres partes diviſa eſt: primam, quæ *Auſtrum* ſpectat, *Rex* obtinuit; *Johannes* regionem intermediam, quæ Rendsburgenſem præfecturam contingit, ſortitus eſt; *Adolpho* verò pars reliqua, eademque *Borealis* Gottorpio vicina, obtigit.

V. Thuan. Hiſt. l. 22. p. 446. & ſeqq.

16. Jo

16. *Johannes*, qui, ad differentiam filii fratris ſui, *Senior* dictus eſt, cœlibatum matrimonio prætulit, atque an. 1589 in caſtro *Hadersleben*, ubi ſedem fixerat, vitam cum morte commutavit: ejus ditiones *Fridericus* Rex atque *Adolphus*, poſt longas altercationes, ita inter ſe ſunt partiti, ut *Rex* præfecturas *Hadersleben* & *Dorning* in Sleswico, præfecturam *Rendsburg* in *Holſatia*, & è Johannis portione in *Dietmarſia* illum diſtrictum, qui ad *meridiem* vergit, ſuæque parti conterminus eſt, ſortiretur; *Adolphus* autem præfecturam *Tondern*, monaſterium *Löhm*, Inſulas *Nordſtrand* & *Femern* in *Slesvvicenſi* Ducatu, cœnobium *Bordesholm* in *Holſatia*, tractumque Dietmarſiæ intermediæ ſuæ parti oppoſitum obtineret; De cætero *telonia Gottorfii* & *Rendsburgi*, quorum tertiam partem Johannes tenuerat, itidem ex æquo fuere diviſa; jura verò in civitate *Hamburgenſi* communia relicta, & de beneficiis in collegiis *Lubec.* & *Hamburg.* per vices conferendis conventum eſt; *mobilia* bona ſolus Johannes crevit. Atque ab iſta Ducatus Sleſvvici ac Holſatiæ diviſione, *duo* orta ſunt *regimina ſuprema*, quæ ab illa ætate ad hanc noſtram usque floruerunt, & penes Principes *duarum linearum*, quibus familia primario diſtinguitur, *Regiæ* nimi-

Chytr. Chron. Saxon. l. 25. p. 743.

nimirum & *Gottorpienſis*, ſemper fuerunt. Ne verò ulteriore diviſione ditiones diſtraherentur, diſcerperenturque, & adeò familiæ opes ac nervi labefactarentur, *jus primogenituræ* introductum, atque ab Imperatoribus confirmatum eſt.

17. *Regiam* itaque lineam *Chriſtianus* III. condidit, cui tres fuere gnati: *Fridericus* II, ſucceſſor in Regno, cujus jam dum mentionem fecimus, *Magnus*, & *Iohannes*, *Iunior* appellatus; ab hoc novi palmites propullularunt, poſteà recenſendi. *Magnus* loco appennagii, quod è paternis ditionibus ei competebat, *Oeſilienſem* & *Curonienſem* diœceſes in *Livonia*, quas Fridericus Rex non ita multò antè ab Epiſcopo *Johanne Münchhanſio* emerat, à fratre accepit; quibus poſteà jus in Revalienſem provinciam, à *Mauritio Wrangelio* Epiſcopo traditum, adjecit. Flagrabat tum bellis Livonia, & à Ruſſis, Polonis, ac Suecis premebatur, atque exhauriebatur; itaque Magnus, ut ſuis rebus conſuleret, potentiori parti ſe applicuit, atque *Johanni Baſilidi*, *Ruſſorum Magno Duci*, in clientelam dedit, à quo benigne exceptus, *Rex Livoniæ* dictus, & affinitate ſua honeſtatus eſt, *Mariam*, ipſius ſobrinam, an. 1574. d. 12. Apr. in uxorem ducendo; tandem verò, ſicut temporaria Tyrannorum ſunt Thuan. l. 69. p. 224.

Qq inge-

ingenia, infidaq; eorundem amicitia, injuriis compluribus acceptis ab ejus partibus diſceſſit, atq; in ditionem ſuam Curionenſem rediit, & *Piltenijæ* an. 1583 (nec 1580) d. 18. Mart. è vita migravit, pater filiæ unicæ *Mariæ*, quæ an. 1580 nata, atque à matre vidua in Moſcoviam deducta, poſteà *Alberto Janovviz*, *Cancellario ac Patriarchæ Ruſſiæ*, nuptui data eſt.

18. *Fridericus* II. patri in Regno ſuffectus, Dietmarſis ſubactis, bellum cum Suecis per ſeptem annorum ſpatium vario Marte geſſit; cujus, inter alias cauſas, haud poſtre-
P, 3. c, 16. mam fuiſſe *Hammelmannus* prodidit, quod Sueci ægrè ferrent, inſignia Regni ſui, *tres* nempè *coronas*, à Danis uſurpari. Inter conditiones pacis, quæ an. 1570 *Stetini*, arbitro Maximiliano II. Cæſare, compoſita eſt, illæ primariæ fuerunt: ut Rex Daniæ *omni juri in*
Chytr. *Sueciam* renuntiaret; viciſſim Sueciæ Rex,
Chron. *Norvvegia*, *Gottlandia*, *Scania*, *Hallandia &*
Sax. l. 22. *Blekingia*, nec non *inſignibus Daniæ & Nor-*
p, 659. *vvegiæ* cederet; *tribus* autem *coronis* uterque Regum uti pergeret, donec per arbitros controverſia componeretur: porrò ut Sueci, retentis, donec de ſumptibus in defenſionem Revaliæ impenſis ipſis ſatisfieret, *Revalia* & *Wittenſteinio*, reliqua Livonia decederent, Dani *Elsburgam* reſtituerent, atque à Cæſare *Diœceſin Revalienſem* & *Oſilienſem*,

Padi-

Padiſium cœnobium, *Sonneburgum* & *Hapſelam* clientelari titulo acciperent. Idem Fridericus *Ordinem Elephantiacum* an. 1580. d. 26 Jun. inſtituit, cùm filiola ejus *Auguſta* Sacro baptiſmatis fonte, ſollemni Chriſtianis more, ablueretur, & Principibus præſentibus *aureum torquem cum Elephante dependente, è puro auro & gemmis conflato*, donavit. Arcem *Cronenburgenſem* ad fretum Sundicum ingenti ſumptu condidit, *Friderichsburgum*, à ſuo nomine dictum, inchoavit, *Sora* regiam ſcholam fundavit, bienniòque pòſt, anno nimirum 1588, vivendi finem fecit. Filii tres, è *Sophia Mecklenburgica* ſuſcepti, ſuperfuerunt ejus vitæ ſuperſtites, *Chriſtianus*, *Vlricus*, Epiſcopus Suerinenſis & Sleswicenſis, an. 1624 d. 27. Mart. defunctus, & *Johannes*; hic à Magno Duce Moſcoviæ *Boris Fœdervviz* evocatus, & gener in filia *Arſenica* delectus, in urbe *Moſcovia* an. 1602 febre extinctus eſt.

19. *Chriſtianus* IV. patri in regno ſucceſſit, idque per duos & quinquaginta annos magna fortitudinis & prudentiæ laude moderatus eſt, arces oppidaque aliquot in firmamentum pariter & ornamentum provinciarum extruxit, in quibus eminent *Chriſtianſtad* in Scania, & *Gluckſtad* prope æſtuarium *Albis*. Bella duo cum Suecis geſſit, haud mediocris mali, poſterioris ma-

ximè fortuna anceps atque atrox ſuit, cui, non niſi triennio ante mortem, per pacificationem *Broſembroenſem* finis impoſitus fuit. Germaniæ turbis implicitus, gravi ad *Hamelam* vitæ periculo perfunctus, nec una clade, illa ad *Lutteram* pæne exitiabilis fuit, fractus eſt, quare pacem tandem à Cæſare petiit, atq; impetravit. *Erneſtum Schauenburgicum*, qui ab ImperatorePrincipali axiomate auctus, titulum *Principis ac Comitis Holſatiæ* uſurpabat, ut eo abſtineret, armis coëgit. Cum *Hamburgenſibus* etiam, quod telonium Gluckſtadii pendere detrectarent, necnon à jurisdictione Ducum Holſatiæ ſe vindicare, atque immediatis Imperii civibus æquiparari contenderent, depugnavit; tandemque per transactionem *Steinburgicam* an. 1621 ad homagium (*ſponſionem* Hamburgenſes appellant) ſibi, Duciq́ue Gottorpienſi, præſtandum eos compulit: quæquidem contentio inter majores jam dum agitata, ſæpè poſteà, & noſtra iterum ætate recruduit; cujus non eſt hic narrandi locus.

20. Perſolvit *Chriſtianus* IV. naturæ debitum an. 1648. Ex *Anna Cabarina Brandenburgica* legitima thori ſocia, quam an. 1612 amiſit, tres filios ſuſcepit: *Chriſtianum, Fridericum, & Ulricum.* E fœminis autem, quas poſt conjugis obitum adamavit, & penè uxorum loco habuit, complures liberos genuit:

nuit: nimirum è *Catharina Andreæ Johannem Ulricum à Guldenlevv*, an. 1658 Hafniæ mortuum; è *Catharina Munckin*, filium *Chriſtianum Woldemarum Comitem Holſatiæ*, qui in Moſcoviam ducendæ *Irenæ*, filiæ *Michaelis Fœdcrovviz Magni Ducis*, an. 1644 profectus, tituloque *Ducis in Garoslau & Suſdali* auctus, paulò poſt, quod Græcorum religioni accedere nollet, in vincula conjectus, poſt ſoceri verò mortem ab ejus filio ac ſucceſſore *Alexio* libertati redditus, nec ſine donis ſed absque ſponſa dimiſſus, in Daniam rediit; demum Suecis in Polonia militans, *Lublini* a. 1656 morbo militari obiit; filias ſex, *Fridericam Sophiam Eliſabetham*, *Chriſtiano à Penzen. S. R. Imp. Comiti*, Conſiliario Regio an. 1634 nuptam; *Fridericam Leonoram*, *Cornificio Vlefeldio* Regni Drozeto elocatam, ſuperſtitem adhuc & perpetuæ cuſtodiæ mandatam; *Fridericam Eliſabetham Auguſtam*, *Johannis à Lindenau* Senatoris Regni conjugem; *Chriſtinam, Hannibali Seeſtätt* Proregi Norwegiæ nuptui datam; *Fridericam Hedvvigen*, *Ebbonis Vlefeldii* uxorem; & *Dorotheam Iſabellam*, monialem Coloniæ; è *Wibeke*, quam, *Munckia* illius hera repudiata, & arci *Bollar* incluſa, adſcivit, *Ulricum Chriſtianum à Guldenlevv*, (qui Hiſpanis in Belgio Excubiarum præfectus meruit, & anno 1661 deceſſit) atque *Eliſabetham, Nicolao ab Ahlefeld* nuptam, ſuſtulit.

21. *Chriſtianus*, primogenitus è legitimis *Chriſtiani* IV. filiis, *Princeps Daniæ* electus, parentisque in regno ſucceſſor deſignatus fuit, & an. 1634 *Magdalenam Sibyllam*, *Johannis Georgii* I. *Electoris Saxoniæ* filiam connubio ſibi ſociavit, ſed patris fata prævertit; quippe, cùm valetudinis jam pridem afflictæ cauſa in Bohemiam ad thermas Carolinas tenderet, in itinere vi morbi ingraveſcente animam d. 2. Jun. an. 1647 reddidit. *Ulricus*, ejus frater natu minimus, natus d. 11. Febr. an. 1611, *Adminiſtrator Suerinenſis* fuit, cumque militiæ nomen dediſſet, atque Electori Saxoniæ militaſſet, induciarum tempore à Piccolomineo ad colloquium invitatus, & honorificè exceptus dimiſſusque, in reditu per inſidias globo trajectus d. 11. Aug. an. 1633 occidit.

22. *Fridericus* III. duorum fratrum, de quibus dixi, ætatibus medius interjectus, *Archiepiſcopus Bremenſis*, nec non *Epiſcopus Verdenſis* & *Sleſvvicenſis* fuit; ſed fratre primogenito præmatura morte extincto, *Princeps Daniæ* proclamatus, poſt patris ad Superos exceſſum, regni gubernacula ſuſcepit. Principium regiminis grave ipſi reddiderunt domeſticæ turbationes, quas ciebat *Cornificius Ulefeldius*, Vir ſagax, acer, diſertus, opibus, gratia, amicitiis, vigore ingenii atque animi celeberrimus, ſupremisque regni mu-

niis

niis admotus, & Regia pollens affinitate. Is novis rebus ſtudere atque altiora affectare arguebatur, præterea impietatis in Regem deferebatur; ſed cùm rebus ſuis diffiſus fuga ſalutem petiiſſet, poſteaque in cuſtodiam Regiam incidiſſet, reddita aulæ eſt tranquillitas. Eam verò, totiusque Regni quietem, diſcuſſit libido, quæ Regem Suecis, in Polonia diſtrictis, bellum inferendi invaſit, quod etiam omni cura comparatum, & per Fecialem indictum, majore animo, quam fortuna, capeſſivit; initio quidem prona omnia Dani, verùm ſimulac Sueci, pace tumultuaria cum Polonis ſancita, advolarunt, adverſa omnia experti ſunt, ipſo æthere Suecis militante, viamque per conſtrictum frigore Oceanum ad regni penetralia ipſis ſternente. Adducta erat Daniæ libertas in propinquum diſcrimen, cui ſe ſubduxit conſentiendo in pacem *Rotſchildiæ* properatis pactionibus d. 26. Febr. 1658. conflatam, eamque neceſſariam magis quàm ſplendidam; dixeris verò illam potius pacis ſimulacrum: eodem enim adhuc anno Sueci, vel quod pœniteret bellicoſiſſimum eorum Regem neglectæ occaſionis rapiendi Daniam, vel quod ſuſpecta ei eſſet mora, quam implendis pacis conditionibus Dani attuliſſe cauſabantur, cum Polonis, Brandenburgicis, & Batavis interim conſilia miſcentes, atque in fœ-

dera coëuntes, denuò in Daniam eruperunt, & *Cronenburgo* expugnato ad caput regni *Hafniam* usque penetrarunt, eamque acri obſidione cinxerunt; quam Rex ipſe ſumma virtute, conſtantia, & vigilantia, per anni fermè ſpatium ſuſtinuit, ſervitutemque Daniæ imminentem averruncavit: tandem Sueci, clade à Fœderatis in *Fionia* accepta, nec non morte repentina Regis ſui attoniti, pacem acceperunt, quæ, in caſtris ad *Hafniam* d. 27. Maji an. 1660 ſancita, quicquid, extra Norwegiam, Scandinaviæ litoribus veteres circumſcripſerunt, nempe *Scaniam*, *Bleckingiam*, & *Hallandiam* in Suecos tranſtulit.

23. Hoc autem bello, quo ingens adeò detrimentum res Daniæ publica fecit, facta eſt ad potentiam Regis illuſtris acceſſio, *partumq́, novum propemodo regnum Friderico; qui, amotis paulatim bellis*, (verbis utor *Viti Beringi* in *Hiſtoria obſidionis Hafnienſis*) *ſupra hoſtes & invidiam evectus, illam quam in tanto diſcrimine ſuſtinuerat Rempublicam, meritis fecit ſuam; jamque ſuperioribus Regum haud paulò clarior, eliminato & reciſo, quicquid in ordinem cogebat, ſummum illud in terris nomen, partum virtute Regnum in nobilitatis fontem tradidit poſteris, non promiſcua aut fortuita dignatione, ſed quod hæredes ſequatur per ſucceſſiones, certo peculio, & manſura in ſeculum poſſeſſione.* Confectum id eſt medio Octobri an. 1660, quo,

Pag. 40.

con-

conſpirantibus Statibus Eccleſiaſticis, Civicis, & Ruſticis, quibus tandem & Nobilium Ordo in gratiis acceſſit, *Regnum Daniæ*, quod antehac electivum fuerat, in *hæreditarium* converſum, Friderico, ejusque liberis ac hæredibus, utriusque ſexus, in perpetuum adjudicatum, nec non homagium eo nomine ipſi ſollemni ritu præſtitum eſt.

24. Diſceſſit *Fridericus III.* ex hominum vita an. 1670. d. 9. Febr. relicta vidua etiamnunc ſuperſtite *Sophia Amalia*, *Georgii Ducis Brunſuicenſis & Lunæburgenſis* filia, an. 1643. d. 15. Oct. ducta, cum qua ſex liberos genuit: è quibus *Fridericum*, an. 1651. natum, & *Dorotheam Julianam*, an. 1657, d. 16. Nov. editam, immatura ætate mors intercepit; reliqui luce vitali fruuntur. Reliquit etiam poſt ſe filium naturalem *Ulricum Fridericum Güldenleu, in Jarvvigen, Jarlsberg & Herzhorn Comitem*, qui in præſentia Norvvegiæ regno vicaria poteſtate præeſt, & ſupremam rei militaris apud Danos curam, Regio decreto an. 1680. ſibi impoſitam, gerit: prima huic uxor fuit *Cæcilia, Grubben* nobili genere orta, quæ nullam ipſi ſobolem peperit, & divortio ab eo ſeparata, Equeſtris loci viro nupſit; ille veró an. 1677 *Antoniam Auguſtam, Antonii Comitis Altenburgici* filiam, ſibi matrimonio junxit, atque ex ea, poſt primam prolem eamque *βραχύβιον*, præcipiti anno 1681 fi-

Qq 5 lium

lium ſuſtulit *Fridericum Chriſtianum.* Eſt ipſi & gnatus, extra conjugium è nobili fœmina genitus, *Woldemarus Ulricus*, quem an. 1679. d. 29. Mart. vexillum, Suecis à patre in Hallandia extortum, & nomine Regis Sueciæ inſignitum, Daniæ Regi obtuliſſe, nuntiatum eſt.

25. CHRISTIANUS V. *Rex Daniæ, Norvvegiæ, Vinidorum, Gothorumq;, Dux Sleſvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſorum, Comes Oldenburgi & Delmenhorſtij, Friderici* III. Regis filius *primogenitus*, ſuſceptus eſt in lucem an. 1646, d. 18. Apr. Regni habenas, quas poſt parentis obitum *hæreditario jure* capeſſivit, fortiter hactenus ac feliciter moderatus eſt, magnaque virtutis bellicæ documenta nupera adverſus Suecos expeditione edidit.

26 Ordinem Equeſtrem novum inſtituit, vel potius veterem atque exoletum reſtauravit; *Danebrogicum* ſcilicet, cujus primus fundator *Waldemarus II. Victorioſus* Rex Daniæ perhibetur: eo n. adverſus Livonos gentiles belligerante, & prælio cum eis decertante, atque aquila quam ſui ſequebantur fortè amiſſa, novum vexillum cœlitùs delapſum eſſe perhibent, operis textorii, in cujus rubea planitie *Crux alba* nitebat; id copiis ejus fugientibus prælatum, animos militibus reddidit, viamque ad victoriam, quam reportarunt

tarunt, oſtendit; quare, in beneficii hujus cœlo demiſſi memoriam, Waldemarus *Ordinem novum Equeſtrem*, cujus inſigne *Crux candidâ*, in labaro cœleſti repræſentata, condidit, atque ex Ducibus belli Sclavonici Equites XXXV, torquibus aureis decoratos, albis appenſis crucibus, creavit; vexillum autem, quod *Danebroga*, lingua illi ſeculo vulgari, vocatum, à coloris forſan varietate, in opere teſſellato, putant, magna religione velut regni Palladium cuſtodiri, & ad poſteros conſervari curavit, cui quoque labaro ſequentium temporum victorias & res ſecundas imputabant poſteri; permanſitque illud per duo ſecula inter Danos, donec in bello Dietmarſico, à Johanne Rege adverſa fortuna geſto, inter ſpolia victorum deperditum fuit; unde factum, ut *Ordo* quoque *Danebrogicus* tacita velut oblivione ſepeliretur, & *Elephantiaco*, qui exinde increbuit, ceſſerit, crucis tamen Danebrogicæ veſtigiis in nummis, ſigillis, atque inſignibus, remanentibus. Illum itaque Ordinem Chriſtianus V. reſtituit, atque hac ſollemnitate, & novorum Equitum pompa, exoptatiſſimos filii primogeniti natales inauguravit; conjunxit verò eum cum Ordine Elephantiaco, ita tamen, ut ſuis quisque notis diſcerneretur, non *Cruce* tantùm, & *Elephante*, ſed aliis prætereà ſignis: nimirum *faſcia*

faſcia cœrulea, more antiquiore *ab humero ſiniſtro ad dextrum pectoris latus demiſſa, Elephantum ſuſpendit; Crux* verò, *Danebrogæ* inſigne, *ex encauſto, alba, cujus extremas oras rubeus firmat limbus, tota adamantibus obſita, è dextro humero ad ſiniſtrum pectus protenſæ faſciæ candidæ rubentibus oris appenditur.* Elephas ſolis Auguſtis, & purpura Regali ſplendentibus Principibus viris, & Regi favore ſingulari charis, conceditur; huic jungitur *ſtella argentea octangula*, cujus medium ſpatium antehac *duæ coronæ* implebant, nunc *crux* occupat, ſiniſtro paludamenti lateri affixa. At crux Danebrogica aliis etiam Viris, ſapientia & rerum uſu ſpectatis, & quorum perſpecta eſt in Regem fides, conferri ſolet; quemadmodum *Thomas Bartholinus in diſſertatione* pereleganti de *Origine Ordinis Danebrogici*, è qua illa decerpere operæ pretium duxi, literis prodidit.

27. Induxit penatibus *Chriſtianus V.* viraginem præſtantiſſimam *Carolam Amaliam, Wilhelmi Landgravii Haſſiæ* ex *Hedvvige Sophia Brandenburgica* filiam, cum qua anno 1667. menſe Junio nuptiarum ſollemnia celebravit, multamque ſobolem hactenus, in ſpem patriæ, & Auguſtæ familiæ augmentum, genuit:

I. *Fridericum*, Principem regnorum hæreditarium, natum an. 1671. d. 11. Oct.

II. *Chri-*

II. *Chriſtianum Wilhelmum*, n. 21. Nov. 1672. †. 18 Jan. 1673.
III. *Chriſtianum*, n. 25. Mart. 1675.
IV. *Sophiam Hedvvigen*, n. 28 Aug. 1677.
V. *Chriſtinam Carolam*, n. 18. Jan. 1679.
VI. *Carolum*, n. 26. Oct. 1680.
VII. *Filiolam*, in utero extinctam, 17. Jul. 1682.

28. GEORGIUS, *Princeps hæreditarius Daniæ, Norvvegiæ, Vandorum & Gothorum, Dux Slesvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſiæ, Comes Oldenburgi & Delmenhorſtii*, Regis frater germanus unicus, auram vitalem hauſit d. 21. Apr. an. 1653. Inter Candidatos regni Polonici, poſt Michaëlis Regis obitum, locum, & plurium è proceribus favorem meruit, fratrique Regi in expeditionibus bellicis, operam manumque ſtrenuè commodavit. Nuptias noviſſimè celebravit, die ſcil. 7. Aug. an. 1683. Londini in Anglia cum *Anna Stuarda, Jacobi D. Eboracenſis, ex Anna Hide*, filia.

29. *Sorores* Regiæ quartum explent numerum:

I. *Anna Sophia*, n. 1. Sept. 1647 *Johanni Georgio III. Principi*, nunc *Electori Saxoniæ* an. 1662 elocata eſt.

II. *Friderica Amalia*, n. a. 1648, *Chriſtiano Alberto Duci Holſato Gottorpienſi* an. 1667. d. 24. Sept. nupſit.

III.

III. *Wilhelma Erneſtina*, n. 20. Jun. 1650, *Carolo Principi*, nunc *Electori Palatino* an. 1671. d. 20. Sept. nuptum locata eſt.

IV. *Vlrica Eleonora*, n. 11. Sept. 1656, *Carolo Regi Sueciæ* an. 1680. d. 16. Maji in manum convenit.

Spen. Op. Her. l. 3. c. 14. 30. *Scutum*, quo Rex Daniæ frequenter utitur, *quadrifariam ſecatur, ſectione instituta per* crucem Danebrogicam *argenteam, limbo rubeo ornatam:* prima quadra *ad perpendiculum ſecta, parte priore auro tincta, & corculis rubeis ſparſa, tres cœruleos leopardos linguis & falculis aureis refert*, Danici Regni *ſymbolum; poſteriore rubea leonem coronatum aureum, bipennem argenteam, aureo manubrio ferentem exhibet*, Norwegiæ *teſſeram:* ſecunda quadra *eodem modo* bipertita, anteriore parte *rubea in capite leopardum aureum, cui corcula novem, ejusdem metalli, triplici ordine, hoc modo: 4.3.2. diſpoſita, ſubjacent, refert*, Gothiæ δεῖγμα; poſteriore *iterum rubea draconem coronatum aureum continet*, Slaviæ *ſive* Vandaliæ *inſigne:* tertia quadra *iterum* quadripartita, areola prima *cœrulea tres coronas aureas exhibet*, Sueciæ *teſſeram;* ſecunda *rubea agnum Paſchalem candidum repræſentat*, Gothlandiæ *emblema;* tertia *coccinea urticam argenteam refert*, Holſatiæ δεῖγμα; quarta *iterum rubea cygnum argenteum pedibus nigris, cujus collo inſerta aurea corona conſpicitur, continet*, Stormariæ *notam;*

tam: extrema quadra *itidem* quadrifida *eſt*, *ejus* laterculus primus *aureus leones duos gradientes cœruleos defert*, Slesvvicumque *denotat;* ſecundus *rubeus*, *aſellum piſcem argenteum auro coronatum repræſentat*, Islandiam *deſignans;* tertius *aureus faſciis duabus rubeis diſtinguitur*, & Oldenburgenſem Comitatum *indicat;* quartus *denique cœruleus*, *cruce in imo ſpeculata aurea inſignitur*, & Delmenhorſtium Comitatum *notat.* *Toti, atque adeo medio crucis loco, imponitur* parmula *coccinea*, *in qua cataphractus aureo thorace, equo candido inſidens, & ſtricto gladio minitans conſpicitur*, *ea* Dietmarſia *deſignatur.* Tegi *ſolet hoc ſcutum* Regio diademate.

31. E ſtirpe Regia propulluavit *ramus Sunderburgicus*, ad quem jam ſermo deflectit; eum proſevit *Iohannes Iunior, Chriſtiani III. Regis* filius natu minimus, cui *Fridericus* II. frater è paternis provinciis conceſſit inſulas *Alſen* & *Arroë*, nec non præfecturam *Plœn*, cum cœnobiis *Rheinfeld* & *Arensbœck* in *Holſatia;* ea tamen lege, ne hæc conceſſio jus primogenituræ recens inſtitutum infringeret; ſed Johannes, ejusque poſteri, loca iſta, tanquam *Appennagiati* Principes, ſub feudi titulo tenerent, eoque nomine à Friderico II. Rege atque ejus in regimine ſucceſſoribus acciperent, neque quidquam juris, quod Superioritatem territorialem in-

vol-

volveret, ſibi arrogarent; quin potius collectam, ſequelam, aliaque, quæ Ordines Provinciales Principi regenti præſtare tenentur, ipſi etiam præſtare non defugerent; facta eſt hæc conventio *Flendsburgi* an. 1564. d. 27. Jan. & ad rei memoriam tabulis con ignata, ceu quidem *Dankvvertus* in *Topogr. Holſat.* refert. Sed negant Johannis poſteri, maximè Plœnenſes, pactionem iſtam eo modo ſe habere, & viceverſa aſſeverant, illam ditionum enumeratarum aſſignationem, Johanni factam, *juſtam patrimonii diviſionem*, non verò beneficiariam proviſionem, qualis appennagiatorum eſſe ſolet, fuiſſe; ſeque in numero *immediatorum Imperii Statuum & Vaſallorum*, nec Regis Daniæ aut Ducis Holſatiæ clientum nunquam non reputatos eſſe. Iſtis verò ditionibus adjecit poſteà Fridericus Rex portiunculam ex hæreditate *Johannis Senioris* patrui ſui, tradendo fratri *Johanni Juniori* cœnobium, quondam *Ruchkloſter* dictum, in *Angelia* propè *Flensburgum* ſitum, cum peninſula eò pertinente *Sundevvit*: id cœnobium demolitione ſuſtulit *Johannes*, eoque loco egregiam arcem, *Lucksburg* ſive *Glucksburg* dictam, anno 1582. extrui curavit.

32. Suſcepit ille è duabus uxoribus, *Eliſabetha Brunſuicenſi* & *Agnete Hedvvige Anhaltina*, numeroſam ſobolem, mares undecim,

cim, ſexus ſequioris duodecim. Ex illis ſex ad juſtam ætatem pervenere, nempè *Chriſtianus*, *Alexander*, *Joh. Adolphus*, *Fridericus*, *Philippus*, & *Joachimus Erneſtus*; quorum cauſa parens ditiones ſuas in quinque partes diviſit. Et primogenito quidem *Chriſtiano* aſſignavit inſulam *Arroe*; *Alexandro* arcem *Sunderburgicam*, cum dimidia parte inſulæ *Alſen*, cui impoſita eſt, nec non particula peninſulæ *Sundevvitt*; *Johanni Adolpho*, & *Friderico*, quem illi, à nuptiis abhorrenti, ſubſtituit, arcem *Norburg*, cum parte *Boreali* inſulæ *Alſen*, in qua illa ſita eſt; *Philippo* caſtrum *Glucksburg*, cum potiore parte regiunculæ *Sundevvitt*; denique *Joachimo Erneſto* præfecturam *Plœnenſem* in Holſatia; cum cœnobiis *Rheinfeld* & *Arensbœck*. Ex illis verò, præter *Johannem Adolphum*, *Chriſtianus* etiam cœlibem peregit vitam, cujus, poſtquam an. 1633 mortem obiit, ditionem fratres reliqui inter ſe diſpertiverunt; à quibus *quatuor* orti ſunt *palmites*, à locis, quæ incoluerunt, nominati, atque hodienum virentes, videlicet: *Sunderburgicus* in ſpecie ſic dictus, *Norburgicus*, *Glucksburgicus*, & *Plœnenſis*. Exemptus eſt *Johannes* rebus humanis an. 1622. d. 9. Nov.

33. *Alexander*, inter ejus filios, qui ſtirpem propagarunt, natu maximus, & *Sunderburgici* palmitis ſator, non niſi annos

quinque patri ſuperfuit: namque an. 1527 d. 13. Mart. mortalitate interceptus eſt, poſtquam è conjuge *Dorothea Schvvarzburgica* complures ſuſtuliſſet liberos, quos inter ſeptem ei ſuperſtites manſerunt, mares ſex, filia unica *Sophia Catharina*, *Antonio Gunthero C. Oldenburgico* an. 1635 nupta.

34. *Johannes Chriſtianus*, filiorum *Alexandri* primus nativitatis ordine, explevit fatorum legem an. 1653, relictis ex *Anna Oldenburgica* filiis duabus: *Dorothea Auguſta*, *Georgio III. Landgr. Haſſiæ* an. 1661 nuptui locata, atque an. 1662, d. 18. Sept. mortua; & *Chriſtina Eliſabetha*, quæ *Johanni Erneſto Duci Saxo Vinarienſi* an. 1656. in manum convenit, & d. 7. Jun. 1679. deceſſit; nec non filio unico: is eſt

CHRISTIANUS ADOLPHUS, *Hæres Norvvegiæ*, *Dux Slesvvici*, *Holſatiæ*, *Stormariæ & Dietmarſorum*, *Comes Oldenburgi & Delmenhorſtii*, natus an. 1641, d. 3. Jun. cúm alieno ære demerſus eſſet, *Sunderburgum* (creditoribus urgentibus) amiſit, & Regi permittere adactus eſt; hinc *Franzhagæ* in Saxonia inferiore, ſocrus ſuæ dotalitio degit: duxit enim an. 1676. d. 1. Nov. *Eleonoram Carolam*, *Franciſci Heinrici D. Saxo-Lauenburgici*, & *Julianæ Naſſoviæ* filiam, è qua natus ei hactenus unicus eſt filius

Leo-

Leopoldus Chriſtianus, an. 1678. d. 25. Aug.

35. *Alexander Heinricus*, ſecundus *Alexandri* gnatus, in lucem prodiit an. 1608. d. 12. Sept; & ducta in uxorem *filia paſtoris* cujusdam *Evangelici*, ad *Pontificiorum* caſtra tranſiliit, & *Colonellus Cæſaris* an. 1667 in Sileſia vivis exceſſit; relictis, præter *Eliſabetham Dorotheam*, *Erneſto Comiti Gelhornio* in Sileſia nuptam, & viventium numero exemptam, *filiis tribus*, quorum nomina in proclivi ſunt:

I. *Ferdinandus Leopoldus, Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſiæ &c. Decanus Vratislavienſis* & *Canonicus Olumucenſis.*

II. *Alexander Rudolphus*, *Hæres Norvvegiæ &c. Canonicus Olumucenſis & Vratislavienſis,*

III. *Georgius Erneſtus*, *Hæres Norvvegiæ &c.* qui nupero bello Gallico *Equitum Magiſter* ſub legione *Gallaſſii* meruit, haud ita pridem verò *Legatus Comitis Kufſteinii* declaratus eſt.

36. ERNESTUS GUNTHERUS, *Hæres Norvvegiæ*, *Dux Slesvvici*, *Holſatiæ &c.* Alexandri filius tertio genitus, aſpexit lucem vitalem an. 1609. d. 14. Oct; habitat *Auguſtoburgæ* in inſula *Alſen*, cui

nomine Regis Daniæ vicaria poteſtate præeſt; habet in conjugio *Auguſtam*, *Philippi patrui* filiam, anno 1651 ductam, è qua ſuſcepit:

I. *Fridericum*, n. 27. Dec. 1652.

II. *Erneſtum Philippum*, n. 24. Oct. 1655.

III. *Filium* ignoti nobis nominis, qui in obſidione *Stettini*, ſub legione prætoria Electorali *Equitum Magiſter* merens, d. 8. Sept. an. 1677. occubuit.

IV. *Ludovicam*, n. 30. Oct. 1659, quæ iſti fortunæ ludibrio *Petro Schuehemachero*, è tenebricoſa popina extracto, atque ad ſumma Regni Daniæ munia hodierni Regis favore evecto, *Ordine Elephantiaco* decorato, & *Comitis de Greifenfeld* in Norwegia, ac *de Samſoe* in Dania, axiomate aucto, nunc verò æternis tenebris mandato, ſponſa deſtinata, ei nuptura fuiſſet; nî fata hominem præcipitem dediſſent.

V. *Erneſtum Guntherum*, n. a. 1660, qui ſtudiorum gratia Coloniam miſſus, & Jeſuitarum informationi concreditus, ſequioris religionis dogmata imbibit, eiq; tandem avita ejerata acceſſit; quo ipſo locum inter *Canonicos Colonienſes* promeruit, ſed haud diu tenuit; prolapſus enim ad nuptias indecoras cum fœmina imparis conditionis, dignitate ſacra, nec non amo-

amore & cura parentum, agnatorumque, excidit.

VI. *Erneſtam Iulianam*, n. a. 1661. †. 18. Oct. 1662.

VII. *Fridericum Wilhelmum*, cui an. 1676 *Præpoſitura Eccleſiæ Cathedralis Hamburgenſis* collata eſt.

37. *Georgius Fridericus*, quartus *Alexandri* filius, vitam an. 1676 autumnali tempore ἄγαμος clauſit.

38. *Auguſtus* cum nativitatis ordine excepit, & dum viveret *Bekæ* in Weſtphalia, quam pater ejus Alexander à Viro Nobili *de Querheim* pecunia mercatus eſt, habitavit; eamque cum vita an. 1675 dereliquit. Duxit primis nuptiis *Claram Oldenburgicam*, qua an. 1647 mortua, ejus germanam ſororem *Sidoniàm*, *Abbatiſſam Hervordenſem* an. 1649 ſibi copulavit; cumque iſta poſt enixam an. 1650 *filiam*, quæ nunc *Friderici Comitis Lippiæ* matrimonium tenet, ſpiritum efflaſſet, *Mariam Sibyllam Naſſoviam* in torum adſcivit, è qua utriusque ſexus liberos ſuſtuliſſe fertur; quos inter nomen famamque ſibi pepererunt

AUGUSTUS, *Hæres Norvvegiæ*, *Dux Slesvvici*, *Holſatiæ* &c. *Colonellus* Seren. Electoris Brandenburgici, & maritus *Ludovicæ*, filiæ *Philippi Comitis Lippiæ in Bukenburg*,

 pater-

paterque ex ea *filii*, an. 1678. menſe Decembri nati;

& *Ludovicus Fridericus*, *Hæres Norvvegiæ* &c. qui itidem militarem vitam colit, & Celſiſſimo Electori Brandenburgico ſtipendia facit.

39. PHILIPPUS LUDOVICUS, *Hæres Norvvegiæ*, *Dux Sleſvvici*, *Holſatiæ* &c. filiorum *Alexandri* poſtremus, hauſit auram vitalem an. 1620. d. 27. Oct; & ſedem in *Miſnia* collocavit, comparato ſibi caſtro *Wiſenburg*, quod tamen poſteà in filium ſuum primogenitum tranſtulit, atque in *Voitlandiam* habitatum conceſſit. Prior ei uxor fuit *Catharina*, *Chriſtiani C. Waldeccii* filia, *Simonis Ludovici C. Lippiæ* vidua, an. 1643. ducta, atque an. 1649 mortua, è qua unicam ſuſcepit gnatam

Dorotheam Eliſabetham, ea an. 1661. d. Nov. *Georgio Ludovico Comiti Sinzendorfio* in manum convenit, quo præcipiti an. 1681 fatis functo, ſequenti anno homini *Gallo*, qui nomine *Marqueſii de Fremonville* utitur, atque è ſtirpe *Buſſiorum de Rabutin* ſe ortum prædicat, nupſit:

40. Poſterior *Philippi Ludovici* uxor, *Anna Margarita*, *Friderici Landr. Haſſiæ in Homburg* filia, ducta ei eſt an. 1650, mater complurium liberorum, è quibus ſuperant:

FRI-

FRIDERICUS, n. 2. Febr. 1652. *Ductor legionis* in exercito Cæſareo; is innuptis nuptiis ſibi junxit *Carolam*, *Chriſtiani Ducis Lignicenſis & Briegenſis*, & *Ludovicæ Anhaltinæ* filiam, cum qua mox diſſed & aliqantò gravius; ut jam ambo vitam ſegregem agant, filium tamen ex ea ſuſtulit *Leopoldum*, an. 1674. d. 12. Jan. natum.

Sophia Eliſabetha, n. 4. Maji 1653, vidua *Mauritij D. Saxon. Adminiſtratoris Naumburgenſis*, cui an. 1676. nuptum locata fuit.

Carolus Ludovicus, n. 8. Apr. 1654, Prætorianorum Landgravii Haſſo-Caſſellenſis Præfectus.

Eleonora Margarita, n. 28. Maji 1655, nupta *Maximiliano Pr. Liechtenſteinio*, & Romanis ſacris ſeducta.

VVilhelmus Chriſtianus, n. 15. Jan. 1661.

Magdalena Sophia, n. 30. Maji 1664.

Anna Friderica Philippina, n. 4. Jul. 1665.

Iohanna Magdalena Ludovica, n. 24. Jun. 1668.

41. Fœcundior fuit palmes *Sunderburgicus*, cujus germina enumeravimus, quàm reliqui; è quibus proximè ſuccedit *Norburgicus*, quem *Fridericus* profevit, anno 1658. mortuus, & bis maritus: primò *Julianæ Duciſſæ Saxo-Lauenburgicæ*, an. 1630. defunctæ, è qua unicum genuit gnatum, *Johannem Bo-*

giſlaum, qui an. 1629. d. 30. Sept. in lucem editus, privatam vitam coluit, atque an. 1680. ἄγαμος deceſſit; ſecundò *Eleonoræ Anhaltinæ*, quæ anno demum 1681 naturæ debitum reddidit, & quinquies mater facta eſt. Filii duo ſunt:

CHRISTIANUS AUGUSTUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſiæ, Comes Oldenburgi & Delmenhorſtij*, natus an. 1639. d. 20. Apr. Is, peregrinatione in Palæſtinam peracta, *Anglis* ſtipendia fecit, apud quos etiamnunc agit, nupero adverſus Hollandos bello inter *Navarchos* nomen famamque conſecutus.

RUDOLPHUS FRIDERICUS, *Hæres Norvvegiæ* &c. n. an. 1645. d. 27. Sept. Is Batavis ductor legionis meret, atque an. 1680. m. Jul. uxorem accepit opulentam, *Bibianam*, *Sigismundi Sigfridi Comitis de Promniz, è Catharina Sophia Schœnburgia* gnatam, *Czdenkonis Hovvoræ L. B. de Lipa*, à quo per magna hæreditas multarum in Sileſia poſſeſſionum ei obvenit, viduam, atque ex ea ſequenti anno maſculæ ſobolis pater factus eſt.

42. *Filiarum* Friderici nomina hæc ſunt: *Eliſabetha Iuliana*, n. 1634. d. 24. Maji, cui mater fortunatas fecit nuptias, locando eam an. 1656 in matrimonium Inclutiſſimo

mo Principi *Antonio Ulrico*, *Duci Brunſuicenſi ac Lunæburgenſi.*

Dorothea Hedvvigis, n. an. 1636, d. 18. Apr. hæc in numerum Illuſtrium virginum *Gandersheimenſis* collegii adſcita, mox *Decaniſſæ*, poſteà *Abbatiſſæ* dignitatibus aucta fuit, demum verò ſui diſſimilis facta, ab avitis ſacris deflexit, atque in diverſa & deteriora, Pontificiorum ſcilicet tranſivit; inde nupſit an. 1679. *Chriſtophoro Comiti Ranzovio, Dynaſtæ in Schmoëll & Heſſenfeld.*

Ludovica Amœna, n. 1642. d. 15. Jan; *Johanni Friderico C. ab Hohenloe in Neuenſtein* an. 1665. nuptui data eſt.

43. *Glucksburgici* palmitis autor *Philippus* extitit, qui an. 1663. d. 27. Sept. fatorum legem implevit, atque è conjuge *Sophia Hedvvige D. Saxo-Lauenburgica* multam ſobolem procreavit, è qua, præter filias tres, gnatus unicus ſupereſt; de quo priusquam verba faciamus, notandi veniunt *emortuales* defunctorum in *tabula Rittershuſiana* deficientes, nimirum: *Maria Eliſabetha*, *Georgij Alberti M. Brandenburgici* uxor, obiit an. 1664. d. 27. Maji; *Adolphus* vitam in cœlibatu tranſactam an. 1658. menſe Januario finivit; *Hedvvigis* denique an. 1673 innupta deceſſit. Suſtinet itaque nunc Glucksburgicum palmitem

CHRISTIANUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Sleſvvici, Holſatiæ* &c. Prodiit in lucem an. 1627. d. 19. Jun; atque an 1663. d. 20 Sept. primas nuptias celebravit cum *Sibylla Urſula, Auguſti D. Brunſuicenſis* & *Dorotheæ Anhaltinæ* filia; qua an. 1671. vivis exempta ſequentis anni d. 10. Maji *Agnetem Hedvvigen,* patruelem è *Plœnenſi* domo, in thorum adſcivit. E *priore uxore* genuit

I. *Fridericum Auguſtum*, n. 4. Jun. 1664. †. 14. Aug. e. a.

II. *Anonymum*, d. 31 Sept. an. 1666.

III. *Sophiam Amaliam*, n. 26. Febr. †. 17. Apr. 1668.

IV. *Anonymam*, d. 12. Dec. an. 1671.

E *poſteriore* ſuſcepit

I. *Philippum Erneſtum*, n. 5. Maji 1673.

II. *Sophiam Auguſtam*, n. 22. Oct. 1674.

III. *Carolam Iohannam*, n. 23. Jun. †. 12. Nov. 1676.

IV. *Chriſtianum*, n. 9. Febr. 1678. †. 12. Apr. 1679.

V. *Ioachimum Adolphum*, n. 21. Jun. 1679. †.

VI. *Chriſtianum Auguſtum*, n. 16. Apr. 1681.

44. *Auguſta*, Chriſtiani ſoror, an. 1633. d. 27. Jun. nata, vivit in conjugio *Erneſti Guntheri Ducis Holſatiæ*, patruelis ſui.

Chri-

Chriſtina, n. 21. Sept. 1634, *Chriſtiani D. Saxoniæ Adminiſtratoris Merſenburgici* matrimonium tenet, cui an. 1650 nupſit.

Dorothea, n. 3. Mart. 1636. Primis nuptiis *Chriſtiano Ludovico D. Lunæburgenſi*, anno 1653; ſecundis *Friderico Wilhelmo Electori Brandenburgico* an. 1668. in manum convenit.

45. *Plœnenſem* denique palmitem, quem etiam *Arensbœckianum* appellant, condidit *Joachimus Erneſtus*; qui, cùm fratribus cunctis ſuperſtes manſiſſet, & *Antonio Gunthero Comiti Oldenburgico* ultimo ſupervixiſſet, tanquam proximus ejus agnatus, Regi Daniæ ac Duci Gottorpienſi de hæreditate, quam illi in ſe converterant, controverſiam movit; in qua vigore ſententiæ, in aula Cæſarea latæ, ſuperior diſceſſit; quamvis poſteà utrumque Comitatum, Oldenburgicum & Delmenhorſtanum, in Regem Daniæ per pactionem tranſtulerit, aliis locis in Holſatia ab eo acceptis, ceu ſuprà fuſiùs dictum fuit. Diſceſſit è vita pœnè octuagenarius an. 1671. d. 5. Oct. relictis ſeptem liberis, è *Dorothea Auguſta* agnata, an. 1682. mortua, ſuſceptis; ex his verò *Bernhardus*, penultim⁹ ſorte naſcendi, haud inglorius militiæ, an. 1676. d. 13. Jan. fatorum iniquitate raptus eſt, reliqui, tres nempè filii, totidemque infirmioris ſexus ſuperant. Familiam ducit:

46. JOHANNES ADOLPHUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſiæ* &c. natus a. 1634. d. 8. Apr. Princeps bellicis laudibus abundans, & victoriæ in nupero bello Gallico à confœderatis Principibus ad pontem *Conzienſem* reportatæ præcipuum inſtrumentum: anno 1673. d. 2. Apr. connubio ſibi ſociavit *Dorotheam Sophiam*, *Rudolphi Auguſti D. Brunſuic. & Chriſtinæ C. Barbienſis* filiam, è qua hactenus ſuſcepit

Adolphum Auguſtum, n. 29. Mart. 1680. & *Ioachimum Erneſtum*, n. 31. Aug. 1681.

47. AUGUSTUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici*, &c. lucem vitalem aſpexit an. 1635. d. 9. Maji; Is itidem ephebus factus militiam coluit, & in Hungaria adverſus Turcas, nuperque in Alſatia inter primarios copiarum Brandenburgenſium ductores fortitudinis laudem ſibi peperit; cæterùm *Magdeburgenſem* Ducatum *Producis* titulo adminiſtrat, conjugem habet *Eliſabetham Carolam, Friderici Pr. Anhaltini*, ex *Hazgerodenſi* linea, filiam, *Wilhelmi Ludovici* è *Cœthana* viduam, quæ ei peperit

I. *Ioachimum Fridericum*, n. 10. Maji 1668.

II. *Auguſtam Eliſabetham*, n. 23. Maji 1669.

III. *Ca-*

III. *Carolam Sophiam*, natam 6. April. 1672.

IV. *Chriſtianum Carolum*, n. 20. Auguſt. 1674.

V. *Dorotheam Iohannam*, n. 24. Dec. 1676.

48. JOACHIMUS ERNESTUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici*, &c. natus an. 1637. d. 5. Oct. Hiſpanis in Belgio operam ſuam addixit, ibique, poſtquam ad eorum ſacra diſceſſit, fortunarum ſedem quæſivit; obtinuitque munus *Legati generalis copiarum equeſtrium peregrinarum* (*Lieutenant general de la Cavalerie Eſtrangere du pays*) nuper etiam admodum torque *Aurei Velleris* decoratus eſt. Conjugem ibi duxit è *Croviaca* ſeu *Croja* domo, *Solrei Comitis* amitam, eandemque viduam *Marchionis de Weſterloe* è ſtirpe *Merodia*; quæ *filium* ei peperit βραχύβιον, an. 1682. menſe Febr. extinctum.

49. *Erneſtina*, illorum ſoror, an. 1636. d. 10. Oct. in lucem edita, innupta ætatem agit.

Agnes Hedvvigis, n. an. 1640, d. 29. Sept. patrueli *Chriſtiano Glucksburgenſi* an. 1672 in manum, ceu dictum eſt, convenit.

Sophia Eleonora, n. 1644. d. 31. Jul; nupſit an. 1666. *Wolfgango Julio C. ab Hohenloe in Weickersheim.*

50. Reliquum eſt, ut lineam *Gottorpienſem*

pienſem perluſtremus; ejus autor *Adolphus* extitit, *Friderici I.* Regis filius tertiogenitus, cujus jam ſuprà mentio facta, ditionesque, quas in partitione provinciarum avitarum ſortitus eſt, enumeratæ fuerunt: illis verò, poſt fratris natu minimi *Johannis Friderici, Epiſcopi Hildeſienſis & Slesvvicenſis*, mortem, *Diœceſis Slesvvicenſis* acceſſit, de qua deinceps ejus filiis, nepotibusq; controverſia interceſſit eum Daniæ Regibus, qui, Adolpho an. 1586. vivis exempto, illam unà cum Capitulo *Suaveſtedienſi* ſibi ſolis vindicarunt, prætexentes feudum peculiare Regni Daniæ, diſtinctam à Ducatu Sleswicenſi Diœceſin eſſe; & licet ad componendam hanc controverſiam alii etiam Principes, inprimis *Vlricus Dux Mecklenburgicus*, & *Wilhelmus Landgr. Haſſiæ*, operam ſuam contulerint, omnis tamen conatus incaſſum cecidit; manſeruntque Dani in poſſeſſione integræ Diœceſis, usque ad pacem *Roſchildenſem*. Filios autem quatuor *Adolphus* poſt ſe reliquit: è quibus primogenitus *Fridericus* ditionum regimen ſuſcepit, ſed anno nondum circumacto cum ſpiritu poſuit; cui fato ſimile *Philippus* ejus frater. ordine nativitatis proximus & ſucceſſor, expertus eſt; unde ad tertium *Johannem Adolphum* gubernacula devenerunt, qui propterea *Bremenſem* Archiepiſcopatum & *Lubecenſem* Epiſcopa-

Chytr. Sax. l. 28. & 29.

ſcopa-

ſcopatum abdicavit, eosque fratri minori *Johanni Friderico* Capitulorum conſenſu tradidit, hic an. 1634 cœlebs mortem obiit.

51. Sed *Johannes Adolphus* an. 1616. d. 31 Mart. ad meliorem vitam abiit, relictis ex *Auguſta*, *Friderici II. Daniæ Regis* filia, ſeptem liberis. Filiæ quatuor fuere: *Anna*, quæ an. 1623. innupta obiit; *Hedvvigis*, *Auguſti Comitis Palatini Solisbacenſis* uxor, anno 1657. d. 12. Mart. mortua; *Dorothea Auguſta*, *Joachimo Erneſto* agnato in *Plœn* elocata, atque an. 1682. d. 31. Mart. defuncta; & *Eliſabetha Sophia*, *Auguſti D. Saxo-Lauenburgici* conjux, an. 1627. vivis exempta. Filii tres: *Fridericus*, *Adolphus*, & *Johannes*. E quibus *medius*, Cæſari in bello Germanico militans, vulnus in prœlio Lipſienſi accepit, & à Suecis captus animam efflavit d. 9. Sept. an. 1631. *Johannes* novum ramum proſevit.

52. *Fridericus* patri in regimine ſucceſſit, clariſſimus Princeps, atque elegans liberalium ſtudiorum, omnisque doctrinæ & auctor & admirator: belli Germanici & Sueco-Danici tempeſtate multa pertulit, exhauſtis admodum ejus ditionibus; nihilo tamen ſecius ſplendidam illam ac famoſiſſimam legationem in Moſcoviam, & Perſiam (cui propatruus etiam noſter interfuit) immani ſumptu miſit & ſuſtinuit; variisque cimeliis rarioribus inde allatis Gottorpienſe Dæ-

ſe Dædaleum inſigniter auxit. Per pacem *Roſchildenſem* tria eximia, genero ſuo Carolo Guſtavo Rege Sueciæ accurante, obtinuit: primum id erat, ut *nexus feudalis*, quo Sleswicenſis Ducatus Regi Daniæ obnoxius fuerat, *diſſolveretur*, ſibique directum dominium, & jus ſupremátusplenariè concederetur; ſecundum, ut *communio* atque *alternatio regiminis*, in utroque Ducatu Sleswici pariter & Holſatiæ è veteri pacto hucusque uſu recepta, quamque multarum & magnarum calamitatum materiem ſibi fuiſſe queſtus erat, *aboleretur*; tertium denique, ut *Sleſvvicenſis Diœceſis* cum *Capitulo Suaveſtedienſi*, patri ſuo patruisque à Regibus Daniæ adempta, ſibi *reſtitueretur*; & dimidiam quidem Capituli partem, tanquam rem ſibi competentem, alteram verò medietatem loco fructuum perceptorum accepit; neq; aliud Rex ſibi reſervavit, quàm arbitrium quatuor præbendas pro lubitu conferendi: confirmata eſt hæc pactio per pacem an. 1660 *Hafniæ* ſancitam, iterumque per illam, quæ an. 1679 *Fontibellaquei* conciliata fuit. E *Schauenburgiorum*, quorum ſtirps an. 1640 exaruit, hæreditate, Friderico pars *Pinnebergici* Comitatus in Holſátia obtigit, quam *Chriſtiano Comiti Ranzovio* vendidit. E conjuge *Maria Eliſabetha*, *Johannis Georgii I. Electoris Saxoniæ* filia, complures

plures utriusque ſexus liberos ſuſcepit; è filiis, præter illos, qui intra infantiæ annos extincti ſunt, duos majores natu jam ex ephebis egreſſos ante patrem in peregrinatione atra dies abſtulit, *Fridericum* Lutetiæ Pariſiorum an. 1654, *Johannem Georgium, Epiſcopum Lubecenſem*, Sueſſæ in Italia an. 1655: ſuperſtites itaque patri manſere filii duo, & filiæ ſex; has inter *Sophia Auguſta, Johannis Pr. Anhaltini Serveſtani* conjux, & *Maria Eliſabetha, Ludovico Landgravio Darmſtadienſi* nupta, naturæ intereà conceſſerunt: hæc an. 1665. d. 17. Jun; illa an. 1681. d. 16. Jan. *Fridericus* autem parens an. 1659. d. 10. Auguſt. ad ſuperos emigravit.

53. CHRISTIANUS ALBERTUS, *Hæres Norvvegiæ, Dux Slesvvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dietmarſiæ, Comes Oldenburgi & Delmenhorſtii*, ſcenam hujus mundi ingreſſus eſt an. 1641. d. 3. Febr. Poſt fratris ſui *Johannis Georgii* mortem *Lubecenſi Epiſcopatui* præfectus eſt; quem, poſtquam defuncto patre *Friderico* regiminis habenas capeſſivit, in fratrem minorem natu, ceu mox dicetur, tranſtulit, reſervato tamen ſibi *Coadjutoris* jure. Anno 1667. d. 24 Septemb. jugali fœdere ſibi vinxit *Fridericam Amaliam, Friderici III. Regis Daniæ* filiam, qua affinitate licet vetus inter Reges Duceſque Gottorpienſes ſimultas ſublata fuiſſe vi-

deretur, illique in occupatione Comitatuum Oldenburgi & Delmenhorſtii ſingulari concordia concinuerint, nova tamen poſtmodum diſcordiarum ſemina inter eos ſparſa fuerunt, quæ haud parum incommodi atque intertrimenti Gottorpienſi in ultimo bello, quod Dani cum Suecis geſſerunt, attulerunt; quæque per pacem inter utrumque Regnum *Fontibellaquei*, mediatore Rege Galliæ, an. 1679. ſancitam ſopita magis, quàm penitus extincta ſunt. Sobolis, quam Chriſtianus Albertus hactenus ſuſcepit, nomina hæc ſunt:

I. *Sophia Amalia*, n. 19. Jan. 1670.
II. *Fridericus*, n. 18. Oct. 1671.
III. *Chriſtianus Auguſtus*, n. 11. Jan. 1673.
IV. *Maria Eliſabetha*, n. 21. Mart. 1678.

54. AUGUSTUS FRIDERICUS, *Hæres Norvvegiæ*, *Epiſcopus Lubecenſis*, *Dux Slesvvici*, *Holſatiæ*, &c. auram vitalem hauſit an. 1646. d. 6. Maji, atque à fratre *Chriſtiano Alberto* Epiſcopatum *Lubecenſem* accepit. Duxit in matrimonium an. 1676. d. 21. Jun. *Chriſtinam*, *Auguſti D. Sax. Adminiſtr. Magdeburg.* & *Annæ Mariæ Mecklenburgicæ* gnatam, quæ nullam hucusque enixa eſt prolem.

55. Inter *ſorores* illorum ſuperſtites major natu eſt *Magdalena Sibylla*, n. 14. Nov. 1631,

1631, atque an. 1654 *Guſtavo Adolpho D. Mecklenburgico in Guſtrau* elocata.

Hanc excipit *Hedvvigis Eleonora*, n. 23. Oct. 1636, vidua *Caroli Guſtavi Regis Sueciæ*, à quo an. 1654. in thalamum adſcita fuit.

Succedit *Anna Dorothea*, n. 13. Febr. 1640, innupta:

& denique *Auguſta Maria*, n. 6 Febr. 1649, quæ an. 1670 *Friderico Magno Marchioni Badæ in Durlach* in manum convenit.

56. *Johannes*, illarum patruus, *Johannis Adolphi* filius minor natu, novum ramum condidiſſe dictus eſt, *Eutinenſem* nominatum, à loco, quem tanquam *Epiſcopus Lubecenſis* (hac enim dignitate poſt *Johannis Friderici* patrui ſui mortem auctus fuit) incoluit. Is conjugem habuit *Julianam Felicitatem*, *Julii Friderici D. Wirtenbergici* filiam an. 1640 ductam atque an. 1661 mortuam; ſupremum diem explevit an. 1655. d. 18. Febr. relicto poſt ſe filio unico; is eſt

JOHANNES AUGUSTUS, *Heres Norvvegiæ*, *Dux Slesvvici*, *Holſatiæ* &c. natus an. 1647. d. 3. Aug; qui vitam privatam ſub poteſtate patruelis vivit, animo parùm validus.

57. Pertexuimus jam catalogum Ducum Holſatiæ, quem prolixiorem ſtirpis fœcun-

Sſ 2 ditas

ditas reddidit; univerſi autem *ſcuto communi* utuntur, quod *transverſim in duas ſecatur partes, quarum ſuperior* duas *continet* areas, *in* priore *leone bipennifero* Norwegico, *in* altero *leonibus* Sleswicenſibus *expreſſis*: inferior pars tres laterculos *complectitur*, primus *urticam* Holſaticam, ſecundus *cataphractum* Dietmarſicum, tertius *cygnum* Stormarienſem *exhibent*: *toti incumbit* parmula, *quæ quadrata diviſione trabes* Oldenburgicas, *ac crucem* Delmenhorſtiam, *refert*. Galeæ tres *imponuntur*, mitris Ducalibus *tectæ*: prima Sleswicenſis *ſuſtinet bacillos tres argenteos, qui in aureos globulos deſinunt, hi verò pavoninis pennis inſertis ſuperbiunt*; ſecunda Norwegica *leonem bipenniferum repræſentat*; tertiæ Holſaticæ *imponuntur vexilla ſeptem rubea, urticis* Holſaticis *picta, lanceis aureis*. Laciniæ *caſſidibus circumfuſæ* anteriori *auro & cyano*, mediæ *auro & minio*, extremæ, *cocco & argento tinguntur*.

Spen. Op. Her. l. 3. c. 12.

50. Ad extremum, comprehenduntur Duces Holſatiæ ſub *Circulo Saxoniæ inferioris*, atque in comitiis *ſuffragia duo* obtinent; quorum prius *Rex Daniæ* ratione *Gluckſtadij*, alterum *Dux Gottorpienſis* fert; ob Comitatus verò *Oldenburgi* & *Delmenhorſtii* inter membra *Weſtphalici* etiam *Circuli* locum ſuum Rex Daniæ occupat.

CAP. X.

CAP. X.

DE DUCIBUS SAXO-LAUENBURGICIS.

A*Scania* familia, à qua *inferioris Saxoniæ Duces*, quos ab illuſtri aulæ ſede *Lauenburgios* vulgò appellamus, nec non *Principes Anhaltini* communem ſanguinem ducunt, non modò multis variisque laudibus ac decoribus cumulata eſt, ſed & nobiliſſimæ antiquitatis menſuram implevit: quamquam haud fert animus illis aſſentiri, qui gentis incunabula vetuſtiſſimis ſeculis inſerere, atque ab *Aſcenazo*, Japhetis nepote, arceſſere auſi ſunt; quod ſi enim *ὁ πάνυ Conringius* fidem adſtruere dubitavit tabulis Genealogicis ab anno Chriſti *quingenteſimo viceſimo quarto* deductis, atque in libello *Vindiciarum Anhaltinarum, pro juribus in Comitatum Aſcanienſem*, exhibitis, eò quòd deeſſent literarum monumenta & propria & peregrina; quid vetat illos ſive vanitatis ſive adulationis arguere? qui ad primam usque mundi ætatem, aut primo proximam, cujus hiſtoria omnis, profana ſcilicet, fabularum dulcedine mixta atque adulterata fuit, aſcendere, Illuſtriumque familiarum autores vel ex arca Noæ vel ex equo Trojano exſculpere ridiculo conatu laborarunt.

Not. ad Lamp. p. 3. c. 4. §. 24. p. 189.

2. Suffecerit itaque ad Aſcaniæ ſtirpis decus, ejus Genealogiam inde à ſeculo decimo poſt natum mundi redemptorem, ſerie non interrupta, atque ἀξιοπίστοις monumentis fulcita, texi poſſe, ſatoremque indubium habuiſſe *Ottonem, Magnum* & *Divitem* cognominatum, *Comitem Aſcaniæ*, *Ballenſtadii & Wolpæ*, cui Imperator Heinricus V. *Marchiam veterem* ſive *Soltvvedelenſem*, majoribus ſuis ab Herulorum Duce Pribislao ereptam, reſtituit: maternam verò ejus originem à *Billingiis* manaſſe, qui *Saxoniæ Aquilonaris* Ducatum circiter centum & quinquaginta annos tenuerunt, poſtquam illum Imperator Otto Magnus *Hermanno* contulit, uni è miniſtris aulicis, filio *Billingi* Comitis atque illuſtris apud Saxones viri: nec verò hominis Equeſtris tantùm Ordinis, ne dum paûperis agricolæ, ſicut errore inveterato creditum eſt, cujus nodum diſſolvit *Heinr. Meibomius in Vindiciis Billinganis.* Ultimus autem ex hac familia *Magnus* fuit, cui duæ erant filiæ: quarum altera nupſit *Heinrico Nigro, Bojoariæ Duci* è *Guelphis* oriundo, altera *Ottoni Ballenſtedio* ex *Aſcaniis*, ſtirpis (de qua agitur) conditori; unde evenit, ut inter generoſas haſce familias deinceps ſuper Ducatu Saxoniæ lites eſſent & dimicationes, in quibus tamen Guelphi, utpote potentia præpollentes, ſuperiores diſceſſerunt.

3. Exem-

3. Exemptus eſt rebus humanis *Otto* an. 1123, relicto, præter alios, filio *Alberto, Urſo* ſive *Pulchro*, clariſſimo ſui ſeculi Principe, cujus virtutem ac fidelitatem perſpectam habuit Imperator Conradus III, & cumulatè remuneratus eſt; dum ei *Marchiam Brandenburgenſem*, extinctis antiquis Marchionibus è familia *Stadenſi* ad Imperium jure caduci delapſam, unà cum *Electorali dignitate* contulit, quam ille ad filium majorem natu *Ottonem* tranſmiſit; in cujus poſteris per duo ferè ſecula hæſit, quemadmodum è *Tabula Genealogica*, quam publicæ luci dedimus, apparet. Demum *Waldemarus* II. & *Johannes*, Electores & Marchiones Brandenburgici, uno eodemque anno, qui poſt mille trecentos ſecundus & viceſimus fuit, improles mortui, ſtirpem finierunt, atque agnatos quidem, ab altero Alberti Urſi filio ortos, in ſpem ſucceſſionis erectos reliquerunt, ſed ea decollavit, *Ludovico Bavaro*, qui illa tempeſtate rerum in Germania potiebatur, Marchiam cum Electorali dignitate, in filium ſuum primogenitum cognominem transferente, eumque Naumburgi in ſollemni Principum conventu de ea inveſtiente; cui tamen multum moleſtiæ faceſſivit *Pſeudovvoldemarus*, à mendacio ſimulatæ perſonæ appellatus, qui ſe *Waldemarum Marchionem atque Electorem* ferebat,

cum eſſet *molitor*, à Saxonibus atque Anhaltinis ſtrenuè adjutus, atque hos quidem Imperator Carolus IV ſpe ſucceſſionis lactavit; ſed id egit, ut eorum ope Bavaris de gradu depulſis, ipſosmet deinceps etiam excluderet, eamque ſuis addiceret, quo modo à *Bavaris* ad *Lucenburgicos*, atque ab his ad *Fridericum Burggravium Noribergenſem*, ceu ſuperiùs dictum eſt, Marchia devenit, in priſtinam verò familiam nunquam rediit.

Spen. Syll. p. 706.

4. *Bernhardus*, alter *Alberti Urſi* filius, haud minore felicitate, ac pater, uſus eſt; namque *Ducatum Saxoniæ*, Heinrico Leone Guelpho exauctorato, beneficio Imperatoris Friderici Barbaroſſæ anno 1180. in comitiis Herbipolenſibus obtinuit, atque adeò in avita jura reſtitutus eſt. Sedem *Wittenbergam* collocavit, *Lauenburgum* ad *Albim*, ab Heinrico Leone dirutam, reſtauravit; trabibus auratis & nigris, quas in inſignibus familia geſtabat, *ſertum rutaceum*, primus ex donatione Cæſarea induxit, atque an. 1212. fatorum legem implevit. Filios duos poſt ſe reliquit, *Albertum* & *Heinricum*; quorum poſterior *Anhaltinorum* Principum ſtirpem proſevit, de qua capite ſequenti ſermo erit.

5. *Albertus* I, Ducatus Saxoniæ atque Electoralis dignitatis hæres, aliquot filiorum pater extitit, è quibus primogenitus *Albertus* II. Ducum & Electorum Saxoniæ ſtemma

ma produxit usque ad pronepotes *Rudolphum* III. & *Albertum* VI, quorum ille anno 1418, hic an. 1422. absque prole maſcula defuncti, id terminarunt; inde trabea Electoralis cum ditione in aliam familiam, *Misnicam* nempe, quam ſuprà vidimus, tranſiit, ut adeò Aſcanii duobus Electoratibus incluti intra ſeculi ſpatium utriusque jacturam fecerint.

6. *Iohannes*, Alberti I. ſecundus filius, *Lauenburgicos* Duces profevit, in quorum deductione Scriptores Genealogici variant, quemadmodum Celeb. *Spenerus* notavit; in eo verò conſentiunt, *Ericum V.* ejus fuiſſe abnepotem, *Erico IV.* genitum. Hujus ætas in illam tempeſtatem incidit, qua ramus Electoralis Saxonicus exaruit; hinc agnationis jure ſucceſſionem ambivit, inveſtituramque ab Imperatore Sigismundo obnixè petiit, at repulſam tulit, Cæſare Ducatum Electoratumque Saxoniæ *Friderico Bellicoſo*, Miſniæ Marchioni concedente: & licet *Ericus* huic alienationi contradiceret, atque ad concilium Baſileenſe provocaret, conqueſtus de juſtitia ſibi à Cæſare denegata; nihil id tamen ei profuit, quicquid etiam ab hæredibus ejus ad oſtendenda & recuperanda jura ſua deinceps tentatum eſt, id omne ſucceſſu caruit. *Syll. p. 776.*

7. *Erico* V, an. 1435. ſine prole mortuo,

ſucceſſit in Ducatu Lauenburgico *Bernhardus* frater, cui ex *Adelheide Pomeranica* filius fuit *Johannes* IV, qui *Electoris atque Archimareſcalli* titulum reſumſit, litemque coram Imperatore Friderico III. integravit; ſed filius ejus *Magnus* illo abſtinuit. Huic, præter alios, frater erat *Johannes, Epiſcopus Hildeſienſis*, qui bello cum Brunſuicenſibus geſto, quo Diœceſis copiæ in anguſtam oppidò coactæ fuerunt, nomen famamque ſibi peperit.

8. *Magnus* è filio *Franciſco* I. aliquot habuit nepotes: *Heinricus* & *Fridericus* Eccleſiaſticas dignitates geſſerunt; *Mauritius* militiæ ſe addixit, & Johannis Caſimiri Comitis Palatini copias in Belgio ductavit; ſed ab Hiſpanis in anguſtias redactus, abitum tutum orans, fratre ejus *Franciſco*, qui Philippo II. Hiſpaniarum Regi militabat, intercedente, à Parmenſi Duce Belgii prorege incolumis dimiſſus eſt. *Magnus* turbidi ingenii Princeps in Suecia magnam ætatis partem exegit, ſtrenuamque Regi operam bellicam navavit; cujus etiam gnatam *Sophiam*, amitinam ſuam, uxorem accepit; poſteá verò, cùm faſtidio quodam & ſatietate ab illa alienatus pellicem aſciviſſet, regno faceſſere juſſus eſt: in Germaniam inde reverſus graviter atque impatienter tulit, adminiſtrationem Ducatus in fratrem *Franciſcum*, à patre ſenio confecto, translatam eſſe; hinc contra-

Fam. Str. bel. Belg. dec. 2. l. 1. p. 31. & 32.

ctis

ctis copiis an. 1574. bello eum laceſſivit, primo ad *Racenburgum* facto impetu, quod expugnavit, & militi ſtipendiorum vice diripiendum dedit; cùm autem nunciaretur Saxonici Circuli Ducem ad vim publicam arcendam jam in procinctu eſſe, milite præda onuſto, & ad imperia minùs obediente, copias tumultuantes deſerere, atque in Sueciam iterum aufugere coactus eſt; demum captus à fratre, Racenburgi in cuſtodia anno 1603. ſpiritum depoſuit. *Thuan. Hiſt. l. 59.*

9. *Franciſcus* II. ditionum regimen, patre adhuc ſuperſtite, ſuſceptum, ad annum usque 1619, quo naturæ debitum ſolvit, laudabiliter moderatus eſt: è duplici conjugio *novendecim liberos* procreavit: *filii duodecim* fuere, è quibus ſex matrimonia, eaque haud infœcunda, inierunt; unde mirari ſubit fatorum vim, quæ familiam tot fulcris præſidiisque redundantem, intra breve, quinquaginta circiter annorum, intervallum, ad orbitatem illam, qua nunc laborat, adeò ut interitum minitetur, redegit.

10. Primogenitus *Franciſci* II. filius, & in regimine ſucceſſor, *Auguſtus* extitit; bis maritus, *Eliſabethæ Sophiæ Holſatæ*, & *Catharinæ Oldenburgicæ*, è quibus utriusque ſexus liberos ſuſcepit, moriens tamen an. 1656 non niſi *filias duas*, etiamnunc ſuperſtites, reliquit. *Philippus* patris fata antevertit, atque

atque an. 1605 cœlebs deceſſit. *Franciſcus Julius* ſepties ex *Agnete Wirtenbergica* pater factus, omnium funera turbato ordine mortalitatis extulit, ita ut an. 1634 vivis exempto nulla proles ſupereſſet. *Erneſtus Ludovicus*, cùm Viennam Cæſari militaturus an. 1620. menſe Julio tenderet, prope Linzium in pago *Aſchau*, à ruſticis temulentis ac tumultuantibus, quibus inter cœnandum fortè dixerat, *indulgerent ſaltem genio, & cuticulam curarent*, *alios brevi hoſpites habituri*, unà cum ephoro ac famulo trucidatus eſt. *Joachimus Sigismundus* infantiæ annos non ſuperavit. *Franciſcus Carolus*, qui Suecis merens cum delectibus, quos egerat, à Pappenheimio prope *Raceburgum* an. 1630 oppreſſus, atque à fratre *Auguſto*, neutrius partis eſſe geſtiente, excluſus, in captivitatem incidit, quam apud *Viſurgim* aliquandiu toleravit; poſteaque ad *Pontificiorum* caſtra deſcivit. Tres ſucceſſive uxores, jam anteà viros paſſas, habuit: 1. *Agnetem Brandenburgicam*, *Philippi Julii Ducis Pomeraniæ* viduam; 2. *Catharinam Brandenburgicam*, cui à *Bethlemo Gabore* Principe Tranſilvaniæ, priore marito, luculenta pecunia obvenerat; 3. *Eliſabetham*, *Comitiſſam de Meggau*, *Chriſtophori Adolphi L. B. Teufelii* viduam; ſobolem tamen nullam genuit, obiit ſupremum diem an. 1660 *Neuhuſii* ad *Albim*. *Rudolphus*

dolphus

dolphus Maximilianus, qui Cæſari ſuperiore bello civili ſtipendia fecit, atque itidem ad Romana ſacra deflexit, an. 1647 ἄγαμος *Hamburgi* deceſſit. *Franciſcus Albertus* Electoris Saxoniæ caſtra ſecutus eſt, & Alberti Waldſteinii conſiliorum particeps fuit; à quo, jam fato ſuo vicino & rerum ſuarum anxio, ad Bernardum Vinarienſem Ratisbonam miſſus, dum inde redit, eo ipſo die, quo Waldſteinius Egræ interemptus eſt, in Cæſareanorum poteſtatem incidit; à quibus Viennam ductus, tandemque libertati redditus, Imperatori operam ſuam addixit, & *Sueidniciam* tuendam accepit, atque anno 1642. Kœnigsmarckium in Sileſiam erumpentem profligavit, quem cum incautiùs perſequeretur in Torſtenſchnium illapſus ſuccubuit, & gravi vulnere ſaucius in victorum manus pervenit; atq; intra paucos dies *Sueidniciæ* expiravit, nullis è *Chriſtina Margarita Mecklenburgica*, uxore, liberis ſuſceptis. *Franciſcus Heinricus* Suecis ductor legionis meruit, à quibus in præmium præſtitæ operæ cœnobio *Marienflies* in Pomerania donatus fuit, quod etiam incoluit; ex paterna autem hæreditate *Franzhagen* obtinuit; è conjuge *Juliana Naſſovia* utriusque ſexus liberos procreavit, verùm a. 1658. menſe Decembri naturæ concedens, non niſi *filias duas*, poſteà dicendas, reliquit; præ-

mortuæ prolis nomina hæc ſunt: *Catharina Maria Sophia*, n. 1640 †. 1641. *Chriſtina Juliana*, n. 1642. †. 1644. *Franciſcus*, nat. 13. Maji 1645. †. . . . . *Erdmannus*, n. 6. Oct. 1649. †. 1650.

II. *Julius Heinricus*, fratribus, quos enumeravimus, felicior, ſolus ſtirpem propagavit, ſed avitam religionem cum *Pontificia* commutavit, & poſtquam Cæſari aliquandiu militaſſet, demum fratri *Auguſto* in regimine ſucceſſit. Prima ei uxor fuit *Anna*, *Ezardi C. Oſtfriſiæ* filia, bis jamdum vidua, *Ludovici III. El. Palatini*, & *Erneſti Friderici M. Badenſis*; ex hac nullam ſuſtulit prolem. Secundam uxorem an. 1628. duxit *Eliſabetham Sophiam Brandenburgicam*, *Januſii Radzivilii* viduam; è qua genuit *Franciſcum Erdmannum*: hic in Evangelica religione educatus patri quidem ſuperfuit & ſucceſſit, ſed brevi, anno nimirum 1666. d. 31. Jul. ejus fata ſecutus eſt, relicta vidua *Sibylla Hedvvige*, *patrueli* ſua, quæ nullam ei peperit ſobolem. Tertiis nuptiis *Julius Heinricus* ſibi junxit, *Annam Magdalenam Poppeliam de Lobkovviz*, *Wilhelmi & Benignæ* eadem familia ortæ filiam, *Sbitokonis L.B. de Kolovvrat* viduam; ea an. 1668. d. 7. Sept. è vita migravit, ille verò an. 1665. d. 11. Nov. vitæ ſupremum habuit, &, præter filiam, unicum gnatum, ex ultimo

tiino conjugio ſuſceptum, unicumque familiæ columen, reliquit.

12. Is eſt

JULIUS FRANCISCUS, *Dux Saxoniæ, Angriæ ac Weſtphaliæ*, natus an. 1640. Regimen Ducatus, fratris morte ad ſe delatum, an. 1666. ſuſcepit. Solet frequenter *Schlackenwerda* in Bohemia degere, quam cum aliis poſſeſſionibus in illis oris materna hæreditate nactus eſt. Majorum prætenſionem in Electoratum Saxoniæ retexuit, poſteà tamen cum Electore tranſegit, atque an. 1671 *pactum ſucceſſorium*, ſive *confraternitatis*, cum ipſo inivit; vigore cujus facultatem obtinuit ſymbolum *Archimareſcallorum* Imperii clypeo ſuo inſerendi. In lite, quam cum Lubecenſibus ob dominium aliquot pagorum agitavit, cauſam ſub exordium añi 1681 vicit. Connubii fœdere ſibi ſociavit an. 1668. d. 9. Apr. *Mariam Hedwigen, Chriſtiani Auguſti Comitis Palatini Solisbacenſis* ex *Amalia Naſſovia* filiam, quæ *Sigiſmundo Franciſco Archiduci Auſtriæ* deſponſata fuerat; ea, aliquot liberorum, ſed ſequioris ſexus, mater facta, an. 1681. d. 23. Nov. naturæ conceſſit. Sobolis ſylloge hæc eſt:

I. *Anonyma*, an. 1669.

II. *Maria Anna Thereſia*, n. 18. Sept. 1670. †. 25. Dec. 1671.

III. *An-*

III. *Anna Maria Franciſca*, n. 13. Jun. 1672.

IV. *Filius*, nat. 28. Oct. 1673, & ante baptiſmum extinctus.

V. *Franciſca Sibylla Auguſta*, n. 21. Jan. 1675.

13. *Maria Benigna Franciſca*, Ducis ſoror germana, nata an. 1635. d. 19 Jul. *Nachodii* in Bohemia vivit, vidua *Octavij Piccolominei*, *Ducis Amalphitani*, *S. R. Imp. Principis.*

14. *Anna Eliſabetha*, *Auguſti* Ducis, è prima conjuge *Eliſabetha Sophia Holſata*, filia, an. 1624. d. 23 Aug. in lucem edita, nupſit an. 1665 *Wilhelmo Chriſtophoro Landgravio Haſſiæ in Bingenheim*, à quo poſt conſumptam dotem repudiata, loco alimentorum & domicilii *Philipſecciam* obtinuit.

Sibylla Hedvvigis, ejus ſoror, nata an. 1625. d. 30. Jul; *Franciſco Erdmanno* agnato elocata fuit, nuncque vidua *Racenburgi* habitat.

15. *Erdmuthis Sophia*, *Franciſci Heinrici* Ducis & *Julianæ Naſſoviæ* gnata, prodiit in lucem an. 1644. d. 5. Jun; atque an. 1667 *Guſtavo Rudolpho Duci Mecklenburgico* nuptui data eſt, quo amiſſo *Franzhagiam* ad matrem, ubi etiamnunc agit, conceſſit.

Eleonora Carola, ejus ſoror, nata an. 1646. d. 8.

d. 8. Aug. *Chriſtiano Adolpho D. Holſatiæ* è linea *Sonderburgica* in manum convenit.

16. *Scutum*, quo Dux Julius Franciſcus uti ſolet, *quadripartitum eſt*: areola prima *aurea quinas faſcias atras, inducto diagonali ſitu ſerto rutaceo viridi*, Saxon æ Ducatus ſymbolum, *continet*; ſecunda *cærulea coronatam aquilam auream exhibet*, Palatinatus Saxoniæ δεῖγμα; tertia *argentea tria paria cornuum ſcarabæi rubea continet*, Comitatus Brenenſis teſſeram; quarta *è nigro & argento tranſverſim ſecta, duos enſes ſanguineos decuſſatim locatos repræſentat*, Archima eſcallatus Imperii emblema. Galeæ tres *incumbunt*, anterior Brenenſis *tegitur pileolo lato rubeo, cujus ora reducta argento fulget, & duos bacillos coronatos plumis pavoninis faſtigiatos ſuſtinet*: media *coronata pileum turbinatum inſignibus* Saxonicis *pictum, coronatum & pennis pavoninis decoratum refert*: poſterior *itidem coronata aquila* Palatinatus Saxoniæ *premitur*. Phaleræ *circumfluunt*, hinc *cæruleæ & aureæ*, iſthinc *nigræ & aureæ*, hinc *argenteæ & rubeæ*. Spen. Op. Har. l. 1. c. *

17. Comprehenditur de cætero Ducatus Saxo-Lauenburgicus, ſub *Circulo Saxonico inferiore*, & circumſcribitur illo ad dextram *Albis* tractu, qui à Principatu Dannenbergico ad confinia usque Hamburgenſium & & Lubecenſium ſeſe exporrigit; continetque præfecturas: *Lauenburg*, caput Ducatus,

catus, *Neuenhaus*, *Franzhagen*, *Saſſenhagen*, *Schvvarzenbeck*, *Attelnburg*, & *Atterndorf*; huc etiam pertinet caſtrum *Racenburgenſe*, quod ſuos olim Comites habuit, cum parte oppidi; reliqua pars, cum Epiſcopatu, in Ducum Mecklenburgenſium ditionem conceſſit.

CAP. XI.

DE PRINCIPIBUS ANHALTINIS.

PRincipes Anhaltinos ab *Aſcaniorum* ſtirpe oriundos, atque adeò ejusdem ſanguinis generisque cum Ducibus Saxo-Lauenburgicis eſſe, ſuperiore capite dictum fuit. Sator eorum *Heinricus* extitit, *Bernhardi* primi ex hac gente Electoris Saxoniæ filius, *Alberti* I. frater; quem Imperator Fridericus II. *Principem Anhaltinum* creaſſe fertur, donatis ei, præter avitas poſſeſſiones, noñullis civitatibus, & ditionibus, quas è Ducatu Saxoniæ & Marchia Brandenburgica decerpſerat; quò ille etiam, qui Electores patrem, patruum, & fratrem haberet, dignum gente decus tueri poſſet, ut Cl. *Speneri* quidem verba mea faciam.

Op. Her. l. 1. c. 5. §. 12. 2. Deceſſit *Heinricus* an. 1267, quinque relictis filiis: *Sigfrido*, *Bernhardo*, *Magno*, (nonnulli *Hermannum* vocant) *Heinrico*, atque *Ottone*. Ex his *Magnus* ſive *Hermannus*, & *Hein-*

& *Heinricus*, Eccleſiaſticum vitæ genus amplexi, ad ſacras dignitates provecti ſunt; reliqui tres ditiones paternas, ſublata communione, in qua aliquandiu vixerant, an. 1288. ita inter ſe diſpertiverunt: ut *Ottoni*, natu minimo, pro *parte prima* (ita dicta, quia ob dignitatem & caſtra nobilia præcipua habebatur, quemadmodum autor *Vindiciarum Anhaltinarum* memorat) obvenerit *Hercynia*, cum *Vogteia Gerenrodæ*, *totusque Comitatus Aſcanienſis*, cum civitate *Aſchersleben*; *Bernhardo* pro ſecunda parte obtigerit Dynaſtia *Bernburgenſis*, & Comitatus *Ballenſtedenſis*, cum ſuis pertinentiis; *Sigfrido* a. pro parte tertia ceſſerint Dynaſtiæ *Deſſavienſis*, *Serveſtana*, & *Cœthana*. Id tamen in hac diviſione cautum eſt, ut non ſolùm tituli & inſignia, verùm etiam jus avitum ſimultaneæ inveſtituræ, juraque ſucceſſionis communia manerent. *pag. 6.*

3. *Ottoni* unicus fuit filius *cognominis*, ſed βραχύβιος atque ante patrem an. 1305. mortuus; hinc cum ille etiam an. 1315. ſeculo valedixiſſet, neque ita multò poſt *Albertus I. Sigfridi* gnatus ejus fata ſecutus eſſet, prole parvula relicta, omnis Ottonis ditio ad *Bernhardum* II. primi filium, tanquam feudorum communium adminiſtratorem, proximumque agnatum, devoluta eſt; quam ille etiam, cum civitate *Aſchersleben*, protinus occupa-

vit, ejusque inveſtituram pro ſe, & pupillis, ab Imperatore Ludovico petiit: quoniam verò *Otto* conjugi ſuæ arcem *Aſchersleben*, aliaque Aſcanienſia prædia, dotalitii loco aſſignaverat, eam quidem jure ſuo frui paſſus eſt; ſed *Albertus*, *Bernhardi* II. frater, qui in *Halberſtadienſem Epiſcopum* electus fuerat, partem ex Ottonis hæreditate, nec non jus in Comitatum Aſcanienſem ſibi arrogare cœpit, atque Ottonis viduam induxit, ut illa datalitium ſuum Epiſcopatui adjungere moliretur: quod cùm parùm ſuccederet, ad vim progreſſus, caſtrum oppidumq; *Aſchersleben* facto impetu in ſuam poteſtatem redegit; *Bernhardus* viciſſim arma corripuit, vim vi propulſurus, cùm Albertus mentionem tranſactionis inferret, quæ *Quedlinburgi* an. 1316. tentata ſucceſſu caruit, eò quòd *Albertus* reſtitutionem occupatorum non niſi ea lege offerret, ut *Bernhardus* illa à Capitulo Halberſtadienſi feudi jure recognoſceret; ipſe verò negaret, ſe quidquam facturum, quod vel Imperio, cujus feudum vexillare Aſcanienſis Comitatus eſſet, vel pupillis præjudicium ac detrimentum afferre poſſet; ipſe verò an. 1318. inveſtituram ab Imp. Ludovico accepit, ſed eodem adhuc anno magno familiæ malo fatorum iniquitate raptus eſt, relicto poſt ſe filio unico cognomine.

4. Inter *Bernhardum* III. & *Albertum* Epiſco-

ſcopum, ejus patruum, diſſidium citò recruduit, quod in bellum etiam erupit; cui facem ſubdidit ſæpè dicta *vidua Ottonis*, cùm ad ſecunda vota tranſiens, & *Friderico Comiti Orlamundano* nubens, dotalitium ſuum Aſcanienſe ad Epiſcopum & Capitulum Halberſtadienſe remitteret; quamobrem *Bernhardus* Præſulem *ſpolii* apud Cæſarem poſtulavit, à quo cauſâ cognitâ de bonis ſpoliatis totoque Comitatu Aſcanienſi an. 1323 Noribergæ inveſtitutus eſt; impetrato inſuper Edicto, quo omnes Anhaltinorum vaſalli inveſtituras feudorum ſuorum à ſolo *Bernhardo*, neque ab Epiſcopo aut Capitulo, petere atque accipere jubebantur.

5. Alberto Præſule rebus humanis an. 1326 exempto, Halberſtadienſes loca jam reſtituta denuò occuparunt; quibus tuendis Epiſcopum clientelis amicitiisque munitum quærentes, Albertum Ducem Brunſuic. & Lunæburg. elegerunt, qui, potentia agnatorum propriisque viribus ferox, *mandata inhibitoria*, *revocatoria*, & *reſtitutoria*, quæ, ad repetitas Bernhardi in aula Cæſarea querelas, inde adverſus ſe emanarant, inſuper habuit, atque occupata detinuit; tandem tamen in Ottonem Archiepiſcopum Magdeburgenſem, tanquam *arbitrum*, compromiſit, quem cùm Bernhardus etiam acceptaſſet, ille cauſa perſpecta *laudum* dixit,

& Comitatum Aſcanienſem ab Epiſcopo Capituloque Halberſtadienſe præter fas occupatum eſſe, atque adeò Bernhardum jure meritoque in integrum reſtitui debere pronuntiavit. Ratum habuit hoc laudum Imperator etiam Ludovicus, atque *Executorem* ablegavit *Vlricum de Bebenburg*, qui tamen, Epiſcopo ſagum induente & gladium vibrante, imperata exequi, & Bernhardum in realem poſſeſſionem bonorum ſpoliatorũ reſtituere non valuit; ſed eum judicialiter tantùm pro tribunali, præſentibus aliquot Imperii proceribus, per literas nomine Cæſareo in civilem poſſeſſionem immiſit; unde *Spoliati* cognomen *Bernhardus* III. conſecutus eſt.

6. Ab illo tempore omnes Anhaltinorum Principum conatus ad recuperandum Aſcanienſem Comitatũ incaſſum ceciderunt, Halberſtadienſib⁹ ſpoliũ mordicùs atq; efficaciter tuentibus. Hoc quidem ſeculo, cùm Epiſocpatus ille, in pacificatione Weſtphalica jure ſeculi donatus, atq; in Electorem Brandenburgicum, titulo compenſationis, translatus eſſet, injecta ſpes quædam Anhaltinis fuit, Comitatum avitum recipiendi, de qua tamen deciderunt; unde in Comitiis Imperii, quæ dictam pacificationem proximè exceperunt, ipſi etiam in catalogo reſtituendorum recenſeri voluerunt, juraque ſua in Aſcanienſem Comitatum in medium protulerunt;

runt; verùm res ad comitia prorogata rejectafuit. Hæc poſtquam cœperunt, Anhaltini variis libellis memorialibus, pro obtinenda reſtitutione in avitam ditionem, vel ſaltem aliqua compenſatione æquivalente oblatis, Imperii Proceres fatigarunt; à quibus tandem an. 1680 d. 28. Aug. ſcitum eſt, ut Anhaltinis Principibus, ob ceſſum, pacis amore, Comitatum Aſcanienſem Electori Brandenburgico, ſatisfieret, utque eo nomine Cæſari de meliore nota commendarentur; qui cum hæc ſcita ſua ſententia comprobaſſet, nuper admodum d. 24. Maji anni, quo agimus, 1683 alio Ordinum Imperii conſulto decretum eſt, ut Anhaltinis, loco ſatisfactionis, *nova inveſtitura* eademq; *ſimultanea* cum Electore Brandenburgico in Comitatum Aſcanienſem concederetur, nec non ipſi, eorumq; ditiones, ab omnibus Imperii oneribus, per quatuor & viginti annorum ſpatium, eximerentur, ita tamen, ne id præſenti paratui bellico, ad Imperii defenſionem inſtituto, vel tertio cuique damno eſſet.

7. Expoſui quæ ſit ratio, quis hodie ſtatus prætenſionis Anhaltinæ in Comitatum Aſcanienſem; jam illuc, unde abii, redeo. A *Sigfrido* & *Bernhardo* I. fratribus, duæ, ceu è dictis patet, ortæ fuerunt lineæ, quarum altera *Bernhardina* ultra quintam generationem

non duravit, ſed in *Bernhardo* VI, illius abnepote, an. 1468 defecit. *Sigfridi* propago fœcunditate ſua diverſos produxit ramos; nempe ab *Alberto Claudo* & *Sigismundo*, *Johannis*, qui *Sigfridi* pronepos erat, filiis, *Cœthanus* & *Deſſavienſis* prodierunt, è quibus prior in *Alberti* nepotibus iterum exaruit. *Sigiſmundus* aliquot filiis auctus, è ſolo *Georgio* (cui *Bernburgia ſucceſſio* obvenit) nepotes habuit, inter quos *Rudolphus*, verus Martis pullus, ſummo apud Maximilianum I. Imp. honore & nomine fuit; *Erneſtus* autem & *Woldemarus* duos iterum palmites proſeverunt: *Woldemarus* an. 1508 mortuus, filium poſt ſe reliquit *Wolfgangum*, qui *Cœthen*, *Ballenſtad*, & *Bernburg* tenuit, atque inter Principes Proteſtantes, qui *Auguſtanam Confeſſionem* Cæſari obtulerunt, nomen profeſſus eſt, ſed ἄγαμος è vita an. 1566 migravit, Princeps vera laude probitatis, juſtitiæ, religionis nemini poſtponendus.

8. *Erneſto* tres filii fuere: *Johannes*, *Georgius*, & *Joachimus*. Hic, in diviſione patrimonii *Deſſaviam* ſortitus, & patrueli *Wolfgango* moribus, inſtitutis, vitæque genere conſimilis, an. 1561 cœlebs ad ſuperos exceſſit. *Georgius*, *Hazgerodam* cum *Harcinia*, Comitatu *Wannsdorf* & *Plœzka* nactus, *Præpoſitus Magdeburgenſis* & *Miſnenſis* fuit, Princeps ſtudiis literarum præcipuè ſacrarum eminen-

nentiſſimus, qui ſinceræ religionis cultum omni ſtudio promovit, Eccleſias reſtauravit, ſcholas inſtituit, quid? quod omnia Eccleſiaſtica munia obire, concionari, conſolari, ſcriptis etiam adverſarios refellere, Principali faſtigio haud indignum duxit; demum an. 1552 animam cœleſtem, infirmi corporis ergaſtulo liberatam, cœlo reddidit. *Iohannes*, cui *Serveſtana* ditio obrigit, ſtirpem propagavit, & Divinam veritatem haud minore zelo quàm fratres fovit. E conjuge *Margarita Brandenburgica* tres gnatos ſuſcepit, qui vitæ ejus, quam an. 1551 finivit, ſuperſtites manſerunt, nempe: *Carolum*, *Joachimum Erneſtum*, & *Bernhardum*. Hujus fato, quo an. 1570 functus eſt, filiolus ſuperfuit *Franciſcus*, ſed octavum poſt annum extinctus; *Carolus* prole caruit, atque an. 1561 vitam cum morte commutavit.

9. *Ioachimus Erneſtus*, ſtemmatis continuator, fratrum hæreditatem crevit, atque unus poſt tria ſecula totius Principatus poſſeſſor, ſimul etiam *communis* Anhaltinorum Principum nunc viventium *parens* extitit. Princeps probitatis, prudentiæ & juſtitiæ laude inclutus, bellicis quoque artibus præmunitus, in religione verò ad *Reformatos* deflexit. Mortalitatem an. 1586 exuit, quinquagenario major, & bis maritus: primò *Agnetis Comitiſſæ Barbienſis*, ſecundò *Eleono-*

ra Wirtenbergica,à quibus ſedecim liberorum pater factus eſt: filii octo fuere,è priore thoro *Johannes Georgius*, & *Chriſtianus*; è poſteriore *Bernhardus*, *Auguſtus*, *Rudolphus*, *Johannes Erneſtus*, *Ludovicus*, & *Joachimus Chriſtophorus*: ex his *ultimus* vix primum ætatis annum ſuperavit; *Johannes Erneſtus* & *Bernhardus*,clarum in militia nomen conſecuti,*ἄγαμοι* deceſſerunt; à reliquis *quinque* provincia partita totidem ortæ ſunt *lineæ*: à Johanne Georgio *Deſſavienſis*; à Chriſtiano *Bernburgica*; ab Auguſto *Plœzkavienſis*; à Rudolpho *Serveſtana*; à Ludovico denique *Cœthana*. Omnes, ſola *Cœthana* excepta, etiamnunc florent; *Ludovicus* enim, quo auſpice *Societas Frugifera*, excolendæ linguæ vernaculæ ergò,anno 1617 inſtituta eſt, an. 1650 vita functus non niſi unicum filium,è ſecunda conjuge *Sophia C.Lippiæ* genitum,reliquit *Wilhelmum Ludovicum*, qui an. 1663. d. 24. Aug. *Eliſabetham Carolam*, *Friderici* patruelis ſui filiam,nuptiis ſibi junxit; ſed an.1665. d. 13. Apr. improlis ex hominum vita deceſſit, ſucceſſione ad *Plœzkavienſes* transmiſſa.

10. *Iohannes Georgius*, filiorum *Joachimi Erneſti* natu maximus, Principatum ſolus per annos novendecim adminiſtravit,poſteà, diviſione cum fratribus inita, *Deſſavienſem* ditionem, quæ *Deſſau*, *Ragun*, *Geſniz*, *Schanders-*

derſleben, *Vreckleben*, *Wörbiz*, *Radegaſt* complectitur, ſortitus eſt. E duplici conjugio numeroſam ſobolem ſuſcepit, filios ſex, gnatas decem; inter has natu minima *EvaCatharina* demum an. 1679. d. 15. Dec. innupta obiit. E filiis duo ad juſtam ætatem pervenerunt *Johannes Caſimirus* & *Georgius Aribertus*. Hic *Wörbiz*, quod oppidum incoluit, & *Radegaſt* tenuit, atque an. 1643 d. 14. Nov. vivere deſiit, tribus liberis relictis, quos è *Johanna Eliſabetha de Kroſig*, imparibus nuptiis ducta, ſuſtulit: filiæ duæ fuere *Eleonora*; *Johanni Georgio C. Solmenſi* elocata atque an. 1677 mortua; & *Sophia*, quæ innupta apud matrem *Radegaſt* agit: filio nomen fuit *Chriſtiani Ariberti*, hic initio *Dominus de Radegaſt* dictus, poſteà cùm mutatâ religione à Cæſare *Comitis* axiomate auctus eſſet, *Comitis de Beringhen*, *Dynaſtæ in Walderſee & Radegaſt* titulo uſus fuit, & militari munere in exercitu Cæſareo fungens apud *Confluentes* febre maligna correptus an. 1677. cœlebs vitam amiſit.

II. *Iohannes Caſimirus* patri in Principatu ſucceſſit, atque an. 1660. d. 15. Sept. vivendi finem fecit, relicta duplici prole, è priore conjuge *Agnete Landgravia Haſſiæ* ſuſcepta: filia *Ludovica*, *Chriſtiano Duci Lignicenſi & Briegenſi* nupta, atque an. 1680. d. 25. Apr. mortua; & filio, qui ſuperſtes, familiæq; caput eſt, dictus JO-

JOHANNES GEORGIUS II. *Princeps Anhaltinus*, *Comes Aſcaniæ*, *Dominus Serveſtæ & Bernburgi*, prodiit in lucem an. 1627. d. 7. Nov. & poſt parentis fata ditionis regimen ſuſcepit, Se eniſſimi Electoris Brandenburgici gratia floret, ejusque *Vicarius & Campi Mareſcallus* audit. Conjugem habet *Heinricam Catharinam*, *Heinrici Friderici Pr. Arauſionenſis & Amaliæ C. Solmenſis* filiam, an. 1658 ductam, è qua genuit:

I. *Emiliam Ludovicam*, n. 1660. †. infans.

II. *Heinricam Amaliam*, n. 4. Jan. 1662.

III. *Fridericum Caſimirum*, n. 18. Nov. 1663. †. 27 Maji 1665.

IV. *Eliſabetham Albertinam*, n. 1. Maji 1665. *Abbatiſſam Hervordienſem* an. 1680 electam.

V. *Amaliam*, n. 1666.

VI. *Ludovicam Sophiam*, n. 15. Sept. 1667. †. 19. Apr. 1678.

VII. *Mariam Eleonoram*, n. 14. Mart. 1671.

VIII. *Heinricam Agnetem*, n 9. Jan. 1674.

IX. *Leopoldum*, n. 3. Jul. 1676.

X. *Iohannam Carolam*, n. 6. Apr. 1682.

12. *Chriſtianus*, ſecundus *Joachimi Erneſti* filius, *Bernburgicam* lineam condidit, quippe cui in diviſione patrimonii Dynaſtia *Bernburgenſis*, Comitatus *Ballenſtedenſis*, præfectu-

ſectura *Hazgerodenſis*,cum monaſterio *Gerenrodenſi* ad *Harcyniam*, obtigerunt. Princeps non in ſago præſtantior quàm in toga, qui in *Unione* unus è præcipuis, & arcanorum omnium particeps, atque *Vicarius generalis* fuit. Pro Friderico ElectorePalatino Palatinatum ſuperiorem *Producis* titulo adminiſtravit; unde turbis Bohemicis implicitus à Cæſarean. 1621. proſcriptus, mox tamen in gratiam receptus eſt. Obiit ſupremum diem an. 1630. poſtquam è conjuge *Anna C. Bentheimenſi*, anno 1624. d. 9. Dec. mortua, complures ſuſcepiſſet liberos. Filiæ decem fuere: è quibus *Eleonora Maria*, & *Sophia Margarita*,mulieres factæ ſunt, illa nubendo *Johanni Alberto Duci Mecklenburgenſi*, hæc *Johanni Caſimiro patrueli Deſſavienſi*; prior annum 1657. altera an. 1673. d. 28. Dec. vitæ ſupremum habuit; reliquæ octo innuptæ deceſſerunt, nempè (ut illas ſaltem recenſeam, quarum emortuales *tabula Rittershuſiana* non notavit,) *Amalia Juliana*, an. 1605. *Sibylla Eliſabetha* an. 1648. d. 15. Aug. *Anna Sophia*, an. 1640. d. 1. Sept. *Ludovica Æmilia* an. 1635. d. 17. Oct. *Agnes Magdalena* an. 1629. Filiorum nomina hæc ſunt: *Fridericus Chriſtianus*, n. 1596. 2. Maji, & ſtatim poſt baptiſmum extinctus; *Chriſtianus II. Erneſtus* an. 1632. è vulneribus in prœlio *Luzenſi* acceptis mortuus; *Fridericus*;

&

& *Fridericus Ludovicus*, natus an. 1619. d. 19. Aug. & an. 1621. defunctus. A *Chriſtiano* & *Friderico* novi orti ſunt rami.

13. *Chriſtianus* II. *Bernburgicum* ramum produxit, & Palatino-Bohemicis turbis, cum patre, involutus, in prœlio Pragenſi captus, ſed à Cæſare benignè habitus, menſæ etiam, non ſine adſtantium admiratione, adhibitus, moxque iterum dimiſſus eſt. Ex *Eleonora Sophia Holſata* uxore ſua, quæ demum an. 1675. d. 5. Jan. è vivis exceſſit, multam prolem ſuſcepit, moriens veró an. 1656. non niſi filios duos, cum filiabus quinque, ſuperſtites reliquit. Ex his intereà *Erneſta Auguſta*, atque *Anna Eliſabetha*, *Chriſtiano Ulrico Duci Wirtenbergiæ & Sileſiæ in Bernſtad* an. 1672 nupta, deceſſerunt, illa an. 1659. hæc 3. Sept. an. 1680. Filiorum alter, nempe *Carolus Urſinus Parmæ* in Italia an. 1660. d. 4. Jan. morte oppreſſus eſt; alter *Bernburgi* ſuperat, nimirum

VICTOR AMADEUS, *Princeps Anhaltinus, Comes Aſcaniæ, Dominus Serveſtæ & Bernburgi*, natus an. 1634. d. 6. Oct. Is an. 1667. connubio ſibi ſociavit *Eliſabetham, Friderici Comitis Palatini Bipontini & Annæ Julianæ Noſſoviæ* filiam, quæ an. 1677. d. 17. Apr naturæ conceſſit, poſtquam quinque liberorum mater facta eſſet:

I. CA-

I. *Caroli Friderici*, n. 13. Jul. 1668.

II. *Lebrechti*, n. 28. Jun. 1669.

III. *Sophiæ Iulianæ*, n. 26. Oct. 1672. †. 21. Aug. 1674.

IV. *Iohannis Georgii*, n. 14. Febr. 1674.

V. *Chriſtiani*, n. 5. Mart. 1675. †. 29. Dec. e. a.

14. *Eleonora Hedvvigis*, Victoris Amadei ſoror, an. 1635. d. 28. Oct. nata, innupta ætatem agit, non minus ac

Angelica, an. 1639. d. 6. Jun. in lucem edita.

Anna Sophia, n. 1640. 13. Sept. Georgio Friderico C. Solmenſi in Sonnenwald an. 1664. in manum convenit.

15. *Fridericus Hazgerodenſem* ramum profevit, à Dynaſtia, quam obtinuit, ſic appellatum. Obiit an. 1670. d. 30. Jun. Bis maritus: primò *Johannettæ Naſſoviæ*; ſecundò *Annæ Catharinæ C. Lippiæ*, hæc an. 1657. ducta; & 1659 mortua ſterilis fuit. E priore triplicem ſobolem ſuſcepit, è quibus, præter filiam, ſuperat filius

WILHELMUS, *Princeps Anhaltinus &c.* natus 1643. d. 18. Aug. Habet in conjugio *Eliſabetham Albertinam, Alberti Ottonis Com. Solmenſis in Laubach* & *Catharinæ Julianæ Hanovicæ* filiam, cum qua an. 1671. d. 25. Jul. nuptias celebravit, ſed prole deſtituitur.

Eli-

Eliſabetha Carola, ejus ſoror, an. 1647. d. 11. Febr. genita, primò *Wilhelmo Ludovico*, ſobrino ſuo in *Cœthen*; ſecundò *Auguſto*, *Duci Holſatiæ* è *Plœnenſi* linea, nupſit.

16. Sequitur *Plœzkavienſis* linea, penes quam, præter Comitatum *Plœzkavienſem*, nunc etiam *Cœthen* & *Wannsdorf* eſt; ejus autor *Auguſtus*, extrema ætate confectus, an. 1653. deceſſit, relictis quinque liberis, è *Sibylla C. Solmenſi* genitis. E filiabus, quarum tres fuere, *Sophia* an. 1679. d. 24 Nov. vitam finivit. Filii duo etiam rebus humanis exempti ſunt, *Lebrechtus* major natu an. 1669. d. 7. Nov. ejus fata uxor *Sophia Eleonora C. Stolbergæ*, an. 1655. ducta, ſed ſterilis, an. 1675. d. 13. Sept. ſecuta eſt; *Immanuel*, è militia Cretenſi redux, fratri ſucceſſit, & nuptiis ſibi an. 1670. d. 23. Mart. junxit *Annam Eleonoram*, *Comitiſſam de Stolberg*, ſed eodem adhuc anno d. 8. Nov. immatura morte ſublatus fuit, uxore gravida relicta, quæ poſteà filium peperit, is eſt

IMMANUEL LEBRECHT, ***Princeps Anhaltinus, Comes Aſcaniæ, Dominus Serveſtæ & Bernburgi***, natus d. 20. Maji an. 1671.

Johanna, & *Eliſabetha*, ejus amitæ, ſuperare dicuntur, illa an. 1618, hæc an. 1630 natalem habuit.

17. Prin-

17. Principes illi, quos jam enumeravimus, uno eodemque utuntur *ſcuto*, novem laterculis *triplici ſerie diſpoſitis conſtante*; primus *argenteus repræſentat urſum nigrum auro coronatum,& collari aureo ornatum, rubentem linguam protendentem, & ſuper muro miniato quater pinnato, atque obliquo ſitu in lævum latus aſcendente, gradientem, quo* avitum familiæ *δῆγμα, notatur;* ſecundus *aureus quinque faſciis nigris* exaratur *deſignando* Ballenſtedenſi ſymbolo: tertius *teſſellis duodecim nigris* & *aureis diſtinguitur, &* Aſcanienſem Comitatum *indicat; quartus in quatuor quadrantes diviſus, & auro ac minio tinctus, dominium* Walderſee *innuit;* quintum *parmula occupat* Anhaltini Principatus teſſeram *exhibens, eſtq; ad perpendiculum bipertita, ex parte priore argentea dimidiam aquilam rubeam poſteriore aurea Saxonicas faſcias nigras, & ſertum rutaceum continet;* ſextus *cœruleus, aureis baltheis duobus è ſiniſtro latere deſcendentibus exornatur, &* Comitatum Wannsdorf *ſignificat;* ſeptimus *cœruleus aquilam argenteam, explicatis alis volantem, & linguam rubeam, crura verò aurea oſtentantem refert*, & Mylingenſem Comitatum *deſignat;* octavus, *totus cocco tinctus*, Regalia *notat;* nonus *denique cum primo convenit, niſi quod urſus corona* caret, ejusque *collare non auro ſed argento tingitur; ajuntq; eo* deſignari Bernburgiam dynaſtiam. *Spen. Op. Her. l. 1. c. 5.*

18. Galeæ *incumbunt* tres *coronatæ: è prima*

Un

ma prorumpit πρόσωπον urſi ſcutarii; *è* media Anhaltina *protenduntur brachia duo*, *nigro & aurato habitu*, *ita ut colorum ſitus alternet*, *quæ decuſſata*, *ſingula manu faſciculum pennarum pavoninarum tenent*; tertia *ſuſtinet vexilla decem*, *auratis perticis ſuſpenſa*, *&* Alcaniis *teſſellis picta*. Laciniæ *caſſides tegunt*, *primam argenteæ & rubeæ*, *mediam & tertiam aureæ & nigræ*.

19. Reſtat linea *Serveſtana*, à ditione quam *Rudolphus* ejus conditor in patrimonii partitione accepit, quæque præfecturas *Lindau*, *Coſvvigk* & *Roßla* etiam comprehendit, dicta. Ille bis nuptias celebravit, è priore uxore *Dorothea Hedvvige Duciſſa Brunſuic. & Lunæb.* filias duas ſuſcepit *Dorotheam* & *Eleonoram*, illa. an 1607. d. 25. Sept. nata *Auguſto Duci Brunſuicenſi* nupſit atque anno 1634. obiit, hæc an. 1608. genita & *Friderico D. Holſatiæ in Norburg* elocata an. 1681. vivere deſiit. E poſteriore conjuge *Magdalena Oldenburgica*, præter filiam ætate nubili mortuam, gnatum ſuſtulit *Johannem* a. 1621. d. 24. Mart in lucem editum, cujus quidem nativitati haud diù pater ſuperfuit, ſed eodem adhuc anno ſeculo valedixit.

20. *Iohannes* ab avunculo *Antonio Gunthero Comite Oldenburgico* educatus, & ad *Auguſtanæ Confeſſionis* puritatem ſolus è ſua gente reductus eſt, atque ex ejus hæreditate Dynaſtiam *Jeverenſem* teſtamento ſibi lega-

tam

tam accepit & ad filios transmiſit; quibus nuncdemum nonnihil ſollicitudinis injecit Rex Galliæ, dum jura ſupremattus & dominii directi aliaque, quæ in Dynaſtiam Jeverenſem, tanquam Dux ac Comes Burgundiæ ſibi habere videbatur, in Regem Daniæ, loco præmii ob fœdus ſecum initum, tranſtulit, idque per reſcriptum d. 10. Apr. an. 1682. Supremæ Curiæ Pariſienſi ſignificavit. Habuit *Johannes* in conjugio *Sophiam Auguſtam*, *Friderici Ducis Holſato Gottorpienſis* filiam, an. 1681. d. 16. Jan. mortuam, è qua tredecim liberos ſuſcepit: illis enim quos *tabula Rittershuſiana* notavit, ſuccenturiari poſſunt, *Magdalena Sophia*, n. 31. Oct. 1658. †. 30. Mart. 1659. *Fridericus* n. 11. Jul. †. 23. Nov. 1660. *Hegvvigis Maria Eleonora*, n. 30. Jan. †. 30. Jun. 1662. *Sophia Auguſta*, *Albertus*, n. & †. d. 12. Febr. 1665. denique *Auguſtus*, n. 23. Aug. 1666. †. 7. Apr. 1667. Moriens autem an. 1667. d. 4. Jun. *Johannes* quatuor filios cum filia unica poſt ſe reliquit.

21. Inter illos familiam ducit

CAROLUS WILHELMUS, *Princeps Anhalti, Comes Aſcaniæ, Dominus Serveſtæ, Bernburgi, Jeveræ & Kniphuſii*; hauſit auram vitalem an. 1652. d. 26. Oct. atque an. 1676. d. 18. Jun. penatibus induxit *Sophiam, Auguſti D. Saxoniæ, Adminiſtratoris Magdeburgenſis* ex *Anna Maria Mecklenburgenſi* filiam, è qua hactenus ſuſcepit

I. *Johannem Auguſtum*, n. 29. Jul. 1677.

II. *Carolum Fridericum*, n. 2. Jul. 1678.

III. *Magdalenam Auguſtam*, n. 12. Oct. 1679.
Fratrum Caroli Wilhelmi nomina hæc ſunt:
Antonius Guntherus Princeps Anhaltinus, natus an. 1653. d. 11 Nov.
Johannes Adolphus, n. 2. Dec. 1654.
& *Johannes Ludovicus*, n. 4. Maji 1656.
Sophia Auguſta, eorum *ſoror* unica, an. 1663. d. 9. Mart. lucem vitalem aſpexit.

22. *Clypeus* Principum Serveſtanorum, *tribus areolis auctior eſt; quàm ille, quem reliqui agnati geſtant; ea autem ad lævam triplici ſeries appinguntur:* ſuperior *quæ ordine* quarta *eſt, cœrulea leonem aureum* Jeverenſe ſcilicet ſymbolum *continet, quæ huic ſubjicitur* octava *numero aurea nigrum leonem exhibet* Kniphuſiam teſſeram; extrema *cœrulea inter duas alas argenteas caput caninum cum millo aureo refert, & deſignat* Dynaſtiam Walther Nienburg: quam poſt extinctam ſtirpem Comitum Barbienſium, ad quos pertinebat, Elector Saxoniæ *Iohanni Pr. Anhaltino* lege beneficiaria conceſſit. Tribus etiam galeis, quibus Anhaltinum ſcutum tegitur, quartam Serveſtani addunt, nempè Jeverenſem, *coronatam, & tribus ſtruthioniis plumis ſuperiùs antrorſum reflexu, exornatam, quarum media auro, extrema argento tinguntur.*

23 Referuntur Principes Anhaltini univerſi ad *Circulum Saxonicum ſuperiorem*, atque in comitiis Imperii unum tantùm votum obtinent. Id quoque ad extremum mentionem fortè meretur, ante annos non ita multos jus *primogenituræ* in familia, præcipuè in linea *Bernburgica* & *Serveſtana*, quæ maribus abundant, inſtitutum eſſe.

Finis Libri IV.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

LIBER V.